

श्री.

प्रस्तावना.

—*—

१ राष्ट्राच्या सर्व तऱ्हेच्या गतचरित्रांचें कालानुक्रमिक व सगतवार स्मरण हाणजे इतिहास. तो दोन प्रकारचा. तोंडी व लेखी. पैकीं दुसऱ्या प्रकारच्या इतिहासाच्या तयारीकरिता साधनाचा हा दहावा खंड आहे.

२ ज्या लोकांची स्वचरित्राची स्मृति हारपली, ते लोक मृतवत् असून पहावे तेव्हा सदाच मूढावस्थेंत असल्यासारखे दिसतात. उदाहरणार्थ, हिंदुस्थानातील भिल्ल, खोड, कातकरी वगैरे लोक ज्या. हिंदुस्थानात ह्या लोकांची वस्ती आपणा आर्यांच्याही पूर्वीची आहे. तेव्हा ते ज्या मूढावस्थेंत होते त्याच अवस्थेंत ते सध्याही बहुतेक आहेत. कारण, आपल्या गतचरित्राची स्मृति त्यांना नाहीं. स्मृति जाज्वल्य तऱ्हेने जागृत असली, हाणजे गतचरित्राचा आढावा घेता घेतो, आढावा घेता आला, हाणजे आपले राष्ट्रीय गुणदोष कळू लागतात, आणि गुणदोष कळले, हाणजे दोषाचा बीमोड करून गुणाचा परिपोष करण्याकडे सहज प्रवृत्ति होते.

३ राष्ट्राचा इतिहास हाणजे राष्ट्रातील सर्व लोकांच्या सकलित चरित्राची इकीकत. ती लोकांपुढें माझिली असता, सर्व लोकाना समानस्मृतित्वामुळें ऐक्याची व बहुप्रेमाची भावना होते. ती उत्कटत्वाने व्हावी, एतदर्थ प्रस्तुत खंड प्रसिद्ध करण्याचें ग्रंथकाराच्या समेलनाने ठरविलें.

४ ह्या खंडातील अर्धी अधिक पत्रें इदूरचे श्री. माधवराव किवे व रा. आठल्ये ह्या दोन सद्गृहस्थानीं पाच सहा वर्षांपूर्वी प्रसिद्ध करण्याचें मनात आणिलें होतें. परंतु व्यवसायबाहुल्यामुळें पत्राच्या नकला करण्यापलीकडे त्यांच्या हातून प्रसिद्धीचें काम रेटेना. सबब, मूळ पत्रे व नकला घेऊन व त्यात आणीक बऱ्याच पत्रांची भर घालून, प्रस्तुत खंड बनवला आहे. पैकीं पाच पन्नास पत्रें रा. आठल्ये यांनीं स्वतः मिळविलेलीं आहेत.

५ येथें पानिपतच्या प्रसगापासून दुसऱ्या बाजीरावाच्या अखेरीच्या पर्यंतच्या काळातील पत्रें घेतलीं आहेत. पाच दहा पत्रे तदनंतरची आहेत. त्याचा उद्देश, सरदार घराण्याचा न्हास उत्तरोत्तर होऊन तो कोगत्या थरास पोहोंचला, तें स्पष्ट करण्याचा आहे. अर्धी अधिक पत्रें बाई येथील रा. रा. नानासाहेब वैद्य यांच्या दत्तरातील असून, बाकीचीं इतरत्र किंकोळ मिळविलेलीं आहेत.

६ ग्रांट डप्ल्या यखरितल्या तारखा, प्रसंग व तपशील प्रस्तुत खडातील मित्यांशी, प्रसंगांशी व तपशिलाशी ताहून पाहिला असता स्थळोन्म्यर्ही चुकीचा व विपरीत दिसेल, हें महाराष्ट्रातील लोकांस तरी सांगण्याचें आतां कारण ठरलें नाहीं रा खेर, रा पारसनीस व मी ह्यानी ही वाम आज्ञापयेंत इतक्या वेळा सांगितली आहे व स्वजनानीं इतक्या वेळा ऐकिली आहे कीं तिचा पुनरुच्चार करणें ह्यापुढें केवळ कंटाळयाणें होणार आहे ग्रांट डप्ल्या ह्या देशांत आतां कोणी प्रमाण मानीत नाहींत इंग्लिश लोक मात्र त्याला अद्याप प्रमाण ह्मणून समजतात परंतु, तो निव्वळ अज्ञानाचा प्रकार होय निदान ह्या एका बाबींत तरी इंग्रजांच्या आपण पुढें आहोंत, ही समाधानाची गोष्ट आहे

७ तारखा, प्रसंग व तपशील ह्यासंबंधानें ग्रांट डप्लें ज्या चुक्या केस्य व जे विपरीत ग्रह उत्पन्न केले, त्याहून निराळ्या सन्देशाच्या विपरीत ग्रहांचा बीमोळ करण्याचा काळ आतां आला आहे हे विपरीत ग्रह जाणूनघुणून केले ले असोत किंवा अज्ञानत केलेले असोत, त्यांमुळे पुष्कळ जाणवेसरवते लोक देखील वारंवार पसतात, गगन अज्ञाण लोक पसले तर त्यांत कांहीं नवल नाहीं अशा एक दोन बुष्ट ग्रहांचा स्पष्टीकरणार्थ येथे उल्लेख करतो रजपूत व जाट लोकांतील कांहीं किंवा सर्व कुळ्या अहिंदु जे शक व तुक्क लोक ते हिंदु बनून त्या-यापासून झाल्या, असा विपरीत सिद्धांत गेलीं पन्नासपाऊनवीं वर्षे बहुतेक सर्व इंग्रज व युरोपियन लोक टोडून देत इंग्रज व युरोपियन लोक पडले चौकसपणानें सगळ्या विवेचन करणारे वेव्हा, त्यांचे विपरीत दिसणारेही सिद्धांत प्रमाणवत् मानून, आपल्या इकडील कित्येक विद्वान्य हवे तसे बरळावयाला लागले हे विद्वान्य आपल्या साध्याभोळ्या परंतु कुलधर्मनिष्ठ म्यजनाना असा उद्धट सवाल करू लागले कीं, 'वादाणे हो! पूर्वी अहिंदु जे शक लोक ते हिंदु बनून जातिवत् रजपूत ह्मणजे क्षत्रिय समजले जात व त्यांचें पुरोहितस्य सौषळ्यांतले सौषळे जे कोणी ब्राह्मण असत ते करीत, अशी सशास्त्र धस्तुस्थिति आहे, तेव्हां बुद्धजाति त्यांच्या गप्पा कद्याला मारतां?' विद्वान्यांचे हे उच्छिष्ट व निरर्गळ प्रलाप धर्मनिष्ठाना कवडीमोल मासत, हें सांगावयाला नकोच परंतु, ते कवडी मोल आहेत अशी खात्री ह्या विद्वान्य लोकांची कशी व्हावी? कोण्वा युरोपियन शास्त्रयान तसें सांगितल्याशिवाय त्यांच्या मूर्ख मतांचा कवडीमोल पणा त्यांना कधी पटावयाचाच नाहीं हें जाणून एका इंग्रज मानववंशशास्त्रज्ञाचें रजपूतवशासंस्थानें शास्त्रविचारान्तीं आतां काय मत्त झालेलें आहे तें देतो तो म्हणतो —

Of the Scythian people themselves all traces seem to have vanished and the student who inquires what

पाय देऊन उपजीविका करणाऱ्या लोकांना अत्यंत अपरिहार्य आहे बाकी धर्मनिष्ठ जे आहेत त्यांना शाक्यशस्त्राच्या थ लवशिरस्त्राच्या अशा दोन्हीही उपपत्त्या एकाच किंमतीच्या वाटतात रजपूत वधानें हिंदु आहेत, क्षत्रिय आहेत व आर्य आहेत, हा सिद्धान्त, कितीही पोपक किंवा मारक अशा पाच कळ उपपत्त्या निघाल्या तत्राणि, धर्मनिष्ठाना त्रिकालाबाधित वाटत राहील, हांस संशय नाही

८ आतां दुसऱ्या एका कवडीमोठ घुष्ट प्रहाचा उल्लेख करतों तो वर व्याख्या सारखा जुना नाही, अगदीं अलीकडचा कोराकरकरीत आहे हा कालपर्यंत रजपूत Scythians आहेत, अशी कडी पिकवून, अनेक अर्थ वट लोकांना यानें माकडचेष्टा करावयास लावल्या आतां रजपुतांवरची संक्रांत उठून मराठ्यांवर ती पसं पडत आहे, नव्हे याच्या वसलीच आहे आतां असें मत निघालें आहे कीं, महाराष्ट्रांतील मराठे लोक वधानें शाक्य क्षत्रिय Scythian आहेत सर रिश्ले सणतात —

Is it not conceivable that the Scythians, who first occupied the great grazing country of the Western Punjab and then, pressed upon by later invaders and finding their progress eastwards blocked by the Indo Aryans turned towards the south mingled with the Dravidian population, and became the ancestors of the Marathas? The physical type of the people of this region accords well with this theory, while the arguments derived from language and religion do not seem to conflict with it. For, after entering India, the Scythians readily adopted an Aryan language, written in the Kharosthi character, and accepted Buddhism as their religion. Their Prakrit speech would have developed into Marathi, while their Buddhistic doctrines would have been absorbed in that fusion of magic and metaphysics which has resulted in popular Hinduism. On this view the wide ranging forays of the Marathas, their guerilla methods of warfare, their unscrupulous dealings with friend and foe, their genius for intrigue and their consequent failure to build up an enduring dominion, might well be regarded as inherited from their Scythian ancestors.

Chap VI, Ethnology and Caste pp 307-308
by H S Risley Imperial Gazetteer of India, Vol I

मराठ्यांना शक ऊर्फ Scythians ठरविल्यावर रिस्ले पुढे ह्मणतात:—

The highest class of Marathas is supposed to consist of ninety-six families, who profess to be of Rajput descent and to represent the Kshattriyas of the traditional system. They wear the sacred thread, marry their daughters before puberty, and forbid widows to marry again. But their claim to kinship with the Rajputs is effectually refuted by the anthropometric data now published &c.

येणेंप्रमाणे, महाराष्ट्रातील मराठे आर्य नाहीत, असा रिड्लेचा नवीन शोध आहे. महाराष्ट्रातील ब्राह्मण आर्य नाहीत, असे बरळण्यापर्यंत अद्याप मजल पोहोचली नाही. परंतु, तोही प्रसंग पुढें मागे आल्याशिवाय रहाणार नाही. असे. सध्या ब्राह्मणांशी आपल्याला कर्तव्य नाही. फक्त मराठ्यांच्या वंशाचा विचार करावयाचा आहे. सर रिस्ले याना आमचा असा सवाल आहे की, रजपूत Scythians नाहीत, हे ठरविण्याला जी प्रमाणे त्यांनी नमूद केली आहेत, तीच प्रमाणें मराठे Scythians नाहीत, हे ठरविण्याला समर्पक आहेत. Scythians ऊर्फ शक काठेवाड, गुजराथ व जुन्नर ह्या स्थलीं केव्हा आले व किती दिवस राहिले, हे इतिहासप्रसिद्ध आहे. ते जुन्नरास राज्य करीत होते, त्या वेळीं व त्यांच्या पूर्वी महाराष्ट्रातील समाज चातुर्वर्ण्यघटित होऊन पूर्ण सुयत्र झाला होता. अशा समाजात अहिंदु जे शक ते (हिंदु क्षणून) समावले जाऊन, महाराष्ट्रात ज्याना क्षत्रिय ह्मणतात, त्याच्यात प्रमुखत्वानें मोडले जावे, हें रजपुतस्थानातल्याप्रमाणेंच महाराष्ट्रातही सर्वस्वी अशक्य आहे. तात्पर्य, महाराष्ट्रातील मराठ्यांना शककुलोत्पन्न करून टाकण्यात रिस्ले याचें तर्कशास्त्र सपशेल तोडघशीं पडलें आहे.

९ अशा नाना प्रकारच्या विपरीत कलुप्त्या इंग्रज व युरोपियन लेखकांनीं वेळेवेळीं प्रपादल्या आहेत. त्यांच्या मुळाशीं एक मनोविकृति असते. ती ही. इंग्रज, फ्रेंच, जर्मन, वगैरे पाश्चात्य समाजात शरीरसंबंध वाटेल त्या धर्मवाह्य व लोकवाह्य समाजाशीं होत असल्यामुळे, त्या समाजांतील लोकांचें बीज व रक्त अत्यंत भेसळ झालेले आहे. त्यामुळे होते काय कीं, हिंदुस्थानांतील चातुर्वर्ण्यघटित समाजांतही आपल्यासारखाच रक्ताची व बीजाची खिचडी झाली असली पाहिजे, हें यद्वातद्वा सिद्ध करण्याचा मोह ह्या लोकांतील विद्वानांना साहजिक पडतो. परंतु त्यांनीं हें पक्कें लक्ष्यांत ठेविले पाहिजे कीं, हिंदुस्थानातील जातिबद्ध लोक शरीरसंबंध करण्याच्या कामात बौद्धधर्म प्रचलित होण्याच्या पूर्वीपासून फार चिकित्सक आहेत. तेव्हा त्यांच्या वशा-संबंधाने बोलतांना फार जपून बोललें पाहिजे. युरोपातील उपमाने हिंदुस्था-

नाला छावण्यात विलकुल अर्थ नाही शक, यवन, किरात, पट्टे, पुट्टे यैरे अनार्य कुलांशीं आर्यांचा शरीरसंबंध होणें केवळ असभाष्य आहे उदाहरणार्थ, प्रस्तुतचा मुसलमानाचा—अस्सल व बाट्ये—समाज प्या हा समाज आज कमीत कमी बाराशें वर्षें हिंदुस्थानांत वावरत आहे परंतु, कोणी मुसलमान शरीरसंबंधानें किंवा धर्मांतरानें हिंदु शाला व तो क्षत्रियांत मोडून लागला, असा एकही दाखला नवसाळासुद्धा मिळावयाचा नाही तात्पर्य, युरोपियनांचे एतद्विषयक प्रलाप निव्वळ धाकळ आहेत

१० वार्षिक पद्धतीनें इतिहास लिहावयाचा झटला झणजे त्या त्या देशातील लोकांची वृथ्वापरीक्षा करणें अपरिहार्य होतें मराठ्यांच्या इतिहासा संबंधानें विचार करावयाचा झटला झणजे मराठ्यांचा वंश कोणता, तें ठरविणें अवश्य होतें मराठे शक्यदीय आहेत, असें रिस्ले प्रपादतात तें खोटे व निराधार आहे, असें मी झणतों रिस्लेचा प्रत्येक शब्द असत्य व ङळमळीत आहे, असें मला याटतें मराठे कोठून आले, केरहां आले, कसे आले, एतत्संबंधी रिस्लेची माहिती कोटी, अस्पष्ट, निराधार, पोरकट व शालग्रन्यतेला साजेल अशी आहे शकांनीं आपली मूळ धाक माया टाकून दिली, आर्य प्राकृत भाषा स्वीकारली व विन्यासासून वतमान मराठी झाली, असा रिस्लेचा विचित्र कोटिश्रम आहे योजण्याला आधार कदाचाही नाही नुसता wild and ignorant conjecture आहे झाला सशास्त्र पद्धत झणतात ! व हिंदुस्थान सरकार हें भारूड छापण्याक रितां पैसे खर्चें ! लेखकाच्या सशास्त्र पद्धतीचें कौतुक विदोष करवें निंबा हिंदुस्थान सरकारच्या पारखेचें कौतुक विदोष करवें, हाचें मला गूढ पडलें आहे !

११ असे असले विपरीत सिद्धांत युरोपियन लेखकांच्या एखाता पक्षोपदी आढळतात जशी वेळ पडेल व लहर लागेल, त्याप्रमाणें हे सिद्धांत एका टोंकापासून दुसऱ्या टोंकापर्यंत बदलत असतात मोगलांना विरुद्ध हिंदुस्थान इंग्रजांनीं मिळविलें, असें एक लेखक लिहितो, तर मराठ्यां पासून हिंदुस्थान इंग्रजांनीं हिसवून घेतलें, असें दुसरा लेखक प्रपादतो हिंदुस्थानच्या विचित्र हवेंत शरीर व मानाधिक्र भ्रम युगोपात्त्याप्रमाणें होत नाहीत, असें एक शहाणा बरळता, तर दुसरा होतात झणून त्याचा निरोप करतो असे नाना प्रकारचे परस्परविरोध ग्रंथ गुपरीयन लोक आपल्या सुवीक टोकापासून, मन मानेल तसे, प्रत्येत असतात त्यामुळे हाच आहे काय की, हा पाश्चात्यांच्या कोणत्याच योत्तापर इकटोड पितार्थ त्यांच्या विश्वास बसत नाहीसा झालेला आहे अशा रितीत एकाच मार्गें गुपरीय भासतो आपली मते यथासुध वनविषयाय आरगव उजोग नसा पाहिले दुसऱ्याच्या पुढे वी योजण्यापर मित्र नसा वगण्या तात्पर्य नाही, हीच

गोष्ट लक्ष्यात घेऊन, मराठ्यांचा यथासत्य इतिहास निपजण्याकरिता, मराठ्यांच्या इतिहासाची अस्सल साधनें प्रासिद्ध करण्याचा प्रस्तुत लेखकानें उपक्रम केला आहे. त्या कार्मी प्रस्तुत प्रसर्गा महाराष्ट्र साहित्य परिषदेनें साहाय्य केलें, ही बाब मतैक्याची सूचक आहे.

१२ ह्या दहाव्या खंडात माधवराव बल्लाळ, नारायणराव बल्लाळ, सर्वाई माधवराव व बाजीराव रघुनाथ ह्या चार पेशव्यांच्या कारकीर्दीतील पत्रव्यवहार आला आहे. पैकीं माधवराव बल्लाळाच्या कारकीर्दीतील ७९ लेख आहेत. त्यातला २१वा लेखाक शक १६८५ श्रावण शुद्ध ५ चा असून, त्यात दोन्हीं सैन्ये मिळून पाच सहा हजार लोक रणास आले, असें खुद्द माधवराव लिहितो. ह्या राक्षसभुवनाच्या लढाईत मोगलाचे दहा हजार लोक पडले, असें डफ ह्मणतो व आधार बखरीचा देतो. कोणत्याही बखरीपेक्षा खुद्द माधवरावाच्या पत्रावर जास्त विश्वास ठेवला पाहिजे, हे उघड आहे. अस्सल पत्रापेक्षां बखरीवरच डफनें विशेष निर्वाह केला होता, हें सांगावयाला नकोच. ही तपशीलासवधाची बाब झाली. परंतु, निजामाशी चाललेल्या ह्या मोहिमेंत दुसरीच एक बाब इतिहासदृष्ट्या व राजनीतिदृष्ट्या महत्त्वाची आहे. ती बाब ही. मोरोबा फडणवीस, गोपाळराव पटवर्धन, सदोबा शेणवी, गमाजी मुतालिक, भवानराव प्रतिनिधी, वगैरे मराठे मुख्यसत्तेला सोडून शत्रुपक्षाला मिळाले, तें राजनीतीच्या दृष्टीने कितपत न्याय्य होते ? स्वतंत्र संस्थानातील कोणीही माणूस युद्धप्रसर्गा किंवा शाततेच्या कार्मी शत्रूच्या संस्थानाच्या विरुद्ध कोण. त्याहि प्रकारे संस्थानाच्या जाणून उपयोगी पडल्यास, तो संस्थानद्रोही होऊन देहान्तगिऱ्यास पात्र होतो, असा सर्व राष्ट्रांचा नियम आहे. त्या नियमाच्या दृष्टीने पहातां गोपाळराव पटवर्धन वगैरे सरदार संस्थानद्रोही ठरतात. हा नियम त्या कार्मी महाराष्ट्रात प्रचलित नव्हता, असेंहि नाहीं. तोतयाचें बड झाले तेव्हा नाना फडणिसानीं हजारो लोकांची त्याच्या त्याच्या अपराधाच्या मानाने शासन केलेलीं आहेत (पत्रांक ३०७). संस्थानांतील सामान्य माणसे शत्रूच्या सेवेस गेलीं असतां, त्यांचीं घरे दारें जप्त करण्याचीहि वडिवाट त्या कार्मी होती (पत्रांक ६६ वगैरे). शिवाजी तर, अशा माणसाना शत्रु समजून शासन करीत असे (म. इ. सा. खंड ८). रघुनाथरावाचे व माधवरावाचें इतकें बिनसलें असता, रघुनाथरावाच्या विरुद्ध माधवराव निजामाला जाऊन कधींहि मिळालेला नाहीं. असा दंडक त्या वेळीं प्रचलित होता. मुख्य सत्ता शिरजोर असतां हा नियम लागू असतो, व कमजोर झाली असता नसतो, असे तर विलकूलच ह्मणता येत नाहीं. मुख्य सत्ता कोणत्याही कारणानें कमजोर होऊं लागली असता, तिच्याशीं एकनिष्ठेनें रहाणें इतकेंच नव्हे, तर तिला शिरजोर करण्याकरितां जिवापाड मेहनत करणें संस्थानातील प्रत्येक माणसाचा स्वभावसिद्ध धर्म आहे.

तो धम न पाळला, तर सस्थानाचें स्वातंत्र्य त्या मानानें नष्ट होतें. संस्था नाचें स्वातंत्र्य असज्जें नष्ट होतें, तसतसें ज्या धर्म, नीति, व संस्कर्तृ यांच्या सरक्षणकारितां स्वतंत्र सस्थान निर्माण झालेले असतें, त्यांचा नाश होतो. त्या नाशबरोबर संस्थानांतील प्रत्येक व्यक्तीचेंही स्वातंत्र्य नष्ट होतें. अशी भयंकर आपत्ति संस्थानद्रोहानें येते. तेव्हां, संस्थानद्रोह्यांना मोठी शिक्षाच योग्य असते. अशी शिक्षा न देणारा संस्थानाधिकारीही संस्थानाच्या नाशास कारण होतो. ह्या दृष्टीनें पहाता, संस्थानहितार्थ माधवराय यत्नाळानें गोपाळराव पटवर्धनादि मंडळींचें यथायोग्य शासन केलें. पाहिजे होतें गोपाळरायादि मंडळी पौजवंद पडल्यामुळें व संस्थानाधिकारी कमजोर पें चात पडल्यामुळें, माधवरायाच्या हातून शासन करण्याचा धर्म यथास्थित अमलात आला नाही. त्याचा परिणाम असा झाला की, देशांतील राजधर्म व प्रजाधर्म दिवा पडला, ह्यापुढें प्रत्येक सरदार दरदमेव संस्थानच्या धनूशी कधी गुप्तपणें व कधी उघडपणें मिश्रत्व करूं लागला. पानिपतच्या लढाइनंतर संस्थानद्रोहाचें पडिलें उदाहरण छोटलें झणजे हें गोपाळरायादि मंडळींचें होय. ह्याचा कडक बदोबस्त चायडतोव व्यापस्थित रीतीनें त्याच वेळी झाला असता, तर सर्व सरदारांना भयंकर धक्का बसला असता. व मराठ्यांचें स्वतंत्र संस्थान अजयमर झाले असतें ह्या प्रकरणाचा येथें विशेष उल्लेख करण्याचें कारण असें की मराठ्यांचें पुढील सर्व चरित्र ह्या एका संस्थानद्रोहाच्या पातकानें लिहिले जाऊन गेलेले आहे. ह्या संस्थानद्रोहाच्या मूळ उगम रघुनाथराव पेशवा होता. त्याचा निकाल यथायोग्य शासनानें माधवरावानें लावून टाकिला असता, म्हणजे द्रोहाचें बीजच नष्ट झालें असतें. शक १६९० च्या ज्येष्ठ शुद्ध १० स धोटपच्या लढाईत रघुनाथरावदादाचा माधवरावानें रेंव मात्र उठरला (पत्रांक ४९), परंतु, संस्थानद्रोहाबद्दल त्याचें कसबें तसें शासन न करता, फीट तशीच राहू दिली. ह्या किटीच्या आभयानें संस्थानांतील सरदारांना संस्थानाच्या विरुद्ध यागण्यास अयसर मिळाला. ही कीट नाहीशी केली असती, म्हणजे सरदारांनो पृथक् होण्याचें एकच साधें सूळ राहिलें असतें, व तें काळांतरानें जमीनदोस्त करतां आलें असतें.

१३ नागयणराव यत्नाळ्याच्या कारकीर्दीतील पत्रें थोडीं झणजे पत्र ४ आहेत. माधवराव नागयणाच्या कारकीर्दीतील पत्रें ३०० आहेत. पैकी पत्रांक २७४ पर्यंतचीं पत्रें रघुनाथरावदादाच्या संस्थानद्रोहाच्या दृष्टी कृतीनें भरली आहेत. शक १६८३ पासून शक १७०४ पर्यंत जी २१ पत्रे गेली, त्यांचा इतिहास झणजे रघुनाथरावदादाच्या संस्थानद्रोहाचा इतिहास व्याधीसमाप्ति पर्यंत २७४-त झाली आहे. रघुनाथरावाच्या द्रोहाचा राजनिष्ठ शटका गायकवाड, पटवर्धन, भोसले, दोळकर, शिंदे, कोन्दावरकर वगैरे

अनेक सरदारांस वगल्या कारणाने पत्राक २७४ पर्यंतच्या पत्रात ह्या सरदा-
गच्याही सरथानद्रोहाची हकीकत आलेली आहे. शक १७०४ पासून शक
१७१८ पर्यंतची लणजे मर्दार माधवरावाच्या मृत्यूपर्यंतची जी पंध्रे ओटेत,
त्यांत, सर्व मराठा सरदारांचे एकीकरण करण्याचा जो नाना फडणिसानें प्रयत्न
केला, त्याची हकीकत पहावयास सापडेल. ह्या एकीकरणाच्या हकीकतीची
समाप्ति पत्राक ४१५ त झाली आहे. तदनंतर रावबाजींच्या कारकीर्दीची
पत्रे लागतात. त्यात, बाजीरावाच्या कमकुवतपणा, सरदारांचा द्रोह, पेढ्यांचे
दगे, स्त्रियांची नागवण, व लोकांची दैना, ह्याची वर्णने वाचावयास मिळ-
तील. शक १६८३ पासून रघुनाथराव व गोपाळराव यांनी जो सरथानद्रोह
सुरू केला व ज्याचे पारिपत्य पश्चात्तिन झालें नाहीं, तो परिपाकास येऊन,
सत्ताधीन, सरदार, सामान्य प्रजा, स्त्रिया, व धर्माधिकारी यास कसा भोंव-
ला, तें शक १७२२, शक १७२३ व शक १७२४ या तीन सालातील
पत्रावरून तपशीलवार कळेल. स्वतंत्र सरथान लणजे काय, सरथानद्रोह
लणजे काय, स्वसरथानाला सोडून राजाची सेवा करणे लणजे केवढें पातक आहे,
प्रत्येक जाणत्या माणसाला राजकीय भावना किती जागृत असली पाहिजे,
वगैरे गोष्टी ज्या वाचकाना माहीत असतील, ते ह्या तीन सालातील पत्रांचे
बहुत मनन करतील. शक १७२४ नंतरची रावबाजींच्या कारकीर्दीतील पत्रे
आपापली हकीकत सागतच आहेत. तेव्हा, त्यासंबंधाने येथे जास्त लिहीन नाहीं.

वि० का० राजवाडे

या पुस्तकाच्या प्रकाशनाचे कामी ज्या उदार गृहस्थानी द्रव्यद्वारे अथवा
धन्य रूपाने साहाय्य केली त्यांचे त्याच ह्याच ह्या प्रकाशक पत्र आमारी आहेत

सूचना—पृ० २४८ पत्रांक ३१२ पाहून पृ० २५९ पत्रांक ३२
पर्यंतची पत्रे घुसून मध्येच मळत्या जागी लागली आहेत पत्रांक ३११
नंतर पत्रांक ३२९ हे वाचार्थे

पत्रांक ३

भीलश्मीयकटेश

१६८३ पाल्गुन शुभा ४

कर्जपोस्ता शके १६८३ वृशानाम छवछरे फाल्गुन पुष प
चमी ते दिणीं खत लिखीते घनको नाम या बाबूय विमनाय यासीं रिणको
नाम साबाजी मोसले मुा इसजे सितैन मया व अल्प ऐसाजे आत्मका
यास कज घेतले मुदल रुपये ९०० अक्षरीं नमस पत्रास यासीं घ्याज दस
सहे २ दुस्रोया प्रा देऊन हे रुपये दीदा महिन्यानीं देऊन का जाहिन्यात
देऊन, अगर जाहिन्याची हुडणायळ देऊन ता छ ३ माहे शाधान येता
लिहिला सरी मोतवसद

सदरू उगणी घनी महादजी कृष्ण काणे मुदती न दिळे तर आपण
सुद देऊ यजमानाप्रों देऊन दोन महिन्यानें देऊन

पत्रांक ४

पो छ १० सफर आश्विन शु० १ भी

१६८४ भाद्रपद ७

राजभिया विराजित राजमान्य राजभी बाबूय कोनेर स्वामीने सेवेसी —
पो माचवराय पत्राळ प्रधान नमस्कार विनवी उपरी येथीं तुसल गाणून
स्वकीय कुशल लिहीत जाणें विशेष तुमीं पय यमुनापतिफडचे मुकामनें
पाठविलें तें प्रविष्ट जालें मुजासदीलाकडील येगेरे कियोच यजकूर लिहिला
तो सविस्तर फळला पेशियाम, तुमीं प्रस्तुत मुजासदीलाकडल आसा, हे
उत्तमत्र फलेंत साराश, सरकारांनीं टाणीं येगीं आसा तीं हस्तगत
ऊन, राजेरजवाडे येगेरे सारथानिक याम साहित्ययत्र य गुमच्या पयांनं गमरक
उत्तरहि पाठविलें जाइल सांगित छ २० माहरम, मुा गराण छितन मना
य अल्प बहुत काय लिहिणें! हे विनति

पत्रांक ५

भी

१६८४ भाद्रपद ७

राजभिया विराजित राजमान्य राजभी बाबूय कोनेर स्वामी गावानीं कणि —
सेवेक मद्राजीगम पत्राळ कृताक गावेंत नमस्कार विनवी उपरी
नपाल कुशलता माहरम या • मुा पुने कुशल १०१ विनाय ६

कडील मजकूर तर राजश्री रामभटवावा व राजश्री बाबूराव व राजश्री राम-चंद्रपत ऐसे पुणियास आले आहेत. श्रीमताची भेट जाहली. अद्यापि जाव-साल काही नाही. राा पतसचिव याजकडीलहि प्रकार पूर्ववत्प्रमाणेच आहे. X X X येथील मजकूर तर राजकी:-राजश्री त्रिंबकराव मामा कारभार करीत असेत. श्रीमत राजश्री दादासाहेब नाशकास गेले आहेत. समागमे फौज दोन हजार असे. अविव बेदरीं आहे. अधिकोत्तर लिहावे ऐसे नाही. यानंतरी: तु-ह्याकडून राा पिराजीनाईक निवाळकर यानी रुपये साहा हजार चैत्रमासीच देविले आणि आपण लिहिले, गडकरी यांची वीस हजार रुपयाची राा नाईक निवाळकर यानी चिठी पाठवून दिली. X X X X X. राा निवाळकर याची.....श्रीमताकडे च्यार हजार फौजेनिशी जाहली. आणि बारा लक्ष रुपये घ्यावे ऐसा करार जाहला. प्रस्तुत हाली दोन लक्ष रुपये दिले व लाख रुप-याचा सरंजाम देणार. येणेप्रमाणे करारात आले आहे. राा नाईक निवाळकर दोन हजार फौजेनिशी येथे आहेत. यानतरी राा रघोजी कराडे याजकडे ऐ-वज येणे. त्यास, ते प्राती अनतशेट कोलकरहि गेला असे. इ. ई. इ.

पत्रांक ६

श्री.

१६८४ कार्तिक वद्य ४

राजश्री आपाजी पायगुडे गोसावी यासि:—

आशीर्वाद. सुा सलास सितैन मयावअलफ. तुमचे फौजेचा पैका पावला असता अद्यापि येत नाही ! तीर्थरूप राजश्री दादासाहेबाचे कूच नगराहून होऊन चारोळ्यास माा आले. आम्हास त्यास दाहा कोसाची तफावत आहे. या प्रसर्गी तुम्ही जवळ असावे. हल्लीं पत्र लिहिले असे. देखत आज्ञापत्र जि-तके लोक जवळ असतील तितक्यानशीं जलदीने येणे. नालवदी घेऊन लोक गेले असतील, त्यासहि बोलाऊ पाठवणे. तुम्ही पत्रदर्शनीं निघोन हुजूर येणे. एक क्षणाचा दिरग न लावणें. जाणिजे. छ १८ राखर-लेखनसीमा.

पोा छ १९ राखर, सायकाळ.

पत्रांक ७

पोा छ १७ जिल्हेज,अर्वा

श्री.

१६८४ माघवद्य ९

राजश्री मोरोजी शिंदे नामजाद तालुके रत्नागिरी गोसावी यासी:- अख-डितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य श्रोा माधवराव ब्रह्माळ प्रधान आशीर्वाद. सुा सह्यास सितैन मया व अलफ. विसाजी केशव मुकादम, ताा फुणगुस, याणीं हुजूर विदित केलें की:-मौजे डावखोल, ताा मजकूर, येथील खोतीच्या वत-नाचा कजिया पेशर्जी मांजरेकर सावत याचा व आमचा लागला. त्याचा निवाडा च्यारी दिवाणात होऊन आर्ही खरे जाहलें. त्या प्रो कागदपत्र

भरावमास हरकी व खचवेंच जाइला तो आमच्या माऊनदानी व आर्मी यथाविमाणें पैका देऊन आपापला विभाग खोतीचा अणमाऊन लागलों त्या तधीमदारापैकी रामाजी नारायण मुक्तादम आपल्या सदरहू विभागाप्रॉ पैका न देतां खोतीचा उपभोग विभागाप्रमाणें करितां त्यास पैका देयाय याची आज्ञा जाइली पाहिजे, झणोन, त्यावरून, मुक्तास हें पत्र सादर केलें असें तरी सदरहू मजकूर मनास आणून, बाजवी त्याचे विभागास पैका आला, तो न देता वाटा खातो या प्रमाणें असल्यास रामाजी नारायण यास ताकीद करून विभागा प्रमाणें पैका देवणें जाणिजे छ २२ रजब बहुत काय लिहिणें! लेखनसीमा

भी निव
राजा शाहु नरपति हर्ष
निधान, माधवराय
पहाळ प्रधान

पत्रांक १

भीमवर १६८७ ज्येष्ठ शुद्ध ७

भीमंत येदशाब्दसप्त राजमान्य राजभी दीक्षित स्वामीने खोती —
चरणरज मेघ घाम वृष्ण वृत्तानेक सा नमस्कार विनवी येथील मुक्ता ता ज्येष्ठ शुद्ध ७ पावेतों मुक्ताम पुणें गुणरूप असों विशेष बहुत दियण जाणे, स्वामीकडून आज्ञावादपत्र येऊन हांमाळ होत नाही तरी ऐमें १ वरां सदस्य आज्ञापत्र पाठवून खेवकाचा परामृण करीत अणां यानंतरी एकदां राजकी यतमान तरी भीमंत राजभी पत्र प्रधान मित्रजरी आप्ते आहेत मि रजेस घेता च्यार राज बसयून, चौथे राजी वरा फर्मन, आवतें ठाणें बगरिणें, ऐमें यतमान आहे खेवसी भुव दोष, झणून गिा आद पुटें जे नामन दाखल त्याप्रमाणें खेवसी लिा पाठऊं यकट यतमान यभाशिमा अग मन प्रफां अभिमान राखीस आद बहुत काय लिहिणें वृत्ता अगों १ ३ दे विनति

हें पत्र भीमंत या गोविंद दीक्षित व त्या या रामांदांनी लिहिले व तेव्हा मातंग रिांति गिा परीतिजे वृत्ता योग अगों १ ३ ६ १ १ १

तीर्थस्वरूप राजश्री लक्ष्मणपत दादा स्वामी वडिलाचे सेवेसी:—

अपत्ये बाबूराव विश्वनाथ वैद्य चरणावरी मस्तक ठेवून शिरसाष्टांग नमस्कार विनती उपरी येथील क्षेम ता श्रावण वद्य ९ पावेतो मुा वाई समस्त सुखरूप असो. यानंतर. तुह्माकडून बहुत दिवस कागदपत्र येऊन वर्तमान कळत नाही. आह्मी रघोजी पाड्या याजवाा पत्रे पाठविली, त्याचे प्रतिउत्तर येत नाही. तर, ऐसे नसावे. सदैव पत्नी सतोषवीत असावे. यानंतर इकडील वर्तमान तर: तीर्थरूप राजश्री नाना व मातुश्री काकी श्रीगणपतीस सेवेवद्दल आहेत. त्यास काहीं गूण अद्याप नाही. सुखरूप आहेत. वरकड मार तर: या प्राते दगा जाला. त्यामुळे कोणाकडील पैसा येत नाही. राजकी वर्तमान तर: श्रीमतासी व मोगलासी लढाई राक्षसभुवनापासी जाली. मोगलास बुडविला. मोगल पळोन आवरगावादेस गेला आहे. त्याजपाशी च्यार हजार फौज आहे. त्याजकडील विष्टल सुदर वगैरे मातवर सरदार पांच सात असाम्या पडल्या. श्रीमत पैठणापारी आहेत. वरकड इकडील वर्तमान अधिकोत्तर त्याहावे, ऐसे नाही. सालगुदस्त येथून हुड्या केल्या होत्या. यमाजी कारजकर व लक्ष्मण शेट कारंजकर याच्या. त्यास, त्यांनीं सा येथे थोडेवहुत वारले. त्याचा हिशेब करावा लागतो. त्यास, त्याना कोणे मित्तीस सा पावले ते येथे लिहिले आले नाही. तर, ते मित्ती लिहून पाठवणे. तीर्थस्वरूप राजश्री नारोपतकाका याचे विद्यमानचे सा हजार, सा गगाधर भट चिपळूणकर याचे देणे होते ते, आह्मी येथे व्याजसुद्धा त्यास प्रविष्ट केले. तुह्मास कळावे म्हणोन लिहिले आहे. त्या प्रांती कोणाकडील ऐवज येतो की नाही, हे काहीं कळत नाही. ते सविस्तर लिहणे. तुमचे घरी समस्त सुखरूप आहेत. सविस्तर वर्तमान मुखवचने बाबू सागता कळो येईल. मोहरीच्या देवाल्याचे काम समाप्त जाहले. शिखरास अस्तरगिरी होत आहे. दोन तीन महिन्यात तयार होईल. राजश्री गमाजी यमाजी याची व नरसिंगराव पागा याची लढाई कराडावर जाहली. गमाजीचा मोड जाहला. दातेगडावर पळून गेला आहे. वरकड पुणेयात छपरे व काही घरे लोक बाधत आहेत. वाईची खडणी लोकानी दिल्ली. परतु आम्हास पैसा देणे पडला नाही. तुमच्या घरास खर्चास रुपये शभर देविले आहेत. कळले पा. बहुत काय लिहिणे? कृपा लोभ असो दिजे. हे विनति. नारो गणेश दामले याचे हुडीचे सा तेथे कोणे मित्तीस पावले, हे सविस्तर मित्या लिहून पा. हे विनति.

पत्रांक १०

श्री

१६८५ भाषण वष ११

पोठा भावण वष १४ मंगळवार सवाप्रहर दिवस

वेदद्यालसपन्न राजभी बाळवृष्ण दीक्षित स्वामीच सेवेसी —

विद्यार्थी वृष्णराव बहाळ सां नमस्कार विनवि उपरी येथील वतमान
 भाषण या ११ मुकाम नरबाडी खुद, पोठा पैठण, जाणून स्वकीय लेखन केलें
 पाहिजे विशेष कृपा करून पत्र पाठविलें मोंगलाई सत्ताई होऊन मोंग
 लाचा परमय जाहत्याचा सतोप आहला, झणून विस्तार लिहिलें ऐकियास,
 सव आपले व देवनासणाचे आशीषादाचें फळी पुढेहि जें होणें तेंही आपलेंच
 कूपेनें होइल भेटालें व काढीपिळगावाविषयी लीला ऐकियासी प्रस्तुत
 गाढापुरास कोणी कमावीसदार नेमिला नाहीं विचकपत तूत मोंगलाचे अमि
 लास घराबयाकरिता पाठविलें त्याचें पारपत्य केलें मार्गिलेय बला
 ऊ गेलें आदे तेदि लौकरीच येतील आणि मार्गिलेसही पत्र रा बापूच
 लिहून पाठविलें आदे तें त्यास प्रसिद्ध करायें झणजे त आपले गांवास उप
 सर्ग लागों देणार नाहीं भीमतांचीहि पत्र त्यामीस आदे त्यात भीमताच्या
 हातर्या बळी आदेत बहुत काय लिहिलें? छेम असो दिजे रे विनवि

पत्रांक ११

श्री

१६८६ भाषणवष १४

राजभी मोरोजी शिंदे ताहुळे रत्नागिरी गोसायी यासि — अन्नीटवत्समी
 जलकृत राजमान्य भेता माधवराय बहाळ प्रधान आशीषाद मुा अपाणितेन
 मया व अलफ मौजे कटयास, ता सगमेभर, प्रां राजापुर, हा गांव
 राजभी नारो पंडित प्रतिनिधि यांचा सासगतीचा गांव तों मोरो गोविंद
 कमावीसदार पंडित मार्गिलेनी पाठविला आदे त्यास, किड प्रांतगटना
 उपसग लागतो याजकरिता कमाविषदारमार यास किडे मयानगरी जागा
 देणें व हरएकविषी कमाविषदारसय मौजेमाग किडे प्रांतगटकरी
 यांचा उपसग लागों न देणें जाणिजे छ २० वपर बहुत काय लिहिले?
 लेखनसीमा

— श्री —

राजागम नरबा १४
 निधान माधवराय
 बहाळ प्रधान

पत्रांक १२

पो १५ जिल्काद.

श्री.

१६८५ भाद्रपद वद्य ८

राजश्री मोरोजी शिंदे नामजाद तालुके रत्नागिरी गो यासिः—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्ना माधवराव बल्लाळ प्रधान आशीर्वाद. सुा अर्वा सितैन मया व अलफ. वा देणे धर्मादाव. वा केगव भट गोखले, वास्तव्य मौजे सोमेश्वर, ता हरचिरी, याजकडून मौजे मजकुरीं श्री सोमेश्वरा-स नित्य एक एकादशनी करविली. त्याचा दक्षणा साल गुा ची रु ७५ पाउणसे एक सालाची तुहाकडून देविले असे. तरी तालुकेमजकूरपैकीं पावे ते करून, पावलियाचे कवज घेणे. जाणिजे. छ २२ रविलावल. बहुत काय लिहिणे ! लेखनसीमा.

पत्रांक १३

श्री (नकल) १६८५ पौष शुद्ध १

राजश्री सोमाजी काळे गोसावी यासीः—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्ना माधवराव बल्लाळ प्रधान आशीर्वाद. सुा अर्वा सितैन मया व अलफ. विजापूरप्रातीं सरजाम राजश्री नरसिंगराव जनार्दन यास दिल्ला आहे. त्याचा बदोबस्त राहणे. त्यास, मशारनिल्लेस ते प्राती रवाना केला असे. तरी तुह्मी त्यास सामील होऊन, ठाणे बसवून देणे जाणिजे. छ २९ जमादिलाखर. बहुत काय लिहिणे ! लेखनसीमा.

पत्रांक १४

श्री (नकल) १६८५ पौष शुा १

राजश्री रामभाऊ डफळे गोसावी यासीः—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्ना माधवराव बल्लाळ प्रधान आशीर्वाद. सुा अर्वा सितैन मया व अलफ. राजश्री नरसिंगराव जनार्दन धायगुडे यांस सरजाम दिल्ला आहे. त्याचा बदोबस्त होणे याजकरिता मशारनिल्लेची रवानगी केली असे. त्यास, तुह्मी त्यास सामील होऊन विजापूरप्रातीं त्यास महाल दिल्ले ते ठाणीं बसवून देणे. जाणिजे. छ २९ जमादिलाखर. बहुत काय लिहिणे ! लेखनसीमा.

दस्तक सरकार राजभी पत प्रधान यत्ता कमायिसदारान व चौकीदारान व रहदारान व बाजेलोकान व जकाती महालानिहाय मुा अया सितैन मया व अलन राजभी बाळाजी जनादन याचे वेल सर १५० दीडसें मौजे धाम णगाव, पा अकोले, येयून गत्ता कैली खंडी १५ भरोन पुणियास आनिती रु त्यास आणू देणें हांसिलाचा समादा न लावणें जाणिजे छ २९ जमा दिवातर आशप्रमाण तेसनसीमा बार

पत्रांक १६

श्री

१६८५ पौष शुभा १

राजमान्य राजभी गणेश व अताजी महार दिला रामजी पतार गो सार्वी यांसी —

थेवक माधवराय बाळाळ प्रधान नमस्कार. मुा अया सितैन मया व अलन राजभी बाळाजी जनादन यांचे इमारतीचे रायवळ लाकटांचे गाटे पांदागावन पुण्यास येव होते ते तुर्ली मौजे बटगांव गेणें अटकावले आहेत, मगान हुमर विदित जाइलें त्यावरून लिहिलें अगे तरी, तुर्ली मगारनिधेचे गाटे लाकटाचे अटकावले आहेत त व आनिदी पांदागाती लाकट ताडिती आहेत तीं दस्तकाप्रमाणें पुणियास आनितीला त्यांग आण देणे जटभजा व करणें जाणिजे छ २९ जमादिवातर आश प्रमाण लगनगामा

आणि राजश्री धोड जोशी यांसी भाषण केले. त्यांनी आह्मांस लिहिले. त्यांत मजकूर त्यांनी सुचविला की, तीर्थरूप राजश्री भाऊचे पत्र पाठविणे की, ऐवज देणे. ह्मणोन, त्यावरून, तीर्थरूपाचे पत्र पाठविलें आहे. पावेल. ऐवजाचा मजकूर तरी. श्रीत देविला असतां तरी उतरून घेतो. हा मजकूर राजश्री जोशी यांनी आपणांसी केला. आपण उत्तर केलें की, येते समर्थी बरोबर आणिला. बरे ! उत्तम ! हाली मशारानिल्लेचे आपले भाषण जाहाले आहे, त्याप्रमाणे ऐवज पुण्यांत उतरून द्यावा, सोने व रुपये याचे दागीने आणिले असतील ते दागीने यादी बरहुकूम द्यावे, नख्त ऐवज पुण्यात उतरे ते करावें. याजखेरीज चौकडा व आणखी काहीं मोर्तेंयाचे दागीने असल्यास, तेही त्यांचेच हवाली करावें. राजकी वर्तमान तरी : हैदरनाइक विदनूरची झाडी धरून बसला आहे. बाहेर निघत नाही. श्रीमत मनोलीस लागले होते. आठ रोज ठाणें माडलें, हस्तगत करून धारवाडास जाणार. तो काहीं यांसी सन्मुख येऊन भाडता दिसत नाही. फौज यांजबरावर वीसपचवीस हजार जमा जाहाली. मागाहून आणखी येत आहे. पुढे होईल ते लिहून पाठवू. बहुत काय लिहिणे ? लोभ किजे. हे विनंति,

पौ. चैत्र वद्य ६ गनवार शके १६८६

पत्रांक १८

श्री

१६८५ फाल्गुन वद्य १३

राजश्री सर्वोत्तमपत गोसावी यांसी:—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री माधराव शिंदे दंडवत विनंति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय लिहित जाणें. विशेष. तुम्ही पत्र पाठविले ते पावले. राजश्री नारायणजीनाइक सर्पाटील, प्रांत साष्टी, यांस रुपये ५००० पांच हजार द्यावे, ह्मणोन छ ५ रजवचे पत्र पाठविले. त्यावरून पुणेकर सावकाराचे कर्ज घेऊन दिले. त्यास, हालीं राा चिंतो माहारुद्र पाठविले आहेत. यासमागमे सदरहू सो पाठवावे, ह्मणोन लिहिले. ऐशियास, आठपधरा रेर्जी नालबदीचे काम चालीस लागले ह्मणजे ऐवजाची तर्तूद करून पाठवून देऊ. बरकड वर्वमान राा चिंतो माहारुद्र सांगतां कळे-

ल रा छ २६ रमजान, मुा अर्वा सितैन बहुत फाय सिद्दिहें ! हे यिनति
मोर्तयमुद

ॐ —
भौजोतिस्वरूप चरणि
सत्यर जयार्जीसुत जन
फोन्नी सिंदे निरतर

पसाक १९

भी

१६८६ चित्र शुद्ध ३

राजभी जानोजी भोंसले सेनासोद्देशमुमा गोसावी बांसी —

सकलगुणालकरणअखंडितसदमीअर्पकृत राजमान्य र्नेना मा
घवरय बहाळ प्रधान आशिर्वाद यिनती उपरी येथील मुद्दल जाणून हा
कीय लिहिलें पाहिजे विशेष प्रगणें सारवाड येथील जाहागिर सरंजाम हात
मनकुरी पौजेचे बेगमीस सरजाम राजभी नरसिंगराय जनार्दन बांतकटे दिले
आहे त्यास, त्यांचे ठाणें अद्यापि महालांत बसले नाहीं, झणोन मानिल्लेनी
अवगत केलें त्यानवरून पत्र लिहिलें असे सरी, मुमची पौज ते प्रांतीं आली
असेल त्यास बांगून ठाणें सारवाडात बसतें करावें रा छ २ सवाट बहुत
फाय सिद्दिहें ! सोम किजे हे यिनती

भी
गजारास नरपति हा
निधान माधवरय
बहाळ मुत्तर प्रधान

पत्राक २०

श्री.

१६८६ चैत्र वद्य १४

राजश्री मोरोजी शिंदे नामजाद ताा रत्नागिरी गोसावी यासी:—

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य स्ना रघुनाथ बाजीराव आ-
शिर्वाद. तुा आर्वासितैन मया व अलफ. राा अताजी नारायण याजकदून पेट
बदर ताा हरचिरी येथून आवसोल आणविलं असे. तरी, च्यार वेगारे देऊन,
आवसोल पोहोचाऊन देणे. जाणजे, छ २८ सवाल. बहुत काय लिहिणें ?

श्री शिक्क्याला पाच वर्तुलें आहेत.
हा रघुनाथरावदादाचा शिक्का ! विचा-
याचें सर्वच कांहीं आचरटा !

1764

पत्राक २१

॥ श्री ॥

१६८६ श्रावण शुद्ध ३

वेदशान्सपन्न राजश्री तदाशिव-दिक्षित स्वामीचे सेवेसी:—

विद्यार्थी माधवराव वट्टाल प्रधान नमस्कार विनंति उपरि येथील कुशल
जाणून स्वकीय कुशल लिहित जावें. विशेष. शहरास जावयाकरिता निजाम-
अल्लीखान गंगा राक्षसभुवनानजीक उतरु लागले. काहीं फौज व बाहिरखुणगे
पलीकडे गेले. नावपिना व सरदार व विठ्ठलदास दाहापंधरा हजार फौजेनिर्शी
इकडे होते. त्यांचे पारिपत्यास जाऊन, छ २९ मोहरमीं गाठ घातली. मात-
वर लढाई झाली. विठ्ठलदास व विनायक दास, गोपाळसिंग खदारकर वगैरे
ठार जाले. मुरादखान व रघुपतराव पिंगळे, मालोजि घोरपडे, बाबूराव जगी
वगैरे पाडाव जाले. त्यास, माणूस पाचसास हजार रणास आले. श्रीकृपेने
मोठी फत्ते जाली. तोफा, हत्ती सापडले. निजाम अल्लीखान पडतीरास होते.
ते मध्ये रात्री कूच करून, तोफा व डेरे टाकून, पळोन गेले. सतोपाचे वर्त-
मान तुह्यास कळावे, याजकरिता लिहिलें असे. रा॥ छ ३ सफर. * बहुत
काय लिहिणें १ हे विनंती.

* येथून अक्षर खाशाचें.

पत्रांक २२

भी

१६८६ फातिंक शुभा ५

अस्तडितलक्ष्मीअलकृतपञ्चमान्य राजभी
रामचंद्र बरुवंत गोसावी यांसी —

सेभक माधवराय यल्लाळ प्रधान नमस्कार. मुा खमस सितैन मया व अ
लफ राजभी दमानी गायकवाड सेनालाससेल समशेरयहादर यांजवर राजभी
रामचंद्र महादेव परांजपे व मातंड नार्क सासके साहुकार यांज राजभी मल्हा
रजी होळकर याचे ऐवजी दोन लाख रुपयाची थरात रदकजाची पेशजी
दिल्ली आहे त्यापोा कृष्णाजी नाइफ लाड यांजवळ एक लाख रुपयांच्या
मात्र वरसा कमाविसदारावर दिल्यात याकी लाख रुपये राहिले ते देत ना
होत सरकारात इजाजत ऐवज पावला आहे, म्हणोन नाइकमारानिले यांजवळ
सांगितलें त्याजवरून, शा सन सलास सा सन अथ दुसालां गाइययाटाक
कील ऐवजाचे वसूलबाकीचा हिशेब अलाहिदा पाठविला आहे त्या हिमेवी
का ८७७६।- आठ हजार सातों सवा शहात्तर या आणा मात्र पत्रां
आहे त्यास, सालाचे सालांत मुदतीप्रमाणें ऐवज याया तो न आला त्या
व्यागहि होणें आहे व सालमजकूरचा ऐवजहि येणें आहे अमें अणेन, हो
ळकराचे ऐवजास दिसका याया, यात कारण काय ? हा ऐवज सालगुरुस्ताच
याया, तो न दिला होळकराकडील कारकून गगापर येथपंत याने पुत्र व रा
ऊजी महादेव ऐसे तीथरूप राजभी दादासादेव याजवळ आहेत त्यास, दान
सास रुपयांचा निगम झाल्याशिवाय निरोप होत नाही सरकारांत प्रयजाती
निकड याजकरिता नाइक मारानिलेपासून ऐवज घेऊन वरात दिली, त्यात
ऐवज जरूर पावला पाहिजे याजकरिता हे पत्र गुह्यात सादर वेलें अत तरी
पत्रदशनी लाख रुपयांच्या पुण्याच्या हुठ्या नाइकमारानिलस दऊन, पा
वल्याचें वयज घेऊन, हुजूर पाठवणें पिरोन बोभाट हुजूर यजे न दणें
जाणिवे उ १ जमादिसापस *

पत्रांक २३

भी

१६८६ फातिंक गव ६

राजभिया विसाजि रावमाय राजभी रामचं वगना त्यामी मागरी
यांसी—

पो माधवराय यल्लाळ प्रधान नमस्कार यिनी उगरी यधीत कुशा तजून
रयकीय मुाग लिहित जाणें विरोध राजभी दमानी गावकवाड गनागना
गमशेरयहादर याकडे सरकाराच्या प्रयज येणें त्याने मगुल्लग हुजूरन

* आगतेच हा ठारसर्प पत्र दमाजी गावकवाडस माधवराय का-१६८६
मते आहे

राजश्री वाळाजी अनंत कारकून यास पेशजी पाठविले होते. त्याजबराबर गायकवाडाकडील ऐवजाचे वसूलवाकीचा झाडा पाठविला तो सरकारात दाखल जाहाला. त्यात सवा लाख रुपयाच्या हुड्या राजश्री आवाजी नाईक कापरस व कृष्णाजी नाईक लाडू याचे गुजारतीने सरकारात हुजूर भरणा जाला. लणोन झाड्यात वसूल घातले आहेत. त्यापैकी परभार वरातदारास ऐवज पावला. वराता व कवजे येणे आहेत, सा ५९२२५. बाकी ऐवज राहिला रुपये ६५७७५, पासष्ट हजार सातशे पचाहत्तर रुपये राहिले. हा ऐवज तुळाकडे सुद निसवत राहिला. त्यास, सरकारात ऐवजाची निकड, हे पुढे तुळास ठावकें असेन, गायकवाडापासोन ऐवज घेतला असता, सरकारात भरणा केला नाही, हे अपूर्व आहे ! असो ! हाली हे पत्र तुळास सादर केलें असे. तरी सदरहू पासष्ट हजार सातशे पचाहत्तर रुपये ज्या मिर्तीने घेतले असतील, त्या मिर्तीपासून व्याजमुद्धा ऐवजाच्या हुड्या साहुकारी पुण्याच्या पत्रदर्शनीं राजश्री रामचंद्र माहादेव पराजपे व मार्तंड नाईक तासके यास ठेऊन, पावल्याचे कवज घेऊन, हुजूर पाठवणें. फिरोन बोभाट घेऊ न देणें. जाणिजे. छ ४ जमाटिलाबल, मुा खमस सितैन मया व अलफ. बहुत काय लिहिणे ? हे विनती.

पत्राक २४

श्री

१६८६ माघ वद्य १३ सह १४

वेदमूर्ती शास्त्रसपन्न राजश्री दीनितवावा स्वामी महाराजाचे सेवेसी—

चरणरज खडोजी अरगडे, मुा लष्कर तुगभद्रा, नजीक हरहरेश्वर, साष्टा-ग ढडवत विनति उपरी येथील कुशल ताा माघ वा १४ चतुर्दशी सोमवार पावेतो तुमचे आशिर्वाद करून सुखरूप असो. यानंतर तुळापासून स्वार जालो. त्यास, तुळा माणूस बराबर दिले होते ते फलटणपर्यंत आले. तेथून न पुसता माघारा गेला. तुळा बाबूजीनाईकास व कृष्णराव बह्माल यास पत्र दिले होते. त्यास, बाबूजी नाईक वारामतीस गेले. त्याजपाशी वारामतीस मीहि पत्र घेऊन गेले. त्यास पत्र प्रविष्ट केले. त्यानीं उत्तर दिले की, तुळा पुढे चला, मीहि मागाऊन येतो. त्याजवरून, लष्करात आलो. कृष्णा रावजी-सही पत्र प्रविष्ट केले. व श्रीमत साहेबासही पत्र प्रविष्ट केले. श्रीमतानीं चि-टणिसांस ताकीद केली की, दीक्षिताच्या नावाच्या सनदा करून देणें. त्या-जवरून सनदा करून आणिल्या. तारीख, विनति, करावी इतकाच गुता होता. तो मोरोवा फडणवीस बोलिले की, महाराज ! दीक्षितांत दोही चुलत्या पुतण्याचें पटत नाही. त्यास, देणें तर विचारून द्यावे. बाबादीक्षिताचें तालु-कियात गांव यावा, ऐसाहि अर्थ नाही. याजवरून, तारखा व विनति पत्रावर जाहली नाही ! आवाजी माहादेव यांनीहि साहित्य केले. परंतु सखारामबापू

य कृष्णराव गहाळ य फडणवीस धोरे, लक्ष्मण अनंत यांच्या पत्न्यांत आहेत त्यांचा पक्ष बहुत करितात याचमुळे कामास अडथळा पडला आहे इतकियावर स्वामीचें आधिवादेंकरून प्रयत्नास पुढेंत नाही पुढें जे वर्तमान होईल तें लिहून पाठवू फळावें इकडील वर्तमान तर भीमत दादासाहेब आडियावर, हरपनाळीची य चित्रदुर्गची संटणी घेऊन, हरिहर किल्ला घेतला येथून हैदरनाइकाफटे चालिलें पुढें हरपलीस निळ कठराव आठ दहा इमार फौज घेऊन य तोपखाना घेऊन पाठविले हेदि मागाऊन जातात हैदरनाइकाचे बघीस आले आहेत की, संटणी तीस छाल घ्यावे आणि सहा करवा त्यास, हे ऐकत नाहीत जुंज करून आपला मुद्दस घ्यावा आणि त्याने आपल्या देशास जावें याप्रमाणें वर्तमान आहे य हुत काय लिहिणें ? लोभ क्रिजे, हे विज्ञापना सचावी बहुत आबळ आहे माहागाइ बहुत आहे सो माहादाजीनाचा द्वारे याचा साष्टांग नमस्कार विनती की, छिा परिखोन माया असो घायी, य परी मुल्लिकरांरा समाचार घेत जावा तुमच्या छायेलाली आहेत हे विनंती

हें पत्र पढिलें लिहिलें होतें, परंतु कोणही माणूस बळसीचें तिकटें १ आलें, खणून आतां पाठविलें असे

पत्रांक २५

(नकल)

१६८९ सालानु य १

पो चौत्र शुद्ध ९ रथीयारी पायणेदोन प्रहरां }
 पत्र आलें, काशिदास जच रुपया दिव्हा असे, } भीराम,

भी येदद्यासपन्न राजभी दीधित स्वामीचे सेवेसी —

घरणरज गटोळी अरगटे दंडवत विनति उपरी येथील घेम ताा सालानु य ९ पायेसों भीमत सादेपाचे सैन्यांत मुमरूप असो आपली आता पडून स्यार सालों सों सैन्यांत पायलों आपली पत्र भीमतास प्रीयट केसी परंतु कोणी आपले जाबसालांत फारभारी मन घालीनात! आपा निय पयापर विरोन राहिलों लक्ष्मणपती या गुराची, माहादाजीदेव मुरगी केला लानी भीमतांस समजाविलें की — उमपतां राजभी दीधित स्वामी आपस भयवों बळा काटितात गाव मुषा नादू दहनात हातान गातमजकरी सांजकडून कमावीस दूर बसून नागे सापूती मिटे सांजकडे कमावीस गातमजकरी आहे येथे मीस मजकूरना यामुली रतामादे उमग आहे येथी दयाविला आहे, सांजत हें पत्र त्याचें आता उत्तर दिवें करित पत्र गरून, उत्तर दिवें की, सांज पत्र लिहिणें जे, हाती तज कमावी पत्र बस आहे, सो उत्तरना आहे, एका गुप्तंग नागाची बरीग हें उत्तर या रतामाजी

बाबा चिटणीस यांणीं लिहिले. तेथे सदाशिवपत वैजनाथपुरकर कार्यामुळे आले होते. त्याणीं पत्र पाहून आम्हांस ह्मणाले की, हे उत्तर काय कामाचे आहे? मग, त्यांनी रामाजीबाबास लक्ष्मणपताचा स्तुतिवाद सविस्तर केला, तो पत्री लिहिता विस्तार आहे. त्याजवरून रामाजीबाबांनी एकान्ती सविस्तर वर्तमान श्री राजश्री रावसाहेबांस विदित केलें. त्याजवरून आशा जाली कीं, पाहिले प्रमाणे सनद करून देणे. हे परवानगी फडणिसाकडे पोचविली. परंतु गुरुजी-बाबांनी न मानिता टाळा दिल्या! उपरांत राा सदाशिवपत वैजनाथपुरकर व आपण रामाजीबाबास सांगून, दुसरी परवानगी मोरोबा फडणीस याजला पावती केली. निदान गुरुजींनीं राा मोरोबादादास सांगून राा नारो बाबाजी सुभेदार याचे नावे सनद देवविली. ते सनद तयार जाली. आपण घेऊन येत होतो. तो त्यास राा सदाशिवपत पाळदे यांनी बोलवून वर्तमान पुसले. जालें वर्तमान यास विदित केले. ते ह्मणालेत कीं, मजलाहि याविषयीं पत्र आले आहे, चार रोज राहता नव्या सनदा भेडालियाच्या व नळकियाच्या करून देतो. याजकरिता गुता जाला आहे. राजश्री बाबूजी नाईकहि आले आहेत. हैदरनाईकाचा जावसाल लागला आहे. यामुळे गुता दिसतो. सविस्तर वर्तमान सदाशिवपत वैजनाथपुरकर यांनीं लिहिले आहे. विदित होईल. आपले आशीर्वादकरून बोलवाला आहे. श्रुत होय हे विनंती.

पत्रांक २६

श्री.

१६८७ आषाढ वद्य २

अखांडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य राजश्री नरसिंगराव जनार्दन धायगुडे गोसावी यासीः—

सेवक रघुनाथ बाजीराव नमस्कार. सुा सित सितैन मया व अलफ. खासा स्वारी श्रावण वद्य पक्षी बाहेर निघणार. तर तुहीं आपले पथकाचे लोकांची तयारी ऐव्हापासून करून, भाद्रपद शुद्धांत हुजूर येणे. विलंब न लावणे. जाणिजे. छ १५ मोहरम. बहुत काय लिहिणे ?

पत्रांक २७

श्री.

१६८७ आषाढ वद्य ५

अखांडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य राजश्री नरसिंगराव जनार्दन गोसावी यांसीः—

सेवक माधवराव बल्लाळ प्रधान नमस्कार सुा सित सितैन मया व अलफ. खासा स्वारी श्रावण वद्यंत बाहेर निघणार, तर तुहीं आपली एव्हां पासून तयारी करून भाद्रपद शुद्धांत येणे, जाणिजे, छ १८ मोहरम बहुत काय लिहिणे ?

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य रावभी नरसिंगराव जनादन गोसायी
यांची —

सेवक माधवराव यल्लाळ प्रधान नमस्कार. सुा सित सितैन मया व अलरु
मुमचे सरंजामात महाल —

१ प्रो गुनोदी

१ प्रो सारबाष्ट

१ प्रो पाट-नांदूर.

३

तीन महाल सरंजामात आहेत परंतु अमल बसला नाही नपाय निजाम
अल्लीखान याजकडील अमिलानीं महाल दाखिले आहेत, याजकरीतां नपावाय
लिहिणें होतें त्यावरून त्यांनीं सदहू तीन महालांचे अमिलांस तीन पत्रें य ज
मीदारास तीन पत्रें, एकूण सहा पत्रें, पाठविली आहेत कीं, अमल गुरुडीत
देणें तीं तुझाकडे पाठविली आहेत तुनदा महाली ग्याना करून, टाणी
आपले ह्वाली करून घेऊन, महालाचा बंदोबस्त करणें तुनदा पाषत्पामा
जाय पाठऊन देणें जाणिजे छ २८ मोहरम पदुत काय लिहिणें ?

राजभी राटेराय जायय यांची —

अखंडित लक्ष्मी अलंकृत राजमान्य जेना माधवराव यल्लाळ प्रधान
आणिषाद सुा सितैन मया व मया व अलरु परग देणें राजभी गदाधिर
दिधित व पुन नासया दिधित ठकार आभिा दुपुण गन हरिदेगीनडे
येउन प्रमां याभी राहिली तेन्दां १००० तीन हजार नऊशे रुपये
अगळे घरी तुझाकडे पो गाटादूर गगरे महारा येवत बाकीचा देवज
शासमनदराचा देणें त्या मी राहरदू एकुणवाळीग ५१ बाकी बरून वरति

याचें कवज घेणें. सदरहू ऐवज माघ-मासी पावता करणें. जाणिजे उ २१
रबिलावल. बहुत काय लिहिणे ?

पत्राक ३०

श्री.

१६८७ आश्विन शुभा ६

राजश्री हवालदार व कारकून किले
वंदन गोसावी यासी

अखंडित-लक्ष्मी-आलंकृत राजमान्य सौ माधवराव वल्हाळ प्रधान आसी-
वांद व नमस्कार. सुा सीतैन मया व अलफ. वेदशास्त्रसंपन्न राजश्री सदाशिव
दिक्षित ठकार यांनां विदित केलें कीं किह्ये मजकुरीं सभासदीची असामी
आपल्याकडे च्यारशें रुपयाची चाळीस वेंपें चालली. अलीकडे. दोनशें
रुपये करार करून दिल्ले. त्याप्रमाणे चालत असता, वर्षासन रुपये
१२ बारा किल्याकडोन पावत असोन, किह्या राजश्री बाबूराव सदाशिव
याजकडे जालियापासून सदरहू * असामीचे रुपये व वर्षासन पावत नाहीं.
झणून ऐशास दरसाल दोनशे रुा पावत असतां हालीं न पावयास कारण
काये ? तरी, याजउपरी सदरहू दोनसे रुपये सालावाद पावत आलिया

प्रीत पावपीत जाणें व चाळीस घणें बारा रुपये घपासन पावत आल्यानमो
जीव पावपीत जाणें जाणिजे छ ४ राखर आहाप्रमाण

पत्राक ३१

भी

१६८७ कार्तिक वद्य १

येता राजभी येशवतराय दामोदर ह्यालदार तो सोंदळ सा कामापीत
दार व मौजेकल्या सा मार मुा सीत सितेन मया व अत्त भिका
जीराम कुळकर्ण, मौजे मार यानी माहाली येऊन विनंति केली की, मौजे
मारचें कुळकर्ण आपणाकडे चालत आहे त्याच, खोतीचा गांव लेा बाजेगांव
खोतीचे शिरस्तेप्रमाणें तुसाला कुळकर्ण मुा शिरोळी तटी अन्न शेर निकास
एक कुड्य व यजनी जिनस दर मणें अन्न निकास एक शेरप्रमाणें
पावत आलें असतां गुदस्तां सन समजाव मौजे-मारचें का दार
याणी आरमारकडेस मुमां जाऊन गैरसांका समजाऊन ऐन जिनस
दूर करून नच मुशादिय घेणें दामोन सनद आपिली, त्याज्यरून मि
काजीराम तुजूर जाऊन आपली पूष हकीकत सांगितल्यावरून बाजेगांव
खोतीचे शिरस्तेप्रमाणें शिरोळी दर तटी एक कुड्य व यजनी जिनसात
एक शेरप्रमाणें ऐन जिनस मुशादिय देत जाणें अशी मुमा सनद कादर
माहाली त्याज्यरून [व] मुमाची माहाली जाहाल्यावरून हे येता सा
दर केला असे तरी भोंबरगाव ग्योतीने आदेत त्याच शिरस्तेप्रमाणें मार
निस्तेचा मुा ऐन जिनस देयचें कजिया असल्याच माहाली येा जाणिजे
छ १३ मादे जावळ मोतप मुद दार

पत्राक ३२

भी (अण्ड बमोत्रिप नटा)

१६८७ कार्तिक वद्य ६

(शिका थोरले मापपराब सादवापा)

मादी पयक व पागा निता राजभी विणानी कृष्ण मुा गीत निनेन मय
व असत सराजम रि ठरणीन —

किता पाा वगैरे.

- १ पोा आलद.
- १ पोा गुजोटी.
- १ पोा शाहापूर.
- १ पोा माचनूर.
- १ पोा मौजे पुलज पोा माहोल.
- १ पोा आलमेल.

६

पांच परगणे, एक गाव, येणे प्रो मारनिल्लेकडे फौजेचे वेगमीस करार करून देऊन सनदा देणे. पोा सागोलें द्यावयाचा करार केला आहे. त्यास, राजश्री दादासाहेबांची भेट जालियावर तिकडून सोडून मारनिल्लेकडे देविला जाईल. येणेप्रमाणे करार. कदाचित् न सुटल्यास, त्याचे मोवदला याच प्रोा. दुसरा माहाल नेमून देविला जाईल. येणेप्रोा करार.

त्यानीं क्षेप निक्षेप पावावे. येणे प्रोा करार.

विठल कृष्ण यास पालखी सालमारीं देऊन तैनात पालखीस वारमाही १००० एक हजार सा नेमला ऐवज याशिवाय हरएक ऐवजीं पावते करावें. येणेप्रोा करार.

निवाळकराकडील रांजणगांव वगैरे देशचेमोवदले याचे सुटतील ते दरोवस्त सरकारचा अमल मारनिल्लेकडे करार करून द्यावा, येणेप्रमाणे निवाळकराचा करार जालियावर सनदा देणे.

पाा वीड येथील दिगरजाहागिरीचे गाव रामचंद्र गणेश यांचा ऐवज व दुमाले वजा करून, बाकी दरोवस्त सरकाच्या अमलाची सनद देणे. पोा शाहापुरची सनद सालमजकुरीं दिल्ली परंतु राा गोपाळराव गोविंद याची भेट जाहलीयावर त्याची सोय करून परगणा तुह्यांकडे सोडून देविला जाईल. तूर्त तुह्मी अमलास पोा मजकुरीं खलेल करूं नये. येणेप्रोा करार. विनी रखवालीचा ऐवज आकारेल तो सालमजकुरी पथकाकडे पंधरा हजार द्यावे. बाकी सरकारांत जमा करावे. येणेप्रोा करार.

निवाळकराकडील गाव न सुटले तरी त्याचे मोवदला दुसरे परगणे नेमून द्यावे येणेप्रोा स्वदेशी नेमून द्यावे. येणे प्रोा करार.

छ १५ जमादिलावल, सीत, कार्तिकमास, सनदा लिहिणे. असल दप्तरां असे. छ २५ जोवल.

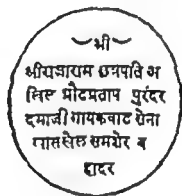
पत्रांक ३३

भीरमचंद्र

१९८७ कार्तिक वद्य ७

राजभी कृष्णाजी नाइक . कापडकरी साहुकार वगैरे निता पत्रप्र
धान गोसावी यांसी —

अर्थादिठि ठरुमीअलंकृतराजमान्य जेता दमाजी गायकवाड सेनाराससेल
समशेरबहादुर. सुदुरसन सित सितैन मया व अलंकृत मुमच्या जकात
दार यांमयर सादर स वरावपैकीं निमे ऐवजपौप अरेर घेणे
वाकी राहिला ऐवज निम्मे तो पास्युन अलेर घेणे कराराशियाय जासवी
उपद्रव मेदत मजकुरास न देणे खर्चवैव जो प्याल तो वरावपैकीं मजरा
असे जाणिजे, छ २० माहे जमादितावल मोर्तबसुद .

पत्रांक ३४

भी

१९८८

राजभिया विरामित राजमान्य राजभी सहावपित पत्राकर स्वामीने
खेनेसी —

पो रापो केराय भट सा नमस्कार विनंति उपरी येथील कुशल रंगन
करीत असले पाहिजे विशेष बहुत दियसगुसांकडून पत्र येऊन वरमान कडत
नाही तरी सदैव पत्र पाठऊन परामर्श करीत असावा (इकजीत वर्ष) मानती
राजभी अंताजीपंत जादा दिंदुस्वानांत भीमंत दादाबराबर गुणकर सादेव
दमेसा पत्रे देत असतात भी सध्यातून आलों ते समयी मजरा भेटणे होणे
स्वांत पत्र पाठविणे तरी आर्साकडे पाठवीत गये पोहोचतील राजभी तंका
जीपत दात्रीस गुहावी पंदनाविधी लिहिले आहे ते घेदन देखील तो येऊन
आर्साकडे पाठऊन रावा पैका पटेल तो ग्रही देखून आर्सात मिट्टा कर
माणे, स्वया पाठवता देऊ १०६०१०.

पत्रांक ३५.

श्री.

१६८८ वैशाख वद्य ७

तीर्थस्वरूप राजश्री गणेशभट दादा वडिलांचे सेवेर्शी:—

अपत्ये दामोदराने चरणांवर मस्तक ठेऊन सा नमस्कार विनति येथील क्षेम ता. वैशाख वा ७ मदवार, मुक्काम पुणें, सुखरूप असों. विशेष. आपणाकडून बहुत दिवस पत्र येऊन सविस्तर वर्तमान कळो येत नाही. तरी ऐसें न करावें. सदैव पत्र पाठवून सांभाळ करीत जावें. यानंतरीं येथून हुडी साडे तेरा रुपयांची मुंजावर केली आहे. त्यास मुजाकडून साडे तेरा रुपये घेऊन वो वाळोपाच्ये हर्डीकर खिणगिणी यांस पावते करावे. पूर्वीं माणसाबरोबर पत्र पाठविले तें पावलें. शरीरास समाधान नाही ह्मणोन माणसाने सांगितलें. त्यास, औषधीउपाय करून शरीरास आरोग्य होय तें करावें. इकडील वर्तमान तरी, श्रीमंत राजश्री दादा हिंदुस्तानात नर्मदा उतरोन गेले. बळवंतराव थोरले श्रीमंतांसमागमें पुण्यास आले. श्रीमंत राजश्री तात्या वडील माणसें सर्व सुखरूप आहेत. कळावें ह्मणोन लिहिलें आहे. येजमानाविशीं देवास प्रार्थना करीत जावी. बहुत काय लिहिणें ? लोभ करावा, हे विनति.

पत्रांक ३६.

श्री

१६८८ आषाढ शुद्ध ९

पो आषाढ वा १ शके १६८८ व्ययनाम सवत्सरे.

श्रीमंत राजश्री बाबूराव साहेबांचे सेवेर्शी:—

सवक वयाजी बागडे दंडवत विनंति उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय लेखन आज्ञा करीत असावें. विशेष. तुमचे सा. आह्मांकडे आहेत. त्यांपैकीं सा विसाजीपत गोळवलकर याजवर चिठी सा ७०० अक्षरीं सातशें, गंजी कोट—आरकाट, यांची चिठी राजश्री रामाजी गोविंद वल्हेकर याणीं दिली आहे. सदरुं चिठीचे सा घेऊन पावलियाचें उत्तर पाठऊन दिल्लें पाहिजे. मिति शके १६८८ व्ययनाम सवत्सरे आषाढ शुद्ध ९. सदरुं ऐवज आपण येथें अंताजीपतनाना याजजवळ देत होता. एक महिना जाहाला. परंतु ते न घेत. याजकरिता तुह्मांकडे ऐवज पाठविला असे. तुमची बाकी राहिली तेहि पंधरा दिवसा घेऊन येतों. बहुत काय लिहिणें ? कृपा करीत असावें. हे विनंति.

पत्रांक ३७

श्री.

१६८८ आषाढ वा ३

राजश्री आनंदराव धुळप गोसावी यांसी:—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य क्षो माधव बल्लाळ प्रधान अशिर्वाद. सुरेसन सवासितैन मथा व अलफ. विठ्ठलराम कुळकर्णी मौजे केळवली ता

सौंदर्य याणी विदित केलें कीं, मौजे मजकूरची खोती कृष्णप्रभु देसाई, ता मजकूर याजकडे आहे त्याणी गांवचीं मुतें आझावर घातलीं त्यामुळें आप ला नाश बहुत जाहाला तेव्हां आनंदराव घुळप याणीं त्याचें व आमचें वतें मान मनास आणून, गांवकरी याचे गुमराखीनें मुतें आपणावरी देसाई यांनीं घातलीं हे सरे नाशाले ! त्याप्रमाणें मुतें याय (यया) विसीं देसाई याणीं कवसा दिव्हा परंतु मुदतीस वारलीं नाहीं ! आणि बाळाजी कृष्ण माईणकर यास देसाई याणीं खोती सांगितली त्याजवर मागती पडघळे पाळाने, मुतें देसाई याचे घट्टे पडलीं ऐस निवडलें ! त्याप्रमाणें वारितो झणून बाळाजी कृष्ण माईणकर यानें कबूल केलें परंतु वारिलीं नाहीं ! आझांस मुतें उपद्रव करिवात ! त्यास येविसींची आशा कपवी झणोन, त्याजवरून, गुमांस पत्र सादर केलें असे तरी कृष्ण-प्रभु देसाई, बाळाजी कृष्ण यास व त्याचे क जाचे कागद गुमांसाठीं असतील ते हुजूर पाठविणें हरहु वादिपार्चे पतमान मनास आणून ज्याकडे अपराध लागल त्याचें पारिपत्य केलें जाहल जाणित्रे छ १६ सपर. बहुत काय लिहिणें ?

पत्रांक ३८

भी

१६८८ भावण शुद्ध ५

राजभिषाविराजित राजमान्य राजभी बाभूराव कोनेर गोणजीबाधी —

पो माधवराव पलाळ प्रधान नमस्कार विनंति उपरी येगीट मुघल जा पोने स्वकीय बुघल लिहित जाणे विशेष पत्र पाठविलें तें प्रविष्ट जाहलें वन्दाटातून येतां त्यामीनें दर्शन करून पणय पाचें त्यास भोगलां । ऐस्य मध्ये दोवें यास्तव अनुकूल न पडलें—याचा अर्थ लिहिता तो सभितर कळला परीं गेला, उत्तम केलें ! तूत कांही नवीन प्रकार नाहीं पुढे जण प्रकार दृष्टीस पडेल तदनुसृत गुमांस लिहितें जाहल जाणित्रे छ १ रवि लायल मुा सबा सितैन मया व अलप बहुत काय लिहिणे हे विनंति

पत्रांक ३९

भी यांच

१६८८ भाद्रपद

आशीवाद उपरी आपणासी करार केस्वारी त्यांत रागवत कथनमापी नसता, आनर्णांय विश्वास नसे असो ! अठावर वन्ही गावरनमा जाहली जसेत सारोटीपापर मोठे कळून देवपितो दोन प्ररी रवाना करुं •

• हे पत्र गुरु एनामणय दादा साप्ता हावपे आहे

पत्रांक ४०.

श्री

१६८८ भाद्रपद शुद्ध ५

सेवेसी गोविंद शिवराम व चिंतो अनंत कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना. स्वामीची. आज्ञा घेऊन निघालो तो मंगळवारी संध्याकाळीं श्रीमंतांज-
वळ आलो. सर्व वर्तमान निवेदन केलें. त्यास, गुरुवारी भेटावयाचा मुहूर्त
पाहिला होता तो निवेदन केला. त्यास, येथील मर्जी कीं बुधवारी संध्याका-
ळींच भेट जाहली पाहिजे. येथील पंच्यांगीं गुरुवारी दिनक्षय आहे. रेवती
नक्षत्र श्रीमंतांचें घात नक्षत्र आहे. यास्तव बुधवारींच भेटावें हाच निश्चय
केला पाहिजे. संध्याकाळपर्यंत सुमारे सत्वर यावें. फौज बराबरील सारीच
आणावी, अशी येथील मर्जी आहे. जर फौज मागे ठेविली, तरी फौजेची
वाट न पाहतां बुधवारी संध्याकाळींच यावे. हत्ती अवारिया आणाव्या. से-
वेसी श्रुत होय. हे विज्ञापना.

पत्रांक ४१.

श्री

१६८८ भाद्रपद शुद्ध ५

सेवेसी गोविंद शिवराम सां नमस्कार विज्ञापना. आज्ञा घेऊन आलों.
श्रीमंतांचे दर्शन जाहले. बोलणें बहुत जाहलें. गुरुवारचा मुहूर्त वाईट आहे.
दादासाहेबाचे घातनक्षत्र आहे. यास्तव बुधवारींच भेटी व्हाव्या, हा निश्चय
ठरला. गंगा उत्तरून शें दोनशें राउतांनिशीं येणार. वरकड कांहीं गुंता
नाहीं. वेवसवास यावे. हे विज्ञापना.

पत्रांक ४२.

श्री

१६८८ भाद्रपद शुद्ध ६

शिक्षा

नकल.

ह मा अनाम देशमुख व देशपांडे, प्रो पडदूर, सरकार जालनापूर, यांसी:-
माधवराव बळाळ प्रधान. सुा सबा सितैन मया व अलफ. प्रो मजकूर
येथील देहे,

१ मौजे सुगाणे	१ मौजे तरवडे	१ मौजे वरफळ
१ मौजे लिखितदरी	१ मौजे वैजोडें	१ मौजे लिगसे
१ मौजे पाकणी शरामत	१ मौजे टाकळी	१ मौजे शिराळे
१ मौजे गेवराई	१ मौजे डोलार.	१ मौजे कर्जखेडे
१ मौजे गुळखेडे	१ मौजे सृष्टी	१ मौजे देवळें
१ मौजे कोटाची सळई	१ मौजे खडेले	१ मौजे कोळोलदेवरुख
१ मौजे वडसी	१ मौजे खांडरी	१ मौजे मंगरुळ
१ मौजे आगलगांव	१ मौजे म्हसले	१ मौजे चाकी
१ मौजे रायपूर	१ मौजे पाडोरे	१ मौजे केदारवाडी
१ मौजे बावई	१ मौजे थरीठाणे	१ मौजे ठाणे
१ मौजे देरनाबाद	१ पिपळखेडे	

येकूण ३२ गांव मुकाला व नावती व सरदेशमुखी व इनामगाव व जमिनी खेरीज करून महागिरीचा अंमल नरसिंगराव जनार्दन धायगुडे याबरोबर फौजेचे सरंचामास साछमंजूरपासून करार करून दिला असे तरी सदर ३२ गांवचा महागिरीचा अंमल मद्यानिहोर्दी रुजू होऊन सुखीत देणे जाणिले या छ ५ रयिदाखर आह्या प्रमाण

पत्रांक ४३

भी

१६८८ माद्रपद शुद्ध ७

चिरंजीव राजभीराय यासीं खुनाय बाजीराय आशीर्वाद उरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जायें विशेष भी गोफण महापळेभर व भी स्वामी कार्तिक यांचे पुमानेयेवास दगरे राचांय पांच हजार होनाचे गांव घाये ऐसा हैदर नाईक याणी पेशजी करार केला होता परंतु त्यांनी करारप्रमाणे गांव दिले नाहीत पांच हजार रुपयांचे मात्र गांव, एकूण या खुनाय घामजी कारकून पाठविले आहेत, त्याचे स्वाधीन केले, सनोन कळोन आले ऐशियास, आपण हैदर नाईकाय पत्रे पाठवून करारप्रमाणे पांच हजार होनाचे गांव कारखुनाचे स्वाधीन करीत तें करवें येथिणीं ताकी दपत्रे लागलीस तीं या या ध्यकट्याखी यांय घापी या छ ६ रयिताखर, बहुत काय लिहिणें ? हे आशीर्वाद

पत्रांक ४४

भी

१६८८ आश्विन शुद्ध ७

अराधितस्मीअच्छूत राजमान्य राजभी नरसिंगराव जनार्दन गोगाणी यासीं —

खेपक माधवराय बहाळ प्रधान नमस्कार, ह्या ह्या सीतेन मया व सत्य गुमचे प्रयोजन असे तरी देखा पत्र निजानदरमीत कुत्र केने रंग पत्र परीचा न साधनें ताखर देणे जाणिले छ ५ जमादिसवत बहुत काय लिहिणें मेमन सीमा

पत्रांक ४५.

श्री

१६८९ माघ शुद्ध १३

नकल.

राजश्री गोविंदराव कृष्ण, कादार पा शाहाजापूर, गोसावी यांसी:—

अखंडित लक्ष्मी राजमान्य स्नो महादजी गिदे दडवत. सुा समान सितैन मया व अलफ. तुह्माकडून पेस्तर सालचे ऐवजी खरेदी कापड गुा अ-वाजी नाईक कावरस व रामचद्र नाईक पराजपे, साहुकार पुणेकर, रदकर्ज र्हा ७५००० पाऊण लाख रुपये देविले असेत. तरी पा मजकूरचे ऐवजीं रसदेच्या भरण्यावाा ऐवज श्रावण मासी पावता करून कवज घेणे. दुसऱ्या वराता तुह्मावर जालियास हा ऐवज अगोदर देऊन मग दुसरी वराताचा ऐवज देणे, जाणिजे. छ १० माहे रमजान. बहुत काय लिहिणे ? हे विनति. सदरहू ऐवज वायद्याप्रमाणे पुण्यास पावता करू, हे विनति.

सदरहू वरात तुको शामजी याजवाा पाठविली असे.

पत्रांक ४६.

श्री

१६९० चैत्र शुद्ध ११

(नकल बमोजिव अस्सल.)

अज सरकार राजश्री गगाधर यगवंत, दिम्त राजश्री तुकोजी होळकर सुभेदार, ताा तुळाजी पाटील मोकदम मौजेहस्त पोखरी, परगणे आंबड सुा समान सितैन मया व अलफ. राजश्री सटवाजी गायकवाड व वासुदेव स-भाजी यांच्या अमलात सन ११७३ मध्ये ज्याहानखान्यात व मोसम कलाल वगैरे काा मजकूर याची चोरी झाली. त्याचा ऐवज नगदी—यात तहकीक करून सटवाजी गायकवाड यांचे विद्यमाने सरकारात घेतला. तुह्मांकडे क-लाल मजकूर याचा कड्या राहिला नाही. तुह्मी मौजे मजकुरी आपली खा-तर जमा राखून, मौजे मजकूरचे कीर्द आवादी करून, सुखरूप राहणे. कलाल मजकूर कोणेविगीं कथळा करील तर त्यास सरकारातून ताकीद केली जाईल. जाणिजे. छ. ९ जिल्काद.

पत्रांक ४७.

पो जेष्ठ वद्य ५ शनीवार.

श्रीशकर

१६९० ज्येष्ठ वद्य २

वेदशास्त्रसंपन्न राजश्री बाळकृष्ण दीक्षित स्वामीचे सेवेसी:—

विद्यार्थी कृष्णराव बल्लाळ कृतानेक साा विनति उपरी येथील कुशल ताा जेष्ठ वद्य २ पावेतो आपले कृपेकरून सुखरूप असो. विशेष. कृपा करून पत्र पाा तें पावले. राा सदाशीव रामचद्र याची बातनी व राजाराम पत याचें वर्तमान कळले. व श्रीमंतांस आपण पत्र लिहिलें होते त्याचे उत्तर घेऊन पाा आहे. आपण लिहिले की, आह्मांस विचार काय लीा तो लिहावा.

त्यास आपण उभय पक्षां मान्य कोणी कडूनही उपसग लागणार नाही स्वस्य असावें आज भीमताचा मुकाम घाटावर आहे उदरार्थ कूच करून घांटाखालीं धोकरी इतकें पाणी पाहून मुकाम होइल लोकरीन गंगेवर टोके तीन कोस पूर्वेस टाकून मुकाम होणार आहे तेव्हां आपणासहि विदित होइल यहुत काय लिहिणें? खोम असों दिजे हे विनंति

पत्रांक ४८

पो जेष्ठ वद्य ७ मंगळवार भीमकर १६९० ज्येष्ठ वद्य ५

वेदशास्त्रसंपन्न राजभी याळकृष्ण दिक्षित स्वार्माने सेवेसी —

विद्यार्थी कृष्णराय यहाळ कृतानेक सां नमस्कार विनति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जायें विशेष कृपा करून पत्र पाठें पावलें गंगातीर्थ मुकाम किती होणार, हे त्यासाठीं क्षणोन लिा त्याच, अ घाप कृष्ण मुकामाचा निश्चय ठरता नाही परंतु यहुतकरून कृष्णच होइल मुकाम ब्राह्मणांचें कारण नाही आपणास कळायें क्षणोन लिा आहे भीमत राजभी दादासाहेब चांदयडाहून कूच जाहल्याचें यतमान आलें नाही आज सायकाळ पो येइल भीमताचें कूच पुष्कळांविमोचन रोंगें होइल मुद-प्र राग समय आहे, ऐसें दिसोन येतें परावें इभर दृष्टा प्रमाण! यहुत काय लिहिणें? खोम असों दिजे हे विनति

पत्रांक ४९

पो जेष्ठ वद्य १० मंगळवार भी १६९० ज्येष्ठ वद्य १२

वेदशास्त्रसंपन्न राजभी कृष्णराय दिक्षित स्वार्माने सेवेसी —

विद्यार्थी याळकृष्ण यहाळ सां नमस्कार विनति उपरी येथील सगळ्यांना तां २६ मोहरम सां घाटावर गुप्तस्व असें विनति तां २६ मोहरम भीमतांणी पौत्र मुकाम मजकुरी तयार होऊन उभीं हातीं तो राजभी गांगळराय गोविंद याची पौत्र पुढें आणी हातीं गांगळराय पौत्र मांडो ५ जोन गेली भीमतांणी हातीं अकरा व गंगतीन समवंद सां १ हातीं प्यास व अफातुतयार कराय सांग हातीं एक गंगेरे दिग्गोळ प्रमाण, अंगा मीग हातीं व समाम गोरगंगना पाटाव कला पाला दोन गांगरी उद, प्यास पांचवीं पाटी, डेर, दांड गुप्त एतून गंगे भीमत दादासाहेब भीमराय मांडीत गंगे पिता पिता जगम होऊन पाटाव आला सांगा मज ५ ११ तिहोरे टार जाहला सां २६ मीनरम दिग्गोळ ५ ११ जगम आहेत गा गरजाम मानका अह परावें आगम कलाव इतोन डि दिगे अह यहुत काय लिहिणें? खोम असों दिजे हे विनति

पत्रांक ५०.

णो आपाट शुभा ६ सोमवार, श्रीशक्र १६९० आपाट शुभा ५

वेदशान्तपन्न राजश्री वाळकृष्ण दीक्षित स्नाभीने सेवेसी:—

विद्यार्थी कृष्णराव वसप्रळ साा नमस्कार विनति उपरि येथील कुजल ताा छ ३ नफर शुभा माउये येथे आपले कृपेकस्तन सुखरूप असो. विशेष, कृपा करून पत्र पाठविलें ते पावले. एकटील वर्तमान. श्रीमत राजश्री पत्र प्रधान याच्या व श्रीमत राजश्री दादासाहेबाच्या भेटी जाहल्या. मजल दर मजल पुण्यास जात आहेत. दादासाहेबांनी विवेक व थोडप वगेरे किल्ले रोते त्याच्या चिट्या दिल्या. किल्ले हस्तगत जावयाकरिता सा रामचंद्र गणेश व सा विमार्जी कृष्ण उभयता दोन हजार फौज घेऊन मदनैल्यन्ने नादूर येथे राहिले आहेत. किल्ले हस्तगत होऊन लवकरच पुण्यास येतील. श्रीमतास पत्र पाा होतं. त्याने उत्तर पाठविले आहे. भेवज पोरंचिल. वरुत जाय लिहिणें? लोभ असा दिजे. हे विनति.

पत्रांक ५१.

शीलधर्मीकात. १६९० श्रावण शुद्ध ७

राजश्री माधवराव पंडित प्रधान गोसावी यासी:—

सकल गुणालकरण अजडित लध्मीआलकृत राजमान्य स्नो जानोजी भोंसले सेनासाहेब—मुभा दंडवत विनति येथील कुजल जाणून स्वकीय कुजल लिहित असले पाहिजे. विशेष. गोसावी यांनी पत्र पाठविलें ते प्रविष्ट होऊन लेखनार्थ अवगत जाहला. राणोजी कगडे याचा करार राजश्री दादासाहेब यासी केला आहे की, पूर्ववत् प्राा त्याचा सरजाम देऊन, मारानिलेस पदरी वाळगून, पहिल्याप्राा सेवा व्यावी लागोन. त्यास हाली मारानिलेस फक्त कारी न देता दिल्ला लागोन विदित जाहलें. त्याजवरून हे पत्र लिहिले आहे. तरी कराराप्रमाणें त्याचा सरजाम देऊन त्याची रसीद केशो ग्रामजी व खिजमतगार पाठविले आहेत, त्याज समागमें पाठवावी, लागोन लिहिले. ऐसियाम, कराडे मजकूरास सोडिले ते समयी त्याणें करार केला की, आपण नरनाळा खाली करून देतो, गोंडवानचा सरजाम किल्ले जातीचा नलगे, वराडात सरजाम आहे त्यापेकी जो कृपा करून देतील तो घेऊन एकनिष्ठेने चाकरी करून दाखऊन उर्जित करून घेईन. याप्रमाणे करार करून, शपथेचें पत्र लिहून सरकारचे ऐवजाचे भरण्याबद्दल निरोप घेऊन, त्याजनंतर महिनाभर पर्यंत सेवेसी येतो, वेईमानी कदापि करणार नाही, ऐमे लिहित आला. त्याज अलिकडे तो सर्व प्रकार टाकून मनस्वीपणाची वर्तणूक माडली आहे. वराडात रोखे करावे, स्वान्या कराव्या, सरदार मारावे, मुख्य खराब करावा, हा विचार माडला आहे. यास्तव त्यासच

निधून आशा होऊन यथास्थित रीतीनें यत्नें आणि येथें येऊन करारप्रांच चाहे
असें जालिया येथूनहि अतर होणार नाहीं एतद्विस्तरे अथ सबसतचे ठाई
विस्तारें त्याहावेंसें नाहीं या छ ६ माहे रचिलाखर मुद्राप्राति विशेष काय
लिहिणें ? कृपालोम असू दिला पाहिजे हे विनंति मोर्तयसूद

—भी—

शाहुराज पदामोज भ्र
मरायितचेतस । विंसा
स्मजस्य मुद्रेपा रागवस्य
विराजते

पत्राक ५२ (शिफा) भी (नका) १६०० भाद्रपद पय ७

धामान्य राजभी बाबुराय नरसी, उपनाम डेर, गोय गौतम, सय आध
लायन, यास्तव्य कसया बायघन, प्रांत वार्दे, यांहीं भगवतयय स्वंक प्रति
निधि नमस्कार म्या विद्या सितेन मया य अछा दिस्हे इनामनय ऐमीये —
मुस्लीं हुजुर पुण्याचे मुफामी येऊन विनति पत्नी ज — आसन गातां पच
निघेनें सेरा केसी आद याजकरितां फेलाययावी यमाजी पत यांहीं आया
यर कृपालू होऊन मीजे कणुर, समत हयेली, प्रांत वार्दे, हा गाव गुभाकडे
होता, तो दूर करून जिदेकट्टन कुलबाय, मुस्कांन इनाम करून देऊन
इनामपयें करून दिली आदत, त्या प्रांतां पालत आदे स्वाग, ती पयें मनग
आणून, आपलीं पयें भोगपटीपास करून देऊन, पुणपणुनी इनाम पाण
दिला पाहिजे झणून, त्यापळून, ती पयें मनाग आणून, गुमो पालसिो
आययक जाणू, गुमोय कृपालू होऊन हातीं मीं मार हा मीं जिणे
कट्टा पुरपत प्रांतां कुलबाय मुस्कांन हातीं पटीं यपगार पटीं दलीं इनाम
तिजाह गोरान हफदार करून दयायल इनाम निहा भग तयें मुदी य
गुमो पुणपटीदि पाणपटीनें जनभऊन गुणक्य हातीं पटीं छ २०
तमादियायत बहुत काय लिहिणें यापय

पत्रांक ५३

पोा छ १ सावान.

श्री (नक़ल.) १६९० आश्विन शुद्ध ११

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य राजश्री महिपतराव विश्वनाथ गोसावी यासी:—

सेवक माधवराव बल्लाळ प्रधान नमस्कार. सुाा तिसा सितैन मया व अलफ. राजश्री विसाजी कृष्ण हे मौजे तिखणी प्राा राजापूर येथे देवालय व घर बाधितात. त्यास, मौजे भाबेड व मौजे हरदखले व मौजे आरगाव वगैरे प्राा मजकुरी येथील रानातून लांकडे सागवानी तुळया व खाब व आटववांसे व गजया वगैरे मिळोन सुमारे ४३८५ च्यार हजार तीनसे पन्चा-ऐसीं लाकडे तोडून मौजे मजकुरी आणितील. त्यास आणूं देणें, कोणेविशीं अडथळा न करणें, जाणिजे. छ १० जाखर. आज्ञा प्रमाण.

पत्रांक ५४.

श्री (नक़ल.) १६९० मार्गशीर्ष वद्य ५

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य राजश्री महिपतराव विश्वनाथ गोसावी यासी:—

सेवक माधवराव बल्लाळ प्रधान नमस्कार. सुाा तिसा सितैन मया व अलफ. बाजीरुद्र पेशजी सनसमान खमसेनात कडप्याचे लढाईत सरकारकामास आले. सवव तीर्थरूप कैलासवासी नानासाहेब याणी तीनसे रुपयाचा गाव इनाम द्यावयाचा करार केला. परतु गावची नेमणूक होऊन आली नाही. याजकरिता तीर्थरूप याणी तीनसे रुपयाचे तनख्याचा इनाम द्यावयाचा यादीवर करार केला होता तो पाहून त्यांचे बधु राजश्री आपाजी रुद्र व बाळाजी रुद्र यासी मौजे आघलगाव ताा बेलहे प्राा जुन्नर येथील जाहागीर व फौजदारी तुह्माकडून दूर करून दोन्ही अमल दरोबस्त इनाम करार करून देऊन भोगवटीयांस पत्रें करून दिल्ली आहेत. त्याप्रां हरदू अमल याजकडे इनाम सुरळीत चालविणें. जाणिजे. छ १८ गावान. बहुत काय लिहिणे ?

पत्रांक ५५.

श्री

१६९० पौष शुा १

वेदमूर्ति राजश्री गणेशभट हरडीकर स्वामीचे सेवेसी:—

विद्यार्थी विठ्ठल कृष्ण साा नमस्कार विनति उपरी येथील कुशल ताा पौष शुद्ध १ जाणून स्वकीय कुशल लिहित जावें. विशेष. सरकारची सनद सायली लांकडाची राजश्री महादजी रघुनाथ सुभेदार यांस पेशजीं घेऊन वे-

दमूर्ति महादेव पाध्ये नाट्यकार यांजवरायर पाठविलीच आहे व सुभेदारानीं सरसुभांच्या सनदेचा आक्षेप केला झणून लिहिले होते त्यावरून राजभी विसाजीपत सर सुभेदार यांचे पत्र घेऊन पाठविले आहे या उपरी साकटें तोडून देवाळ्याचे व घराचे काम सत्वर सिद्धीस न्यावें सांकटें तोडायचा तो तुम्ही राजभी शंकराजी केशव यांस पाठविले आहे सांकटें तोटली अ सवील सरसुभांची सनद विजयदुर्गास पाठऊन, तेथील पत्र आणून, याउ परी सांकटें झलदीनें आणवणें आणि घराचे काम निकलीनें करून, देव ळाचे काम सांगितले आहे त्याप्रमाणें स्वरेनें करून घेणें घराचे काम पार न यादवणें आदोपतें घरून वैशाख मासाकारणें घाफारून टाकणें कौलें करून अगोदर ठेवणें अे साहित्य लागेल तें अजिपासून सगटानें काम करून घेणें रिकामा पैलाय कराल तरी पैसा मिळणार नाही सांकटें सनदेप्रॉ आणावयाचीं आहेत तितकीं लागतीलशीं असतील तितकीं लागलीं न आणून ठेवणें सांकटें पैका स्वचून आणाल आणि एवढील तीं स्वर्थ जातील ऐसं न करणें अथवा पाहिजेत तीं पुरीं न आणलीं आणि मग तीं आणावयात गेलीं तेन्नां त्यांनीं अटथळा केला मागतीं सुभाचे कित्याचें अथवा सरकारनें पत्र मागू लागले तरी पुनः वारवार खटपट होणार नाही यास्तव, एवन्नार्थ तप शील्यार लि। आहे पाहिजेत तीं आणून काम शेवटाय नणें पैशागा पुन काम न ठेवणें ऐयवाविपी लि। त्याच तूर्त ऐयवाची पोटी आहे गुमांन शील ऐयवा स्वच करणें मग पाठऊ त्या पायगा न करणें भीमवाती य भोसल्याची विपाद जाला आहे यास्तव घराटप्राते भीमंत पौन मुद्दां गेले फळापें यदुत काय लिहिसें ! होम अथो दिजे दे विनंति रात्रथी शंकराजी पताय नमस्कार, सांगितल्या प्रॉ करपें पाठऊ नये हे विनंति

पत्राफ ५६

भी (नकाळ) १६०० पौष शुद्ध १०

सा यापूराय नरसी, उपनाम खेर, गोत्र गौतम, एम जाधवपुत्र, कंगरे वायघन, प्रांत पार्श्व, गोसावी यांशी —

शेवक माधवराय बाळाळ प्रपान नमस्कार गुण (तिगा) गिरी मवा य अल्प दळे १६९० एवपारी नाम रागारे गुडी एतु कंगरे पुने येथील मुफामी येऊन विनंती येथी की — राजभी भगवताय नमो प्री निधी यांनी आपणाय मीत्रे कणूर मंगेन हवेची प्रॉ कांर हा मंगे रागार यनेनें आपने कटील अमन, गेरील दकनार य इनामगाय कळन दगेताय पुन याय कळकानू एगील इनाम गिगाइ इनाम कथा कळन दऊन भ लकी दगन य कळन दिस्ती आहेत रागारी मंगे इनाम पाणत आहे त्याम, रागरीनी वळट्ट राऊन, आगतायळ नये आदेग ती पाहून, त्या मों रागारायन का र

करून दिल्ली पाहिजेत. हणून, त्याजवरून तुम्ही स्वामीचे राज्यांतील पुरातन सेवक; यास्तव तुमचे चालवणे आवश्यक जाणून, तुम्हावरी कृपाळु होऊन, मौजे मार येथील राा भगवतराव पंडित याणी स्वराज्यतर्फेचा आपले वडील अमल, देखील इनाम, तिजार्ई देखील खेरीज हक्कदार व इनामदार करून दरोबस्त कुलबाब, कलकानू, इनाम देऊन पत्रे करून दिली आहेत ती पाहून त्याजप्रो सरकारातून करार करून दिल्या असे. तरी, सदरहु लिहिल्याप्रमाणे मौजे माचा अंमल आपले दुमाला करून घेऊन, तुम्ही व तुमचे पुत्रपौत्रादि वशपरपरेने इनाम अनभऊन, सुखरूप राहणे. जाणिजे. छ ८ रमजान. आज्ञा प्रमाण. (मोर्तब व शिक्का असे.)

पत्राक ५७

श्री

१६९० माघ शुभा ४

वेदमूर्ति राजश्री गणेशभट्ट हारडीकर व राजश्री शंकराजी केशव स्वामीचे सेवेसी:—

पो विष्ठल कृष्ण सां नमस्कार विनति. उपरी येथील कुशल ता माघ शुभा ४ भृगुवार जाणून स्वकीय लिहित असावे. विशेष. इकडील वर्तमान तरी:—श्रीमत फौजेसुद्धा नागपुरानजीक आहेत. श्रीमताच्या फौजेस व भोसल्यास साठसत्तर कोसाची तफावत आहे. अद्याप काहीं तहरह नाही. पुढे काय होते पहावे. घरचे कामास लाकडे तोडावयाविशी राा विसाजीपत लेले याची सनद घेऊन मागे पाठविली ती पावलीच असेल. लाकडे घराच्या बेगमीचीच तोडावी. देवाल्याचे कामापैकीं शिल्पक राहिलीं असेल ती खर्च करून जी लागतील तितकींच तोडून खर्च करणें. लाकडे राहिल्याने उपयोग पडणार नाही. याकरिता लाा आहे. घराचें काम आटोपल्यावर चागले. बळकट, मजबूत भिंती चांगल्या घालून आटोपशीर करावे. पैका विशेष खर्च न करणे. रिकामा कारभार न वाढवणें. चैत्र मासात घर तयार करून शंकराजी केशव यास पुण्यास पाठवून देणें. येथून शिवराम महादेव यासी निरोप द्यावा लागतो. याकरिता घराचे काम आटोपून घेऊन शंकराबास पाठविणे. वरकड इकडील सविस्तर वर्तमान वेदमूर्ती पद्माकर पाध्ये सांगता कळो येईल. आजिता काम कोठवर आलें ते लिहिले पाहिजे. श्री सिद्धेश्वर व श्री मुगादेवीचे काम सांगितल्याप्रमाणे तयार केलें असेल. राहिले असेल ते सांगितल्याप्रमाणे तयार करणे काम जलदीने करावे. फार दिवस न लावणे. बहुत काय लिहिणे ? कृपा किजे. हे विनंति आडिवरेकर त्रिवर्ग भटजी याचे घरीं नमस्कार सांगणे.

करून दिल्ली पाहिजेत. हणून, त्याजवरून तुम्ही स्वामीचे राज्यांतील पुरातन सेवक; यास्तव तुमचे चालवणे आवश्यक जाणून, तुम्हांवरी कृपालु होऊन, मौजे मार येथील राा भगवतराव पंडित याणी स्वराज्यतर्फेचा आपले वडील अमल, देखील इनाम, तिजार्ई देखील खेरीज हक्कदार व इनामदार करून दरोवस्त कुलबाब, कलकानू, इनाम देऊन पत्रे करून दिल्ली ओहेत ती पाहून त्याजप्रो सरकारातून करार करून दिल्ली असे. तरी, सदरहु लिहिल्याप्रमाणे मौजे मााचा अंमल आपले दुमाला करून घेऊन, तुम्ही व तुमचे पुत्रपौत्रादि वशपरपरेने इनाम अनभऊन, सुखरूप राहणे. जाणिजे. छ ८ रमजान. आशा प्रमाण. (मोर्तब वशिका असे.)

पत्राक ५७

श्री

१६९० माघ शुा ४

वेदमूर्ति राजश्री गणेशभट्ट हारडीकर व राजश्री शंकराजी केशव स्वामीचे सेवेसी:—

पो विठ्ठल कृष्ण सां नमस्कार विनति. उपरी येथील कुशल ताा माघ शुा ४ भृगुवार जाणून स्वकीय लिहित असावे. विशेष. इकडील वर्तमान तरी:—श्रीमत फौजेसुद्धा नागपुरानजिक आहेत. श्रीमताच्या फौजेस व भो-सल्यास साठसत्तर कोसाची तफावत आहे. अद्याप काहीं तहरह नाही. पुढे काय होते पहावे, घरचे कामास लाकडे तोडावयाविर्गी राा विसाजीपत लेले याची सनद घेऊन मागे पाठविली ती पावलीच असेल. लाकडे घराच्या बेगमीचीच तोडावी. देवाल्याचे कामापैकीं शिल्लक राहिलीं असेल ती खर्च करून जी लागतील तितकीच तोडून खर्च करणें. लाकडे राहिल्याने उपयोग पडणार नाही. याकरिता लाा आहे. घराचें काम आटोपल्यावर चागले. बळकट, मजबूत भिंती चांगल्या घालून आटोपशीर करावे. पैका विशेष खर्च न करणें. रिकामा कारभार न वाढवणें. चैत्र मासात घर तयार करून शंकराजी केशव यास पुण्यास पाठवून देणें. येथून शिवराम महादेव यासी निरोप द्यावा लागतो. याकरिता घराचे काम आटोपून घेऊन शंकराबास पाठविणे. वरकड इकडील सविस्तर वर्तमान वेदमूर्ती पद्माकर पाध्ये सागता कळों येईल. आजिताा काम कोठवर आलें ते लिहिलें पाहिजे. श्री सिद्धेश्वर व श्री मुगादेवीचें काम सांगितल्याप्रमाणें तयार केले असेल. राहिलें असेल ते सांगितल्याप्रमाणे तयार करणें काम जलदीने करावे. फार दिवस न लावणे. बहुत काय लिहिणे ? कृपा किजे. हे विनंति आडिवरेकर त्रिवर्ग भटजी याचे घरीं नमस्कार सागणे.

पत्रांक ८९

श्री

१६९५ फाल्गुन वद्य ५

राजश्री नानाजी कृष्ण व राजश्री बाबूराव विश्वनाथ गोसावी यांसी -

असंखितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो सावाजी मोसळे सेनासाहेब सुभा दंडवत विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जायें विशेष इकडील वर्तमान वरचेवर लेखन होतच आहे नांदेच्या मु कार्मी राजश्री कृष्णराव आझाजवळ पोंबल्यावर तेथेच दरकूच येत आहो तांबाकडील राजकारण पहिलेच आहे त्याकडील शानराव गिरधर आछा होवा त्यास रवाने केला ज्याद्विजग माहीं आणावयावहल राजश्री दिवाकर पुरुषोत्तम पा आणि दर सजल आलों नवावाकडून पत्रे आली की, आपण कळवुर्गियाचे सुमारे येत असो त्याबवरून, छ १६ जिल्हेची राजश्री म वानी शिवराम नवावाकडे पा रा मामाच्या तपेंने रा शिवाजी विठ्ठल याकडली चिमणाजीपंत त्या समागमें दिखे काल छ १८ जिल्हेची बुधवार फाग वद्य पंचमी प्रहर रात्रीस रुकनहोला व शर्फुहोला व बीरबाहदर या च्या मेटी जाहाल्या दोन कोस ते अडीकडे आले आहीं व राजश्री मामा इकडून दोन कोस गेलो मेटी होऊन आपापछे गोदस आलों नयाम नि जाम उहोला यांच्या मेटी उदर्क होऊन, पुढील चालीचा प्रकार होणे आहे राजश्री खुनायराव दादा यांकडून मिबुजस्तान मवाती व राजाराम गोविंद ऐसे नवावाकडे आले आहेत त्यांविहि नवाय उदर्क यिदा करपार, दादा माघारे फिरले इतकें मात्र वर्तमान आहे टिकाप्रवद फोठें आले, मबकूर काय, हा प्रकार नाही यातमीस माणसें गेली आहेत आळियावर लेहू दादांची पत्रे आलिकडे आझास दोन चीन आली की, तुमचे मतक्य होऊन येतील, तुहीं रा श्रियक विश्वनाथ यांसी भेटला हें उत्तम केलें, तरी अती सत्वर येणे त्यास, आहीं साफ उत्तर दिखें त्याचा मखोदाही आहे सप्रश, अतःपर लाभण होऊ नये येथिशी राजश्री सात्यांनीं लिहिले आहे, त्याबवरून कळेळ येथें तो सा अगत्य पाहिजे व आमच्या लोकाचा गव गवा मिटोन आदा होणे दोन चार छालसा फोपत्याहि प्रकारें जरूर आहे आहीं कायायाचामनें सर्व प्रकारें तुझांजवळ आहो तुहीं मुरयीयांस प्रांजस सागायें निशा केलीच आहे सप्रापि, साहित्यप्रकार अमलाव याया हें जा हलें पाहिजे रा छ १९ माहे जिल्हेज बहुस काय लिहिणें ? हें विनती मोर्तयसुद

पत्रांक ९०

पो छ २६ जिल्हेज.

श्री.

१६९५ फाल्गुन वद्य ५

राजश्री हरीपंत गोसावी यांसी:—

अखडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो सावाजी भोसले सेनासाहेबसुभा दडवत. विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जावे. विशेष. छ १६ जिल्हेजची पत्र पाठविली आहेत त्याजरून कळले असेल. राजश्री भवानी शिवराम व राजश्री त्रिवकरावमामाकडून राजश्री शिवराम विठल याजकडील चिमणाजीपत मोगलाकडे पाठविले होते. छ १७ जिल्हेजी आमचा व ताव्याच्या सैन्याचा चौ कोसाचा तफावत राहिला. मौजे कवठे पा कलवुंगें येथे आले. राजश्री खुनाथरावदादा याजकडून भिकणखान मेवाती व राजाराम गोविंद कोणी मोगलाकडे आले होते. त्यास, छ १८ जिल्हेजी फाग वद्य पंचमी सौम्यवारी प्रहर रात्रीस रुकनदौला व शर्फुदौला व वीरवाहादर दोन कोस अलिकडे आले. आही व मामा दोन कोस पुढे गेलो. भेटी जाहल्या. नवाव निजामुद्दौला याच्या भेटी होऊन चाल ठहरावी हा प्रकार मात्र आहे. याउपरी व्हावी ते त्वराच व्हावी. लावण होऊ नये. सर्व तुमच्या ध्यानात आहे. राजश्री कृष्णराव नारायण याच्या पत्रावरून कळेल. अतःपर कर्तव्य कामास दिवस लागो नयेत. सा १९... माहे जिल्हेज. बहुत काय लिहिणे लोभ करावा हे विनति. मोर्तवसूद.

५

—श्री—

शाहुराजपदाभोजभ्र-
मरायितचेंतसः । विंवा-
त्मजस्य मुद्रैषा राघवस्य
विराजते.

पत्रांक ९१.

पौ छ २६ जिल्हेज.

श्री

१६९५ फाल्गुन वद्य ५

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री हरीपंत तात्या स्वामीचे सेवेसी:—

सेवक भवानी शिवराम सा नमस्कार. विनति उपरी येथील कुशल ता छ १९ माहे जिल्हेज गुरुवार मुकाम मोजे इंदरगांव, पा गुंजोटी, जाणोन स्वकीय कुशल लेखन करीत असावे. विशेष. दोन तीन पत्रे आपणाकडून

आली पाहोन आल्हाद जाहला उत्तरे पाठविली ते पाहचून सविस्तर कळ
लेच असेल प्रस्तुत वर्तमान की सकेताप्रमाणे खांब खांब सोळा सतरा
कोसांच्या मजली करीत, मजल दरमजल छ १७ रोवी गुजोटीवर मुा केला
इतकियांत मदारुलमहाम याची पत्रे एकामागे एक की, तुर्फी सत्वर येथे
त्याजवरून राजभी मामा याच्या तर्फेन राजभी बापू शिवदेव याजकडील
चिमणाजीपत आझी दोन प्रहर रात्रीस लफ्कर दाखल जाहलों दुसरे रोवी
मदारुलमहाम यांचे पुत्र डावरजग डेरीयात आले भेटी जाहल्या तदोत्तर
आपणाहि गेलों भेटी होऊन किस्तेक मजकूर योलण्यात आले त्याजकडील
लक्ष आपणाकडे आहे भीमत दादासाहेब याजकडून राजारामपत नामें एक
ग्रहस्थ व मिकणस्तान ऐसे आले आहेत मजकूर की, आपणास सात द्वावे,
एक दोन किले व दाहा कोसाची जाहागीर देतों त्यास अमान्य करून,
लक्ष आपणाकडे ठेविले आहे याउपरी होईल वर्तमान तें लिहित असों
छ १८ रोवी सेनासाहेबसुमा व राजभी मामा यांचे भेटी जाहल्या आल छ
मजकुरी बदगानअझीच्या मुसामतीस आझास मदारुलमहाम नेणार,
राजभी मामाच्याहि भेटी होतील तदोत्तर धडेल तें वर्तमान लिहिलें जाईल,
सारांश, याजकडील लक्ष एकनिष्ठपणें आपणाकडे आहे दुसरियाकडे कि
मपिहि नाही कळावें झणोन लिहिलें आहे बहुत काय लिहिणें? कृपाळोम
करावा हे विनंती

पत्रांक ९२

पौ छ २६ जिल्हेस

भी

१६९५ पासून वय ७

भीमत राजभी बापू स्थानीचे सेवेसी:—

सेवक मवानी शिवराम सा नमस्कार विनति उपरी येथील कुशल वा
छ १९ माहे जिल्हेस गुरुवासर मुकाम मौजे इंदरगांव गुजोटी जाणोन कुश
ल लेखन करीत असिलें पाहिजे विशेष आझाकडील एक दोन पत्रे सेना
साहेब सुमा व सेवकाचे नाये आली ती पाहचून सतोपघाती जाहली उत्तरे
पाठविली तें पाहोन वर्तमान ध्यानास आलेच असेल प्रस्तुत इकडील यत
मान तरी आपले लिहिल्याप्रमाणे खांब खांब सोळा सतरा कोसांच्या म
जली करीत मजल दर मजल छ १७ रोव भौम्य-यासरी गुजोटीवर मुकाम
केला तों पत्रामागे पत्रे दोन तीन मदारुलमहाम याची आलीत की, तुर्फी
सत्वर येथे त्याजवरून तेच दिवशी राजभी मामा यांच्या तर्फेन राजभी नि
वाजी धिठळ याजकडील चिमणाजीपत व आझी स्वार होऊन दोन प्रहर
रात्रीस लफ्कर दाखल जाहलों दुसरे रोवी मदारुलमहाम यांचे पुत्र डावरजग
डेन्यास आले भेटी जाहल्या तदोत्तर आपण नपावाच्या भेटीत गेलों भेटी

होजून किच्चेक भापण जाहले. याजकडील लक्ष आपलेशिवाय दुसरेकडे नाही. छ १८ रोजी सेनासाहेबसुभा व राजश्री मामा यांच्याही भेटी बारा घटिका रात्रीस जाहाल्या. छ मजकूर आज आह्वास बदगानअल्लीच्या मुला-जमतीस मदारूलमहाम नेणार. सेनासाहेबसुभा व राजश्री मामा यांचेहि भेटी घडतील. तदोत्तर होईल वर्तमान सेवेसी लिहित असो. श्रीमत दादासाहेब याजकडेन राजारामपत नांमे व भिकणखान आले. एक दोन किल्ले व दाहा वीस लक्षाची जहागीर देतो, साह्य व्हावे. त्यास याणी अमान्य केले, व लक्ष आपल्याकडे ठेविलें आहे. दुसरीकडे नाहींच नाही. बहुत काय लिहिणे ? कृपालोभ असो द्यावा. हे विनती.

पत्रांक ९३.

पौ. छ. २६ जिल्हेज श्रीगकर. १६९५ फाल्गुन वद्य ५.

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री हरीपत तात्या स्वामीचे सेवेसी—

पो कृष्णराव नारायण कृतानेक साा नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लेखन केले पाहिजे. विशेष. राजश्री त्रिवकराव मामा व राजश्री सावार्जी भोसले सेनासाहेबसुभा यांच्या व रुक्नतद्दौले यांच्या भेटी बुधवारी रात्री जाहाल्या. बोलणे ममतेचे जाहले. आज उद्या नवाब बदगानअल्ली यांच्या भेटी होतील. येविशीं राजश्री सेनासाहेबसुभा यांनी लिहिले आहे, व तीर्थरूप राजश्री नाना व राजश्री बापूरावजी सविस्तर सांगतील. त्यावरून कळेल. निरतर पत्री कुशलार्थ लिहून सतोषवीत असावे. बहुत काय लिहिणें ? लोभाची वृद्धी करीत जावी. हे विनती.

सेवेसी लक्ष्मण बल्लाळ जोगी साा नमस्कार. विनती लीा परिसोन सदैव परामृश करीत जावे. हे विनती.

पत्रांक ९४.

पौ. छ. २६ जिल्हेज. श्री. १६९५ फाल्गुन वद्य ५.

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री बापू स्वामीचे सेवेसी—

पो कृष्णराव नारायण जोगी कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन करित आसले पाहिजे. विशेष. इकडील वर्तमान तरी राजश्री त्रिवकराव मामा राजश्री सावार्जी भो सेनासाहेबसुभा यांच्या व रुक्नुद्दौले यांच्या भेटी बुधवारी रात्री जाहाल्या भापण ममतापुरस्कर जाहले. आज उद्या नवाब बदगानअल्ली यांच्या भेटी होतील. सविस्तर वृत्त राजश्री सेनासाहेबसुभा यांनी लिहिले आहे. व तीर्थरूप राजश्री नाना व राजश्री बापूरावजी निवेदन करतील. तिकडून पत्रें

वरचेवर येत असावीं बहुत काय लिहिणें? लोम करवा हे विनती सेवेसी विनती सेवक लक्ष्मण बळाळ साष्टांग नमस्कार विशापना जाहलें वर्तमान सेवेसी लिहिलें आहे नवावाच्या भेटी जाहल्यानंतर सविस्तर लिहून पाठवूं सेवेसी भुत होय

पत्रांक ९५

श्री

१६९५ फाल्गुन वद्य ५

आशिर्वाद उपरी मुख्याकडून आम चार दिवसात चार अनुसंधाने नौषाचे हातून याजकडे आली त्यातील अर्थ जे, प्रथम सेनासाखसेल हें पद देतों, तुमच्या सरजामाहतका सरजाम देतों, आणि दोन किल्ले मातबर देतों, व दर्म्याने मातबर माणूस देतों, आणि तुम्ही याचें हें अनुसंधान योसिता व शिशु येथें आहेत त्याचे विद्यमानेच याणीं त्याणीं एक होऊन आर्वे, ऐसे प्रथम आलें याणीं साफ उत्तर दिलें त्यावर दुसरे सूत्र आलें कीं, तुमचें पद तुम्हास देतों, आणखी दोन किल्ले व जहागीर देतों तेहि यांनीं अमान्य केलें त्याजवर, तिसरे सूत्र आलें कीं, जे जाहलें तें समर्थ, तुमचे मुद्दई आसा जखळ आहेत, यामुळें तुम्हांस विश्वास पडत नाही, तरी त्यास ज्ञानकठी बसवून पाहिजे तरी तुम्हाकडे पाठवितों त्यानंतर चवथें सूत्र आलें कीं, आपण एकले तुमच्या डेव्यात येऊन बसतों, तुमच्या वधाजपणास उत्तम दिलेल तें करावें तुम्ही छणाल कीं, राज्य एकीकडे व आम्ही एकी कडे कैसें बनल, तरी तुम्हांस सोयरी आपसी करून देतों, मुद्दईयाचे स्वाद तुम्ही व्हावें गहाजे चिंता नाही याणीं नावें पुसिलीं त्याणीं आपले सरदार मातबर याचीं नावें घेतात घुघ नकार—नामक सकार—नामक येथें आहेत हे व मुद्दई याची चमू याचीं नावें घेतलीं तेव्हा त्यासहि सहाय प्राप्त जा हला परंतु परस्परे विक्षेप वाढायें या अर्थीं नावें घेतात किंवा कसें, हिंदी समजत नाही याणीं उत्तर केलें कीं, तुम्ही गोष्टी सांगता त्या आमच्या नि दशनास कशा येतिल, व तुम्ही म्याचे अभिमान धरिलें त्याच्या गोष्टी तु म्हीच ऐजा सांगता तेव्हा पुढें परिणाम कैसा ? ऐसीं याजकडे अनुसंधाने येतात यांचा आमचा प्रकार दुसरा नाही, यामुळें आम्हास कळतात त्यास, याप्रो मयश्राकडेच असतील, ऐसें घाटतें राजभी मामानीं हि बोलण्यांत आ णिल कीं, भीमतांचीं सूत्र येतात यामुळें कोणी कसपके होतील कीं हे काय कळत नाही, खुद्द आद्याकडेच नित्य सूत्र येतात, एसींच सर्वाकडे येत अ सतील यांनीं उत्तर केल कीं, ज्यांच्या वंशांत मठरा असेल त्यानें कळना, एक याप अमल त्याजकडून तरी दुसरी गोष्ट घडणार नाही, ऐसें घाटतें तेव्हा मामा उगच राहिले त्यास, त्याचा खरीदार दुसरा नाही, परंतु पौत्रस पौत्रस नाही यामुळें सय मनुष्य मात्र आसुर्दे आहे व मामानें भाषण रथ

विक्षेपास कारण होते. मामा यासींच रुक्ष भाषण करितात, ऐसे नाही. त्यास सल्लागार दकारपूर्वक. त्यास कोणेहि प्रकारे हितशत्रुत्व करणे प्राप्त. मामास मात्र आस वाटतात. अविंधाहि फार अजुर्दा आहे. पदोपदीं भाषणांत नाशितात. व सर्व अध्यकता आपणाकडे असावी वरकडाकडे कोणाचें लक्ष नसावें, एतदविषयीं प्रेतनही केले आणि करितात. अविंधानें तर सुवकपणा ठराविला. त्याचे मानस कीं, राजश्री बापूनीं व नानानीं फौजेत यावे तरच ठीक पडेल, एरवीं ठीक पडणार नाही. येविसी त्याची व जिवाजी रघुनाथ याची पत्रेहि गेली असतील. परंतु उघड लिहिलें न लिहिले हे न कळले. साराश, मसलत थोर. या दिवसात सर्वांचे मनोधारण रक्षून दावहि राखावा तरच उत्तम. नाही तरी कल खाईल. मग सुधरणार नाही. पिथी अविंधाने लुटली. ब्राह्मण व मराठे याचे कविले तेथें होते त्याच्या अबरू गेल्या. यामुळें मराठे अजुर्दा फार आहेत. अविंधाकडून सहजात जाहलें. जाणोन न जाहले. परंतु वाईट फारच जाहले. त्यामुळे मराठे यास विक्षेप जाहला. जे गनिमाई जवरेत आली, यामुळे या गोष्टी घडल्या. 'राजा बाहादर याचे वेळेस ऐसेच विक्षेप वाढले. त्यास, हें नसावे. हे पत्र वाचून फाडून टाकावे. यातील भावार्थ मात्र यजमानास समजावा. हरवस्त सूचना असावी हे आशिर्वाद.

आज श्रीमताकडून कराराची यादी व पत्र यांस आले. त्यांत लिहिले आहे कीं, जानोजी भोंसले याच्या तहाप्रो तुमचे तुह्याकडे करार आहे. मुधोजी भोंसले, जानोजी भों याचे समई चद्रपूर मात्र घेऊन ताबेदारी करित होते, त्याप्रो करतील. याप्रो पत्र व यादी आली. टोपीवाले याचीच पाठविली. नामनिर्देस उच्चार न करावा. परंतु वर्तमान असे आहे. यास नकल दाखविली. ती त्यानीं आपणाजवळ घेतली आहे. परंतु यास पुर्तेपणीं समजले आहे एक दोन गृहस्थहि यास बोध करित होते. परंतु याणी ते गोष्ट अमान्य केली जे, आपणास हे गोष्ट उचित नाही, प्राणहि जाऊ, परंतु विपरीत गोष्ट घडणार नाही, आमचे वृत्तीस क्षणक्षणा पालट न करावा. ऐसे उत्तर साफ केले. परंतु ऐसे फद आहेत ! यात सावधता असावी. उभयतानीं यावे. हे मोठी सला आहे. हे आशिर्वाद.

पत्राक ९६

पौ छ २६ जिल्हेज

श्री.

१६९५ फाल्गून वद्य ६

आशिर्वाद उपरी येथील क्षेम ताा फाल्गून वद्य ६ शृंगुवासर पावेतो सुा नजीक गुजोटी वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. रुकनतदोले याची भेट बुधवारी रात्रौ राजश्री मामासाहेब व सेनासाहेबसुभा याची जाहली. भाषण ममतापुरस्कर जाहले. आज उद्या निजामअल्ली याची भेट होईल. उपरांत

चालीचा प्रकार ठरेन कूच होईल सा भवानी शिवराम व चिमणाजीपंत
 दिवा राजभी शिवाजी विठल हे नयादाच्या छप्परातच आहेत 'देवाजीपंत
 घोडे यांस आपावयास गेले ते छक्करच येतील भीमत राजभी दादासाहेब
 कोणे ठिकाणी आले हैं तहकीक बातमी नाही' त्यांजकडून रासारामपंत व
 भिकणस्नान आले आहेत त्यांनीं नयाव निजामअल्ली यास जहागिर वीस
 लक्षाची व दोन फिल्ले देतो, झणोन सूत्र लाविले आहे परंतु छप्प मिळाले
 नाही मामाच्या बोलण्यात आले आहे की, त्यास निरोप द्यावा, ठेऊ देतो,
 झणून मदारुलमहाल यांनीं करार केला आहे आजउद्या निजामअल्ली याच्या
 भेटी होतील उपरांत मसलतीचा विचार ठराऊन इतकियांस बातमीहि पक्के
 पणाची येईल मग रॉस कोणीकडे होमें तो देतील ऐसे आहे भवानीपंतां
 च्या व रुकनतदौलांच्या बोलण्यांत त्यांनीं दर्शविले की, तुझांविशीं राजभी
 थापूस व राजभी नानांस आसीं छिहिले होतें त्यांचीं उत्तरे आलीं तीं दाख
 विलीं यांनींहि दर्शविले की, आमींहि आपला झेवच असावा, झणोन छिहिले
 होतें त्याचींहि उत्तरे आलीं आहेत त्यास पत्रे पाहो झटत्यास असावीं याज
 करितां पुरवणी पत्रे लिहून दिव्ही आहेत त्याच्या नकला पाहत आहे पेंच
 पडाययाचा नाही परंतु इतका असावी याजकरितां छिहिले आहे भीमत
 राजभी दादासाहेब यांचीं पत्रे सेनासाहेब यास आलीं होती त्यांचीं उत्तरे
 राजभी मामांचे सल्लेनें लिहून दिलीं त्यांत अर्थ जे आजपर्यंत लोममुक्त पत्रे
 यावीं झणोन प्रतिष्ठा होती याजकरितां उपासीवपासी मामासमागमें चार मास
 क्रमिले निरुपाय जाणोन चारी बरे मोकळीं ये गोष्टीस अनुसरलों त्यास
 हालींहि पत्रे आलीं त्यास गुप्त छिहिले, आमीं मराठे, उर्मी-काय जाणो,
 त्यास प्रगट त्याहावे, झणजे समजण्यात येईल ऐसे लिहून दिव्हे आहे
 सेनासाहेबसुभा याचे विचार की, माझभी बाईसाहेबांस घेऊन भीमत राजभी
 चापू व भीमत राजभी नानांनीं फौजेस यावे, झणजे उत्तम, कोणे गोष्टीचा
 पेंच पडणार नाही, सर्व सरदार आहेत राहतील, कामकाज ज्रीय वाढऊन
 करतील, व कोणेदिविशीं पुढें पेंच पडणार नाही बाईसाहेबांचें येथें नपडे,
 तरी तेथें एकजणानें राहिले पाहिजे, त्यास राजभी चापूनीं तेथें रहावे आणि
 राजभी नानांनीं फौजेत यावे, झणजे यदोवस्त नीट होऊन कामकाज उत्तम
 प्रकारें होईल, पुढें पेंच पडणार नाही, दिवस हेच आहेत आणि पाहतां
 सद्दाहि हेच आहे, उभयतातून एकजण आले, एकजण तेथें राहिले, तरी
 आपण अगर आपले नाना यातून एकजणानें तेथें रहावे, एकजणानें समा
 गमें यावे ऐसे याचे मानस आहे आणि ऐसेच पडलेही पाहिजे धीमत
 राजभी नानांचें पत्र देखील आस्वास नाही विस्मरण पडले कीं नाहीं! राजभी
 मामांनीं बोलणें अगर खचास यास देणें तें आमचे विद्यमानें घाबें, ऐसे ते
 यून यास परस्परें पत्रे आत्पास उपयोगी आहे, परस्परें काम जाहत्यास

आह्मी श्रम केले, त्याचे फल काय? तरी पुर्तेपणी समजोन लिहविले पाहिजे. बहुत काय लिहिणे? हे आशिर्वाद.

राजश्री रावजी स्वामीस तात्याचे सां नमस्कार. लि॥ परिसोन लोभ किजे हे विनंति.

पत्राक ९७

पौ छ २ मोहरम.

श्री.

१६९५ फाल्गुन वद्य ११

राजश्री नानाजी कृष्ण जोशी व बाबूराव विश्वनाथ वैद्य गोसावी यांसी:—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नेहा सावाजी भोसले सेनासाहेबसुभा दंडवत विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जावे. विशेष. छ १७ जिल्हेजी रुकनदौला व शर्फुदौला यांच्या भेटी जाहल्याचे वर्तमान लीला आहे. जावितजग यासी आणावयाबद्दल राजश्री दिवाकर पुरुषोत्तम यास पाा होते. तेही काल छ २२ जिल्हेजी दाखल जाहले. या उपरी काहीं गुता नाही. नेमलेल्या कामासच जावे. आणखी प्रकार नाही. वरकड राजश्री कृष्णराव व लक्ष्मणपत याणीं लिहिलें आहे, त्याजवरोन कळो येईल. दोन चार पत्रीं राजश्री सखारामपत व राजश्री बाळाजीपत यांच्या पत्रीं मजकूर कीं, स्वार पो खर्चास पाठऊ. त्यास, राजश्री लिंगकराव मामा याची मर्जी आह्वास दरकार. या मसलतीस मुख्य उपयोग. तिढण नसावी. त्याणीं पत्र लिहून मागितले. ते आह्मी दिले. त्याजवरोन कळलें असेल. त्यास, पोटाचा गवगवा लोकास मोठा आहे. कामाची मुनासद बारीक आणि पैसा नाही. मामाकडेसच ऐवज आला नाही. हा मजकूर एक व प्रसर्गीं एक असावे. ऐसें दोन मजकूर आहे. येविषयांचा सिद्धात तेथे उभयताचे विचारे काय तरतूद हे कळावें. खाना छ २४ माहे जिल्हेज. आह्माकडील सर्व अभिमान राजश्री बापूनीं व नानानीं धरिला तेथे अधिक लिहिणे ऐसें नाही. तुह्मी जवळ असा. बहुत काय लिहिणें? हे विनती. मोर्तबसूद.

—श्री—

श्रीशाहूराजपदाभोजभ्र-
मरायितचेतसः । विवा-
त्मजस्य मुद्रैषा राघवस्य
विराजते.

पत्राक ९८

पो छ २ माहे मोहरम

भी

१५ फाल्गुन वस ११

आशीर्वाद उपरी येथील खेम सा छ २५ जिस्हेज मौमवार पावेंतों
 लष्करात सुस्वरूप असो विशेष हकडीळ वर्तमान तरी रुकनुहोलाच्या मे
 टीचा मार पेक्षाही लिहिलाच आहे मदवासीरें बंदगानअलीच्या भेटी जाह
 ल्या भेटीचे समई मामानीं सेनासाहेबसुभा याजकडील सरदार व लोक मे
 टीस न आणावे झणोन सांगितलें आणि आपले सरदार व लोक भेटीस बहुत
 नेले असो ते भेटी झाल्यानंतर सेनासाहेबसुभा यांस द्याकून खल्लत मामानीं
 करणें उत्तम नाहीं पहिल्यापासोन ऐसं जाहलें नाहीं ऐसं असोन, तेथें
 मामानीं उपक्रम केला तेव्हा यानीं झटलें कीं, आज्ञांस निरोप देणें, आहीं
 बेरेयास जातों, तुहीं खल्लत करावें ऐसं झणोन नवाबाचा निरोप घेऊन
 आले यास तर वाईट वाटलें व नवाबास व रुकनतहोला यासहि ते गोष्ट
 मानली नाहीं यांनीं, मसलतावर नजर, या करितां मर्जी रक्षितात 'परतु,
 समयीं मामा मानमग या रीतीनें करतात आपण लिहिलें कीं, मर्जी
 सामाळावी त्यास, मर्जी सामाळण्यास कसूर करीत नाहींत परतु, समयीं
 ऐसं परस्परळीं करितात हें उचित कीं काय ? तेहि हे मोझीत नाहीं परतु
 विरुद्ध दिवतें यास काय करावें ? खर्चाचा प्रकार तरी आपण लिहिलें कीं,
 मामाकडे खाल्ल रुपये पाठविले आहेत, से देतील न देतील तरी तेथें राहून
 पाठवणें, भरती करून पाठवू झणोन लिहिलें त्यास, मामास नित्य उठोन
 खर्चास मागतात दोन चार रुपयाचे निलें देतात त्याचे पावणेतीन सा
 घडतात तेहि एकदा देत नाहींत हजार दोन हजार ऐसे देतात त्याणें
 त्याचें कांही होत नाहीं यांस जर करतां पांचसहस्र सा तूर्त मिळतात, तरी
 दोन महिने निघून राहून मसलतीवर कायम राहतील दोन गोष्टी अडचणी
 च्या समाळत नाहीं रुबकार छडार्ई प्राप्त या दिवसांत पोटाची रड नवाबी
 व पद नवाबा त्यास पोटास नाहीं, व दर्याबाई मामानीं पगलेस मारली
 यामुळे बलेडे होतात यास, कोठपर्यंत सामाळावें ? मामा तरी परिशिष्ट
 घातावर, त्यास साह्य देवजीपस सुखीप्रयुक्तीनें पेंच पडोत यांची कमी पडा
 धी, राजभी बापूची व नानांची मर्जी याजवर कडवी घाभी, हें ध्यान आहे !
 हे तर आपल्याकडून बहुताप्रकारें सामाळितात मानअपमान ध्यानांत
 न आणितां, मामाचे मर्जीप्रमाणें घर्तणूक करून, समयीं काम करून दाखवावें,
 आणि आपले मनोरथ सिद्धीस जावे त्यास, या गोष्टीस मुख्यत्वे करून द्रव्य
 अनुभूता पाहिजे लोकांस पोटास मिळालें झणजे मग हे काहीं भीत नाहींत
 त्यास भीमस राजभी नानास विनवी करुमी कीं, हे सरदारी आपली, पदरी
 पहिल्यांचें उणें तें आपणास पूण करावें सांगेल याजकरितां सरकारानून
 अगर हरकेंसकरून यांस पाच लक्ष सा कज मेळवून द्यावें आणि यांची

पोटाची सत्था करावी. मसलत सिद्धिस गेल्यावर कर्जाच्या ऐवजास मुखूख परगणे लाऊन देतात. सा व्याज सुद्धा आर्दी देतील. आज सनदा करून देतात. परंतु हा नमन आहे. लढारचें काम. या दिवसात पोटास न मिळे तेव्हा लोक चाकरी बेडजूर कैसी करतील ! आणि त्यास, वेगुरवत, अर्ध-सर्ची प्रसंग पडल्या जीन ठेवा अंस वंस जगाने ? याजकरिता कोणहि प्रकार पाच लक्षाची तरतूद जाहली पाहिजे दर्याविराम सर्चीस मागा देतात. त्याच्या ठाकरात व मामाच्या अविभाच्या लफरात पोटांच धरणे नाही. आणि वाने लाकरात पोटांचे सफटा ! या अर्थी बहुत सकटात आहेत. हे सकट श्रीमंत राजश्री नाना दूर करतील तर होईल. आणल्याच्याने होत नाही. राजश्रीस मयिस्तेर त्यागव्याची आज्ञा जाहली. त्यास त्याचा अर्थ ध्यानात आणून पुनर्पणा विनती करून माणसाची वेगमी करून देऊन लिहून पाठवावे. मागाहून एक दो रेजा राजत व गणोवास ऐवजाकरिता पाठविता. यातमीचें वर्तमान नविस्तर राजश्री भावानी मिवराम यांना ला आहें. कळेले. बहुत काय लिहिणें ? लेभ कीजे हे आशिर्वाद.

पत्रांक ९९

श्री.

१६९५ फाल्गुन वद्य १२

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री नरसिंगराव स्वामीचे सेवेसी:-

पोष्य सन्वारास भगवत सा नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणून त्वकीय कुशल लिहित जांव. विशेष. राजश्री त्रिवकराव मामाच्या व नवावाच्या भेटी गुजोटीच्या मुकामी जाहल्या. तेथून फौज सुद्धा दर मजल त्याच रोखे येत आहेत. त्यास, तुझी राजश्री मामाकडे पथकसुद्धा जाऊन पोहचणें. बहुत काय लिहिणें ? लेभ असो दीजे. हे विनती.

पत्रांक १००

श्री.

१६९५ फाल्गुन वद्य १२

अखडितलधमीअलकृत राजमान्य राजश्री नरसिंगराव जनार्दन गोसावी यांसी प्रति मातुश्री गंगाबाई आशिर्वाद. सा अर्वा सवैन मया व अलफ. राजश्री त्रिवकराव विश्वनाथ याच्या व नवावाच्या भेटी गुजोटीच्या मुकामी जाल्या. दर मजल फौजसुद्धा त्याच रोखे येत आहेत. त्यास, तुझी पथकसुद्धा त्रिवकराव याजकडे जाऊन पोहचणें. जाणिजे. छ २५ जिल्हेज. बहुत काय लिहिणें ? लेखनसीमा.

पत्रांक १०१

पो. छ. २ मोहरम

भी

१६९६ चैत्र शुद्ध ३

राजभियाविराजित राजमान्य राजभी बाबूरावजी स्वामीचे सेवेसी -
 सेवक कृष्णराव नारायण जोसी कृत्यानेक साहाय्य नमस्कार विनती उपरी
 येथील कुशल जाणून स्वकीय लिहित असावें विशेष इकडील वर्तमान तरी
 अलाहिदा पत्रां लिहा त्यावरून कळों येईल सारास, यांची स्वर्चाची बेचमी
 उत्तम रीतीची करून दिव्ही पो. त्याशिवाय आजपावेतों भ्रम केले ते ध्येय
 होवास तरी चिंत्तावर घेऊन अगत्य कार्य केलें पाहिजे येथे नानांनीं किंवा
 बापूनीं यावे त्यावेरीज केवळ या मामाचीच सवध असल्या उत्तम नाही
 बेविशींचे सविस्तर अर्थ पुढें मनन करून, काय विचार करणें तो करावा
 आह्मांस सुचलें तें आम्हीं लिहिलें आहे कळावें बहुत काय लिहिणें ! लोभ
 करित असावा हे विनंती

राजभी भवानी शिवराम यांनीं दोन पुरवण्या • वर्तमानाच्या वगेरे वद
 सात, लिहा आहेत ते अक्षरशाश वाचून पाहून करणें तें करावें हे विनंती

पत्रांक १०२

भी

१६९६ चैत्र शुद्ध ३

विशेष इकडील वर्तमान वारवार दिनचर्येचें वारवार लिहित गेलों, त्या
 जवरून कळलेंच असेल दरपत्री मजकूर फी, पंदरपुराच्या सुमारे लोकर
 यावे त्यास, गगातिरीहून लांब मजलींनीं दर मजल बारा गांव चढोन
 आलों त्यास मसलत लहान नव्हे तोरा असावा तो प्रकार नाही जर या
 कामास या नाना अगर या बापू असते तरी सोरा होय ते प्रसर्गीं नाहीत
 या मामाचा फडदा उमडून नव्हे विश्वास कोणास पडतो, कोणास पडत
 नाही मोंसले यांच्या घराचा प्रकार विज्वर. या प्रकरणीं मोंगल तरी असावा
 मोंगलांकडील रासकारण येथें आह्मांकडील ममता पुढेपणीं पाहिलीच आहे
 आणि तिकडेहि स्वर्चीत मित्राचा मित्र झणजे आपला मित्र सहजच होतो
 या प्रकारें सोयरेपण होतें पत्रीं दोरा अनुसधान लागलेलेंच होतें त्या अर्था
 ज्यायित्तग, बौधे मासी आणावे या अर्थां सदारापासोन या दयाकरपंत
 त्यास आणावयासी पा. आणि मोंगलांकडील ज्ञानराय गिरधर मोंगलाकडे
 पाठविला त्यास मोंगलास पत्रें जाताना दरमजल कलभुर्गीयाच्या सुमारे दर
 नूच पाच सात मजलींनीं आता आपण य ते एक जातियासीं निमं काम
 जाहलें ऐस जाणून या अर्थां तुळजापुरापासोन सदरहू कलभुर्गीयाचा रोल
 धरिला या मामाच्या बाणेकारीनें काम जाहलें पाहिजे याजकरितां त्यान
 कडील चिमणाजीपस नि. या शिवाजी विठ्ठल बापू द. समागमें घेऊन

• पुढील दोन लावसचक पत्रें द्या पुरवण्या होव

जालेंच असेलच सेनाधुरधर रामौ एव दिवस पादचाली होऊन, रा घामन राऊजिचे बरीं गेले बहुत ममता युक्त भासनें केलीं खुळासा, सरळपन दाखवून, करावा हें मानस ! ते दिवसीं रायांनीं समाधानपूर्वक गोष्टी घालून विदा केला आतां नित्यानित्ये त्या छंदीं पडळ चित्त मेळवून बेईल काळबोली या आहे चित्त मेळळियास हरएक संधी पाहून भाव करीळ येवीसी तिक सोन राभास सूचना आधीं कीं, त्यासी मासन देखील न करीत ऐसें घडावें सुचलें आणि कळलें इतकें आपनास आधीं त्याहावेच दर्याबाइचा मुघो जीचा विचार त्यास, त्यास अवर नाही परंतु या प्रसंगीं आधीं तेथ्हां निवळ मुघोबी मां याचा गिह्याही करिता येत नाही तिनें दोन मसलती ठहराविल्या हरएक मामाचें अर्थ व ममतापूर्वक निस्काळसरळपन दाखवून करावें ये गोष्ट कोठेही दिसें नये XXX गझीत, गिरवी भासनें, मर्यादयुक्त करून कृपेस पात्र व्हावें, आनी जालेच आहेत त्याचे पोटीं अर्थलाभ आपा सा नाना सा मासीं विपिकिरपनें पूर्ववत स्थळें आहेत तेथे ठेवून, आपण आतीनें मुलास नमूद करून करावें, येथिचीं घचेन प्रमाण मामाचें घेतलें बळकटपणें घ्यावें दुसरी चाल आपासासीं सुसधान पकंपनें केलें आन सप्तक्रिया त्याचीं आलीं कीं, वाडिलासीं आमरमादा आता करीत नाही, चित्तास येईल तैसें करावें, ताबेदार राहीन या दादा-सास सकट पडलें हें आपले अभिमानी, हे इमानी माझे, ठुमचे पड्रीं पडलील त्यासी, तेथें हरयुक्त करून ममता वाढवून विश्वास, दाखवून अविश्वास काहीं घडलिया बहुत उपयोगी दादा सा ही समाधान पावतलें पुढेहि दिवसादिवस आपली त्रीद होईल ऐसेंही माव आहे संकलित झिहिलें आहे परंतु याचे पोटीं महत् अर्थ आहे कळल्यास अपनास सूचना असावी मामास विनंती केल्यानें पयें पडत नाही कारण कीं आमचें त्याचें सभुत्व मोजितात आमचे मान सभुत्वावर किंवा मसलतीवर हें घ्यानास आनावें आमचा साहकारी राव मसलतींत अनुसरून मारिलें भाव केला कृपेस पात्र त्याअर्थीं काहीं देऊन पदाधिकारी चिरंजीवास केलें परंतु शाहाना किती ! त्याचा हिसाब काय ! परंतु घातक मसलतींत याकण या अर्थीं काहीं देऊन आधीं आपली कार्यसिद्धी केली ऐसी घात पाठविली आधीं रायासी एकादिष्ट प्रानही गेला तरी दुसरी गोष्ट होऊच नये मुत्येच अंगिकारिला नाही तर दादासाहेबासी अनुसरिता कृपा करिते असु ! ऐसें असता धीनें आमच्या पक्षे उभा केला त्यापलीं याचा उत्तमोधे पादापा, हें मज्जच नये यासी पुढें काय करसव्ये ! भारी सेनूपासून खूद घेन, या लयावर त्रीष्टी यजमानाची होऊन, सीत काहीं अभिमान अंगिकारिता सघानीं कृपा पूर्ववत् करून, मागती पदयुक्त तें झिहिलास मामा प्रियकर मानितात आ प्तास मसलतीवर सांगतात असु ! ती चित्तांत आली विलमर आनीत नाही एक निष्ठता घडावी हा ददे रायाचे कायावर लागसिया उपयोग चांगला

श्रीने लक्षित्यास सर्वांच्या समतेत आहोच. दुसरीयाचा सचार किती ! आमचे पद सेत्रुत्वाने नेलियास त्याचे कैसे घडल ? आमचे भाव या रितीचे. तेथे आमचे कामावर काय द्रीस्टी ! याजकरिता सर्व आगेजून मसलतीवर असो. एक या काळीं हालत नाहीत किंवा ते आपले जागीं मोजतात कीं, आर्हीं आहोच. असो. आर्हीं वर्तमान सांगितल्या मग खरे कैसे वाटेल ? या अर्थीं ऐकिलें तितका इतल्ला आपनास असावाच, ह्मणोन लिहिलेच लिहितो. त्रास न मानावा. हे विनती.

पो छ २ मोहरम.

पत्राक १०३

श्री.

१६९६ चैत शुभा २.

विनती उपरी. इकडील वर्तमान व राा मामाची मर्जीचा प्रकार एकदा पत्री लिहिला आहे. आर्हीं लेहूच नये. परतु तुम्हास कसा कळावा ? आणि प्रसर्गी कामास उणे तरी पडलियास घात. ह्मणोन लाा आहे. प्रविष्ट जाहाला असेल. तुम्ही मुरबियासी दाखविला असेल. त्याच्या चित्तात सकल्पविकल्प काय येतील, हे मात्र आम्हास साशकता. त्यास, हे प्रकार असोत. तुम्हीं प्रसर्गी आहा. तुम्हास वाकफ आहेच कीं, आम्हास गती दुसरी नाही. व सूक्तअसूक्त कोणी अर्थ आपले मुरबीयासी निवेदावे, आणि आपली वेधना दूर होणें, मनोरथ पूर्ण करणे, हे जागा आमची एक, दुसरी नाही, हेच निश्चय प्राजल आहेत. तेथे चिंता काय ? त्यात आमच्या अर्थाच्या दोन गोष्टी. एक गोष्ट ऐसीजे, आमचे पदरीं रुपया नाही. आणि पोटावाचून तरी अर्थ सरेना. चार लोक एकचित्त जूट राहिना. यासी द्रव्य पाहिजे. दुसरी गोष्ट. हे मसलत जाहालिवर अलकारयुक्त आम्हीं निर्वेधणें लौकिक बरा करून सौख्यानें भाकर खावी. लक्ष निजध्यास आपले मुरबियाजकडे ठेवावे, देव स्मरोन राहावे, दूवा देत जावी, अहिर्निशीं परस्परें स्मरण राहावे. जर आम्हास काटा मोडला तरी वेधना मुरबियासी राहावी. “ देवा ” ! “ देवा ” ! मात्र म्हणणे हा प्रकार आम्हाकडे. ऐशा प्रकारे दोन गोष्टी. त्यात मसोदा राा मामानीं लेहून देऊन आमचे पत्र लेहून घेऊन पाठविले. त्याजवरून अर्थ सारे कळले असतील. या निमित्त आम्हीं तपशीलवार नालिगी सारखें वर्तमान लाा. साराश हे दोन्ही मतलब आमचे गळित करून दिले. त्यास, या अलिकडे क्षणक्षणा क्षुल्लक गोष्टी काय ल्याहाव्या ? याची पैरवी काय केलीत हे कळावे. राा तांत्यासमागमें याद पाठविलीत, त्यात हेच दोनी मुद्दे आहेत. मग चिंता काय ? ऐसेच उत्तर अन्वय आपल्या चित्तात घेईल. त्यास, लाख राा मुद्दा लेहून घेतला. तेव्हा मजुरी मात्र

जाहली मेहनत सारा दिवस करावी आणि सायकाळी आपली मजुरी घ्यावी! हा काही प्रकार आम्हास बरा दिसत नाही लोभ करून करोंडों वा देतील ते आम्हांस थोडे परंतु हे गोष्ट काहीच नाही आमचा काळ चाळिला पा याजनिमित्त पाच चार लाख वा आम्हांस कर्ज घरकारातून अगर कोणी सावकार करून द्यावा आणि हे दुर्बलता आमची दूर करून सवळ करावे हा मजकूर एक मात्र होऊन मनोरथ पूर्ण व्हावे त्या अर्थात आमचे अर्थ, बंदोबस्त, सौख्य, सान्या गोष्टी आहेत हा पूर्ण भगवता आम्हांस आहे या अर्थी येथे तोरा कोणी यावा येथिची लावण होऊ नये हे दोन्ही अर्थ चि तांत येऊन वे करणें तें करावें एक कामांत लाख कामें होणार, कित्येक अन सौख्य पावून आशिर्वाद देतील तें काम जलदी देवानें करावें आणि हुस्ती साधन राखावें निव्वळ मुद्दा घालून लाख रुपये दरमहा घ्यावा अथवा का र्यावर दृष्टी घाळून ती न घालून अधिक करून घ्यावेत हें मानस किमपि नाही त्या विचार आमचे बरेच होणें, आनी आपना वेगळें घतनेच नाही, त्याअर्थी हा करार करून घेऊन पुढें एकनिष्ठपत्तास लागल कीं रामाच्या पक्षां एकनिष्ठताहि केली कीं लाख रुपये दरमहा करून घेतील हा दुरारोप हरगीज नसाया याच्या पोटी कस्यनेस येईल कीं, पाय पसरया विद्या क रितात तर हे भाव चिन्तात आमुच न येत जेथे जीवच समर्पिला तेथे दौ लत काय चीज ! हे मनोभाव निस्तेयास गुतलेत ++ हें खरें नाही ही निष्ठा पुढेपनें आपनास आहे चवथे, आनिक रीतीचे भाव आम्हांविशीं निघतील त्याची खातरजमा आपनच करतील दरमहा न घेतील काळ तरी कैसा चालल ! याविशीं चिंतित राहिल तर न राहावे आखर दरमहा वेनेच निष्ठ यात नेमिलें तेव्हा घालच आळवते ! जेथे ऊने पडलें त्याविशीं सहाहात हु षासच घालनें प्राप्त होईल याअर्थी साक्षातां लाखांचे कार्य एक येळच पर कोन्हास सांगून करून देवाथे परमारे कर्ज घेतलें ऐसें मामासही दिसेल आ षासही सव्द परिनामी लागनार नाही वरेंच देनें त्या पोटी हा ऐवज राहिल ऐसें घटनार नाही आर्षी सारोधानें कस्यनेस आलें तें वारवार आपनास लिहितो याचें कारन कीं, या दौलतीत सेनासाहेबांजवळ बडिलपन आपलें माझी गोष्टी तर कायावाचामनें मी आपनास तात्काप्रमानें मानितो ऐसें लिहितें याने दि (म) नन करावें श्रीकृपे हें मी स्थापित आपला यास्पली आहे तेव्हा निमलच निमल काही येक घतमान आपनास लिहीन त्यास, पस यास तर नाहीच मसळतीच्या पोटी जे जाहिरात सांगणें तेच मुरधियांग सांगतील मामाचे व आमचे मुख्य याची ऐफताच असल त्याणीं, हर गोष्टीचा सव्द आम्हांकडे लागू नये पलें आमची आपनाजवळ ते परीन आहेत अस्तावेस्त राहतील याजकरतां पाठवून द्यामी, किंवा पाठित जावीं येथून राजभी सदोबा दादास व गनोबास भीमसांनी आपनाकडे

पाठविलें आहे. हे सर्व निवेदन करतील. त्याप्रमाणें घडऊन त्यांसीं लवकर विदा करावें. बहुत काय लिहिणे ? हे विनती.

पत्राक १०४

पौा छ २ मोहरम

श्री.

१६९६ चैत्र शुद्ध ३

वडिलाचे सेवेसीं साष्टांग नमस्कार विनंती.

राजश्री मोरोबादादास पत्र ल्याहावयाविशीं यजमानाही दोन च्यार वेळां आक्षेप केला. त्यासी, त्याजकडून पत्र आलें नाहीं, आणि तेथेहि नव्हते, यामुळे न लिहिलीं. आता वडिलाची आज्ञा येईल त्याप्रोा घडेल. पेच न पडे, ऐसे असावे. पत्राचे उत्तर त्वरेने द्यावे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

पत्राक १०५

पौा छ २ मोहरम

श्री.

१६९६ चैत्रशुद्ध ३

विनती उपरी. राजश्री मोरोबादादा यांस पत्रे यानीं ल्याहावी किवा न ल्याहावे हें कळावें याजकरिता पेशजी आपणांस लिहिले होते. तेहि वृत्तबंधास गेले होते. त्यास, हल्लीं आलेच असतील. त्यास पत्रे ल्याहावीं किवा न ल्याहावीं हे लिहिले पाहिजे. यजमानाची मर्जी त्यांस पत्रे ल्याहावी. परंतु ते नव्हते याजकरिता लिहिलीं नाहींत. त्यास, आले न आले, हे कळलें नाहीं. तर ल्याहावें हे विनती.

पत्राक १०६

श्री.

१६९६ चैत्र शुद्ध ५.

आशीर्वाद, उपरी, येथील क्षेम ताा चैत्र शुध पचमी मुा नजीक सागोले लष्करात सुखरूप असो. विशेष. आपण राणू खोपडा याजबरावर पत्रे पाठविलीं तीं सुरक्षित पावली. सविस्तर कळलें. व अलिकडे जासुदबरोवर पत्रे पाठविली तींही पावली. वर्तमान कळले. राजश्री हरीपत तात्या फाल्गुन वद्य चतुर्दशीस लष्करात आले. भेटी जाहाल्या. सविस्तर वृत्त येथील त्यास निवेदन केले. त्यानीही आपल्या नजरेने पाहिलें, व राजश्री मामानीही कित्तेक सांगितले तोहि भावार्थ कळला. तात्याची मर्जी बोलण्यात बरीच आहे. यास खर्चाची निकड. रोज धरणीपारणीं. कूचास अडथळा. समई कूच होऊ न द्यावें. ऐसे कित्तेक प्रकार पोटाचे रडीमुळे. तो अर्थ तात्यास आह्मी उभयतानीं व राजश्री भवानी शिवराम याणी साध्यात निवेदन केला. व मामानी आजपर्यंत सत्तर हजारावर दिल्ले, तेहि सांगितले. पुढे खर्चाचा वदोबस्त करून द्यावा, ऐसे बोलिले. त्यानी उत्तर केले की, रा-

जमी मामाचीं थोळीं आणि देवितो त्यांचें मामांचें माषण देवाभीपंताचे विद्यमानें होणें तें जाहाळें तेव्हा निश्चयात आलें कीं, फाल्गुन मासपैकीं तीस हजार रुपये बाकी राहिली ते व चैत्र मासाचे ऐवजीं पंचवीस हजार एकूण पंचावन हजार घावे, तितक्यांत यांनीं आपला बंदोबस्त करून चालावें ऐसें भवानी शिवराम यास म्हणों लागले तेव्हां यांनीं उत्तर केलें कीं, सर्व अर्थ आपणास उमजले आहेत, मसळतीचे दिवसांत आम्हीं अडोन पोटास मागतों ऐसा अर्थ नाही, आमच्या छप्परांत कोणी सावकार नाही, पतपावेन राहिला नाही, मुलुखाचा पैसा याचा ऐसाहि आमचा प्रांत राहिला नाही, लाचारीस्तव आपणास विनती करितों, आम्हांस कर्ज घावें, एक मासाची पोटाची बगमी पुर्वेच घावें, अधिकोत्तर न घावें, एक मास आम्हांस निवेद लोकांपासून करावें, प्रसंगोपात आम्हीं उपयोगीं कैसे पडतों हें पाहावें तेव्हां तात्यांनीं रदबदल केली त्यास, आणखी घीस हजार रुपये घावे, एकूण पाऊण लक्ष घावें, ऐसें जाहाळें मामांनीं रुख माषणेंहि केलीं उपाय काय ? त्यास, पाऊण लक्षानें याचा परिणाम कैसा लागतो ? यास निदांनीं दोन तरी कृताकृत पाहिजेत तात्या आले हे बंदोबस्त करतील याअर्थीं काल लोकाचा गवगवा मारी जाहाळा मामांचें कूच जाहाळें यांचें कूच न होई डेर पडों न देत लोकांस पदर पसरून मिनत केली कांहीं समजविलें, कांहीं समजणें राहिलें तों मामास व तात्यास वर्तमान कळलें कीं, लोक अडले आहेत तेव्हा तात्या आले त्यांनींहि लोकांस प्यार गोप्यी सांगितल्या त्रितीय प्रहर बाहसा तेव्हां कूच करावें ऐसें जाहाळें । त्यास मामाचा मुकाम सांगोलेंयापलीकडे दोन तीन कोस अर्ध्याचा मुकाम दोन तीन कोस अलीकडे मामाजवळ जावें परंतु दिवस थोडका राहिला पोंहचणें कैसें होतें ? तेव्हा तात्याजवळ करार केला कीं, आज कूच करून अर्ध्याजवळ राहतों, उदरक लाव मजल करून तुम्हांजवळ येतों ऐसा निश्चय करून, तात्या आपल्या मुकामास गेले तात्याच्या योळण्याचा अर्थ पाहतां मामांची मजीं राखाडी से देतील तेंच प्यावें त्याणें तर त्यांचा अर्थ सरत नाही यजमानांनीं तात्यांस म्हटलें जे, आम्हांजवळ कांहीं जवा हरि आहे व चार पांच हत्ती नामी आहेत, हे गाहाण ठेऊन तूर्त दोन लक्ष वा आम्हास घावे, म्हणजे एक महिन्याचा बंदोबस्त होतो, एका महिनेपांत मसळताहि सिद्दीस जाते, चिंता नाही त्याचें उत्तर तात्यांनीं केलें कीं, हें थोळणें ऐहकोन सकोच वाटतों परंतु देतों, न देतों, हें घेतले नाहीत निदांनीं यांचा मनोदय होता कीं, या महिन्याचे लास रुपये व याकी मागील तीस हजार, एकूण एक लक्ष तीस हजारांनीं पाऊण महिनेयाचा तरी बंदोबस्त होईल तोहि प्रकार दिसत नाही । त्यास, लोक फुग्यात ऐसा प्रकार नाही, व लढाईस कमी करतील ऐसंहि नाही परंतु पोटाची रड

यामुळे हटकून काम घेणे, हुकमत करणे हे कमी पडेल. आपणास दोन चार वेळा लिहिले कीं, लाख सा महिना द्यावा ऐसा करार जाहाला आहे, तो देतीलच, परंतु आणखी काहीं कर्जवाम देतील कीं न देतील, काय मर्जी आहे ? त्याचा अर्थ किमपि लिहिलाच नाही ! त्यास, मर्जी मनास आणून लिहून पाठवावे. सरकारच्या पत्राचा मार लिहिला. त्यास, याचें मानस जे, आह्मी कार्यावर पड होऊन मसलत सिद्धीस नेली तर सर्व गोष्टी आमच्या नीटच आहेत, सेनासाहेब सुभा हें पद आमचे कोण नेतो, चाकरी करून दाखविणें हेच मनोमानसी आहे, दुसरा अर्थ नाही. अविधाकडील मजकूर तरी: याचे ठाई ममता फार आहे. तोहि मसलतीवर कायम आहे. ज्यावितजग यास हरोल केलें आहे. दोन तीन कोस पुढें चालतो. आपण मागें चालतो. लाब मजली करितो. त्याचा मनोदय कीं, ज्यावितजग मामाचेहि पुढें हरोळीस असावा, त्याचे मागे ही फौज असावी. त्याचे मागे मामांनी व त्याचे मागे आपण असावे. परंतु, मामा एक मजल लाब करितात. एक मुकाम करितात. त्यामुळे त्याच्या चालण्याची सोय बनत नाही. परंतु, लढाईचे समई कवातीनें चालावें, हा भाव त्याचा आहे. मामाची मर्जी पाऊणलक्ष खेरीज न द्यावे, ऐसी पाहिली. तेव्हा, कांही बोलिले नाही. तात्यास मात्र पुसिलें की, याणें ठीक पडत नाही, पुरधरास काहीं चिठ्ठ्या करून देऊन समजावास पाडितों. त्यानीं उत्तर केलें कीं, पंचवीसपर्यंत करा, आह्मीही लिहून पाठवितों. त्यास, घाटगे याची वगैरे पंचवीसपर्यंत चिठ्ठ्या होतील. सूचना असावी. बहुत काय लिहिणें ? लोभ कीजे हे आशिर्वाद.

पत्रांक १०७

श्री.

१६९६ चैत्रशुद्ध ५

अपत्ये तात्याने दोनीकर जोडून सां नमस्कारं विज्ञापना ता चैत्र शुद्ध पंचमी मुा नजीक सागोलें क्षेम असों. विशेष. वडिलीं राणोजी खोपडेव जासूद व कासीद याजबरोबर तीन पत्रे पाठविलीं तीं पावली. लिहिले वर्तमान कळलें. इकडील वर्तमान तरी: सर्व यथास्थित आहे. राजश्री हरीपंततात्याची भेट जाहली. सविस्तर त्यास सांगितले; व त्यांनींही दृष्टीनें येथील अडचणीचा प्रकार पाहिलाच आहे. पुढे काहीं बंदोबस्त करून देतात कीं नाही, ते पाहावें. सविस्तर राजश्री लक्ष्मणपंत याच्या पत्रावरून कळेल. श्रीमत दादासाहेब फौजसुद्धा सत्पन्ध्यांच्या रोखें जात आहेत. आईनापुरावर होते. त्यास हेही आडवे जातच आहेत, एक दो रोजा गाठही पडेल. सातारेयाकडील वर्तमान कळावे याजकरितां जासूद जोडी पाठविली आहे. राजश्री नानासाहेब यांसी एक पालखी बसावयास पाहिजे. त्यास, दाडी उत्तम, फार चांगली, परिक्षेनें घेऊन, पालखी पडदेसुद्धा तयार, खासेयास बसावयास तयार करून

लिहून पाठवायें येथें आझांबवळ मोर्झ्यांची पावडी आहे, ती ठीक नाही, याबकरिता एक पावडी, मोर्झ तेथें आहेत, दोतु नाइक याची, ते पाळखी देऊन पाठवावे येथें पावडी आहे ही पाठऊन देऊ राजभी चिमणाजीपत लेले यांबपासून पाचशें सा घेतले आहेत, व राजभी दिनकरपत राजवाडकर याजपासून हजार सा घेतले आहेत, एकूण दीड हजार सा घेऊन सरकारांत फिरकोळ खर्चास दिले आहेत व राजभी सदाशीव सोनवेष याजपासून हजार सा घेऊन सरकारचे मुदयक दिले आहेत एकूण अडीच हजारान्या चिठ्या केल्या आहेत चिठ्याप्रमाणें सा पावते करून उत्तरे घेऊन पाठवावी राजभी सदोबादादा यांबवडल हजार सा घेऊन जमा करावे साता रियास गजीकोट प्रतीचे सा त्याचे कागद व जिजस पा आहेत, त्याप्रों पों चवे करून जावसाल पा द्यावा तुरफी घोडा किंवा घोडी राजभी नानास पा द्यावी म्हणून आज्ञा त्यास, तुर्फी घोडे, सौदागर आले आहेत, त्या जपार्शी आहेत ते घेतले म्हणजे पाठवून देवितों घोडी गरीब, चालणार, खूप-सुरत पा द्यावी ऐसी, तूर्त याजवळ राहिली नाही कोठें घेऊन तेहि पाठवून देवितों तेथून याबकारणें काहीं पोद्यास एकादा किंवा काहीं पैसे पाठवून द्यावें येणेंकरून ममता विशेषशी वाटेल तूर्त गणोबास पा नाही त्या फौजेचा मोकावळा समीप राहिला ऐवज राजभी मामा दे तीळ तोच घेऊ आणखी कोठें कब-वाम मिळाव्यास पाहतच आहेत अडचण मोठी ! उपाय नाही ! आणखीही येथून वीस पचवीसपर्यंत चिठ्या करितों लाख सा यास द्यावयाचा करार त्याशिवाय ऐवज नास्त होईल तो त्यांकडे कर्ज सरकारचें जाईल यास कब, काहीं ऐवज पाहिजे ये विशीं पेशजीं दोन चार पत्रे लिहिली असता उत्तर आलें नाही यांची लाख सा अधिक ऐवज देऊं नये कशी मर्जी आहे तो शोध घ्याया मिना कर्ज काहीं मिळाव्यासेरीज चरितार्थ होतच नाही पुढें कर्जाचे ऐवजास एक दोन महाळ लावून देतील यसूळ करून ऐवज घ्यावा पत्राचें उत्तर सत्वर पा द्यावें त्याप्रमाणें करू नयाय व रुकुनुदौला यांनीं पत्रें राजभी यापूस व राजभी नानास लाि आहेत तेही लासोटे पाठविले आहेत त्यास पावते करावे तेथून पत्रें उभयतांचीं व भूमित याइचीं यरचेवर येस जाधीं विशेष पारवार काय लिहू ! इदीस येतें तें लिहिलों यहुत फाय लिहिणें ! हे विशापना पाणक्या द्राक्षण चागला, पगतीस जेवी असा ठेऊन पा द्यावा हे विशापना

सेयेसी गणेश नारायण सा नमस्कार विनती

55661

सेवेसी सदाशिव सोनदेव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनती. साकल्य राजश्री तात्या व दादानी लावळून कळो येईल. लक्ष दुसरे नाहीच. श्री-सत्तेनें गाठ थोडियाच दिवसात पडावी ऐसे आहे. तिडण म्हणावयासीं यासीं भक्षावयाची. वरकड काया-वाग-मनसा आपले लक्षी आहेत. कळवे, सदैव पत्रद्वारा सेवकाचा* साभाळास विस्मरण नसावें. राजश्री तात्यानीं हजार रूा येथे सरकारात आह्लाकडून घेऊन दिले. त्याची चिठी तेथें आपणाकडे दिली आहे. हा ऐवज चिरंजीव राजश्री सदाशिव विश्वनाथ याजपाशी द्यावे म्हणजे प्रविष्ट होईल. लोभ करावा हे विनती.

पत्राक १०९

पौ छ ११ मोहरम

श्री.

१६९६ चैत्र शुद्ध ८

आशिर्वाद उपरी येथील क्षेम ता चैत्र शुद्ध ८ रविवार मुा नजीक हस-वड वर्तमान यथास्थित असे. विज्ञेय. आपण पत्रे शुद्ध प्रतीपदेचीं पाठविलीं ती आजच पावली. लिहिलें वर्तमान कळलें व सरकारचे पत्राची नकल पाठविली ती पावली. इकडील वर्तमान तरी: नवाबसुद्धा च्यारी फौजा मुा मारीं आज आल्या. नवाबाचा मुकाम मौजे दिधी, पा अडफली, येथें जाहला. त्यास, तो गांव मातवर. माने याची पाटिलकी. तेथे चौ फौजेचे रखवालीस राऊत होते. त्यास, तो गाव मोगलाचें फौजेनें लुटला. नाश बहुत जाहला. मराठे व ब्राह्मण वाइकाची अन्नू घेतली. याजकरिता नागोजी यादव वगैरे सरदार मामाकडे गेले होते. त्यानीं सांगितलें कीं, देशात हा प्रकार जाहलियावर पुढे गत काय, त्यास विचारें करोन सागोन पुन्हा कोणे गावीं उपद्रव न होय तें करावें. त्यावरून मामानीं, अविंधाकडील वकील मामाच्या लष्करात ज्ञानराव होते त्यास बोलाऊन आणून, मनमाने तैर्शी भाषणे केली. त्यास लष्करातून काढोन दिले. हे गोष्ट उचित न केली ? त्यावरून नवाब अजुर्दा आहेत. आधीच त्याचे याचे चित्त मिळत नव्हतें. त्यात दिवसें दिवस विक्षेप पडत जालिले. मामानीं आज कूच करून पुढे गेले. राजश्री साबाजी बाबा यास काल चिठी आली कीं, तुहीं मुकाम करणे. आज चिठी आली कीं “ दोन प्रहरा उपरात कूच करणे.” त्यास, कूच कैसें होतें ? नवाबाने आज कूच करून येथे यावे ऐसा करार होता. त्यास, कूच करून आले. आमचे पुढे तीन कोसावर आहेत. दर्याबाई फौजसुद्धा अविंधाचेडावे बाजूस कालपासून राहतात. मामानीं यास काल बोलाऊन नेलें होते. त्यास, भाशन

* ‘च्या’ बदल चा. ‘चा’ चा सस्कृत उच्चार केला आहे.

ममतापूर्वक नोकेंनेच केलें समय आहे, हा समय तुम्ही पुढें असावें यांनीं उत्तर केलें कीं, आम्हास आज्ञा कराल त्याप्रमाणें करू, आम्ही चुकणार नाहीं, परंतु पौजेस पोटास पाहिजे यामुळें गवगवा होतो, चाकरीचे दिवस आहेत, या दिवसांत आम्हीं चाकरी करून दाखलें तेव्हां मामांनीं समाधान केलें कीं, फाल्गुनपैकी सवाळस देतों, व या महिन्या पैकीं सवाळस देऊं एकूण आडीचसस दो महिन्याचे होतात त्यांत मुम्हास पावले तें घना करून बाकी राहिलें तें दोन च्यार वेळ करून देतों, ऐसा करार केला आहे आज पर्यंत एकलस दाहापंधरा हजारपर्यंत पावले आहेत याकी एकलस तीस चाळीस राहिले ते एक वेळ देतील तरी त्याचा गवगवा महिना पंधरा दिवस राहता निर्वेष होतो तें होईल तेव्हां होऊ सारांश, मामांचें मापण रुख, यामुळें पेंच पडतात कामाचे दिवस या दिवसांत राजभी बापूनीं व राजभी नानांनीं पौजेत असावें ते असल्यानें सर्वांवर दाब घसोन, मु खुस्वाचा नाश न होता, मसलत सिद्दीस निर्वेषपणें जाईल उमयसा येत नाहीं तर विक्षेप वाढतील, ऐसें दिसतें भीमंत राजभी दादासाहेब यांसकून सर्वांकडे अनुसंधानें येतात त्यास, या दिवसांत कोणाची अनुदंगी नसावी याजकरितां उभयतांनीं याचें राजभी हरीपंतसात्या येथें आले होते त्यांस सातारेयास मामांनीं रयाना केलें ते गेले ते जरी असते तरी उघमच होतें कित्येक कळ संभाळिले तेहि नाहीत भीमंताचा मुकाम कुरंढवाबावर आहे यास त्यांस पचवीस कोसांची तफावत आहे गांठ सत्वरच पडावी ऐसें आहे बहुत काय लिहिणें ! खोम किये, हे आशिर्वाद

पत्रांक ११०

पौ छ ११ मोहरम

भी

1774

१६९६ चैत्र शुद्ध ९,

आपलें तात्वांनीं दोन्ही कर जोडून चरणावर मस्तक ठेवून सां नमस्कार विनंती येथील श्रेम ताा चैत्र शुद्ध नवमी रविवार मुा नजीक मासवड व ङिल्याचे आसिर्वादकरून सुखरूप असों विशेष शुद्ध प्रतिपदेचीं पत्रें आलीं तीं काळ मदधारी पावलीं अक्षरशा अवलोकनीं साकृत्य खेलनाभिप्राय कळों आसा मातृभीच्या पत्राची नकळ पाठविली उत्तम आहे अस्तछ ठेऊन वेतलें पूर्वीं यादीं य पुरवणीपत्रें दस्ताऐवजीं आहेत ती नवन असावी मा पत्रात उभयतांचे खेल आहेत, यास्तव ठेविलीं त्यास, त्यांचीं मापणें पक्षेपणाचीं दस्तऐवजीं तेव्हां पत्राचे अगाध नाहीं यजमानाची अ स्ता शब्दगौरवी हस्ताक्षर अलंकृतातच ऐसींयास, तें पत्र पाठविल्यास का रच संतोष आहे याखार पुससात नकळ दाखविल्यानें एक प्रकार भाषतें ऐसें आहे वरकट कित्तेक प्रकार सुचविले ते यथार्थच प्रसंगोपात

.माणें घडवीत असो. पोतदारांची सरंजामाची बंदोबस्त येईल. हत्ती-विषयी
.ज्ञा. त्यासी, येथें मोठे खासे तीन आहेत. वरकड तैसेच आणीक आण-
विले आहेत. आल्यानंतर चागला पाहोन घेतों. पदे येथें नाहींत. दारव्यास
आहेत. रहवळ तुर्कीविषयी लािा त्यासीं एकदोन रोजीं मागाहून पाठवितात.
एकच पाठविल्याने विपर्यास दिसेल. यास्तव दोन पाठविणार. याशिवाय
आपला सत्वरच पोहोचेल. त्याच्या खर्चाचा प्रकार वारंवार लिहित गेलो.
त्याचा भार आभार सर्व राा हरीपत तात्याकडेच घालून लािा, त्याजकडील
साधन रक्षावें, राा मामाकडील तिडन पडों देणार नाहीं. त्यासीं यजमानाचें
त्याचे पूर्ण सधान होतेंच. हालीं पत्रापत्रीं वळख पुतीं पुरली. कि-
त्येक ममतेचीं भाषणे परस्परे जाहलीं. तीं आमचें विद्यमानेंच घडलीं. मामा-
सही त्याणीं याजविशीं तेथील लक्ष उमजविलें. तात्याचें पूर्वीं सत्तरपर्यंत ऐ-
वज यास दिला होता. हे आल्यानंतर पाऊण दिव्हा. यास तों दरमहा सा-
डेतीन पर्यंत लागतात. रोज धरणीं, कटकटी, रूसवे मारनिव्हेनींही येऊन
पाहिलें. आणिकही कांहीं कर्जदाखल तजवीज करून महिन्याची समजूती
करावी, ऐसें होतें. तों त्यास मामानीं दोन हजार फौज समागमें देऊन सा-
तान्यासीं रवाना केलें. त्याच दिवशीं मामा, व दकार नामक, धवसे याच्या
गोटास जाऊन त्यासीं भाषण केलें जें, लक्ष तें आह्माकडे असावे, नवाबाच्या
आमच्या विचारे होईल तें करावे. त्याणें उत्तर केले कीं, सारी नजर मसल-
तीवर, त्यात दर्याबाईची फौज आपली करून ठेविली, तें उपयोगास येणार
नाहीं. त्याची सल्ला काय? याणीं उत्तर केलें उभयतांचे समाधान करून
द्यावें, वडीलपण तिचें रक्षावें, मुलाचें लेंकुरपण चालवावें, दोन्ही फौजा
एकदम कामावर सादर असाव्या. याप्राा घाट घालून डेन्यास आले. दुसरे
दिवशीं धंवसे सेनासाहेब सुभे याच्या डेन्यात कूच समयीं आलीं. दकार
नामक तिराईत ऐसे आले. भाषणात त्याप्राा आणिलें. याणीं मान्य केलें,
मामाच्या व नवाबाच्या विचारास आले तें आह्मांस मान्यच आहे. जातीनीं
शपथ वाहिली, मी दुसऱ्याची सेवा करणार नाहीं. सारांश, हें सौष्टाई आप-
सात करून योशीतेस सांगावें. याणीं हातीं धरून जाऊन आणावी. ऐसें बो-
लोन गेले. परवा शुक्रवारीं कूच जाहलें. तों बाई यवनाचे पिछाडीस फौज-
सह राहिली. आता तुळस आपले दरम्यान मामा. त्या गोष्टीची वार्ता नाहीं. वृद्ध
व दकार नामक जिवाजी रघुनाथ यासीं भाषण केले जें, तुझीं आमचे,
ऐसीयासी यवनास सागावे, एक लक्ष आमशींच असावें, तिकडील लक्षासीं
गरज नाहीं, त्याणीं दातृत्व मान्य केले असेल त्याची सवाई दिढी आह्मास
मान्य, भोंसले याजकडीलही पक्ष न करावा, कृतकार्य सिद्धीस गेलियानंतर
जसें विचारास-येईल तैसें करू. जिवाजी पतानीं उत्तर केले-कीं, आह्मीं आ-
पलेच, परतु या जावसालांत आजच पेंच पडतो. त्याचें प्रत्योत्तर सांगितलें,

होईल तैसें करीतच आहों दिवसें दिवस मसलत जवळ येत चालली मा-
माचा विचार उमजात येत नाही यवनाचें लक्ष तेथें परिछिन्न दिसतें मा-
मासी चित्त शुद्धता नाही येथिंसी यवनाचीं पत्रे तेथें गेलींच आहेत ध्या-
नांत येईल भीमत दादासाहेबाकडून सधान आलें होतें सेनाखासकीली
तिसा लक्षांची जहागीर घाषी, आपले लष्ठी असावें पाणी ठिकाण लागों न
दिखें त्याबवर प्रस्तुत हस्ताक्षरी पुर्जा फोणा ग्रहस्थाजवळ आला पद,
जागा किल्ला देतो तेंही उपेक्षिलें आणिकही सूत्र आहेच सेवट एकले
गुलामजवळ येऊ, निखालसपणाचें उप्पर यावें, आपलीकडील खातरजमा
जशी पाहिजे तैसी देतो, मुघोबीस कैदीह क्षणाल तर करितों, एक मास व
चन गुसलें क्षणोन असें कैलें होतें, पद किडे जागा क्षणाल तें देतो ऐसे
जायसाल आहेत याचा खरीर कायम इस्तफकील वाहाल आहे लक्ष मा-
मुभी आणि उमयता पार्शीच आहे यवनही तेथील सधानावरून आणि याणीं
सिख सिखा ठेविल्यावरून त्याचेच लष्ठी त्यांचे मसलतीवर इदतर दिसतो
मामाचे मजीस मात्र बेभार. कोणीही प्रकार कूच-मुकाम सहा मसलत येक
विचारें असावीं अद्याच तरी आपलेंच करणें जरूर, ऐसें आहे दयाया
ईची दिवाणगिरी व फटणनिशी आपलीकडे करून घेतली वार्तक कामकाज
करितात मल्हारपत वगैरे पाच चार असामी त्याचे होते त्याबवर आरोप
आणून आपले गोटांत आणून ठेवणें, ऐसेंहि आहे घडेल तें खरें. जितकें
जाहलें वतमान तें लिहिळें असे इत्ती येथून चिठ्या रारा जोत्याजी घाटगे
रारा ७॥ इजार व रारा चिमणाजी घाटगे रारा पाच हजार एकूण साडेबारा
हजार रुपयांच्या चिठ्या केल्या आहेत किंचा रारा याळाजी गणेश याचा
चिठी रारा पाच हजार साडे अठराश्यांच्या चिठ्या गेल्या आहेत ऐवज दि-
क्षत न पडतां द्याया वरकड वर्तमान मागाहून लिहून पाठवितों कळावें
बहुत काय लिहिणें लोम करावा हे विज्ञापना

सेवेसी सदाशिव सोनदेव कुसानेक सा नमस्कार विनति लिला परिसोन
कृपालोम करावा भेट होईल तो मुदीन हे विनति

पत्रांक १११

पौ ११ मोहरम

भी (नकल) १६९६ चैत्र शुद्ध ८

यादी करार सरकार राजभी सायाजी मोंगले सेनासाहेबमुभा मुा अया स
चेन मया व अल्प राजभी बाबूराव विश्वनाथ वैद्य मुर्सी पुरातन पदरच
कैलासबासी तीर्थरूप यायासाहेब याणीं मुमचें व घडिलाचें चालयिलें अलि
कडे मुमचा सरजाम चालत नव्हता त्यास, इत्ती मुर्सी दौलताने उपयागी

• 'म्या' बदल 'चा'

पडलां. तुमचे चालवणें आवश्यक. याजकरतां तुहांस वतन रुपये १५००० पंधरा हजार करार केले असे. तरी, याचा सरजाम तुमचा पेगजी आहे तो अगर त्याचे सुवदला आणखी लाऊन देऊ. व पाा रामटेक येथील देशपाडे-पण वतनी तुमचे आहे, ते तुमचे तुह्याकडे चालेल. छ, ७ मोहरम. सदरहूप्रो करार करून द्यावयाविशी आज्ञा देणें.

पत्राक ११२

श्री.

१६९६ चैत्र शुद्ध ९

अपत्ये तात्याने दोनी कर जोडून साा नमस्कार. विज्ञापना. राजश्री सेना-साहेबसुभा यानी आह्वास साल गुा चे ऐवजी खर्चावद्दल तेथून साा पाच हजार साडेआठग्याची चिठी देविली आहे. त्यावरून राजश्री बाळाजी गणेश याचे नावाची चिठी पाा आहे. तर, सदरहू ऐवज घ्यावा. एकूण ऐवज सारा आठावीस हजार साडे आठग्याच्या चिठ्या जाहल्या. येणेप्रमाणे ऐवज दि-लाच असेल. व हालीहि लिहिल्याप्रमाणे द्यावा. हा अर्ज कर्ज दाखल द्यावा-सैं असल्यास लाि पाठवावें. त्याचे नावचे खत लाि पाा द्यावे. कदाचित् कर्ज नच द्यावेसे असले, तरी ऐवज पुढे सफरचे ऐवज घ्यावयास येईल. साराग, चिठ्या माघाच्या न फिरत तो अर्थ करावा. राजश्री बाबूरावजीची यादी कराराची तैनात रुपये पंधरा हजार रुपयाची करून घेतली आहे. देणे मात्र न्हायचे आहे. आज करून घेतो. वकिलियाचे तर्फेची त्या दरबारी करार जाहली आहे. पूर्वीचा दाखला नाही. साप्रत उपयोगी पडिले साा, ह्मणून यादी करून घेतली आहे. सदरहू ऐवजाचा सरजाम लाऊन घ्यावा. याप्रमाणे करार आहे. कळावे. यादीची नकलही पाठविली आहे. कळावे. बहुत काय लिहिणे ? पोद्दारीचे भापणात आले आहे. ऐवज आपणाकडे घेऊन चिठ्या आपणावर करून घेणें ठीक नाही. याजवरी पोद्दारी ऐवज मात्र कराराप्रो घेतो. बहुत काय लिहिणे ? हे विज्ञापना.

पत्राक ११३

पौ छ ११ मोहरम.

श्री.

१६९६ चैत्र शुा १२

आशिर्वाद उपरी याचे फौजेत पोटाचा गवगवा तीन लक्षपर्यंत दरमहा लागतात त्यास, लक्ष साने काय होते ? हालीं मामानी सव्वालक्ष द्यावयाचा करार केला आहे. त्यास निदानी दोन तरी पाहिजेत. त्याविषयी दोन तीन वेळ लिहिले होते त्याचे उत्तर आले कीं, दरमहा नेमावे, तेव्हा पन्नास हजार देऊ ह्मणतात ह्मणोन लिहिले. त्यास मसलत भारी. कराराप्रो विभागणी होईल, ह्मटल्यास कैसे होते ? प्रसगोपात्त खर्च केल्यास कैसे होईल ? आपण दरमाहा नेमावें ऐसा लाभ आपणास कोणता ? आपण चाकरी करावी ते

करित असतो दरमहा नेमावें झणतात तेव्हां अपूर्व आहे एवढी सरदारी त्यांचें लक्ष्मी असता आणि ते जबरदस्त असोन दरमाहानें मागतात, हें काय आहे ? त्यांनींच द्यावी, हें त्यास उचित दोन लाख रुपये दिव्यानें काहीं झुडतात ऐसं नाहीं आणि दिव्याखेरीज याचे नीट पडणार नाहीं याजकरितां एक दोन वेळ मर्जीनुरूप झणोन पहायें न देतील तरी उपाय काय ? हर कैस तरी चालेल परंतु वार्डट दिसेल याजकरिता घरचेवर लिहितां उत्तर निविष्ट पाठवायें बहुत काय लिहिणें ? छोम किचे हे आशिर्वाद करणची यादी संजामाची पाठविली आहे त्यावरून कळेल हे आशिर्वाद

राजभी नाना स्वामीस साष्टांग नमस्कार विनंती राजभी तात्यांनीं लिहिलें आहे त्यावरून कळेल हे विनंती मामाच्या भाषणेंकरून नयाव अजुर्दा व हेहि अजुर्दा ! हें ठीक नाहीं आण झणतील कीं, मामा राज्यांत शहाणे त्यास हें खरें परंतु सत्तेचें शहाणपण आहे ! प्रसंगोपात विचारणा दिसत नाहीं हे दिवस जवरेचे नाहींत समाधानानेंच करून सर्व गोष्टी नोट पडतील त्यास, ती गोष्ट येथें नाहीं कळायें, हे विनंती

पत्रांक ११४

श्रीशंकर

१६९६ चैत्र शुद्ध १३

तीर्थरूप राजभी नानाजोशी व बापूराव पैय स्वामीचे सेवेसीं—

अपत्ये कृष्णराव नारायण जोशी सां नमस्कार, विनंती उपरी राजभी याबाजी भोंसले सेनासाहेबसुभा यांनीं अजम शादीखान पन्ही सौदागर यास सा ३००० तीन हजार देविले आहेत त्यास, खान मारुनिखे यांनीं सदरहू तीन हजार रुपये नवनीतखान पन्ही सौदागर यांस देविले आहेत तरी चिठी पावल्या रोजां जाा जा उत्तरी ठावठिकाणा चौकस करून पावल्याचें कसब घेउन सदरहू तीन हजार सा घावे मिती शके १६९६ जमनाम संवत्सर चैत्र शुद्ध १३ बहुत काय लिहिणें ? हे विनंती

पत्रांक ११५

पौ चैत्र या २ मंगळवार.

श्री

१६९६ चैत्र शुद्ध १५

राजभी नानाजी कृष्ण जोशी व बापूराव पैय गोसावी यांसीः—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य जोा साबाजी भोंसले सेनासाहेबसुभा वडवत विनंती उपरी येथील कुशल माणून स्वकीय कुशल लिहित जायें विशेष राजभी रघुनाथराव दादा मागें पंढरपुरच्या मुमारे चालिले झणोन त्रिभंकराव मामा सडे होऊन त्याजमागें गेले पधराची संप मुसममान छो कांचा गुंता याबयदल एक दियस आझी मागें राहिलों छ १३ मोहरम धानिवारी येणूनाद गोपाळपुरावर दादांचा मुकाम होता कायेगांवी सेना पुरंधराची पौज होती मामा तेथें गेले दादा तोफखाना व पौजमुद्रा

कासेगांवास आले. इकडून उतावळी जाहली. सारांश, जुंझाचा प्रसंग न वनला. मामा जखमी पाडाऊ गेले. आत्मी वीस कोस मजल करून माणे-वर नाझरे याखाली दोन कोस मुकाम केला. तो सध्याकाळी हे वर्तमान व फौज व राजश्री हरीपत तात्या आले. एक मामा मात्र निशाण हत्ती वगैरे समेत गेले. वरकड वामनराव व रास्ते, नारोगकर याचे पथक व शिवराम विठल अवग्र फौज आह्माजवळ आली. नवावही सा चौ घटकानी येथे येत आहेत. दादानीं आज मुकाम करावा. वरकट देव सर्व घडवील. राजश्री बापू व नाना यासी आपण खातरजमा करून सागावे. आहीही त्यास लिहिले आहे. व राा हरीपत तात्या व तात्या याणीं लिा आहे. त्याजवरून कळेल, चिता न करावी. मामा काहीं घेऊन गेले नाहीत. राा छ १४ मो-हरम, बहुत काय लिहिणे ? हे विनती. मोर्तबसूद.

—श्री—

श्रीशाहूराजपदांभोजभ्र-
मरायितचेतसः । विवा-
त्मजस्य मुद्रैषा राघवस्य
विराजते॥

पत्रांक ११६.

पौ चैत्र वद्य २ मंगळवार. श्री.

१६९६ चैत्र शुद्ध १४

आशीर्वाद उपरी येथील क्षेम ताा चैत्र शुद्ध १४ रविवासर मुकाम नजीक नाझरें वर्तमान यथास्थित असे. विशेष, इकडील सविस्तर वृत्त राजश्री हरीपत तात्याच्या पत्रावरून कळेल. श्रीमत राजश्री सेनासहेबसुभा काल वीस कोस मजल करून आले. कारण जेमामाची गाठ पडावी. त्यास, मामानी उतावळी केली. यामुळे यश त्यास आलें. नवावाकडे दोन तीन साडणीस्वार रात्रौ पाठविले. त्यानीं अकरा कोसाचे कूच करून ये फौजे शेजारीं येऊन आज उतरतील. सर्व सरदार एकत्र होऊन उदईक त्यांचे तोंडावर जातील. सर्व गोष्टी मनोदयानुरूपच घडतील. चिता नाही. नवावाची व आपले यजमानाची कायमता आहे. चिता नाही. राजश्री हरीपत तात्या व सरदार सर्व येथे आले. बहुत काय लिहिणें ? लोभ असों दिजे. हे आशीर्वाद.

पत्राक ११७

पौ चैत्र वा २ मंगळवार

श्री

१६९६ चैत्र शुद्ध १४

अपत्ये तात्याने चरणावर मस्तक ठेवून सा नमस्कार विज्ञापना ता चैत्र शुद्ध १४ राधियासर मुकाम नजीक नाशेरें वर्तमान यथास्थित असे विशेष भीमसांची व रागा मामाची गाठ काळमदवारी वोन प्रहरा पडली होणारप्रों उतावळीने हा प्रकार जाहला सविस्तर वृत्त राजभी हरपित तात्यानीं लिहिलें आहे त्यावरोन कळेल भीमत राजभी साबाजी भोंसले, सेनासाहेबसुमा, मदवारीं यांस फोस नाशेरेंयानजीक माणेवर सध्याकाळच्या साहा घटका दिव सास आले मामानीं माणेच्या व मिदरेच्या सगमीं मुकाम करावा तो न केला यासकरितां येथें मुकाम केला तों सूर्योस्तीं छटाई होऊन पौजा निभास्याचें वर्तमान आलें तेथें मुस्तकीम होऊन राहिले रात्रौ मामाकडील गुणगे धगेरे आले ते आपणाबवळ उतरविले आज तात्या व सर्व सरदार येथें आले पौजेबवळ पौजेचा मुकाम जाहला नयाबाकडे रात्रौ दोन तीन पत्रे पाठविलीं त्यांनीं अकरा कोशांचें कूच केलें चौ घटकांनीं एथें येतील उपरान्त सर्व एकत्र होऊन उदईक भीमताच्या तोंडावर आतील मामानीं उतावळी केली इतक्याने त्यास यश आलें कांहीं छटाई चांगली जाहलीच नाही ईश्वरीकृपेनें चिंता नाही सर्व गोष्टी मनोषयानुरूपच घडतील बहुत काय लिहिणें ? छोम असों दिजे हे विज्ञापना

पत्राक ११८

श्री

१६९६ चैत्र वद्य ६

आधीर्षाद उपरी येथील क्षेम ता चैत्र वा ६ मदवसर मुकाम मोहोल क्षेम असों विशेष आपण पत्रें शुद्ध एकादशीचीं व पौर्णिमेचीं पाठविलीं तीं काळ परखां पावलीं लिहिलें वर्तमान कळलें मुकारनामक व मातृभीच्या स आचा प्रकार लिहिला तो कळला येथें सूर्य पाटणकर धगेरे यांचे विद्यमानें आहेत झणून बातमी आली आहे त्याचा शोध करून घरचेघर बंदोबस्त करित जावा म्हणोन लिहिलें त्यास सूर्य बहुत नानाप्रकारें येतात परंतु यांची कायम मिमाज आहे आणि पुर्तुगेसीं समजलें आहे कीं, क्षणभंगुर कारमार, व आझीही वरचेवर सावध करितच आहों तेजेंकरून सूर्य लागत नाही व समजलेंही आहे कीं जर करितां, अविलंबीली मसलत सिद्दीस जात नाही, तरी परिणाम लागत नाही प्राण वाचणें होणें कठीण अपकीर्तीस पात्र यासकरितां कोणेंही प्रकारें मसलत सिद्दीस जावी हाच मनोमानसीं भाव आहे दुसरा अर्थ किमपि नाही याचा कारकून तिकडे गेला म्हणून आशकितों, झणून लिहिलें त्यास, यांसकडून कोणी तिकडे गेला नाही व सूर्य येतात त्यांसही साफ उत्तर देतात साऊन ठेवीत नाहींत इकडील बंदोबस्त आ हेच गुता नाही राजभी मामानीं उतावळी करून यद्य त्यास दिलें इभराय

करणे ! उपाय नाही ! एक दिवस गांठ घातली. नसती तर दुसरे दिवशीं हे पोचले असते. मग गांठ घातल्यास चिता नव्हती. व दुसरे, निजामअल्ली याचा जांवई बसालतजग याचा लेक आदवानी कडून नबाबाकडे येत असतां मोहलेवर आला. श्रीमतास बातमी लागली. त्याजवर धावले. हे वर्तमान नबाबास कळलें. लाव मजल केली. जाऊन आटोपावें तों त्याच्याने दम धरवला नाहीं. एक दिवस झुंजला. निदानीं हस्तगत जाहला. हेहि काम वाईट जाहले. त्याजवर गुरुवारीं जाबीतजग, धौसे, राजश्री हरीपत तात्याचे डेरेयास आले होते. सरदार इकडील सर्व एकत्र होऊन निश्चय ठरविला जे, मामा गेले ह्मणोन काहीं गेले नाहीं. अविलविली मसलत सिद्धीस न्यावीच न्यावी. एतद्विषयी इमानप्रमाणपूर्वक भाषणे परस्परें होऊन मुकाम मजकुरी आले. आज कूच होऊन पुढे जात आहेत. श्रीमतानीं काल कूच करून मोड्याहून पुढे गेले. यांस त्यांस वीसा कोसाची तफावत आहे. गाठ लवकरच पडावी, ऐसे आहे. बहुत काय लिहिणे ? लोभ कीजे हे आशिर्वाद.

पत्रांक ११९

पौ चैत्र वद्य ११ गुरुवार

श्री

१६९६ चैत्र वद्य ६

आशिर्वाद. उपरी. राजश्री भवानराव प्रतिनिधी चतुर्थीचे दिवशीं रात्रौ श्रीमताच्या लष्करातून निघोन इकडे यावयाचे उद्देशे आले. त्याचेमागे राजश्री सखाराम हरी धावले होते. परंतु त्याची याची गाठ पडली नाहीं. सखाराम हरी माघारे गेले. प्रतिनिधी अद्यापि या लष्करात पोहोचले नाहीं. त्याचा ब्राह्मण व खिजमतगार काल रात्रीं लष्करात आले. तेही आज येतील. राजश्री मामा तिकडे गेल्यावर तात्या वगैरे सर्व सरदार नाझरेयाचे मुकामीं एकत्र जाहले. उपरातीक पत्रें तात्याचीं व येथील देऊन प्रातःकाळीं साडणी-स्वार आपणाकडे रवाना केला. त्याचें उत्तर अद्यापि आले नाहीं. साडणी-स्वार पोहचला न पोहचला हे कळत नाही. मामाचे वर्तमान तेथे कळल्यानंतर पुढें मसलत काय जाहली, हे सविस्तर ल्याहावी. येथील प्रकार तरी : मामा गेले ह्मणून कोणी आव टाकिला नाहीं. मुस्तकीम आहे. चिंता न करावी. या उपरी गाठ पडेल ते दिवशीं काम कैसे होते हें प्रत्ययास येईल. भगवतास ऐसे करणें होते. याजकरिता ते दिवशीं सेना-साहेबसुभा समयास नव्हते. जर करता असते तरी मामास उतावळी करू न देते. इतकेंही असोन गाठ पडती, तर निघाले नसते. ईश्वरसत्तेने होणें ते होते. ते दिवशीं वीस कोसाची मजल करून नाझरेयावर आले. रात्रौ मामास मेळवावें. तें सूर्यास्ती मामाचा पळ येऊ लागला तेव्हा तयार होऊन उभे राहिले आणि मामाकडील पळ आला त्यास धीर भरवसा देऊन पाठीसी उतरविलें. ते दिवशी ही फौज तेथें नसती तर मामाकडील पळाचा बहुत नाश

होता ईश्वरें कृपा केली दुसरे दिवशीं मामाकडील पौज जमली अविषही आला त्या दिवसापासून सर्व सनिधच राहतात एका दोन रोजा गाठ पडेल, ऐसें दिसतें मार्गानें वासुद निमाषत नाहीत याजकरितां पत्रें लिहिणें तीं नावें करून न त्याहार्वीं ' विनंती उपरी ' म्हणून त्याहार्वीं लसोट्यावर मात्र नांव त्याहार्वे हाणजे ठीक पडेल बहुत काय लिहिणें ! लोम किने हे आधिर्वाद

राजभ्री नाना स्वामीस सा नमस्कार विनंती सविस्तर अर्थ लिहिलाच आहे त्यावरून कळेल विकडील अर्थ इच्छभूत लिहिला पाहिजे येथील चिंता न करावी मुस्तकीम आहे हे विनंती

पत्रांक १२०

भीष्मंकर (नकळ) १६९६ चैत्र वद्य ६

वडिलांचे सेवेसी साष्टांगनमस्कारविनंती येथील क्षेमता चैत्रवा ६ मंद वासर पावेतो वतमान यथास्थित असे विशेष आपण पत्रें दोन वासुदा वरावर पाठविलीं तीं पावलीं वर्तमान कळलें पाटणकर वगैरे यांचे विषय मार्तें सुत्रें लागलीं आहेत व तेथून सरकारचा कोणी कारकूनही गेला आहे झणोन येथें नासमी आली आहे, त्यास घोघात आसोन जे गोष्टीनें मुस्तकीम राहे तें करावें, म्हणून लिहिलें त्यास, सुत्रें बहुत येतात येथून कारकून कोणी गेला नाही सुत्रें येतात परंतु येथें तीं अलक्ष आहेत चिंता न करावी उतावळीनें मामानीं यश त्यास दिव्हे उपाय नाही ते दिवशीं सधूरी केली असती तर रात्रो हे मिळाळे असते हे वीस को सांची मजल सडे स्वारीनधीं नासरेयानमीक माणेवर सुतीय प्रहरिं आले जीन हालविले रात्रो जीन ठेऊन मामाजवळ जावें, हा इत्यर्थ केला तो सूर्यास्ती पळ मामाकडील आला तेव्हां जीन ठेऊन वयायी करून उभें राहिलें पळ आला, त्यास स्वातरजमा करून पाठीशीं उतरविलें प्रात काळीं राजभ्री इरीपत तात्या व सर्व सरदार आले तेथेंच मुकाम केला न यावही लांब मजल करून तेथेंच आले सर्व एकत्र होऊन पुढें घाल घ रिली नवाय निजामअल्ली याचा पुतण्या येत होता, त्याजवर भीमंत घांव ले त्यास घरून नेलें, हे हि वार्डच जाहलें परंतु मिनाब कायम आहे काल नूच करून येथें आले आज नूच करून पुढें जात आहेत भीमंतां चा मुकाम काल नलीमचा होता यिगां कोसांची सफावत आहे लयकरच गाठ पडते इश्वरसत्तेनें परिणामही उत्तमच होईल सध सरदारांनीं मिनाब हा कालपावेतो कायम आहे पुढें ईश्वर यरेंच करील चिंता न करावी व हुत काय लिहिणें ! तीपत्यरूप भाऊकडून साडणीस्वार दान वेळ आला यतमान लिहिणें म्हणून आज्ञा होती त्यावरून दोन वेळ पत्रें लिहून संक लित वर्तमान लिहून पाठविलें आहे कळायें हे विनंती

वडिलाचे सेवेसी आपत्ये गणेश नारायण साा नमस्कार. विशापना. आ-
शेशिवाय किमपि गैरवर्तणूक व्हावयाची नाही. हे विशापना.

पत्रांक १२१

श्री. (नकल) १६९६ चैत्र वद्य ६

उभयताचे सेवेसी. बाळाजी गणेश कृतानेक साा नमस्कार विशापना ये-
थील कुशल चैत्र वद्य ६ जाणून स्वकीय लेखन आगा केली पाहिजे. इक-
डील सविस्तर श्रीमत राजश्री तात्यासाहेबाचे पत्रावरून सविस्तर श्रवण हो-
ईल. मुख्यांचा एकिदा सावित आहे. विलग पडणार नाही. खातरजमा
असो द्यावी. मेहनतेस अंतर करीत नाही. चाकरी मगदुराप्रमाणे करीत
आहो. पसत करणार आपण आहेत. इलजाम येणार नाही. सर्व यथास्थित
आहे. हरघडी कृपापत्री साभाळ करावा. हे विगापना. राजश्री सदाशिव
हरी मकार नामकाचे तर्पेने आले आहेत. बोलण्यात आले की, नाईस व
नानासाहेबास एक करावे. कित्तेक मायेममतेच्या गोष्टी बोलता, याचे बो-
लणे होऊन, राजश्री हरिपत तात्यास समजल्याउपरी जे होईल ते सेवेसी
लिहून पाठवितां. हे विगापना.

पत्रांक १२२

पौ चैत्र वद्य ११ गुरुवार.

श्री.

१६९६ चैत्र वद्य ६

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री बाबूरावजी स्वामीचे सेवेसी:—

पोष्य कृष्णराव नारायण साा नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल ता
चैत्र वद्य षष्ठी जाणोन मुा लप्कर नजीक मोहळ जाणोन स्वकीय कुशल
लेखन करीत असिले पाहिजे. विशेष आपणाकडून शुद्ध एकादसी व पौर्णि-
मेची पत्रे आली ती पावोन सविस्तर मजकूर कळला. इकडील मजकूर तर
तपसीलवार तीर्थरूपाचे पत्रावरून व राजश्री लक्ष्मणपत याणी लायावरून
लिहून कळेल. एका दोहों दिवसांनी सड्या फौजा होणार. मागाहून तपसिलवार
लिहून पाठवू. त्या सैन्यातून राजश्री सदाशिव हरी आले आहेत. कांहीं सूत्रही
आतून आहे. कसे काय आहे, पुर्तेपर्णी कळले हणजे लिहून पाठवू. कसेही
सूत्र आले तरी इकडील मिजाज कायम आहे. चिंता नाही. राजश्री हरीपंत
तात्याकडे आहीं व राजश्री दादा जात असतो. बहुत ममता उत्तम प्रकारे
करितात. तात्याचे साधन बरे राखिले आहे. चिंता न करावी. पत्रे वरचेवर
पाा असावी. घोड्याविशीं ला त्यास, एक घोडा तुरकी, फारच चांगला,
गुदस्ता यांनी अडीच हजार रुपयास घेतला होता, तो तयार आहे. परंतु
एकच घोडा पाठविल्यास राजश्री बापूसही पाा पाहिजे. दुसरा तूर्त पाठवि-
ण्यास सोय पडत नाही. याजकरिता न पाठविले. तूर्त विकतही घेईन हट-
ल्यास मिळत नाही. व ऐवजही नक्त द्यावयास नाही. याजकरितां पाठवायास

आजपावेतों अनमान जाहला यजमानाचें मानस कीं, पाठवणें तेव्हां दोन पा त्यास वुसऱ्याची तरी तूर्त छोय पडत नाहीं याजकरिता तेयून राऊत कोणी येईसं असल्यास त्याजबरादर एकच पा झणून लािा तरी ए कच पा देतों बोळा आहे हा फार चागला आहे हा राजभी नानांचे मर्जीभोगाच आहे येमनीपेक्षा अधिक चालणारा आहे पाहिस्पाततर कळेळ राा मस्हा[र] पानघे येयें येणार झणून वर्तमान ऐकितों त्याजबरा वर राऊत येऊन माघारे जातीळ त्याजबरावर पत्र देतों बहुत काय लिहिणें? खोम करावा हे विनती

पत्रांक १२३

पौ अधिक वैशाख शुभा ५ शुक्रवार. श्री

१६९६ चैत वद्य ८

राजभी नानाची कृष्ण व राजभी बाबूराव विश्वनाथ गोसावी यासी -
असंखितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्तोत्राचावाजी मौसले सेनासाहेब मुभा दखत विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहिस आर्ये वि शेप सांडणीस्वारयरावर छ १७ मोहरमचें पत्र पाठविलें तें छ २० मोहरमी पावळें सेस्तनार्य कळेळा राजभी तत्तारामपत बापू व राजभी बाळाजीपंत नाना यांचीं पत्रें पाठविलीं ते पावळीं ऐशीयासी, राजभी रघुनाथरावदादा यांणीं मामास हस्तगत करून सीनेच्या पाण्यानें लांव मजली करून जात आहेत काळ त्याचा आमचा सोळा कोसांचा तफावत होता मारी कारखाना परांयेयांत ठेवावयावद्दल आमचा मुक्काम नवाधानीं करविला याठपरी नवा वानीं जरीदे दाहा वारा कोसाच्या मजला करून मागें यावें आणि आहीं व राजभी हरीपत व राजभी वामनराव व रास्ते धगैरे सरदार आऊन गांठ घालावी अटकून पाडावें, सोपा टाकून हुंआस आले तरी हुंआवें, ऐसा निश्चय ठरविला आहे राजभी मघानराव प्रतिनिधी काळ येऊन दाखल जाहाले हें सविस्तर वर्तमान राजभी हरीपत व राजभी कृष्णराव यांणीं लािा आहे त्याजवरून कळेळ राजभी बापू व नाना यांणीं लािा आहे विकट्ट नदी किसेकविशीं साधन प्रकार घडावा राजभी मोरोपंतदादा यांणीं इक झून पत्र बहुत दिवस जात नव्हतें, आणि त्याजकडूनही पत्र येत नाहीं, येथी यांचा मजकूर वृत्तास लिहिला होता त्याचें उत्तर आलें त्यास, हल्लीं पत्र लािा आहे प्रविष्ट करून उत्तर पाठवावें वरकट्ट वृत्तास त्यास येवें ऐसं नाहीं वरचेवर पत्रें येत जावीं या छ २२ माहे मोहरम कित्येक तेथील ममसेचा धगैरे मजकूर राजभी तात्याचे पत्रीं लािा त्यांणीं उमजविलें मुझी उभयता प्रसंगीं आहां तेणें आहींच असीं इकटिल सशय किमपिनसावा लक्ष दुसरे होणारच नाहीं तेथील हे निशा आपसी येऊन, त्यांची करावी बहुत काय लिहिणें हे विनती मोर्तममुद

पत्रांक १२४

पौ. अधिक वैशाख शुद्ध ५ शुक्रवार. श्री.

१६९६ चैत्र वद्य ८

अपत्ये तात्याने दोनी कर जोडून सा नमस्कार विनंती. राजश्री त्रिंबकराव मामा यास जखमा लागल्या होत्या. फुटून चैत्र वा ७ सप्तमीस देव-आशा जाहाली. मोठे वाईट जाहाले. राजश्री सेनासाहेब सुभा यानी राजश्री वापूस व नानास पत्रे पाठविली आहेत. राजश्री दादास पत्र लिहिण्याविषयी विनंती लिहिली होती. त्यावरून आशा झाली की, पत्रे लिहिणें. चिता नाही. त्यावरून त्यासही पत्र यजमानानीं लाि आहे. द्यावे. राजश्री बापूनीं राा दिनकरपतास पत्र तेथून लिहिले होतें. त्यावरून त्यास बहुत उत्कर्ष वाटला आहे. याचा प्रकार काय आहे हा शोध घ्यावा. मातुश्री दर्याबाई यासही पत्रे तेथून आली आहेत, हाणून वर्तमान आइकिलें. त्यावरून सेवेसी लिहिले आहे. कळावे. येथे राजश्री हरीपंततात्यानी दर्याबाईंचे प्रकार तीन चार शकला काहाडल्या होत्या की, एक प्रकार की, कोणेही प्रकारे राजश्री नानास व बाईस एक करून द्यावें; दुसरे, बाईनी फौज आपली आही सांगू तिकडे तैनात करून द्यावी आणि आपण तीनशें चारशें राऊतांनिशीं आपले गोटात येऊन रहावें, तिसरा प्रकार बाईनीं तिनशें स्वारांनिशीं आपण पुरंधरास जावे, फौज येथे ठेवावी, अगर फोडून फाडून सांगो त्याप्रमाणें तैनातीस द्यावी. त्यास या तिहीं गोष्टीतून एकही प्रकार त्याजकडून घडत नाही. एक होणें, तेव्हा टिक्का चिरजीवाचे नावें असावा ह्मणतात. लोक तैनातीस देऊन आहीं तिनशें स्वारांनिशीं कैस राहावें? लोक तैनातीस कैस जातील? ऐसे ह्मणतात. पुरंधरास जाणें उचित. परंतु तीनशें स्वारांनिशीं जाणें कैस घडेल? घाटगे, निवाळकर, घोरपडे, मान्ये, जाधव वगैरे हे आमचे मानपुरुष. हे तर समागमे घेतले पाहिजेत. दोन अडीच तीन हजार निदांनीं समागमें येतील. ते घेऊन जा ह्मणाल तरी जातों. वन्हाडचीं पथकें आहेत. तीं येथें ठेवितो. ऐसें उत्तर जाहालें. त्यास, तीनीं उत्तरें कठीणच. पुरंधरास तीन हजारानिशीं रवाना करणे सला नाही. व जातील हा भरंवसा नाही. मार्गातून गच्छ केल्यास काय करावे? समागमें आपली फौज द्यावी तरी निवडक फौज तीन हजारास, यांची साहा हजार असेल तेव्हा उपयोगी. नाही तर ठीक नाही. ऐसें आहे. त्यास अद्यापि निश्चय बाईचा होत नाही. यामुळें आपले फौजे (तील) लोकाची खातरजमा पुरवत नाही. फितुरी फौज समागमे घेऊन लढाईस जाणे उत्तम नाही ऐसे सर्वीं सर्वत्र ह्मणतात. राजश्री तात्याही कोणे प्रकारे दर्याबाईंचा बंदोबस्त करून, सडे होऊन, पाटलाग करणार. त्या सैन्यातील वर्तमान तर राा नरसिंगराव धायगुडे आपले च्या-रशें राऊतांनिशीं नगरास येऊन दाखल जाहाले. राा कुशाबा पानशे, दरोगे तोफखान्याचे, आज येथें येऊन दाखल जाहाले. पाऊणशें राऊत समागमें आहेत.

दाबल माहोत व बाळा माहोत पागेसुदां त्या सैन्यातून निघाले म्हणून व
 तर्तमान आहे येथे येऊन दाखल होतील तेव्हां खरे, भीमतांकडे दोन पयकें
 मवीं येऊन सामील जाहालीं एक ताकपीर, दोन हजार फौज गायकवा
 डाकडील व लांबहाते शिंयाकडील दीड हजार फौज एकूण तीन सारें
 तीन (हजार) फौज नवी सामील जाहाली म्हणून वर्तमान आर्किछें
 राजभी भवानराव प्रतिनिधी यांची रुक्नुदौला याची भेट जाहाली उद
 यिक वदेगानअलीचीही भेट होणार आहे प्रतिनिधीजबळ तीनशें रा
 ऊत आहेत कळावें घरकड वर्तमान घरचेवर होईल तें मागाहून ल्या
 पाठवीन येथेसीं भुत होय हे विज्ञापना

पत्राक १२५.

पौ छ २२ मोहरम, चैत्र भी १६९६ चैत्र वद्य ८

राजमान्य राजभी मोरो शामराव दिा

चिरंजीव राजभी महिपतराव त्रिषक मांसी —

प्रति मातुभी गगाबाई आशिर्वाद सुा अर्वा सवैन मया व असफ तु
 मचें प्रयोजन असे तरी पत्तदर्शनीं हुन्नर पुणियास जलद येणें दिरग न ला
 वीणें जाणिजे छ २२ मोहरम आशा प्रमाण

पत्राक १२६

भी

१६९६

यादी पयक दिा राजभी माधवराव निळकठ पुरंदरे सुा अर्वा सवैन
 मया व असफ

कर्बपट्टीचा ऐवज सा १४००००

याचा तपशील

७०००० पौष अखेर

७०००० जेष्ठ अखेरी

१४००००

एक लक्ष चाळीस हजार सदहू
 प्रमाणे थावे

कजे सरदारीवर पार जालें या
 जकरितां सालमजकुरीं पारवों राजत
 ठेवावयास सांगितलें त्यास कर्ज घारे
 तोंपायेसों धाराशा पौजेनशीं चाकरी
 करावी पुढें दोन हजार पौजेनशीं
 चाकरी करावी

मागील पांच सालां महालात आ
 पली आली व कर्नाटकांत दोन ह
 जार पौजेची चाकरी जाली सदहू
 छत्रपणी तीन घण जाली माहागाई
 पार, सकय साहा लक्ष देणें जालें
 त्यास सालमजकुरापासून मनास आ
 पावयास चिरंजीव महिपतराव पयक
 यास सांगितलें त्यास दुर्मी कच्चाप
 का माहालचा व पयकाचा हिशेप
 मागील पादावा याजमुळें माहालकरी
 याजकडे येगेरे ज्यांकडे ऐवज निपेत
 तो पान्नीलोस प्यावा सरदारीचा
 मुल असतवार गुस्तावर, जें उपयोगी
 तें दुर्मी करवें

पत्रांक १२७

पौ चैत्र वा १२ शुक्रवार

श्री.

१६९६ चैत्र वद्य ९

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री नाना व तथा राजश्री बाबूरावजी स्वामीचे सेवेसी.—

पोष्य हरी ब्रह्माळ साष्टांग नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल ताा छ २३ मोहरम मुा नजीक पराडा जाणून स्वकीय कुशल लिहित जावे. विशेष. तुह्नीं पत्र पाठविलें ते पावले. लिहिल्या मजकूर सविस्तर कळला. उभयतानीं राजश्री साबाजी भोसले सेनासाहेबसुभा यास पत्रे पाठविलीं, ती त्याणीं मला दाखविली. आह्मी सर्व मडळी एकरूप असो. कोणेविशीं गुता पडू देत नाहीं. ईश्वर उत्तमच करील. इकडील सविस्तर राजश्री तात्याचे लिहिल्यावरून कळेल. श्रीमत वीस कोस पुढे आहेत. आह्मी मोगलाकरितां गुतलों. याउपरी सडे होऊन पाठलाग करितो. त्याणीं पळावयाची शकल काढली आहे. आह्मी पाठीस लागलो असता कोठें जातात ! तात्या सुखरूप आहेत. चिता न करावी. बहुत काय लिहिणें ? लोभ असो दिजे. हे विनती.

पत्रांक १२८

पौ चैत्र वा ११ गुरुवार

श्री.

१६९६ चैत्र वद्य

सेवेसी विनंती ऐसीजे. पालखी तयार करविली आहे, तयार जाहाली, पाठवितों ह्मणून लािा त्यास, सरजामसुद्धा आपली पावडी येईल त्याबरोबर पाा. येथे दुसरी करीत नाही. वेदाणा, मनोका, एक रुपयाच्या जासुदा समागमे पाा. एक घोडा सिद्धच आहे, परंतु दुसरा मेळवून पाठवणे, ऐसैं यांचें मानस. त्यास, दुसरा चागला मिळत नाही. कारवानी आले होते. त्यात पाहिले; परंतु आमचेच पसतीस न ये. तेव्हा उपयोगी कैसा पडावा? यजमान तों पेचामुळें सकोच्यात पडतात. त्याशीं एकच पाठवावा. ऐसैंच बडिलाच्या विचारें जाहाले तरी लिहावें. तिकडील स्वार कोणी येतील त्यास सागावें. त्यां समागमे पाठवितील. गुता नाही. हे विज्ञापना.

पत्रांक १२९.

पौ अधिक वैशाख शुभा १० गुरुवार. श्री

१६९६ चैत्र वद्य १४.

राजश्री नानाजी कृष्ण जोशी व बाबूराव विश्वनाथ वैद्य गोसावी यांसी:—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नेा साबाजी भोसले सेनासाहेबसुभा दंडवत विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जावें. विशेष. हरीभक्तपरायण राजश्री मार्तंड बाबा, वास्तव्य श्री जेजूरी, हे आस्नास

पूज्यमान आहेत सांप्रत गडबडीच्या प्रसंगाकरिता मुल्लेमाणसें मुख्य्नीं असावीं झणोन यांचा मानस त्यास विभ्वर प्रसगच रुचकार जाहलियास किल्ले पुरघर समीप आहे आपण राजभी सखारामपत बापू व राजभी या ठाणीपत नाना यांचीं सागोन, निरोपद्रवार्थ किल्ले मनकुर्ती एक घर याच्या मुलांमाणसांस देऊन सामाळ करवावा व पाा करखेरजणगांव यांच्या प्रघातांस आहे तेथील फडणिशीची असामी यांचे ज्यामास आनंदराव मेराळ यांची करून देवावी स्वदेशीं चरितार्थ होईल येविशीं आम्ही राजभी नानांस पत्र लिहिले आहे प्रसंगीं येविशीं त्यांस सागोन सदरहू कामें करून देविशीं पाहिजेत बावांचें अवश्यक आम्हांस आहे त्याप्रमाणें तुम्हीं अगत्य वाद घरून उभयताकरवीं ममता करवावी येविशीं अनमान सहसा न करावा या छ २७ माहे मोहरम झुत काय लिहिणें ? हे विनती मोर्तब सुद

पत्रांक ११०

भीरामनयती १९९६ अधिक वैशाख शुद्ध १

घडिलाचे सेवेतीं साष्टांग नमस्कार विद्यापना येथील क्षेम तागायत वैशाख शुद्ध १ पर्यंत म्या लफ्कर येथें भीमत मातुभी याईसाहेब असों यानंतर व दिळांकडून सांप्रत आशीर्वादपत्रें येऊन घर्तमान कळत नव्हतें त्यास हाजीं मानावी कळमे यांअघराघर आशीर्वादपत्रें पाा तीं पावलीं पावोन लिहिला मजदूर सर्व प्यानांत आला किचोकर प्रकारें सावधपणें लिहिलें त्याप्रमाणेंच माझी चाखीची रीत आहे चिंता न करावी इकडील घर्तमान तर राजभी श्रिमकराघ मारामांनीं सध्या फौजा करून राजभी आनंदराव रास्ते व राजभी वामनराव खी आपले फौजेसुद्धां भीमतांजवळून निघोन युणगें बागसफोटास टाकून मामानवळ घडगांव अयरामस्वामीचें या मुक्तामीं येऊन पोहचले राजभी विठल शिवदेव व नारो शकर वगैरे पथकें मिळोन चवदा-पचरा हजार फौज व भीमत राजभी नानासाहेब यांची फौज व नयायाकडील जायितनग व भीमत सेनासाहेबाची चार पांच हजार फौज, याप्रमाणें एकत्र होऊन, सडे होऊन, भीमतांघर पाठीमार्गे गेले भीमतांनीं मिरजेडून कूच केलें ते विसां कोसांच्या मजली करून भीपंडरीवर गेले मामानीं पाठींघर जाऊन कासेगांवास मुका मास घीस बावीस कोस चालून आले घोशा व भीमत नानासाहेब मार्गेच होते सों मामास चिठी आपलेकडील यजमानाची आली फीं, आज तुझी माघारे सरून राहणें याप्रमाणें जालें सों मामानीं विचार केला फीं, पौजत फितूर आहे, या येळेस लाग करवा झणोन अदेशा न करिता तयार होऊन पुढें जायें तों भीमत खासा सात आठ अपान्या घीसपचवीस हजार फौजेनें सोफताना पुढें चालून, गाढदी वगैरे घासून आले तों दोन सरयत्या सोपांच्या वास्या इकडून मामानीं उजवे बाजूस रास्ते, विठल शिवदेव व जाये

आर्क देऊ नये आम्हांकडे पाठवायें त्यां समागमें आमची पाठस्त्री पुण्यांत आहे ती पाठवावी तबकडीखेरीज सामान असेल ऐशीयास, पाठविली पाहिजे शरीर अशक्त म्हणून चिंता न करावी प्रसंग दिवस मेहनतीचे पडले आहेत भीमठ मातुभीची ममता उत्तम प्रकारें आहे मर्जीनुरूप सागतीळ चाकरी तें करून असो सर्वांसो इष्टते रक्षून असो राजभी वाम नरावनीची व राजभी तात्याची भेट एका दो दिवशीं होत असते भीम तांचे पौजेतून लोक पथके कोणी कोणी आले राजभी भवानराव प्रतिनिधी व मल्ला पानथे व नरसिंगराव धायगुडे निघोन काळ आले तेथील फौजेचा घर सुटला आहे पोटास एक पैसा नाही पुढें बरेल तें पहावें राजभी रा माजीपत कोंकणांतून आले नाहीत त्यास बोलावू पाठवायें परी घोडी सधर नसकी तर कवडीस पाठवून काढवून आणावी भिक्ष पाठविला झणजे काढऊन आणील तर पाठविली पाहिजे शिग्यावर खोगीर ठेविलें म्हणून फळें उत्तम केलें । दसरा पावेतों घर बसू नये मग मर्जीस येईल तें करणें पुरण दूष मिळत नाही, तर आवाळन (न) होईल तें करणें घालंमट केलकर यांचे सा एकथो भेपन आम्हां देणें होतें ते बडिली दिले असतील नसले दिसे तर याचे आपल्यावर मातुभीची ममता आहे या पत्रामार्गे आपल्या भेष्याविशीं पत्रे देतील त्याप्रों मावयाचें करवें चिरंजीव याळाजी दिनकर याचें लम करवें आळसावर घातल्यावर ठीक नाही मूळ तर चांगली आहे जातें समई विनती केली होती तेणेंप्रमाणें मीस पाळून करवें सानोजी शिंदे व लिंवाजी शिंदे आपआपले ठिकाणी पागासु आं सुस्तरूप आहेत वरकड वर्तमान मागाहून लिहून पाठवितों बहुत काय लिहिणें ? हे विज्ञापना ३०

राजभी घोंबोपंत दामले स्वामीस सा नमस्कार विनती उपरी लीा पा पत्रां पत्र पाठविलें तें पावळें लोभ करावा हे विनती या यशवतराव यांस नमस्कार लोभ करावा हे विनती यो नारायणभटजी काका सां नमस्कार विनती उपरी लीा पा पत्र पाठवावयास अनुकूलता न जासी ! असो प रंतु उचित असेल तेंच करवें आम्हाविशीं चिंता न करावी म्हणोन तीा मातुभीबाईस सांगावें हे विनती ३०

पत्राक १३१

भी १६९६ वैशाख अभिष शुभा ३

सेवेसीं नारो आपाजी सां नमस्कार विज्ञापना आजी गुह्यारी प्रातःकाळी राजभी कृष्णराउ यहाळ घरास आले मध्यरात्री राजभी भवानराउ प्रति निधी आले सुडे सांय सांन मजली करून आले तेथें त्यांचे राऊत दादा

जवळ होते ते व पालख्या दोन पुढें कोरेगाव पावेतों गेले होते. विदित जालें पाहिजे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

पत्राक १३२

पौ अधिक शुद्ध.

श्री. १६९६ अधिक वैशाख शुद्ध १

श्रियासह चिरजीव राजमान्य राजश्री बाबूरावजी वैद्य यासीः—

प्रति लक्ष्मण वल्लाळ आशिर्वाद उपरी येथील क्षेम ताा अधिक शुद्ध १
मुा लफ्कर नजीक किल्ले नगर वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. हरिभक्तप-
रायण राजश्री मर्तिडवावा वास्तव्य जेजुरी हे राजश्री सेनासाहेब सुभा याचे
गुरु आहेत. त्यास प्रस्तुत गडवड आहे. याचे मुलामनुष्याचें सरक्षण जा-
हलें पाहिजे. याकरिता राजश्री नानासाहेब यांनी राजश्री नाना फडणीस
यास व तुनास पत्र लिहिले आहे की, किल्ले पुरधर येथे घराची सोय करून
देऊन साभाळ करावा. त्यास, हे आपणाकडे येतील. तरी, याची भेट क-
रून देऊन, यास स्थळ देऊन, सरक्षण होय तें करावें. व करडेरानगांव
येथील फडणीसी याचे जामातास करून द्यावी. येविशीं यजमानांनीं लिहिलें
आहे. त्यास, आपण साहित्य करून, सनद फडणीशीची करून देवावी.
हे थोर तपस्वी आहेत. जेजूरलिंगही यास प्रत्यक्ष आहे. यांनीं राजश्री नाना
फडणीस याच्या कल्याणाविशीं व सतानाविशीं सांगितले आहे. त्यास, तु-
मची भेट जाहल्यास पुसवें लणजे सागतील. त्याप्रो त्यांच्या कानावर घा-
लून, त्यासी यासी गाठ घालावी. लणजे यथास्थित होईल. हे निस्पृह आहे-
त. काहीं आगा धरून सागतात, ऐसे नाहीं. आणि जें सागतील त्याप्रो
घडेल, यात अंतर नाहीं. आत्मावरही कृपा करितात. आपली भेट जाहा-
लियावर आपल्याहि प्रत्ययास येईल बहुत काय लिहिणें? लोभ किजे, हे
आशिर्वाद.

राजश्री नाना स्वामीस साा नमस्कार. विनती. लीा प्रो अगत्य साहित्य
करावें. हे विनती.

पत्राक १३३

पौ अधिक वा ४ शुक्रवार

श्री.

१६९६ अधिक वैशाख शुद्ध ८

आशिर्वाद उपरी येथील क्षेम ताा अधिक शुद्ध ८ इदुवासर मुा चिखल-
ठाण वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. बहुत दिवस पत्र येऊन वर्तमान क-
ळत नाहीं. तरी ऐसें नसावे. सदैव आपणाकडील कुशलार्थ लिहीत जाणें.
विशेष. राजश्री नानाचें पत्र अमावास्येचें आलें होतें. त्यात लिहिलें होतें कीं,
रावजी प्रतापगडास गेले, मातुशीस समाधान वाटत नाहीं, त्यावरून चिंता

लागली आहे, त्यास, आरोग्य जाहलीयाचें घतमान लिहिलें पाहिजे राजकी वर्तमान तरी भीमत पर्दापूरच्या घाटास गेले आज घाट उतरले असलीळ बन्हाणपुरच्या रोखें जातात नयावाकरितां दोन मुकाम हे पौजेचे येथें आहाले आम कूच जाहलें मजलदरमजल त्यांचे पाठीवर जात आहेत यास त्यास चाळीस कोसांची तपायत पडली आहे पुढें काय होईल तें पहावें प्रस्तुत मसळत लांबणीवर पडली, ऐसें दिसतें ब्राह्मण मठळी तर नित्य उठोन तिकडून येतच आहे परंतु, मराठे मठळींत अद्यापि कोणी येत नाहीं मराठे फुटल्याविना ठीक पडता दिसत नाहीं सेनासाहेबसुभा भांचें वर्तमान तरी नित्य उठोन घरणीपारणीच आहेत सया लख देसात, त्याणें त्यांचे कांहीं होत नाहीं ऐसा प्रकार पडला आहे राजभी हरिपंत तात्या काल येथें आले होते बोलणें चालणें जाहलें परंतु, तात्याय्य, मिमे प्रौं देऊ, अधिक मिळत नाहीं यांस तरी विवक्यानें होत नाहीं तात्यांचे कूच होऊन मसलीस जातात यांचे कूच होणें कठीण पडतें तेव्हां तिकडून तिकडून करून कूच करितात कधीं मध्यरात्रीस कधीं प्राह्न रात्रीस मुकामास जातात ! याप्रमाणें प्रकार पडला आहे परिणाम ईश्वर लावील, तरच लावूं परव्हीं ठीक दिसत नाहीं विस्तारें काय लिहावें ? छोम किजे हे आशिर्वाद

राजभी नाना स्वामीस सां नमस्कार विनती उपरी आपली रयानगी होणार, सत्वरच येतों म्हणोन लिहिलें, त्यावरून सतोष जाहाळा आपलें येणें होईल तरी उत्तम आहे यादव वगैरे मराठे यांचे विचारें मातीनें कार मार करवा, ऐसें आहे त्यामुळें हीं विडणीं पडतात पुढें काय होईल तें पहावें हे विनती

पत्रांक १३४

पौ अधिक या ४ शुक्रवार भी १६९६ अधिक वैशाख शुद्ध ८

अपत्यें तात्यानें चरणांवर मस्तक ठेऊन सां नमस्कार विनती येथील क्षेम ताा अधिक ग्रा ८ इंदुवासर मुकाम चिल्लठाण, नजीक औरंगा बाद, वर्तमान यथास्थित असे विशेष भीमत बन्हाणपुरच्या रोखें पर्दा पुरच्या घाटास गेले आज घाट उतरिले हे मुकाम मजकुरी शुक्रवारी आले अविधाचे शहरास येथें बहुत दिवशीं जाहलें यासकरितां दोन मुकाम जाहले आज कूच जाहलें मजलदरमजल त्यांचे पाठीवर जात आहेत त्यांस यांस चाळीस कोसांची तपायत पडली आहे ! पुढें कैसें होतें तें पहावें बहुत काय लिहिणें ? छोम करवा हे विनती

पत्रांक १३५

श्री.

१६९६ अधिक वैशाख शुद्ध ८

राजश्रियाविराजित राजसान्य राजश्री नरसिंगराव स्वामीचे सेवेसी:—

पोष्य सखाराम भगवंत कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जावें. विशेष, आपण पत्र पाठविले तें पावले, लिहिला मजकूर सविस्तर कळला. श्रीमताकडील लोकाचा मजकूर लिहिला तो कळला. सरजामी वगैरे याचे घरीं निकड करावी ह्मणोन लिहिलें. त्यास निकडच झाली आहे. याउपर बोभाट लवकरीच होतील. रा छ ७ सफर. बहुत काय लिहिणे? लोभ असो दिजे हे विनंती.

पत्रांक १३६

पो. अधिक शुद्ध १४.

श्रीशंकर. १६९६ अधिक वैशाख शुद्ध १०

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री सखारामपत बापू स्वामीचे शेवेसी:—
पो आपाजीराम कृतानेक सां नमस्कार विनती येथील कुशल ता अधिक शुभा १० गुरुवासर माा काा जामखेड पाा आवेड येथे सुखरूप जाणून स्वानंद कुशल लेखन करीत असले पाहिजे. विशेष आपणाकडून पत्र आले तें को मारी काल दोन प्रहरा प्रविष्ट झाले. पेशजी पत्री आम्हीं राजराजकी वर्तमान लिहिलें. येथील खर्चवेंचाचा मजकूर लिहिला होता. त्याचा तपशीलवार जाव न पाठविला. इकडिल वर्तमान तर: श्रीमत राजश्री दादासाहेब टोक्यास आले होते ते पेशजी लिहिले होतें. तेथून मजलदरमजल पिंपरी परगणा एकतुणी पासून तीन कोसावर आले दोन मुकाम जाले. आहीं शुभा प्रतिपदेस ठाणे सोडून जामखेड येथें आलों. पाटील, कुळकर्णी, रयत साडेतीन गावचे येथे आले. काहीं आपलाले सोईने गेले. गाव दरोबस्त कसब्यासुद्धा पायमल्लीत आले. लोक धाबरेपणें सडेमात्र पळोन आले. घरेंदोरें अगदी तसनसीत आलीं. श्रीमताचे सैन्याचा दगा चार दिवस जाला. आसपासचे गाव कित्येक जाळले. माणसे मारलीं. तो दगा कोठपर्यंत ल्याहावा? त्याजउपर मोंगलाई फौज व भोंसले व स्वसैन्य हा आकात! त्याच मजलीने आलीं. त्यांचा दगा अद्याप आहेच. तात्पर्य, गाव अगदीं पायमल्लीत आले. पेस्तर सालची तरतूद होऊन लावणी होणे सकट आहे. वाकळूजचीं गुरेढोरें व बैल देखील गेले. कसब्याचीही बैलढोरें गेलीं; व हे गावची तसनस बहुत जाहली. घरे, गाव अगदीं परागदा जाले. ईश्वरें मोठे संकटात घातलें आहे. आह्मी घोड्याचे चंदीकरिता सात आठ पळे हरभरे व पाचसात पळे बाजरी व पाच हजार सरम घेतला होता. तो सरजाम अगदीं गेला. दीडाशा रुपयाची नुकसानी जाली. आता पुढे घोड्याचे दाण्यावैरणीची व आमचे खर्चाची तर्तुद होणे कठीण जालें आहे. या दग्यात कोणी कर्जवामही देत नाहीं. ऐसा योग प्राप्त जाला आहे.

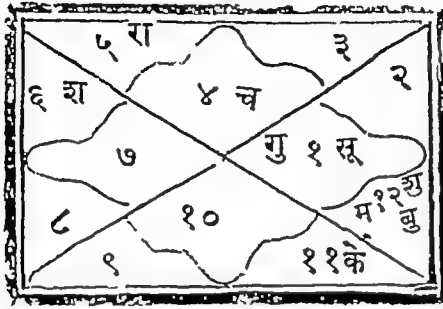
अरिष्टही निवारलें नाहीं पुढें योगक्षेम कसा करावा? आतां या सालात वसूल व्यावसाय जागा नाहीं पुढें सर्वदास जागा नाहीं याचें काय करावें हे आश, त्याहाची त्याप्रमाणें वर्तणूक करूं ठाणें ठावून घोडी पिढीं घेऊन या सणाला तर घेऊन येतो अथवा कसें करावें हें विस्तारपूर्वक त्याहाचें आशी तर मोठे सकटत आहोंत जीव रक्षावयाचें कठीण पडलें आहे मगवत् इच्छेस उपाय नाहीं गुळांकडील पत्र येतें तेथें मजकूर उगडून लिहीत नाहीं त्यास, तप शिल्पार उगडून त्याहाचें कीं, तुमचे आशेप्रमाणें वर्तणूक करावयास येईल तुम्हीं मोक्षम लिहिस्वाय, आशीं काय समजावें? साल मारी परगण्यात वसूल नाहीं परंतु सालापेक्षा महालमा अधिक पडला व पुढेंही पाहिजे होण्याचा ऐवजहि स्वर्चाचे भरण्यास गेला चार तर्तू जगलीं पाहिजेत व चार माणसें सप्रही पाहिजेत ऐसा योग बडला आहे श्रीनें काय मोक्षना केली असेल ते नकळे पत्री कोठवर रड त्याहाचा ? राजक्रांत बहुत कठीण आहे आतां पाटील व लोक ममतेत घेऊन गांवावर वस्तीस न्यावी तर अरिष्ट निवारलें नाहीं कोण्हे समयी परतून येईल हें सध्य नाहीं मोंगळ अद्यापी शहरांच आहे चोर, राठत नित्य छुट खराडी करितात या हरिपंत पडके याचें निघ यतीचें सैन्य व साबाजी भोंसले यांचें सैन्य चौक्याची घांटी उतरून फुलमरी परगण्यांत गेले आहेत मोंगळ व दर्यावाई भोंसली हीं दोन पथकें शहरावर आहेत श्रीमंत फदापूरघाटें उतरून खानदेशांत गेले, ऐसें आहे पुढें काय होईल हें नकळे घोडी पिढीं जगून गुळाजवळ येणेंचें सकट पडलें आहे येथें आहेत यांचाही भरवसा येत नाहीं ऐसें जातें आहे पुढें काय करावें? वर्तमान कोण्हास त्याहाचें? हें ठिकाण राहिलें नाहीं विवावर गोष्ट आली आहे मगवत पार पाडून गुमची भेट घडवील तेव्हा सरें, अस्तु आपला उपाय नाहीं घोडी घेऊन गुळांकडे यावें, ऐसें आहे येथें राहिस्वाय स्वर्च चालला पाहिजे याची आश काय ते लिहिणें त्याप्रों वर्तणूक करावयास येईल ठाणें मोकळें सोडून यावें कीं यदोवस्त करून यावें, हें लिहिणें पुढें गांवचा यदोवस्त व पेस्तर सालची तर्तू कोणते अशी कसी करावी, हें उगडून त्याहाचें या पत्राचें उत्तर ये तोपर्यंत ठाण्यात अथवा आसपास आहोंत उत्तर आल्यावर मग जे आश होईल त्याप्रों करूं या प्रांती कांहीं बाकी राहिली नाहीं अगोदर पर्जन्याची आकती, त्यानवर पौजाचें उपसर्ग जाळे यासमुळें अगदीं काम बुडालें ईश्वर इच्छेस उपाय नाहीं विस्तारें त्याहाय यास कांहीं सुचत नाहीं बहुत काय लिहिणें ? सोम करावा हे विनती

सेवेसी निलकंठ पिलदेवसां नमस्कार. विा घारें निवेदनांत येईल ईश्वर मोठे घोरत घावलें आहे निर्वाह होणें सकट आहे असो उपाय नाहीं आपणाकडील सविस्तर त्याहाचें सोम करावा हे विनती

पत्रांक १३७.

श्रीगणेशायनमः १६९६ अधिक वैशाख शुद्ध ८

स्वास्ति श्रीमत्संवत् १८३१ श्रीमत्लकः १६९६ जयनाम्नि सवत्सरे उत्तरा-
यणेर्के वसतत्तौ मासोत्तमे प्रथम वैशाख शुद्ध ७ इदुवासे २६।४२ अदितिभे
३२।२० धृतौ योगे ५५।५८ वणिजकरणे तत्र मेषार्क गताशाः ७ भोग्याशाः
२३ तत्र श्री सूर्योदयादिष्टकालः १७।३० तत्र समये कुलीरलग्नोदये श्रीमता
सवाईमाधवरायसक्काना प्रभुवर्याणा जन्मकुडलीयम्

पत्रांक १३८.

पौ अधिक वा ४ शुक्रवार

श्री. १६९६ अधिक वैशाख शुद्ध १३

आशिर्वाद उपरी येथील क्षेम ताा अधिक शुद्ध १३ रविवासर सुा न-
जीक सिंखेड वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. आपण पत्रे खड्गबरोबर नव-
मीचीं पाठविलीं ती काल मदवारीं पावलीं. लिहिले वर्तमान कळले. श्रीमत
राजश्री सेनासाहेब सुभा यास व भवानी शिवराम यास पत्रे पाठविलीं ती
त्यास दिल्लीं. उत्तरे पाठविली आहेत. पावतील. श्रीमत मातुश्री गंगाबाई
यास पुत्ररत्न जाहाले, हणोन लिहिले. त्यास, तुमच्या पत्रापूर्वी तीन दिवस
तोफखाने याचा साडणीस्वार पत्रे घेऊन आला. त्यावरून सतोषाचे वर्तमान
आईकोन, निजामुद्दौले व सेनासाहेबसुभा व हरीपत तात्या व सर्व सरदार
आबालवृद्ध यास सतोष जाहाला! तो पत्री लिहिता येत नाही! सरबत्ती व
नौबतखाना सुरू करून शर्करा पृथक् पृथक् वाटल्या! ईश्वरे अमृतवृष्टी करून
वंशावळी प्रस्फुलित केली! तशात, भगवंतास प्रजेचे पालण आणि धर्मसं-
स्थापना कर्तव्य आहेच आहे हा निःसंदेह जाहाला! पुढे सर्वांचे मनोरथ
सिद्धीस जातील, हे उमेद कुलवाद जाहाली! इकडील वर्तमान तरी: शह-
रपर्यंत मजलदरमजल नवाबसुद्धा आले. नवाबाचा मुकाम शहरासमीप
जाहाला. वरकड फौजा चिखलठाणावर राहिल्या. दुसरे दिवशी मुकाम नवा-
बामुळे सर्वांचे जाहाले. तिसरे दिवशी राजश्री तात्यानीं कूच करून फुलबा-
रीवर गेले. सेनासाहेबसुभा यांचा मुकाम गवगव्यामुळे जाहाला. नवाबांनीं
शहरीं सावकारापासून पट्टी करून व्यावयाकरिता मुकाम केले. तात्यानीं
फुलबारीवर मुकाम केला. सेनासाहेबसुभा कूच करून तात्यापाशीं आले.

नेवायही तिसरे दिवशीं आले काळ कूच सव फौजेचें तेथून आहलें आ
जही कूच आहलें मजलदरमजल योद्ध्या कार्यास जात आहेत परंतु
भीमत पार लायले गाठ कर्षी पडले तें पहावें राजभी आपाजीराव पाट
णकर व वणगोजी नाईक व राजभी नाईक निराळकर मध्यस्तीस भीमंता
कडून आले तों उल्लाहाचें धर्ममान आलें तेन्हां त्याचें बोलणें निमे
आहलें बहुधा वरपग मध्यस्तीचा प्रकार, ऐसेच दिसतें समागमेंच आ
हेत वरकड धर्ममान अधिकोत्तर स्थाहावें ऐसे नाही वारणें जाहास्यावर
पेशवाईचीं धर्मे होतील उपरांत फौजेंत मावयाचा मजकूर भीमत राजभी
बापू व नाना यांचा होईल उभयतां आस्यास आपलें येणें होईल उभ
यतांचें येणें न आस्यास एकटे बापूच आले तरी त्यांसीं येथील बदोबस्त
करून बोलोन घ्यावें कामकाज होणें ययारिथत ममता करून दिसास पुढें
नीट पडेल यामकरितां सूचना लिहिली आहे राजभी इरीपत तात्या कृ-
पाच करितात प्रस्तुत यांचे फौजेंत रोजमरेयाचा गवगवा आहे सवालदा
देतात परंतु यांचे कांहीं होत नाही ऐसे आहे बहुत काय लिहिणें ?
छोम किन्ने राजभी नानाचें पत्त नगरचें आलें सत्यरच येतील हे आ
धिर्वाद सरकारचीं पत्रें घेनासाहेबसुभा यांस नाहीत हें काय तें स्थाहावें
हे आधिर्वाद

पत्रांक १३९

पौ अधिक या ४ शुक्रवार भी १६९६ अधिक यैशान्व शुद्ध १३

राजभियाविराजित राजमान्य राजभी बाबुरावजी दादा स्वामीचे शेषेशीं —
पोष्य मंथानी शिवराम कृतानेक सां नमस्कारविनंती उपरी येथील कुशल
अधिक शुद्धत्रयोदशी रघिवार म्हा नजीक सिखेष्ट जाणून स्वकीय कुशल
लिहित असावें विशेष आपण पत्र पाठविलें तें प्रियष्ट होऊन लेखनाभिप्राय
यजमानसाहेबांच्या पत्रासह कळला भीमत मातुभी गंगाबाई यांसीं ससमी
इतुवासरीं पुत्ररत्न साहलें, झणोन ला। त्यास विधानगरीं एक वेळ सुवर्ण-
वृष्टी जाहली ! अस्मांवर वारवार देव करितो हाच उल्हास आहे ! ! परवा
गुरुवारी राजभी तात्यासदरहु वर्तमानाचें पत्र आलें त्याप्रवरून भीमत राजभी
नानासाहेबीं व नबाबांनीं व तात्यांनीं पुष्कट पृथक् नौवतण्याने मुरु केले धोक,
यंत्रें, सरयस्या केस्य अंशारिया व नौवता यजस्कर्षां टाकून शर्करा पांढर्या
नृत्यादि समारम, गजर उछाह आहाळे संतोष अपरपार जाहसा ! त्याचा
तपशील काय लिहाया ! दुल्लदीपक देयानें लाविला ! आमचे साहेबांस आन
द अन्योम्य जाहसा ! देव त्यांस आमुष्य यमोष्ट करील ! सर्वांग ज्योन

आहे. आह्वांस आधार बळकट जाहाला. आपण सर्व जाणतात. राजश्री नाना अद्याप आले नाहीत. उदयिक येणार. त्याचे भेटीनंतर कळेल. येथूनही सविस्तर लेहूं. दरमजल नेमिल्या कामास जात असों. कळावें. श्रीमत राजश्री बापू व नाना यासी पत्रे लिहित होतों. परंतु राजश्री नानाजोशी येणार. त्याची भेट होऊन त्या हाती या अर्थी न लिहिली. आमचा साष्टांग नमस्कार सागावा. सर्व प्रकारे या स्थळी स्थापित आहों. आपण आमचा समाचार वारवार घेत जावा. पदरचे असों. बहुत काय लिहिणें ? हे विनती.

पत्राक १४०

पौ अधिक वद्य ४ शुक्रवार. श्री. १६९६ अधिक वैशाख शुद्ध १३

राजश्री बाबूराव विश्वनाथ वैद्य गोसावी यासी:—

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजगान्य स्तो सात्राजी भोंसले सेनासाहेबसुभा दंडवत विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जावे. विशेष. तुर्ही पत्र पाठविलें तें प्रविष्ट होऊन लेखनाभिप्राय कळला. मातुश्री गंगाबाई अधिक वैशाख शुद्ध ७ सप्तमी इदुवारी प्रसूत जाहाली. पुत्ररत्न जाहालें, क्षणोन लिहिलें. त्यास गुरुवारी प्रातःकाळीं हें सतोषाचें वर्तमान राजश्री हरी बल्लाळ याजकडे आलें. श्रवण होताच आनंद श्रुष्ट* भरून उरवरीत जाहाला. त्याचा तपशील काय लिहावा ? उछाव आज दोन तीन दिवस; नौवती, सरवत्ती, यत्राचा गजर, व शर्करा लष्करात वाटिल्या. नबाब निजामुद्दौले आदिकरून समारभ जाहाला. जगदात्मा कृपावत होऊन कुलदीप उदय केला. त्यास आयुष्यवृद्धी करो ! सर्वास आधार देवानें केला. जगन्निवास पुढें उत्तम उत्तमच करील ! येथून दरकूच कार्योद्देशास जात असों. राजश्री नानाजी कृष्ण अद्याप पावले नाहीत. उदयिक येणार. भेटीनंतर कळेल. रा छ १२ माहे सफर. बहुत काय लिहिणें ? हे विनंती,

—श्री—

शाहुराजपदाभोजभ्र-
मरायितचेतसः । बिबा-
त्मजस्य मुद्रैषा राघवस्य
विराजते. ॥

पत्राक १४१

भी १६९६ अधिक वैशाख शुद्ध १३

आधिर्वाद उपरी खड्ड खिजमतगार यास इनाम पचवीस सा सरकारतून दिल्ले त्यास, वाटेनें गडवड याजकरिता येथें आक्षापार्शी दिव्हे आहेत त्यास, यास सा २५ पचवीस मुक्तीं तेथें द्यावे मिती अधिक शुद्ध १३, जय ना म सवत्सरे. हे आधिर्वाद

पत्राक १४२

पौ अधिक वा ४ शुक्रवार भीशकर. १६९६ अधिक वैशाख शुद्ध १३

राजभियाविराजित राजमान्य राजभी बाभूरायजी स्वामीचे सेवेसी -

पौ कृष्णराव नारायण सा नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल सा छ १२ सफर जाणून स्वकीय कुशल लिहित असावें विशेष आपण पत्र तीर्थ रूपांस पाठविलें तें पावोन लिखितार्थ कळों आला भीमत मामुभी गगावाईस पुत्र जाहाला, झणून लाि त्यावरून सतोप जाहाला ! त्याचा विस्तार कोठ वर त्याहावा ! जगभियासें प्रवेचें पाळण करणार उमे केले ! आतां योजिलें कार्यं थोडेच दिवसांत घडोन येईल ! वरकड सविस्तर राजभी लक्ष्मणपतवादा यांनीं लाि आहे, त्यावरून कळों येईल तीर्थरूप राजभी नानासाहेब अद्यापि येथें येऊन पावले नाहींत एक दोन येथीं येतील ठोंक्यास आलियाची वा तमी आली होती सत्वरच येतील राजभी बापूंचा व नानांचा कागद राजभी सेनासाहेबसुभा यांस आला नाहीं पुत्र जाहालियाचें यतमान राजभी हरिपंत तात्यांनीं सागून पाा होतें व आपलें पत्रही आलें त्यावरून त्यासही पारंच सतोप जाहाला हाहीं उमयतांचीं पत्रें यजमानास पाा द्यावीं वरकड या दा दानीं लाि आहे, त्यावरून कळेल थहुस काय लिहिणें ? खोम करीत जाया हे विनंती

स्वामीचे सेवेसी पोप्य बाळाजी गणेश वृत्तानेकसाष्टाग नमस्कार विनंती लाि वरून सविस्तर कळों येईल आपलीं पत्रें येतात परंतु माझे स्मरण पूर्ण होत नाहीं सेवकास उमेद तों मोठी होती परंतु पत्रांच विसर ! तेथें वरकड गोष्टी कशा चडतील ! मर्जीस आलियाचीं वृत्तापत्रीं सांभाळ करीत जाया मु त्रास विस्तार लिहिणें लागत नाहीं थहुस काय लिहिणें ? वृत्तेची वृद्धी क रावी हे विनंती

सेवेसी गणेश नारायण सां नमस्कार विनंती लाि परिखोन सेवकांचें वि स्मरण नसावें हे विनंती

पत्रांक १४३

पौ अधिक वद्य ४ शुक्रवार. श्री. १६९६ अधिक वैशाख शुद्ध १३

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री बाबूराव स्वामीचे सेवेसीं:—

पोष्य जिवाजी माहादेव काणे कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन करीत जाणे. विशेष. आपणा-कडील पत्रें बहुत लोकास येतात. परंतु आमचें स्मरण होऊन पत्र येत नाही. याजवरून अपूर्व वाटले. तुमचा आमचा स्नेह तैसा नाही जे विस्मरण पडायें. परंतु कालमहिमा आणि कारभारसवध याजमुळें विस्मरण जाहालें असेल ! तरी ऐसे न करिता हरिघडी कृपापत्रीं सतोषवीत जावें. आमचें वर्तमान तागाईत छ १२ माहे सफर पावेतों सैन्यात सुखरूप असों. स्मरण करून पत्र पाठवीत जावे. येथे लक्ष्मणपत आहेत, त्याशी बहुत स्नेह आहे. सर्व प्रकार तुह्याकडील ल्याहावा. बहुत काय लिहिणें ? हे विनती.

पत्रांक १४४.

पौ अधिक वद्य ४ शुक्रवार श्री. १६९६ अधिक वैशाख शुद्ध अखेर. यवतेश्वरी.

श्रीमत राजश्री बाबूरावजी स्वामीचे सेवेसीं.—

पो महादाजी कृष्ण गोडवोले वास्तव्य जकातवाडी कृतानेक नमस्कार विनती येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लेखन केलें पाहिजे. विशेष. वेदशास्त्रसपन्न राजश्री रघुनाथबाबा श्री होते. तेथें अन्नशांतीमुळें दोन अडीच सहस्र ब्रह्मस्व जालें. याजमुळें तेथून निघोन वार्डसही आले. तेथेंही काही दिवस होते. परंतु ब्रह्मस्वपरिहार जाहला नाही. मग पुण्यांत सतरा अठरा महिने तुळगीबागेत आहेत. त्यास, हा दिवस उच्छाहाचा आहे. तरी श्रीमत राजश्री नाना फडणीस यास निवेदन करून ब्रह्मस्वपरिहाराचें यश आपण घ्यावे. बाबाची स्नानसध्या उपोषणादिक आचरण कोणते प्रकारचें आहे तें सर्व आपणांस विदितच आहे. तेथें विस्तार का ल्याहावा ? बहुत काय लिहिणें ? लोभ असो दिला पाहिजे. हे विनती.

पत्रांक १४५.

श्रीशंकर.

१६९६ ज्येष्ठ प्रारंभ.

यादी. ऐवज पोल्यापैकीं सरकारांतून घेतले. नांवें साबाजी भोंसले सेना-साहेबसुभा यांस खर्चाबा, सुा अर्बा सबैन मया व अल्लफ माहे जिल्हेज उर्फ फाल्गुन.

अमा

शा खर्च

शा

- ५००० मिा वद्य नवमी रविवार
प्रत जमखडी गुा अवधूत
राव गोपाभी दिला बाबूराव
३५०० मिा चैत्र शुा १ रविवार
पुण्यास नारो आपाजीवर.
५०० मिा चैत्र शुा १ रविवार.
२५०० मिा चैत्र शुा १५ रवि
वार.
५८५० मिा चैत्र शुा १५ रवि
वार चिठी पुण्यास नारो
आपाजीवर.
१२५०० मिा चैत्र वद्य ४ गुरुवार.
३००० मिा वैशाख वद्य १ बुध
वार. हस्तै चिठी पुण्या
स नारो आपाजीवर.
५५०० मिा वैशाख शुद्ध १०
चिठ्या २ बन्हाणपुराहून
आल्या
३००० बाळाजी कृष्ण आ
ठवळे यांची
२५०० नर्वि बाळाजी कृष्ण
याळसविडे यांचेवा

५५००

- ५००० देणें माधराव पोरपडे दिला
सेनासाहेबसुभा यांनीं चि
ठी केली लष्करांतून चि
रंजीव सात्यानें मिा वद्य
९ रविवार. त्याच तर्फेचे
गृहस्थ रगो रुद्र घोरपडे
३५०० मिा चैत्र शुा १ रविवार.
२५०० देणें जोगोजी या
दस शुा १
१००० देणें सढो

३५००

- ५०० देणें गोविंदजी नार्क आ
सूद मिा शुा १
१२५०० देणें नियाभी नार्क मा
ईणकर मिा वद्य ४ चैत्र
गुा भवानीसींग पुर्व्या
दिला नार्क मार.
३००० आदम शादीरस्नान पनी
सौदागर यांनीं नयनीत
स्नानपनी यास देविळे वे
दिच्छे मिा वैशाख वद्य ११
५५०० वैशाख शुा १० चिठ्या
दोन देणें बाळाजी कृष्ण
३००० देणें बाबूराव यांचें
स्नासगीत सार्चाया
२५०० बाळंस विडा यांचें
सामान

५५००

पत्रांक १४६

श्री

१६९६ भाद्रपद

यादी. सरकारचे जावसाल राजश्री साबाजी भोंसले सेनासोहेबसुभा यांज-
पासून करार करून घ्यावयाचे. सुा खमस सबैन मया व अलफ.

सरकारचे नजरेचा ऐवज सा
७५०००१ ऐन सरकार
१००००० राजश्री सखाराम भगवंत
१००००० राजश्री बाळाजी जनार्दन
५०००० हरी बल्लाळ.

१०००००१

दहालक्ष एक रुपया करार केला
असे. सालमजकुरी फौजेचा पेंच
भारी. याजकरिता पेस्तर सालापासून
दरसाल दोन लक्ष सा मार्गशीर्ष शुभा
१ पुण्यास पोता करीत जावे. पाच
वर्षांत झाडा करून द्यावा. येणेप्रॉ
करार.

बालापूर व वासीमचे कापड दर-
साल सरकारात द्यावे, ऐसा करार
पेशजी जाहला आहे. त्यापासोन रा-
हिलें असेल-तें सालमजकुर दसरि-
यास पुण्यास पावतें करावे. पुढें दर-
साल देत जावे. येणेप्रमाणें करार.

नबाब निजामअल्लीखावाहादर या-
जकडील माहालात तुझाकडील घास-
दाण्याचा उपद्रव फार लागतो. याचा
बदोबस्त करून दिल्या पाहिजे. त्यास
तुझी आपला मातबर माणूस आहां
समागमें द्यावा. नबाबाकडील कार-
भारी येतील. सरकारातून मामूल
पाहून तह करून देऊं त्याप्रॉ ऐ-
वज घ्यावा. जाजती उपद्रव देऊ
नये. येणेप्रॉ.

पेशजी थेऊरचे मुक्कामी ऐवजाचा
करार आहे. त्यापैकी वसूल पडोन
बाकी ऐवज राहिला असेल तो झा-
डोन दसरियास पुण्यास पावता क-
रावा येणेप्रॉ.

सरकारचे महाल गगथडी वगैरे
कुल आहेत. त्यास सालमजकूरपा-
सोन घासदाणा घेऊ नये, उपद्रव
लाऊं नये-येणेप्रॉ.

पा बालापुराकडे सरकारचा
बाकी ऐवज येणें. त्याचें पत्र तुमचें
सरकारात आहे. त्याप्रॉ ऐवज सा-
लमजकूर दसरियास पुण्यांत पावता
करावा येणेप्रॉ.

सरकारच्या लक्षाशिवाय दुसरें
लक्ष शपतपूर्वक धरूं नये. प्रयोजन
लागल्यास आपणास बलाऊ पा. त्या
समई फौजसुद्धां येत जावें. येणेप्रॉ.

बगाल्याचें कापड दरसाल सर-
कारांत येत जावे. येणेप्रॉ.

सदरहू आठ कळमें करार करून दिस्हीं असेत याप्रों निमाऊन देऊ येणेंप्रों करार.

पत्रांक १४७

भी (नकळ) १६९६ भावण वद्य १०

अखडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य राजभी नरसिंगराव जनार्दन घायगुळे यासीं -

सेवक माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार सुा स्वमस सवैन मया व अ लफ तुझांकडील सरंजामाचे माहालातून राजभी मुघोजी भोंसले व हैदर ना ईक व गोविंदराव गायकवाड यांकडे वगैरे पिटुरी नागा शिलेदार वगैरे चाकरीस गेले असतील त्याची गांवगळावर चौकशी करून, घरे व घतने ठि काणीं छाऊन, जस करणे व त्याचे माणसाकडून त्यांस कागद छिडून ते घरी छवकर येत तें करणे व आपली शिलेदार तुमचे टाळण्यांत राहत असतील त्याणीं पिटुरी सरदाराकडे चाकरीस जाऊ नये येविशी त्यांस गावचे पाटील कुळकर्णी जामीन घेणे झणोन तुझी आपले कमावीसदार यास माहालोमा हाळी पत्रें छिडून बंदोबस्त करणे जाणिजे छ २३ जमादिळाखर. बहुत काय लिहिणें ? छेसनसीमा

पत्रांक १४८

भी (नकळ) १६९६ भाद्रपद शुद्ध २

अखडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य राजभी नरसिंगराव जनार्दन गोसावी यासीं -

सेवक माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार सुा स्वमस सवैन मया व अ लफ सरजामी पौजेची तयारी जलदीनें करून निघोन भाद्रपद शुद्धात हुसर येऊन दाखल होणें, झणोन पेशनी पत्र सादर आसींच आहेत त्याप्रमाणें तुझी सिद्धता करून निघालाच असाळ त्यास, तुझी कधीं निघालां तें छिडून पाठवणें आणि दरमसळ माहादेवाचे सुमारे येऊन मुकाम करून राहणें जा भिजे छ १ रसव बहुत काय लिहिणें ? छेसनसीमा

पत्रांक १४९

भी

१६९६ भाद्रपद वद्य ६

राजभियाविराजित राजमान्य राजभी नारोपंत नाना स्वामीचे शेयेसीं -

पोप्य बाळाजी जनार्दन सां नमस्कार यिनती उपरी येथील कुशल या छ १९ रजव पायेतों यथास्थित असे विशेष तुझी पत्र पाठविलें तें पावले लिहिंलें घतमान सयिस्तर कळलें राजभी दीपाजीराव येरूणकर यांनीं आझांग जुने सोळांचें बोलणें ऐकून, मसनूर लिहिंला त्याजवरून आपल्यास यथिची

चा मजकूर काल लिहून पाठविलाच आहे. तरी, तुहीं येविशींचा मजकूर ध्यानात आणून बंदोवस्त करावा, हाणोन लिहिले. त्यांनी लिहिल्यावरूनच लिहिले आहे. दुसरा प्रकार कांहींच नाही. नामजाद लोकाचा भरणा किल्यावर बराच आहे. आपण जाऊन बंदोवस्त केला. उत्तम आहे. आपल्या लिहिल्यावरून खातरजमा जाली. नाहीतर दिपाजीरायाचे लिहिल्यावरून संशयात पडलो होतो. गुता उरकला. येविशीं दीपाजीरायास लिहितो. बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दिजे. हे विनती.

पत्रांक १५०

श्री

१६९६ भाद्रपद वद्य ८

राजश्री दिपाजीराव येरूणकर हवालदार किल्ले पुरघर यासीः—

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य श्री वाळाजी जनार्दन आशीर्वाद विनति उपरी येथील कुशल ता छ २१ रजव पर्यंत जाणोन स्वकीय कुशल लिहित जाणे. विशेष. तुही जुने लोक खासगीतले कामकाज आइकत नाहीत, आणि मनास येईल तशीं भाषणें बोलतात, येविशींचा मजकूर लिहिला तो सविस्तर कळला. येविशींचा मजकूर बंदोवस्त करावयाविशीं राजश्री नारोपत नाना यांस लिहिलें होतें. त्याजवरून ते किल्ले मजकुरीं येऊन तुमचा व त्याचा बंदोवस्त केलाच आहे. हजिरी रोजचे रोज यथास्थित होत नाही. यास्तव दोही दरवाजास दोर्धे कारकून ठेऊन आल्या गेल्याचा झाडा तुमचे व खानगी पेहरनगीनें होत जाईल. त्याप्रमाणे सध्याकाळीं रोजचे रोज कळत जाईल. याप्रो केल्यास लोकांचा बंदोवस्त सहजच होईल. तरी, राजश्री नारोपत नाना बंदोवस्त करून देतील, त्याप्रमाणें वर्तणुकेंत आणावें. तेथील कदीम लोकापेक्षा हुजूर नामजादी लोकाचा भरणा फार आहे. मग चिता काय ? बहुत काय लिहिणें ? हे विनती.

पत्रांक १५१

श्री

(नकल) १६९६ भाद्रपद वद्य ९

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री नारोपत नाना स्वामीचे सेवेशी पो वाळाजी जनार्दन सा नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल ता छ २२ माहे रजव पावेतों यथास्थित आहे. विशेष पत्र पाठविलें तें पावलें. किल्ले पुरघर येथील बंदोवस्ताचा मजकूर लिहिला तो सविस्तर कळला. रा दिपाजीराव येरूणकर याचे पत्र पाठविले ते येऊन पावले. * तुहीं तेथें जाऊन बंदोवस्त केलात, उत्तम गोष्ट झाली. गुता उरकला. तुमचे तर्फेनें यदा हरएक कामाबद्दल कोण प्रस्तुत आहे ? महिपतराव तों अद्याप आले नाहीत. लष्करात गेलियावर सदैव पत्र पाठवित जावें. बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो द्यावा. हे विनती.

* येथपासून खाशाचें अक्षर.

पत्रांक १५२

भी

१६९६ भाद्रपद वद्य ९

तीर्थस्वरूप राजभी कुप्परायकी वडिकांचे सेवेसी —

अपत्ये बाळाची जनार्दन सां नमस्कार विनती येथील छेम ता २२
 रज्य बाणून स्वकीय कुशल छेवन करीत असलें पाहिजे विशेष वेदशास्त्र
 संपन्न राजभी सदाशिव दीक्षित ठकार आभित विा हुमयत यांचे उभयता
 चिरमीषांची तैनात साक्षाची साक्षांत देवावी, झणोन येथची आपणास सर
 कारांतून पत्र असता, सालगुदस्त सन अर्थासबैनचे तैनातेचा ऐवज अद्यापी
 यांस पावला नाहीं ऐद्यास याचा साल गुदस्ता ऐवज राहिला असेल तो दे
 वावा व पुढे सालाचे सालांत यांचा ऐवज देत आवा मानकडील दरमहा
 प्या चित्र्या साल गुाभ्या पानमुपारी वगैरे व कापड आस राहिले असतील
 त्या देवाभ्या छोम० करावा हे विनति

पत्रांक १५३

भी (नकल) १६९६ भाद्रपद वद्य १४

राजभियाविरागित राजमान्य राजभी नरसिंगराव बाबा स्वामींचे सेवेसी:-

पोष्य हरी बहाळ सां नमस्कार विनति उपरी येथील कुशल तागायत
 छ २७ रज्य बाणून स्वकीय कुशल छिहीत असलें पाहिजे विशेष आपण
 मराठ जाऊन पितोन पुरंदरास आलां झणोन ऐकिलें त्यास फौजेची तयारी
 केसीच असेल आपणास येथें लवकर पाठवावें झणोन भीमत उभयतास
 पत्र छिहिलें आहे तरी आपण पत्र पावताच निघोन येथें यावें इकडील
 वर्तमान भीमंतांस छिहितों, त्यावरून कळस असेल भीमत सापीतीरीं आ
 हेत उतराययाची तज्जबीम होत आहे सारे कर्म दगावाभीचें आहे मुझी
 येथें अद्या दिवसांत असावें, यास्तव सारीं कामें एकीकडे ठेऊन चकर यावें
 फौज जमा आहाली नसली तर मागाहून चिरंजीव घेऊन येतील आपण ल-
 वकर यावें बहुत काय छिहिणें ? कृपालोम असो दिजे हे विनति

पत्रांक १५४

भी

१६९६ भाद्र

सेवेसी नारो आपानी सां नमस्कार विरापना

मुघोनी भो यांसकडील देवाजीपतांचें पत्र आलें त्याचा मजकूर समजला
 नयाबाचा पोस्त मनसबा सराच । परंतु मात काळास ठीक नव्हता वाटतो
 नयाव गुतले तरी आपणच गुतले असें आहे चट्टकडे चार मनसबे पादले
 हा आपली एक होतो तेव्हां लक्षांचा साण चट्टकडील व फौजेच्या लक्षा
 चा पेंच व साष्टीची मसलत, व कर्नाटकास फौज आणली गेली पाहिजे, व

• मेपून हस्ताक्षर नानाफडणिसाचें

पुरंदरीं फौज पाहिजे; पुण्यांत पांचशे राऊत पाहिजेत. चहूंकडून खर्चाची मोडणी! वरातांची वगैरे पाहता फारच आहे. त्याहून आणखी वाढते. याजकरिता मर्जीस आलें तरी देवाजीपताच्या पत्राच्या नकला करून नवावाकडेच पाठवाव्या आणि त्यासच त्याहावे. आपण पोक्त मनसबा हाणतात याप्रों करावयाचा ठीकच आहे. परंतु थोरला मनसबा श्रीमंताकडे. सारी फौज तिकडे गुतली व आपण हिकडे गुतले, तेव्हां हैदर नाईकानें फार लबाडी केली. त्याचें पारिपत्य जालें पाहिजे व स्वदेशी फौज असली पाहिजे. आपणाकडेही फौज आलीच पाहिजे. तूर्त मर्जीस येईल तरी आपण त्यास आणऊन, मुघोजी भोंसले यांनीं चाद्यासच राहावें, रघोजी भोंसले याजवळ राहून ये. रघोजी भोंसले व दर्याबाई यांनीं नागपुरीं राहून तहाप्रों वर्तावें. असे त्याचे माथा भार ठेऊन केल्यानें प्राप्त काळास ठीक पडलेंसें वाटते. पुढें काहीं वदमामली दिसल्यास, फिरोन गोष्ट सागावयास काय आहे ? करितां येईल. परंतु यासमयीं मसलत न वाढे तो प्रकार राजश्री कृष्णराव यास लेहून दिला तरी वरासा वाटतो. नवाब तिकडे गेले, त्यापक्षां त्यास हेच गोष्टी बोलणे त्याच्या स्वरूपास योग्य. परंतु पुढें मागे पाहता चहूंकडून शत्रु उठले, नवाब न गुतेत तरी वरे. मला सुचला मजकूर लिहिला आहे. स्वामी विचार करून करणें तें करतीलच. सेवक लोकीं असलेली गोष्ट विनंति करावी. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञापना. सल्लख करणें तो नवाबाचेच हातें व्हावा. ह्मणजे गुता पडणार नाहीं. हे विज्ञापना. राजश्री कृष्णराऊ तेथून निघाले आहेत. जवळ आले असिले तरी भेटून त्याची खानगी व्हावी. ह्मणजे नवाबास वाईट न वाटता कारस्थानीनें मनसबा न वाढे आणि भोंसला आपले पदरीं पडे, असें जाल्यास वरेंच आहे. काहीं नजरहि होईल. पैका नसल्यास नजरेचे ऐवजीं मुख्य देईल. तूर्त वखेडा मोडेल. स्वामीस उचित वाटेल तें करण्यांत येईल. सुचला अर्थ लीला आहे. हे विज्ञापना.

पत्रांक १५५

श्री

१६९६ माघ शुद्ध ९

सेवेसीं नारो आनंदराव सां नमस्कार विज्ञापना ता छ ८ जिल्हेज मुा नजीक वडोदें यथास्थित असे. विशेष. स्वामीचें आज्ञापत्र छ १४ जिल्कादचे आलें. त्या पत्रीं आज्ञा कीं “ तीर्थस्वरूप तिकडे आले. त्याचे पाठीवर राजश्री हरी बल्लाळ व शिंदे होळकर मातवर फौजेनशीं आले आहेत. त्यास तुम्ही हरीपतास लेहून पाठऊन तिकडून फौज आणून भडोच व सुरतेची वदी करणें. टोपीकरास ताण जरूर देणें. सरकारचा अमल च्यार दिवस न चालल्यास कामास येईल, पुढें सर्व समजोन घेतलें जाईल ” ह्मणोन आज्ञा जाहाली. त्यास, श्रीमत राजश्री दादासाहेब वडोद्यास आले. त्यांचे पाठीवर हरपित येतांच श्रीमत महीपार गेले, आर्ही रेवा उतरोन फत्तेसिंगराव

गायकबाबसुद्धां हरीपतांश भेटलों श्रीमंतांचावहाचा मजकूर करारांत आल्या
वर सुरतेस जाऊन आशेप्रोवा बंदोबस्त, करितो तूर्त सुरतेचे बंदोबस्तास
राजभी बाळाजी खांडेराव पुरंदरे व बळवंतराव धोंडदेव व शंकराजी लक्ष्मण
पुरंदरे पाठविले आहेत राजभी बहिरो रघुनाथ व गणेश हरी नांवा सरसुभा
तापीतीर्थी सुरतेनजीक आहेत त्यास बंदीविधी पत्रे पाठविली आहेत त्या
च्याने बंदोबस्त होईल तितका करितील श्रीमत दादासाहेबाकडिले आजसा
लाचा फद्दशा होय तोंपर्यंत तिकडे जाता येत नाही व राजभी हरीपंतहि नि
रोप देत नाहीत लवकरच फद्दशांत येईल सल्लुखावर घातले असे मागा
हून सविस्तर वर्तमान सेवेसी लेहून पाठऊ सेवेसी भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक १५६

श्री

१६९६ माघ-पास्यून

सेवेसी नारो आपाजी सां नमस्कार विज्ञापना विसाजी कृष्ण यांस तूर्त
महिनामर आपणू नये खाले आहेत त्याप्रो अशो घावे परंतु, त्यास निघून
पत्र असावे की, तुझी परधीकाबबळ आऊन शारे पौनेनिधी राहाणें, क
लप्या (कल्याण) कडून परधिकापावेतो पातळ उतळ राऊत तळाव्यास
पाठवीत जाणें, कल्याणास एकंदर न राहणें या प्रो परिच्छिन्न व्यादायें
हैं त्यांच्याने होत नसल्यास मग दुसरे पत्र काय आसा करणें ते करावी
कर्नाटकांत पाठविणें जरूर असल्यास तसेहि करावें विसाजी केशव व सर
आपाजी हरी व शिवाजी विठळ यांस निघुण पत्रे पाठवावी चौदायें माणुस
आवणें साष्टीच्या घेटांत येशवंतगडसुधां इमेजांचे आहे तुझांजयळहि मरणा
बराच आहे याउपरी हर सरतूद करून इमेजांस पंच पडे, घेटांत छोक उ
तरून ठरेत, अशी सरतूद होत नाही, हैं ठीक नव्हे हेतघारे लोकांस इमेज
काय करितो? आंतील आंत खायास व पाणी पायच्या माणसांस उपड आहे
असें असोन कडव्या माणसांवाचून होतच नाही दणऊन लिहिता! तरी
गनिमी तन्हेनेहि आत राहीन हाटल्यास त्यास सहजच पडेळ ते सरतूद क
रून लेहून पाठवणें दणऊन पत्रे लेहून पाठवावी

पत्रांक १५७

श्री

१६९६ पास्यून शुद्ध १२

श्रीमत राजभी पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी—विनति शेवक यांनी गंगा
घर मुा येलापुर चरणावर मस्तक टेऊन सां नमस्कार विज्ञापना सागार्हत
छ १० माहे मोहरम पावेतो स्वामीचे कृपायलोकने करून शेवकायें य ठाणुके
मजकुराचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष फाल रथिबारी संध्याकाळी
राजभी रणछोट शेणवी थकील सरकाराचे मुबईस दोते ते येथे आले कारण

श्रीमंत दादासाहेबीं सुरतेहून सनद मुंबईस पाठविली कीं, लक्ष्मण गोपाळ यास वकिली सांगितली आहे, त्याजपासोन कामकाज घ्यावें आणि रणछोड शेणवी यास सुरतेस रवाना करणें. हें वर्तमान मारनिल्लेचे इष्टमेस्त्र मोस्टीन याणीं सांगितलें. त्याजवरोन हे तेथून चंद्रगमनी होऊन होडीस पांच सा देऊं करोन आले. होडीवाले यानें साष्टीचे खाडीत अलिकडे मौजे वसी ताा मजकूर याचे नस्तावर चिखलात उतरोन होडी निघोन गेली. तेथें चौकी सरकारची आहे. त्याणीं बराबर शिपाई देऊन येथे रवाना केलें. ते प्रहर रात्रीस आवगीचे पावले. त्याणीं तोंडी मजकूर सांगितला कीं, श्रीमंत दादासाहेब सुरतेस आहेत. इंग्रजांनं जागा राहावयास माहामुदी वागांत दिल्ला आहे. श्रीमंत अमृतरावजी बराबर आहेत. नाटकशाळा आठजणी व पचवीस व्याळीस पावेतों खिजमतगार वगैरे आहेत. इंग्रजांनं आपले लोक जवळ ठेविले आहेत. सर्व साहित्य त्याजकडूनच होत आहे. मुंबईहून राजश्री सदाशिवपत सौनी व नारोपत गेले ते श्रीमताजवळ आहेत. कारभार प्रस्तुत नारोपत करितात. सुरतेचे जफतीस सरकारचे राऊत हजार बाराशें होते. त्यास दादासाहेबीं दोन वेळ सनदा सादर केले व निदानीं सांगोन पाठविलें कीं, उठोन जाणें, नाहींतर खासा स्वारी होईल! त्याजवरोन बदीचे लोक पांच कोस माघारे सरले. इंग्रजांची उमेद तीन हजार गाडदी वगैरे लढाईचा सरजाम घेऊन, रा गोविंदराव गायकवाड व खडेराव गो याजकडोन पो बडोदे आर्धी सर करोन, गोविंदरायास द्यावें, नतर अमदाबाज घ्यावी. भडोजेस गाइकवाडाची तक्षीम निमें आहे ती इंग्रजास बक्षीस द्यावी आणि मोबदला गाइकवाडास बडोदे पौ ऐवज सरकार तर्फेचा द्यावा. राजश्री हरीपत तात्याचे फौजेबराबर लढाई घेऊन श्रीमतास देशीं पुणेंयास आणावे. इतके जालियावर इंग्रजास सुरतेची चौथाई बक्षीस द्यावी. सुरत-अठाविशी, वसई, बेलापूर देखील द्यावें. याजप्रो करार मदार उभयपक्षीं होऊन शिके देखील झाले. इंग्रजांनं बदर किनाऱ्याचे तालुकदारास व धुळपास दादासाहेबाच्या सनदा आणावयाविशीं मुजरत फतेमारी गेली आहे. सनदा आल्या क्षणजे ज्याच्या नांवच्या येतील तिकडे पाठवाव्या. कोण सनद मानितो, कोण मानीत नाहीं, हे पहावें. प्रस्तुत, दादासाहेब क्षणजे मोठा किमया इंग्रजाचें हातीं सांपडला आहे. दुसरें दैवत नाहीं. ऐसा प्रकार मुंबईस जाला आहे. सुरतेहून फतेमारी मुंबईस दोहोंरोजां येत्ये. दादासाहेबांचे पत्र मुंबईस जनरलास आलें कीं पुणेंकर सावकार मुछदी यांचा ऐवज मुंबईस आहे तो जप्त करणें, जाऊ न देणें. याप्रों पत्र आलें आहे! इंग्रजास प्रस्तुत स्वर्ग ठेंगणा जाला आहे. वरकड मुंबईत आज पांचशे माणूस व साष्टी टापूत आठ नवशें, उरणास दिडशें पर्यंत आहे. आणि हिकडून कोणी त्याजवर जात नाहीं. याजमुळें फार टिका करितात. असा प्रसंग! मुंबईस लोकाची भरती नाहीं, ऐसें घडलें नाहीं.

तिमोरी जामदारखान्यामध्यें आज पचवीस हजार का पाहिजेत तरी नार्हीत धुळपाचें अरमारची मोठी सलावत इमेजावर आहे, परंतु तोहि अरमार सुद्धां येत नार्ही दबोन राहिला आहे याजमुळें इम्रम फारच हायमरित जाळा आहे बगाली व चिनई व विलायती व बसवाई मिळोन दाहा अकरा तरांहीं तालचिरीस नागखाडेयास आहेत वर माल बहुत आहे हलाकें यासाठीं खोटी आहे मुंबईस गुरावा व रेवा दोन तरांहीं मुबईपैकी आहेत परंतु याचा भरवसा घरीत नार्ही धुळपाची सलावत मोठी गाळीय आहे। तिसरें तरांहीं विलायती येणार आहे तें आलेंयाजवर मग यावे, ऐसा करार जाळा आहे प्रस्तुत धुळप हिंके नार्ही त्या अन्ययें तिकडेच त्या तरांझ्याजवर स रूती करून गळी पडला तर मोठें काम होईल इम्रमांस तितकी दहशत आहे याचकरितां सरकारांतोन धुळपाकडे कोणी धाहाणा माणूस व पत्रें जावोन, त्यास बक्षिस देऊं करोन सुवर्णवुर्ग वगैरे ताडुकेयाचें आरमार एकत्र करून, त्या तरांझ्याजवर जावें अथवा मुबईस यावें, खूद माफ करावी, घ हर छुटोन फभा करवावें याप्रौं जाळेयास इम्रमांचा गव परिहार होईल इम्रम झणतो कीं, सर्वोचा ऐवज मुंबईस आहे, यामुळें आझावर सकती कोणी करणार नार्हीत याप्रौं बोलतात, झणोन रणछोड शेणवी सांगतात याजवयोन विनंति छिा आहे मापनिस्हेचें मानस स्वामीचे मेटीस यावयाचें बहुत आहे आझा होईल त्याप्रौं वर्तणूक करितीळ किचेक ममकूर स्व मुखें विनंति करणार आहेत सरकार उपयोगी आहेत आशेप्रमाणें वर्तवीळ भीमतास मुंबईस आणावें हे मानस इम्रमांचें नार्ही दुसरा ममकूरः सावकारी वर्तमान या गोविंदराव गो व खंडेराव गो दोन्ही राजभी हरीपंत सात्यांकडे रुजू झाले हे असल्यास इम्रमाभ्यानें काही होत नार्ही फनित पडतो साष्टी ठाडुका घेतळा पुढेंही मनसबा किचेक करितो हा विचार भेल्ल मो स्टीन याचे व दुसरे दोन कोशळदार यांचे विचारास येत नार्ही, परंतु सर कार काम। आणि साष्टीचें यश आलें याजमुळें उपाय नार्ही, ऐसं झणतात सदरहु विनंति मानिस्हेचे अवानीयरून सेवेसी छिा आहे रणछोड शेणवी यास हुकूर आणावयाचें असल्यास, राजभी विसाजी कृष्ण यांस आशपत्र अ सावें झणने घोडे व तद्देऊन रवाना करितीळ सेवेसी भुत होय हे विशापना

पत्रांक १५८

भी

१६९६ फास्तुन शुद्ध ११

सेवेसी जनार्दन आपाजी कृतानेक साष्टांग नमस्कार विशापना विंगोंजी व भवानी बोटुरकर सिंपी वस्ती येठ पुरंदर हे पुरंदरास अटकेस होवे, त्यांस पुण्यास पाठविले आहेत, तरी या दोघांचा धिरच्छेद करून लिहून पाठवणें झणोन स्यामीचे पत्री आश स्यास, आशेप्रमाणें विंगोंजी व भवानी सिंपी

यांचा शिरच्छेद केला. रा छ ११ मोहरम सुा खमस सवैन मया व अलफ. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञापना.

पत्रांक १५९

श्री.

१६९६ फाल्गुन वद्य १०

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री जनार्दनपत दादा स्वामीचे सेवेसी:—

पोष्य हरी बल्लाळ साष्टांग नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल ता छ २३ मोहरम मुा खेड जाणून स्वकीय कुशल लिहित जावें. विशेष. नारोपत नानास कैलासवास जालियाचे वर्तमान ऐकून श्रम जाहले, ते ईश्वर जाणे. एकाएकीच गोष्ट अशी घडली ! ईश्वरीसत्तेस इलाज नाही ! आम्हास तर वडील होते. व राज्यात माणूस एक ! अशा व्यक्ती दृष्टीस पडावयाच्या नाहीत. ईश्वरीसत्तेस इलाज नाही. हीच गोष्ट खरी. त्यांचे मागे आपण आहेत. लहान मोठ्यांचा परामर्ष करावा. खेद करू नये. होणार गोष्ट ती चुकत नाही. आम्ही नानाप्रों आपल्यास मानितों. त्याचा लोभ आमचे ठाई कसा होता, तो तुम्हास ठाऊक आहे. तदन्वये करून आपण लोभ करून समाचार घेत जावा. इकडील वर्तमान तर: श्रीमत इग्रजांकडील सरजाम घेऊन खबाइतास आले आहेत. उभयता गायकवाड आम्हास येऊन भेटणार. तोहि प्रकार अद्यापि घडला नाही ! दोन चार रोजात कोणता अर्थ तो निवडेल. लिहून पाठऊ. तिकडील वृत्त लिहित जावें. बहुत काय लिहिणें ? लोभ असो दीजे. हे विनंती.

राजश्री सदाशीवपंतदादा स्वामीस सां नमस्कार विनती. उपरी. फार दिवस पत्र येत नाही. ही गोष्ट तुम्हापासून दूर असावी. नानाचे वर्तमान ऐकिल्यापासून चैन पडत नाही. श्रीसत्तेस इलाज काय ? सदैव पर्त्री समाचार येत जावा. लोभ कीजे हे विनती.

राजश्री तात्यांस सा नमस्कार -विनती. उपरी; लीा परिसेन लोभ कीजे हे विनती.

पत्रांक १६०.

श्री.

१६९७ चैत्र वद्य ६

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री आवा स्वामीचे सेवेसी:—

पो बाळाजी जनार्दन सां नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित असिलें पाहिजे. विशेष. तुम्हीं छ २७ मोहोरमचीं पत्रे पाठविलीं तीं प्रविष्ट जाहलीं:—

आरमारकडे गळा नेमिला। त्या पौ काही पोचत नाही, मामळेदार तपशील सांगतात, झणोन लिहिलें तें कळलें ऐद्यास, दुमचे लिहिल्या पू र्वाचे सरकारचे खिजमसगार व परें माताचे वसुळास पाठविले असेत या उपरी नेमणुकेप्रों गळा पोहों चेळ कळम १

देवगळ ताळकियापौ सरदार चौतीस आहेत, त्यापौ निमे ताळुके मजकुरी ठेवावे, निमे दुसरे ताळकियांस नेमावे, झणोन लिहिलें तें कळलें

उत्तम आहे करावें कळम १

गंगाघर गोविंद बाणी गळवत मारळाचें धरून आणिंळ झणून लिहिलें तें कळलें कळम १

इम्रजचि कागद पेटीस धाडून पाठविले ते पोहचले व चित्र पावली कळम १

एकूण कळमें सात लिहिल्याप्रों करावें राजभी हरबाचीराय धुळप आरमारसुधा स्वारीस गेले होते, डंगी धरून आरमारसुधा आले, झणोन लिहिलें तें कळलें ऐद्यास, डंगीवरील माल फरोस्त करऊन आरमारकडील तोडमोडीस लाऊन, व अडसेरीचे येगमीस गळा घेऊन अडसेरीस देऊन, आरमार सुवर्णदुर्गास पाठवावें या छ २० सफर बहुत काय लिहिजे सोम असी दीजे हे विनती पो छ २८ सफर.

गोंवेकर फिरंगीयांचें गळवत आणिंळ आहे, येथिशीं त्याचें पत्र आलें आहे, त्यास तहाचा ठराव कसा आला आहे, झणोन लिहिलें तें कळलें ऐद्यास, तहनाम्याची नकळत अ गोदरदुर्गाकडे पाठविली आहे त्याव रुन कळेळ तेथें लिहिलें असेल त्याप्रों पाडून छेडून पाठवावें कळम १

सर्व ताळकदारांस व आरमारास तहनाम्याप्रों सांगून मिवाजी विभाम भेटीस येणार झणोन लिहिलें तें कळलें उत्तम आहे सरळपणें येत असल्यास भेट घ्यावी कळम १

बाबूराय साळेकर याचा मजकूर दुर्गा लिहिला तो कळला ऐद्यास मारनिळे बाणी किले विजयदुर्ग येथें गंगाघर गोविंद यांसवळ चाकरी एकटेयांनीं करून वेतन नेमणुके प्रों रत्नागिरी लाऊन घ्यावें अरमारकडे त्याची नेमणुक नाही कळम १

पत्राक १६१

भी

१६९७ वैशाख शुद्ध ६

राजभी सत्सारामपत बापू गोसावी मांठी —

असंदिग्धस्त्रीअलंकृत राजमान्य देवा पचेसिंग गायकवाड दखत निन ती उपरी यशील कुशल आपोन स्वकीय शुशल सदैव पत्रीं लेसन करून सतोपवीत असावें पिछेप आपणाकडून परें आह्मांस व साहित्यापिरीं परें अमदापादकर प्रहस व विप्रम्यास येत गेलीं तीं त्यांकडे पापती करीत गेलीं साहित्याचा प्रकार आमपर्यंत प्रथम दियस। त्यापैकी आसीं कारीकदी

ममतेने पित्रव्याचे मुख्य पुत्र चिरजीव राजश्री मल्हारराव गायकवाड आलां-
कडे आणिले. तेव्हा अधिक शुद्ध द्वितीया-तृतीयाचीं युद्धे दोन जाहलीं.
त्याज अलिकडे युद्धप्रसंग आजपर्यंत जाला नाही. आली वडोदे, खेड,
पाटण प्राताचीं ठाणीं कायम करून, आपले लेख धैर्याविशीं येतात, त्याजवर
दिवस काढितां. पुढे दिवस निवाचवाचें सकट. हे पूर्वी व हालींचे वर्तमान
राजश्री दादासाहेबाकडील वगैरे, सविस्तर राजश्री बाळाजी नाईक भिडे
याचे पत्रां लिहिले आहे, त्याजवरोन कळो गेईल. साराश, मुरवीपणाचा स-
र्वस्वा भरवसा आपला आहे. त्याजवर असू. विशेष ल्याहावेसे नाही. आप-
णाकडील साकल्यार्थ लिहून सतोपवृत्ती करावी. रा. छ. ४ माहे सवाल.
वहुत काय लिहिणे? लोभ असां दिजे. हे विनती-मोर्तवसूद.

पत्रांक १६२

श्री.

१६९७ जेष्ठ वद्य १

अखडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य राजश्री बाबूराव दादाजी गोसावी यासीः
सेवक माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार. सुा सीत सवैन मया व अ-
लफ. चिकोडीकर देसाई याचा ठराव हुजूर रा आपाजी शामजी याचे विद्य-
माने होईल. ठाणीं वगैरे राजश्री पाडुरगराव गोविंद याचे स्वाधीन लवकर
करण्याविषयीं तुह्मास पत्र पेगर्जा गेलें आहे. त्याप्रमाणें हालीं ठाणीं वगैरे
मशारनिल्लेचे स्वाधीन हुजूरून खिजमतगार पाठविले आहेत याचे गुजार-
तीनें करून हुजूर लेहून सत्वर पाठविणे. दिरग लाविल्यास परिच्छिन्न कार्यास
येणार नाही. ठाण्यात गोळी वाजविल्यास फौजेचा वगैरे पैका तुह्मापासून सर-
कारात भरून घेतला जाईल. हे स्पष्ट समजोन, ठाणीं वगैरे स्वाधीन करणें.
जाणजे. छ. २२ राखल. आज्ञाप्रमाण. लेखनसीमा. पो. छ. १५ राखर
जेष्ठमास, सुा सीतसवैन.

पत्रांक १६३

श्री.

१६९७ श्रावण वद्य १०

पौ. छ. २८ जाखर श्रावण वद्य आमावास्या मंदवार सीत सवैन.

जीशांद बुलद मकान पडित अजम माधव राउण्यू दवामश फकतहू —

आमुबाज बहस्यत व कामरानी असावाय मुशित्य व शादमानी हमबारा
 घरकए रोजगार मुशाफिक मेहरबान सराफदुक्त नली एहसान मन्या मैशी
 फात वितूद हसाफत कुशादा व अमदाबाद अजिंदील एखलास हानराव्येल
 उइलिम हानयी इस्कोयर प्रजिदैस गोवर्नदोर अनरल अजीरे मुषई वादन्न
 शरे शौक कीमा फौक बरामुतसवीर नेस्त मद्याहुदराय शफुकत पैराय आकी
 आं शौकत पन्हाहि मपाविजां ईबलाग फर्माविला तो अनदस्त आ शौकत
 पन्हांचे नौकर भिकाजीपत रसीद होऊन लिहिला मजमून आया जाहला
 आ हिशमत पन्हाहि तस्तीर केल्ले कीं, अमारत पन्हा अजम सखाराम भगवत
 याचे नावें रसीद जाहल्ले त्याची नकल आं शौकत पन्हाहि इजानेयाकडेस
 पाठविळी आहे, आणि आं शौकत पन्हाहि आपले तमाम सरदारासही हुकूम
 कलमी सादर केलीं आहे कीं, इम्रानाचे अहशामाशीं जग अगर ईसा दरपेश
 न आणावी तर बेहचर असे आ हिशमत पन्हाचें नौकर मारुनिले भिकाजी
 पत यांहीं आं हिशमत पन्हांचें नावें इजानेयास जाहीर केल्लें कीं सदरहू आं
 हिशमत पन्हांची हुकूम आपले सरदारांस सादर जाली आहे ती पडित
 अजम रघुनाथ राऊ पेशवे यांची व त्यांस जे तमाम मुस्तफिक आहे त्याज
 शिही तादुक ठेविते कीं, मद्यारुनिले आ हिशमत पन्हाचें सरदाराहि त्याचे
 फौजेचीं व त्याचे तमामदरी मुफदमीयात मुतफिक आहेत याबशींहि जगदर
 पेश आणू नये व तसदी देऊ नये तर हे वात याजीय आहे सयब कीं,
 मोजुनइहोहि पडित अजम रघुनाथराऊ पेशवे इजानयाचे इफाजतेंत आइत
 अजहाल जैस आहे तैचे कुल्यबा राहील, ऐसाच आं शौकत पन्हाचा दरदा
 व मतल्य आहे, हाणोन अजरए यफीन आ हिशमत पन्हांचे नौकर मार
 निले भिकाजीपत यांहीं इजानेयास जाहीर केल्ले तर इजानेयाचें मसदून
 सातीरहि तैसंच असे यिनायरा इजानेयाकडील अहशामाचें सरदार मास
 लाजीम व याजीय तैसीं हुकूम इजानेयां सादर केली आहे व दरग्यास्त
 करितों कीं, आं हिशमत पन्हांचे हुकुमाची मुतायियत अमलांत येई एशी
 आं शौकत पन्हांही खयरदारी फर्मायावी तैयदा इजानयांचा हुकूमहि जेय
 पावेतों करारदाद अमलात येइतबलग यजने एहसान मुतायियतीत येइत
 जिआदा यजुस शोफचे! मुतदायांशयब्द आयाम यकामयाद रा छ २२
 शोहर जमादिसानीं हे कितायती

पत्राक १६४

भी (नपल) १६९८ अश्विन वद्य ५

अम्बटितलदर्मीअल्फुल राजमान्य राजभी नरसिंगराय जनादन गोमायी
 यांसी:—

शेयक माधवराय नारायण प्रधान नमस्कार. गुा सपा सयेन मया व अरप

कोकणात गावखेडी भरली आहेत. त्यास, तुमचे लष्करीचे लोक उपद्रव लावतील. लुटतील, जाळतील व भाते आणून चारितील, तेव्हा बाकी राहणार नाही. सरकारची मोठी नुकसानी होईल. कोकणातील किल्लेकोटाचा खर्च भारी. त्याचे वेगमीचा ऐवज कोकणाचाच. कोकण खराब जाल्याने ऐवज हुजुरून पाटवावा असे होईल. त्यास, ओढीमुळे हुजुरून वेगमी होण्याचा अर्थ समजतच आहे. तेव्हा, किल्याकोटाच्या वेगमीवाचून गळाटा होईल. याजकरिता कोकणाने काडीमात्र उपद्रव लागो न देता, आवादा राखिले पाहिजे. ऐन्यास, तुम्हा आपले फौजेम वरचेवरी निश्चून ताकीट करून, रयतेस व रयतेच्या घरादारास, शेताभातास किमपी तोपीस लागो न देण. जे हरामन्वोर तोतियास मिळाले असतील, त्याचे पारपत्य केल्यास, पैका घेतल्यास, चिंता नाही. तसे आढळल्यास करण. वरकट रयत गरीब व कोकण हाणजे केवळ सरकारचा खजाना. त्यास उपसर्ग लागल्याने सरकारनुकसान पार आहे. दुसरे. फौज लूट करील, तत्रापि रोजमुरा सोटणार नाही. याजकरिता काडीमात्र उपद्रव न लागे असा पक्का बंदोबस्त करण. रखवाली करवीत जाण. ऐसे करिता जो ताकीदीस न ऐके, त्याचे पारपत्य करावयाची मुरवत न धरण. जाणजे. छ १७ रमजान वहुत काय लिहिणे ? लेखनसीमा.

पत्राक १६५

श्री. १६९७ कार्तिक शुद्ध १२ नंतर

..... तीन पत्रे आपली वरचेवर आली. तेथे राजश्री.....सेनासाहेबनुभा यांनी जलदी करून आपले फौजेत यावे. श्रीमत नेमल्या स्थळास येतात. उभयता सरदार समागमे आहेत. चिंता नाही. परंतु श्रीमताची बुध शास्वत नाही. याजकरिता जलदीने यावे. व राजश्री हरीपततात्याचीही पत्रे एका रोजाचे अंतराने याजप्रकारे येत गेली. तेव्हा राजश्री सेनासाहेबनुभा याजकडे दररोज जावे. कारभारी यांनी बोलावे. कारभारी यांनी उत्तर करावे की, ऐवज तयार जाहला, करितो, निघतो. ते प्रमाण वाटवें. जेव्हा राजश्री सेनाबुरधर व महमद इसफ, सात हजार फौज तीन हजार गारदी व तोफा चार घेऊन, अलजपुरीहून निघाले ते नागपुरावर चाल धरून वीस कोस अलीकडे आले. नागपूर पन्नास कोस राहिले त्यांनी जुने फौजेची समजावीस काढून नवी फौज आणीक मेळवून आले. तेव्हा येथे गलबल पारच जाहली. मसलत ठहरली की, राजश्री सेनासाहेबनुभा यांनी डेरादाखल व्हावे. पुढे अस्त. मुहूर्तही नाही. याकरिता, छ १० रमजानी डेरादाखल जाहले. तो डेरे मात्र उभे करून सारवान, फरास, खास चौकीचे गारदी, खिजमतगार यापैकी दोनसे मनुष्य व पचवीस जासूद आणि खासा त्या माणसात रोजमुरा नाही. मारेकरी याचे वजिन्नस कागदच पेशजी सांपडले,

घरचा फद ! कोणाचा प्रकार कैसा, हे कसें समजवें गाथातच मारेकरी अ
सल्ल्यास कैसें खोळसावें ! खासा, तर, हवेलीतून बाहेर आले आणि दशा,
तर, या प्रकारची ! पांच राऊत डेन्याजवळ कोणाचे उतरत नाही तेव्हां
मास ऐसा जाहला कीं, हा फद सर्वोचा एक आहला काम नासेल तेव्हा
कारमारी राजभ्री मवानी काळो व मवानी शिवराम यांजला हें काय, पेसें
पुसिलें त्यानीं सांगितलें कीं, दो वर्षांचा गळाठा, लोकांस पोटास नाही, ना
गपुरांत वाणी उन्यापत देतात त्यावर लोक आहेत, बाहेर निघाव्यास पैका
भेतल्याखेरीज एक समागमें येणार नाही, पैका तर दिसेना तेव्हा सरदारी
बुडाली हें परिचित वाटलें कारमारी यांनीं तों साफ सांगितलें कीं, ऐवज
नाहीं, सावकार बुडाले, रयत बुडाली यजमानाजवळ खासगत दौलतीपैकीं
वीस लाख रुपयांचे सोने व रुपये होतें तें कुल कारमारी मानीं, अलखपुरायर
गुदस्ता रावसाहेबांचे वर्तमान आलें त्या गर्दीत लोकानीं गवगवा केला, त्या
सर्घीस कुळ ऐवज भरतीस पातला तेव्हां ओळा होऊन पांट चढले पुढें
राजभ्री मामाच्या यांच्या भेटी जाहल्या ते समई मुलसातहि पैसा भेतला व
सरकारंतूनहि खर्चास मिळालें त्यामुळे ते दिवस गेले हाथी तों खावापासीं
एक रुपाया नाही पुढें उपाय काय ! सेनापुरघर तों दरमजल अमजेरास
तीन कोसाचा तफायत राहिला येथें, तर, तख्खद नाही शहरांत गर्दी जाहली
उमज पडेनासा जाहला कारमारीयाचे व यजमानाचे आव आव पाहिलें तर
परस्पर विक्षेप यांचे कारण मनास आणिता, दौलतीचा नाश जाहला आज
पावेतो सवा करोड रुपये रोकड व मुद्दम बाहा हजार पौजेस दो वर्षांत स्व
जाहला व सात लक्षांचे फापड चाळीस हत्ती, दानस पोटे खासे इतका व
सुळ लोकांस पावोन, पांच पांचसें माणसांचा एकच गोंघळ ! घरनी ! उपा
स ! कारमारी यांनीं एका दिवसा आठ जेवणें घन्यास दोन प्रहर रात्रीस अन्न
मिळालें खासे याची ही दशा ! कारस्थाने घोडी उपाधी ! दाम नाही हत्तो
भारा पंधरा ते दोन घोन मुछदी यांनीं रतीस द्यावा उठ दाण्याभिना तीन
चारसें मेले ऐसें वर्तमान मुख्यांनीं सांगितलें तें बाईकवलें नाही तेव्हां यि
नंतो केली कीं, हा इतडा कैसा दिला नाही ! यांचे उत्तर केलें कीं, पठाण
दोन हजार व मराठे ऐसे आपले मळईत मेळऊन त्या लोकांनीं रामरामास येऊं नये,
सलाम करू नये, समागमें चालू नये काही विपादानें योलतात ते कुल मि
ळोन धरणें पैसाचे उपास पाडायें तेव्हां खुशामत करावी झणतील तें आ
इकावें, तेव्हां उठावें करारमदार करून घ्यावें लोकांच्या पोस्या पान पांच
हजार जातीचे मनमानेसा आपल्या यादी ग्रासगत करून द्याव्या जितका
हरामखोर सरदार पदी तितका आपले आंगीं साऊन घेऊन ग्रापद जरयेंत
असाया पैका त्यास द्यावा तेव्हां उपाय काय ! देणें वणें त्याचे ग्राधीन
काही मोलावे, तर दियस नाहीत कैसेंदि करून परंतु, एक नेळ मसलत

सिद्धीस जाऊ, या अर्थी तेहि सोसिले. परतु, नागपुरी अडीच महिने जाहले मामलत अगर कोणताही इतल्ला खावदास नाही. ऐवज कोठील करावा ? आणि कोणास द्यावा ? हा इतल्ला नाही. हिंगेव मात्र एक मास जाला ह्यणजे दत्तरदारास यादी दाखऊन जमाखर्च ल्याहावा. हे चाल आज दोन वर्षे आहे. मामा व तात्याचे विद्यमाने पाच लाख रुपये वराणपूरपर्यंत रोजमरा पावला. त्यापैकी नाना जोशी याचें विद्यमाने पधरा हजार रुपये मात्र ठाऊक ! वरकड दाखला देण्याचा नाही. सवा लक्ष रुपये दरमहा येत असता, दाणा घोड्यास नाही. उटे मेलीं ! चार रोज तीन रोज मुदवक नाही ! नाना जोशी याचे घरी जेवणे. अगर तात्याकडे गेलो, तर तेथे जेवणे. चौ रोजा आड मुदवक व्हावा. हें वर्तमान आईकोन मुस्ताक जाहलों. सवा करोड रुपये बारा हजार फौजेस दोन वरसात वसूल असता, हा गजब ! तेव्हा यजमानाचें सर्व आडकून कारभारी यास पुसिले. त्यानीं विजातीय काहीं सांगितलें, ते पत्रीं काय ल्याहवें ? यजमानाच्या बोलण्यास दाखला पडत चालला. तेव्हा खातरजमा जाहली. पुढे सेनाधुरधर आमजेरावर आले. लोक डेन्त्याजवळ एक नाही ! खाविद एकला ! याची तजवीज कारमारी उभयतास पुसिली. तरी उभयता एकात एक नाहीत. राा भवानी काळो याजकडे फौजेची समाजाविसी लोकांची हजिरी हिंगेव पांच सात वर्षांचा आला. ते लोक मातवर. बोल्या करून भवानी शिवराम यांनीं आपणाकडे आले त्यास पैका द्यावा. भवानी काळो, याजकडे यादव, पाढरे वगैरे यास पैका न द्यावा. तेव्हा कूल सरदाराची झोड. श्रावणमासाच्या दक्षणेसारखी दोन रुपये अधिक तिकडे ब्राह्मणांनीं जावे ! हे चाल दोन वरसें चालत आली. राा भवानी काळो यास तगीर करावे, आपल्या कामात यांनीं न बोलावे, हे केलें. घरी वसविले. तेव्हा राजश्री सेनासाहेबसुभा यास बोलणे प्राप्त झाले. कोणचि राहिले नाही. पुढे सदेह. न जाणो काय होतें ! एक यादव मात्र याचे पक्षीं राहिले. तेव्हा राजश्री सेनासाहेबसुभा यांनीं समध, एका बाणदाराचे जमातदारास कामावर न घालता विडी घातली इतका समध, लाऊन आपल्या जिवावर आलें. पोटकरारी करावी. मरावे ? पागोटें टाकिले. मोठा त्रास केला. हें आयकोन धावोन गेलों. समाधान केले तो भवानी शिवराम याचे गादीं व लोक मिळाले. हें वर्तमान आले तेव्हा मारानिले यास घरास लाऊन दिले. भवानी शिवराम याचे बिनसलें. तेव्हा आह्मी व राजश्री नानाजोशी ऐसे राजश्री दिवाकरपत दादा याच्या घरास गेलों. त्यासीं भाषण केलें. त्यानीं मागाहून कथा सांगितली कीं, मी नागपुरीं असता मजला चारसें लोक पाठवून गेले. मामाचा व याचा युद्धाचा समय ते वेळेस पोहोचलों. मामाची व याची भेट केली. पुढें मामानीं काहीं खुणेच्या गोष्टी सांगितल्या. त्या आधारावर मामाजवळ जाऊन राहिलों. सेनासाहेबसुभा रघोजी बाबास जाहला *

असतां, फटेभरीं गंगातिरीं मामानीं गंगेचें उदक गंगेंत बसोन राजभी सागळी
 वावाच्या हातीं भातलें कीं, सेनासाहेबसुभा दुष्कांस दिला, ऐसें इमान देऊन मग
 मसलतेच्या रीतीनें भवानी शिवराम व बिवाजीपत पडणीस व दिवाकर
 पत यांस सांगितलें कीं, दर्यावाई मुलास घेऊन जात होती ते मोठ्या
 प्रेनें याा शिवकरावपत घर्तक व पत्रें पाठऊन आणिली तिणें यादी
 पाठविली होती ते करार करून दिली तेव्हां ते आली नाहीं तर
 धडुरावर गेली होती नागपुरास जाती तेव्हा, मागून कुटुंबाकरिता दुष्कां जा
 ल, याकरिता यादी करार करून दिली आहे परंतु आतां मोठ्या खिडक्या
 दरवाजे ठेविले आहेत तूर्त शिबेकटार पधरा दिवस मात्र ठेवा सावाजी
 भों नाना ऐसें चिठीत लिहीन मागू नका सेनासाहेब सुभा रघोजीबाबास
 लिहीन हा सिद्धांत मामानीं व दियाकरपतानीं करून, सेनासाहेबसुभा यांस
 व भवानी शिवराम यांस सांगितलें आणि सांगितलें कीं, तुम्हीं बाईकडे जात
 जावें, रतिमात्र चूक पडली झणजे नवाय व आर्मी मिळाव्यास इजला गा
 रत करून देईन ! तों बाईकडील पत्रेहि मामास सापडलीं या शिवराम वि
 षळ याकडे सचार बाईनीं धरिला तो छानीं सांगितला बाईघर चौक्या !
 सेवठ मूळ आणि बाई समर रायतानुचीं डेन्याबळ आपल्या असावी, हा
 करार जाहला बाईस उमजलें कीं, मी यांची आज्ञा न मानिली झणजे हे
 यादींतून निघतात आणि गारत करितात त्यावर राजभी हरीपत तात्या आले
 हे कथें घर्तमान तात्यांस व रुकुनुदौले व जावितजग यांस मामानीं सांगितलें
 सेवठ भी पंदरीच्या देवाळयांत याईनीं मामास शपथेनें गोंघायें ऐधी सघी
 घडवून, माऊयहीण हें नातें लाऊन, देवासमक्ष झणूं लागली कीं, यादी ए
 री ऐसें वचन द्यावें तेव्हां मामानीं साफ सांगितलें कीं, रघूजीबाबा आनोळी
 बाबाचे पोटाचा नाहीं, दुसला पुत्र नानाचाच सरा ऐसें विद्यादयुक्त भाषण
 केलें तेव्हां याईस निराशा जाहली तेव्हां आपली गत पुसली कीं, माझा घाली
 कोण ? तेव्हां मामानीं उत्तर केलें कीं, सावाजीबाबा अवज्ञा करीत तरी करू
 देणार नाहीं हें बर्तमान डेन्यास घेऊन तात्यापाशीं सांगितलें व रुकुनुदौले
 व जावितजग याजपाशींहि सांगितलें कीं, देयाबळ मजला याईनीं गाठिलें
 दीतें, त्यास साफ सांगितलें, बाई उमजली दंगा करील, आईल, याजकरि
 तां मोंगलाजयळ पिळाडीस उतरयिली तमाम पौजेच्या हनिच्या राजभी शि
 वकपतास व पडणयीस सज्ज ठेऊन घेतल्या त्याचे फारनून बेइतला केलें
 बाईस उमजलें कीं, आतां नानासाहेबासच धरिस्थानें घांचल्यें तेव्हां सरदार
 व फारनून राजकारणास लागले त्या दिवसांत आर्मीहि योष करून टीक
 करुषें ऐसें होतें त्यास, मामा एका दिवसाकरितां उतायळी करून गेले
 दगा पावले सुसरे राजीं सर्भ सरदार व नवाय एक करून भीमताण दोन
 मजली जाकं न द्यावें, हें जावितजग व आपण जिद करीत असतां, आपणापर

तुफाने ? शिकेकटार मागितली. सेनासाहेबसुभा रघोजीवावास देणार ऐशी पत्रे पुरदरास लटकीं पाठविलीं व तात्यास सागितलें, मुधोजीवावाचें व श्रीमताचे सूत्र. ऐशी तुफाने घेऊन, केला श्रम त्यास, श्रीहरी व चार मातवर रास्ते आदिकरून यांस ठाऊक आहे. जावितजगास घेऊन आलो. एक मास निर्मलेकडे मजला लागला. मामानी सागितले कीं, हे मसलत राजश्री वा-पूची आहे. मीच वापू आहे. भेद नाही. मजविशीं पुरदरास लिहिलेहि असेल. ऐसे श्रम केले असता, मामा जाताच आपले राहुटीत बसलो. पधरा रोज पाहिले तो तुफान करून कैद करितात. तेव्हां राजश्री वापूकडे पत्र पाठविलें. वापूनीं व नानानीं हरीपंतास लिहिलें कीं, मसलतेतून दिवाकरपतास न टाकणे. आणि मजला पत्र आले त्यांत आशा कीं, हरीपताकडे जात जाणे. तेहि बोलावितलिल. तेव्हा, तीं पत्रे प्रतिष्ठेस घ्राणास आश्रय जाहला. राजश्री नाना जोशी आले. त्याचे दर्शन जाहले. तें पुतें वाकीफ जाहले. आमचे समाधान केले. तो हरीपतावर वाईचे मसलतेचें जड पडलें. पुरंधरचीं पत्रे आलियावर तात्यानीं पदर पसरिला कीं, चूक जाहली. नाहक तुह्यावर आरोप केला. भवानी शिवराम पाया पडले कीं, चूक जाहली. ईश्वर आह्मी सोडिला. इतकें आता माफ करावे. पुढें चुकणार नाहीं. तेव्हा तात्याकडे जाणे सुरू केलें. वाईचा कारभार. तीस लक्ष रुपये तलव वाईची द्यावी. पुढें वाईस सरजाम द्यावा. या पेचात दौलत गारत. फौज सेनाधुरधरयाची हणमतराव घाटगे वगैरे याचें जथ पडणार. तेव्हा या तोडमोडींत राहून, सेवट, वाईचे बुद्धीने वाई लुटली गेली. तीस लाख तलव देणे. याजला ते वाचली. खडेराव दरेकर व आपाजीराव पाटणकर वाईचे मध्यस्तींत असता, वाई चुकता गारत जाहली. सेवट, अवरु वाचली. तात्यानीं तह केला. वाईस एक किल्ला द्यावा. वरकड सावाचीवावास पागा, हत्ती, सिलेखाना द्यावा. हा तह केला. दिवाकरपतानीं वाईकडून सेनासाहेबसुभा यास कराराप्रों मिळावे, ऐसे साधन राखावें, हे तात्यानीं करून, भवानी शिवराम याचे कामात तिडण न करावी, जे जाहले तें जाहलें. हे इमानात चुकले, आता याजविशीं शपथ मजगीं करावी, कारभार याने करावा, वडिलपणें आपण सल्लामसलत देत जावी, हे तात्यानीं करून, निरोप दिल्या. दिवाकरपतानीं आक्षेप केला कीं, पुरंधरास जाऊन उभयता वापू व नाना याच्या भेटी मी घेऊन येतो. तेव्हा सेनासाहेबसुभा यांनीं आक्षेप फार केला, आणि तात्यानीं समाधान केले. बहुमान केला असता हे पुरंधराकडे पाहतात हे दिसले. याकरिता यासमागमे वराडात आलो. पचवीस दिवस वाईकडे जाणें. वाईचें व नानाचें प्रेम निस्सीम जाहले. एक जागा जेवावें. नानाचें कसे विचारावे. फारच ममता. मागील लुटणे दुःख सर्व विसरले. वाईनीं तात्यास पत्र लिहिलें कीं, माझी खातरजमा नानानीं केली. यांनीं लिहिलें कीं, वाई माझी जाहली, आता तूट

जन्मभर पडत नाही हे नाना जोशी यांचे प्रत्ययास आणून दिले नानास ने ऊन सर्व दाखविले. बाईने पौजेच्या समजाविशीं नुपर पडली तर पैका घावा, किले घावे, नाना साहेबांचे सब साहित्य करावे हे पुत्र ती आई, हे पचवीस रोजाव जाहले हे पाहताच, मागती काय जाहले, नकळे, वाइकडे मी जाऊ नये, आणि बाईचा धोम मन माने ते धोलो लागली तेव्हा शोध मनास आणित्वां कारभारी यास हे असल जाहले बाईचे व नानासाहेबांचे एक, आणि जवळ मी, हे मसलतेंच असतां मी राहणार नाही याकरितां यजमानास कळो येत नाही, ऐसे दर्शविले व बाईस अनेक प्रकारे दर्शविले, जर हे बाईकडून जातील, तर आपण बाईपासून चोरोजाव किले घेईन यजमानांनी नानास पुसिले त्यांनीहि समज दिले हे वर्तमान आपणास कळले, तेव्हा आम्ही ठिकठिकाळ वस्त सोडून उगेच राहिलो ऐसे दिसाकरपतांनीं किचेक प्रकारे कारभारी यांच्या चुक्या सांगितल्या त्या पत्री कोठपर्यंत स्याहाम्या ! दिवाकरपतांनीं मसळत नाखिली नीट करावी, ते कारभारी यांनीं झपावे कीं, हे मी अगोदरच केले होते तेव्हा आपण त्रुट धरिले, नाना जोशी यांचे घरी वसावे आपणाकडे नानाची पत्रे गेली, तर मी नानापासी आई, ऐसे आप णास स्याहावे याचे कारण कीं विरस न दाखविता बापूची व नानाची भेट घ्यावी मामाचे मसळतीत भ्रम पार केले आळा घातला सायाजीयाबाचे व मामाचे नीट करून दिले मबानी शिवराम यास कारभारांतून काढावे, हे मामास सेनासाहेबसुभा यांनीं सांगितले मामांनीं हि मान्य केले त्याप्रो मबानी शिवराम यास सगीर करावे तेव्हा मीच मामाशी अट धरिली कीं मबानीपत माझा पुत्र होय त्यास कारभारांतून काढिल्यास मी करणार नाही, व तुम्हां जवळहि राहणार नाही ऐसे किचेक प्रकारे मामास विनती करून राहिलो याचे कारण कीं एक वेळ पुरघरास जावे, उमयतांची भेट घ्यावी, ते आशा करितिल त्याप्रो वर्तणूक करावी, ऐसे रुपन दिसाकरपतांनीं बहुसच सांगितले कोठपर्यंत स्याहावे ! तेव्हा आम्ही व नानांनीं बहुता प्रकारे सांगितले कीं, सेना घुरघर आमनेरास आहे, येथे समजोत कोणतीहि नाही या समयी तुम्ही चिस घातावे त्यास उत्तर केले कीं विठलपतास बरादाव ठेवावे आर्षा तुझीच नागपुरास जाऊं नये ऐसे यजमानास बहुता प्रकारे सांगितले आठ रोज नाना तुझास घेऊन सर्व सरदारांच्या घरास फिरलो सर्वांस सा गोन अलजपुराघर रहावे, हे मसलत केली तुझी पाहिली ते विचारास न आली तेव्हा विठलपतास ठेवावे ऐसे केले समई मसलत सांगायी ते आ इन् नये तेव्हा आतां आर्षा तों भीदरीचे चिंतेन करीत बसतो सात्यास ये ठिल्यापासून काही इतळा कामाचा आपणास नाही आणि आतां काय त णता ! त्यास आर्षा येथे आलों त्या दिसापासून द्रीढीनेहि पाहिले हे का- पत्यादि कामांत नाहीत आणि तुझी उगवळास पुरघरास पों दिहिली

त्यात उभयता कारभारी एकत्र आहेत. ऐसे कैसियावरोन लिहिलेत ? व आपली पत्रे दिवाकरपतास दोन तीन आली की, सेनासाहेबसुभा यास घेऊन सत्वर फौजेत यावें. त्यावरून दिवाकरपत नाना जोशी याशीं हणो लागले की, तुम्ही उभयतास काय लिहिले, ते आह्मास ऐसीं पत्रे लिहितात, तेव्हां आह्मी येथे कारभार करितो, आणि त्याने लिहिलेप्रो आमच्याने घडत नाही, हे लिहिणे तुमचे उचित नाही, आता मी उभयतास पत्रे लिहून आपली प्रथम जोडी पाठवीन. हे आमचे समक्ष भाषण जाहले. शहरचे लोक व शिपाई व रयत-सावकार, वाड्यांतील वायका, सर्वांचा एकच प्रकार की, दौलत, जर दिवाकरपत कारभार करितात तर, निभत्ये हे पाहोन व समय पाहोन आह्मी फारच निकड केली की, आपण, वापू व नानापर्यंत हे जात, ऐसें करावे. तेव्हा भवानीपतासच पुढे करून, सावकाराच्या घरोघर जाऊन, आठ रोज मोठा श्रम तीन तीन प्रहर रात्रपर्यंत आह्मासुद्धां घेऊन वसावें. कामाची व बोलण्याची व जलदीची हातवटी पाहिली. सावकार मामलेदार राजी. पूर्वी कारभार केला. त्यास आपले विद्यमानेच कर्ज कोणाचा एक रुपया सरकारात बुडो न दिल्या. हे सर्वोकरवी आह्मासी भाषण करविलें. आणि आमचे दृष्टोत्पत्तीस आणून दिलें. आठा रोजात दाहा लाख रुपये ऐवज, काहीं मुछदी व काहीं सावकार व रयत व कटकची मामलत ऐसा ऐवज, नवीच कल्पना करून ठरविला. आणि आता फौजेस देऊन निघणार. यजमानाचा वेत की, कैसंहि करून यास फसवून कामात आणावें. हें आह्मासी भाषण व दिवाकरपतासही भाषण बहुत नम्रतेने काकळूत करून करितात की, तुम्ही चित्तावर घेत नाही तर, माझा प्राण वांचत नाही. मी पूर्वी सर्व प्रकारें चुकलो. ऐसें शभर वेळ यजमानाने म्हटले. परंतु दिवाकरपताची एकच जिद की पुरधरास वापूनानाकडे जाऊ. ते आज्ञा करितील तैसें करीन. तेव्हा आम्ही यजमानाच्या मर्जीकरिता बोलिलो की, उभयताचीं पत्रे येथे आणवितो. आणि पत्रेही वरचेवर तुम्हांस येत आहेत. परंतु याचा वेत की, रुवरू जावें. श्रम कोणाचे केले हें सर्व विनती करीन, रुजवात सर्वांची व तात्यांची करीन. यजमान व आह्मी त्रासलों ऐकत नाहीत, पत्रे आली तरी रुवरू जाऊन मग करीन. तेव्हां याला बाहेर तरी काढा, हे मात्र केले. आतां ऐवजावर चिठ्या करून निघावें. सेनाधुरधराचा नेट बसता, विडलपत तात्याजवळ होते, ते बोलाविले. ते व हे मिळून पधरा हजार जमा होतील. महमद इसफ व इस्माइलखान व सेनाधुरधर याणीं गारद तोफा मोगल जाहले. हे गनीम याकरिता रुकुनूद्दौले यास पत्रे जावी की, वराडास सुभा इस्माइलखानास तगीर करून दुसरा केला असेल तर तो जावा, नसेल तरी खानाने फंदास सोबत देऊ नये, अगर जावितजंग वराडास पाठवावा. जावितजंग व हे एक जाहाले ह्मणजे अलजपुरचे खूळ तुटते. जावितजंग वराडात

जरूर जरूर यावा, नाहीतर मोंगल गनीमीची लढाई, नागपूर मजबूत नाही, शहर गालत होईल, किंवा न जाणो कसे होईल सेनासाहेबसुभा यांचा निश्चय शपथपूर्वक की, सेनाधुरधर यांनी लढाई हत्तीवर बसोन घेईन! हे सकट सर्वांस वाटते हे हत्तीवर बसोन त्याजवर चाणार ते सो मोंगली सामान यात पाटणकर, निंबाळकर वगैरे मोठमोठे सरदार काळजी करतात की, तोफा गारद येथे नाही, आहे त्याचे साहित्य नाही हे कसे होईल! याकरितां जायितजंग जरूर पाहिजे व आपणही सेनासाहेबसुभा यास बखिलपणे ल्या हाथे की, आपणास रक्षून शत्रूस मारायें हेही जरूर ल्याहावे वरकड येथे सत्वार फद मजमान अगर कोणी याचे एक लक्ष भीमत राखभी पतप्रधान येथील दैवत दुसरा अर्थ नाही आवांतरी आमचे संकटी आवातर उत्पन्न जाह्ला, ऐसे नित्य क्षणत असतात दुसरा अर्थच घडणार नाही हे निश्चा पकी आहे श्रीमतांनी रोकड थीस छाल पाठविली घवी याजला भ्रम! पैका नाही! हे दिवस पण्ड पाहणार नाहीत वस्ताद मसलत समयास आऊन सां गणार, आणि यजमानच एकनिष्ठ हे सातरजमा दियाकरपत काययंगमनसा बापूनानाचा नायब हे बोलतात करणीदि पाहतो एकदां उभयतांस पहायें हाच मानस आहे, हेहि निश्चा जाहली एक भवानी शिष्यराम याची य धन्याची चित्त शुद्ध नाही हे त्यांसही उमजलें आहे आपलें आचरण आप णांस कळतें आचरणच ऐसे दिसलें की, यजमान फार जाल! फार फार अगेस केळी नाहीतर एक दिवस निर्मो नये ऐशी घाल पाहिली यांतून न जाणो काय निघते? सर्वदा लय आश्रय लोकांचा मोंगलाकडून कोठेहि जोरांनं कारमार असावा ऐसे साधन चाल रीत आहे ते एकदां सूर्य आ पत्त्याजबळ येतात दरमियान सेनाधुरधर मात्र आले हा गुत आहे हे दर मियान नसते तर, न योलावितां तात्याफडे जाऊन, तथून शंभर पन्नाया निसीं पुरधरास जावें, हे येथील मर्जी आद यात सेनाधुरधर याचा यांग पाहाना, कैसा घडतो व लढाई कैसी होती आता युद्धाचाच प्रकार दि सतो हे थीस कोस असता टाळा देतां नये टाळा दिमा तर नागपूर शहर गारद होतें किझा एक गडी नाही आम्हा, मंडलें क्रिया निगळ मुणय आम्हा नाही कयिले समागमें प्यावे, सरजाम टाकावा, ऐसे सकट आहे ज्यायितजंग मात्र असावे, अगर जे आशा येदल तेथें करतील करे यतमान लिहिलें आद कित्येक आतील बाहरीन अथ मी भेटा तर सा निगदन करीन सव प्रकारे सेनासाहेबसुभा यास लक्ष आपलें आहे आपली आशा तेंच मान्य, ऐसे आहे येविसीची म्हासज्जमा जाहली पयाचे उत्तर सातरयणे बहुत काय लिहिलें! कृपा लोभ करवा, द विनि

पत्रांक १६६

श्री माहालक्ष्मी. १६९७ मार्गशीर्ष शुद्ध २

स्वस्ति श्रीराज्याभिषेक शके १०२ मन्मथ नाम सवत्सरे मार्गशीर्ष शुद्ध द्वि-
तीया भृगुवासरे क्षत्रियकुलावतस श्रीराजा शिवछत्रपति स्वामी यार्णी वेदशा-
स्त्रसपन्न राजश्री सदासिव-दीक्षित ठकार यासि आज्ञा केली ऐसीजे. तुहीं वि-
नतिपत्र पाठविलें ते हुजूर प्रविष्ट जाहले. आपण श्रीचे दर्शनास करवीरास ये-
णार, येविसीं आज्ञापत्र सादर व्हावे, म्हणून विनतिपत्रां लिहिलें, ते विदित
जाले. श्रीचे दर्शनास हर कोण्यास येणेविसीं लडा काये आहे ? तुह्मी येणार,
तरी सुखरूप येऊन, श्रीचे दर्शन घेऊन, जाणे. जाणिजे. निदेश समझे.

समत मंत्री.

वार सुरु सुद

समत सुद वार.

 मर्यादेय
विराजते.

पत्रांक १६७

श्री मोरेश्वर. १६९७ मार्गशीर्ष वद्य १२

विनती उपरी. मेस्तर हेष्टन याजकडून वगाल्यांतून वकील कर्नेल आपटेन
कलकत्ताहून श्रीमताकडे पुरदरास जावया निमित्त आले. दोघे मुख्य आहेत.
वरोवर तीन अवान्या, व रिकामे वोड्याचे वगैरे हत्ती नव, एकूण वारा हत्ती,
व फिरगी पाच सातसें पर्यंत, व चार शंभर आहेत, व नेहमी वोड्यां शंभर,
व हजीर वेगारीची तीस, व उटें तटे वगैरे खडदूर शेंपन्नास आहे. सुरतेकडील
इंगेरजाचा व श्रीमताचा सलख करून द्यावा, या अर्थी आला. वरोवर श्रीम-
ताकडील कारकुन व जासूद जोड्या व दस्तक आहे. दस्तकावरून आह्मीं
नावें लिहून घेतली आणि आपणास लिहिलीं. फिरगी भाषेचीं नावें आहेत.
रजवचे दस्तक आहे. ठिकाण सोडून च्यार माहिने जाले. आणखी आठ रोजांनीं
पुरधरास जातलि. वैजापुरीं रविवासरी आले. गहरींहून नवावाकडून दर्गा-
कुलीखानाचा भाऊ मेजवानीचीं वत्रें व दुशाला दोन व हजार रुपये नक्त
घेऊन आला. त्याकरिता सोमवारी वैजापुरीं मुकाम जाला. आज मंगलवारीं
वाबूलगांवावरून चितली ताा बेलापूर येथे मुकामास गेले. मार्गी कोणास
काहीं उपद्रव किमपी देत नाहींत. जे लागेल ते पैसा देऊन घेतात. हे विनंती.

पत्रांक १६८

श्री (नकल) १६९७ पौष्य वद्य ५

राजश्री यशवतराव गिंदे गोसावी यांसी:—

अखडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो माधवराव नारायण प्रधान आशि-
र्वाद उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल लिहीत जाणें. विशेष. ता

मनोळी व चिकोळी वगैरे गांव भीमत महाराज याचकडून कसोत राजभी आपाजी शामराव यांचे विद्यमाने राजभी रामचंद्र महादेव याचकडे आहेत त्यास, महाराजाची स्वारी याहेर चौजेसह निघोन चिकोळी प्राप्ती येऊन, गाव खेडी येऊन पुढे आपली वेणार, झणोन कळले त्याचवरून, हें पत्र तुझांस लिहिलें आहे तरी, करार बाळा असतां, त्यांत अंतर करणें, गांवखेडी येणें ही गोष्ट उत्तम नसे याठपरी महाराजांस विनवि करून गावखेडी घेतली असतील ती माघारी देववून, पुढें उपसर्ग होऊ न देणें नाहीं तरी तैसंच लिहिणें त्याप्रौ केलें जाईल या छ १९ बिठकाद, शु। शीत सवैन मया व अक्षफ बहुष काय लिहिणें ? हे विनवि

पत्रांक १६९

भी

अदाजें १६९८

राजभियाविरासित राजमान्य राजभी लक्ष्मणपंत बाबा स्वामीचे सेवेशी:-

पो इरी वळाळ य पद्याकर बाबूराव सा नमस्कार विनती उपरी येथीस कुशळ जाणोन स्वकीय कुशळ लिहित अशिलें पाहिजे विशेष राजभी आबाजी खडो मुदामे चाळगुा भीमत राजभी दादासाहेब याचकडून निरोप घेऊन आपले घरस जात होते त्यास खंडाळ्याचे ओढपावर चोरांनीं झुटले तेव्हां आपण बार्हस होते खंडाळेकरांनीं माग काढिला सो भुईस आला तेथें सान्या रामोद्यांनीं मिळोन मनसोबा करोन, मुंइजे पुढें चिपोळीस माग न्यावा से द्यकून, खडकी येथें माग न जातां सान्यांनीं एकोपा करून, खडकीचा रामोदी चोर झणोन घरिला सो आज सा कैदेत आहे त्याची चौकसी पहातां त्याचकडे मुद्दापत्ता नाहीं तेव्हां सान्या रामोद्यांनीं दाव्यादंदानें घरिला किंवा कसा घरिला से जाणस सान्या रामोद्यांनीं (वि) चारु लागले कीं, हा तुमचा चोर, तेव्हां आबाजी खडो आतुर सारे रामोदी याणीं आणून विचारितात त्यास जाणतात कीं, आपली करू त्यांत तुझी आरा, कीं तुमची चोरी आपली उगऊन देतां त्यावरोन आंबाजी खडो याणीं हा चोर झटले त्याचवरोन खडकीकर रामोदी आपोन यादपात ठेऊन गेले चौकसी करितां, पांच सात गांवचे रामोदी बार्हस आणून विचारले कीं, " न डकीकराकडे मुद्दा घापीत करून देणें, नाहींतर सारे मिळोन चोरीचा फटशा करून देणें तेव्हां मुद्दापत्ता नाहीं, सा सात गांवचे रामोदी यांनीं करार के सा कीं, आबाजी खडो याचें काय गेलें तें सत्य पुरस्कर सांगायें घारेजण मिळोन हिस्तेरसी करोन, कागद लिहोन देऊन, आठ पंधरा दिवसांचा या इदा करून गेले, नंतर खंडाळेकरास आपिले त्यांनीं तीस सा ठरऊन गेले परनिघेचें लतच दिव्हें आदे वेळेकर य फवटेकर य सुरुकर देरी फयूसच आहेत मौजे मदेगांवकरावर रोसा केसा त्यास, त्याची गेरपाफा या रामा

जपितं घाटगे यास समजाऊन, त्यांणीं स्वामीचे पत्र आणिले. पुढे रोखे (पुढे फाटून गेलें आहे.)

पत्रांक १७०

श्री (नकल) १६९८ कार्तिक शुद्ध १४

अखडित लक्ष्मीअलकृत राजमान्य राजश्री जगन्नाथ चिमणाजी निा संस्थान धाडवसी गोसावी यास:-

सेवक माधवराव नारायण प्रधान साा नमस्कार सुा सवा सवैन मया व अल्लफ नारोराम कारकून दिला सस्थान मजकूर याणीं हुजुर विदित केलें कीं:

श्री परमहंस भार्गवरामबावा पा- सोन आजपर्यंत सस्थानचे लिहिण्याचें काम एकनिष्ठेनें करित असता हाह्मी आपले हाते घेत नाहीं, हाणून ऐशि- यास पूर्वीपासून याजपासून लिहि- ण्याचें काम घेऊन याचें चालवीत असता हाह्मी दिवत करावयास प्रयो- जन काय ? तरी पूर्ववतप्रौं काम- काज यापासोन घेत आला त्याप्रौं घेणें व चालवीत आला त्याप्रौं चाल- वणे.

आपणाकडे गोसावीबावापासोन पानपत्रावळीकरिता एक मनुष्य चा- लत होतें त्यास, सरकारचा वेहेडा जाला, तेव्हा माणूस दूर जाहालें. त्या ऐवजीं पचवीस साा दरसाल करार केले हाणोन तर सस्थानचे ऐवजीं शिवंदीखर्च सस्थानचा आहे. त्यामधे कमपेश करून याचे पचवीस साा मा. णूस दूर जाल्यापासोन साल दरसाल देत जाणे. कलम १

आपणास कदीम सस्थानाकडे वेतन साा सवासे चालतात. त्यास, योगक्षेम चालत नाहीं. तारापूर प्रात वसई येथें आपणांस मजमूची असामी होती ते वद पडली. साा जगन्नाथ चिम- णाजी याणीं रजवदली करून ते अ- सामी आपले चिरजवाचे नावें करून घेऊन धर्मार्थ आपणास शभर साा दे- तात. त्यास, असामी आपली आपले नावें चालोन पैका पावे तें करावें. हा- णोन. तर सनदपैवस्तीपासून असामी नारोराम याचे नावे चालऊन, असा- मीचें वतन सगारनिलेस देत जाणें.

कलम १

एकूण तीन कलमें लिहिल्या प्रौं करार करणे. येविशीं बोभाट फिरून येऊ न देणें जाणिजे. छ १२ सवाल आज्ञाप्रमाण. मोर्तव.

पत्रांक १७१

पौा छ १५ जिल्काद.

श्री

१६९८ मार्गशीर्ष वद्य ३

रावसाा मेहेरवान करमफर्याम मखलिसां सखाराम पंडत सलम लाहुताला. वादक पौक मुलाकत मसरत आयात मषहूद खातीर इतिहाद मासरबाद.

येथील खुपी जाणून आपली पादमानी हमेषा कळमी करित आहां पाहिजे
दरीबिला, बहुसरोज जाहाळे आपणाकडील खैर आफियतेचा खबर माळूम
होत नाही दोस्तीचे जागा ऐसं न थार्वें हमेशा आपली पादमानी कळमी
करित यावें हाडी नरसिंगराय कारकून या चा चेरमान पारचे पाठविले असे
आबरा एखलास घेतळा पाहिजे ज्यादा लिहिणें फाय असे ! हे किताबती

पत्रांक १७२

भी

१६९८ मार्गशीर्ष अखेर

आंशाहमत पन्हांनीं किताबत वसूल उसूल केठी ते पोंहोंचोन खुप खुरमी
हासल जाहाली व आंशाहमतप हाकडून सदाकत अतवार नरसिंगराय आ
ले याणीं मूज्यानीं जाहीर केलें, ते मुफसल जाहीर आहां वपारच्या रसीद
बाजी ते पोहचली त्याजवरून गगाघर राव रास्ते हुजूर येऊन आंशाहमतपन्हां
कडून मुफदमा जाहीर केला, तो माळूम जाहाला ऐसीयास, ये यावेचा मजकूर
नरसिंगराय यास सांगितळा आहे हे लिहितील त्याजवरून कळेळ हमेशा
किताबत पाठवून दिले ताबा करणें दोस्ती जागा

पत्रांक १७३

भी

१६९८ पौष प्रारंभ

विद्यार्थी बाजी सदाशीव कृतानेक सां नमस्कार मित्रापना कीं या नारो
खुनाथ वैध पुणेंकर सरसुभा दिला निलकंठ महादेव याचें पत्र आम्हास काल
सायकाळीं तापीतीरचें मोश्वर वय १४ र्वें आलें म्या डाकरखेडें पा नंजर
बारचे लाि आलें कीं, माऊ लटके जाहले या दरी दामोदर व निवम य
नारोपत्र वरवे वगैरे तमाम जमा करून पारपत्यास आलें आमी आपत्ताज
मायानसीं समागमें आहीं सत्यरच पारिपत्य करून येतां क्षणोन लाि आहे
आपणास कळावें, म्हणून लिहिलें आहे विदित होय हे विनति

पत्रांक १७४

भी (नकल)

१६९८

सिका

यादी विसावी कृष्ण यांस जातीस तेनात य पुत्रास पालम्पीची तेनात य वि
हल कृष्ण वधु यांस जातीस तेनात य पौजेस सरजामास माहाल वगैरे आदेश
म्या सया सयेन मया य असप

खाशांम्या तेनातादेखील पालखी य रोरीस तेनात गावअमिनीमुद्दां
१५१६० तेनाता

१०६१० सुद तेनात

सातगांवची तनखा का
फूटगांव आकार का

१६६८९॥ ता कर्जेरांजणगांव पो देहे १७ तनखा रुपये

१२५१४॥ को बेलगांव वगैरे गांव ४ होन नाणे
६२५७॥ यासीं दर होनास रुपये

२ प्रां १२५१४॥ रुपये

१६१९॥ मौजे देऊळगांव सिंधी देहे १ आकार
तनखा रुपये

१९९१॥ मौजे पारगांव ता पांडेपेडगांव रुपये

२८०९

किष्ठा फूटगांव ३८०९८८

१००० मौजे कोटमंगी कार्यास कसूर

प्रां हुकेरी

४९५६८

मौजे सुर्ते व शकरगांव पा काठी

९९२५ मौजे पुल्लस पो माहाल

पत्रांक १७५

भी

(नकल)

सिका

१११६

यादी विसाजी कृष्ण यास आठीस तेनात व पुत्रास पाळसीची तेनात व
विठल कृष्ण मधु यास आठीस तेनात व मौजेस घरसामास माहाल वगैरे आहेत
मुा सवा सवैन मया व अलप

लाशाच्या तेनाता देखील पाळसी व सेरीज तेनात गांव जमिनीसुद्धा
३५१६० तेनाता

३०६१० खुद तेनात

१००१० यरदुकूम पेशची

२०००० आजती दिवुस्थानचे स्वारीस जाते
समयी

१००१०

६०० कापट आग १५०

✓

३०६१०

- १२६० महिपतराव विश्वनाथ जातीची तैनात नार्ही. पालखी व अश्वदागिन्याची तैनात.
 ३२९० विठल, कृष्ण वधू यांस तैनात पालखी दिवड्या आत्रदागिन्यासुद्धा.

३५१६०

- १०७८ खेरीज तैनात गाव व जमीन
 १००० मौजे नन्हे ताा कर्यात मावळ.
 ८८४॥. ऐन
 ११५१. जाजती.

१०००

- ६० मौजे भिवू ताा करेपठार जमीन चाहूर.
 १८ मौजे घोरपडी ताा हावेली प्रात पुणे जमीन रुके ४४

१०७८

३६२३८

- फौजेस सरजामास वगैरे गाव महाल आहेत
 ६६०५८॥ पो सागोले देहे मिळोन २८

✓

रुपये

६६०५८॥

तपसील

२४६४३०॥ सरजामाकडे

४१४१५०॥ दुमाले

६६०५८॥

- १३४४३॥ पो ब्रह्मपुरी उर्फ माचनूर देहे ७ सात
 गांवची तनखा रुपये
 फुटगाव आकार रुपये
 ३६६८९॥ सा कडे राजणगाव पो देहे १७
 तनखा रुपये
 १२५१४॥ कसवे वेलगांव वगैरे गांव

४

होण नाणें ६२५७॥ यासी

दर-होनास रुपये २

प्रमाणें १२५१४॥८ रुपये

३६१९॥ मौजे देऊळगाव सिंदी देहे १

आकार तनखा रुपये

१९९१॥ मौजे पारगाव सा पांढे पेडगाव रुपये

३८०९८॥८

फिस्ता फुटगाव

३८०९८॥८—

१००० मौजे कोट, मागील्यांत

कसूर प्रांत हुकेरी

४९५६८— मौजे सुस्ते व धकर

गाव पा काठी

९९२५ मौजे पुळुज पैर्की भाहाल

२३४९७॥ दिगर बहागीर राधसमुवन धगेरे

देहे २३

तनखा

२१३७९॥ ऐन

२०८८ सरदेखमुसी

२३४६७॥

सा

१२५० निरगुडी निछग्र

मोरो गिरमाळी

१२१८ मानापुर नि

छपा गोसावी

२४६८

सरजामांत

२०९९९॥

३९३४८॥८

पौ वजा निरगुडी कसया वि

सीछ आलादिदा लिहून रुपये

१२५०

बाकी रुपये ३८०९८॥८

९७९७॥=॥ पो धारनेर पैकीं
देहे बनखा रुपये
४

१०२२६॥—

प्रात जुन्नर पो गांव
चा तनखा रुपये
४२॥≡ प्रो कालेवाडी
६३०-१- प्रो रणेवाडी ता कडे
३१४७ ता वेल्हे पो देहे ५
१०९६। ता चाकण देहे ३
२८३२८= ता गाजी भोइरे देहे ४
२४७८। पो पारगाव ता आले

१०२२६॥—
१२४५२९॥=॥ पो आलमले देहे ७५
यो तनखा रुपये
११४३१५८=॥ ऐन
१०२१४॥ दुमाले

१२४५२९॥=॥

४०६३६॥≡

पो पातशापूर
१२५५८८=॥ पो मजकूर देहे ४५
७११ कर्यात नससरी देहे २

१३२६९८=॥

✓ दर होनास ३८— प्रमाणें, रुपये ४०६३६॥≡
१००० मौजे नन्हे ता कर्यात मावळ तनखा रुपये

३५८५०७॥=॥.

यादी निता दिनकरराव रामचंद्र सुता सया सयैन मया व अलफ

किल्ले सिहिगड येथील जवाहीर
स्नान्यापैकी रुपयांची भांडी काढून
लोकास सर्चास दिव्ही आणि फिह्ला
लढविला कलम १

तीर्थरूप राजभी शिवाजीपत व
घोंडोपत यांची माणसे उमयताभ्या
वेष्ट्या काढून, त्यास व त्यांची माण
से आमच्या स्वाधीन करावी कलम १

आह्मांमुळे आमचे सोयरेघायरे व
इष्टमित्र यास उपसर्ग लागला अ
सेल तरी निर उपद्रव्य करावा व
वस्तभाव अपतीस आली असेल ती
माघारी देवावी कलम १

स्वासगत घोडी व वस्तभाव मुद्रा
आवरु सरक्षण करावी कलम १

फिह्लावर सोनारापासून टकसाळ
घातली, व शिक्षा नवा कोरविला,
आणि सा पाढविले त्याचा ज्ञानसाल
आह्मांकडे व सोनाराकडे माफ करावा
कलम १

ती चुलते व सौ मातुभी व
वधू व मुलमाणसे यांजवर चौकी आहे
ती उठयावी कलम १

आमचे जेष्ठ वधू फर्नाटकप्रांती
आहेत त्यांजकडे स्वार आणावयासी
गेले दणोन ऐकिले त्यास मनार्ह क
रावी कलम १

तीर्थस्वरूप राजभी महिपतराय
मृण्य व तीर्थरूप मशारनिलेचे घाकर

आमचे पदरी च्यार गृहस्थ मात
यर आहेत त्यांस, हरएक यात्रे, निमि
त्य ठेवून उपद्रव न घावा कलम १

तोतयास मिळोन कोंकण प्रांतीचे
किल्ले सुटले व प्रांत सराय जाहला
त्याचा उपद्रव नसावा कलम १

रत्नागिरी ता तीता राजभी महि
पतराय कृष्ण यांबकडे होता तो सर
कारांत घेतला ते समई चुलते व सौ
मातुभी व वधू यांबवर चौकी वसवून
घरची वस्तभाव जप्त केली तीमाघारी
देवावी कलम १

रत्नागिरी तालुक्याचा ऐवज तो
तयास खर्च जाहला तो हिशोबामुळे
वाजरी निघेल तो मुजरा घ्यावा
कलम १

तीता राजभी परशुरामपत, आमचे
वधू, यांची स्त्री कोंकणप्रांती आहे
ती आह्मांजवळ आणवावी कलम १

पुण्यातील याह्मातील वस्तभाव
जतीत आली असेल, ती माघारी दे
यावी कलम १

आह्मां सर्वांस शिवाजीपत मुद्रां
प्रायभित देऊन शुद्ध करावे कलम १

आपले तीर्थरूपाने भनी तीता
राजभी महिपतराय मृण्य राव बार

या उभयतांस मालेमालतीस कोकण-
च्या वखेड्यामुळे उपद्रव जाहला
असेल. त्यास दूर होऊन नवीन उप-
द्रव न होय ते करावे. कलम १.

कसवे पावस येथील वाड्यात
वस्तवानी व नख्ती ऐवज जो सर-
कारातून जप्त जाहला आहे, तो आ-
मचा आमचे स्वाधीन करावा.
कलम १.

भार व मामलती व उदम तीा चें
नावे चालत होता. त्यास हल्ली कोक-
णपट्टीच्या वखेड्यामुळे सर्व सोडून,
महिपतराव याचेस्वाधीन करून, त्याचें
त्याजकडे चालवावें. कलम १

का पावस येथे तीा राा महि-
पतराव कृष्ण याच्या वाड्यास व वा-
गास वगैरे काही उपसर्ग लागला
असल्यास मोकळी करवावी. कलम १

पत्रांक १७७

१६९९ चैत्र शुद्ध १४

श्री (अस्सल वरहुा नकल.)

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री हरी बड्हाळ स्वामी गोसावी यांसी:-
पोा माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार विनति उपरी येथील कुशल
जाणून स्वकीय कुशल लिहित जाणें. विशेष. पोा सांगोलें व आलेबले व माच-
नूर व पुळुज वगैरे गाव राजश्री विसाजी कृष्ण यांजकडे सरंजामास आहेत.
त्यास, तुर्ही त्याचे गावावर रोखे करूद ऐवज घेतला, व पुढें रोखे होतच
आहेत, हणोन हुजूर विदित जालें. ऐशास, याचे माहबलास व गावास उप-
सर्ग न करणे. रोखे केले असतील ते मना करवून, ऐवज घेतला असेल तो
माघारा देणें. गावगन्ना राकत रखवालीस देऊन, त्याचे महालास व गावास
उपसर्ग होऊ न देणें. जाणिजे छ १२ रोबल, सुा सवा सवैन मया व
अलफ. बहुत काय लिहिणे ? हे विनति.

पत्राक १७८.

श्रीसीताकात.

१६९९ श्रावण शुद्ध ६.

राजश्री बाबूराव विश्वनाथ गोसावी यांसी:-

अखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य स्ना मुधोजी भोंसले सेनाधुरंधर दडवत
विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित जाणे. विशेष.
तुर्ही पत्र पाठविले तें प्रविष्ट जाहले. लिहिला मजकूर अवगत जाहला. पूर्वी
जाहलेला प्रकार यजमानानीं खासदस्तुरपत्रीं लिहिला आहे, त्याजवरून क-
ळले असेल. फौजेची समजोती होत आहे. चाळीस पन्नास लक्ष रुपयांची तर-
तूद केली आहे. वाजत बरसात हैदरावरी जाणार. शिंदे व होळकर आप-
लाले स्थळास निरोप धेऊन छावणीस गेले. पुण्यास येणार. उभयताचें ऐक्य
फार चागले जाहलें हणोन लिहिलें, त्यास पूर्वी राजश्री बाळाजीपंत नाना

यांचें पत्र स्वदस्तुरें विस्तारयुक्त आलें तें मघलोकनीं सर्व अर्थ इच्छित घडलें हें समजोन जो संतोप जाहला त्याचा अर्थ लिहिणेयांत आलाच आहे सप्र तऱ्या लिहिण्यावरून तरी कोणताही गुहा राहिला नाहीं मुख्य राजाभी पत्र प्रधान देवशाही आणि राजाभी नाना यांची एकनिष्ठता त्याचीच फळें भीनीं दिव्हीं याजउपरी सर्व बंदोबस्त यथास्थित होऊन येतील वरकड इकडील किचेक मजकूर पूर्वी लिहिले आहेत सांप्रत राजाभी दियाकर पुरुषोत्तम याचे पत्रावरून कळों येतील या छ ५ माहे रमव सविस्तर मारानिलेच्या पत्रा वरून कळेल बहुत काय लिहिणें ? हे विनती मोर्तबसुद *

●शिक्षा रघोजीचा

पत्रांक १७९

१६९९ भाद्रपद शुद्ध १४

आज्ञापत्र सेनाधुरधर विश्वासनिधि राजमान्य राजाभी रघोजी भोंसले सेना साहेबसुमा, ता भोकदम, मौजे घनवाडी, पा तळेगांव दादा सहसांची, हातीं वस्ती मौजे हिंगणगांव, पा कुन्हा, प्रांत धन्दाडा सा समान सवेन मया व अलफहु मौजे मजकुरीं पळून जाऊन घनोडी मजकुरावर दावादद करितोस झणोन हुजूर विदीत जालें तर, हे गोष्ट कार्या (स येणार नाहीं) इत्तीं देखत आशापस आपले गांवास उठून येणें दावादद न करणें याजउपर दावादद केला तरी पारपत्य केलें जाईल या कामास जासूद पाठविळा असे यासीं मसाला सा ५ पांच आदा करणें जाणिजे छ १३ माहे शावान मोर्तबसुद

पत्रांक १८०

श्री १६९९ आश्विन वद्य ९

अखाडितत्त्वमीअलकृत राजमान्य राजाभी मदिपतराय कृष्ण गोसायी यासी —

सेवक माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार. शुा समान सबैन मया व अलफ. तुह्यांपासून सरकारांत कर्ज घेतले मुद्दल मित्या.

शा

३५०००

मिती मार्गशीर्ष शुा ३ त्रितिया शके १६९७, मन्मथनाम संवत्सरे, छ १ सवाल, सन सीत सबैन. ऐन मुद्दल बेरीज शा १०९०॥॥. मिति चैत्र शुा ३ त्रितिया शके १६९८, दुर्मुख नाम संवत्सरे, छ १ सफर, सन सीत सबैन. व्याजाबा शा

३६०९०॥॥.

एकूण छत्तीस हजार पावणेएक्याणव शा सदरहु मित्यानीं घेतले. त्यांसी व्याज दरमाहे दरसदे शा १ एकोत्रा शिरस्तेप्रमाणे करार केले असे. तरी जाहले मुदतीचे व्याज व मुद्दल हिशेव करून दिल्ला जाईल. जाणिजे. छ २५ रमजान. बहुत काय लिहिणें ? लेखनसीमा. वार.

पत्रांक १८१.

श्री. (नकल.) १६९९ कार्तिक शुद्ध १३

राजश्री बाळाजी नाईक भिडे गोसावी यासी:—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नेहा फत्तेसिंगराव गायकवाड दंडवत विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय लेखन करणें. विशेष. तुह्यापासून कर्ज घेतले येणेंप्रॉ:—

३००००० सरकारांत भरणा, मार्गशीर्ष शुद्ध १.

५०००० सखारामपत बापू, पौष शुद्ध १.

२५००० नानाफडणीस सवादोन लाख पौष शुद्ध १५.

३७५०००

एकूण पावणेचार लक्ष. यास व्याज दरमहा दर सेकडा शा १। संवा विन सूट देऊ. शके १६९९, हेमलंबी नामसंवत्सरे, कार्तिक शुद्ध १३. बहुत काय लिहिणें. हे विनती. मोर्तव. शिक्का.

पत्रांक १८२.

श्री.

१६९९ कार्तिक

खान अजम याकूतखान दाममोहबतहू

अमारत व आयालत मर्तवात हगमत गौकात मंजील तमलाज मुख-
लिंसां इस्तिनहार दोस्ता वादज धौक मषहूद जमीमोनीर गर्दानीद:
मेखामददरीं वेला आ अमारत पन्हांनीं मुफाविजाईवलाग केला तो उसूल
जाहाला व सदालत अतवार रामचद्र हरी दातार यांणीं मोहिवाकडील

किचेक सपाईचे मजमूल जाहाहीर केले ते माळूम जाले सरकार ताडुकीयांत येऊन खलकास तोशीस होऊं देत नाही व रुजुवातीचा मजमून कलमी केला (तो) आयां जाहला आं अमारतपन्हा सरकार चाखुन्यात येऊन खलीस छडाळ बहुत होते सरकारतर्फेकडील चाकरमानेयाचे कविले घरून नेले व मातें मरून नेलीं, ये बाबेचे घोभाट बहुत येतात लेकिन हुजूर वकील रवाना केला असतां सरकारचाकरमानेयाचे कविले घरून नेऊन खलकास तसदी देणें व मातें मरून नेणें हें साजुब आहे। मोहिबाकडून असें अमलात येत असतां, सरकारतर्फेन पेपदस्ती होत नाही गुदस्तापायन वकील हुजूर दरसाल करणे, हें कलमी करीत असता, मोहिबांचे जानीबाने वकीलांचे खानगीस मुदत लागली इंग्रेजांचे गढगडीचीं फुरसत पाहून सरकारताडु क्यांत बोक खाना करणें व इंग्रेजांचीं कुमक करितों ऐसें कलमी करणें तहाखेरीज असे घुतर्फा दोस्ती चालावी हें बरज्या लेकिन, रुजुवातीविशीं मोहिबाकडून बारबार कलमी होतें विनाबर, येणें देणें काय निघतें हा क लमी जाबसाळ असतां, आं अमारतपन्हाकडील वकील हुजूर आलेयाचे हमराई कागदपत्र मरसूल केले नाहीत जवानीचे याकफगारीनें माळूम कैसें होतें ! येयावे रामचंद्र हरी यास हुकूम केला आहे लेंहाजा, कागदपत्र हिधेबाचे हुजूर येऊन, जाहीर होऊन, त्याची खुजळी करून दातार मुमा इलेयास हुकूम केला जाईल खलकास गुजाहमत होणें हें मुफदिमेयाची अजतर्प आं अमारतपन्हा होत आहे अनि जेहत नुकसान कदाम तर्फेन अमलांत येईल हें मोहिबास माळूम न होय ऐसें नाही रामचंद्र हरी यास हुजूर ठेऊन घेतले आहेत यास किचेक मुफदिमेयाचा हुकूम केला आहे मारनिन्दे कलमी करतील ते दर्याफत करून दोस्तीची तरफी चाले तें करणें आंअमारतपन्हास मुनासीब आहे

पत्राक १८३

भी (नकल) १६९९ मागशीप शुद्ध १२

राजभी वर्तमान व भावी फादार पा यिसनपूर गोसायी यांशी —

अस्तित्वस्थमीअलंकृत राजमाय्य खो फत्तेसिंगराय गायक्याड मुा समान सयैन गया य अलप वेदमूर्ती राजभी शियरामभट विन निळकट भट, उपनाम मंडारी, गोत्र भारद्वाज, सूय फारयायन, शाखा याजवनी, वास्तव्य शहर मुलेर, हे सत्याग्र थोर ब्राह्मण जापोन, प्रा मजदूरी सालमज कुरपासोन नूतन धर्मादाय दररोज रुपये । पाय रुपया रोज फरार करून दिल्ली असे तरी पुत्रपौत्रादि वंशपरंपरेनें सदरहु, रोजगा ऐयज आदा करीत जाणें प्रतिवर्षी नूतन पत्राचा आधेप न करणें पत्राची प्रत लिहून घेऊन, अखल पत्र वेदमूर्तीजयळ भोगपटेयास देणें रा छ १० निस्काद बहुत काय लिहिणें ! मोतय शिष्या

पत्रांक १८४.

श्री.

१६९९ पौष शुद्ध २.

राा छ ३० जिल्काद, सन समान XXX जर्जरेकर हवशी याचे पत्र.
 आंमरतपन्हांनीं मुफाविना हवलाग केला तो उसूल होऊन खुरमी हासल जाहली. कितेक मजमून बयावार कलर्मी केल, ते आया जाले. लेकिन ये बावेचे मजमून मुफसल गणेशराम दातार यास हुकूम करून राा केल असता, ररादरायान त्यास लासूर पैदा होऊन घाटगाथा छ जिल्कादीं फोत जाले. दिनावरा, दुतर्फी कितेक मुफदभेंयाचा फैसला होणें, सबब मोहिवाकटून वाकफगार शाहणें माणूस राा करावें. समजोन घेऊन जावमाल करून राा केले जातील. सरकार तर्फेंनंही शाहणें माणूस करसत होतील. विलफेल, प्रातात दगा होऊन रयतीस उपसर्ग होतो, ये बावेचे हुजूर बोभाट येतात. हें एखलासीचे जागा मुनासीब नाहीं. ताकीद करून उपसर्ग प्रातात न होय तें.....कीजे.

पत्रांक १८५

श्री.

१६९९ पौष शुद्ध १२

जर्जरेकराचे पत्राची नफळ.

.....मान जयराम त्रिंबक सोमण.

मुफावीजा मरकुम केला तो पोहचून खुपजुटी हामल जाली. लिहिला मजमून मालूम जाहला. ऐशास, गणेशराम दातार एक झाले. पुढें दुतर्फी जावसाल सुरळीत अमलात यावें, साा आअमारतपन्हाकटून भलें माणूस राा करावयाविर्गी हवलाग केलें. त्यावरून भलें माणूस राा करितों हाणोन कलर्मी केलें असता, प्रांतातील दगा होणें तो होतच आहे हें एखलासीचे जागा दुरुस्त नाहीं. सरकार तर्फेंनं निखालगीचा मार दर्याफ्त करून भले माणूस बलाविले आहेत. तरी जलदीन राा करावें. अकरा माहालची दुतर्फी पाहणी होणें, त्याचा हंगाम हाच आहे. याजकरिता भले-माणसाची खानगीस दिरग न लाविता लौकर राा करावें. रयतीस तसदी लागते ये बावेचा बदोबस्त करवावा. दोस्तीचे जागा असें अमलात नसावें. राा छ २२ जिल्हेज. जादा काय लिहिणें ? हे किताबत.

सन समान पौषमास मुा परधर येथून राा जाले. खान अजम याकूतखान दाम मोहवत हु.

पत्रांक १८६

श्री

१६९९ पौषवद्य ११

राजश्री माहादजी शिंदे गोसावी यासीः—

छ सकल गुणालकरणअखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य रनो माधवराव ना-रायण प्रधान आशीर्वाद उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित जाणें. विशेष. राजश्री महिपतराव कृष्ण साठे याजकडे पो हुकेरी व मनोळी

हे ताळके कर्मांत त्यास सन सितांत एखाडी शिंदे पौससुदां पो मसकुरीं
 येऊन गांव घेतले त्यापैकीं काहीं गांव रामभी रामचंद्र गणेश यांनीं घेऊन
 मारानिलेचे हवाल्यी केले काहीं गांव ठाणें, सेंदूर व हासूर घगेरे येणें राहिलें
 आहेत त्यास तिकडे सांपत दुस्रीं गेलां आहां, यामकरिता दुस्रीं यांमकडील
 गांव घेऊन मथारानिलेचे हवाल्यी करणें मारानिलेचे कारकून दुस्राकडे गेलेच
 आहेत ते तिकडील माहितगारी दुस्रांस सांगतील त्याप्रमाणें जरय पोंनाऊन
 ठाणीं घेऊन हवाल्यी करणें जाणिले छ २४ भित्तेज, मुद्दा समान सवैन म
 या व अल्प बहुत काय लिहिणें ! हे आशीर्वाद सेसन सीमा

— श्री —

रामाराम नरपति हर्ष
 निधान माधवराव
 नारायण मुख्य प्रधान

पत्रांक १८७

श्री

१६९९ माघ शुद्ध १३

रामभी महिपतराव सो रत्नागिरी गोळावी यांची —

छ असहितसहमीअलकृत राममान्य जो माहादजी शिंदे दखत विनति
 उपरी येथील कुचळ जाणून स्वकीय लिहित जावें विशेष रामभी आपाजी
 राम दामुलकर यांची कुजविण कस एक पळून गेली, ती ताा लांमैं उमगि
 लो आहे, म्हणून कळलें त्यावरून, हें पत्र मुद्दास लिहिलें आहे तरी यांची
 कुजविण क्याचे घरीं असेल त्यास ताकीद करून, यांचे माणसांचे स्वाधीन
 करवावी या छ १० मोहरम बहुत काय लिहिणें ! हे विनति मोसपसुद

श्री

ज्योतिस्वरूप चरणीं वत्तर
 राणोमी गुठ माहादजी
 शिंदे निरतर.

पत्राक १८८

श्री

१७०० चैत्र वद्य ३

पौ छ १५ रविलावल, सन समान सैवन.

रावसांगो मेहरवान करमफर्याय मोखलिखा वाळाजीपडत फडणवीस सलमला हुताला.

वादज पौक मुलाकात मसरत अयात मणहुद खातर इतिहाद मासरवाद, येथील खुप्री जाणून आपली शादमानी एमेपा कलमी करीत आला पाहिजे. दर्री विला, बहुत रोज जाणाले, आपणाकठील रैर आफियतेचा खवर मालूम होत नाहीं. दोस्तीचे जागा ऐस न व्हावें. एमेपा आपली शादमानी कलमी करीत यावें. हाली नरसिंगराव कारकून या चा चे थानपारचे पाठविले असे आजराः एखलात घेतला पाहिजे. जिआदा लिहणें काय असे ? हे कितानत.

पत्राक १८९

श्री

१७०० आपाढ वद्य १०

रावसाहेब आदा मुलाजमै एकवालहू.

जयेर दौलत व एकवाल रफात व अवालि मर्तवा तफीस खातम वख्त-दारी आवेजव्हार आलम परवरी फरोजी पेचराग दिगमत फराजी देली वायम करमत अजयुफी कड वावत व कामरानी दाई मजदयारे कवताल्याबाद आजि खैर आपेग उइलम लुइत एस्कोयर वाद अर्शुए हुशुर मोफसरर इन-शाफ खातीर मेहेर मजातीर मेरादा नव.....फनामा तिराज सादर केला तो पोंचून हिसियार खुरमी हासल जाली. एकवालपन्हाचे लिहिल्यावरून श्याहामत व एकवालपन्हां गवरनर जनराल कलान कलकत्ते जंगवाहादुर यार्ची खतें पाठविली आहेत. येऊन पावतील. कलकत्तेयाहून खुदाएवद न्यामत हनरावेल कॉपनीची फौज येत आहे. रहदारीस दस्तक द्यावेविशीं गवरनर जनराल याहीं कलमां केल्लेच आहे. त्यास तर्फे इज्यानेव अर्ज ऐसाजे. मेहेरवानी करून वतरपासून व सरकारचे सरदार जागजागाचे यासीं दस्तक द्यावें. येथून फौजेच्या सरदारास पाठवून देऊ. दस्तक असल्याने हुतर्फेच्या फौजेची मुलाखत जाहाल्यास कोण्हेविशीं रहदारीत हरकत वगैरे नाहीं. वेह-त्तर असे. कलकत्तेचे खलिने पावल्याचा दरजवाब पाठवावें. येथून रवाना केले जातील. सा छ २४ जमादिलाकर. ज्यादा एयामगादमानी जुमावद.

पत्राक १९०.

श्री.

१७०० ज्येष्ठ-आषाढ.

सा नमस्कार विनती उपरी. फरासिसाचे येथें तीन वकील आले आहेत, त्याचें व आमचें बोलणे जाहालें, हणोन विस्तारें लिहिलें तें सर्व कळों आलें. आणखीहि कित्तेक मजकूर विस्तारे लिहिले ते कळले. तुमच्या लिहिल्याचे अन्वये श्रीमतास विनती केली. हे विशींचें बोलणें येथें बहुत जाहालें. तेव्हा खातरजमा जाहाली. उत्तम आहे, हे आशा जाहाली. सशय

इतकाच जे, कोणती गोष्ट करणें ते बहुत विचार करून करायी केल्या मर्जीनुरूप पळ आल्यास उत्तम कदाचित् न घडल्यास करप्यास दोष येतो मोठ्या गोष्टीस पेंच जे तुझाची बोलतात, त्यांची खातरजमा येथे केली परंतु त्याचेच स्वाधीन कोणताहि प्रकार नसल्यास मग काय होणें हें कळतच आहे याकरितां आम कोणतेहि गोष्ट नमुदात आणणें हें ठीक नाहीं या रितां याचा विचार पुर्ता करून, तेथें आपणांस त्यांची जें बोलणें तें बोलवें आणि जो निश्चय करणें तो करवा सर्व अर्थ त्याचे हातीं येविशीं तुमची खातरजमा जाहावियासच करवें नाहींतर ठीक नाहीं थोडे स्वाधीन नसि त्यास बसणार काय करितो ? सर्व अर्थ तुमचे ध्यानातच आहेत करप्या विशीं येथील मर्जीचा सतोप आहे पण मात्र असावें थोडे स्वाधीन आहेत यात सदेह नाहीं, हे खातरजमा तुमची जाहिल्यावर तेथेंच जो निश्चय करणें तो तुम्हीच करवा, येविशीं आलाहिदा तुझास पिठी आहे हेच दाखवून खातरजमा करायी आणि कार्य करवें गुंता नाहीं जाहिराणा पत्राचा सिलसिला हा प्रकार केन्हां घडेल ? येथील मर्जीनुरूप एकदोन प्रचिती येतील तें करून दाखवितील, तेव्हां जे गोष्ट होणें ते स्पष्ट होईल तोंपर्यंत करणें ठीक नाहीं याप्रमाणें आम्हा जाहली कळावें तुम्हांकडून याचविषयीं ग्रहस्थ आले से मेटले त्यांसहि हाच मजकूर सांगितला आहे त्यांचें पत्र आलाहिदा गेलें आहे व हाळीं आहे, त्यावरून कळेले कार्य जाहिल्यावर तुमचें पत्र आले झणजे येथील मर्जीनुरूप जे सला तुम्हांस लिहिणें ते लिहू त्या अन्यथें प्रचितीस यावें झणजे सर्व गोष्टी मनोदयानुरूप घडतील मीसले याचें व इम्रजाचें पत्र आहे म्हणून येथें वर्तमान दाट आहे, व बुदेले याचे लिहिण्यांत आहे, व पळटणें आलीं आहेत, त्या समागमें येणारिमपत आहेत, ऐसं अखेन तुम्ही काहींच लिहिलें नाहीं, हें काय ? तस्मात् तुम्हांस कळलेंच नसेल तरी येथीं चा रारिकाइकानें पफा शोभ करून सेहून पाठविणें याउपर कोणे विशीं चा आठस एकदर नसावा बहुत सावभ असार्थ रारिकाइनें जें वर्तमान आढलेल तें वरचेवर लिहीत जावें दियस बहुत नाजूक आहेत व संघीचे आहेत पार'जपावें येविशीं सइसा मुस्ती नसावी पत्र याचून फाडून टाकणें मार फार नाजूक आहे याकरितां ही विनंती इकडे, मध्यें मोरोयाची वगैरे घालमेल जाली त्या दियसात येथील थोळे ठिकाणीं नव्हते सरजाम वगैरे जप्त केला होता त्यास मागती देसात आहेत, म्हणोन तुम्ही लिहिलें त्यास, उत्तम आहे घावा आपण आपले तर्फेन, त्याचे थोळे ठिकाणीं नव्हते, हें दखळ देतील नये याचें कारण नाहीं व येथेहि त्याप्रमाणेंचा निश्चय आहे तुम्हांहि दखळ नये रंगामेची व खातरजमाच आहे हे विनंती विनंती परोसिसाचे वकिलाचें पत्र पाँ त्यास, जो येथें वकील होता तो गेला पत्र आम्हांजपळच आहे

पत्रांक १९१

श्री

१७०० श्रावण-भाद्रपद-आश्विन

पुा राजश्री रावजी स्वामीचे सेवेसी:—

विनती उपरी इकडील वर्तमान विशेष लिहिणें तरी एक वेळ आग्ने-
जाचा मजकूर. त्याचा इतह्या वरचेवरी आपले पत्रां लिहिण्यात आलाच
आहे. आग्नेजाची पत्तावरी पत्रें दाट आलीं कीं, आलीं दरमजल तुमचे प्राता-
वरून मुवईस जातो. येथून उत्तरे त्यास वरचेवरी एकदोन खानग्या तेथील
आशा प्रॉ गेलीं कीं, फरासिसाचे वकीलास विदा केलें, तुमचा व श्रीमं-
ताचा स्नेह जो आहे तोच आहे. आणि दोन चार उत्तरे पाठविलीं कीं, मार्ग
विशम आहे. पर्वत आहेत, मार्गांनी पाणी.....हि हरवस्त मिळ-
णार नाही. अशीं इकडून पत्रें लिहीत गेलीं. कदाचित् कठोर त्याहावें, तरी
कटक प्रातात अपाय करतील, हें जाणोन उत्तरे पाठवित गेलीं. परंतु त्याचीं
पत्रें वरचेवरी हींच येत गेलीं कीं, आलीं दरमजल याच मार्गे येतो. त्यास
अलीकडे त्यांच्या लष्करात कागदीद जोड्या होत्या, व राा बेणीराम शिवभद्र
वकील त्याजवळ आहे. आपणास ठाऊकच आहे. त्यास, त्याणीं पत्र पाठ-
विलें जे कर्नेल लसलीन* आणि साहा पलटणें काल्पीस आलीं आहेत. ते-
थून कर्नेल गाजर यास तीन पलटणें देऊन, काल्पी अलीकडे जलालपूर
आहे, तेथील मजल सांगितली. त्याणीं कूच करून, दोनप्रहर रात्रीस फौज-
बंदी करून, राजश्री वाळाजी गोविंद व बुंदेले याच्या फौजा जवळपास
जाणोन, रात्रीस निघाले ते जासुदानीं मार्ग भुलविला. अरण्यात जेथें पाणी
नाहीं तेथें पडले. दोन अडीच प्रहर दिवस जाहला. इतकियात कुल लोक
तुपेन व्याकूळ होऊन रानोरान जाले. कर्नेल गाजर सरदार मातबर व तीनशें
गाडदी व पन्नास गोरे ऐसे तरी मेले. हें वर्तमान कर्नेल लसलीनास कळताच
त्याणीं कूच करून त्याजवळ आला. याची इतकियाची गत करून, तेथेंच
मुक्काम व्यत्रवतीवरी केला. प्रथम इकडे येण्याविशीं शकून याप्रमाणें जाह-
ला ! पुढें न यावें तरी बुंदेल्याचे व वाळाजीपताचा शह खाऊन माघारे
हलले, ऐसें होईल. याजकरिता छत्रपुरा.....आणि तेथें छावणी केली
.....हिंदुस्थानात व बगाल्यात. भ्रम राहतो. याअर्थी छत्रपुराजवळ
आले. इकडील येण्याची चाल सुस्त आहे. पुढें वर्तमान येईल तैसें लिहि-
ण्यात येईल. आग्नेज निवळ श्रीमत दादासाहेबाचेच पक्षावर नाहीत. काहीं
आणिक चालीवर आहेत. शुजायतदौरेचे लो—लेक आपली कंपु तयार क-
रितात. नजफखानाचें सूत्र आहे. हें वकिलीचें लिहिणें नाही, वर्तमानें साव-
कारी पक्की आहेत. याहीवर न कळे ! विनती.

पत्रांक १९२

भी

१७०० भाद्रपद वद्य ६

अखंडितलक्ष्मीवल्लभूत राजमान्य राजभी महिपतराय कृष्ण गोसावी
शर्चीः—

सेवक माधवराय नारायण प्रधान नमस्कार. सुा तिसा सवैन मया व अ
छफ तुझांपासून ताा रत्नागिरी येथील मामळतर्षबंधे रसदेचा ऐवज आगाव
सरकारांत सन खमस व सन सीत सवैनात घेतला होता त्यापैकी रदकज
पाषाण बाकी ऐवज राहिला तो व त्याचे व्याज जाले ते सरकारात कर्ज करार
करून ठेविला मित्या —

सा

८८४७९।-। ऐन मुद्दल वैशाख शुभा १ धके १७०० विलंबीनाम सवत्सरे
२८७०१॥७॥ व्याज बा प्यार मास वजा करून पकी मिती भाद्रपद
शुभा १ धके १७०० विलंबीनाम सवत्सरे.

११७१८१

एकूण एक लक्ष सत्राहचार एकशें एकशर्ची का सदरदू मित्यांनी घेतले
यासी व्याज दरमाहे दरसदे का १ एकोत्रा धिरस्तेप्रॉ करार केले असे
जाले मुदतीचे व्याज व मुद्दल हिशेब करून दिले जाईल आपिजे छ २०
सावान बहुत काय लिहिणें ? भी छेखनयीमा

पत्रांक १९३

भी

१७८० आश्विन शुद्ध १

राजभी छद्मणपत स्वामीचे सेवेर्ची —

विनती उपरी छत्रपुरी मुघईहून दोघे गृहस्थ आले त्याणीं येथे पत्र पाठ
विले की, तेथून पाच लक्षांची वरात पौनेच्या खर्चाची दिली आहे तरी
एक कारकून छत्रपुरास पाठवून देणें तो वरात पाहील, मग तुझांस का
देणें असले तरी देणें नार्हीतरी पिरगीयास सागू त्यांस यानीं उत्तर लिहि
लें, वरात व पत्रे कैसी आहेत तीं घेऊन येणें झणोन कासीद गेला आहे
उत्तर आलें नार्ही नागपुरी भोंसल्यास सज आहे त्याचा यकील इमजा
अवळ आहे तूर्त चार महिने छावणी करून हा मुद्दल कायिल करितात, झ
णोन लिहिलें तें कळलें ऐसीयासी, तिकडे सरदार शिवाजी पिछल घगेरे
सरकारचे व शिंदे होळकर याचे आहेत आणि शिंदे होळकरहि लोकरीच
त्या प्रांते येणार, असें आहे ईश्वरदृष्टेनें राघूचे पारपत्य होईल भीमतांचा
प्रताप योर आहे या २९ सावान हे विनती

पत्रांक १९४

भी

१७०० आश्विन शुद्ध १

राजभी छद्मणपत स्वामीचे सेवेर्ची —

विनती उपरी तिकडील वर्तमान राजकी भीमंत पुसतात त्यांस, फाई
लिहित जायें, झणून लिहिलें त्यास, इकडील वर्तमान पास्तून मासी या

मोरोबा दादा फडणीस वाफगांवास जाऊन तेथून होळकर फौज सुद्धा व त्यांनीं हि पाच हजार पावेतो ठेविली होती. राी बजाबा पुरदरे व चिंतो विठ्ठल ऐसे पुण्यास येऊन येथील शिक्षा कट्यार व निशाण घेऊन पुढें सास-वडावर मुक्काम केला. मध्यस्त राा सखारामपंत बापू व कृष्णराव बल्लाळ व माधवराव जाधवराय हे ऐसे येऊन, राा नाना फडणीस यांनीं व त्यांनीं एक विचारें कामकारभार करावा ऐसे ठराविलें. त्याप्रों काहीं चाललें नाहीं. चैत्र व वैशाख दोन महिने तसेच रोखानें गेले. पुढें राा हरीपत तात्या फौजसुद्धा कर्नाटकातून आले; व शिंदे कोल्हापुराकडे होते, तेहि आले. तेव्हा मसलत ठरून, याचा त्याचा बिघाड पडोन, मोरोबादादा यासीं नगरचे किल्यात ठेविलें. बज्याबा चदन किल्ला येथें ठेविलें. चिंतो विठ्ठल मुंईस पाा होते ते तेथेंच आहेत. होळकर येथें आहेत. शिंद्याच्या लगामानें चालतात. उभयता सरदार येथें आहेत. इग्रजाचें पारपत्य उभयता सरदारानीं करावें, कर्नाटकात सखारामपत बापू व नाना यांनीं फौजसुद्धा जावें, याप्रों मार ठरला. फौजाची तयारी होत आहे. दसरा जालियावर मुहुर्ते करून डेन्यास दाखल होणार. याप्रों मजकूर आहे. राा आश्विन शुद्ध १ बहुत काय लिहिणें ? हे विनती.

पत्राक १९५

श्री.

१७०० आश्विन शुद्ध ६

राजश्री महिपतराव साठे गोसावी यासीः—

अखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य स्त्रो माहादजी शिंदे दडवत विनंति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जावें. विशेष. तुहीं पत्र पाठविलें तें पावलें व श्रीविश्वेश्वराचा प्रसाद पितावर पाठविला तो राजश्री माधवराव गंगाधर याणीं पावता केला. श्रीचा प्रसाद पावोन सतोष जाहले. आपण इकडे येऊन भेटून जावें, ह्मणून लिहिले होतें; परंतु, योग न घडला, परभारें जाणें जाहलें. महेश्वराहून पुढें जावयासी निघणें जाहलेंच असेल. स्वास्तिक्षेम पुण्यास पावल्याचें लेहून कळवावें. २ ॥ छ ४ रमजान. बहुत काय लिहिणें ? हे विनती. मोर्तब सूद.

—श्री—

ज्योतिस्वरूप चरणीं
तत्पर राणोजी सुत
माहादजी शिंदे निरं-
तर.

पत्रांक १९६

भी

१७०० आश्विन वद्य ४

राज्यभी आनंदराव हाडे देशमुख सरकार बुजर गोसावी यांची—

अस्सीहत्तकस्मीअल्लकृत राज्यमान्य भो मृमानजी जाधवराव रामराम यिनति येथील कुशल आणून स्वकाम लिहित गेलें पाहिजे विशेष आपण पत्र पाठविलें तें पावोन सविस्तर वर्तमान विदित जालें तथिरूप राज्यभी खाशांचा मुहुर्त बसईस जावयाचा कर्षांचा आहे तो लेहून पाठवावें, झणोन लिहिलें पेधियास, ममईच्या बात्यावरी दहा फरकतें योर व दाहा बारा हजार पितंगी आसा आहे, बसईवरी यावयाची दाटी फार आहे झणोन श्रीमंत राज्यभी पत्रप्रधान यांचीं पत्रें आलीं कीं, तुमो अविलंबें स्वार होऊन जाणें त्यावरून त्या मार्गे जावयाचा मजबूर राहिला उदैक आश्विन वद्य पंचमीस सोमवारी भोजनोत्तर स्वार होऊन जाणार मुक्काम उदैक आळदीचा आहे आपणास कळावें झणून लिहिलें असे बहुच काय लिहिणें ! छोम असो दीजे हे विनंति

पत्रांक १९७

भी

१७०० मार्गशीर्ष शुद्ध ५

पुा राज्यभी बाबूराव स्वामीचे शेवेली —

बिनती उपरी ममईकर इंग्रज तीन चार पळटणें व काहीं तोफा ऐसे को कणांत उतरले पैकीं दोन तीन तोफा व काहीं लोक घाटमाथा आले हें वर्तमान कळतांच राज्यभी बापू व आलीं हुमरावसुदां, धिंदे होळकर समेत, बानवडीवरून कूच करून सळेगांवचे सुमारे त्यांचे दसावर आलों पौ जेची समजाविष काहीं आली काहीं होत आहे हातीं इंग्रज कोकणांत उतरले घाटावर आले त्यांचे पारपत्य कर्णें कठीण नाहीं सत्वरच ईश्वरस्त्रेणें संवी होईल परंतु इंग्रजांचा विघाड आला हे गोष्ट खुली ! हिंदुस्थानांत पळटणें आलीं तथापि पडदा होता ते म्हणत होते कीं, आम्हांस ममईस जाणें, पत्रप्रधान यांची विघाड नाहीं कळकल्याहूनहि पत्रें येत गेलीं त्यांतिदि हाच माय कीं, रावपत्रप्रधान यांचीं करार व आहदियां जाला सोब मजूर ऐस पडयानें होतें ते त्यांनीं होऊन, उघडी गोष्ट करून, सासुकियांत चाखून आले ! तेव्हा संवी कर्णें प्राप्त इंग्रजी चाल प्रामाणिक ऐसें होतें। ते त्यांनीं सोमामुळें सर्व सोडून बदनगर धरली ही गोष्ट दखणेस व दखणेंत नयाय, पंत प्रधान व भोसले, देशरखान सर्वास बार्डट ! चरफाची गत आणि इंग्रजांची चाल एक ! दौलतफर्खें दूरदेहीं आदेश तेच हें समजतील कीं, ही गोष्ट बार्डट आहे ज्या राज्यांत टोपीकरांची चाल झाली तेथील गति काय, हें काही लोपलें नाहीं ! याचा विचार राज्यभी दियाकरपंतदादा यांनीं काय केला ! इंग्रजी चाल दखणेंतील मोडणें, त्याचा कषण्या न होणें, याची तन्हा व सहाद कधी योजिली, हें त्यांस पुढोन, काय मसह्यत सांगतात, करितात

हैं गहर लिहों, गनीनारं राज्याची. आगत्य एकडे आहे आणि त्यान नारीं
छेनं नारीं, राजधी केनापुरपर व राजधी दियान्तरपंतदादा, मुद्धी वसोन,
रुद्धीनें पोला मनसया विचारून नेक सत्ताह त्यारावी. एकडे कोणतीही
गोष्ट त्यांचे सत्ताहरीज नाही. हे विनती.

पन्नाक १९८.

श्री.

१७०० पीप शुद्ध १

अन्तरिमः श्रीमन्तर राजमान्य राजधी जनसय निमणाजी गोसावी
नारीः—

मेवम माधवराय नागपूर प्रधान नमस्कार दुभा निवा नदीन मया व अलफ.
नगेवाम, नागपूर नमस्कार पाठशी तान नमस्कारनमसें सगळे गा पावत
होते. त्यान, गारंनो (सनें सो-) गेवम न चाने, मयव पा तागपूर
प्रान नमस्कार येथील नजमुची अन्तर्भी मगितली होती ती मयवामन नद
मदती. गा हरी नाल नजमुकरायून नमस्कार नजमु येथील लिहिण्याचे
कामराज दामोन नानिना केनात गा

१२५, येमर्जीची येमजूर संस्थान, फोट पात होती त्या प्रों गा

१२५, जागी छान नजमुगपासून.

२५०

पूज्य अर्जुनदेव नपरे गगर करून दिखे अमेत; तरी राजपासून मेवा
वेऊन येतान पात्रीत जाणें. जाणजे. छ २९ जिन्दाद. आगाप्रमाण. मोर्तव.

पन्नाक १९९

श्री.

१७०० माव शुद्ध १

आशिर्वाद उपरी येथील धेन ता माव शुद्ध ११ गुन्वासर मुा नागपूर
वर्तमान यथास्थित असे. विनोप. जालनापूरचे मुक्तामर्ची पत्र पाठविलीं तीं
पावलीं. लिहिलें वर्तमान सविस्तर कळलें. सताजीनार्क याची भेट जाहली,
वर्तमान लिहिलें तें कळलें. त्यास, येथें आल्यावर सविस्तर लिहून पाठजं.
येथील प्रकार तरी छ २९ जिन्दासचें पत्र श्रीमताचे आलें, त्या दिवसापासून
पहिलें भाषण तें किमपि नार्ही. सफार्चेंच आहे. आम्हांस काल चोलावू
पाठविलें. देवडीवर गेलों. उभयता होसे. राजश्री मन्याचापूस हळद ला-
विली. समारभ जाहला. आक्षास छाणों लागले कीं, गडगनेर कधीं करिता?
आक्षी उत्तर केलें कीं, आमर्चीं मुलें माणसें येथें नार्हीत. तेव्हां छाणों लागले
कीं, चिता काय, आक्षी कोणाचे घरीं जेवण्यास जात नार्ही. उगेच येऊं,
विडे घेऊ. तेव्हा उत्तर केलें कीं, उचित आहे, मर्जीस येईल तेव्हा घडेल.
त्यास, गडगनेर करावें लागतें. पांच सातशें रुपयाचा खर्च आहे. न करावें
तरी वाईट मानितली आणि ते होऊन सफार्चवर येत असता न करावें हें

विहित नाही नवावाकडील पत्रे आली होती त्यांत त्यांनीं कायम मिळाजी पंच लिहिले होते रामभी मिळाजीपंत यांचेहि पत्र आपणास आहे दगा जीपंत याणीं लिहिले होते कीं, नवावा भीमतांकडे अनुकूल, फौजांची तयारी करविली आहे, परंतु सदेहांत आहेत, इम्रानाची विषाद भीमताचा आहे, आपण निराळे आहां, त्यास कसे होईल, याचकरितां मतस्त दोन्हीं सुत्रे ठीक, उघड भीमताचा पक्ष ऐसें बोलतात, ऐसें लिहिले होते त्यावरून आझांस झणों लागले कीं, नवावा आपला झणतां, त्यास आहकिले कीं ! आझीं उत्तर केले कीं, या दिवसांत नवावांनीं पार केली तेव्हा झणों लागले कीं, आझीं काही केली नाही आझीं उत्तर केले कीं, तुझीं केल्याची स्तुत काय करणें, नवावा परकी, हिंदुमुखलमान हे दोन पक्ष वेरभाय भगवत निर्मित आहे, या अभी त्यांनीं पार केली, तुझीं केल्याचें आश्चर्य काय, हे दौलत आणि ते दौलत दोन हेंच छद्म आमचे घरीं नाही, त्यांनीं करावें तेंच तुझीं करावें ऐसें आहे ऐसें किचेक मायण माहिलें तेव्हा तेथें काय उत्तर करितात ! इम्रान गाडराकडून एक आला आहे कळकत्यास जाणार. त्यास यांचें त्याचें बोलणें होऊन जाईल यांनीं गाडरास व कळकत्यास व जगाकडे पत्रे या वर्तमानाचीं लिहिती आहेत मल्हारीकडील हुंडी पटली कीं नाही, झणोन लिहिलें हुंडी पटेल गुंता नाही परंतु तुझीं सेधें गेल्या वर ऐयझ कोणीकडे उतरावा, तें लिहिले पाहिजे हुंडी पाच सात दिवसांत पटेल गुंता नाही तुझी सत्वर जावें संविस्तर वृत्त त्याहांवें बहुत काय लिहिणें ! सोम कीजे हे आधीर्वाद रामभी मिळाजीपंत यांस पडणिशीचीं घळें शुद्ध पंचमीस दिव्हीं अद्यापि बदोस्त काहीं नाही ठिकठे रवाना करणार ते सर्वांत काय होईल तें लिहून पाठऊं हे आधीर्वाद

पत्रांक २००

भीशकर

१७०० माघ शुद्ध १०

रामभियाविराजितराजमान्य रामभी बाबूरावजी स्वामीचे लेखेसीं —

पो। मिळाजी माहादेव काणे साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल माघ शुद्ध १० पावेतो मुक्काम नागपूर येथें सुखरूप असों विशेष आपण गेलिया लागार्हत पत्र पाठऊन समाचार न घेतला ! तर माझे विस्मरण भावें हें नव्हतें परंतु का जालें हें नकळे ! तर ऐसें नसावें सदैव पत्र पाठऊन सांभाळ करीत गेलें पाहिजे मानतर आपण गेलियावर एकदा दोनदा निरोप जाऊन मागितला परंतु प्रेमार्चींच भापणें केली नंतर भीमतांकडे जाऊन, एक प्रहर बहुतां प्रकारें मायण करून काम पावेंसें ठराऊन आले भग मज ला बोलऊन नेऊन सांगितले कीं, भीमताची मर्जी तुझावर प्रसन्न करून आलों आणि बहुत प्रकारें बोलिले त्याजवर भी पंचमीत आपण येऊन वरें पडविशीचीं दिव्हीं हुंठे सागून दामाजीपंतासमागमें पाठविले कीं, जें पूर्वी

सुदामत याजकडे काम असेल त्याप्रो घावें. त्यात उकरावयाचें नाहीं. मग आलाशी बोलिले कीं, बळवतराव यास पाठवितों, तुर्लीहि जावें, हाणजे माझी खातरजमा आहे. कबूल केले. तो सर्व प्रकार मागील पत्री लिहिला आहे, त्याजवरून कळेल. प्रस्तुत तिकडील वर्तमान फार चांगले आले. त्याजपासून येथें लक्ष्मणपतदादा यांचा प्रेमा पूर्ववत्प्रमाणे करून घावयाचे सधानात आहे. ईश्वर घडवील तें सरें. फार खेडे तुझावर आहेत. जो सदेह आपणापार्शी आली जाते समई घेतला तो खरा शोध लागला. कळावें. आपण तेथें यांच्या गोष्टी समेटीच्याच बोलल्या. त्या येथें तानकोबाचे हातें येथें कळव्या. तो अगेल त्या समई श्रीमताशी चांगले बोलवें कीं, येथे ऐकून दुःसदेह येत नाहीं. येथें आली प्रतिज्ञा करून दादापार्शी बोलिलें कीं, रावजी आपला प्रकार रीपत् मात्र व्यग बोलणार नाहींत. आमचे त्याचें मात्र न वनं. यास कारण, देव अथवा इनीश्वर आला हें नकळे, असें आपल्या प्रत्ययास रावजाचें बोलणे घेईल तेंसं घडावें. आह्मास पाठवावयाचा सिद्धांत आहे. वद्य पंचमीस मुहूर्त आहे. मध्यें बळवतराव यास मुहूर्तच नव्हता. यास्तव निघण्याचा विलंब मात जाला. कळावें. श्रीमत राजश्री नाना यास पत्र लिहिलें आहे तें पावेल. आपण तेथें आहेत तेव्हां मीं काय लिहू ? सर्व आपण मागे केलें तेंसं करतील. रावजी शेवटचे ऐसें जे जाले त्याचा वयान काय लिहू ? इंग्रजास ऐसी शिकस्ती कोणी दिली नव्हती. शिकस्ती देऊन आपला तोरा जाया न होता आला, हें केवढें जालें ? यास जोडा नाहीं. श्रीमत राजश्री रावसाहेबाचे प्रतापस उपमाच नाहीं. गर्भापासून कृष्णचरित्रासारखेच जाले ! ध्यानास आणावें. घमे रक्षावयास ईश्वर साह्य खरा ! हें आता पटलें. कळावें बहुत काय लिहिणें ? कृपा लोभ करीत गेलें पाहिजे. ही विनंति. इ० इ०

पत्राक २०१.

श्री. (नकल) १७०० माघ वद्य ३.

करार जावता शपतपूर्वक राजश्री दादासाहेब यांचाः—

राजश्री माधवराव नारायण पत प्रधान याणीं विद्यमान राजश्री तुकोजी होळकर व माहादजी शिंदे सुा तिसा सवैन मया व अलफ. तुझांआह्माशीं नानाप्रकारे विग्रह राज्यलोभास्तव वाढोन आलीं दौलत साधावी यास्तव प्रयत्न बहुत केला. इंग्रजाकडे जाऊन त्यास साह्य करून बरोबर घेऊन इंदुरीतळे-गावपर्यंत आलों. परस्परे लढाईचा प्रसंग घडला. अदेशा पाहता आपण राज्यलोभाविष्ट झाल्यानें इंग्रजाकडे दौलत जाती असें जाणून उभयता सरदाराकडे आलों. सरदारानीं खर्चाची वेगमी करून देतीं आणि स्नानसंध्या करून स्वस्थ राहावें असे सांगितलें. त्याप्रमाणें मान्य करून खर्चाची वेगमी अलाहिदा नेमणुकेप्रमाणें नक्की वारा लक्षाची जागा लाऊन दिली. ती आपण घेऊन, स्नानसंध्या करून, झांशीस राहून, राज्याचा लोभ धरून दौलतीचा

धारणा करणार नाही, व दौळतीस बांकडें पडे असें आचरण आसां पासून होणार नाही नेमणूक करून दिव्ही त्यांत सत्कायक्षेप करून स्वरूप राहूं तुझी पठप्रधान राज्याचे घणी व चिरंजीव बाजीराव रघुनाथ तुमचे कारभारी करून यावे, असें उभयतां सरदारांचे व आमचे विचारें ठरून, आझी मान्य झाली तुझी व चिरंजीव बाजीराव याणीं तीर्थरूप कैलासवासी नानासाहेब व माऊसाहेब घणी व कारभारी या अन्वये वरत होते त्याप्रमाणें प्रबुद्धपण आख्यावर परस्परे वरवि स्वामीसेवकधर्म उभयतांनीं अन्योन्य नि कपटपणें पालवणावा घणीपणाची व कारभाराची पुस्तपन्हा तुझी उभयतांची उभयता सरदार करितोळ आझी या दौळतसंघर्षी कारभाराच्या प्रकरणांत एकदर मन घालणार नाही वरतणुकेच्या कळमवंदीची याद अळाहिदा लिहून दिव्ही आहे त्याप्रमाणें आचरण करू. उभयतां सरदारांचे विद्यमानें परस्परे करार ठरले आहेत, त्याप्रमाणें तुझांकडून अमलांत यावें आझांकडूनहि अमलांत येईल यांत अंतर करूं तर भीखाबाची व गंगाभागीरथीची शपथ असे जाणिले छ १५ माहे मोहरम, सुा तिसा सवैन मया व अलफ मुकाम इदुरी तळेगांव

पत्राक २०२

भी

१७०१ चैत्र शुद्ध १

हिशेव शु। साहूकार बा राखभी गाहादची शिंदे यांबकडे ऐवज येथें सुा तिसा सवैन मया व अलफ छके १७०१ चैत्र शुा प्रतिपदा का

५६४२९॥ बा सत ऐन मुद्दल व व्यास का

११०८७ ऐन मुद्दल मिति कार्तिक शुा ३ छके १६९३

या सत

२५३४२॥ व्याज र्हा ता छके १७०१ चैत्र शुा १

शुा माहे एवूज कच्चे २७६४६७० दर

सदे का एक प्रो का २७६४६॥ पौ

घमा पायेत्रा का २३०३॥ वाकी व्यास का

५६४२९॥

१४४०५। पेशमी हिशेव आला ते समईचीं कसमें त्याज बा ऐयज का

१००० बैकासी नाईक अनसयदार मास शिंदे यांणी

पाषयासी केले आहेत का

१८०० हास रुपयांची थपत शिंदे याणी रायपूर

येथें कार्तिक शुा १ चे मुदतीची दिव्ही

मुदतीव ऐयस न पायला तर ऐयज पायेस ते

मुदती पायतों व्याज पायपाचा फपर आहे

.

1

सरदाराची खानगी होईल त्यापि छावणी देची होऊन, उपरान्त त्याप्रों येतील—कळावें या छ ११ रोवळ बहुत काय लिहिणें ! छोम असों दीसे, हे विनंती

पत्रांक २०४

श्री

१७०१ ज्येष्ठ वद्य १

राजभी पचेसिंग गायकवाड समशेरबाहादूर गोसावी यांसी —

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य जो रघुनाथ बानीराव आशीर्वाद उपरि येथील कुशळ जाणून स्वकीय कुशळ लिहित आर्वें बहुत दिवस तुझांकडील पत्र येऊन वर्तमान कळत नाहीं तरी सविस्तर लिहिणें इकडील मजकूर तरी खासा स्वारीबाबत हरी बाबाजी व राजभी महादजी शिंदे यांकडील सरदार होवे त्याणीं बहुत अमर्यादा केली त्याजमुळे त्यांचें पारपत्य करून, खासा स्वारी तिकडे येत आहे त्याची तुम्ही शाश्वत माणूस, कारखानी आहां, यांकडितां तुझांकडे येत आहों याची, येथिचीं तुमची सलाह कशी काय ते छेडून पाठवणें तिकडे आल्याबरी तुमच्या विचारें जसा मनसबा करणें तसा केला जाईल आणिजे छ १४ समादिळावळ इमेज आझांस सामील आहेत ते तुम्हांस ठाऊकच आहे त्याचीहि पीच बोलाविली आहे चेहि छोकरच येऊन पोहचतील बहुत काय लिहिणें !

पत्रांक २०५

श्री

१७०१ अधिक भावण शुद्ध ११

राजभी पत्र प्रधान गोसावी यांसी —

श्रीविक्रमगुणालंकरणअखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य जो पचेसिंगराव गायकवाड सेनासासलेल समशेरबाहादूर यंडवत विनंती येथील कुशळ जाणून स्वकीय कुशळ लेखन करीत आसिलें पाहिजे विशेष चांगत्य इकडील वर्तमान राजभी दादासाहेब सुरतेस शहरांत आहेत इमेजांकडील सरंजाम सापेक्षपणतीरीं रयतेचीं घरें मीडून, नवीन इमारत उभी करून लोकांच्या घरांत छावणी केली आहे याजमुळे लोक परागदा होऊन नेळे छावणी आवादीस ठिकाण नाहीं माहाल खराब, येचिरास जाले रयतेस उपद्रव पुढील मरवसा न पुरे. यांकडितां समान माहाल उज्याड जाहाले हाची राजभी दादासाहेब यांनीं अमदावाद, बडोदे व उमरकडे राजाराम गोविंद याची खानगीचा विचार ठरवला शहरपादेर येऊन राहिले होते ते मदद्व होऊन, गाजुदीखान याची उमारणीचा निश्चय करून, नर्मदा अलीकडील यदोषस्ताकरितां पाठवायें समागमें, सरंजाम, पलटणें व स्वार व घोडा देऊन पाठविणार, झणोन पातमी आसी आहे अद्याप तेथेंच आहेत, इकडे येऊन परेड करणार. ये विसींथा यदोषस्त टेयिळा पाहिजे स्वरपतेचा अथ

कांहीं दिसोन येत नाही. याजकरिता महीपलीकडे खंवायतकराच्या तोंडावर तीन हजार फौज पेशगी रवाना केलीच आहे. सुरत प्रांती थोडी बहुत फौज आहे. आझीहि मासपक्षांत निघावयाचे तरतुदीत आहो. परंतु फौजेचा देण्याचा पेंच तीन वर्षांचा जाला. त्याचा गवगवा पडला आहे. याची सोय करून निघावयाचें होईल. सरकारच्या फौजेची रवानगी होऊन लौकर आल्यास उत्तम आहे. वरकड तिकडील बातमी जैसी येत जाईल तैसी मागाहून लिहून पाठऊ. रवाना छ १० माहे रजब. बहुत काय लिहिणें? लोभ करावा. हे विनती. मोर्तब सुद.

० . . . ~

श्री राजा शाहुनरपति
चरणीं तत्पर फत्तेसिंग
गायकवाड सेनाखास-
खेल समशेरबहादरः

पत्राक २०६.

श्री. १७०१ अधिक श्रावण शुद्ध ११

राजश्री महादजी बाबा शिंदे गोसावी यांसीः—

सकलगुणालकरणअखडितलधमीअलकृत राजमान्य लो फत्तेसिंगराव गायकवाड सेनाखासखेल समशेरबहादर रामराम विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीयें कुशल लेखन करीत असिलें पाहिजे. विशेष. साप्रत्य इकडील वर्तमान राजश्री दादासाहेब सुरतेस शहरात आहेत. इम्रजाकडील सरजाम तापी दक्षण तीरी आहेत. रयतेचीं घरे मोडून, इमारत नवीन उभी करून, लोकांच्या घरात छावणी केली आहे. याजमुलें लोक परागंदा होऊन गेले. लावणी आवादीस ठिकाण नाही. माहाल खराब, बेचीरास जाले. रयतेस उपद्रव. पुढील भरवसा न पुरे. तमाम माहाल उज्याड जाले. हालीं राजश्री दादासाहेब याणीं अमदावाद, बडोदें व डभईकडे राजाराम गोविंद यांची रवानगीचा विचार ठरविला. शहराबाहीर येऊन राहिले होते, तें तद्दृक्क ठेऊन, गाजुदीरान याची उभाणी करावयाचा निधय करून, नर्मदा अलीकडील बदोयस्ता-करिता पाठवावें, नमामें सरजाम पलटणें व स्वार व तोफा देऊन पाठविणार, एणोन बातमी जाली आहे. अणप तेथेंच आहेत. इगडे येऊन यगेला सरणार येविलींचा बदोयस्त ठेविला पाहिजे. सरभतेचा अर्थ राहो दिसोन येत नाही. याजकरिता महीपलीकडे खंवायतकराचे तोंडावर तीन

हजार फौज पेशजी खाना केलीच आहे सुरतप्राचींही खोडीनहुस फौज आहे
आझीं मासपक्षांत निभावयाचे सरतुदीत आहो पौजेचा देण्याचा पेंच तीन
वर्षांचा जाळा त्याचा गवगवा पडला आहे त्याची सोय करून निभावयाचे
होईल सरकारच्या फौजेची खानगी होऊन छीकर आल्यास, उत्तम आहे
वरकड तिकडील यातमी जैसी येत आईल, तैसी मागाहून लेहून पाठवु
कळार्ये खाना छ १० माहे रजब बहुस काय लिहिणें ? छोम कीजे हे
बिनती मोर्तबसुद

पत्रांक २०७

भी १७०१ अधिक भाषण वष १

राजभी वेंकटपती तिमया नायडू सस्थानक गोंदी गोसाभी मासी —

अखंडतिलक्ष्मीअलकृत राजमान्य को माधवराव नारायण प्रधान आशी
बाद सुा समानीन मया व अळक राजभी बासी गोविंद याचें कर्ज सुभा
णा गिरमाजी व पांडुरंग गिरमाजी हरकारे यासकडे त्रियकराव विश्वनाथ यांचे
वियमानचे स्वारीचें येणें आहे त्यास, सन अर्थासबैनांत सुभाणा गिरमाजी
यास आणिछें तें समई त्याणीं करार केला कीं महीन्यामरानें अर्काटहून हुडी
करून ऐयस पाठवितो. असें असतां अद्याप हुंडी आली नाही व मावगाल
देखील पाठविला नाही, झणोन हुजूर विदित जालें ऐशियास, येमिशीचि
काम रा बनावी गोविंद कारकून यास सांगोन पाठविलें आहे तरी, तुसीं
सुभाणा गिरमाजी व पांडुरंग गिरमाजी यांस नवे घरेनं लाकीद करून, मार,
निस्हेचा बाजवी खताप्रमाणें व्याजसुद्धां हिशेब होईल तो ऐयज अर्काटचे सरा
पांत भरून, हुडी करून, पुणिमास जळद पाठऊन देणें या कामास दिवसगत
न लावणें जाणिजे छ १७ रजब आकाप्रमाण लेखनसीमा

०भी—

राजाशाहु नरपती दय
निधान माधवराव नार
यण मुख्य प्रधान ॥

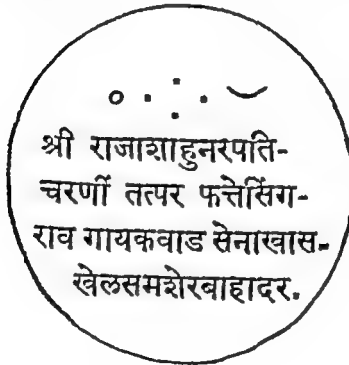
पत्रांक २०८.

श्री. १७०१ अधिक श्रावण वद्य ९

राजश्री

पतप्रधान गोसावी यांसी:—

श्रीसकलगुणालकरणअखडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्त्री फत्तेसिंगराव गायकवाड सेनाखासखेल समशेरबाहादुर दडवत विनती येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन करीत असिले पाहिजे. विशेष. इकडील वर्तमान राजश्री दादासाहेब व इंग्रज याजकडील पेगजी तिकडून बातमी येत गेली त्याप्रमाणे आपणाकडे लेहून पाठविले, त्यावरून ध्यानास आले असेल. सुरत प्राती माहालोमाहाली ठाणी वसऊन कमावीसदार पाठविले होते. डभईस आपाजी आईतोळे याजबरोबर सरजाम देऊन रवाना केले. थोडा बहुत सामान समागमे घेऊन, नर्मदा उतरून, झाडेखरी आले, ते माघारे सुरतेकडे गेले. गाजुदाखान याजला अमदावाद वडोदे महीपार पाठवावे, ऐसे होते. ते मसलत तूर्त राहिली. हाली बातमी आली की, इंग्रज याणी अष्टाविर्सातील कमाविसदार बलाऊन घेतले. मसलतीचा मजकूर कळण्यात आला नाही. काय ठरल्यात आला असेल तो खरा. आही बाहिर निघावयाचे तरतुदीत आहो. फौजेच्या देण्याचा पेंच ती वर्षांचा पडला आहे. लोकानी गवगवा फार केला आहे. याची समजोती काढोन निघावयाचें होईल. सुरतेकडील बातमी जैसी येईल तैसी लिहून पाठऊ. रवाना छ २३ माहे रजव. बहुत काय लिहिणे ? लोभ करावा हे विनती. मोर्तबसुद.

पत्रांक २०९.

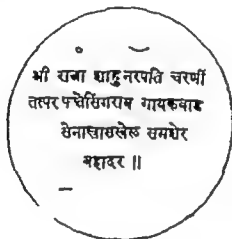
श्री.

१७०१ अधिक श्रावण वद्य १०

राजश्री हरीपत तात्या गोसावी यांसी:—

अखडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्त्री फत्तेसिंगराव गायकवाड सेनाखासखेल समशेरबाहादुर दडवत विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन करीत असले पाहिजे. विशेष. इकडील वर्तमान राजश्री दादासाहेब व इंग्रज याजकडील पेसजी तिकडून बातमी येत गेली, त्याप्रमाणे

आपणाकडे छेहून पाठविलें त्यावरून कळलें असेल सुरत प्रांती माहालो
माहाली त्याणीं ठाणीं यशविलीं होतीं उमईस आपाजी आईतोळे पावला
सरजाम देऊन पाठविलें थोडाबहुत सामान समागमें घेऊन नर्मदा नदी
उतरून शाळेभ्वरी आले, ते माघारे उतरून सुरतेकडे गेले गाबुदीसान
यासीं अमदाबाद य बडोदे महीपार पाठवावें, ऐसें होतें ते मसलत तूर्त
राहिली सांप्रत्य, बातमी आली कीं, इमेजानीं अठाविशींतील कमावीसदार
बोळावून घेतले मसलतीचा मखबूर कळलिमांत आला नाहीं, ठरल्यात
आला असेल तो स्वरा आशीं बाहिर निघावयाचे तरतुदींत आहीं फौजेचा
देण्याचा पैच तीं वर्षांचा पडला आहे लोकांनीं गबगबा बहुत केला आहे
याची समजोति काढोन निघावयाचें होईल घरकड बासमी तिकडील येईल
सैसी छिहून पाठवू या छ २४ माहे रजय बहुत काय विहिणें! छोम
कीजे हे विनती मोर्तबसुद

पत्रांक २१०

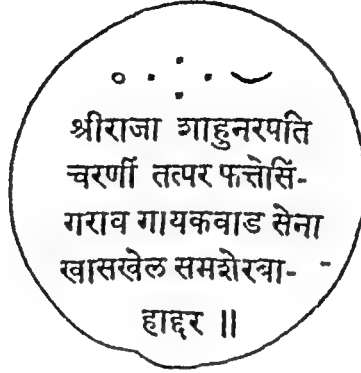
भी

१७०१ भावण शुद्ध ४

राजभी पंतप्रधान गोसावी यांसी —

भीसकलगुणालकरणभलहितसस्मीअलकृत राजमान्य खो पचेरिंगराय
गायकवाड सेनासासलेल समघोरबाहादर दंडपत यिनती येथील कुशल
जाणून स्वकीय कुशल छिदित असिलें पादिजे विशेष राजभी संवाजी ना
गेश येथे आले त्यास दरबारचे वगैरे जायजाल पुसिले येथून दरबारचे
भरण्यास ऐयज दरबार देत गेलों ता सरकारांत न पायतां सरकारना पेंच
तसाच राहिला असेंदि असतां, इतके दिवस चालविलें पुढें आमचे ग
रांतील पेंच मारनिव्हेद्या पदिलेपायून यत्तेदेखोर कारभार. या अर्था याचा

बंदोबस्त करणें आला. येविसींचें सविस्तर राजश्री बाळाजी नाईक निवेदन करतील. त्यावरून विदित होईल. सा छ २ माहे शावान. बहुत काय लिहिणें ? लोभ करावा हे विनती. मोर्तबसुद.

पत्रांक २११

श्री.

१७०१ श्रावण शुद्ध ४

राजश्री हरीपत तात्या गोसावी याची:—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्रो फत्तेसिंगराव गायकवाड सेना-खासखेल समशेरबाहादर दडवत विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत असिले पाहिजे. विशेष. राजश्री अताजी नागेश येथें आले. त्यास, आजपर्यंत सर्व प्रकारे येख्तीयार मारानिलेवर ठेऊन चाललों. इकडे आह्मी मसलतसीर, असेहि असता, दरबारची पुरवणी करीत गेलो. आजपर्यंत दरबारचा गुता उरकावा, व राजश्री बाळाजी नाईकाचे देण्याची तोड निघावी, याप्रॉ येथून पुरावा केला. असें असता, दरबारचा व नाईकाचे देण्याचा पेंच तसाच राहिला. याचें येणें येथें न जालें. यामुळे दरबारचा जाब समजल्यांत न आला. गुदस्ता तिकडून आह्माकडे आले. त्यास, आह्मास न भेटता माघारे गेले. ते दुसाणीयास जाऊन बसले. दरवारीहि न गेले. दरबारचा शोध त्याशिवाय मनास आणावा तरी, हे पहिलेपासून बखेडे-खोर. आह्मी मसलतसीर. घरातील खुळें नानाप्रकाचीं. फौजेचा पेंच. चहू-कडे बखेडे. त्याअर्थी काहीच मनास न आणिता चालविलें. पुढे पाहतां कोण्हे एक गोष्टीनें परिणाम दिसोन न आला. यामुळें मारानिलेचा बदोबस्त करणें प्राप्त जाले. येविसीचे सविस्तर राजश्री बाळाजी नाईक निवेदन करतील. तें ध्यानांत आणून, बदोबस्त करून दिल्या पाहिजे. तात्या ! आमचा तुमचा भाऊपणा. त्यापक्षीं तुहीं सांगितलें त्याप्रॉ तेच लक्ष धरून इतके दिवस काढाडले. पुढें परिणाम सुध दिसों न आला. यास्तव हें करणे प्राप्त

हे अनभव आपल्यास आले असतील सर्व भवसा आपला आहे रा छ २
माहे शाबान बहुत काय लिला ! छोम कीजे हे विनंती मोर्तबसुद शिफा
(मार्गे दिस्वाप्रमाणें)

पत्रांक २१२

श्री

१७०१ भावण शुद्ध ४

पो मिसी भावण वद्य २ रविवार.

श्रीमत् राजश्री बाळाजी नार्हक नाना स्वामीचे सेवेची —

सेवक गोविंद गोपाळ कृतानेक सा नमस्कार विनंती येथील कुशल ता
छ २ माहे शाबान पावेतों वर्तमान यथास्थित असे विशेष आपणाकडे पे
शर्जी भास्करपंतास पाठविलें त्या पत्राची उत्तरें आपण आपाद शुद्ध २
पाठविली व हालीं शुद्ध ३ आलीं त्यास, पहिलीं पत्रें आशाढ वद्य ११ चीं
साहा दिवसांचे वार्ह्याचीं तीं पावलीं नार्हंत द्वितीयेचे पत्राचीं उत्तरें पाठ
विलीं तीं पावलींच असतील त्यावरून कळलें असेल राजश्री भवोबा बा
यांचा मजकूर तेथून भास्करपंताचे पत्रीं लिला की, तूं जलदी न करायी
मुसाण्याकडील बंदोबस्त जाळियावरी उपरांत करणें तें करवें आमचें खय
त्यांचे ठाई दुसरें नव्हतें परंतु यजमानाचें त्याचें दिवसें दिवस वांकडें पडत
चाललें आण आपण पत्रें साहा रोजांचे मुदतीचीं पाठविलीं तीं पत्रें आझास
न पावलीं व कासिदाचें ठिकाण नाहीं तीं पत्रें त्यांस सांपडलीं कशावरून
झणावें ? तरी बापूजी नरसी याजपशी आपले पत्रांतील मजकूर बोलले
ते मधारनिघेनीं आजपर्यंत आम्हांशीं बोलले नव्हते तें प्रस्तुत खविस्तर सां
गितलें व त्या गृहस्थाची वेयां एक प्रकारची दिसून आली येथील सश
याचा प्रकार काहींच बडस्यांत नव्हता, आपलीं पत्रें आलीं त्याचें ठिकाण
नाहीं यांचा प्रकार निघोन जाययाचा यजमानास समजला येथें यजमानानें
बंदोबस्त केला दुसरें, राजश्री बापूजीपंताशीं बोलून त्याचें उत्तर पाठयावें,
झणजे सरकारचीं पत्रें पाठवितां, दरयारचा बंदोबस्त केला आहे, म्हणोन
लिहिलें त्यास, याचीं उत्तरें पेशजी आपणास लिहिलें होतें कीं, बापूजीपंत
मारनिह्देचे ममतेत, यामुळें आम्हां त्यांशीं बोललों नाहीं उभयपक्षां परस्परें
सशय परंतु पेशजी आपली चिठी आली, व हासिचि पत्रीं लिला, यामुळें बा
पूजीपंताशीं ममतेचें बोलून चिठी दाखयिली याजवर त्यानीं आझास सांगि
लें कीं, जें आमचें यजमानाचें लक्ष तेंच आमचें, दुसरा विचार नाहीं झ
णून याचें व आमचें बोलणें जालें ऐवझाचा मजकूर खासगत व सरकारचा
जायसाळ त्यास सरफारचें छद्म राहून आपली खचाटी राहावी, याअर्शीं सर्प
प्रकारें येथील बोट सोडून, ऐवझाचा भरणा करित गेलों याचे अर्थ खय
ध्यानात असतील व पुढें समजतील दरपारची बोट निपावी व आपसे दे
ण्याचा मार्ग निघाला पाहिजे त्यास, येथील प्रकार दोस्त खय प्रकारें

वोढीस आली. शिवंदीचे व शिलेदाराचे नित्य तटे ! अशांतहि दरव्गारचा व आपले देण्याचा मार्ग काढिला पाहिजे. त्याचे तरतुदींत आहो. परंतु नि-
भाऊन धेणें सर्व आपणाकडे आहं. येथील रड लिहितात, असे आपल्या
समजल्यांत येईल. त्यास, परभारें समजलें ते खरें. आहों काहीं कारभारी
नाहीं. दरवारी आपल्याशिवाय दुसरियास जाणत नाहीं. सर्व कारभार आपला
व दौलतीचें सरक्षण करणे आपणाकडेसच आहे. आपले आशेशिवाय दुसरा
विचार नाहीं. आपली आज्ञा तें प्रमाण. आज्ञा प्रो वर्तणूक घडेल. वरकड
सविस्तर राजश्री बापोजी नरसी लिहितील, त्याजवरून कळेल. सेवेसी श्रुत
होय. हे विज्ञापना.

पत्रांक २१३.

श्री. (नफल) १७०१ श्रावण शुद्ध ४

राजश्री गोदना स्वामीचे सेवेसी.—

विनती उपरी. तुह्मी श्रीमत राजश्री नानास व राजश्री बाळाजी नाईक
नानास पत्रें पाा ते पाहून वर्तमान कळले. लिहिल्याप्रमाणें सरकारचे ऐवजा-
चा निकाल पडल्यास सारी प्रमाणिकता आहे. नाईक पुष्कळ खातरजमा क-
रितात. परंतु, श्रीमताचे प्रत्ययास आले पाहिजे की नको ? येविशीची काळ-
जी धरून सरकारचा निकाल लवकर पडें करावें. सविस्तर नाईकाचे लि-
हिल्यावरून कळेल. वधूविर्गी काळजी न करावी. तजविजेने आणऊ. शिले-
दाराचा मजकूर कसकसा आहे तो लिहून पाठवावा. रा छ २ सावान. व-
हुत काय लिहिणें ? लोभ असो दीजे. हे विनती.

रा गिती भाद्रपद शुद्ध* २ रविवार.

पत्रांक २१४.

श्री.

१७०१ श्रावण शुद्ध ६

श्रीमत राजश्री बाळाजी नाईक नाना स्वामीचे सेवेसी:—

पोष्य बाळाजी महादेव साा नमस्कार विनति. येथील कुशल ता छ ४
सावान मुकाम वडोदे यथास्थित असे विज्ञेप. येथून राजश्री बापूजीपत यांनीं
आपल्यास पत्र लिा आहे. त्याजवरून सविस्तर समजेल व आहों आपल्या
लाखोटियात श्रीमत राजश्री तात्यास पत्रे लिहिलीं आहेत तीं आपण पाहून
एकांनीं तात्यास द्यावीं. सर्व वदोवस्त येथील आपल्याकडे आहे. आहों
ल्याहावें असे नाहीं. बहुत काय लिहिणे ! कृपालोभ असों दीजे हे विनती.

* पत्र छ २ सावान ह्मणजे श्रावण शुद्ध चतुर्थीला लिहून ठेविलें व
रवाना भाद्रपद शुद्ध २ ला ह्मणजे पुढे सुमारे महिन्याने केलें, असें दिसतें.

पत्रांक २१५

भी

१७०१ भावण शुद्ध ११

राजभी हरीपत तात्या गोसावी यास —

असावितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य जो फचेसिंगराव गायकवाड सेनासास खेल समशेरवहादुर दखतः विनती येथील कुशल आणून स्वकीये कुशल लिहित असिले पाहिजे विशेष राजभी अताजी नागेश येथे आहे त्यांस आजपर्यंत सर्वप्रकारे येस्तीयार मारनिळेवर ठेऊन चाललो इकडे आम्ही मसळवशीर असेही असतां दरबारची पुरवणी करीत गेलो आमपर्यंत दरबारचा गुंता उरकावा व राजभी वाळाजी नाईक याचे देण्याची सोड निघावी, याप्रमाणे येथून पुरावा केला ऐसे असतां, दरबारचा व नाईकाचे देण्याचा पेंच तसाच राहिला यांचे येथे येथे न झाले यामुळे दरबारचा आवसाळ समजल्यांत न आला गुदस्ता विकडोन आसोफडे आहे त्यास, आम्हांस न भेटतां माघारे गेले, तो दुसाप्पीयास जाऊन बसून राहिले दरबारीहि गेले नाही दरबारचा घोष त्यांशियाय मनास न आणावा, तरी हे पाहिलेपासून बसेडे खोर, आम्ही मसळवशीर घरातील खुले नानाप्रकारचीं पौजेचे पेंच, चहूफडे बसेडे त्याज्यां कांहीच मनास न आणितां चालविले पुढे पाहतां, कोण्हे एक गोष्टीनें परिणाम दिसोन न आला यामुळे मारनिळेचा बंदोबस्त करणे प्राप्त जाला ये विसींचे सविस्तर राजभी वाळाजी नाईक निवेदन करितील ते ध्यानांत आणून, बंदोबस्त करून दिला पाहिजे सर्व मरवसा आपला आहे या छ ९ माहे शाबान बहुत काय लिहिणें ? छोम कीजे हे विनती मोर्तबमुद

शिक्षा मागे दिव्या प्रमाणे

पत्रांक २१६

भी

१७०१ भावण वद्य ३

राजभियायिराजित राजमान्य राजभी गोंदया स्वामी गोसावी यांशी —

पोष्य वाळाजी नाईक भिडे कृतानेक नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित असावे विशेष तुझी पत्रे लिहिली त्या अन्यपावरून सिंदे व होळकर यांनी गोविंदराय मांगे पेंच वांटणीचे पातळे होते ते सरकारातून दूर करविले आणि तुझी लिहिल्याअन्वये सर काराग्या कारभाराचा ठराय करून घनशाम नारायण व गोपाळराय रामचंद्र व बापू नरसी यांची खानगी तुझांफडे केली त्यास पांचा महिन्याने मान्यपत्रे पाठविली झणून लिहिले त्यास, हा लष्त्राचा कारभार झणऊन सरकारांत मान्यपत्रे पाठविलीत ? कीं सरकारचा कारभार जो केसा त्या मुदतीप्रती रुपये न पाठविलां यथान छाऊन लिहिलां ? हे बरे कीं काय ? तुमच्या नि दिव्यावरून या कामांत आर्शी येऊन ठरायांत आणिले त्याचे पळ की सर

कारांत बलाऊन फांजित करितात. आणि तुर्की बडोद्यामध्ये स्वस्थ बसावे. भिन्नदीने व रंगजाने बवान घालून लिहिता, हे अपूर्व आहे ! त्यास हाली सरकारातून राघो गोविंद पाठविले आहेत. तर पंचदर्शनी ऐवज देऊन याची खानगी करावी. तुर्की तों लिहित नाही. परंतु बाहेर भेकतो की, तुमचे यजमान तुमचे स्वार्धान नाहीत, आदस असता, आज्ञान कारभार घिल्लेस लाऊन त्याचा जणऊन आज्ञान लिहित होतेत ते कशास ? आता लिहिलेत, तर हरतजवीज इतून सरकारचा कारभार निर्गमान आणताना उत्तम आहे. न आणिल्यास तुमची स्थित राहणार नाही. हे स्पष्ट नमजऊन वर्तावे. यातच उत्तम आहे. निग्यातून आपले जातीवर न जावे.

विनंति उपरी. पनन्याम उभयता अतोवाकडील दोघे येथे येऊन, आद्यास येऊन सरकारचा कारभार निलेस लागून, सरकारचे कागदपत्र येऊन गेल्यास आज सा मीने होत आले. तर कारभारीयास आपण ताकिद कलून आद्यज सरकारच्या कराराप्रो पाठवाचा, तो न आला. ठराव आपले मतें केला वी आपले आशेन केला, हें आज्ञास काहीच कळत नाही. तर, हाली राजनी गयो गोविंद सरकारातून पाठविले आहेत. तर कराराप्रो ऐवज देऊन याची खानगी करानी. न केल्यास आपले दौलतीस पेंच पडेल, हें पुरतेपर्णी चित्ती आणून वर्तावे.

पन्ना २१७

श्री

१७०१ श्रावण वद्य ५

राजश्री हरीपत तात्या गोमावी यांनी:—

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य म्नेा फत्तेसिगराव गायकवाड सेनाध्यास-खेल समशेरवहादर टडवत विनंति. उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेखन करीत असले पाहिजे. विवेप. इकडील वर्तमान दोन तीन पर्त्री आपणास लिहिले आहे. त्यावरून व्यानास आले असेल. सरकारी वोढगस्त जाली. सरकार ऐवजाची निकड. याचा फडशा व्हावा. अर्थी सर्व प्रकरें वोढ सोसून ऐवजाचा पुरावा करीत गेलों. ऐस असता राजश्री अंताजी नागेश याणी सरकार व सावकार सचोटी राखिली नाही. हें मनास आणावें तरी आली मसलतसीर आणि घरातील नाना प्रकारचे पेंच. प्रसंग चहूंकडून विस्कलित, मारानिले गुदस्ता आक्षाकडे यावयासी आले. ते न भेटता माघारें गेले. ते दुसाणीयाम जाऊन राहिले. दरवारीही न गेले. प्रस्तुत आल्यावर मारानिले यास सांगितले की, दौलतीचा व दरवारचा बदोवस्त करणें व मागे कारभार येस्तीयारीनं केला तो समजोन द्यावा. तें पुसल्यास ठिकाण नाही. ऐस पक्कपण दृष्टीस आल्यावर मारानिले याचा बदोवस्त करणें प्राप्त आला. पुढे पाहता, सरकार व सावकार व दौलतीचा पेंच भारी. येविसीची पैरवी

होऊन भागील पुढील आमचे अथ आपणास समजलेच पाहिजेत, क्षणोन राजभी बाळाजी नाईक मिळे याबकडे राजभी बाळाजी अनंत पा आहेत हे सविस्तर भक्कूर नाईकांस निवेदन करतील ते ध्यानास आणून आपल्या चवळ नाईक बोलतील त्याप्रमाणे यदोयस्त करून घावा दोस्त पेंचात आली मुखलांत जीव राहिला नाहीं हमेशा पौत्रेचा ह्गाम सर्व आपल्या ध्यानांत आहे त्यास सरकार व सावकार यांचे पेंच उलगडून दोलतीची स्थिति राहे ते करवें या छ १९ माहे घायान बहुत काय लिहिजे ! छोम कीले हे विनती मोर्तबसुद

पत्रांक २१८

भी

१७०१ भायण वद्य ५

भीमंत राजभी तात्या स्वामीचे सेवेसी —

सेवक गोविंद गोपाळ साष्टांग नमस्कार विनंता येथील कुशल ता छ १९ माहे घायान पावेतो वर्तमान यथारिथत असे विशेष भीमंत राजभी सेनाला ससेल समशेरबहादर यांचे व राजभी अतोबा बाबांचे परस्पर वैमनस्य जा त्याविशींचे सविस्तर पेशबी पत्री ला आहे त्यावरून ध्यानात आलेच अ छेळ अतोबा बाबांचे व यजमानांचे यथारिथत रीतीने चालावे यास्तय आज दिवसपर्यंत दोही पक्षी त्यागलेच निमायले प्रस्तुतकाळी हे येथे आले यज मान साहेबांनी त्यास किचेक प्रकारे सांगितले आपणही त्यास सांगावयाचे रीतीने सांगत गेलो परंतु याचे त्यांचे यथारिथत न राहता वाकडे पडोन नासले हे सविस्तर यजमानांनी आपणास लिहिले आहे व राजभी बाळाजी अनंत याही या बाळाजी नाईक मिळे याबकडे पाठविले आहेत इकडील अर्थ नाईक आप णांसी बोलतील ते ध्यानात आणून यदोयस्त यथारिथत करून घावा सध प्रकारे भरवसा आपला आहे वरकड इकडील सविस्तर राजभी बाळाजीपंत आपणास लिहिलेली त्यासवरून ध्यानास येईल आझांस सध प्रकारे आपार स्वामीचा आहे बहुत काय लिहिजे ! कृपा छोम कराया हे विनती

पत्रांक २१९

भी

१७०१ भायण असेर

पो मिति माद्रपद शुभा १ मदवार.

भीमंत राजभी बाळाजीनाईक नाना स्वामीचे सेवेसी —

सेवक गोविंद गोपाळ साष्टांग नमस्कार विनंति येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत असिले पाहिजे विशेष येथून पत्रे एक दोन शेवटी पाठविली ती पावलीच असतील त्यावरून निवेदन जाते असेल दरवागना यदोयस्त यथारिथतपणे राखाया इकडील कांही धिता न करावी एवजाणे तरतुदीत अशी पक्षेपणाचे बोलणे आमचे व राजभी मापूजी नरणी यां

करून मागाहून सविस्तर लेहून पाठवितों. दरवारचीं पत्रे घेतलीं आहेत, तीं पाठवितों, हणून एक दोन पर्त्री लिहिलीं असता, अद्याप येत नाहीत. तरी तीं पत्रे पाठवावीं. चिरजीव राजश्री नारोबानाना आपणापार्शी आणलेच असतील. तत्राप, आले नसले तरी बहुतगी बोट न करावी. राा शिंदे याजकडील बंदोबस्त करून घ्यावा. वरकड, पेशजीं वापूजी नरसी व बाळाजी महादेव यांनीं आपणास व सरकारात पत्रें लिहिलीं आहेत. त्यावरून सविस्तर अवगत जालें असेल. दोन चार वेळा आपणाकडे पत्रे रवाना केलीं असता, आपल्यास पत्रे पावल्याचे उत्तर येत नाही हें काय समजत नाही. मार्गात कांहीं दिकत पडली असेल तर नकळे. आपण येथील बंदोबस्त करून घेतला आहे तो पक्केंपणेंच असेल. पत्रें पाठवून द्यावीं. मार्गाची सावधतेविशीं ताकीद काशिदास करावी. वरकड येथील सर्व आपणागिवाय काही दुसरा अर्थ नाही. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञप्ति.

पत्राक २२०

पोा मिती आश्विन शुभा ५ गुरुवार श्री. १७०१ भाद्रपद वद्य ८

श्रीमत राजश्री बाळाजी नाईक नाना स्वामीचे सेवेसीं:—

सेवक गोविंद गोपाळ साष्टांग नमस्कार विनती येथील कुशल ताा छ २२ माहे रमजान पर्यंत यथास्थित असे. विज्ञेय. आपण भाद्रपद शुभा ९ चीं पत्रें पाठविलीं तीं पावलीं. लाा सविस्तर कळलें. दरवारी मजकूर लाा व ऐवजाविशीं निकडीनें लिहिलें. त्यास, येथून पर्याय लिहिले तरी आपणांस प्रमाण वाटत नाही. अस्तु! ऐवजाची रवानगी केली आहे. पावतील. वरकड योगीराजाचा वगैरे सगळ्या मनात आणून लाा. व आह्माकडील कोणही न्यून्य बोलणारे ते समजावीत असतील. त्यास, यजमानसाहेबाची निष्ठा श्रीमतास दुसरी कोण्हे कालीं होणार नाही. हे खातरजमा आपणास असेलच. वरकड आमचा विचार आपल्यागिवाय किमपि होणार नाही. शिंदे याजकडील राजकारण राखावें. त्यास, ते येथें आले आहेत. आपले नजरेस येईल तसे करावें. येविशींचे पेशजीं सविस्तर लाा आहे. त्या अन्वये बंदोबस्त करावा. गकारनामक यासी कामात घ्यावें न घ्यावे तें लिहावें ऐसें लिहिलें. त्यास, त्यांचीं पत्रें आह्माकडे आलीं होती. त्यास, आह्मी लिहिले कीं, नाईकाची मर्जीनरूप राहून काम करित जावे. त्यास, आपण त्याची खातरजमा करून घेऊन कामात असों द्यावे. साराश, आपली खातरजमा होत असेल त्याप्रमाणें करावें. तोच आमचा विचार. वरकड राा बाळठाकूर यासी काल येथून राा केले आहेत. लवकरच येऊन पोचतील. त्याजवरून कळेल. बहुत काय लिहिणें कृपालोभ असों दीजे हे विज्ञप्ति.

पत्रांक २२१

भी

१७०१ माद्रपद शुद्ध ५

भीमत राजभी बाळाजीनारंग नाना स्वामीचे सेवेसी —

पो बाळाजी महादेव सा नमस्कार विज्ञापना येथील क्षेम या माद्रपद शुद्ध पंचमी मुा बडोदे येथील असे विशेष राजभी पत्तेसिंगराव गायक याद सेनासासखेल समशेरवाहादर यांकडे सरकारचा ऐवन येजे याजकरिता मजला भीमत राजभी नानास्वामी व तात्या या उभयतानीं आज्ञा करून घनश्याम नारायण याजवरवर रयाना कले ते मशारनिस्ते याजसमागमें दुसाणियास आलों पुढे बडोदियास यावे तों अठामी नागेष्ट यांचे पत्र घनवास आले कीं, दुर्डी बडोदियास न येणे, माघारे, मार्गांत आला असला तरी जाऊन दुसाणियास राहणे येथून आमचे पत्र थाययाकरिता येईल तेव्हां येणे याप्रमाणे तापीतीरी पत्र आलिबावर मारीनस्ते माघारे निघोन दुसाणियास चालले राजभी बापूजीपत दुर्डी आली उभयतानीं विचारिले कीं, दुसाणियास चलावे, तेथून तुमचे आमचे विचारें ठरेल तसें करूं त्या जयर दुसाणी गेलों तेथपावेतों बापूचा आमचा स्नेह समान्य होता पुढे विचार पडला कीं, घनया गोपाळराव यांस याच यजमानाची आज्ञा, ह्या प्रों यांनीं केले पुढे तुमची आमची गत काय ? तेव्हा बापूचा आमचा स्नेह, निखालसतेचा परस्परें स्थावरजमा होऊन जाहला, तो कोणे गोष्टीवर आपण म्हणतील तरी, बापूचे ठायीं आपले लक्ष चागले व आपलेही त्यांचे ठायीं निखालसतेचे असें दिसोन आले माझा प्रकार झणावा तरी भीमत नाना स्वामीस माझी मादितगार निखालस, सेवक असे जातीची फारशी नाही परंतु, भीमत तात्या स्वामीचे ठाई माझे लक्ष कसे, मजकडून आमाचा मोहो पडून तात्याचे पायांशीं दुसरा भाव घरीन व सरकार काम नाधीन, असे जातीची बुध होईल न होईल हे तात्याचे चित्त आणत असेल सर्व प्रकारें प्राण गेला तर थावा, हा हेत घरून तात्यांचे पायांशीं अंतर न करावे, असे जातीची परिधा असेल, याजकरितां मनला या कामास पाटविलें हे जाणोन, राजभी बापूजीपत आली उभयता एकत्र जालों उभयताचे भाव स्वामीसेवेवरी सारिले जाले तेव्हां स्नेह पडला घनवाची, अतावाची आचरणें बापूस पेशजी समजली हातीं मजला संप्रत समजली याजमुळे उभयतानीं एक विचार करून दुसाणियापासून सोनगडी निघालों घनयांचे समाधान राखोन त्याचे विचारें निघालों अंतर्गामींचा भाव स्वामीकार्य करायें, हा होता कारण घनयाची मर्जी राखोन, महत संकटानें प्राणास उदक घालोन मागानून निघालों अस्तां, स्नाभासेवेवर एक निष्ठ माझा तात्याचे पायांशीं दुसरा भाव नाही तेणें प्रों बापूचा तुमचा ठायीं नाही झणून पकटून बडोदियास पावलों यथें यजून प्रथम पत्रांगिरावमुद्धा अतोवाची भेट झाली रंग पाहतां या उभयतांत यमनश्य तेणें आज्ञां उभ

यतास कोण पुसतो ? त्यात श्रीमत दादासाहेब या प्रांते इग्रजांस येऊन भेटले. याजमुळे आमचें तेज वाढणें कळतच आहे. त्यात कारस्थानीं करून, अतो-
वाचे ठायीं ममता पेशजीपेक्षा फार दाखऊन उभयताचे वैमनस्य, मागील
रंग, अतोवा काय सागतो हा प्रकार समजोन घेऊन तपशीलवार अतोवाची
जवानीचा मजकूर साहा वद लिहून, अमृ (त) राम भगवत याजसमागमे
लाखोटियावर तुमचे नाव घालोन तुमचे विद्यमाने तेथें उभयता यजमानास विनती
प्रविष्ट करावी, असे सागोन रवाना केली. नंतर दुसरा प्रकार: माहितगारीचा
परिभ्रम नसता विहगममागेंकडून वातमी घेऊन तपशीलवार पत्रे, वापूर्नी
आपल्यास, मी तात्यास, याप्रमाणें लिहून छ २५ रजवी रवाना केलीं तीं
पावलीं असतील. त्याजवरून, काही माणूस कारस्थानींचे, असे आपल्यास
व श्रीमत तात्यास आमचे सुकृतेकडून चित्ताचे ठायीं वाटल्यास, मोठी
योग्यता मिळेल, असे भासत असता, मध्येच स्तब्ध जाले. आपल्याकडील
पत्राची उत्तरेच येईनात. तो इकडे फत्तेसिंगराव अतोवाचे फारच विटून फ-
त्तेसिंगराव याणी अतोवास कैद केले. गोविंद गोपाळ कारभार करू लागले.
माजी आपल्याकडे सूत्र लाविले तेहि चागलेच केलं. आपले आज्ञेशिवाय
आमचे समत गोविंद मामास न पडलें असें खरेंच, परंतु हजारकोस उभयता
गेलें तसे आपली खातरजमा वापूविशी व माझी खातरजमा श्रीमत तात्यास
याप्रमाणें माझेंहि लक्ष्य त्याचे पायाजवळ असे. त्याचे पाय जाणत असतील. जें कर-
णें तें कच्चे लिहून आज्ञा आणऊन पुढे कर्तव्य ते करावे. असे असता, आपण
गोविंद गोपाळ याचे उत्तरावरावर वापूस चिठी लिहिली ती मारानिले यांनीं
न देता, आपल्याकडे दुसरे पत्र लिहून पाठविलें. नंतर आपली चिठी आटा
रोजांनीं दाखविली. चिठी पाहताच वापूर्नी उत्तर केलें कीं, यजमानाची
आज्ञा मान्य. तो मजकूर मजलाहि कळला. मीहि उत्तर केलें कीं, तेथें नाईक
व तात्या एक जागा, त्याचा परस्परें दुसरा भाव नाही, जे नाईक याची
आज्ञा तेच तात्याची. याप्रमाणें आपले ठिकाणीं विचार करून गोविंद
गोपाळ याचे लक्षात चालू लागलो. ऐवजास मार्ग पुसों लागलों. अतोवाचें
लक्ष तेथें श्रीमताचे पायाशीं विपरीत जालें. याजमुळें फळ पावला. तो प्रकार
सविस्तर पेशजीं लािा आहे, त्याजवरून समजलाच असेल. ह्मणजे अतो-
वाचें लक्ष कसें, हेंहि लिहून पाठविले. दुसरे छ २५ रजवीं गुप्त अर्थ लिहिला. त्यांत
फत्तेसिंगराव याचें लक्ष कसे, अतोवाचें कृत्रिम कसे जातीचें, पुढे मोठी गोष्ट साप्रत
काळींचे प्रसगात हाताखालीं असावी याजकरिता आपलेकडे पक्केपणें लािा
आणि गुप्तच राखावी असे सुचविले. तिसरें गोदवा मामाचें सधान व फत्ते-
सिंग याचें एकविचाराचे आहे. आपल्याशीं अतर होणार नाही. हें राखोन
आज्ञा मानण्याचा मार्ग पाहिला. आज्ञा लवकर न आली. याजमुळें येथें
उभयतास बोध करून, राजश्री वाळाजीपत रानडे याज समागमें तपशील-

वार आपल्यास लिहून, आपले विचार सरकारपेवजाचा निकाल पडावा, आपल्याशी व तात्याशी यांचा दुसरा भाव नसावा, हे अर्थ कितीक केले असता, आपण गोविंद गोपाळ यांचे पत्रांचे उत्तर व यापूस बोलावणे व खातरजमा पत्रे असे मातीच्या चिठ्या तेथील उभयतां यजमानांच्या घेऊन, परभार पाठविल्या याजवरून आमचे लक्ष लोभाचे किंवा स्वामीकार्यावर मेहनत करून कारस्तानी केली याचे फळ व यधीस जन्माचे आब पावले, असे जाले परंतु, आमची आपल्याशी एकनिष्ठ चांगलीच आहे यासमुळे येथे गोविंद गोपाळ यांनी अकृत्रीम लोभ करावा, असे यांस ईश्वरें सुध दिली यासमुळे आपली पत्रे आली ती दाखविली परंतु आपण इतका विचार न केला की, आपली आज्ञा मोडीत असे जावीचे सेवक नाहीत तेव्हां पुन्हा त्याच पत्रांचे उत्तर स्वाहावे होते की, आमचे पत्र त्यांस दाखवावे तें न देऊतां अतोपाचे लष्ठी राहिल्यास याप्रती करू. तें न माळे यासवरून बहुत चिंताचे ठाई आनंद जाला आमपावेतो येसत्यारी येथे लौकिकांत आहे अशी वाटत होती, ते सर्वत्रांस समजली धरकड फारसा विषय नाही भीमत तात्यांनी आपली हातचिठी दिली, त्यांत माझे नांव नाही तेव्हां पुढें येथे मातवरीची भयवा तेथील तात्यांचे विश्वासाचे आहेस नाहीत याची रीत यांस समजलीच असेल असो आझी सेवक सेवा करून असो परंतु यांत आमचे काही भूपण फमी होते असे नाही ज्यांचे क्षणवितो त्यांस चांगळे दिसते करावे आमचे तो मगळसूत्र आहे तेथे विभिचारपण ईश्वर वडू देणार नाही आजपावेतो तात्यांचे ठायी कसे रीतीचे लक्ष, हे पत्री काय लिहूं। मोठे राजकारण याळानी माहादेय यास सांगितले तरी चिंता नाही, ऐसे जातीची माझी निष्ठा तात्या स्वामीची खातरजमा असता, अतोपाच व गायकवाड यांचे कामास पाठविले हे दोही यांचे सद वाचामुळे आमचे ठाई तेथे आपल्यास विकत आली कशी क्षणतील तरी बापूचा मरवसा आपल्यास न पडे, असे वाटल्यामुळे गोंदबा मामास परभारें पत्र लिहिले माझे ठाई तात्या स्वामीची आली यासमुळे खातरजमेची चिठी गोंदबास पाठविली त्यास माझे नांवच नाही ! तेव्हां तात्यांचे परम आस असे येथे सांगतात, ते उगेच, असे यांस वाटायें इतकाच प्रकार एरवी आमची चिंतनृत्ति एकनिष्ठेची आहे त्यापशी आझांकडून यांकडे पाऊल पडणार नाही पडेस ते दिवशी पुन्हा चरणदर्शनास यणार नाही अस जातीची तात्यांचे पायापशी माझी प्रतिज्ञा व आपल्यापशी यापंची, यांत अंतर नाही बापू व मी उभयतां येथे एकत्रपणे आहो यासमुळे यांसहि येथे समजतेंच असेल ते भाव दर्शनी सांगावयाचे आतां विस्तार कोठपर स्वाहावा ! सारांश, स्वामीसेवेवरी एकनिष्ठ असल्यास ज्या कामास सेवक पाठवाया त्याची खातरजमा नितकी आपल्यास असेल वितकीच सेवा त्यास सांगायी

सेवा सांगोन त्याची प्रतिष्ठा न राखता, जे काम सांगावें तें काम दुसरे द्वारे विगेष साधलियास त्यास पूर्वसूचना असावी. ह्मणजे त्याचे पाऊल त्याप्रो पडतें. आपले मर्जीनुरूप येथें आमचे पाऊल पडेल, येथें कारस्तानीनें राहिलो याजमुळे आपलीं पत्रे आलीं तीं त्यानीं आह्मास दाखविलीं. जरी आह्मास पेशजी रवाना केले ते समईची आज्ञा होती, त्याप्रमाणे येथे चित्तात आणून अतोबास कैद केलें. ते समई आहीं येथें आग्रह करितो तरी आज हीं आपलीं पत्रे येतीं ह्मणजे आमचीं घोडी घेऊन आपल्याकडे रवाना करिते. परंतु सेवक आपल्या हाताखालील, याजमुळे चार सधाने राखोन आहों. आपण सधान केले त्याजशिवाय दुसरे तरेचे छ २५ रजवीं लिहून पाठविले आहे. ते यातील नव्हे. प्रगट होऊ नये. हेच विनती. पत्र श्रीमत तात्यास एकातीं दाखवावें. यात आळस नसावा. माझी शपथ असे. सेवेसी श्रुत होय. हे विज्ञापना.

पत्राक २२२.

श्री.

१७०१ भाद्रपद.

विज्ञापना ऐसीजे. राजश्री फत्तेसिंगराव गायकवाड सेनाखासखेल समशेर-बहादर याचें बोलणे कीं अताजी नागेश याचें बहुत प्रकारें मनोधरण करीत होतो कीं, तुमचा कारभार तुहीं करून शिवदी, सरकार, सावकार याचा फड (शा) करणें. माझा पेशजीपासून इतबार तुमचे जागा. व सर्व तुहीं येख्त्यारीनेंच करीत होता त्याप्रों करणें. तें न होय, तेव्हा कैद केलें. त्यापक्षीं हिशेब घेणें प्राप्त. अताजी नागेश याजकडेस सुरत अष्टाविसी वगैरे माहालची मामलत. त्याचे हिशेबाचे फडगे होणे. याशिवाय सरकारात ऐवज मशारनिल्ले यानीं किती दिला व आह्माकडून महालचा नख्त रवानगीसुद्धा मारनिल्ले याजकडे काय पावला, याचा झाडा समजला पाहिजे. बाकी निघालियास तिचा फडशा होणें. आणि अतोबा यानीं तो सातपुडियात मवास, कोळी याजपासून पाहाडी किल्ला पचवीस हजार सो देऊन घेतला आहे. तेथें ऐवज व मुलें माणसें सुा जाऊन पावलियास ठीक नाहीं. याजकरिता सरकारातून बदोबस्त होऊन मजबुदी जाली पाहिजे. व घनःशाम नारायण वगैरे शिंदे याजकडून बखेडे करवितील. याची सूचना होऊन बखेडा न होय असा बदोबस्त जाला पाहिजे. याजकरिता सेवेसी सांगितल्यावरून विनती लिहिली आहे. सेवेसी श्रुत होय. हे विज्ञापना.

पत्राक २२३.

श्री.

१७०१ भाद्रपद शुद्ध १३

पो मिति भाद्रपद वा १० सोमवार.

श्रीमत राजश्री बाळाजी नाईक नाना स्वामीचे सेवेसी:—

सेवक गोविंद गोपाळ साष्टांग नमस्कार विनती येथील कुशल जाणून

त्वकीये कुशल लिहित असिलें पाहिजे विशेष आज छ १२ रोमी सुरतेहून वातमी आली कीं, शहराहून इंग्रजांन कूच करून, कामरेज पाठीशीं देऊन, मुकाम केला मडोचकर व सुरतकर मेस्तर वाटम ऐस बाहेर निघाले आ हेत मुबईकर अनराख सेहि सरजामसुधा येणार. बगास्याहून पंचरा सोळा हजार माणूस आलें त्याचीं पत्रें नागपूरचे मुकामीहून आलीं त्यावरून हे सर्व बाहेर निघाले भीमत राजभी दादासाहेब शहरातच आहेत राजभी बापूजी होळकरहि कागदीं पत्रीं मिळाले! भीमतांस सामील होणार. नाग पुरीहून लोक येतलि, त्यासमागमें मौसल्याकडील फौज येत आहे, ऐसी घदता आहे या राजाराम गोविंद यांची रवानगी महीठशरतीरीं होत आहे समागमें दोन पलटणे दिलीं बरकट साहून इंग्रज घाटवर फौजसुद्धां जा पार सोनगडास राहणार. ऐसेंहि बोलतात लाखा मुनशी विसां दिवसांचा करार करून गेले आहेत त्यांचा मार्ग पाहतात तदनुसार करणें तें करी तीळ परंतु जनचर्चा कीं, नागपुरीहून लोक आले सणजे देशीं जातीळ याप्रमाणें बातमी आली ते आपणांस लािा आहे सत्यमिध्या नकळे कूच होऊन बाहेर आले व अमदाबादेकडे फौजेची रवानगी दोन गोष्टीं सा प्रमाण आहेत येविशीं यजमान साहेबांनीं आपणांस व कारभारी यास लािा आहे, त्यावरून अवगत होईल सेवेची भुत होय हे विज्ञप्ति

पत्रांक २२४

भी

१७०१ माद्रपद षष्ठ ८

पुा भीमत राजभी बालाजी नाईक नाना स्वामीचे सेवेची —

शां नमस्कार विनती चिरस्थाय राजभी नायेबा नानास शिंदे घेऊन आले नाहींत दरबारचा प्रसंग पडेल तसें करावें कळायामुळे घेऊन न आले सणोन लािा त्यास सर्व प्रकारें आपण आहेत उभयतां कारभारी यांचें आश्वासन आपणांयाशीं जालें आहे त्यापशीं आतां दिवसगळ लागणार नाहीं जसें कळेल तसें करून आपले जवळ आणावे य फार दिवस जासे आहेत योगीराजाचे लक्षाचा मार लािा त्यास यजमान साहेबांचे सख भीमतांपासीं कोण्ही कालीं नुसरें घ्यावयाचें नाहीं हे सातरजमा आलीं त्याहावी असें नाहीं अनमव आहेतच आमची निद्रा जे आपल्यापाशीं आहे तेच याचा संशये कोण्ही कालीं न मानावा, आपले चिंत्तात नाहीं परंतु सूचना लिहिंसी आहे त्यास, येविशीं कांहींएक चिंत्तात न आणावें याची सातरजमा भर्सा यावी येविशींचि सविस्तर राजभी बाळ ठाकूर सांगतील त्यावरून कळेल बहुत काय लिहिणें! कृपालोम कीजे हे विज्ञप्ति

पत्रांक २२५

श्री.

१७०१ भाद्रपद वद्य ९.

राजश्री बाळाजी नाईक नाना भिडे गोसावी यासी:—

विनती उपरी. राजश्री सखारामपत बापू याजकडे सत्रा गांव होते. त्यास, हालीं राजश्री अण्णाजी अनंत अष्टाविशीत आहेत. त्याणी कारकून पाठऊन बदोबस्त केला आहे. दरवारी कोणी गैरवाका समजावितील, यास्तव सूचनार्थ लिहिले असे. रा छ २३ माहे रमजान. बहुत काय लिहिणे ? लोभ कीजे हे विनती. मोर्तबसुद.

पत्रांक २२६.

श्री.

१७०१ आश्विन.

पुा श्रीमत राजश्री बाळाजी नाईक नाना स्वामीचे सेवेसी:—

सां नमस्कार विनती. शिंदे याजकडील पहिले करार मदार ठरला आहे त्याप्रॉं द्यावे लागेल, ह्मणोन लािा. त्यास, येविसीचे तपशीलवार पेसजी लिहिलें आहे. त्यावरून व्यानात आले असेल. त्यास आपले युक्तीस येईल त्याप्रॉं ठराव करून लिहून पाठवावें. घडोन येईल. मारनिलेकडून कारकून येथें आला आहे. त्यासहि आहीं समाधान पत्रे लिहून दिलीं आहेत. आणकरारमदाराचे आपणावर घालून लािा आहे. त्यास, आपले ध्यानात येईल ते करावे. आपण करतील तें आह्मास मान्य. बहुत काय लिहिणें ? कृपालोभ कीजे हे विश्वासि.

पत्रांक २२७.

श्री.

१७०१ आश्विन शुद्ध १.

पो मिते कार्तिक शुद्ध २ बुधवार.

श्रीमत राजश्री बाळाजी नाईक नाना स्वामीचे सेवेसी:—सेवक गोविंद गोपाळ सा नमस्कार विनती. येथील कुशल ताइत छ २९ माहे रमजान पावेतो वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. आपण भाद्रपद शुद्ध ९ पत्र पाठविलें ते पावलें. लािा सविस्तर अवगत जाहाले. पत्रीं ऐवजाकरिता निकडीनें लिहिले. व घनःशाम नारायेण शिंदे याचे लष्करात गेले आहेत. त्याजवरून उभयता सरदार याचीं पत्रें कारभारी यास आलीं कीं, गायकवाडाकडील गृहस्थ आला आहे. दौलत गोविंदरायास द्यावी, सरकारचे व आपले पैक्याची निशा करून देवितों. ती पत्रे व जिन्नस आपल्यास दाखविलीं. त्यावर आपण खातरजमेचे बोलले आणि मुदत करून पत्रें आह्मास लािा. त्यास येथील प्रकार दररोज काय ल्याहावा ? राजश्री बाळाजी अनंत रानडे जाऊन बहुत दिवस जाले. आपणापासीं पोहचून अद्याप उत्तर येत नाही. त्यास, मारनिले पावलियावर सविस्तर समजलियात आलें असेल. त्याजवर विशेष प्रजन्य गेला यामुळें चहूकडून (सकट) प्राप्त जाले आहे. पीक गेले.

मुदलगिरी घ याजमुळें राहिली यांत ईश्वर काय परिणाम खावील तो खरा या दोहर्तीत कांहीं बाकी राहिली नाही बोटभस्तेखाळीं बहुतच आली आहे यदांचें साल सरकारांतून निभाऊन घेतल्यास कांहीं उमी राहिल नाहीतरी परिणाम लागणें कठीण आहे परस्परें समजल्यांत येईल तें सरें. बहुत काय लिहिणें? कृपालोम करुणा हे विशति

पत्रांक २२८

भी

१७०१ आश्विन शुद्ध १

पुा श्रीमंत राजभी बाळाजी नाईक नाना स्वामींचे सेवेची —

सां नमस्कार विनती आपण भावण वद्य त्रितयेचीं पत्रें पाठविलीं तीं पत्रें आझांकडे यावीं तीं न येतां राजभी बापूजीपठांकडे गेलीं त्यानीं पत्रें पोहून पाहून आझांकडे पाठविलीं तीं छ २३ रमनानीं आम्हांस पावलीं पार दिवस पत्रांस लागले, याचें कारण कांहींच समजत नाही पत्रांतील मसकूर कीं, यत्न शेवटास गेला, त्यास हें कर्म करुषयाची उतावळी किमर्थ केली, सरकारचें काम थोडें बहुत निदर्शनास आणावें, ग्रामाफडील बदोबस्त व्हावा, आपली आज्ञा यावी, तेव्हां घडावें, हें मुद्दी करणार नाही, परमारें जालें किंवा काय तें समजल्यांत आलें नाही, झणून या पर्यायें लिहिलें त्यास, येविशींचे ठपशील पाहिलेच आि आहेत, त्यावरून समजल्यांत आलेंच असेल राजभी राघोपत पाठविले झणोन लिहिलें त्याचें येणें न जालें दुसरें, गोपाळराय यांस परमारें पत्रें दिव्हीं झणोन आि त्यास, त्याचा पर्याय पुरवणी पत्रीं आि आहे व बाळ ठाकूर सांगतां प्यानात येईल इकडून अंतर किमपि पडावयाचें नाही भीमंत राजभी नानांस व भीमंत राजभी तात्यांस पत्रें पाठवावीं कीं, गोपाळ यास काम न थोडें त्यास आझी कांहीं च चिठी पत्रीं दिव्ही नाही व यजमानानींही दिव्ही नाही तेव्हां, उगेच त्यांस काय झणोन व्हावावें? तत्रापि, पाहिजे तर पाठऊन पायबास येईल बहुत काय लिहिणें? कृपालोम क्षीजे हे विनती

पत्रांक २२९

भी

१७०१ आश्विन शुद्ध ११

पौ छ १० सवाल सन समानीन

पडत सो मेहेरयान करम पर्माय मस्तलिणं हरी पंटत पटके एत मला हुताला

सादज पौक मुलाकात मसरत आयात मपहूद जमीर इत्तीहाद पिजिरयाद येथील खुपी जाणून आपली पादमानी हमेशा कसमी करीत आलां पाहिजे दरिबिहा, आपणाकडील कामांत सद व कोरित करणना मार नरसिंगराय वकील यानीं लिहिल्यावरून मालूम जाला आपणास आझी दोस्त जाणत

असो, हमेपा आपली पादमानी कलमी करीत आला पाहिजे. हालीं चेचेर-
थान पारचे पाठविले आहेत. आजराः एखलास घेतला पाहिजे, जिआदा
लिहिणे काय असे?

पत्राक २३०

श्री.

१७०१ आश्विन शुद्ध.

पुा श्रीमत राजश्री बाळाजी नाईक नाना स्वामीचे सेवेसीः—

सा नमस्कार विनती. गजश्री राजाराम गोविंद योगीराजापार्शी होता.
त्याजसमागसे सरजाम देऊन अकळेश्वरास मुकाम आला. हे वर्तमान आ-
ह्लास कळताच फौजेची तयारी करून सिद्ध जाहालो राजाराम गोविंद इग्र-
जाचे परवानगीने नर्मदा उतरून उत्तरतीरास येऊ लागले. त्यास अधिकच
लोकांचा गवगवा. आण इकडे आपली फौज. पुतेंपणे आपला पारिणाम
लागत नाही हे समजोन, रात्री वीस पंचवीस स्वाराणिर्गा डवईपलीकडोन
हालोलकाकेलेस गेला. तेथेहि न राहता पुढे माळव्याकडे गेले. सरजाम व-
रावर होता तो अकळेश्वरीच राहिला. काहीं उठोन माधारा सुरतेस गेला.
तूर्त इग्रजाचा सरजाम पोखत तयार जाहाला आहे. पुढे काय मसलत हे
कळत नाहीं. येथून राजश्री लक्ष्मणराव चिटणीस याजकडे पत्रे लिहून व्रातमी
वरचेवर आणवीत असो. तेथे जो निश्चय ठरेल तो वरचेवर लिहित असावे.
बहुत काय लिहिणे? कृपालोभ कीजे. हे विनती.

पत्राक २३१

श्री.

१७०१ आश्विन वद्य २

पौ मिति कार्तिक शुद्ध ८ मंगळवार.

श्रीमत राजश्री बाळाजी नाईक नाना स्वामीचे सेवेसीः—

सेवक गोविंद गोपाळ कृतानेक सा नमस्कार विनती. येथील कुगल ताा
छ १६ माहे सवाल जाणून स्वकीयें कुगल लिहित आसिले पाहिजे. विशेष.
आपण पत्र वारागिरावरावर पाठविली तीं पावलीं. सविस्तर अर्थ अवगत
जाहाले. इकडील मजकूर तरी सुरतेहून पेगर्जी राजाराम गोविंद नर्मदा
उतरून इकडे आले होते. त्यास येथून सरजाम रवाना केला. तेव्हा त्यास
इकडील ताण वसला आण त्याचे सिवदनेही गवगवा केलाच होता. यामुळे
सडे सारे सोडून रात्री पळून माळवियात गेले. हे पेगर्जी आपणास ल्याच
आहे. त्यावर छ ११ सवाली राजश्री नंदरराव पवार इग्रजाचे परवानगीने
नर्मदा उतरून अलीकडे आले. त्याजवरी येथून सरजाम पाठविला आहे.
त्याची व आपले सरजामाची गाठही पडली आहे. त्याचें पारिपत्य करावें.
याचे अगाध नाहीं. परंतु मागील पिछा भारी, व सरकारात तह काय ठ-
रतो तेही कळले पाहिजे. एकवेळ विघाट जाहलियावरी पुर्तीच कंबरबंदी

केली पाहिजे यास्तव युक्तीचेच वाटेनें मग दाखळून यदोबस्त करवितों तेजापही विषयलेंच तरी उपाय काय ? येविसींचे तपसीलें भीमत राजभी यजमानांनीं आपणांस व सरकारांत लिला आहे त्यावरून ध्यानांत येइल ऐवज्जाकरिता वरचेवर लिहिलें त्यास, प्रांतातून अगर कोठून सोये होऊन येणें कळतच आहे कर्जवाम घेऊन काहीं सोये काढावी तरी प्रथम रामा राम गोविंद यांची गळयड बाली व अलीकडे चंद्रराय पवार यांची गळयड यामुळें काहीं एक बडों न आलें प्रस्तुत तरतूद करीत असों तरतूद करून खानगी करितों आम्हास रात्रंदिवस आपलेकडील लक्ष राहून, खरेपणात पडावें हाच निबध्दास परंतु एक एक नवेंच विघ्न ठमें राहवें ! त्यास उपाय काय करावा ? त्यातही तनवीज करून मागाहून पा आहों प्रजन्य गेला यामुळें प्रांतात हाहाकार होऊन लोक तमाम उठोन मुखस उज्वाड जाला व जलचरांचें खूळ यामुळें कोणी सायकार कामास धजत नाहीं येणें करून वें करावयास जावें तें सिद्धीस जात नाहीं आमचे प्रेले एक दिवस अगोदर घडोन येइल तें करून पाठवीत आहों यात अतर होणारनाहीं सा तरनिष्ठा असों घावी व येविसींची निष्ठा राजभी बाळाजीपंत बाणीं केलीच असेल वरकड सविस्तर मारनिस्हे याचे पत्रावरून कळेल बहुत काय लिहिणें ? कृपाळाम कीजे ह विससि

पत्रांक २३२

भी

१७०१ आश्विन वद्य २

पुा राजभी बाळाजीनाईकनाना गोसावी यासी —

विनसि उपरी राजभी रामचंद्र पवार इमई परगण्यात येऊन मुकाम करून राहिले होते परगणा जप्त करावा, पैका मिळऊन पुढें अमदावादेची जप्ती करावी, ऐसे मोठ्या उमेदीनें आले होते त्यास, येथून फौजा पाठवि त्याच होत्या आर्मीही फौजमुघा पाठीवर मुकाम केला आपलेकडील लोक वरचवर खाना जाहल पारपत्य मधारिहत करावयाचें केले त्यास, त्याज कडील योसण सागसें फौ, आपल्यास याहादारी दिल्लियाच निघा जाऊ, ऐस योह सागसें उपरांत याहादारी दिस्ही फौ, त्व विघाट न कर्णें एण यळ विघाट जालीया मग आपल हासी राहणार नाहीं, आणि सगकारचा शब्द सागसल ज वहरहाचा जापसाल ठरत असता याणी विघाट फला या स्तव मारनिसेस जाऊ दिस्हे परंतु मोठ्या उमेदीनें मापारे गेले आदेश आम्हांस बहुत अरवेनें पत्रे लिहिलीं आहेत परंतु पुढें होणार तें दोदल आ मची निष्ठा भीमतांसी दुसरी नाहीं इमजानां तहाची अगर विघाटानी या तमी राखून वरचेवर आम्हांकड लिहून पाठवीत जावें यासी आम्हांसी तिल सपध पटल जादे दादीकट्टा संकट उपाय तारी एयजायिणी जायण वर

चेवर लिहितात. येथे एखादी तरतूद कगधी. त्यास दिवसास एक नवें खूळ उभे राहते. कोणी सावकार उभा राहत नाही. कोणास भरवसाच पडत नाही. यात काही सोय पाहून तरतूद घडेल ती मागाहून करून पा. आपण वरवर लिहितात आण आमचे ध्यानात नाही, ऐसें नाही. परंतु उपाय काय करावा ? वरकड सविस्तर मागाहून लिहून पा. रा छ १६ माहे सवाल बहुत काय लिहिणे ? लोभ करावा हे विनति. मोर्तवसुद.

पत्रांक २३३

श्री.

१७०१ आश्विन वद्य २

पा राजश्री बाळाजीनाईकनाना गोसावी यासीं.—

विनति उपरी. सचिण सत्रागाव व फुटगाव राजश्री सखारामपत बापू याचे सरजामात पेगजी आपलेकडून दिले होते. व गल्हेमरोळी राजश्री नाना कडे कर्जात दिल्ली होती. त्यास, सरकारठाणी तेथें होती. उपरात राजश्री दादासाहेब सुरतप्राती आलियावरी सरकारचे महाल इग्रजाने जप्त केले होते. ते समयीं हेही महाल जप्तीत आले होते. तेव्हा आपलेकडील कमावीसदारांनीं इग्रजास समजाविले की, हे महाल आह्माकडील आहेत. सत्रागाव वापूकडे अतस्तात दिले होते. अखेरसालपर्यंत द्यावयाचा करार होता. त्यास, अखेरसाल मागेच होऊन गेलें. आता त्याजकडे महाल द्यावयाचें कारण नाही. तरी आमचे महाल सोडून देवावे. त्याजरून महाल इग्रजानें पक्षेपणे वोलून सोडून दिले. उपरात सरकारचा अमल पुन्हा सुरतप्रातीं बसला. त्यावरी महाल सरकारात द्यावे. त्यास, गल्हे व मरोळी हे दोन्ही महाल नानाकडे. तेथील कमावीसदारांचीं पत्रे व कारकून येथें आले. सविस्तर वर्तमान सांगितलें की, महाल नानाकडे द्यावे. त्यावरून राजश्री अण्णाजी अनंत यांस पत्रे देऊन नानाकडील ठाणीं बसविलीं. हे वर्तमान इग्रजास कळलियावरी आह्माकडील कमावीसदारास ह्मणो लागले की, तुम्ही आमाण वोलून महाल सोडवून घेतले याचें कारण काय ? आम्ही तुमचे सारेच महाल जप्त करू असे बहुत दोष ठेविले. तेथें समज किती हें ध्यानातच आहे ! तेव्हा सकट जाणून पुन्हा आपलेकडोन महाल जप्त केले आहेत. याप्रमाणें मजकूर आहे. यावरी सरकारचीं व नानाचीं पत्रे शब्द लाऊन आलीं. त्याचीं उत्तरे काय द्यावीं, येविसींचे राजश्री हरपिततात्यास राजश्री बाळाजी महादेव यांनी लिहिलें आहे. त्यावरून ध्यानात येईल. येविसींचे सविस्तर आपणास लिा आहे, म्हणोन सरकारात लिा आहे. तरी सविस्तर समजावून व्यानात आणावें. आपलेकडून काहीं एक गुता नाही. गोष्ट कुपेचीं पडली आहे. रा छ १६ माहे सवाल. बहुत काय लिहिणें ? लोभ कोजे. हे विनति. मोर्तवसुद.

पत्राक २३४

मुंबईकर हमेजास पत्र या छ

१७०१ आश्विन

इज्जत आंकी मुदत मदीद आ आशामतपन्हांकडील किताबत येऊन दिल्लुपी होत नाहीं तर हमेया मोहयतनामा इयलाग फ़रोन मसरूर करीत जावें दिगर सरकारांतून वकील लाळा खेवकराम याबला कलकत्यास रवाना केलें व सरकारचे मदादलमहाम यांनीं स्वतूत भरसूळ केलें त्याचा दरम्यान कोसल कलान कलकत्तेकर यांनीं निगारण केला त्या खात्यांतिल पिकरा पारसी व त्याचा तरजमा हिंदवी करून पाठविला आहे त्याजवरून मुफ्तसल मुपहुद होईल व कोसल कलान कलकत्तेकर यांनीं कलमी केलें आहे कीं, या बमोशिय खत आशामतपन्हास व तेथील कोसलदारांस कलकत्याहून पर मारें मुंबईस इरसाल केलें आहे येकीन कीं तें खत रसीद होऊन मतलब जाहीर झाला असेल त्यास कविले माही दादा साहेबाभायें व चिखली वगेरे रागे पचेसिंगराव गायकवाड यांचे मुळखाबाबद मजकूर मरकूम केला आहे त्याचा दर बयाव इज्जतेवास लिहून पाठवावा व चिखली वगेरे मुहुस मये वसूल बुचाला सरकारचे अमलदारांचे सुपूर्द करावा व बमोशिय करारनामा तीत लाखाचा मुहुस आशामतपन्हा ब्यास देवितील त्यांचे सुपूर्द सरकारांतून करविलें जाईल दिगर मनाफ करारनामा बाय लाखाचि वमुलात पो जंबूसरचा ऐवज देविळा आहे त्यास परगणे मजकूरचा ऐवज वसूल करोन आंशाहामतपन्हांकडील लोकांचे पदरी घालावा झणोन सरकारांतून रागा महादजी रामचंद्र यांसला पाठविलें आहे मशारनिडेस जाऊन कमकसर एक साल गुजरलें हानोज आशाहामतपन्हांकडील अमलदार पो मजकुरात दा खल देत नाहीं तर येबायें आंशाहामतपन्हांनीं आपलेकडील लोकांस निगारण करावें कीं, सरकारचा कागा महादजी रामचंद्र पो मजकूरचा वसूल फ़रोन ऐवज पदरी घालीत जाईल, त्याचीं कयमें देत जाणें याहून पेघमीं साल गुदस्ता व सालहालचा पो मजकूरचा वसून घेतला असेल त्याची रसीद देणें, झणोन निगारण करावें जो करार ठरला आहे त्यास सरकारांतून सपावत होत नाहीं व आंशाहामतपन्हांकडून तपावत अमलांत न याया

पत्राक २३५

भी

१७०१ आश्विन पत्र १०

मुण्णराय बहाळ यांचे नायें हैदरखानास पत्र छ २३ झयाळ अस गाय सदरहु-ममाणेंच-मुा समानीन, आश्विन कागद मुदीदार

अजम नयाव हैदरअलीखान-यहादूर सलमतुताला साहेब मेहरपान करम पमाय मुसलखान नाद इस्तिपाक मुलाकात बहव्यत समास मुफ़्फ़ुदा जमीर इतिहादत नवीरपाद येथील खैर सभा जाणून आपली खैर मुपी कसमी

करून दिलताजगी करीत असिलें पाहिजे. खुदावत-न्यामत रावसाहेब पंडित प्रधान याचा व आमोहिवाचा सलूख पक्का व मजबूत होऊन कराररनामा अह-दर्शतीनसीं जाला तो सरकारचे मातबर पाहामत व अवालीपन्हा कृष्णराव नारायण व नरसिंगराव वकील मोहिंवाकडील याजवरावर देऊन रवाना केले असेत. मारनिले नुमा-ज्यलद व षिताव आ-मोहिंवाकडे पोहचतील. विल-फैल अजरुये अखवार जाहीर जालें की, मोहिंवाकडील फौज आदवानी व मुदगल वगैरे नबाब निजाम-अल्ली-खान-बहादूर याचे तालुक्यात येऊन, हरकत पेप आणून, तमाम प्रात वैराण केले. मकानास मोहसिरा करणार. ऐशास, व लिन्यामत रावसाहेब पंडित-प्रधान याचा व नबाब निजाम अल्ली-खान बहादूर याचा तरीका एकलासीचा कदीमापासोन चालत आला. हरवावे त्यासी ज्युदागी नाही. हाली मोहिवाचाही सलूख होऊन दोस्तीची मजबूती जाली. तेव्हा तिन्ही दौलती एक व बेहबुदी व मसलत एक जुदाई राहिली नाही. इग्रजास तबी पोंचवण्याची मसलत मातबर. सर्वांचे एक-दिलीने मुखालिफाची तबी व्हावी. दरम्यान असे सिगुफे-मुळे मोठे मसलतींत कमती येते. आपआपल्यात पेच येतात. हे सलाह दौलत नाही. विनाबारा आपले फौजेस ताकीद करून वापस आणवावी. नबाब मवसूफ याचे तालु-कियास इग्रज येऊन मकानात आपला कबजा करणार. तेव्हा मोठे मसलतीस पायवढ वसेल. सबब अव्वल हा बदोबस्त करावा, हे मोहिवाचे दिलात आले असेल. त्यास, येविसीचे कुलमरात-व नबाब-मवसूफ यास कलमी केलें असेन, त्याचा तेविसीचा बदोबस्त जलदच करतील. इग्रजाचे तबीचे मस-लतीस नबाब-मवसूफ एक-दिल आहेत. शिकाकोल-राजवदरीकडे चालून जाण्यास लवकरच खेमेदाखल होणार. मोहिवांनी आदवानीकडील हगामा जलद मना करवावा. सर्व मसलती व दूरदेशी आपले दिल निष्ठीन आहेतच. मुसफल बयान नरसिंगराव पोंचल्यानंतर करतील, त्याजवरून मालूम होईल.*

पत्राक २३६.

श्री.

सदरहू प्रमाणें हरीपत याचे नावें पत्र पाठविले त्याचीं नक़ल.

अजम नबाब हदैरअल्लीखा बाहादूर सलमहुताला साहेब मेहेरबान करम फर्माय मुखालिसान बाद इस्तिथाक मुलाकात जाणून वहज्यत समाद मशहूद जमीर इत्तीहाहत नवीरबाद येथील खैर सल्ला जाणून साहेबी आपली खैर खुषी कलमी करीत असिले पाहिजे. दिगर, आ मेहेरबाकडून छ मोहरमचें खत आलें ते नेक वखतीं पोहचून खुषी व खुरमी जाली. नरसिंगराव वकील व येकलाह दस्तगाह कृष्णराव नारायण व सिंदे याजकडील त्रिंबकराव व राव रास्ते याजकडील गोविंदराव व गणपतराव पोहचून मुफसल मजमून मालूम

*ह्या अस्सलपत्राचा साराश काव्येतिहाससंग्रहातील ४६७ व्या पत्रात दिला आहे.

जाला भीमतांफडील करारनामा व आपलें निभावणीचें स्वतः मशारानिले यांनीं दाखविलें त्यात एक दोन कलमांची तक्रार होती सवय भीमतांफडील पाठवण्याचा करारनामा व निभावणीचे पत्राचे मसविदे मशारानिले याजपार्शी दिख्हे त्याप्रमाणें करारनामा व स्वतें येऊन पोचताच सावकाराकडे पैसे पोचवीत असो आणि इंग्रजांकडील मोहिमेस नूच करून जात असो आज दोन सालापासून चेनापटणकरांचा दोस्ती करण्याचा इरादा एक पालखी व दादा चवानानांसी येण्यास अजुं लेवीन, जात मफरी त्यांची चाल खुपकीत न व्हावी सवय भीमतांसी सलस केला आम्ही चेनापटणाकडे गुतल्यावर इंग्रज साष्टी जवुसर वगैरे मकाने घेऊन मुन्हेमाफक कबूल करतील त्यास इकडिलि मसलत व इतक्याखेरीज सलस न करावा म्हणोन आसाहेबीं कलमीं केलें चुनाचे आमेहरयाकडील नरसिंगराव वफील भीमत खुदाबत न्यायत याचे हुजूर असतां सलुखाचा सवाल जबाब करू लागले ते धस्तीं सरका रावून करार करण्याचे कलमाची याद छेहून दिख्ही कीं, हे पटनास नयायय हावूर याजकडे पाठवावी त्यावरून मशारानिले यांनीं याद रवाना केली त्या पैकीं आसाहेबीं पंगल्यास फौज पाठयण्याचे वगैरे एक दोन कलमें बाद घालून आपणाकडून दुसरीं याद कबूल करून पाठविली त्या यादीवरहुकूम करारनामा सरकारातून ठरविला एक आदवानी वगैरेस इत्तान घायी इतकें कलम जास्त बरकड आसाहेबीं कबूल केस्मा यमोजिय कलमें असतां, हातीं दुसरा मसविदा ठरावून पाठविला, यात व त्यात तपावत मारीच आहे तेहां क रायशिषाय नवी गोष्ट जाली सरकारचे वचनाची कायमी कशी हें आइदे जहुरात येईल एकवस्ती सलस व सफाई जाली, त्यावरहुकूम निमायणीत यावें हे सरकारची खेद आहे आणि ज्या दौलतीत आहादशत व वचनाची मजबुती तेच दौलत कायम व नवानाही तोच जाणावा दौलत आहे तेथें आमदही आहे व सिसाराही आहे लेफीन, करारात अंतर इकडून येणार नाही भीमंत खुदाबत न्यायस व नयाव यहावूर यांची दोस्ती व पण सलस जाला याचा लौकिक बहुत जाला त्यात हाजफामावर नबर राण्यां हें न्यानदानास व उमदेपणास लाजम नाही, ऐसें मदारुलमाहाम यांनीं दिलात आपोन आंमिदेरबानीं मसविदे पाठविले त्यावरहुकूम करारनामा व निमायणीचीं स्वतें पाठविली आहेत राय मेहेरबा मदारुजीराय धिंदे पौजेगद गुजराथ प्रातीं दरजुच गेलें त्याजफडून निमायणीचें स्वत येणें सवय मसविदा मुजरत त्यांजकडे रवाना केला जलदच येईल याद आसाहेबांकडे रवाना होईल अयलचे करारास व हातींने करारास तपायत बहुत आहे सरका रातही पांच साहा सालांचा सिसारा आपली दोस्ती व भाइचार जाला तेव्हां इकडील सिसारीयाची पिडीर आसाहेबांय आहेच ऐसें मदारुलमाहाम यांनीं दिलात आपोन तपायतीचे कलमाचा येस्यार आसाहेबांवर

दिल्हा. आपण लाजम तेंच करतील. कराराप्रमाणे पैक्याचा भरणा आंसाहेब करतीलच. सरकारात खिसारा, मसलत भारी, सबब आपल्याशीं काहीं बोलण्याविशीं रावमेहेरवान कृष्णराव यास कलमी केलें आहे. त्या बमोजीब अमलात यावे. आजीबात चेनापट्टणाकडे जाण्यास दिवसगत न लागावी. अरसा बहुत कमी राहिला. इग्रजाची जात वेडमान. दक्षणाचा दाइया ठेऊन न होण्याचे मनसबे बाधितात. व खूब मकरही जाणितात. आसाहेबाकडे पटणास येण्याचे राज्यकारण तसेच कर्नेल गाडर सुरतकर याची पुण्यास येण्याची आज्ञा. लेकीन, त्याचे चालीचा नक्ष पक्का समजोन साफ जाब मदारुल माहाम याणी दिल्हा. साष्टी जवूसर वगैरे देऊन बजीदी केल्यास सरकारातून इग्रजाचा अर्ज ऐकणे, हे होवायाचें नाहीं. येविशीं खातरजमा असावी. आसाहेबही खूब त्याचे मकरास वाकफ. राज्यकारण न ऐकता कायमीने तवीच अमलात यावी. जें होणे ते तर फैनच्या इतल्याने व सलाहतद्विरीने व्हावे. एकासी गोड बोलून, एकास जक द्यावी, फोडाफोड करावी, हे हुन्नर टोपीकर बहुत जाणतात. या भुलथापीवर न जावें. वाजे मरातव राव मेहेरवान कृष्णराव यास कलमी केले त्यावरून वाजे होईल. हामेश खत पाठवून दोस्तदार याची खुपी करीत जावी.

पत्रांक. २३७

पौ मिक्ती कार्तिक शुद्ध १५ मंगळवार. श्री. १७०१ आश्विन वद्य १३
राजश्री बाळाजी नाईक नाना गोसावी यासीः—

अखडितलक्ष्मीअलंकृत राज्यमान्ये स्ने॥ फत्तेसिंगराव गायकवाड सेनाखासखेल समशेरबहादूर दडवत विनती उपरी. येथील कुगल जाणून स्वकीय कुगल लेखन करीत गेले पाहिजे. विशेष. इकडील सविस्तर वर्तमान पेशजीं एक दोन पत्रे पाठविलीं, त्याजवरून कळेल. प्रस्तुत सुरतेकडील वगैरे कित्तेक मजकूर राजश्री गोविंद गोपाळ याचे पत्रीं लिहिला आहे, त्याजवरून व्यानास येईल. वरकड मागाहून साद्यत लिहून पाठऊ. रा. छ २६ माहे सवाल. बहुत काय लिहिणे ? लोभ कीजे. हे विनती. मोर्तवसुद. (शिक्षा मार्गे दिल्याप्रमाणे).

पत्रांक. २३८

श्री.

१७०१ आश्विन वद्य १४

श्रीमत राजश्री बाळाजीनाईकनाना स्वामीचे सेवेसीः—

सेवक गोविंद गोपाळ साा नमस्कार विनति येथील कुशल ताा अश्विन वद्य १४ मुा लष्कर व्यासेश्वर नजीक जाणून यथास्थित असे. विशेष. बहुत दिवस पत्र येऊन वर्तमान कळत नाहीं. आज पधरा रोज. त्यास वरचेवर पत्र पाठऊन परामर्ष करीत जावे. यानंतर आपण मल्हारजी फडके याजवरा-

थर पत्र पाठविलें तें पावलें पत्री आशा की, त्याचा हिशेब पाहून पुन्हां यांसच पाठऊन देणें तेथील कामाचे हेच उपयोगी झणोन आशा त्याज वरून त्यांचा हिशेबाचा मागील फडशा करून, पुढील बदोवस्त याजकडे सांगोन पाा आहे तरी तेथील सर्व बदोवस्त करून घाबयाचा तो आपण करून घावा वरकड हकडील मजकूर पेशबी फासीदा समागमें लिहिला आहे व या वाळ ठाकूर जाऊन पोंहचळेच असतील त्यांचे जवानीवरून घ्यानास येईल सारांश यदाचें धर्प फठिण आलें आहे यांत ईश्वर अवरु राखील तर व आपली कृपा पूर्ण नाहीं तर कळतच आहे तूर्त येथील प्रसंग बहुत विलक्षण यात करताही न करताही दोष चहुंकडून सकट असो अे काळीं जें घडाययाचे तें तों ईश्वरसेचें घडतें परंतु निमित्त मात्र येतें असो आपणास कोणते समई कोणी भाषायिणी विकल्पाची गोष्ट भासवील ते मात्र आपण घ्यानात न आणावी आझी येथे ते आपणच आहा ऐसे समजोन, जें काम मसलत लहान मोठी करणें ते करावी येविशींची खातर जमा शेवटपावेतो एकत्र रीतीची असो घावी आमची निष्ठा चिचापासून हेच आहे यात, अतर कधीच पडावयाचें नाहीं याजवर भीसता ! परंतु निश्चय तों याप्रमाणें आहे येथील सविस्तर मसहार पडके जवानीं सांगता कळीं येईल बहुत काय लिहिणें ! कृपाळोम करावा हे विनंति

पत्रांक २१०

भीसान

१७०१ कार्तिक शुद्ध १ नंतर

पौ कार्तिक वद्य ४ शनिवार रात्री

शेवेसी सां नमस्कार विनती उपरी आपली आशा घेऊन स्वार जहाळें, ते सोमवारी दोन प्रहरा लष्करांत मुखरूप पावलों त्या ग्रहस्थार्ची रात्रीस भेट जाहली राजभी चिमणाजी पंत येथें नव्हते प्रतिपदेस आहे त्यांची आमची भेट होऊन मजकूर घ्यानास आला या मजकुरात काहीं जीय नाहीं मनस्वी जायसाल तुम्हास पूर्वी लिहिला होता त्या प्रॉ आद आपल्या ग्रहस्थार्ची व मुख्याची भेट जाहली कायाचा मुलाता समजला त्याना तपशील तेथील पत्र आली होती त्याजवरून शिलेदारचे ह्वासा गुदम्य कसे तुम्हीं जाणा, व ह जाणा ऐस लोकिकात जहाल गांनू आरगल, गुम्ही आपला पैका घेणें, कोणाचें भय न धरणें, ऐसा गुलागा समजल्यानतर आपल्या गुदस्थ्याकडून शिलेदारकडे जावसाल ह्वापिला आद त्याजवरून या नकारनामकास उपद्रव बहुत जादला होता तो धाम करविला आहे गिन्या राचे मॅत, आमचा पैका यावा त्यास, आम्ही उत्तर केलें कीं शाद गिरम्य प्रॉ पैका देउं ऐसें योल्स्यानतर, त्यांतहि सोय पडत नाहीं त्यास दत्तार राजत दुसरा चाकरी आणि पावती घाळीस हजार रुपय ! यदातर दत्त

रांच्या चिठ्या सावकारावर आहेत. त्याही वजिन्नस चिठ्या त्याजपार्शी आहेत. चिठ्या पो काही रूपाया पावला आहे. त्याचा कारकून रा नारोपत नादुरकर चिमणाजीपताचे विद्यमाने आम्हास भेटले. येथील प्रकार ऐसा आहे. मुख्याकडील जावसाल तर परिछिन्न शिलेदाराचे नाव घेत नाही. तुर्ही जाणत व शिलेदार जाणत, ऐसें स्पष्ट उत्तर जाहले. मुख्याचा जावसाल शोध करता गावचे गाव सुरक्षित चालवावे व मुख्याचा व दरवार खर्च सव्वालक्ष पर्यंत पडतील, आणि गृहस्थाची मुक्तता होईल. परंतु शिलेदाराचा जावसाल राहतो. जहालें वर्तमान सेवेसी लिहिले आहे. शिलेदाराचा जावसाल हिशेब देणे. शाईशिरस्तेप्रों पुढें वर्तणूक करू. आम्हास ज्या गृहस्थाकडे पाठविला त्याचा मनसबा की, शिलेदाराची तोड पाडावी. हें खरे. यास कारण मुख्याचा जावसालाचा विश्वास पटत नाही. याला कारण वकारनामक याजकडे अकार नामकाचे ग्रहस्थानी पक्का जावसाल केला आहे की नारोवाची सुटका न होय ऐसें पक्केपणें कित्तेक जावसाल त्यानीं पक्के करून घेतले आहेत. या अर्थी मुख्याचा जावसालाचा भरंवसा नाही. सविस्तर अर्थ न्यानास आणून उत्तर लिहावें. व रावसाहेब भास्करपतास खर्चाविशीं त्यानीं चिठी लिहिली आहे, त्याप्रों त्याची वेगमी करावी. बहुत काय लिहिणे ? कृपा लोभ असो द्यावा. हे विनती.

पत्राक २४०

श्रीसाव

१७०१ कार्तिक वद्य ५

पौ कार्तिक वद्य ७ मंगळवार च्यार घटका रात्र.

सेवेसी सा नमस्कार विनती उपरी. आपण पत्र पाठविलें तें पावलें. लिहिला मजकूर सविस्तर कळला. येथील मजकूर आपल्या गृहस्थाची व मुख्याची भेट जाहली. त्यातील मजकूर पत्री लिहिता येत नाही. परंतु तिकडील पक्ष मुख्यानीं भारी धरिला आहे. नकारनामकाचा मजकूर मुक्ततेचा. त्यात मजकूर की, आम्हाकडे जावसाल नाही. शिलेदाराची पैक्याची निशा करून त्याणीं सुखरूप जावें. व शिलेदाराचा मजकूर तर मनस्वी आहे. तीन लक्ष शाईशिरस्तेप्रों त्याणीं वाकी काढिली आहे. त्याही मध्ये ते मजकूर बोलतात की, वक्षीचे हिशेबाने शाईशिरस्तेप्रों देणे निघेल तो ऐवज देणें. त्यातही पाच रुपये कमी दिल्यास घेऊ. त्याचाही मजकूर. आपल्या गृहस्थास दरम्याने घालून जावसाल परभारें केले आहेत. येथल्या मुख्याशीं व तेथील कारभार न्याशीं काहीं पेचही आहेत. त्याचे जावसाल होतील तेसमईही शिलेदाराचा पैका दिल्याविना मुक्तता होत नाही. व ते गृहस्थ हातीं लागणे हे गोष्ट तो घडत नाही. दोहो चोहों दिवसामध्ये मागती मुख्याशीं गाठ घालून त्याची ममता आपल्या यजमानावर व याची मुक्तता होय ऐसें करितों.

परतु पैका बहुत पडेल मागाहून होईल वर्तमान तें लेहून पाठळ आपल्या गृहस्थांनीं चिठी लिहिनी आहे ती अलाहिदा पाठविनी आहे ती पावेळ वाचून त्यासही उत्तर त्याहयें खाना मिते कार्तिक वा ५, सायकाळ, चार घटका दिवस बहुत काय लिहिणें ! कृपा लोम असो घावा हे विनती पत्र पाठवाळ तें सा देवराव हिंगणे याचे राहुटीस पाठ कन घायें जो माणूस पाठवाळ त्यासही स्थळ हिंगण्याची राहुटी सां गावी हे विनती

सा दादास व दिवाणजीस सा नमस्कार लिहितार्थ परिचिते उत्तर तपशीलवार लिहिणें लोम कीजे हे विनति

पत्रांक २४१

भी

१७०१ आश्विन वद्य अक्षर

सा भीमराव राजभी बाळाजी नाईक स्वामीचे सेवेसी —

विनती आपण आश्विन शुद्ध १४ चें पत्र पाठविलें तें पावोन परम स तोप जाहला पत्रां मजकूर की, तुम्ही येजमान बहुत सावध असायें ! इ कडील काळजी न करावी काळखराबर पत्रें पाठविली आहेत तीं समस्त घावी व राजभी बाळोबानाना बहुत उपयोगी पडले पाहिजे पावोन यज मानाचे पदरीं यांचें यजमानांनीं चालवायें कैलासयासीमानीं गांव दिसे आहेत ते चालविले पाहिजेत व ऐवज जळदीने पाठवावा म्हणून तपासिलें छिा त्यास, यजमानापाशीं निघेनेच यागत असो दुसरा विचार नाहीं दरबारची काळजी आर्शी कशास्तव करावी ! आपण प्रसर्गी त्याअर्थी आ म्ही येकिकर असो ऐवजाचा मजकूर तरी तरतूद करित आहों इकडे राजा राम गोविंद यांची गढगढ व दुसरी चंद्रराव पवार यांची जाहली यामुळें सावकार धीर पुरून काम होत नव्हतें आतां तरतूद लवकरच करित गेलो राजभी बाळोबानाना बहुत उपयोगी पडले त्यास यातील काय भाव आहे तो समजावियात येत नाहीं तरी सविस्तर लिहिलें पाहिजे म्हणजे समजण्यांत येईल बहुत काय लिहिणें ! कृपा लाभ करावा हे विनति

पत्रांक २४२

भी

१७०१ मागशीप शुद्ध ३

सा मार्गशीप वद्य ३ रवियासर शुके १७०१

सा राजभी बाळाजीपंत नाना स्वामीचे सेवेसी —

विनती उपरी तुम्ही केलेली कसमें लिहिली त्याची उत्तरे यें प्रमाणें —

सरकारकामाचे बोलणे चालणे च्यार रुपये उणे अधिक नाईकांनीं बोलून करारात आणिले आहे, म्हणून लिहिले. उत्तम आहे. कलम १

राजश्री सभाजीबाबा याणीं व घनःशाम नारायण याने प्रयत्न माल केला, सरकारात पत्रे गोविंद जोशी याजबराबर पा, परंतु सरकारात जावसाल न जाला, म्हणोन लिहिलें ते कळले. कलम १.

श्रीमंत राजश्री नानाफडनीस याचे हारण व नाईकांचा खलबत्ता हरीपत जटार याजसमागमें पाठविला आहे तो पावलाच असेल. उत्तर पाठवावें. कलम १

अकारयाजविशीं परभारे काहीं लिला, तरी तुझावर बालून त्याहावे, तरी जें लिहिणें तें तुझावरी बालून लेहूं. कलम १.

सतरा गावचा मजकूर व गळे मरोळी, त्यास तूर्त गडबड माजली आहे. तूर्त काय समजावें. पुढें निवळ जाहलियावर तुमचे व नाईकाचे विचारें ठरेल तें केलें जाईल. कलम १.

निवाळकर सोयरे याजकडील लशाचा मजकूर लिला. त्यास त्याचींहि पत्रें परभारे येथे आली आहेत. तूर्त दगा ! काहीं सुचत नाही. याचा निश्चय मागाहून करून पाठवितो. त्याप्रा करावें. कलम १.

नारायणराव गोविंद वगैरे शिलेदार याचा मजकूर लिला. त्यास तुझी इकडे यावयाचे सुमार होईल तेव्हा येथून लेहून पाठऊ. त्याप्रा करावें. कलम १.

हुडीयाच्या पेठा पाठवणे म्हणून लिला त्यास जावि हुडिया नाहीत... पा आहेत. पा असतील. कुशल देखेर याचे हुडीची दिक्कत होती. म्हणून पेठा पाठविली आहे. ऐवज पावेल. चिता नाही. कलम १.

ऐवजाविशीं ताकीद असावी. त्यास, ताकीद तो आहेच. गडबडीस विलाज काय करावा ! कलम १. सुरतआठाविशीं तील खबरदारी असावी. त्यास, तेथील बदोबस्त आहे. त्याविशीं चिता नाही. कलम १.

बाळ ठाकूर याचे यजमानांचें समक्ष बोलणे जाले आहे. त्यात काहीं अंतर नाही. पक्केपणच आहे. कलम १

गोपाळराव रामचंद्र याचा मजकूर त्यास त्याचे चुलते आम्हापाशीं बहूत आग्रह करून पत्र तुम्हावर घेऊन गेले आहेत कीं, हे तुमचे मिळणीत मिळाले. असें असल्यास लेहून पा उपरात येथून लिहिणें तें लिहू, म्हणून पत्र दिले आहे. तुमचे बुक्तीस पडेल ते करावे. कलम १.

सरकारातून बदोबस्त कागदपत्राचा वगैरे काय करून द्यावा म्हणून लिला. त्यास, सर्व तुमचे ध्यानात आहे. कनिष्ठाचा बदोबस्त व गृहस्थाचा यथास्थित रीतीनें व गंगातीरीं एक गाव निर्वेध चागला बहुत दिवस चाले असा करून घेणें. वरकड समक्ष सांगितलें आहे, व याद दिली आहे, त्याप्रा करावें. इज्जतकडे माहाल गेले आहेत त्याचा प्रेतन करून द्यावा. कलम १.

नवापूर द्यावें असें वचन राजश्री

तिगस्तां माहाल इमेचाचेकडे आ
पले गेले आहेत त्याचे मोयदला पच
महाल धगेरे सरकारांतून देत होते
त्यास ऐवज थोडा म्हणून न घेतले
त्याचा प्रेतन करून पाहणे कळम १

राजभी नानापट्टणीस यांचे पत्र
आले होते त्याची नकळ तुम्हास पा
हण्यास पावा आहे पत्रात मजकूर
की, मसलतीचे काम आहे, तुम्हांक
डील मातबर माणूस पाठवून द्यावा,
त्यांसी बोलू याप्रमाणे पत्र यजमाना
चे नांव आले होते त्याचे उत्तर ये
थून सेहुन दिखे की, आज्ञांकडील
नाईक पहिले पासोन बोलतात तेच
बोसटील त्याप्रो सेहुन दिखे आहे
तुम्हास कळावे कळम १

येणे प्रमाणे लिहिले आहे यात नाइकाचे विचारें येईल तेसें करयें मिति
मार्गशीर शुभ ३ बहुत काय लिहिणें ? कृपा किजे हे विनंति

पत्रांक २४३

भी

१७०१ मार्गशीर्ष शुद्ध १०

भीमंत राजभी बाळाजीनाराईकनाना मिडे स्वामीचे रेवेसी —

विनंति उपरी तुम्हां पत्र मार्गशीर शुद्ध ४ रविवारचे पा सें मदयारी दोन
प्रहर रात्रीस पावले सातवे रोजी पावले लिहिला मजकूर कळो आता अटकेंत
असतां पमें कर्ची येतात, झणून आता चवकशी तो बहुत आहे परंतु हें फ
लियुग ! लहान माणसास द्रव्य दाखीवस्यास न करावयाचे कर्म करितात
यजमान व ते एक जाहले झणून आता त्यास, येथे तों फाहीच नाही तेथे
आपस्यास प्रत्ययास कैसें आले, त्याचा दोष पुढेपणीं करून लिहून पाठयामें
एखाी शिके तो असामीवार त्याजपाशी आहेत अशें बुसज्यासारखी काढून
मधील मध्ये कमें आजपर्यंत करीत आले आहेत तेदि त्यांचे नित्यांतीस आहेत
याजकरितां खरें स्ोट कोटून आहे, हें समजसे पाहिजे याजकरितां गिरी
पसी ठिकाणी पाडायी यजमान आम्ही याहेर निघालो तेथे होते तों दयाव
होता मागे राहणार नाही, यसेडा होईल, याजकरितां उभयतां सधु मार्ग
शीर शुद्ध ३ चे दिवशीं भस्कार करून केशवराय देशमुख आले होते
त्याजसमागमें सरंजाम देऊन यदनगरास रवाना केसे तेथे पोचलेपाने

आपणास पत्र आले नाही. येईल. समागमे आपलेकडील खिजमतगार, ब्राह्मण, कारकून आरवाच्या वरखा नेहमी दोन दिल्या आहेत. याशिवाय पोचवावयाकरिता पागा वगैरे सरजाम दिल्या आहे. तो अद्याप आला नाही. कळावे. येविशींची खातरजमा असो यावी. आमचा प्राण गेल्यावर मग जे घडणे ते घडेल. आली तुली एकच भाईवद, तेही, धणी, सर्व आपली जोड केली आहे. वरकड त्याग न करिता करणे प्राप्त जाला आहे. तेव्हा आपलेशिवाय दुसरा विचार नाही. यजमानांनी लाा आहे, त्याजवरून कळेल. मिती मार्गशीर शुद्ध १० मदवार प्रातःकाळ. हे विगति.

पत्राक २४४

श्री

१७०१ मार्गशीर्ष शुद्ध १०

पुरवणी राजश्री वाळाजीनाईकनाना भिडे गोसावी यासीः—

विनति उपरी. आपण वरखोडेविशीं लिहिलें की, थोटक्या कामासाठीं राजश्री हरीपततात्या याचे चित्तात सशय पडतो, याजकरिता मल्हारजी फडके यासी मनाई करून पत्र पाठवावे, त्याणीं सनद आणिली त्यावरून सर्वांस आश्चर्य वाटते. ऐशियास, आहीं जहागिरीची सनद दिली. परंतु फडके याणीं समक्ष कवूल करून बोलिला जे, मी नाइकास पत्ते दाखवून त्याचे सांगितलेप्रमाणे तात्याचे मर्जीनुरूप घडून आल्यास वदोवस्त करून घेऊ. तुझास न सांगता परभारा बखेडा केला. असो. त्याजला मावती पत्र सादर असे. मुजाहीम होणार नाही. आपण राजश्री तात्या यासीं समाधानाचेच बोलवें. कळावे छ ९ माहे जिल्हेज. बहुत काय लिहिणें ? लोभ कीजे. हे विनती मोर्तबसुद.

पत्राक २४५

श्री. (नकल) १७०१ मार्गशीर्ष शुद्ध १०.

राजश्री वाळाजीनाईकनाना भिडे गोसावी यासीः—

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य श्रेण फत्तेसिंग गाडकवाड सेनाखासखेल समशेरवहादर दडवत विनति उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल लिहित असावें. विशेष. तुझी मुजरत अजुरदार समागमें पत्र पाठविलें तें पाऊन सविस्तर लेखनार्थ व्यानास आला. आगराजाकडील मजकूर विस्तारें लिहिला की, केलें काय. ऐशियासी, येथें त्यातील एकहि प्रकार नाही. त्याहविर तेथें आपणास दरवारीं सांगितलें असेल त्यागोष्टीचा शोध पुरतेपणे मनास आणून कोणाच्या कागदपत्रीं काय, तें साद्यत त्याहावें. मारानिले व त्याचे वधू असे मार्गशीर्ष शुभा ३ अलकारयुक्त राजश्री केशवराव देगमूर समागमे वडनगरास पाठविले आहेत. वरकड तेथें कोणी लवाडी केली असेल, त्याचें ठिकाण लाऊन त्याहावें. तुमचे विचारासिवाय काहीं नाही, येविशींची खातरजमा

वाळाठाकूर याणीं केलीच असेल परंतु इतक्या लयाच्या मधीच होतात ! त्याचा शोध व शिक्यानिशीं पत्रें व स्वदस्तुर चिठी याचा शोध मनास आणून लीग की, पुन्हा हें न पडे त्याचें पारपत्यही घडल्या कोणी असें करणार नाही मघोचे मघे असें घडल्या घरबूडच होणार. त्यापशीं हें ठिकाण काळाने जरूर जरूर लीग माझ्या गळ्याची शपथ असे तर आपण हे गोष्टीची सुस्ती करू नये बहुत काय लिहिणें ? या छ ९ माहे जिल्हेस हे विनंति

मार्गशीर्ष वद्य ५ सोमवार याा नारायणराय गोविंद यांजवरावर अस्वल

पत्रांक २४६

पौ छ १० जिल्हेस

भी

१७०१ मार्गशीर्ष शुद्ध ११

रावसाो मेहेरवान करमफर्माय मोखलिस वाळाजी पंडित पढनवीस सल मलाहुवाळा

नादब पाँके मुळाखत मसरत आयात इचीहाद आभरबाद येथील खुपी जाणून आपली पादमानी हमेषा कळमी करीत आले पाहिजे दरीयिला, मरसु रदार सादत व एकवार तीशाकरीम साहेर यास सावणूरचा नमाय अवदुल हमीदखान याचे लढकीची नियमत मोरर पाहून नेमदीन छ २५ जिल्हादीं शादीची वारीस मुकरर जाहली आहे हे खुपी आपले असे, याकरितां कलमी केलें जातें जे आपण येऊन शादीची खुपी नखरेनें पाहून दिल्याद व दोस्तीची तरफी केली पाहिजे हमेष आपली पादमानीस निगारस करवीत यावें जियादा लिहिणें काय असे ?

पत्रांक २४७

पौ मित्ती मार्गशीर्ष वद्य ४ रविवार रात्रौ भी १७०१ मार्गशीर्ष शुद्ध अक्षर

राजभी वाळाजीनाइक स्वामीचे सेवेसी —

सेवक गोविंद गोपाळ साष्टांग नमस्कार येथील कुशल जाणून स्वकीय लिहीत असिलें पाहिजे विशेष आपण कार्तिक शुद्ध १ य सुष पंचमीचीं दोन पत्रें पाठविलीं तीं पावलीं लीग सविस्तर अवगत जाहलें चिगडीप राजभी नारोमानाना यांची काळजी न करावी आपल्यावर विश्वास, तेव्हां काळजी कदास करावी, हें तो खरेच आहे आमचा अभिमान आपणासच आहे तेथे आझी उपरोधिक काय स्याहावें ? आपण आझाविशीं बहुत मेहनत करितास, झणोन राजभी वाळाजीपतीनीं तपविलें लिहलें त्यास आमचा विश्वास आपल्याशीं किमपी दुसरा नाही ऐवजाचा भरणा होणें यथीस मथ पाहतां आपणास काय स्याहावें ! केवळ सकटाचे दिवस प्राप्त जाहले आहेत

चहूकडून हंगाम एकच माजला आहे. सिवडीचा पेंच फौज घरी बसलिया-
मुळे सिवडी चडली. जलचर नजीक याचा विश्वास नाही. यामुळे घरी बसून
राहणे प्राप्त जाले. आता तरी आपली पत्रे व सगळ्यांची पत्रे आली की,
तह विगडला. यामुळे येथळ लोकांचे होण ठिकाणी राहिले नाही. मुख्य,
प्रजन्य नाही यामुळे नग्न जाला. दुसरे हे अरिष्ट उभे राहिले. पुढे याचा
विचार याय जगात? आपण आमचे वचनावर सरकारात वचना गुतले. यास
पार पाटणार या समर्थ आहे. आपण काही चिंता न करावी. ऐवजाचे
तजाविर्जात असो. निरजीव राजश्री नाना आपणापार्शी आलियाचें वर्तमान
जलदीन लिहिले पाहिजे. आमचा अभिमान सर्वप्रकार आपणास आहे. या
अर्थी आतास काळजी कोणे गोष्टीची नाही. येथील सविस्तर वजमानपत्राव-
रून कळेल. साराश, ही दौलत बोटीपार्शी बहुत आली आहे. काही बाकी
राहिली नाही. एक एक दिन नवेच उभे राहते. यात ईश्वर लाज राखील
ते खरी. साराश, आतास आपले पार्शी खरेपण राहिले लक्षणजे सर्व जाले.
वरकड सविस्तर मागाहून लिहून पा. चिरजीवाचे येणें आपल्यापार्शी जालें न
जाले हे कळत नाही. तरी सविस्तर लिहावे. न जाल्यास येणें होईल ते करावे.
आपल्या विचारास करावयाचें तसे करावे. आली आपल्या आज्ञेशिवाय नाही.
बहुत काय लिहिणें ? कृपा लोभ किजे. हे विगति.

पत्राक २४८

श्री.

१७०१ मार्गशीर्ष वद्य ९

राजश्री फत्तेसिंगराव गायकवाड सेनाखासखेल समशेरबहादुर गोसावी
यासीः—

सकलगुणालंकरणअखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य श्रो हरी बल्लाळ आ-
शीर्वाद. विनति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित असिले
पाहिजे. विशेष. आपणाकडून पत्रे येतात व राजश्री बाळाजीनाईकनाना
सागतात, त्यावरून सविस्तर कळते. इकडील कितीक मजकूर लोकवार्ता
ऐकोन चित्त सज्ज्याविष्ट होत असेल. त्यास, श्रीमत नानाची कायम मिजाज
आहे ? जो आपल्याशी करार आहे त्यात दुसरी गोष्ट होणार नाही. येविसी
पुर्तेपणी खातरजमा असावी. आपले दवलतीचे कल्याण व्हावे हेंच इच्छा व
तत्प्रत्युक्त साधन तेच करितो. आपण श्रीमत राजश्री रावसाहेब याचे पायाशो
एकनिष्ठ. तेव्हा, दुसरेसारखी गोष्ट कैसी घडेल ! कोणी कितीक बनावून
सागतील त्याजवर न जावें. जो येथील खत्री आहे, तो बळकट आहे. चिंता
न करावी. येविसी बाळाजीनाईकनाना लिहितील त्यावरून कळेल. सा छ
२२ जिल्हेज. बहुत काय लिहिणें. आली येथे असता आपण कोणेविसी चिंता
न करावी. हे विनती.

पत्राक २४९

पो मिति पौषशुभा १२

भी

१७०१ मार्गशीर्ष वद्य १०

भीमत राजभी याळाजीनाईकनाना स्वामीचे सेवेसी —

सेवक गोविंद गोपाळ सां नमस्कार विनति उपरी येथील कुशल ता छ २३ माहे चिन्हंजपर्मंत वर्तमान येथस्थित जाणोन स्वकीयें कुशल सेसन करीत असावें विशेष साप्रत आपणाकडून पत्र येऊन वर्तमान कळत नाहीं त्यास सविस्तर ऐहून संतोषवीत जावें इकडील वृत्त पेशजीं लिहिलें आहे त्यावरून कळों आलें असेल यरकड सादर यजमान साहेबांचे पत्रावरून विदित होईल सर्व प्रकारें मरबसा आपला आहे चिरजीव राजभी नारो गोपाळ याबविशीं आपणास बहुत लिहिलें परंतु सरकारांत चार गोष्टी सांगून त्याची रवानगी न जाली या कार्याची आपणापासून दियसगत न लागावी या उपरी सत्वर मार्गस्त करायें विस्तार त्याहावा ऐसं नाहीं तेथें बहुत उपद्रव मांडिला आहे आपणास कळतच असेल साराश, सरकारलक्षात एकनिष्ठपणें असतां तेथें ऐसा विचार नसावा असे आपण भ्रम करितां कमी करीत नाहीं तेम्हा आमचे दैवयोग आपण काय करितीस ? यरकड इकडील मजकूर तरी जलचर सामान सरजाम करून तयार जाले आहेत मोलवा व मसल हांतील तो विचार उत्तरदिशेची आहे घाट व मार्ग इकडील व दक्षिणेकडील कोंडाईवारी व सेंदव्याचा वगैरे तमाम पाडावयासीं गेले आहेत वार वेळदार लाऊन नर्मदाचा घाट नीट करावयासीं गेले आहेत गुता तयारीत काढीमात्र नाहीं आपलेकडील मरबसा घराबा, घर यावेळपावेतो ह्योत्पत्तीस काहीं येत नाहीं! आझांस तों तीन जागा सामाळणें — एक नर्मदाउत्तरीर, दुसरे दक्षिणतीर, व महीउत्तरीर तीनही ठिकाणी त्याचा शेजार एक ठिकाणी असल्यास चिता नाहीं सर्व शत्रुपण मायां आलें आहे दुसरेकडील येथील मरबसा वाळगावा तरी कळतच आहे ! शहराचा कारमार सावकारी आहे ऐशियासीं विकडून कोंडाईकडून आगमन सुरतप्रार्ता अति सत्वर जाल्यास उचम आहे झणजे उत्तरीरकडील काळजी नाहीं जैस करणें तैसं पडेल हे गोष्टीस दियसगत लागली तर दोष न ठेवाया मग जैस घडाययाचें असेल तैसं पडेल साराश, येथील छस तुझासिबाय नाहीं सातरजमा असों घावी परिणाम मात्र शुद्ध रहावा नाहींतर एकाहि साधन नाहीं ऐसं जाहल्यास मग विचार कळतच आहे दुसरे चंदरराय पवार यांचे पारपत्य होऊन पेटळाद व आमोद येथील ठाणी सरकारचीं यसविलीं आमोदेस सरजाम आपले कडील आहे कारण, फादार यांचे मते असावा नाहीं तर फादार यांच्यानें ठिकाण धरून राहायत नाहीं कारण मित्र नजीक शेजार याबकरितां यामां फरून बंदोबस्त केला आहे फादार यांचे विचारें सरजाम योसायणें जाहल्यास योसाऊन घेऊ पवार नमदा उतरून अकलेश्वरी पोंचले येथून पुर्ण जाणार. जातीए

जोतसमयी आपलेकडील माहाल व सराई येथील वोळी धरून नेल्या व गुरे टोरे घेऊन गेले ! माहालाची खरावी वहुत केली. पुढा सुरतेकडे जावे या मन-सच्यात त्यास, त्याचे यजमानाचे पत्र आले की, तेथेच राहावे. सरंजाम तोपा वगैरे पावदळ आणखी सा करणार. ऐसी बातमी आली. तेव्हा आण-खी उपद्राप करावयाचा मनसबा आहे. मग जे घडेल ते पाहावे. सा लक्ष-मणराव चिटनिस यासा रजा दिली. ठाणी काही उठविली. आण आपले कडील जलचर याणी पा व पाठवणार. मारानिले तेथे आल्यावर सविस्तर समज-ण्यात येईल. माराश, तिकडून आगमन लौकर व्हावे. म्हणजे सर्व गोष्टी उत्तम आहे. वहुत काय लिहिणे ? कृपा करावी. हे विगति.

पत्राक २५०

श्री

१७०१ पौष शुद्ध ३

श्रीमत राजश्री नाईक स्वामीचे नेवेर्सा:—

विनती सेवक नारायणराव गोविंद मो जामगाव सा दडवत विजापना ता पौष शुद्ध त्रितिया दडुवासे प्रहर रात्र पावेतो स्वामीचे कृपेकरून सेव-काचे वर्तमान यथास्थित असे. विगेष. आपली आज्ञा घेऊन स्वार जालां, ते शनवारी येथे दाखल जालां. रविवारी श्रीमत पाटीलवावाची भेट घेतली. त्याचा कित्तेक मार तपशीलवार राजश्री बाळाजीपतनाना बर्खा याचे पत्रा लिहिला आहे. त्याजवरून श्रुत होईल. पत्रा मार ला आहे, त्याजप्रमाणे सरकारचे पत्राचा डौल याचे नावाचा तयार करून आर्धा पाठवावा. याचा निग्रह आहे, ऐसें नाहीं. ममतेच्या विचारे सर्व आपले कृपेकरून होऊन ये-ईल. पत्रदर्शनीं विनती लिहिल्याप्रमाणे पत्रे पाठऊन द्यावीं. वहुत काय लि-हिणे ? कृपा असो दिजे. हे विनति.

पत्राक २५१

श्री (नकल) १७०१ पौष शुद्ध १३

यादी कराराची येणेप्रमाणे ठरली. सा समानीन मया व अलफ. मो जाहला. वि.—

७१००० तूर्त नक्त द्यावे.

५०००० मुख्यास.

२१००० दरवारचा खर्च.

५००० रावजी-

५००० भाई.

४००० आबा चिटणीस.

२००० रामाजी पाटील.

२००० आपाजी साबाजी.

२००० निळो शामबी

१००० सिऊवादादा

२१०००

७१०००

१५०००० राजभी अताबी नागेश याजकहून हिशेय ध्यावा झा ऐवनी

१००००० दरवारचा खर्च

५०००० मुस्त्यास

१५००००

सदरहु याद तुमचे हार्ती असावी

३२००० सरजाम किल्ले पायागड यासीं छाऊन द्यावा क्षणोन पहिला करार तलवाचा

२५००० मुस्त्यास

४००० रावनीस गाव एक चांगला

३००० भाइस गांव एक चांगला

३२०००

याच्या सनदा याच्या अथवा सनदा खयळ नसल्यास कराराची याद मि-
हून देऊन याचे कारकुनाखळ सनदा यनमानामवळ गेलियापर याच्या

सदरहु तीनही कसमें याजप्रमाणें ठरली याची सरतूद आग्रमाणें क-
रून पाठवावी आपण म्हणतील की, तूर्त देणें याचा ठराव सांगितल्याशीं
अधिक जाळा तर येथून गृहस्थ गेले याजमुळें आक्षांकहून योलण्यास कमी
जाहालें तेव्हां प्रदिता पार जाहली दोघे मुद्दई सबळ येथें त्यांचीं सुत्रें नाना
प्रकारचीं लागलीं मग कोणेप्रकारें बदोषस्त सचिस व्हाया यामुळें ठराव
याजप्रां जाहला हिशेयाचे वकीं ठराव जाहला तो आपले सरकारचे बिघा
यतीचा आहे सरजाम ठरला तो पहिले योलण्यांत आहे त्यास शक, विश
मता जाहली सेवेसीं भुत होय हे विज्ञप्ति मिति पोप गुा १३

पत्राक २५२

भी

१७०१ पौष वद्य १४

राजभी फत्तेसिंगराव गायकवाड सेनालासलेल समशेरसहादर गोसावी
यांसी —

सकलगुणालकरणअल्पद्वितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्तो महादजी धिरे
रामराम विगति उपरी यथील नुसल जाणून स्वकीयें नुसल लिहिले अतिथें

पाहिजे विघेप. आपणाकडून राजश्री नारायण गोविंद जामगांवचे मुकामी आले. याणीं कित्येक आपणाकडील घरोव्याचे अर्थ सांगितले. त्याजवरून कळले. ऐनास पूर्वीपासून आपला आमचा स्नेह चालत आला आहे. त्याच-प्रो पुढे चालावा, हेंच आमचे मानस आहे. त्यास, साप्रत गुजराथप्राते इंग्रज याणीं दगा केला आहे. त्याचें पारिपत्य करणें प्राप्त आहे. येविशीं मुज-रत आपणाकडे पत्र पाठविलें आहे. व हालीं मारानिलेस सांगितलें आहे ते आपणास लिहितलिल. आलीही दरमजल येत असो आम्ही येऊ तोंपर्यंत आपण दम धरून, ठाणीं जतन करून, गत्रूचे पारिपत्यास गेह द्यावा. त्याचा पराश्रम होऊ देऊ नये. आपणास सामील व्हावे, हाणून चिरजीव राजश्री भगिरथराव शिंदे यास लिहून पाठविले आहे. आजपर्यंत आपण सरकारचे लक्ष राखिलेंच आहे. त्याचप्रो पुढे सरकारउपयोग करून दाखवावा. वरकड इकडील अर्थ आपणासीं दुसरा नाही, हें मारानिले लिहितलिल. पन्नाससाठ तोफा समागमें आहेत. ह्या दरकुचात लाव मजलीत चालत नाहीत. याक-रितां पचवीस तोफा समागमे घेऊन, वरकड तोफा मागे ठेविल्या. मागाहून येतील. तूर्त पसवीस तोफा थोर लहान बराबर घेतल्या. त्यासुद्धा जलदच घेऊन पोहचतो. तों पावेतो इंग्रजास ठासून राखावें. वर्तमान वरचेवरी कळवीत जावे. रा ८ २७ मोहोरस. बहुत काय लिहिणें? लोभ किजे हे वि-नंती. मोर्तवसूद.

त्राक २५३

श्री.

१७०१ माघ वद्य ११

दडवत विनती उपरी. छ. २९ माहे मोहरमची हस्ताक्षरची चिठी पाठ. वेली ती पावली. पावोन संतोष जाहला. कित्तेक अर्थ खातरजमेचे लिहिले. यासी आजपर्यंत ममतेचें लक्ष अकृतिम आमचे ठायीं जाणोन सर्वस्वी अर्थ प्राणें आमचें लक्ष सरकारचे सेवेंत. दुसरा अर्थ नाही. त्यापक्षीं सांप्रत जलच-णाचा प्रकार वृद्धिगत. कोण्हीकडील साहित्य समयासीं न जालें. प्राताचा वि-ध्वंस. स्थळाचा अपाय जाहल्यास पुन्हा विशेष प्रयत्न श्रमसाध्य. कारस्थानी

समयोचित करणें तें करावें लागती परंतु ज्यात सरकारमसलतीत उपयोग त्याज्यवर नजर आहे यात अंतर असेल तर शपथ असे येविशींची सातबरमा असो घावी सविस्तर नार्हक निवेदन करतील त्याज्यवरून कळेल सा छ २४ माहे सफर हे विनती

पत्रांक २५४

भीमकर प्रसन्न त्रिसुद १७०१ माघ वद्य १०

राजभी पाटील बाबा गोसावी यासी —

भीमतसकलगुणालकरणअखंडितलक्ष्मीअर्लकृत राजमान्य भो बाळाजी अनंत निा भीमत राजभी पत्तेसिंगराव गायकवाड सेनाम्नासलेल समशेरसहा दर आशिर्वाद विनती येथील कुशल ता माघ वद्य पावेतों सेवकाचें वतमान यथास्थित असें विशेष आपण राजभी नारायणराव गोविंद बांसी भासा दिखी मारानिल्ले येथे आले सविस्तर रूपेचें वर्तमान सांगितलें त्यावरून वहुत संतोष जाहला आपण थोर, सर्व प्रकारे सामाळ करित आहां पुढें आपण करितील भीमत या सेनासासलेल आपभाशिवाय काहीमात्र नार्हति जी विनंती करणें ती मारानिल्लेस सांगितली आहे ती ध्यानांत आणून बंदो बस्त करावा आझी सेवक छोक पदरचे असो सेनासासलेल यांसी पत्रे ये थून या केडी आहेत त्यांची उत्तर आपणाकडेस येतील त्याज्यवरून सविस्तर निवेदन होईल

(यातील शोधावरून हा मसुदा अमाना असें दिसते)

पत्रांक २५५

भी

१७०१ माघ वद्य

राजभियानिराजित राजमान्य राजभी नारोपतनाना स्वामीचे सेवेसी —

पो बाळाजीनार्हक भिडे सा नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जा णोन स्वकीय कुशल छिहित असलें पाहिजे विशेष राजभी नारायणराव गो विंद हे राजभी पाटिलबाबांकडे पाठविले होते त्यांसी बोलोन येथे आझांकडे आले त्यास त्याच्या बोलण्याचाळण्यांत पाटिलबाबांसी आलें आहे तें सब आपल्यास निवेदन करतील तें ध्यानांत आणून, त्या दरबारचा बंदोबस्त पळे रीतीचा करून, सेनासासलेल यांचे निदर्शनांत येई तें करावें सर्व मर वसा आपला आहे तेथे विस्तार स्याहावे नलगे राजभी स्वडो आवनी पुन्हां आपले दरबारी साधनास लागले आहेत, हाणोन वर्तमान परस्पर आर्हकितो त्यास, सर्व साधन करणें आपणादयळ त्याअर्थी आझी काळजी कयास करावी आझांकडीस व सेनासासलेल यांकडीस मदतूर मारानिले निवेदन करितील, त्याप्रमाणें बंदोबस्त करून देत असावा

बादी राजश्री फत्तेसिगराव गायकवाड सेनाशासखेल समशेरवहादर मुा समानीन मया व अल्लफ.

१ तुमची आमची निखालसता राजश्री बाळाजीनार्दक भिडे याचे विद्यमाने जाहली आहे. आपणास ग्यातरजमा पडावी येविसीं अलाहिदा कलमवदी लिहिली आहे त्यावरून पळेल. हाणोन पत्र.

१ इग्रजाचे मसलतीस आही उभयता सरदार येणार आहे. त्यास-मयी आला उभयताकडून अगर सरकागतून तुम्हाविशींचे प्रकार वाकडे आढळल्यास आही तुम्हास सर्व प्रकारे हमारा आहो. अतर देणार नाही म्हणोन वेळभडार दिला आहे कलम १

१ इग्रजाचा व तुमचा वैरभाव पडल्यास तुमचे साहित्य सर्व प्रकारे करूं. म्हणोन पत्र, कलम.

पत्रांक २५७

(मुसाशुसी याचे पत्राची नकल) श्री (नकल) १७०२ आपाढ बद्य २

जहामगव अवालिमरतवात शोकतमाली मनलतमुलान मेहरवान मदा-कलमहाम बाळाजी पडित मुवक मोहयतहू.—

छ १५ रजव पावेतो दरजागा गुटान्दूर खैर आफियत जाणोन आपली पादमानी हमेशा कलमी करवीत असले पाहिजे. दिगर इग्रजांनीं बहुत गरमी यदा तिकडे.....करून खुाकी तमाम कायजि केले. आणीक करीत जातात. वाजकरिता खुपकीचे तमाम सरदारानीं इग्रजास तवी करून खुपकीतून त्याजला खेरीज करावे, हाणून नकप ठराऊन त्याजप्रमाणे इग्रजावर चहूकडोन खुपकीवर मोहीम केली आहे. दर्यात इग्रजाची जहाजे वगैरे आहेत. त्याचे तवीवद्दल फरासीसाची जमियत पाठवणे. परंतु मसलत करून नवाव हैदरखान वहादर इज्जतमकान याजकडून फरासिसान्या पातशाहास व वजीरासही ते खत लिहून मुजरतमहाम वगैरे पाठविले. करिता पेशजीं मुसे सोडोव व मुसे खुपमैन वा फरासीसाचे जमियत रवाना करून पाठविले होते. त्यास हाली आम्हासही सात हजार सालेदातसहित रवाना करून पाठविले. याकरिता आम्हीही गुडलुरास येऊन तीन महिने जाले. आम्ही पाहिजे तसा सामान सरजाम व तोफखान्याचे वैलावर चारीच घोडे व खबरदारीकरिता वैल उटें वगैरे खर्चास नकद व खाणेचा सरजाम नवाव फत्तेअलीखानवहादूर याणी करून दिल्या आहे, आम्ही आपली जमियत व नवाव मौसूफ याची जमिय-

तेचें इत्तीपाकानें अनकरीव घेनापटणचें मकान घेऊन, इकडील इम्रबास त मास गारत करून, तैचेच मुबईकडे दर्याचे राहानें मुसासुफरुन यास जाहा आसुदां रवाना करून पाठवून, आर्सी खुपकीचे राहानें येत असो खुदाचे फ जलेकडून मुबई घेरे मकाने घेऊन रावपडितप्रधान याचे तालुके मकानांत वगेरे इम्रबानें घेतले आहे तैही सहजाणें सोडून दिव्हे जाईल आर्सी आलों तें पाहून, इम्रज आपले जागा घावरा होऊन, खुपकीचे सरदारार्सी फोडापो डी करून, आपणाकडे करून प्यावें झणून या तजविजेंत आहेत त्याची त जवळ आपण आपले करारमदारवर कायम राहून, तिकडे इम्रजांत संघी अमलात येईतसें करावें आमचे व आपले इत्तीपाकानें इम्रबाचें नांव निशाण नाईसिरसें नेस्सनावूव होतील आनि बहुतां दपन होतील आपण हें काम रातीवानें, बनाव दूरदेखी आहेत, कलमी करावें असें नाहीं इम्रबाकडील इमीष्टवीन गारनळ व असीर जाहले आहेत त्यास सोडून घावें त्यास कैद करून ठेविलें इम्रबाकडेरपुनाथराव आहेत त्याचा मदला होत आहे आसास आपले दोस्त जाणून हमेया आपली पादमानी कलमी करीत आंस पाहिजे मिआदा काम लिहिणें असे !

पत्रांक २५८

(असल घमोदीव नकळ)

१७०२ भावण

पडत अजम बाळाबपित फटणवीस सलमलाहुताल

सो मेहेरबान करमफर्माय मुसलिहा बादस पौक मुलाकत मशरत आया त इत्तीहाद माजसरबाद येथील खुप्की जाणून आपली घादमानी हमेशा कलमी करीत यावें दिगर, आर्सी पाट उतरून मस्लाहिपाकडील किचेक गड किल्लेस ठाणा घातले मजकूरास पट्टी छेडून पाठविलें असे, त्यावरून मालूम होइल घेनापटणाकडेही दौड पाठविलें असता, मकान मसफुराचे आसपास नीम कोसचे फासमेनें फिरंगीयांचे बाग आहे त्या भागातील फिर गी सरदार वगेरेस मारमारी केल्याचा मजकूर परमारे आपणास जहूरत येईल इकडील पौज घेनापटणचे चौगीदीं मारमारी करीत फिरत आहेत विलपैल, फिरंगीयानी इकडे भारी शेर लागल्याकारिता मछलभिदर वगेरे तमाम जागेची जमियेत योलाऊ पाठविलें आहेत त्यापैकी काही जमियत येऊन जमा झाली आहे आपन्ही जमियत येऊन जमा होणार आहे त्यांची जमा होऊन भेदानास निघतील तरी लढाई करावी, झणोन मुकरर केलें असे विलपैल, या मुलखांत बारीयेचा घादत पार आहे तरी आर्सी आपले दो स्तीवर नजर देऊन, बारीय वगेरे एकाही न पाहतां, सस्ती फवूल करून, मुल्ला पैघाची तपीचे कामावर नमूद जालों असो जे ते संघी होत जाइल ते हुजुरात येईल नबाब निजाम अहलीतां व मोघले तांहाल तामाय

याचा सवव काय न कळे. तरी कलमी करून पाठवावे. कृष्णराव नारायण तेथे पोहोचले असतील. आपणाकडून येथे राहावयावद्दल रावमाारनिलेसच रवाना करून पाठाविणेचे करावे. हमेष्वा आपली शादमानी कलमी करीत यावे. जिआदा लिहिणे काय असे ? हे किताबत.

पत्राक २५९.

छ १ शघाल.

१७०२ भाद्रपद वद्य २.

श्रमित राजश्री नाना स्वामीचे सेवेसी:--

सेवक रामचंद्र कृष्ण रिसबुड साा नमस्कार विज्ञापना. तागायत छ १५ माहे रमजान सुकाम आदवानी नजीक, नवाव बसालतजग, जाणोन वर्तमान यथा-स्थित असे. विगेष. येथील वर्तमान छ २३ सावानी जासूदजोडीसमागमें वि-नतिपत्रें व नवावचे इनायतनामे सहीत रवाना केले ते पावोन सेवेसी अर्ज जाली असेल. अलीकडे छ १० माहे रमजानीं सेवक दरवारी गेलो असता, नवाव अमीरूलउमराव याणी खलवर्तीत च्यार घटिका बोलिले की, गदुर-चा तालुका नवाव निजामहौलाबहादर याणी आपणाकडे करून घ्यावयावि-सी इयज फिरगी बगालेकर यांसी जावसाल लाविला आहे की, सरकारात घ्यावा. आह्वास ह्मणतात की आह्मी सरकारातून ऐवज नक्त देऊ. येविशी आह्मी मुकरर अर्जी हुजूरत केली आहे की, आपण पहिलेपासोन सर्फराजी केली आहे, त्याप्रो अमलात आणावें. कदाचित् गदुर तालुका सरकारात ठे-वणे मजूर असल्यास त्याचा ऐवज आह्वास द्यावा. महाल लाऊन द्यावे. कारण की, आह्वास पहिलेपासूनच जुन तालुका बहजार दिलात. कारवाई होते. तालुकीयावर वामसुके करून देऊन व तनखा करोन देऊन कारवाई होते. नक्त ऐवज सरकारातून देऊ ह्मणल्यास येथील निकडीने वारवार अर्ज मारून करावे लागेल. याअर्थी ते गोष्ट ठीक नाही. कृपा करोन पहिलेपासोन सर्फराजी आहे. त्याप्रो ऐवज तालुका अथवा तोच महाल ठीक करोन, आ-मचा आह्वास द्यावा. येविषयी आपण हुजूरत सई व कोशिस करून नवावा स लिहिलियागिवाय मामुलप्रो अमलात येत नार्ही. येविषयी राजश्री जि-वाजीपत बकील सरकार यास लिहून हुजुरात काम होऊन ते गोष्ट करावी. येविशी, राजश्री कृष्णरावजीकडून लिहावें, म्हणजे कामाची बरामद होईल. आह्मी सर्व प्रकारे श्रीमताचे मर्जीशिवाय व हजरत बंदगानअल्लीचे मर्जीशिवा-य नाहीत. ज्यापक्षी उभयपक्षी सल्ला, तेच आमची सल्ला. सल्लाप्रो वर्तणूक करोन हुजूरचे आश्रयाची बड आहे. यास, येविषयी पूर्वी लिहिलें आहे. व हालींही पत्रें व इनायतनामे पाठविले आहेत. पत्र पावताच डाकेसमागमे मुस-नापत्रें पाठवावी म्हणोन बोलले. व म्हणाले की, येविषयी आपण सई करोन

बोलिल्याशिषाय बंदोबस्त होऊन, काम चालणार नाही म्हणोन बहुतों प्रका-
 रें सांगितलेवरून सेवेची विनंती केली आहे त्याच, स्वामीनीं साहित्य केली
 याशिषाय परिणाम दिसत नाही छ ११ माहे मिनहून सुतरस्वार हैदरअल्ली
 खानबहादर यांजकडून वर्तमान आले की, आरणीचा किल्ला घेऊन अर्काटे
 समीप उतरलों मोर्चे लाविले आहेत आमपयंत अठरा किल्ले घेतले व वे-
 लूरचा जायसाल भेद केला आहे म्हणोन बोलत आहेत छ १२ माहे मीनहून
 सेवक दरबारी रात्री दीड प्रहरी नवाबाकडे गेलों असता, नवाब बोलले की,
 काल रात्री बहादर याचे लष्करातून कोणी लिहिलें आहे की, पहिले कडाबुरी
 नदराब भीरंगपट्टणकर याजपासोन कर्ब घेतलेया ह्या एक कोंड व्याज सही
 त व चिनापल्लीचा किल्ला घावा दिलीयास सल्लस करावा ऐसें मानस
 दिसतें म्हणून तेथून वर्तमान आले आहे म्हणून गेलत होते पुढें दादा ह
 आर फौज चिनापट्टणावरून रवाना केली आहे व राजभी उत्तमराव व इत्य
 वारखान यांच हैदरअल्लीखान यांनीं रुकत केलें दोन चार दिवसांत येणार
 म्हणून उत्तम सुतरस्वार तेथून पुढें आला त्यानें वर्तमान सांगितलें व पत्रें
 ही अलीखानबहादुर याणीं कर्नाटक प्रांतीं खट केली व महमूद बंदर
 येथील हत्ती वगैरे आणिले म्हणून पेशजी विनंती केली आहे गोदर
 प्रांतींहुन वर्तमान सावकारी लिहिली व एक बोलतात की, मीर हैदर
 अल्लीखानाकडील बाणीं गोदुरचे तालुक्यात स्वारी करून जमींदाराचे भेदान
 समाम मुखसांत अमल आपला केला व फिरगी काहीं पचवीस पन्नास व
 चार दोन प्यारसैं गादीं होते ते भगळगिरीकडे निघोन गेले म्हणोन वर्तमान
 आहे येविपर्यीं नवाबासही विचारलें असता, बोलले की, आमचें वर्तमान
 काहीं आलें नाही, लोक बोलतात मागानगराहून वर्तमान आहे की, मुरते
 कडील फिरगीयास चिनापट्टणकरांनीं बोलविलें असतां, उत्तर पाठविलें की,
 इकडे काम काहीं जालें नाही, मग आमचें येथें कोणे प्रकारचें होईल ! हा
 णून वर्तमान आहे व कोकणपट्टीत फिरगी इमज बंदरकिनाऱ्यानें पुण्यापा-
 सोन सोळा कोशीं आहेत, म्हणोनही भागानगरचे आंम्यारेंत होतें येथील
 वर्तमान पेशजी कपटराळचा किल्ला नवाबाचे फौजेत घेऊन किल्ला पाहून नग-
 र करून पुढे फोडबुरास पांज जाऊन महामरा कला आहे व मीरसुबार
 खान सचदरजग ह नवाब निजामहोदयाबहादर यांजकडून पेशजी आले त
 अद्यापि येथेंच आहेत छ १३ माहे मीनहून दरबारी गेलों असतां, नवाब
 बोलले की, तुम्ही भीमतास व आपणास आम्हांविपर्यीं बहुत प्रकारें लिहावें
 की, गोदुरचे जिल्ल्यात अथवा येथल महाल होत ऐसें करावें आम्ही सर्व
 प्रकारें आम्हां आपले फौजेनिशीं आपले आहेत पुस्तेंन्यापासोन घरोवा आहे
 साहिता केसियाप्रमाणें ह्या जायसालास मामुलप्रमाणें अमलात येतें गोवना
 करून लिहान अमलांत येतें करावें त्यानवरून विनंती केली आहे नवा

वानी आपली जोडीही दिव्ही आहे. मी बोललो की, आमची जोडी पाठवी-
तच आहे, हे कशास पाहिजे? त्याजवरोन बोलले की, काम जरूरी, आपली
जोडी व सरकारी जाऊन सत्वर उत्तरे घेऊन येतील. म्हणून पाठविली आहे.
नवावानी इनायतनामा आपणास एक व तीर्थस्वरूप राजश्री कृष्णरावजीस
इनायतनामा व राजश्री हरीपत तात्यास खलिता ऐसे घेऊन सेवेसी पाठविले
आहेत. येऊन पोचतील. जासुदास रोजमुरा द्यावयास आज्ञा करावी. उत्तरा-
चीही आज्ञा होऊन रवाना करावे. पेगर्जी तीन जोड्या जोडीमागून जोडी
रवाना करीत गेले. परंतु फिरोन एकही जोडी सेवकाजवळ आली नाही.
रोजमुरेविगी फार विलंब लागतो. वरचेवर पावत नाहीत. येथे महर्गता फार
आहे. मागील रोजमुरे वाकी राहिले ते हाही ऐसे देऊन पाठवावे. सेवकास
एथे येऊन एक वर्ष झालें. अद्यापि नेमणूकचिष्टी व जहागिरी गावचा बदो-
वस्त व खर्चासही काही सरजामी होऊन येत नाही. यामागोन आजपर्यंत
कर्ज सावकारी खादले. त्यास देण्यास कोठे ठिकाण नाही, आणि नित्य खर्चास
पाहिजे. त्यास, साहेबी कृपा करोन नेमणुकीची चिठी व जहागिरी गावचा
बदोवस्त करोन व खर्चास हुडी चिठी नारायण पेठेची करोन पाठवावी.
येविपर्यी वारवार विनती करावी. यास स्वाम सर्वजण आहेत. साहेबाशिवाय
सरक्षण कसे होते? साहेबाचे मर्जास ज्याप्रमाणे कृपा करोन बदोवस्त करोन
पाठवावा. सेवेसी श्रुत होय हे विशापना.

पत्रांक २६०

श्री.

१७०२ भाद्रपद वद्य १४

राजश्री पतप्रधान गोसावी यासी:—

श्रीमतसकलगुणालकरणअखडितलध्मीअलकृत राजमान्य श्री खंडेराव
जाधव कृतानेक साष्टांग दंडवत. विनंती उपरी येथील कुशल ता ८
२७ माहे रमजान मुा नजिक कासारवरी यथास्थित जाणून स्वकीय कुशल
लेखन करावयाची आज्ञा केली पाहिजे. साहेबाची आज्ञा घेऊन स्वार झालों
ते कोरेगावी भीमा उतरोन, निंबदेहेरचे घाटे टोक्यावर गंगा उतरोन, मुक्काम
मजकुरी येऊन दोन चार मुक्काम केले समागमें पथकें व पागा नेमणूक
आहे. त्याची मार्गप्रतीक्षा केली. परंतु अद्याप कोणीही आले नाहीत. आहीं
येथून घाट उतरोन जावें, तर खानदेशात तापीतीरी शम्भूचें प्राबल्य जालें
आहे. महालोमहालचा आमल उतरून मामले निघाले. त्याजकडील जमाव
भारी आहे. यास्तव जलदीन जाता येत नाही. गाठ पडल्यास सरकारचा नक्ष
राहून पारिपत्य जाहलें पाहिजे. याजकरिता पथकाची मार्गप्रतीक्षा येथेंच करीत
असों. सेवेसी वर्तमान श्रुत व्हावें, हणोन विनती लिहिली आहे. पथकें रवाना
करावयास हुजरे गेलेच आहेत. आणखी ताकीद होऊन रवाना लौकूर जाले

पाहिजेत एक दोन ठाणीं त्याणीं घेतलीं आहेत त्याप्रवर हड्डा करून बाताच ठाणीं घेतल्याशिवाय राख पडणार नाहीं येविशीं समस्त विनंती केली होती साहेबाची आज्ञा झाली कीं, मागाहून प्यार तोफाही रवाना करितों त्याची रवानगीं जाली असल्यास उत्तम नसली जाली तरी सत्वर तोफा रवाना करा वयाची आज्ञा जाली पाहिजे विशेष काय लिहिणें ! कृपा केली पाहिजे हे विनंति

पत्रांक २६१

पो छ ७ सवाल इहिदे

श्री

१७०२ आश्विन शुद्ध •

हरीपदत फडके सलमसाहुताला

सौ मेहेरवान करमफर्माय मखलिखा यादज पौक मुलाकत मसरत आयात इसीहाद माअरयाद येथील खुशी जाणून आपली पादमानी हमेशा कलमी करीत यावें दिगर, इगरेजाचे तालुक मातबरगड किल्ले वगैरे घेऊन आर काढापाशीं उत्तरां असतां, चेनापटणाहून जेनरल मंडोर नामें सरदार दोन्ही हजार गोरे फिरंगी व आठसेहे तुरखस्वार व दाहा हजार बार व शीस तोफा मुघां छटाइचे इच्छेन कंचीस आल्यावरून आसीं आरकाबाहून कूच करून कंचीस पोहचून त्याचे पौजेस घेरा दिव्हा असतां, फिरंगीचे कुमकेस गुदुर व मछलीमंदराहून जनरल बेली नामें सरदार चारीसोह गोर फिरंगी व पांच हजार बार व त्रास तोफा वगैरे अंगी सरदाम येण्याची खबर पोहचताच, त्याचे तबीकरिता इकडूनही पौज पाठवून मारामारी करवित्यावरून ते जमियत पुढें येऊं न सकतां कंचीस चारी कोसाचे फासलेन गदीचा आसरा घेतले त्याचे उपरालेस कंचीहून जेनरल मंडोरानें आपले हमराहि जमियेतपैकीं होय पु निंदे पांचस गोर फिरंगी व शेंभरी तुरख सवार व निघटक दोन्ही हजार बार व पंधरा सरदार पालखीनिसीममुद्दा कंचीहून पाठविळे करिता जनरल बेली नामें सरदार पहिल आपणापाशीं होते त जमियत व कंचीहून गेले ते कु मकी पौजसहित जमाऊन मेऊन इकडील पौजेसी छटाइ करीत येणेची ख बर आल्यावरून त्याच वस्तीं आसीं कंचीस आलों ते मुळाइ पोषाची पौ जेमराही कित्येक पौज पाठवून बाकी पौज मुद्दां चाखन जाऊन, मारामारी करून, जनरल बेलीचे पौजेस कतलआम केलें खुद जनरल बेलीनामें सरदार याशिवाय मातबर मातबर पालखीनिशीं तीस सरदार व गोरे फिरंगी पाचेसेहें जिव शाभूत सरकारांत दस्तगीर जाइले पांचसेहें फिरंगी व दोन हजार बार पा नेतां मारले गेले बाकी बार व तमाम बंदुका व बार तोफा वगैरे मुळ त्याचे छफराचें छफर लुटून घेतले हे खबर कंचीस आली ते जनरल मंडार पे कून आपले हमराही पौजमुद्दां रातचे वस्तीं पटरी जाइले सपय, इकडून

भारी फौजा पाठविल्या. करितां यास त्यास लढाई होऊन जेनरल मडोर याचे हमराही जमियत मारून घेतले. जेनरल मजकूर ताव आणता न सकता रा-
हेत. आपले हमराही तोफा व रणगाडे व वास्तच्या पुटीया व बाटीर वगैरे
सरजाम टाकीत टाकीत दोन्ही तिन्ही हजाराचे जमियतेचे निशी कचीहून
आठ कोसावर, चेंगलपटनार्मे गढांत त्याचा टाणा आहे, त्या गढीच्या आस-
रेस जाऊन पोहचला. इकडील फौजही त्याचा पिच्छा करीत जाऊन त्या ग-
ढीस घेरली आहे. खुटाच्या फजलेकडून त्याचीही तवी आनकरीव होईल.
त्यास कलमी करणेत येईल. आपण दोस्त असा. याकरिता येथे लढाई ज्या
प्रकारे जाहली, ती त्याच नक्षे प्रमाणे मफसल लिहून पाठविले असे. परभार-
ही अखबारे करून जहुरात येईल. हमेषा आपली पादमानी कलमी करीत
यावे, ज्यादा लिहिणे काय असे ?

पत्राक २६२

श्री.

१७०२ आश्विन शुद्ध १३

यादी सदासिव दीक्षित वाजपेय याजी वा गाहूनगर यास सरकारांतून
प्रतिवर्षी दहा हजार रुपये पावत असत, ते सहा वर्षे पैसा पावला नाहीं. कदा-
चित् आजपयेत राहिले ते वजा करून पुढे सालमजकुरापासून काही निर्वाहार्थ
ऐवज योजून नेमून व्यावा.

सिराळ्यापैकी गाव देविला आहे तो ताकीद करून देविला जाईल. ऐवज
देणे राहिला आहे. त्यास, दीक्षिताकडून कारकून आल्यावर किती ऐवज
देणे तो समजोन, काही ऐवजाची सोय पाहून, वरात देविली जाईल. येणे-
प्रो करार करावे.

छ १२ सवाल, इहिदे समानीन, आश्विन.

पत्राक २६३

श्री.

१७०२ मार्गशीर्ष वद्य ३.

राजमान्य राजश्री विठल ग्रामराज गोसावी यासीः—

सेवक माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार सुा इहिदे समानीन मया व अलफा
राजश्री तुकोजी होळकर इंदुराहून निघाले आहेत. त्यास वोलाऊ पाठवून
सरकार कामावर यावे, म्हणून गगाजल निर्मल अहिल्याबाई होळकर याणीं
तुझाकडून हुजूर लेहविले. त्यावरून इंग्रजाचे मसलतीस लौकर फौजसुद्धां न-
मूद व्हावे, म्हणून त्याजकडे पत्रे पाठविली त्याप्रो ते कूच करून दरमजल
संधव्यानजीक आल्याचे वर्तमान आले. त्याजवरून जलद खानदेशात येऊन,
केसो कृष्णाचे पारपत्य करून, लाव लाव मजलीने, वसईकडे इंग्रजांनीं दाट
करून लढाई सुरू केली आहे, तिकडील उपराळ्यास सरकारच्या फौजा गे-
ल्या आहेत, तुम्ही लौकर जाऊन पोहचून सरकार काम करणे, म्हणून त्याज-

कडे पत्रे गेलीं आहेत त्याप्रीं ते जातीळ अहिस्वाबाईंनीं गुस्तांस सांगून दे-
हविलें, त्यावरून मारानिलेखेंस छौकर बोळाविलें सरकारमसलतींचे समई
आले परंतु, त्याची व अहिस्वाबाई यांची भेट जाली नाहीं त्यास, त्यास
कवील पत्रे आलीं व राा वळवत राव वाकडे व रखमाजी दादाजी आले
त्याच्या साराण्यांत अहिस्वाबाईंची अमर्यादा कर्तव्य नाहीं, सरकार चाकरी
ची आशा होईल तसें करावयास मामघ्येंच अर्थ आहेत त्यापणीं म
हिस्वाबाईंनीं दुसरा अर्थ मनांत आणू नये पहिले मामलेदार असतील किंवा
नवे त्यांनीं केले असतील, त्यांची घालमेल करू नये मामलेदारास ताकीर
करून वरचेवरी मारानिलेखडे खर्चाची पुरवणी होय असें करावें बेविलीं
अहिस्वाबाईंस अलाहिदा पत्रे पाठविलीं आहेत तुकोजी बाबा येथील आले
वरून निघाले नाहींत इदुराहून निघास्यावर त्यास येथील अमर्यादा न होता
सरकार चाकरीवर त्यावें, झणून अहिस्वाबाईंनीं गुस्ताकडून लिहविलें त्यास
वरून त्यास लिहिलें ते येतास असें असतां, अहिस्वाबाई मनात वाकडें कां
आणितात ? तुकोजीबाबा येथें आल्यावर बाईंची मर्यादा रक्षीत असाच (उप-
देश) होईल बाईंचे ठाई येथें दुसरा विचार नसता, तुकोजीबाबा मसलतीस
आले मागे मामलतीच्या घालमेली व जपत्या होळं छागल्यास त्यास चाक-
रीची उमेद केली होईल ! सरकारास मसलतीचे उपयोगीं काम पडतील !
पौजमुद्दां मसलतीस आले त्यास विरुद्ध घाटे असें केल्यानें सरकार काम
नासतें, हें समजोन कोणतीही घालमेल करूंच नये या प्रमाणें तुम्ही बाईं
बोळून, तुकोजी बाबांस विरुद्ध न घाटे असें करणें

(सासं वस्तुर) 'सरकारकामावर सर्वांची इष्टी असावी बाईंही पत्र स
मजतात तेव्हां वाकडें पडे असें होणार नाहीं या १७ जिल्हेस

पत्रांक २६४

(मसूदा अहिस्वाबाईंचा) श्री १७०२ मागशीप वद ३

तुकोजी होळकर इदुराहून निघाले आहेत त्यास पत्रे पाठवावीं कीं, बा-
ईंची अमर्यादा न करितां, तुम्हीं लिहून सरकार कामावर त्यावें, झणोन
पेशची आपण राजभी विद्वलशामराजयांस सांगोन देहविलें मारानिलेखीं
त्यावरून इमनाचे मसलतीस पौज मुद्दां छौकर नमुद व्हावें, झणोन ति-
डे पत्रे पाठविलीं त्याप्रमाणें ते कूच करून दरमजल संधव्यानवीक आस्वांचें
वर्तमान आले त्यावरून जलद स्थानदेशात येऊन, केसो कृष्णाचें पारपल
करून, सांग लाव मजला करून, वसईकडे इमनांनीं दाटी करून छटाई
सुरू केली आहे, तिक्कीस उपराज्यास सरकारच्या पौजा गेल्या आहेत
गुस्तीही जलदीनें जाऊन पोहोचून सरकार काम करावें या अन्वये त्यावरकडे

पत्रें गेलीं आहेत. त्याप्रमाणे ते (जातील.) तिकडून लिहिल्यावरून त्यास लौकर मतलतीस येण्याविशीं पत्रे पाठविल्यावरून, सरकारमसलतीचे समई तेही आले. परंतु आपली त्याची भेट जाहली नाही. यास्तव दुसरा अर्थ मना-त आणाल तर आणू नये. पहिले मामलेदार असतील किंवा नवे त्याणीं केले असतील, त्याची घालमेल करू नये. मामलेदारास ताकीद करून वरचेवरी त्याजकडे खर्चाची पुरवणी होय ती गोष्ट करावी. त्याजकडील पत्रें आलीं. त्यांत व राजश्री वळवतराव वाकडे व रखमाजी दादाजी आले. त्याचे सागण्यात मातुश्रीवाईची अमर्यादा कर्तव्य नाही. सरकार चाकरी करावयाची. आज्ञा होईल तिकडे करावयास गुता नाही, हे अर्थ आहेत, लिहिल्या अन्वये त्याचे फौजेची व खर्चाची तरतूद मामलेदारास ताकीद करून करीत जावी. नवे-जुनेची घालमेल करू नये. विरुद्ध सहसा दाखऊ नये. येथील लिहिलेवरून तुकोजी होळकर निघाले नाहीत. निघाल्यावर तुझी.....इकडून लिहि-विल्यावरून त्यास मसलतीवर येण्याविशीं पत्रे पाठविलीं. ते येतात..... आहे. प्रसगावर सर्वांचें लक्ष असावे. येथें तुम्हाविशीं दुसरा विचार नाही. व ते येथे आल्यावर तुमची मर्यादा करीत असाच अर्थ होईल. ते हिकडे आ-ल्यावर, त्याणीं कमाविसदार ठेविले होते ते तुम्ही दूर केले, दुसरे पाठवि-णार, असे करू नये. माणूस.....ते सरकार चाकरीस येतात. महालाची जप्ती होते, तेव्हा चाकरीची उमेद कशी राहिल? हे ध्यानात आणावे. पा-टिलवावाचें मत, वाकडें दाखवू नये, असेंच आहे. याजकरिता लिहिलें आहे. कोणतेंही नवेजुने करू नये. तुकोजीबावा मसलतीस आले. त्यास विरुद्ध न वाटे असेंच करावें.

(खासदस्तुर) :—प्रस्तुत इंग्रजांची मसलत सरवादात कशी पडली आहे आपली दूरदेशीं समज फार आहे. तेव्हा आपण दुसरी गोष्ट करणार नाही, हे खातरजमा आहे. रा छ १७ जिल्हेज.

पत्रांक २६५

श्री.

१७०२ मार्गशीर्ष.

राजश्रियाविराजितराजमान्य राजश्री

रावजी स्वामीचे सेवेसी:—

दिवाकर पुरुषोत्तम कृतानेक नमस्कार. विनति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित असिलें पाहिजे. विशेष. आपण पत्र पाठविले ते प्रवि-ष्ट जाहले. लिहिला अभिप्राय कळो आला. पूर्वी जाहलेला प्रकार यजमाना-नीं खास दस्तूर पत्रीं लिहिला आहे, त्याजवरून कळलें असेल. फौजेची सम-जोती होत आहे. चाळीस पन्नास लक्ष रुपयाची तरतूद केली आहे. बाजदबरास हादरावरी जाणार. शिंदे, होळकर आपलाले स्थळास निरोप घेऊन छावणीस गेले. उभयताचे एक्य फार चांगले जाहलें.

अपेन विस्तारें लिहिलें ऐशियास, पूर्वी भीमत नाना यांचे खासदस्तुर पत्र विस्तारें आलें तें अवळोकनीं संतोष भीमतांस व मज्जा जाहला आहे, तो पत्रां कोठवर स्याहावा ? इच्छित प्रकार भीहरीनें घडविला, एतदिशेचा मज्जर पूर्वी लिहिण्यांत आलाच आहे चे लिहिण्या वरून तरी कोणताही गुता नाही मुख्य भीमत महाराज राखसाहेब यांची एक निष्ठता, त्याचीच पळे, भीनीं दिव्हीं याठपरी, सर्व बदोबस्त यथास्थित होऊन येतील वरकड, इकडील कितेक मज्जर पूर्वी लिहिले आहेत व सा प्रत भीमत नाना यांचे सेवेसी लिहिले आहेत, त्याजवरून कळों येइल प्रस्तुत माझे शरीरास आराम नाही, थुल पचरा रोबांत जातो, अलड पायू उदरांत, पोट फुगलेंच असतें, जेवण बद, दहपतीनें राहिलों, याकरितां भीमतांस वि नति करून कळ्याचीस अगर आणीक जें मरजीस येईल तें पाठवून यावें हें जरूर करावें बळवंतरावजीस पुसून ते काय सांगतील तें लिहिणें वरकड आंगरेज बरोच वर्तमान व नवाब अफरदौरेचे विशीं रा दादास सविस्तर सांगितलें ते लिहितील आजवरी रोग मोठा चारीगार होता एकदा कसेही अरिष्ट दूर होऊन भीमतांस यश आलें कुरापत जळून गेली नाहीतर याच रोगानें आज चारीमास कैस सफ्त दिवस गेले ते भीहरीसच ठाऊक ! वरते आपण तीन पत्रें प्रथमचीं पाठविलीं यावर तर कांहींच इष्ट काजांत नोहती गावेसगाडच दिवस होता पुढें भीहरी काय करवितात तें सयत्रास दिसत असे आता हें लिहिणें ! आपांस या दादा रोज पोखर कीं, माऊ देवाजीपत, मी माऊ कडाचा ? हें आपणासच छिदिलें होत आणि तेच दिवस पडावे ऐसं देशानें दाखवून सर्वांची सत्ये बाहीर पाडून आतां तरी नीट बदोबस्त करावा, हें जर स्याहावें, तर सर्व बदोबस्ताविशीं गुरू ! तेथें काय स्याहावें ? आपलें शरीर आराम जर असेल तर भीमतांपाशीं यावें भीमत आपासाहेब यांची मरजी पार आहे कीं, भीमत महाराज राखसाहेब यांस पहावें सेव्हा, भीमतांच्या भेटो व सर्वांच्या होतील, हें वारवार पोसतात मी तर छिदिलेंसं पारवार क्षण तात आंगरेज, शुभायतदौरेचा खेळ व नरपत्तान य जयनगरयाले हे सय एक जाहले, हें ऐकितों तेथें स्वबीर काय असेल ती मरी अफरदौरविशीं दादानें लिहिलें आहे यजमानान त्याच्या शेपना व पयें पाठविलीं, ग्वातरजमा पार केली, दैही आहे हे विनति

XXX (पस) टणाचें पारपत्य करून नेस्तनाभूत केले असतील इकडील मज्जर तरी गाढरनामें इमेज वसईचा किला घेऊन दावभरी होऊन, योग पाटाच्या मायां घेऊन, अटचणीची जागा धरून बसला आहे त्यात, दक

डील फौजा राजश्री हरी बह्ताळ व तुकोजी होळकर त्याचे तोडावर आहेत. नित्य सडे जाऊन, तोफा नेऊन लागू करून, तोफाचा व बाणाचा मार करितात. दाहा वीस माणूस जाया होतें. घाटाखालीं राा परशुराम रामचंद्र यास दाहा बारा हजार फौजेनिशी पाठविले. दोन तीन लढाया करून रसदा छुटिली, लोक मारिले, बडुका वगैरे आणिले, व त्याची रस्त बंद केली आहे. त्याच्या लष्करात माहागाई आहे व लोक नित्य गोरे व काळे कवाडतीत दाहा पाच नित्य येतात. मैदानांत येता तरी ठीक होते. त्यास त्याच्याने पुढे येवत नाही. याचें पारिपत्य लौकरच होईल. अर्काटप्रातीं इग्रेजानीं किस्तेक ठाणीं, मुल्लत घेतला होता. त्यास हैदरखान बहादूर याणीं तिकडे जाऊन, अर्काट घेऊन फुलचरी व चैनपटण वगैरे जेर केलें. व फरासीस खानमारनिलहेनी आणून इग्रेजास जरबेंत आणिला आहे. साराश, तुम्ही तिकडील पलटणाचे पारपत्य करून हटविलें, पळविलें, किंबहुना पारपत्यही केलेंच असाल. तुझाकडील इभ्रतीने इग्रेजाची कबरच बसेल. तुम्ही मातबर सरदार, मातबर मनसुबे करून किस्तेक शत्रू पराभविले. तेथें इग्रेजाचा मजकूर काय ? इग्रेज साहुकार असता, त्याणीं शिपाईगिरीची उमेद धरून लढाईचा कस्त धरितो ! तरी काय चिंता आहे ? तुम्ही त्याचें पारिपत्यच करालच. तीर्थस्वरूप कैलासवासी नानासाहेब व राजसाहेब पुण्यवान. त्यांचा आशीर्वाद आमच्या मस्तकीं आहे त्याचे आशिर्वाद व श्रीकृष्णकरून शत्रूचा पराभव होईल.*

पत्राक २६७

श्री

१७०३ चैत्र

..... जाहाजें आलीं. त्याजवरील सरदार याचे जवानां विरून मालूम जाहलें.मुतणें नामें भारी जमावानिशीं उमदा सरदार जगी सामान घेऊन सुतआकिब येत आहे. तो आलियावर इकडील इग्रेजाचें एक बदर राहणार नाही. नूरमहमदखान व नरसिंगराव यासी आपलेपासीं ठेऊन आनदराव यासीं कृष्णराव नारायण याजबराबर पाठवावें ह्मणोन मुफसल कलमीं केलें तें हर्फबर्फ दिलनिषीन जालें. चुनाचे जनरल कूट चिनापटणाहून फुलचरी वरून गुडलूर अडचणीची जागा पाहून, तेथें जाऊन, आश्रियाम आला व आ मेहरवान मार्गात मुखालिफास घाबरे करीत गुडलुराजवळ त्याचे फौजेस माहासिरा देऊन राहिले. हे षकल नेक दुरुस्त जाली. त्यास हाच कावू वस्त मुखालिफाचे पायमल्लीचा आहे. आसाहेबी खुषकीतून व फरासीस येणार व आला तो दरयातून बदर किनारियासीं. या बमोजिब निकड जाहलियावर मुखा-

* ह्या पत्राचे पहिले दोन बंद गहाळ झाले आहेत.

शिफास खुब सजा पोंहचेळ, ऐसें इज्जनेयाचे दिळांत याटवें विलपैळ, इक
 डील मजकूर तर गाडर बोरघाटाखालें येऊन तीन चार (पल) टनें घाटावर
 पाठविलीं त्यांचे मुकाबल्यास मेहेरवान हरीपंत व होळकर आहेत हा मजकूर
 पेशवर्णी कळमीं करप्यात आलाच आहे फिलहाल परशुराम पंडित मिरजकर
 बारा हमार व सरंजाम सुद्धा घांटाखालें इम्रजाचे पिछाडीस रसद बंद करून
 पिछाडी करून पायवंद बाधयाकरितां पाठविले इताकियास खासा गाडर
 घांटावर सरजामसुद्धा आला दोन तीन पलटणे घाटाखालीं ठेविलीं आहेत
 त्यास, पंडितमारानिले याणीं घेराघेरी करून घावें केले आणि दोन हमार
 बैल व किराणा यावेचे व टॅट व छकडे वगैरे सरंजाम मरोन रसद आत
 होती ते मारली बैल वगैरे छुटून आपिले इल्लीं घेराघेरी करून आहेत
 गाडर घाटावर आला ते दिवशीं मेहेरवान हरीपंडित व तुकोजीराव होळकर
 ते तळाव्यास गेले होते ते वस्तीं इम्रेज अडचणीची जागा भरून मुकाम
 करून राहिला आहे तेथून दोन तीन पलटणे कोस दीडकोस चाडून आलीं
 त्यावर सरकारचे तोफा व गाडद व बाणांची, मारगिरी होऊन छढाई खुब
 तऱ्हेनें आली इम्रजाचीं (पलटणे) इटाऊन माघारीं घालविलीं ते छढाईत
 इम्रेजाकडील दोन सरदारंपैकीं तोफेचे गोळ्यानें

व दुसरा बाणानें ठार जाहाले व फां पळटणातील लोक ठार व आया
 बंद जाहळा सरकारचे गाडदी वगैरे कांहीं लोक कामास आले व बलमी
 जाहाले याममोजिव छढाई आली इम्रज पत्न्या अडचणींत घांटावर राहिला
 आहे तेथून तो मयदानांत

बाधयाचा कस्त करीत नाहीं त्याचे छक्कटांत रसद बाधयकरून व घाटासा
 खून पोंहचावमाची बंदी आहे सयव गिरणी व बहुत फिकीरेंत आहे (चि
 नेहून चालीस जाहाले, पन्नास लक्षाचा मार मरून इम्रजी सहानें येत
 होती त्याची व फरांसीसांची छढाई जाहाली इम्रजी जाहाले फरांसीसांनीं
 सिकस्त केसी) फरांसिस याची गळबल दयांत आहे असें जासुदी

(याप्रमाणें पत्तेमारी जासुदी) सहान मुंबईस आले
 त्याणें वर्तमान सांगितलें मुंबईत गलपल आहे अशी बातमी मुंब
 ईच्या सरकारात आली दरींविछा, इम्रजी दाहा पलटणे हिंदुस्थानांतून

वांतील दिळांत आणून सिमीकाल्दरावर आली ही खबर राय
 मेहेरवान माहादजीराव शिंदे यांस मालूम होतांच, अपल काही फौज रवा
 नगी त्याकलें करून मुतआयिक आपणही मातशर फौज ययम तोफखाना व
 सरजाम व सरकारचे सरदार बाळाजी गोविंद व शिवाजी विठ्ठल यगैरा मे
 फौज, येकूण तीस पसतीस हजार फाजेचा जमाय करून, इम्रजी पलटणांचे
 मुकाबल्यास गेले आहेत व पन्नास पलटणांची तयी होईल, तें उद्दरास ये
 इस गुजरायचे जिल्यात (हंगामा) करण्याविशीं पेशवर्णी गणेशपंत बंदेरे वगैरे

सरकारची फौज दाहा हजार खाना केली. त्याणींही इग्रजाचें तालुकि-
यात शिरोन।हगामा सुरू केला आहे. खुलस मुखालिफास, चहूकडोन ताण
व घेराघेरी, आजीज होत ऐसी आमलात आली. आजिवाद होईल ते नमूदास
येईल. कृष्णराव नारायण याची व फौजेची तयारी जाहाली आहे. लवकरच
येऊन पावतील, हणोन हैदरअल्लीखान यास नानांचे नांवें हिंदवी पत्र.

पत्रांक २६८

श्री

१७०३ आश्विन वद्य १३

रा. महाराव सोमवशी गोसावी यांसी:-

सुा इसने समानीन मया व अलफ. तुह्मी आपले गावीं मौजे जवळे-
पैकीं पारनेर एथे कलाल बालगून दारु करवीत होता, हणून हुजूर विदीत
झालें. त्यास, कलाल यास सरकारात आणून चौकशी करिता, तुह्मी सर-
कार आशेशिवाय कलालाकडून दारु करवीत होता, हा अन्याय तुह्माक-
डेस लागू झाला. त्यास, सदरहू अन्याय तुह्मास माफ करून, नजरेचा ऐ-
वज सरकारात द्यावयाचा करार केला. त्याप्रमाणें बदला देणे तो रंगो
गोपाळ कारकून कुलशिलेदार यांजकडे खासे चाकरीच्या बायकांस व
मुलांस व सुनास सन समानीनचे व सालगुदस्तचे मोईनपैकीं रुपये
४०००० हजार रुपये देवविले असत. तरी तूर्त पावतें करून पावलियाचें
कबज घेणें. जाणिजे. छ २६ सवाल.

पत्रांक २६९

श्री. (नकल) १७०३ कार्तिक वद्य १

(शिक्षा सवाईमाधवरावसो.)

२ नोव्हबर, १७८१

यादी रो महिपतराव विश्वनाथ. सुा
इसने समानीन मया व अलफ. तैनात सा-
लिना सा

४०००० खासा तैनात

३०००० विसाजी कृष्ण

१०००० महिपतराव विश्वनाथ

४००००

७००० कारकूनमडळी दरकदारसुद्धा

३००० गागीर्द पेशा

२७५०० राऊत

१२५०० पागाघरिदा छागवड
 या मुा सुद्धा
 १० खाशी घोडी
 १५ बारगीर

२६

दर ५०० घें प्रॉ
 १५००० शिळेदार ५० बर
 ३०० प्रॉ १५०००

२७५००

२५०० हसी सरकारचा रतीय छागवड या
 मुा मोषम

८००००

यासी सरआज

१९००० दिगर ब्रह्मगिरीचे गांव
 मामळे बीड पो रा
 खसमुषन वगैरे फु-
 टगांव हरि यहाळ या
 जकडे गौजेचे सरआ
 मास दिले होते ते दूर
 करून

१७ ०० परगण पासदाहापूर वळ
 गांव निा भद्रिपतराय
 विश्वनाथ पा कमाल
 वेरजेचे गाव चायून
 घावे

१२१०० पो वाळूज येथील मो
 कासा मुघरराय जाधव
 यांजकडे होता तो दूर
 करून

१२६७ मल्हारराय पोयळ या
 जमडा उ गापागर

कारात जप्त आहेत
त्या पो
१६९२ तो हवेली
सगमेनेर
१५७३ ता देपूर

३२६५

५४५९. मौजे कोरेगाव ता वे-
लापूर तनखा रुपये
७५०९ पो वजा मो-
कासा १०५० बाकी.
रुजू पो सावदेव येथील मो-
कासा मल्हारराव पोवार वाज-
कडील अकरा हजाराचा सर-
कारात जप्त आहे त्यापो ला-
वून द्यावे.

२००० देशी गांव मोजून द्यावा.
जुन्नर प्रा ससारास उप-
योगी.

८०३२४

ऐशी हजार तीनशे चोवीस सो बेरजेचा सर-
जाम येणे प्रा करार करावे.

सरजामास महाल असाभ्या पूर्वीपासोन
गाव दिले आहेत. १ किछेनगर.

अमल याचे हवाली येथील मजमू.
करण्याविशीं सनदा १ किछे त्रिवक भे-
व ताकीदपत्रे देवार्ची. थील सवनिशी.

इनाम गाव जातीस —
दोन हजार सोचा २

कमाल बेरजेचा मो- दोन असाभ्या दर
जून द्यावा. येणेप्रां करून दुसरेकडे सा-
करार करावे. गितल्या आहेत. त्या

कुरण पो गवत सु- सालमारीं दूर करून
मारी १००००० पूर्ववत प्रां दोन्ही

एक लक्ष पुण्याचे सा
इचें कुरण पाहून नेमून
घावें

असाम्या करार केल्या
आहेत यांमपासोन
प्रयोजनी घेऊन घट
न पेशचीप्रो पावत
जाणें झणोन माम
लेदारास सनदा मि
बकची असामी चा
लेते, कारनुनापासून
काम घेतात, परंतु
वेतन देत नाही, हा
णोन सांगितलें त्या
स, चाकरी घेऊन
वेतन राहिलें असे
ठरी सालमजकुरी
घावें. पुढें सालमारा
पासून पावतें करावें
यामां सनदेत लि
हून देवावें

छ १५ बिछकाद कार्तिक मास सनदा
लिहिणें

पत्रांक २७०

भी

१७०३ फासून शुद्ध १७

पो छ १४ रावल, फाल्गुण, इसने समानीन आंचीवर आलें
लेन बदरास

शेवेली आनंदरावजी बाजी व गणेश केशव कुसानेक साष्टांग नमस्कार वि
ज्ञापना ता छ २६ सफर मुकाम मुसळीपाक येयें स्वामीच्या कृपाबलकने
करून वर्तमान यमास्थित असे विशेष भीमंत राजभी नाना यांनी छ ६
मोहरमचीं पत्रें जावूदचोडीबराबर राजभी कृष्णराव तात्या यांस पाठविली तीं
छ १६ सफरी पायली पत्री आरा जे रंगात्याकडे पौजेच्या खानगीची
सिद्धताच आहे पैक्याची सरबराई सर्वूद करून, जायसाल उरकोन, उत्तर
प्रत्योत्तराचा प्रसंग न पडता, येयत्याची खानगीच होऊन येइ तें करावें
छचिसांची सरवूद न होय, सर निदान दिसांचा जायसाल उरवून पाठवाया
झणून व दुसरें, पुरवणीपत्री लिहिलें जे इमरान्या कबजांतील मुहुस मा
रून साराज करावा रसदेची भोगे आमद रफती होऊं नये यास्तव सरकार

नन लोक रवाना केले होते. ते स्वान्या करितात. याजपुढे इंग्रजाकडीलही जमाव मुकाबल्यास येऊन, झटपट जागाजागा चालविलीच आहे. च्यार गलवतें भरून काहीं जिव्नस व लोक मुवईकडून इंग्रजाचे लोक मुकाबल्यावर कोहेजेकडे होते. त्याच्या उपराळ्यास मनोरचे खाडीतून येत होते. त्याची वातमी राखून, किल्ले कोहज येथील सरकारचे लोक काहीं मेले व काहीं पाण्यात उड्या टाकून बुडाले. गलवतें सरकारच्या लोकानीं शिकस्त करून पाडाव आणिलीं. याजमुळें इंग्रजाकडील जमाव तिकडे रवाना झाला आहे. सरकारचे लोक तेथें आहेत. ते मजबुदीने आहेत. व येथून भरतीस लोक वरचेवर रवाना होत आहेत. झणून विस्तारे लिहिले. ऐगियास, बगाल्याचे मसलतचि सरवरार्इविशीं सरकारातून पत्रे आचीवर जी जी आली ती तीं नवाब बाहादूर यास श्रवण करून, पत्राचे भाव समजाऊन, उत्तरे निरोत्तरे जालीं. त्या अन्वये आचीवर लिहित गेलो. साप्रत, मुवईहून वकील पुण्यास आल्यामुळे त्याच्या वातम्या परभारे नानाप्रकारच्या येतात. तेणेंकरून त्याच्या चित्तात विकल्पाचे वृक्षच वाढले आहेत. याची परिमार्जनें करावयाचीं तीं करितच आहों. सरकारचीं व स्वामीचीं पत्रे नवाबास येतात. परंतु स्वामीच्या लिहिल्याने व आमच्या बोलण्यानें खातरजमा होत नाही. याचे सशय निवारण व्हावयाचा विचार तर, मुवईकर वकील माधारा लावून धावा व नवाब निनिजामअल्लीखा कराराप्रमाणें मसलतीस नमूद होत नसल्यास कृष्णराव बल्लाळ याणीं नवाबाशीं रुष्ट, तुटक भाषण करून उठोन यावें. याप्रां जालें. ऐसीं परभारे वकीलाचीं लिहिलीं नवाबबाहादूर यास आलीं झणजे सशयाचा वृक्ष निर्मूल होईल. जाल्यास सरवरार्इ तर्तुद, बगाल्याची मसलत केल्यास, वीस लक्ष रूा ची होईल. तें प्रस्तुत घडत नाही. तेव्हा गुजराथ वगैरे प्रात सोडवायाचे तजविजेस फौज रवाना केली झणून वकिलाचीं लिहिलीं आलीं, झेणजे साल मजकुराचे वारा लक्ष रूा पाठवून देतील. याच अन्वये पत्र जासूदजोडीसमागमें राजश्री कृष्णराव तात्या यांनीं राजश्री नानास व आझीहि सेवेसी पाठविलीं आहेत. जासुदास पोहोंचावयास दिवसगत लागेल, याजकरिता आचीवरही रवाना केले आहे. साराश, याच्या चित्तातील आशंकापरिहार, विना मुवईकर वकील पुण्यास आला आहे तो तुटक गोष्टी सांगून माधारा लावून दिल्याखेरीज होत नाही. हा प्रकार घडावयाचा विचार कसा असेल, तो कळेना. स्वामीकडील वातनीनिसाचीं पत्रे विकल्पयुक्त येऊन वेमर्जी होती. नवाबसाहेब याचा शोध फार सूक्ष्म, केवळ गभीरपणेंच हा काल पावेंतो आहेत. दुसरे कोणीं असतें तरी काय करतें कळेना. यांनीं यांनीं आपले जागा निश्चय केला-आहे कीं, आपल्याकडून अतर पडेलसा शब्द लाऊन घेऊ नये. तिकडूनच न घडावयाची गोष्ट घडल्यास मग कळेल त्यारीतीनें आपला मतलब साधावा. या विवचनेत आहेत. आह्मास सांगितलें

आहे की, तुम्ही दररोज कलेल त्याअन्वये येथील ग्थितांचे व चहूकडील ऐकण्यांत येत जातील तीं कोणे विपर्याये असेथे ध्यानांत न आणता सुलाशाने लहून आंचीवर मोहोरेनिशीं रवाना करीत जाणें आर्त्तां तुमचा लासोटा कदापि फोडून पाहणार नाही याप्रमाणें आर्त्तां लिहिण्याकरण्यांत कांहीं आदि पश्चात पाहू झणून खातरजमा करितां व आजपावेतो तसेंच चालवितही आहेत याजकडे दोष ठेवावयाचा प्रकार कांहीं दिसण्यांत वर्तू येत नाही वरचेवर पत्रें उगळून लिहून घेवेचीं रवाना करितों स्वामीकडून समर्पक ठावें व त्या अन्वये नवावास परमार्थ वातन्या निस्त्राष्टस येतील तो सुदिवस होईल सारांश, नवायसाहेबांच्या चिंत्तांत विपरियास परिच्छिन्न आला आहे स्वामी पत्रें लिहितात व आर्त्तां खातरजमा करितों परंतु खातरजमा होत नाही याउपर सव अर्थ ध्यानांत आणून, नवायसाहेबांची खातरजमा होऊन, शो लावयाची उजागरी होय, ऐस करणार स्वामी समय असत तपशील फोठवर स्याहावा ! ज्यांत सुदिवस दिसे तें करणार स्वामी समय असत घेवेचीं भुव होय हे विज्ञापना

पत्रांक २७१

भी

१७०३ पासून वद्य ४

पो छ १९ राबळ पासून, इसपे समानीन ह्या आंची

पुरषणी घेवेचीं विज्ञापना विशेष स्वामीकडून व सरकारांतून निवळ पत्रें येतात त्यांत दिकटीचा प्रकार कांहींच नसतो त्याजवरून आर्त्तां नवाय बहादूर यांची खातरजमा करून बोलघों आस पावेतो आमचे बोलघों व स्वामीचे लिहिणें ययार्थ जाणून बगाव्याकडील धगेरे मसलती विधीं छे छे बोलघें झालें तें वरचेवरी अचीवरील पत्रें रवाना केलीं आहेत अलीकडे इम्रजकडलि धकील पुण्यास येऊन जायसामचे बोलघें निश्चयांत आलें झणून वकीलाचे लिहिणें, य वातम्या चहूकडून म्णित आल्यामुळे, यांच्या चिंत्तांत नानाप्रकारच्या कल्पना उत्पन्न होऊन, स्वामीस लिहिण्याचा प्रकार सागून, आज्ञाकडून लिहिले आणि अतरों विनंती पत्राकडून चेनापटणकरांचीं सधानाचा सिमसिळा लाविळा त्या जवरून इम्रज सर्वप्रकारें मान्य करून मशायनिलेस पाठवून देणेंविशीं लिहिलें आहे, म्हणून वर्तमान ऐकण्यांत आले अद्यापि प्रगट नाही सारेच असल्यास निदर्शनास येईल बहुतकरून सरे असेल येथिशीं शोध करून मशायनिलेस त्याजकडेस पाठऊन देणार अगर कसें काय, तें मागाहून लिहून पाठवितों आजपावेतो इम्रजांच्या संपीविशीं दोन आधार होते त्यापैकी स्वामी कडील आधार बिलकुल हुटलासा झाला दुसरा करांसिब येण्याना तो कसा होतो तो पहावा एकून नवायचे चिंत अंदेशांत पडून, इकडील मघ

लतीविशीं उदासीनता जाली. न जाणो, स्वामीकडील कायमी यथास्थित राहून आठपधरा रोजात फरासिसाची आमदानी जाल्या, योजिली मसलत सिद्धीस जाऊन नक्ष होतो. नाही तरी, हे इग्रजाकडील राजकारण हरकसेही समेटून घेऊन चाल कोण्हीकडे करतील, हे नकळे. याच वेतावरी इकडील प्रांताची आस्था न ठेवता वेचिराख केला. अर्काट व अरणी हीं दोन मातवर स्थळें तींही खालीं करून तमाम सावकारा वगैरे लोक व तोफा घाटावरी लाऊन दिल्या. किल्ला न पाडता ठेवितील जरूर, असा प्रकार येथील जाला आहे. सर्व स्वामीस कळावयाकरिता विनंति लिहिली आहे. सर्व दूर-देशीने जे करणे ते नुमूस न पडे व लौकिकात स्वामीचा नक्ष विशेष घडे असा प्रकार करावा. फरासिस करार आलेच असले, तर एक दोन रोजात तहकीक वर्तमान येईल ते जलद सेवेसी लेहून पाठऊ. फरासिस यावयाचा प्रकार नसला, तर ही आवई पाहून इग्रेजासी राजकारण हर तन्हेने समेटून घेतील. सेवेशीं श्रुत होय. हे विशापना.

पत्रांक २७२

श्री.

१७०३ फाल्गुन वद्य ४

पो छ १९ रावल फाल्गुन, इसचे समानीन हा आंची.

पुरवणी सेवेसी विज्ञापना. छ ५ रविलावलीं सध्याकाळीं नवावसाहेब यांनी राजश्री भुजंगराव यास दरवारास बोलाऊन वर्तमान सांगितलें जे: फरासीसा-कडील जाहाजें येणार याची वार्ता होतीच. आताच वर्तमान आलें जे फरासिसाचीं चाळीस जहाजें लढवाई पाण्यातून चेनापटणास दाखल होऊन तीन रोज जाले. जाहाजास लगर टाकून इग्रजाचीं व फरासिसाशी लढवाई पुरू जाली ह्मणोन वदता आहे. याखेरीज वीस जहाजे खुपकीवरी उत्तरोन लढाई करावयाचे (इराद्यानं) फुलचरीस येऊन दाखल जाले. जमियत किती आहे, सरदार कोण आला आहे, हे वर्तमान काही तहकीक लिहून आलें नाही. एकदोन रोजांनीं तपशीलवार लेहून येईल. म्हणजे मदारुलमहाम यांस लेहून पाठऊ. साप्रत वर्तमान ऐकण्यात आले ते रावअजम कृष्णराव नारायण यास सांगावे. तहकीक बातनी आली, त्यास बोलाऊ पाठऊन सविस्तर वर्तमान सांगू. मदारुलमहाम याचा भरवसा खाचित जाणून, फरासिसात आणावयाचा उदेग केला, तेहि येऊन पोहोंचले. अशा समयात मदारुलमहाम यांनीं इग्रजाच्या वकीलाकडे वचन गुतऊ नये. तमाम खुषकींतील सरदारानीं एकदिल होऊन इग्रजाचें तबीवरी कमरबंदी केली आहे. याजकरिता यावरी फरासिस आले. मदारुलमहाम याजखेरीज वरकड सरदारांचे भरंवसे समजले! असो ! आताहि मदारुलमहाम यांनीं कायमी राखिली तरी, आह्मी मदारुलमहाम व फरासिस तिचे मिळून इग्रेजाची वेबुनियाद करू, अशास, त्याप्रमाणें

राव मशारनिळे याचकडून मदारुळमहाम भास साफ लेहून पाठवार्हे इय
जांच्या सधीचा समय प्राप्त जाला आहे असा वस्तुधारवार भाषयाचा नाहीं
याप्रमाणें राजभी मुर्जगराव यास सांगितलें सविस्तर स्वामीस कळवण्याक
रितां छिहिलें आहे आठ दिवसात पंचरा दिवसात स्वामिन्ना येतात असें होतें
आता लावणीचा प्रकार नाहीं दोन तीन रोजास समजेळ 'सविस्तर भीमत
राजभी नानांस राजभी कुप्यराव तात्यांनीं छिहिलें असे याठपर फरांसीस
येसात, ऐसें आहे 'फरांसीस' आल्यावर इंग्रजांचें पारपत्य नबायबहादर
ययास्थित करितात मागाहून आफिक एलादे दिवशीं वर्तमान सेवेचीं लि
हून पाठऊ वरकळ सविस्तर अर्थ, आंचीवरोवर वरचेवर पत्र सेवेसी लि
हिल्ली असत, त्यावरून यिदित होईल सेवेसी भुत होय हे विशापना

पत्राक २७३

भी

नफल

१७०४

m

चा

१६२६९०००

पैकीं वसूल

चा

५९१६००० सन अर्वा सनैन पासेन सा सन सभा ठाळें ४

२९५८००० गोविंदराव यांच्या दम्यामुळें दरवेस्त

वसूल त्यानकडे पडला सनव सर

कारी देणें तें साल २

२९५८००० मानिले अमदावादें राहिले मदी

पारचा अमळ त्यांनीं केला व सुरत

अठाविशीत नेहमीं पौज त्यांत कडी

ल राहिली, सनव माहाली आकार न

आहला

५९१६०००

२५००००० इंग्रजांचे दम्यांत व भीमत दादासाहेब याजकडे

सम वमस सपेन, दरबारचा सनव घौरे मुदां

१६००००० फित्ता

७०००००० अमदावाद आपले मागील वमन

घतली व समई

२००००० अमदावादेंस पलटण होते ते का-
ढावयास दिल्ले.

२५०००००

३५००००० भडोच इग्रजानीं घेतली झा खमस सवैन ताा अर्वा
समानीन नाले सुमारी १० दहा.

११६६००० वसूल सरकारास पावला अजमासैं

५००००० विा अताजी नागेश सन सवा सवैन.

३००००० राजश्री बाळाजी नार्दक
भिडे याजकडून भरणा.

२००००० गुा घनशाम नारायण
मा गोविंद गोपाळ.

५०००००

१६०००० मा गोविंद गोपाळ, सन इहिदे.

१००००० कापड

५०००० सन इसने.

५०००० सन सलास.

१०००००

११५००० हरीभक्ति, सन, सलास.

८५००० विा गमाजी पाा

८०००० दादासाहेव.

५००० विसाजी आपाजी वरास
पेसजी वा

८५०००

५००० मौजे काळस वाभारे असले येथे
जसीवाा

२००००० अमदावादचे सिव्दीस दिट्टे

१५०००० अमदावाद

५०००० विरमगाव

२०००००

११६६०००

१२०८२०००

या खेरीज शा पासोन फौज नेहमी दरमाही ठेवणे पडली सवय सिवंदी
च्या पेंचांत आहो त्याचा स्वर्च आजपर्यंत भोगीत आहो सरकारलक्षांत
अंतर न पडायें झणोन सर्व पेंच माया सोसून सरकारलक्षां अंतर कलें नाहीं

पत्रांक २७४

भी

१७०४ चैत्र

राजभी ससाराम हरी यांसी—

आशीर्वाद ठपरी, बारमाईकडून संदर्माचा मजकूर लिहिला पाचांचे परगणे
देणार. हजार फौजेनशी आपा अथवा जो यातील मर्जीस येईल तो ठेऊन
द्यावा, या अन्वये लिहिले त्यासी, आर्मी गंगातीरी एकटें रहावें त्यांणीं
सारा दखळतीचा कारमार खवळ करया तेव्हां कोणाशीं बोलावयासीं कामास
नये रिकामें बोललों तरी तेंच निमित्त ठेऊन त्या माणसास घेऊन नेऊन
पारिपत्य करायें किंस्यावर घालायें तेव्हां आम्हांस राग यावा राजकारण तरी
करूं नये ऐसें नाना उपद्रव सोसून रहावें, त्यापेक्षां दूर असावें तेजेंकरून
आझास वाईट घाटणार नाहीं, त्यासही आमचे मय नाहीं जवळ राहिल्यास
परस्पर मय निमित्त ठेऊन, आमचे माणसांचीं पारपत्ये करणार याविशीं
चे अनुभव पूर्वी बहुत भोगिले आहेत ते पाच देणार ते येथेंच पाठविले
तरी काय वाईट ? आमचे मनांत मढोच अथवा सुरतेस नमदातीरीं रहावें !
बारमाई सरळ चालले तरी रणगची मर्जीची जागा आहे तेथें राहू आझां
खवळ त्यांचे फौजेचे काय प्रयोजन ? तथापि पांचचारशें आमचे ममतेचे
लोक राहिले तरी काय चिंता आहे ! मुफानें व्याख्यायोग्य, मात्र, नसायें !
आमचा स्वर्च निदान, दखलत सोडिली तरी, लक्ष रुपये दरमहा पाहिजेत इतकें
कांहीं त्यांस बहुत नाहीं आम्हीं, मूल गंगापाईचा स्वराज असल्यास, निमे
दखलतेचे स्वार्थ तेथें मारा लक्ष बहुत नाहीं तथापि ते लोमाविष्ट !
मास्तव, पाच देतात तितकेच घेऊन नमदातीरीं राहू आम्हांसचल चौकी
दाम्बल लोक नलगेत चाकरांचे रीतीने हजार पाचशें राहिले तरी राहोत
आपा राहिल्यास उत्तम आहे परंतु येथील दुष्प्रमाणां चालायें असे आर्मी
स्थाहायें त्यांत व बारमाईचे बोलण्यांत अस्मान जमिनीची तफावत ! दरावीस

मराठे व कारभारी मध्ये येतील, आपली खातरजमा करितील, हाणोन लिहिले. तरी ते दरमजल देशाकडे जातात. आली सुरतेत आहों. दिवसेंदिवस लावण पडते. तेव्हा त्याची आस्था किती आहे, हे कळतच आहे! मन्हाटेही राा मल्हारजी होळकराप्रोा कोणी नार्हीत. तथापि आहेत त्यात चाकर मातबर मिळोन खातरजमा करितील, तरी पुढे सख्याचा मजकूर पडेल. तूर्त आली अगरेजाचे पेट्यात सुखरूप आहे! थोडेबहुत खर्चास देतीलच. येथे काहीं उपद्रव आलास नार्हीं. तिळमात्र वदी नार्हीं. मोकळे आहे, व सुखरूप आहों! वरसात येथेच होईल. पुढे जे नेमिले ते होईल. साराण, येथील सुखापेक्षा तेथे अधिक सुख वाटेल तरी येऊ. दाटून सुख टाकून दुःखात कोण पडतो? छ १० साखर.

पत्राक २७५

श्री

१७०४ मार्गशीर्ष शुद्ध ५

राजश्री रघोजी आगरे वजारत—मात्र सरखेल गोसावी यांसी:—

नकलगुणालकरणअखडितलःमीअलकृत राजमान्य स्नो माधवराव नारायण प्रधान आशीर्वाद विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहीत जावें. विशेष.सरकारात लग्नाचे साहित्याबद्दल सर्वाप्रमाणें तुम्हाकडे ५०००० पन्नास हजारची नेमणूक केली असे. तरी सदरहू ऐवजाचा भरणा सत्वर हुजूर करावा. जाणजे, छ ५ मोहरम, सुा सलास समानीन मया व आलफ. बहुत काय लिहिणे? हे विनती लेखन सीमा.

०श्री—

राजागाहु नरपती हर्ष-
निधान माधवराव नारा-
यण मुख्य प्रधान*

पत्राक २७६

श्री.

१७०५ माघ शुद्ध १३

वेदशास्त्रसपन्न राजश्री सदाशिव दीक्षित वाजपेय याजी स्वामीचे सेवेशी:—

विद्यार्थी वाळाजी जनार्दन सा नमस्कार विनति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जाणें. विशेष. आपण पत्र पाठविलें तें पावलें.

* न उलटा खोदला आहे.

लिहिला मजकूर सर्व कळला मकरसक्रमणाचं तीळ शर्करासुक्त पाठविले ते पावळे स्वीकारिले फळतरे याजकडील ऐवजाविशींचा मजकूर लिहिला तो कळला त्याच, येविशीं फळतरे यास ताकीद करून ऐवज देविला जाईल. या छ १२ चौखळ लोभ असो याचा हे विनंति

पोा फाल्गुन शुभा ६ शके १७०५

पत्रांक २७७

भी

१७०६ चैत्र शुद्ध ८

या भाषापत्र समस्त राजकार्यपुरवठविधासनिधि राजमान्यराजभी माधवरावपट्टि
तपस्युतां ताहा मोकदम, मौजे कामेरी, या घदन, प्रांत वार्ड शुभा अथा स
मानि मया व अछफ, शके १७०६ फोधीनाम सबछरे. राजभी विसाजी
कृष्ण, उपनाम चिंचळकर, गोत्र वशिष्ठ, सत्र आभळायन, मौजे तेरवण,
या राजा पूर प्रांत मजकूर, यांणी हुजूर का पुणे येथील मुकामी विनंति
केली की, आपण बहुत दिवस स्वामीसेवा एकनिष्ठपणे केली, कुटुंबयत्सल
आहो, योगेश्वरम चालिछा पाहिजे, यास्तव स्वामीनी कृपाळू होऊन आपणास
कुटुंबाचे योगेश्वरमार्थ एक गांव नूतन इनाम करून देऊन चालयिछे पाहिजे
आणोन त्या प्रवरून मनास आपिता, यांणी बहुत दिवस स्वामीसेवा ए
कनिष्ठपणे केली, कुटुंबयत्सल आहो, याचें चालयिछे अवश्यक आणोन,
यांजवरी कृपाळू होऊन, यांस कुटुंबाचे योगेश्वरमार्थ मौजे मजकूर हा गांव
स्वराज्य व मोगसर्ग एन्ण दुतर्फी देखील सरदेसमुक्ती दरोयस्त समय सा
होत्रा, कुल याव, कुल कानू, हल्ली पट्टी व पेस्तर पट्टी, मेरीज हफदार व
वर्दाम इनामदार वरून, जळतरुणकाष्ठपापाणनिधीनधेपसहित इनाम ति
जाइसुदां सरकारांतून नूतन इनाम करून दिलहा अथ तरी, मौज मजकूर
सदरहूपमाणें यांचे दुसाला करून दऊन, यास व याचें पुत्रपौत्रादि देणपर
परेने इनाम चालयिछे दरखाल नवीन सनदेचा आधप न करण या सन

देची प्रति लेहून घेऊन, हे अस्सल सनद यांजवळ भोगवटीयास परतोन देणे. जाणिजे. छ ७ जमादिलावल. आज्ञाप्रमाण. लेखनसीमा.

पत्राक २७८

श्री.

१७०६

यादी आजमास राजमडळाच्या खर्चासी शो सुा खमस समानीन जमा रूपये.

- ६०००० वत्तीससिराळे येथील ऐवज.
 १०००० ग्राहार सातारा छल्या व नकासा व जकात. *
 व पेठा गुरुवार बुधवार व सोमवार व रविवार.
 १०००० हत्तीचा ऐवज सचिवपत याजकडून.
 ३५०० इदापूरचे देगमुखीपैकीं.
 ३७०० महादजीपत याजकडे सावोत्रा वगैरे.
 २००० थोरला वाडा करजेचा ऐवज.
 २००० उबार जमीन किल्ला सातारापैकीं.
 २००० वळवतराव वाजी याचा सरजाम जप्ती.
 ५० मौजे पळसीची सेरी.
 १७०० कुरणाकडे.
 १००० किरकोळी पाटिलक्या व सेऱ्या व वागा वगैरे.
 १५०० दरेकराकडील आहिरवाडी वगैरे.
 २५०० चिष्टीमसाला, खंडगुन्हेगारी, कारसाई, व कडवा शि-
 वाय प्रतिनिधीकडील कारसाई तट्टे, भाजी.

१०००००

सदरहूपैकीं खर्च अजमास

रूपये

२५००० दरमहाचा दरमहा दिल्ला राजमडलचे लोक आ४००
 रोजमरां.

५००० कारकून दस्तरचे व राजश्री कडील व दोनी वाड्याकडील
 ३६००० राजवाड्यातील कापड सुद्धा

१५००० राजश्री

१०००० श्रीमत आऊसाहेब

८००० उभयता राण्या २

कापड

३६०००

४००० खानाबाद व बाइका एकंदर २२५ भवुभी
२००० धर्मादाव

१००० राखभीकडील नित्या गळ व मोहनासुधा
५०० आऊसाहेबाकडे
५०० दोनी बाडे मिळोन

२०००

३००० वर्षासनें दोन्ही बाडे व राखभीकडील व शाहूमहाराज
व आइसाहेव व भीमताकडील कारमारी न्यवकराव
याखपासून इप्पराव परियेंत

७५०००

रोखमारा दुमाहीचा तुमाही थाषा

धिवाय भीमताकडील स्वार १५००
आहेत व सरकारची मनुष्ये रोख
मरेची आहेत तीं शाहाराची रख
वाली करतील, स्वार न पाठविले
कोठें तरी

पत्रांक २७९

भी

१७०७ खेष्ट

थादी जनरल बाइम याची सरकारसर्पेनें बोलावें सुा सीत समानीन
मया व अलफ कलमें

फरांसिशांचा व तुमचा बिचार पेशचीं झाला होता अलीकडे सद्ध ज्ञ
इला त्यास, निखालसपणानें बेकिराफ सल्लस चालत आहे कीं फसें आहे!
सरकारांत फरांसिशांकडील बोलणें, टिपूवर सरकारासून मसलत आल्यास
आझीं इमराहा मदतीस वाकरीवरल येण्याचें, लागलें होतें दोनहीन वेळां
त्यामकडेन पैगाम आले परंतु इमजाराची व सरकाराची निखालस दोस्ती
तेव्हां फरांसिशास सामील आपणें ठीक नव्हे इमजाराची दारमदार स्नेहाचे
शाळे आहेत त्यांचीच शुद्धि असावी यामवर नवर देऊन फरांसिशांचें बोलणें
सरकारांत पसंद न केलें हाही टिपूचे पारिपत्यास सरकारासून पौजा या
होणार. तेव्हां फरांसिशांचें बोलणें इकडे सरकारांत नापसंद आल्यामुळें, फदा
चिच हिंदुस्थानांस आपला पैसाव ज्यामती म्हावयाउमेदीनें फरांसिशांन टि
पूशीं सल्लस करून, त्याचे मदतीस सामील होण्याचें ठरवून, त्याच मदतीस
आल्यास, याचा विचार इमज करितात, हें जनरास यास पुढावें मसलतीचा

विचार थोर. तेव्हा विलायती हुकुमाशिवाय कोणताही मनसबा विचार कसा होतो, असे कदाचित् म्हणतील. तर, विलायतेस लिहून, तेथे ठराव होऊन तेथील हुकूम यास येऊन, मसलत करणे, त्यास अवकाश वहूत पाहिजे. आणि इकडे तो मसलत प्राप्त जाहाली. उपेक्षा होऊन अवकाशावर पडिल्यास, पुढे दिवसेंदिवस त्यास भारी पडतें. सरकारात टिपू सुरळीत वर्तोन सरकारमर्जीप्रमाणें सल्लख करून मोकळा जाल्यावर, फरासीस सामील आहे. त्यापक्षीं मसलत इग्रजासच जड पडेल. याचा दूरदेश विचार त्याचे ध्यानात येऊन, याचे पैरवीचा मनसबा कसा कायम आहे? सरकारात तो इग्रजाचे दोस्तीचे वद्दल खातर. फरासिसाचे मसलतीस येण्याचे बोलणें ऐकिलें नाहीं. येविशींचें सविस्तर लिहिल्याअन्वये जनराल यासीं बोलोन त्याचें उत्तर काय करितात, ते लेहून पाठवणे.

कलम १

मेस्त्र मालिट मुवईहून कलकत्याल गेले आहेत. हेच पुण्यास वकिलीचे कामावर कलकत्याहून आल्यास, सरकारचे कामाचे उपयोगी पडतील व आह्लापासोनही साहित्य कामकाजाचें घडेल. यास्तव, सरकारातून कलकत्यास सूचना मालिटचे खानगीविषयीं जाल्यास चागले, म्हणोन जनराल तुह्मापार्शी बोलले. त्याजवरोन कलकत्यास सरकारातून पाठविलें आहे कीं कलकत्याहून पुण्यास वकील खाना करणार, त्यास मेस्त्र मालिट वाकव आहेत, तेच आल्यास फार चागले. येविशीं तुम्ही बोलावें आणि उत्तर काय ते कळवावें, ह्मणोन पत्र गेलें. याप्रमाणें जनराल यास सांगितलें कलम १

पत्राक २८०

श्री

१७०७ भाद्रपद शुद्ध २

यादी राजश्री रघोजी भोसले सेनासाहेबसुभा व राजश्री मुधोजी भोसले सेनाधुरदर याजकडील करारमदारार्ची कलमे. सुा सीत समानीन मया व अलफ.

घरचा अगर बाहेरील कसाही प्रसंग पडला तर सरकारचे लक्षाशिवाय दुसरे लक्ष धरणार नाहीं. येणें प्रौं करार.

तुर्ही पुत्रसुद्धा सरकारचे लक्षात असावे, दुसरे लक्ष धरू नये. येणें प्रौं करार.

इग्रजाचा विघाड जाला तर शरीक सरकारचे. येणें प्रौं करार.

प्रात गगथडी येथील महाल सरकारात आले आहेत. तेथील बासदाणा तुमचा. तो तुर्ही घेऊ नये. याचे ऐवजीं प्रात वरकड येथील सरदेशमुखीबावतीचा ऐवज सवादोन लक्ष सा तुह्माकडे'दरसालचें येणें ते तुह्मास माफ केले. याप्रौं करार सन-इसने सितैर्नीत जाला आहे. व त्या अलिकडे सन तिसा सितैनात ब्रह्मेश्व-

पांच हजार बायांचें कापड या
ळापूर व वासीमचें सरकारात दरसाल
थावें असा करार पेशबीचा आहे
त्याप्रौ, सालमजकूर सन सीत समानी
नापासून सरकारात दरसाल पायतें
करीत आवें येणेंप्रौ करार.

याचे सालीं अकरा माहाळचा पास
दाणा घेऊन एकसा करार आहे
त्याचा पडद्या पेस्तर सालीं करायो
येणेंप्रौ करार.

ब्रह्मेश्वराचे मुकामी कैलासवासी
जानोजी भोसले सेनासाहेबसुमा यासी
करार जाले आहेत त्याप्रौ चालावें
येणेंप्रौ करार.

छ ३० सवाल, सन सीत समानीन, भाद्रपद, मुकाम पुणें

पत्रांक २८१

भी

१७०७ भाद्र पक्ष १३

राजभियाविराजित राजमान्य राजभी शिवाजी विठ्ठल स्वामी गोसावी यांसी
पोष्य माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जा
पोन स्वकीय लिहीत जाणें विशेष सस्थान करोसी येथे सरकारचा अमल
आहे त्यास, संवत् १८१० पासून सरकारचे अमलाचा ऐवज येणें, त्या
विशीं राजभी माहादाजी शिंदे यांणी ठराव करून दिव्हा त्याजवरून स
स्थानिकांनीं ठावें मौजे कुतपोन व तर्फ मागदोल ऐवजात लाऊन दिव्हा
आहेत त्यास, मौजे मारी व तर्फमारी सयलगाडाकडील ठाणीं तुझीं पाल
णार, झणोन हुजूर विदित जालें त्याजवरोन हें पत्र लिहिजे असे तरी सं
स्थानिकांनीं आपले सस्थानपैकीं मौजे मार व तर्फमजकूर सरकारचे ऐवजीं
सरकारत ठाणीं मुझां हयाळीं केलीं असता, तुझीं उपद्रव करणार, हें ठीक
नेसे तुझीं ते प्रांतीं फौजमुझां असता, सरकारचा अमल घसकून घावा तो
अर्थ न होसां, जाहात्या अमलास खलेल करितां हे गोष्ट उत्तम नाहीं मौजे
मारास व तां मारास तुझीं कोणेविशीं उपद्रव न दतां, सरकारस ऐवजाचा
झाडा होऊन येई तें करणें फिरोन बोमाट येऊ न देणें जाणिजे छ २६
रयिस्तासर; सुा सीत समानीन मया य अलफ बहुत काम लिहिजे ! हे
विनंती

पत्रांक २८२

कदाचित् १७०८

रायसीं मुद्रक मेहरमान करमपर्याम मुसलिहां दामकरमहू पाद आर्ज्य
दयाप्त स्वामी मवासलत सरासर येइजत कैमुत ज्वायिबुतहरीर समक शुप
अमीर सखुप विजिराद आपलें कृपापत्र आमचे पत्राचा दरआस पायलें
आसांकडील ममिपतीचे कुमर्दानाचा तरनूद होळकराचे सदाईचा शामरा
वाचे लिहिल्यावरून आपले प्यानांत आसा य येरेरे य अनंत एक हजार

स्वारानिसी होळकराविशई रवाना केले व आनखीं अवघें मजकूर सखाराम रामचद्राचे लिहिल्यावरोन कळेल, हाणोन पर्त्री आजा. त्यास, सुचनेप्रमाणे होळकर मजकुरासीं सख्ख घडून येईल. होळकराचे खडणीचें व पायमलीचें तुकसान महालातीस जालें त्याचे ऐवजाचे मुकुदम्यात आपले कृपेचे उमेदवार नारायणराव.....

पत्राक २८३

श्री

१७०८ चैत्र शुद्ध ३

श्री बाळकृष्ण प्रभु चरणारविंदी.

तुह्मीं विनतीपत्र फाल्गुन वद्य चतुर्थी, मुकाम नजीक सुरापूर वाघनगीरा श्रीकृष्णाउत्तरतीर येथील पाठविलें, ते चैत्र शुद्ध द्वितीयेस पावले. कितु-
रावर टिपूचा जमाव फौज व गाडदी मिळून पचवीस हजार होती. ते राजश्री तुकोजी होळकर व गणेशपत वेहेरे त्यापासून पधरा कोसावर जाताच ते नि-
घोन धारवाडचे आश्रयास गेले. हणोन वातमी आली, वगैरे राजकी सवि-
स्तर लिहिलें ते श्रीचरणीं निवेदन जाहलें. तुमचीं पत्रें दोन तीन आलीं.
त्याचीं उत्तरें पाठविलीं तीं पावलींच असतील. रवाना चैत्र शुद्ध तृतीया.

पत्राक ' २८४

श्री.(असलबमोजिव नकल.) १७०८ ज्येष्ठ वद्य ११

विनती ऐसीजे:-कृष्णापार रायचूरपावेतो नवावाचे सरदारासमागमें मी गेलों. श्रीमत राजश्री गोविंदराव बापू व गोविंदराव भगवत यास नवावांनीं त्याचे समागमेंच ठेविले कारण कीं, अदवानीचा महसरा उठविणें. त्यास उभयतांनीं विचार पाहिला कीं, पुढें छावणीचाही वेत उत्तम प्रकारें जाला पाहिजे. म्हणून हेही समागमेंच राहिले. अदवानीचें वर्तमान ऐकून व इक-
डून पत्रें गेलीं यावरून, श्रीमत राजश्री तात्यानीं राजश्री आपा व रघुनाथ-
राव व बाजीपत अण्णा याची फौजेसह रवानगी अदवानीचे सुमारे केली.
हा सर्व तपशील बापूनीं पेगर्जी स्वामीस लिहिलाच आहे. तीं पत्रें इदापुर-
कडून स्वामीस पावलीं असतील. यानंतर, छ १७ सावानां रायचुराहून नि-
घोन छ २५ माहे मजकुरीं भागानगरास नवावाकडे मी आलों. नासिरुलमु-
ल्लख व मुगलुलुल्लख व समशुलुल्लख याजपाशीं कोन्हेर बाबूराव यास ठेविले आहे. टिपूनें हल्ला केल्या तितक्या मोठ्या जुरमतीनें महावतजंग यांनीं मारून काढल्या. याचा तपशील पेगर्जी विनती लिहिण्यात आलीच आहे. अली-
कडील वर्तमान आलाहिदा पुरवणीपत्रां लिहिलें आहे. त्यावरून व्यानास येईल. हे विज्ञापना.

पत्रांक २८५

भी

१७०८ ज्येष्ठ वद्य १३

राजभियाविरामितराजमान्यराजभी महिपतरावबापू स्वामींचे सेवेसी —

पोप्य हरी बळाळ साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी येथील कुद्याळ जाणून स्वकीय कुद्याळ लिहीत जावें विशेष शुद्धी छ २० सावानचें पत्र पाठविलें तें पाषोन लिहिलें वर्तमान सविस्तर कळलें बहुत सतोप आहाला प्रकृतीचें वर्तमान लिहावें झणोन लिहिलें त्यास, तीस मीने जाहाले, घायूचा उपद्रव आला आहे मातुभी ताहू येथें आली होती ते समई प्रकृत पाहिली त्याजवर औपध चाललेंच आहे त्यास, अधिक उणी प्रकृत होते अद्यापि ठरली नाही उपाय करीतच आहों ईश्वर कृपा करील तुमची प्रकृत चांगली आहे झणोन लिहिलें त्यास, ईश्वरानें कृपा केली भीमतांचे दर्शनास याव याविशीं पूर्वी लिहिलें आहे भीची आळा घेऊन यावयाचें करावें रा छ २७ सावान बहुत काय लिहिणें ! लोभ असो दीजे हे विनंती

पत्रांक २८६

भी

१७०८ आपाठ शुद्ध ६

सेवेसी विज्ञापना आपली स्वारी येथें असता टिपूकडील हुगरीपत रा जभी मुघोची मोसळे याचकडे आला त्याजवर मोंसत्यानी आपलेकडील छाळादुल्लमदास देऊन आज्ञा झाली त्यामों मुद्दे सांगून पाठविले ते अद वानीस टिपूकडे गेले छफ्करवाहेर अर्घ कोसावर देण दिल्या येथें रद्दावयास सांगितलें दोन दिवस भेट जाली नाही विसरे दिवशीं सायंकाळीं बळाळ पा, पत्र दिलें, व वर्तमान सांगितलें त्यास बरकड काहीं नाही, सालाबादी पैका राहिला असेल तो देऊ, त्यांत पायमळी मजुर घावी, बदामी घेत त्यानें तीस लक्षाची रुकसानी झाली, असो, ती आज्ञाकडे थावी तुमचा नरगुदचा किझा काळोपेंत दतो, त्यानें पेचकरी कराय्मों घावी, कितुर तर आमचें लढणीचें सस्थान माय्मों मायण जालें तीन महारपयेंत बसोन तेच समई निरोप दिला पत्र लेहून दिव्दें तें घेऊन, हुगरीपत व लाला मनूचे मुक्कामापलीकडे गेले तों सेनापुरघर गेले घिरवीव येथें आहेत त्याचकडे जाऊन पत्र दिव्दें वर्तमान सांगितलें त्याजवर तें पत्र व लालास आज्ञाकडे पाठविलें लालानें मजकूर सांगितला, तो लिहिलाच आहे पत्रांत मजकूर स्नेहाचें पार लिहिलें होतें दुसरें काहीं नाही ! मोसप्याचा मजकूर उभयता वर पाहून लिहिला आहे तें पत्र पाहून आहों सांगितलें कीं, टिपूचा आ मचा फासला जयळ आहे राजकारणाचा भाव समजला त्यापशीं, जाय लि हून दऊन साबून घावा त्याजवर आज्ञा लालास पुसतें कीं, काही अधिप

० हरिपंत पडक्यांना पोतदुस्तीची व्यथा होती तीतच त्याचा अंत झाला

उणे सांगितलें आहे कीं, काय ? त्याणीं सांगितले कीं, सांगितला मजकूर इतकाच. तेव्हा रवाना करण्याचा निश्चय ठरला. त्यावर, शृंगेरीपताने सांगितले कीं, मजला मुधोजी वावासी बोलावयास सांगितले आहे. त्याची गाठ पडली पाहिजे. तेव्हा पुसले कीं, कागद पाहिला, तुझी मजकूर सांगितला याहून अधिक काय बोलावयाचे ? त्यास, भेट जाली पाहिजे, हाच आग्रह. नाहीं हाणावे तर चिरजीवास वाईट वाटेल, व लष्करात नसावा, याजकरिता जाणे तर जा, हाणून सांगितलें. त्यावरून मुधोजीवावाकडेस राा केला. काय अधिक सागतो पाहावें. लष्करातून पीडा लाऊन दिली. धुरधराची गाठ पडल्यावर पत्र आले ते दृष्टीस पडेल. त्याजवळ अधिक मजकूर काय सांगितला असेल तोही कळेल. राजकारणाचा प्रकार समजलाच आहे. परंतु कच्चे वर्तमान ऐकलें ते सेवेसी लिहिले आहे. राा छ ४ रमजान. सेवेसी श्रुत होय. हे विशापना. लालाबरावर एक हत्ती व चार वस्त्रे पाठविलीं. हत्ती लंगडा आहे. तो चिरजीवानां येथे चालेना हाणून ठेऊन घेतला. विदित झाले पाहिजे. हे विशापना.

पत्राक २८७

श्री

१७०८ आपाढ वद्य ३

राजश्रियाविराजितराजमान्यराजश्री महिपतराववापू स्वामीचे सेवेसी:—

पोष्य हरी वल्ल्याळ साष्टांग नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जावें. विशेष. पत्र पाठविले तें पावोन बहुत समाधान जाहले. लिहिलें वर्तमान सविस्तर कळलें. शरीरप्रकृतीविशीं लिहिले. त्यास औषध घेत असतो. मातुश्री ताई तेथे आली होती. त्याणीं प्रकृत पाहिली त्यापेक्षा आता प्रकृत दिवसेंदिवस चांगली आहे. श्रीकृपेकरून आरोग्य होईल. तुझी येण्याचा मजकूर लिहिला तो कळला. श्रीस प्रार्थना करून यावयाचें करावे. मुरवा कोहळ्याचा पाठविला तो पावला. वैद्यास पुसून घेतों. कळावें. राा छ १७ रमजान. बहुत काय लिहिणें ? लोभ असो दीजे. हे विनती.

पत्राक २८८

श्री

१७०८ श्रावण शुद्ध ११

राजश्री हरीपततात्या स्वामीचे सेवेसी:—

विनति उपरी. भोंसल्याचे दरमहाचे तीस हजारहून मी अधिक बोलिलो नाहीं, व बोलत नाहीं. इतके द्यावे लागतील. देऊ खासा पुण्यास येतील, त्यास येथे मेजवानी स्वामींनीं केली. त्यांनीं आपणास केली. त्याजवर फिरोन गाठ पडत्ये, तेव्हा श्रीमताचा निरोप व आपला धराऊ निरोप द्यावाच लागेल. दसरा जाहल्यावर मी येतो, अगर सेनासाहेबसुभा यास पाठवितो. ऐसे

शपथ पूर्वक बोलून, आपलें काळीज आमच्या ह्वालीं करून गेले आहेत शफत वाहिली, याजमुळें करतीलसें दिसतें त्यामीची गाठ पडस्यावर या गोष्टी निघतील फिरोन खचित करून प्यावें याचा उपयोगअनुपयोग पार करून समजला परंतु, मसलतीवर हट त्यापशीं च्यार खरफटीं बाळगलींच पाहिजेत मंडस्याविशीं भमी आहेत येविशीं हुंदेस्पांस निझून लिहून, याचे स्वाधीन होय, तें करावें सर्व अर्थ प्यानात आहेत त्याहार्येस नाहीं झणोन विस्तारें लिहिलें तें फळलें त्यास, घुरंघर येथें आले भीमतांचा निरोप घ आर्ही आपला पराऊ निरोप, धरें, जवाहीर, इत्ती, घोडे योग्यतेप्रमाणें केलें त्याणींही आपल्या योग्यतेप्रमाणें केलें येविशींचा वगैरे सविस्तर मनकूर छ २७ रमजानीं लिहून तुझाकडे पाठविळाच आहे, त्यावरून फळेल खर फर्गी बाळगावयाची सवय तुझांस आहेच त्याप्रों घडतही आहे मंडल्या विशीं पत्रें लिहून कारकून व हुजरे हाडीं खाना केले या छ २ सवाल हे विनवि

पो छ १० शवाल, प्रात काल, भावण, सया समानीन

पत्राक २८९ (नफल) १७०८ माद्रपद वष १२

पो छ ११ जिल्हेज सवा समानीन

राब अजम अकरम लश्मणराब रास्ते सळमछाहुताळा

सो मुयफक मेहेरयान कदरदां करमफर्माय मासलिसां बादज थौक मुला कत मयहुद जमीर मुजीरत बेहुदससमीर नमुदा मा आयद येथील खुपी जाणेन आपली पादमानी हमेपा कळमी करीत आलें पाहिजे दर्शविळा छ ७ जिल्कादचें खस अजरहेमेहेरयानगी पाठविलें तें पोहचून खुपी हासल अहा ली तुम्हीं उभयतां येथें होतां येथील बोलण्याचा जातिसमई सर्व मजकूर रुबर सांगितला होता घ तुम्हीं येथें असतां तुम्हांकडून वारंवार पत्रें लिहून पाठविलींच होती तुम्हीं तेथें जाऊन पोहचस्यानतर उत्तम प्रकारें बोलून तहाचें पर्याय काहींच न लिहिले यावरून अपूर्व दिसून आलें अमुक प्र कारचा तह करावयाचा म्हणून सपसील लिहून पाठवाया म्हणून लिहिले होतें खर, आर्ही तेथून येते समई पेशकसीचा ऐयस घ दरबारखचाना ऐयज सहित दिले या तरपैनची दोस्ती मजबूत होत आहे झणून अण्णा सो सांगितला होता त्याप्रमाणें आमचे खाविद खुदावदन्यामसांस जाईर केसा त्यास, पेशकसीचा ऐवज देणें सबाकडून तक्रारच नाहीं घाजवी जें देणेंच असेल तें दिलें तार्हिल दरबारखचांचे मजकूर लिह्यापदी नाहीं मुनासीय देणेंच असेल तें देऊ या फिरहीस तरपैनचे दोस्ती मजबूत जाहस्यावर, आणमी प्यां ग्यांस मुनासीय जेयपयेंस करणेंच तेयपयेंस केसा जाइल, झणोन परमा

विले. आपण दाणा व दूरदेप ओहेत. सहल कामाकरिता आपले खाविंद श्रीमतासीं करोडोचे पेंचात न द्यावा आणि तफैनचा खल कुळाच्या रफाईवर नजर देऊन मदारुलमहाम यास ज्याप्रकारे बोलावे की त्याप्रमाणे बोलून तफैनचे दोस्ती मजबूत होत असे करून इतिल्ला द्यावा. तरफैनचे दोस्तीचे कामास सिवाय तफैनचे उमदा लोक दरम्याने आले. अगर दहा वर्षे ऐसेच कज्या खटपट असलियाही फैसल्ला पावणार नाही. सावक पचवीस तीस वर्षा खाले कैलासवासी रघुनाथराव व माधवरावसाहेब असताना, इकडून मातबर वकील खाननुरुल्ला व करीमखान गेले होते त्यास, उभयता रावसाहेबांनी ताजीमतवाजू देऊन मानपान केले होते. त्याजप्रो तिकडूनही आनंदराव निवाजी येथे होते. त्यास, आज झा मुलाकत तारागीन्यावस्ती त्यानी हुजूरदरबारास आले. त्यावस्ती ताजीम व अत्तरदान पानदामचामुदार होत होते. हे मजकूर आम्हीं आपणास जाहीर केला होता. बोललों. आताहि आनंदराव निवाजी हमराही लोक असतील ते आपणाला जाहीर केलेच असतील. आम्हीं आलो असता श्रीमताकडून मानपान जाहाले ते आपणास जाहीर आहे. श्रीमताचे व सरकारअसदुल्ला हीच दोस्ती मजबूत जाहाल्यावर हमेषा तिकडून उमदा लोक येथे द्यावा, येथील उमदा लोक तेथे द्यावा. त्यास, मानापानात फरक आलिया कैसे येतील ? याकरिता तेथे मदारुलमहाम यासीं वगैरे बोलून, येथून उमदा शखस आलिया श्रीमताकडू ताजीम देणेचेही मार ठराऊन लिला पाठविलिया, येथे आम्हीं हुजुरांत अर्ज करून येथून उमदा शखस पाठविला जाईल. आसाहेबाकडील खैरआफियतेचे खबर निगारप करीत आले पाहिजे. रा छ २५ जिल्काद ज्यादा काय लिला. हे कितावत. १७०८.

पत्राक २९०

श्री.

१७०८ आश्वीन वद्य १२

राजश्रीयाविराजित राजमान्यराजश्री महिपतराव बापू स्वामीचे सेवेसी.—

पो हरी बल्लाळ साष्टांग नमस्कार विनती उपरी येथील कुगल जाणून स्वकीय कुगल लिहीत जावे. विशेष तुम्ही छ १७ जिल्हेजचे पत्र पाठविले ते पावोन सतोप जाहाला. लिहिले वर्तमान सविस्तर कळले. फार दिवस पत्र आले नाही, विस्मर जाहाले, हाणोन पत्री लिहिले. ही गोष्ट खरी आहे. परंतु माझे शरीरास सावकाश नाही. यामुळे पत्र पाठविण्यास विस्मरण पडले खरे राजश्री रामचंद्र नाईक याजवळ आपले प्रकृतीचे वर्तमान पुसत असतो तेही सागत असतात. तेव्हा विस्मरण नाही. तुमची प्रकृती नीट असावी अशीच प्रार्थना ईश्वराजवळ आहे तुम्हीं लिहिले की, श्रीदेवाजवळ

आल्यापासून वीस दिवसास सांप्रस बरी आहे त्यावरून अति संतोष आ
हला मुमची निष्ठा श्रीमद्वळ आहे तेव्हां ईश्वर कृपाच करील सदैव नाही
सेवा चालते त्याप्रौ चाली थायी सदैव पर्ती कुशल वृत्त लिहीत जावे, आ
मचें प्रकृतीचें वर्तमान तर पोटास दुखत असतें उपाय करितों चार दि-
वस बरें घाटतें, फिरोन नीट नाहीसि होतें इलास करीतच आहे कळायें
रा छ २० जित्हेच बहुत काय लिहिणें ? छोम असों दीजे हे विनती
छ ४ मोहोरम

पत्रांक २९१

श्री

१७०२ पौष शुद्ध *

बक्षिसनामा शके १७०८ परामबनाम सवत्सरे पौष शुद्ध ९ नवमी शुक्र
वार ते दिवशी राजश्री बाळाजी जनादन, उपनाम भानू, गोत्र काश्यप,
सूत्र आश्वलायन, महाजन, मौजे वेळस, ता घेसपी, सुभा दामोळ, यांशी
न्याहालकुवरबाई, कुचमानसिंग जाधवराव व राव जगदेव उर्फ रामे भानद
राव भिन जाधवराव, देशमुख व देशपांडे सरकार दौळवाबाद, बगैरे सुमे
खुमतेमुनियाद शुभा सभा समानीन मया व अळप, सन ११९६ पयली
कारणें बक्षिसनामा लिहून दिव्हा येसा अ सन ११८९ चे सालांत राजे मान
सिंग जाधवराव देशमुख देशपांडे कैलासबायी जाहाळे सयब व नवाबवंद
गानअल्ली यांणी माहाछानिहायचे बतनाची जप्ती केली ते सोडून ययारसे
पदरी सनदा करून प्याव्या झणोन माम्ही हैदराबादेस गेलों सरकारचे मु
त्सही बगैरे याचे विया जायसाल लाविला तों माळविरादर मानसिंग
जाधव वल्लद यशवंतराव जाधव हे वृत्तीसयबें वादास आसे आम्हां
कडील विठ्ठल बयाजी दिवाण माहिदगार पुरातन होते, त्यांचा
काळ जाहाळा सर्व प्रकारें गोष्ट विलग पडिली बतनाचे नष्टप
टीस माहिदगार जायसाली माणून कोणी पदरी नाही हे संकट जाणोन
मुम्हांकडे पैगाम लाविला की, आपण श्रीमंत राजश्री पत्रप्रधान यांचा राज्य
कारभार सर्व चालवितों, नवाब बंदगानअल्ली यास मुमचा खेद बहुत आहे,
त्यांसपार्शी बकीलकीचे कामास राजश्री जियाजी रघुनाथ आहेत, त्यांजला
आम्हाविशीं लिहून त्यांकडून हरएकविशीं आमचें साहित्य होय आणि यत
नाच्या सनदा मोकळीविशीं आम्हांस प्राप्त होत, तें करायें याप्रौ आमचें
बोळणें ऐकून, आमचे परोम्पावर व थोरबतनाचें संरक्षण करयें यांत इदपर
पुण्य पुरुषार्थ आहे हें जाणोन, आपण जियाजीपत यांस लिहून आमचे सा
हित्यास अनुकूल केलें त्यावरून जियाजीपत यांणी नवाब बंदगानअल्ली
यांचे दरबारी साहित्य करून, पूर्वयत्नां बतनाचे महालीन्या सनदा आमचे
नायें करून ठेविल्या बतनाचा भोगवटा पूर्वीपासून आपले पटीलपटी

करीत आले त्याप्रो आपणही अनुभऊ लागलो. गेलें वतन पुन्हा प्राप्त जालें हा लाभ आह्मीं चित्तात आणून, आपला उपकार बहुत जाहला याचें उत्तीर्ण काय व्हावे याचा विचार करिता, शिवाय वतन द्यावयाजोगा अर्थ दिसत नाहीं हे जाणोन, पो वरूल ऊर्फ राजपुर येथील देशमुखदेशपाड्येपणाची वृत्त पूर्वीपासून आपली आहे, त्यापैकीं देशपाड्येपणाचें वतन पेशजीं जिवाजी रघुनाथ याचे पुत्र खडेराव व अमृतराव जिवाजी यास देऊन देशमुखीची वृत्त आपणाकडे चालत होती ते आपणास दिली. याने काहीं उपकार फेडिलासा जाणोन, देशमुखीची वृत्त देहे एकतीस द्यावयाचा करार करून, हें बक्षीसपत्र तुह्मास आत्मसंतोषें लिहून दिलें असे. तर सदहू एकतीस देहे येथील देशमुखीचें वतन व वतनसबधें हक रुसूम वगैरे भोगवटा द्यावयाचीं कलमें वितपशीलः—

१ हक रुसूम दर गावास तनखे यास दरसदे सा ३ द्यावयाचा शिरस्ता आहे त्यापौ देशपाडे सा १ घेतील. बाकी सा २ तुम्हीं घेत जावे.

१ सिरपाव सरकारातून अगोदर तुम्हीं घ्यावा, मागाहून देशपाडे घेतील.

१ वतनी कागदावर वगैरे दसकत तुम्हीं आपले नावें करावें. तुमचे बाजूस देशपाडिये दसकत करितील.

१ भेट तुम्हीं अगोदर हकीमापुढे ठेऊन, मग देशपाडे याणीं ठेवावी.

१ विडा सरकारचा वगैरे अगोदर तुम्हीं घेऊन, मागाहून देशपाडे याणीं घ्यावा.

१. वरकड हरएक मानपान वतनसबधें अगोदर तुम्हीं, मागाहून देशपाडे याणीं घेत जावे.

१. देशमुखीचे वतनाबाबत वाडा कसवे मजकुरीं आहे, तेथें इमारत बाधून नादावें.

१. कसवे मजकुरीं वगैरे हरएक

१ भेटी दर गावास दोन, तुम्हीं व तुम्हाकडील गुमास्ता प्रों मजकूरचे कामाकाजास ठेवाल त्याणीं घेत जावी. कलम.

१. धनगराचे माग ज्या गांवीं असेल त्या गांवीं दरसाल चवाळें एक घेत जावें.

१ चाभाराकडील जोडा दर गांवास दरसाल एक घेत जावा.

१ कसवे मजकुरीं सायरान हक आहे तो घेत जावा.

१ शाहा दावलपिदर याचे मुजावरापासून दरसाल तबस्काबाबत सा ३ तीन द्यावयाचा शिरस्ता आहे. त्यापैकीं देशपाडे याचा सा १, बाकी दोन तुम्हीं घेत जावे.

१. भाकरीबाबत ऐवज गावगन्ना येईल तो निम्मे देशपाडे यास देऊन बाकी निम्मे तुम्हीं घेत जावा.

१. कलावत थेर भोरीप वगैरे यास त्याग अगोदर तुम्हीं, मागाहून देशपाडे याणीं घ्यावा.

गावी बाजार भरेल तेथे शेवसबबी
दुम्ही घेत जावी

१ इनाम जमीन बिराईत, वा
गाईस, पूर्वीची आहे ते दुम्ही अनु
भवीत जावी

१ सणाची मोळी माहारांकडील
दर गांवास घ्यावी

१ सफातीचे तीळ व पित्राचे
तूप दर गांवास घेत जावे

सदरहुप्रा कलमें करार करून दिल्या आहेत त्यापेक्षा व दुम्ही आपले
कारकिर्दीस नवीन संपादन कराल ते दुम्ही आपली मिरास मुस्तक़ीम जाणून,
दुम्ही व तुमच पुत्रपौत्रादिवंशपरंपरेने भोगवटा घेत जावा वतनास दुसरिया
चा अधिकार नाही कालक्रमे कोण्डी घरीसदार मुज्जाहीम जाला, तर आ
पण त्याची वारू दुम्हास तोडीस लागो देणार नाही सदरहु करारास आमचे
बघाचा कोण्डी दिव्हरकरत करील त्यास कुळस्थामी व पूर्वजांची शपथ असे
हा बक्षिसनामा लिहून दिला आहे

पत्रांक २९२

भी

१७०८ पौष वद्य ५

सेवेसी वैकोजी अनंत शिर सा नमस्कार विज्ञापना ता पौष वद्य ५ पा
घेतां स्वामीचे कुपेकरून सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे विशेष आशे
प्रो स्वामीचे आशापत्र राजभी कृष्णाजीपंत यास प्रविष्ट केले त्यानींही सेवे
सी विनतिपत्र लिहिले आहे त्याचा उदार होयसा केला पाहिजे इकडील
वर्तमान तर अविध तळ कोंकण तळचेरी यदरावर आहे, त्याची पौज आठ हजार
खास पागा व छालेदार दहा हजार य वार य कर्नाटकी प्यादे मिळोन साठ
हजार व तोफा लहान मोठ्या दोनशें, याजपौ पांच हजार स्वार व पंधरा
हजार यार वगैरे प्यादे व पंधरा सोपा लहान वृत्तफा जमाव मुभा गुरानदीन यास
किंतुरावर पाठविला त्याने किंतुराचे काम करून तेथेच होता इली आपले
पौजेची आवई पडल्यावर अविधाचे आशेने हुपळीवर मुकाम घणून एकंदर पर
धाना आला आहे आणखी दोन परवाने आल्यावर तेथून नूच करून हुपळीस
येइल धारवाड, कोपल, गर्जेद्रगड, यदामी, मुगमद्रातीर धरून, इकडील
मुलुकांतील कड्या जाळून टाकणेविशीं ताकीद व जमींदार जागो जागांचे
व त्याचे फारभार करणारास धरून कैद करून ठेवाय आणि उत्तरेकडील
पौज कृष्णापार होतांच मुलुक तमाम जाळून जमादारांस पटणास पाठविणे
विशीं एक परवाना आला आहे प्रस्तुत समय आहे आपई न पाहितां

लष्करे तुगभेद्वर आलीं तर वैगण काडीही आहे. आणि जमींदार लोकांचा वच्याव होत आहे, आणि स्वतः तिकडे गहास गुतला आहे. चित्रकलदुर्गास आपली फौज येई तोपर्यंत तो काहीं इकडे येत नाही. तेथील गृह भारी पडला आहे. एक वेळ युद्धप्रसंग जाहला. मोड याचाच जाहला. म्हणून त्यास खादून काढावे म्हणून वसला आहे. आपली फौज भारी होऊन आल्यास दुर्गचे मैदानात आपणाकडून आणखी एक सरदार भारी जमावानिशी पा. लढाई करावी. तहकीक वर्तमान मुद्दाम ब्राम्हण जाऊन आपाजीरामाची राहुटीस ऐकोन आला. सेवेसी श्रुत होय हे विजापना.

पत्राक २९३.

श्री.

१७०९ चत्र शुद्ध ५.

मुरलीधर जोतिषी पातपाटी याचे पत्राचा तरजुमाः—

विशेष फार दिवस कृपापत्र आले नाही. तरी पाठविले पाहिजे. आम्ही आपले शुभचिंतक जोतिषी आहो. पूर्वी कितेक पत्रे आपणास पाठविली होती. हाली काहीं विचार शास्त्राजेवरून लिहितो, तो ध्यानात आणावा. आपले ग्रह बहुत चांगले आहेत. तणेकरून शरीरीं आरोग्य राहावे. प्रतिष्ठा वाढावी. ईश्वराची कृपा व्हावी. लहान थोर सरदार हुकमीं अनुकूल राहावे. शत्रूचा नाश व्हावा. स्वपरदेशात विख्यात कीर्तिवृद्धि व्हावी. थोर थोर राजे याणी आज्ञा मानावी. अनेक नजरा येतील. पेशकशी येतील. स्वामींच्या स्वस्वरूप मान वाढावा. दुष्ट, चाहाड, लबाड याचा नाश होईल. आपल्या फौजास यश प्राप्त होईल. हैदर-नाइकाचे पुत्रावर हे वर्ष फार वाईट आले आहे. शनिश्चर मकर राशीचा आहे. कर्नाटक देशाचे राज्यास मारील. पूर्वीही आम्ही आपल्यास लिहिले होते ते वर्ष हेच आले आहे. त्याचा मुलूकही श्रीमताचे हातास येतो. घोडे, हत्ती, माल, तोफखाना येईल. च्यारी तर्फेचे फौजेवर श्रीमताची फौज यशस्वी होईल. राज्यात आपला अधिकार वाढत जाईल. दोन सरदार आपआपल्यात लढतील. आपल्यापासून सत्सख होईल. शरणागत येतील. राजा आपले इच्छेचे फळ पावेल. पौष-शुद्ध-पौर्णिमेस अस्तास्त-चंद्र-ग्रहण होईल. सूर्य, मंगळ, बुध, शुक्र, राहु एका राशीस येतील. त्याचेही ग्रहण होईल. याचे फळ हेच आहे की, ज्यालवर आणि अटक-अयोध्या- × × × ता येथील स्वामी आपल्या + + + करून मारले जातील, अथवा अक + + + थोर याजवर पडेल. राज्य श्रीमताचे + + दक्षणेस ज्या त्या देशावर जागा जागा दाखल होईल. याप्रमाणे शास्त्राज्ञा आहे. फाल्गुन मासी तेरा दिवसाचा पक्षही पडला आहे. तीन सरदार मारले जातील अथवा मृत्यूनीं मरतील - अयोध्येचा स्वामी, कर्नाटक देशचा स्वामी. अटकचा स्वामी हा विचार शास्त्राचे आशेवरून केला आहे पुढे ईश्वर-इच्छा बुलिष्ठ आहे. एक थोर

सरदार शत्रुत्व करील अंत करणापासून विषाद करील परंतु कांहीं होणार नाही यास्तव, एक-सहस्र चढीपाठ करवावा, सहस्र कन्यामोजन करवावे सकल अरिष्ट दूर होईल आपले घरी या वर्षीत दिव्य संतान होईल अथवा गर्भ होईल आषाढमासी आमचे कन्येचा विवाह आहे तरी कृपा करून साहित्य करावे आम्ही निरंतर आपणास लिहीत आहो की, भीमतांचा प्रताप वाढेल, अस्त-उदय होय तो राख्य होईल, थोर थोर मुदक हातांत लागल एक चाकर माहादनी शिंदे पाठील याणी जाऊन अमल दाखल खबरेला गड-फिले मुदक घेतला परंतु आम्हास दखणा न पाठविली हासी कन्येचा विवाह आहे मि॥ चैत-शुद्ध ५, सवत १८४३

पत्रांक २९४

भी

१७०२ चैत्र वद्य ११

असहिबतलक्ष्मीअलकृत राखमान्यगनभी बळवतराव दादाजी कादार प्रांत कल्याण मियवडी गोसावी यांठी —

सेवक माचवराव नारायण प्रधान नमस्कार सुग सदा समानीन मया य अखळ रा बाबाजी अनंत ठवळे यांचे तीर्थरूप अंताजी नारायण हे सन ईहिदे समानीनांत इंप्रजाचे लढाईत सरकारकामास आले सयब, यांस दीडपे रुपये आकाराची जमीन, नूतन इनाम, कल्याण प्रांती, यांचे सोईस पढेल तेथे, नेमून ध्यावयाचा सालगुदस्ता करार झाला आहे परंतु सनद सादर जाली नाही त्यास, हाही हे सनद जुम्हास सादर केली असे तरी सदरहु दीडपे रुपये आकाराची जमीन प्रातमजकुरी यांचे सोईस पढेल त्या गांभी, नेमून देऊन, यांचे नांवे पेस्तर सालापासून इनाममन्च लिहीत जाणें आणि चतु सीमेचा जायता हुनूर लेहून पाठविणें त्याप्रमाणी इनामपत्रें करून दिव्ही जातील प्रातमजकुरचे अजमासास सालगुदस्ता व सालमजकुरचा हुसाल ऐखज तीनशें रुपये ध्यावयाची नमणूक केली आहे त्याप्रमाणें सदरहु रुपये जमिनीबद्दल मांस पायसे करणें जाणिजे छ २५ अमादित्तासर आज्ञाप्रमाण

सेखन
सीमा

पत्रांक २९५

१७००

कडील नित्यानी एकटे दुकटे होऊन भेटतात आपली पौत्र जाऊन शामिल

जाली याजमुळे रामसिंगजीची बाजी सरशी दिसते, विकानेरकरही अद्यापि उभयपक्षां येऊन शामिल जाला नाही. राजश्री सवाईमाधोसिंगजी याचा व वखतसिंगजीचा पूर्वीपासून स्नेहभाव होताच. व साप्रतकाळीही त्याजकडील कर्णीदान चारण येऊन ठाकुर पेमसिंगजीचे विद्यमाने मजबुती करून गेला होता. न कळे, कसा काय करार जाहला. एवच टिका, हाथी, घोडे, वस्त्रे, जवाहीर त्यास पाठवून ऐक्यता जाणाविली. कुसळसिंग झालावेकर याजकडीलही राडा आजि पधरा सोळा महिन्यांपासून पडून राहून, त्याचा पुत्र कुवर जसवतसिंगजी रुसुवा करून घरी जाऊन बसले होते. दिवाण हरि गोविंदजीचा पुत्र व कन्हैराम दिवाण या उभयतांसी, त्याजला समजाऊन आणावया-निमित्त, पाठविलें असता ते न आले. व राजी बसल्यानंतर देवशासी जाऊन, एकदा वडील कोणी याचे कुलात सत्या जाहल्या जाहेत, त्याचीही पूजा एकदा जाऊन करणें जरूर, ऐशा कितीक विचारानुरूप राजश्री सवाईमाधोसिंगजीनीं अजमीरचे रुखें डेरा उभा करविला. व मजसमागमें हठराम धमाई व रविदत्त जाट. रामजीचा पुत्र चिमणराम याजकडून झालावेस ठाकूर कुसळसिंगजी व कुवर जसवतसिंगजीस समजाऊन आणावया निमित्त पाठविलें. आजि पधरा महिने जाले कीं नित्यानी येऊ येऊ करित होते. स्वामीचे पुण्यप्रतापेंकरून त्यासी भाऊबदसुद्धा तेथून स्वार करून आणिलें. तो सवाईजी डेरे दाखल जाले होते उभयपक्षां भेटीगोष्टी करून, त्याचीं जागीरपट्टी जे काहीं पावत होतें ते यथापूर्वक त्याजवर बहाल करून देऊन, सन्मानपूर्वक मौख्य सपादून दिधले. पाहता गती तो बाहेरही निघायाचें कारण इतकेंच होतें. परंतु इतकियात कुवर सुरजमल जाठ यासहवर्तमान ठाकूर पेमसिंगजीही येऊन पावले. सुरजमलजीसी व वखतसिंगजीसी परम स्नेह. याजकरिता त्यानींही बहुत काहीं विचार केला कीं, इतके दिवस दक्षणी चौथाईचे ग्राहीक म्हणवीत होते. आतां सर्वस्व ग्राहीक जाले. आगरियांन अमल दखलच केला. राहिली अजमेर. याचीही सनद हातीं ठेवितात. फौज रामसिंगजीचे कुमकेनिमित्त गेलीच आहे. तुर्कानीही तिकडेच डौल दिधला आहे. या गोष्टीची पैखी आतापासून केलिया उत्तम. त्यासीं सवाईजीनीं तर हाच जाव दिधला कीं, आमचें तर काहीं त्यानीं इतकें अधिक केलें नाही व स्नेहभावाचा विचार आपला भिन्न भिन्न आहेच. जरी ये समई केवळ रामसिंगजीकडेच पाहावें तर वखतसिंगजीनीं जोधपूर घेतले तें वजोरमदींन घेतले. व रामसिंगजी पाहता नावारीस. व सरदाराही त्याची कुमक विचारली असता तटस्थच राहणें उत्तम. अथवा सरहद्देवर एखाद्या मातवरावरावर फौज देऊन पाठवावे, जिकडील सरशी पाहावी तिकडील गोष्ट सागावी, हाही एक तटस्थतेचा विचार आहे. वरकड प्रसंग तर विना सावभोमादिकांविरहित होणे दुस्तर. तेव्हा, सुरजमलानीं स्वीकार केला कीं, मजशी व वखतसिंगजीनीं

कोणेही रीतीने द्वैतार्थ नाही वजीरलमुमालिकासी व त्यांसी निपट एकोपा ते ही निभावयासी सिद्ध बलके, सार्वभौमासीही काहाडतील या गोष्टीची मजबुती जे करावयाची ते करून घेतली आहे अथपण मात्र ठाकूर प्रेमसिंगजी हज्जार स्वार्थ्यानिशी समागम दिवले पाहिजे झणून राजीहि करून तिनी चारी दिवस पायर्ती राहून, शिफ्री राहून, सदाचा चाळिसां हज्ज्यांचा महाल सेट मुरारजी व किशनजी यांचे येथे गहाण असतां ते आगा इनाम घेऊन, पेमसिंगजी सहस्रतमान रुखसत होऊन गेले त्यासी याचा मनसुबा हा दि सोन आला की, दिह्नीस जाऊन वजीरलमरावसार्वभौमादिकांसी मर भरून बाहेर काहाडून, एकदां काय आगरे व काय अजमेर या जिल्हेंत वजीरासी अथवा सार्वभौमासी आणून, एकदां राजगिराज करून, सर्व जमीदार राजे एकत्र होऊन, पुरपाये करून दाखवावा ! समजु सी तो सकलही जाहलेच आहेत जाटाचे सातरदारीस्तव यांनी पेमसिंगजीस त्यासमागमें दिवले की, कितक दिह्नीतील सनद असनदाचे काम बाकी आहे तें सपादणें जरूर, दुसरें, राज्यांघस त्यानंतर, दिह्नीस जाऊन सलाम केला नाही, बादशहा आहेत, न गेलिया, यास्तव ऐसें दिखोन येतें जे काहीं लोक गेष्ट्यानें राजकारणांचा जमाव जालिया तेथवरही जाऊन सलाम मुजरा करून यायें त्यास, वजीरजी तूर्त इसुरेंत पसले आहेत रुखसत होत नाहीं मायेदस्तानाशी व वजीरजीसी अनयनाव जाटासी वजीरासी खेह त्यासी हर प्रकारें काहाडून आगन्यासी अथवा मजमेरकडे न्यावें, या उद्योगात आहेत वस्तसिंगजीसहि आशाबद्द केले आहे जे, उमयवाहि दिह्नीस जाऊन सवकरच वजीरासी अथवा सार्वभौमास अथवा एकाद्या मात वरासी सवकरच घेऊन येतों, तोंवर उठावली न करणें जरी इतकियांत उ मयवांत युद्ध होऊन सरसी जालिया, सिकडील सरसी होइस तिकडील राज वीव केली जाईल नाहीं तर, धीरेधीरे जे काहीं होतें ते पाहतच आहों म्हणून जात मुरजमलजी बहुतकरून तरमुदेंत लागलेसे दिसतात मघाजी राठोड, व स्वसिंगजीचा मामा, व हरनाथ टपारि हे उमयवां येऊन पायले त्याजिरावर सदाधियमट, सवाई माधोसिंगजीचे विद्यागुरु, यांजयरार दोनी हज्जारनिशी निदा केलें पाहियायीं तर हेंच म्हटलें की, जेणेंकडून पुलत्यापुतण्यांत सौर प्यता मात होइ

पत्रांक २९६

पो छ १ सफर

भी 'लक्ष्मीकांत' १७०० आश्विन शुद्ध ५

सन समान समानीन, कार्तिक १७००

राजभी हरीपंत तात्या गोसायी यांसी —

अस्तित्वलक्ष्मीअस्तित्व राजमान्य भो रघोजी भोंसल सेनाशास्त्र मुभा दटवत विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वामीय शुभ निदिन

जावे. विशेष. येहतिशाकजग याजवावत किस्तवदीचे ऐवजाकरिता वारवार आपलीं पत्रें आलीं. त्यास त्या ऐवजीं येथून साडेतीन लक्ष रुपयाचा भरणा राजश्री रामचंद्र गगाधर ओंकार याचे दुकांनीं केला आहे. मुदतीप्रॉ मारनिले ऐवज देतील. याजप्रॉ घेऊन पावलियाचें उत्तर पाठवावें. रा छ ४ माहे मोहरम. बहुत काय लिहिणें ? लोभ असों दीजे हे विनती. मोर्तवसुद शिक्का (पूर्वी दिल्याप्रमाणें)

पत्राक २९७

श्री.

१७०९ कार्तिक शुद्ध ७

‘अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य राजश्री महिपतराव कृष्ण गोसावी यांसी:—

सेवक माधवराव नारायणप्रधान, नमस्कार. सुहूरसन समान समानीन मया व अलफ. तुझी विनंतिपत्रें पाठविलें ते प्रविष्ट जाहालें. लिहिला मजकूर अवगत जाहाला. शरीर प्रकृत चागली आहे म्हणून लिहिलें, ते कळलें. तीर्थरूप मातुश्री ताईची रवानगी लौकरच करण्यात येईल. रवाना छ ६ सफर. बहुत काय लिहिणें ? लेखनसीमा.

पत्राक २९८

श्री.

१७०९ माघ शुद्ध ५

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य राजश्री महिपतराव कृष्ण गोसावी यांसी:—

सेवक माधवराव नागायण प्रधान नमस्कार. सुहूरसन समान समानीन मया व अलफ. तुम्हीं विनतिपत्र व मकरसक्रमणाचे तीळ शर्करायुक्त पाठविले ते प्रविष्ट जाहाले. रा छ ४ जमादिंलाबल. बहुत काय लिहिणें ? लेखन सीमा. (पौ) माघ शुद्ध १० मदवासर.

पत्राक २९९

श्री

१७०९ वैशाख शुद्ध २

शिक्का
सवाईमाधव-
राव साहेब

(अस्सल व० नकल)

यादी सिद्धेश्वर महिपतराव याचे तीर्थरूप माहिपतराव विश्वनाथ मृत्य पावले. सबब मगारानिल्हेचे पुत्र याचे नावें सरजाम पेशजी महिपतराव विश्वनाथ याजकडे चालत होता त्यापैकीं सालमजकुरापामून करार. सुा समान समानीन मया व अलफ.

सालीना रुपये

१०००० खासा तैनात पेशजीची येरीज पैा ४००००

७००० कारून मडळी पेशजीप्रॉ दरकदार वगैरे

१००० शागिर्दपेशा पेशजी रु १००० पौ

३६००० पागा व पथक

२१००० पागेकडे सरखाम पेशजी पचवीस स्वाराचा साडेबारा
हजारांचा होता त्यास पागा जाली सयस पेशजीची
घोळी दूर करून, पागेकडे मोघम चदी लागवढ
बदल मुद्याहिरा वगैरे मिळोन

१२५०० फदीम

८५०० जाजती

२१०००

१५००० सरखामी स्वार ५० दर ३०० प्रॉ

३६०००

२५०० हत्ती सरकारचा रतीय लागवढ बदल मोघम

५६५००

छप्पन हजार पांचशें सरंजामाची येरीज ठरली त्यास, सदरहूपमाणें साऊन
दिल्हा असे येणेंप्रमाणें करार करावे

करार—

सरजामास महाल लाऊन दिले
आहेत त्यास याजकडे वसूल सुखीत
देणें, म्हणोन सनदा व ताकीदपत्रें
देवायी देणें

कुरणा पौ गयत एक्क लक्ष याव
याचा पेशजी प्रॉ नेमून यावें येणें
प्रॉ करार करून चिठी दवायी देणें
किता फलम

१ मौजे घोरपडी, तालुका हवेली
प्रात पुणें जमीन विघे १०

१ मौजे मिबडी, सो फडेपठार,

सेरीम तैनात

१ इनामी गांव माजे कारी, ता वदन
प्रॉ याई

१ सेरीम तैनात मौज नन् ता० कया
त मायळ

—

२

दोन गांव चालविणें येणेंप्रॉ व
रार करून गांथास ताकीदपत्रें देवायी
दणें

असाम्या पेशजीप्रमाणें

पौ पेशजीप्रो.

—

२

सरजामाचे कलम सालमजकुरापा-
सून, म्हणोन लिहिले आहे. त्यास
साल गुजरले. याजकरिता, पेस्तरसा-
लापासून करार करून सनदा घ्याव्या.

येणे प्रो करार करावे. करार पागे-
च्या ठाण्याचे गाव

१ मौजे वडाले, पौ काहीं.

१ मौजे कुभारगाव, पौ इदापूर,

येणेंप्रमाणे करार केला असे. छ ३० रजव, सुा. समान समानीन मया
व अलफ

१ किले नगर येथील मजमू.

१ किले त्रिंबक येथील सवनिसी.

१ किले वेळगाव येथील सवनिसी.

—

३

तीन आसाम्या करार करावे, वे-
तन पेशजीप्रो पावीत जावे, म्हणोन
सनदा.देवाव्या. देणे.

छ ३० रजव सन समान वैशाख
सनदा लिहिणें.

पत्राक ३००

श्री

१७१० वैशाख शुद्ध ६

वेदशास्त्र-सपन्न राजश्री सदाशिव दीक्षित वाजपेययाजी स्वामीचे
सेवेशी:—

विद्यार्थी बाळाजी जनार्दन सा नमस्कार विनति उपरी येथील कुशल जा-
जाणोन स्वकीये कुशल लिहित जावे. विशेष. तुम्ही चैत्र वद्य सप्तमीचे पत्र
पाठविलें तें पावले. वैशाख-मासीं राजश्री पतप्रतिनिधी याचे विवाहाकरिता
कऱ्हाडास येणार, असें ऐकिलें. त्यास, येते-समई सातारि-यास येऊन श्री-
मत माहाराज छत्रपती याचे व श्रीमत आईसाहेब याचें दर्शन घेऊन जावें.
त्याचा हेत आपले भेटीविशी बहुत आहे. मार्गशीर्ष-मासीं आम्हीं आपले
भेटीकरिता मेणवलीस आलों होतो, त्यासमई श्रीमताचे येण्याविशी
चोलिलो होतो. त्यास, श्रीमताचे येण्याचा अर्थ आपण घडवीतील त्या
समई घडेल. परंतु आपले येणे याप्रांती आहे, त्याअर्थी सातारियास
येऊन राजदर्शन करून जावें, म्हणोन लियो. तें सविस्तर कळलें.
त्यास, सातारियास *यावयाचे होते. परंतु, राणी वारल्याचे वर्तमान आले.
त्यास, बहुता दिवसी येणे तें सुतकामुळें दूर वसावें, मजुरा करता नये हे ठीक
नाहीं, याकरता न आलों. परभारे कऱ्हाडास जातो. आपणास कळावे. रा
छ ४ सावान. लोभ असो द्यावा. हे विनति.

पो वो शुद्ध ७ सोमवार सन समानीन.

* येथून हस्ताक्षर नानाफडणीसाचे. समान समानीन वद्दल नुसते रमा-
नीन असे पैवस्तीत चुकून पडलें आहे.

० श्री ~

राजा धादु नरपति
हयनिधान माधवराव
नारायण मुन्य प्रधान

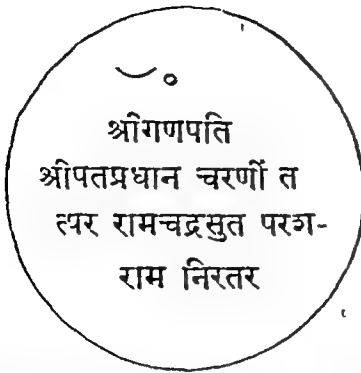
दस्तक सरकार राजश्री पतप्रधान ता कमाविसदारान व चौकीदारान
व वाजेलाकान व मोकदमान देहाय नावाडे बळेकरकेरी सुा तशिा समानीन
मया व आलफ सरकारची आसूदबोडी पजाजी नार्क कामगारीस रयाना
केली असे तरी, मारी जावां येता कोजेयिसी मुजाहिम न होजे नदीनाले
पार करणे जाणिवे छ १९ रमजान

लेखन
सीमा

वेदशास्त्रसपन्न राजश्री सदाशिव दीक्षित धानपेययात्री त्यामाचे देवेसी -

विद्यार्थी बाळाजी अनार्दन सां नमस्कार विनति येथील कुशल जाणून
स्वकीये कुशल लिहित असले पाहिजे विशेष आपण राजश्री सदाशिव अनंत
या समागमे पत्र पाठयिले, ते प्रविष्ट होऊन लिहिल्या अर्थ कळला एधीयास
राजश्री घोडो बहाळ आपल्याकडील कामकाजाबद्दल येथे हाते त्यावरून
प्रसंगानुरूप तूत एक गांव हमार रुपयाचा, पा सिराले पैकी, आपणास दे
विला आहे व पा सांगोले येथील सन समानचे यपासनापैकी पाचथे रुपय
राजश्री विसाजी कृष्ण याजकडे राहिल हात ते त्यास सांगोन देविले आहेत
प्रविष्ट होतील रा छ २८ सयाळ यहुत काय लिहिले?० साम असे दीजे हे
विनति

० येथशामून नानाशहजिसांचे अक्षर

अज स्वारी राजश्री परगराम रामचद्र ता मोकदम, मौजे चिकुडें, का कोडोली, प्रा पनाळा. सुा तिसा. समानीन मया व अलफ. रा बळवतराव जिवाजी देशपाडे प्रा-मा याणीं विदित केलें का, नारायण आनदराव देशपाडे प्रा मा हे आमचे भाऊवद, आम्हास वतनाचा वाटा देत नाहींत, येविसी पेशजी श्रीमत कैलासवासी नानासाहेब याच्या वेंळेस कैलासवासी हरी दामोदर याजकडे पंचाईत नेमून दिल्ली. तेथे निवाडा करून मशारनिलेनीं पत्रे दिल्लीं. पुढें हुजूर फडशा व्हावा, त्यास श्रीमत नानासाहेब कैलासवासी जाले. पुढें दगेच होत गेले. अलीकडे आपणापासी येऊन पाच सात वर्षे वतनाचा विभाग ठेवावा म्हणोन विचारीत आलों. तेव्हा उभयतानीं फिरून वादास जावें असे ठरलें. थलपत्रही लािा. परतु, नारायण आनदराव वादास जावयासी निघत नाहींत. यास्तव, कृपा करून आमचा विभाग देवावा म्हणोन. त्याजवरून पाहता, हे भाऊवद खरे असोन, यास विभाग देत नाहींत. श्रीमत कैलासवासी नानासाहेब याणीं हरी दामोदर याजकडे पचाइतीस लाऊन दिल्ले. तेथे निवाडा जाला आहे. परतु विभाग देत नाहींत. यास्तव हालीं मौजे मा येथील देशपाडपणाचा इनाम व हक्क वगैरे कानूबाब पेशजीपासून चालत असेल त्याप्रमाणें बळवतराव जिवाजी याजकडे चालविणें जाणजे. छ. १९ जिल्काद.

मोर्तव
सुद.

सांभाल होत नाही तरी ऐसें नसावें सर्वदा पत्नी परामर्श करित असिलें पाहिजे दर्शनास बहुत दिवस जाहाले प्रस्तुत श्रीची आशाही जाहत्यातच आहे यास्तव दर्शनाचा वेत आहे परंतु श्रीयोगेश्वरी जुळस्वामिणी आहे तिन्ही दर्शन जन्मात जाहालें नाही यासकरितां तें जाऊन, घेणून जवळच श्रीवैद्यनाथ व श्रीनागनाथ दर्शन करून, सिंहस्थप्रसूत गंगास्नान करू. चरण सन्निध यावें, हें मानस आहे यास्तव विनति लिहिली आहे त्या प्रार्थी वष जाण्याचा वगैरे उपद्रव बहुत, याजमुळे एकटें जाण्याची सोय नाही, यास्तव शमर राकत आल्यास जाणें घेइल, हें जाणोन विनति लिहिली आहे तर कृपा करून स्वार पाठवावयाची आज्ञा वाहली पाहिजे दीड दोन महिन्यांचें काम आहे यांस जसी मर्जी असेल तसें करीन बहुत काय लिहिणें ? कृपा लोम श्रुतावा हे विज्ञापना

पत्रांक ३०५

पौ छ २९ सफर तिसरेन मार्गशीर्ष श्री १७१० भाद्रपद बघ ७

श्रीमत पदप्रधान स्वामीचे शेवटी —

विनति सेवक रघुनाथ हरी कृतानेक सा नमस्कार. विज्ञापना येथील वर्तमान ता मा या ७ पौ स्वामीचे कृपेंकरून सेवकाचें वर्तमान यथारिथव असे विशेष छ २६ रमजानचें आज्ञापत्र सादर जालें तें छ १७ अल्हेर्बी पावले पत्नी आज्ञा की, सा आज्ञा येथील मामलत तुझाकडे त्यास, मामलतीप्रॉ सरकारांत रसद येत नाही व हिसेव कच्चा पका साल होवाच आकारून सर कारात समजाऊन बरेचघर पडरो करून घ्यावे, सेही गोष्ट तुझाकडून होत नाही मामलतीवर तुसरे गृहस्थ जाजती चोलतास याजकरितां सालमजकुरची रसद तुझी दोन लक्ष को मरणा करणें आणि कच्चा हिद्योव सन तिसावमा नीन पावेतो सरकारांत समजाऊन पडद्या करून घेणें या प्रमाणें होत अस त्यास उत्तम आहे नाही तरी, तुसरे मामलेदार चोलतात त्यास मामलत सागून, घालयेल करावी लागेल यथिसीचें उत्तर सत्वर पाठवणें, हाणोन आज्ञा ऐसीयासी, येथील सविस्तर वर्तमान व अजमास लिहोन राजश्री याजी जगन्नाथ व अंताजी विश्वनाथ यासकडे पाठविला आहे सेवेसी भुत करिती ल ओम्हीं सरकारचे दिलकी सेवक सरकारांत कियामत होत असतां नुक सानीची विनति आम्हाकडून करवणार नाही येथील बैयाट मनास आणून आज्ञा जाली पाहिजे येथें साधुन्याची जमा थोडी ग्नन मारी यासमुळे कि न्याचे व स्वारसियदीसादुकारांचे पेचांत आहों तुसर गृहस्थ जाजती चालतास येथिसी सवकार्नी विनती कोणती करावी सरकार मर्जी असेल त्याअन्यथे आज्ञा करणार स्वामी समय आदेव सेवकास आज्ञा होइल त्या आशेव ऊगूर

नाहीं. हिसेच तयार जाते ते हुजूर दफ्तरात पोहोचलेच आहेत. अलीकडील तारे: तयार जाली तीं विजयादशमी जालियानंतर खानगी करितो. राहिले हिसेचही निघण्याने तयार करऊन लवकरच हुजूर पावतील. आम्ही अशक्त नाजमुळे हिसेच समकारात दऊन मागील पडणा करावा. हेच इच्छा आहे. संदेशा उत्त होय हे विनापना.

पत्रांक ३०६

श्री लक्ष्मीकांत.

१७१० आश्विन शुद्ध ५

राजश्री बाळाजीपतनाना गोसावी यासी —

सकलगुणालकरणअसाठितत्तमभिलकृत राजमान्य श्री खोजी भोसले नेनासाहेबसुभा दडवत विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहीत आसले पाहिजे. विशेष. राजश्री पतप्रधान यांचे भेटीचे उद्देश नागपुराहून सुसुद्धे छ १७ जिल्हेर्जी डेरेदारल जाहला, आणि तेथून दरमजल म्तेजापुरी येऊन मुकाम केला असे. अतःपर लाय लाय मजली करून अविलंब येत असो. भेट होईल तो सुदिन असे. तेथे तीगा आत्रा यांचे राज्यकारण आटळले. म्हणोन सूचना व्हावी, याअर्थी राजश्री पतप्रधान याणी राजश्री बाबुराव विश्वनाथ यासी पाठविले. त्यास, ते पत्र येथे पाहून वजिन्नम नीर्थरुपाकडे पाठविले आहे. त्याचा बदोयस्त सर्व घडून येईल. रा छ ५ माहे मोहरम, बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दिजे. हे विनती. मोर्तवसठ

— श्री —

श्रीराजारामपदाभोज-
भ्रमरायितचेतसः ।
विवात्मजस्य मुद्रैपा
राष्ट्रास्य विराजते ॥

पत्रांक ३०७.

श्री

१७१०.

जावता गुन्हेगारी तोतयासबधी वावत मराटे वगैरे सरदार लोक-तालुके रत्नागिरी निगा राजश्री महिपतराव कृष्ण. सुा तिसा समानीन मया व अलफ. पेशजी सन सीत-सवैनात तोतया जाहला होता. त्याजकडे लोक सरदारी करून चाकरीस राहिले होते. त्यापैकी काहीं असामींचे फडगे गुन्हेगारीचे पेशजी होऊन, बाकी राहिले आहेत त्याजपासून गुन्हेगारी घ्यावयाविसी

हुजूरची आशा जाहली त्याबवरून तोतयाकडे सरदार लोक चाकर राहिले होते, त्याचा मजकूर सुमा मनास खाणून, जिवा-मयापक गुन्हेगारी करार केली व सो

४२४६ तोतयाचे वेळेस नव्या सरदाऱ्या करून, यरोयर लोक घेऊन, चाकरीस तोतयाकडेस राहिले होते, सा सो
८२० ता सगमेश्वर

५० महिमाजी दळवी, मौजे तरिये

१० बाबूराव यिन माळोजीराव सुर्वे खोत,
मौजे भेंगवली

१०० सुमानराव यिन समाजीराव सुर्वे,
मौजे मुचरी

१०० सेख अरदला पाटणकर, कसया सग
मेश्वर

४० घोंडजी नळवडे खोत, मौजे करजुर्वे

६५ लक्ष्मण च्याण, मौजे कुळे

७५ कामी हसन घा कामी अछी, कसया
सगमेश्वर.

३५ बापोजीराव सुर्वे राजवाडीकर, गुा यि
सामी महादेव साठे

३५ कृष्णाजी सुर्वे राजवाडीकर, गुा यि
सामी गापाल केळकर.

१४० राजोजीराव यिन रायाजीराव सुर्वे,
मौजे मुचरी

४० गोविंदराव सुर्वे यिन रायाजीराव सुर्वे,
मौजे मुचरी

१५ लक्ष्मण च्याण हसाम, मौजे घामणी

६५ सिबाजीराव यिन समानीराव सुर्वे, मौजे
मुचरी

८२०

४१० ता देवलें

१०० ग्यडोजी यिन कृष्णाजी च्याण, मौजे
माटे

१० मदनजीनार्व लोटणकर, ता माजे गोडगाव.

५५ आपर्जा मोहित, माजे गंगरे.

६० मोहितगंग पावले मोत, माजे तळवेडे

६० मिताजी अडदराव मोत, माजे तांग.

५० अमृताजी अडदराव मोत, माजे तांगले

७५ लक्ष्मण नवाण, माजे चान्गणे.

४१०

१२१० ता हातगव.

२०० वाळ सावत वळकेकर, माजे तळवेडे.

२५ धोट सावत वळकेकर मयत जाहान्ना,
सवय त्यान्ना लेव पर सावत वाजपा-
सून प्याचवाचें टगाविले ते.

५० टाळत सावत विन देव सावत मोत,
मौजे खेडसी.

४० माहादर्जा नागवेकर भटारी, माजे
खेडसी.

७० वाळ सावत विन लखम सावत मोत,
मौजे खेडसी.

६० हर सावत विन रंग सावत मोत माजे
खेडसी.

३०० विठोजी देसाई, ता मजकूर.

२०० गुण सावत विन देव सावत पालकर
मोत, माजे पाली.

१०० दादवा देसाई, ता मजकूर

५० नागोजी साळवी देवकर मोत, माजे टेव्ये

५० कृष्णाजी सरफेर, माजे नाणीन

३५ भिकसावत देवकर, हाली वस्ती माजे
वेरल ता कर्ज.

३० भवान साळवी देवकर, माजे टेव्ये.

२०० ता हरचिरी

१०० हरजी येसजी नार्क खोत, या मौजे भाटिये

४५ गुण साळवी राय साळवी खोत, मौजे फणसप

४५ आपाजी साळवी विन सुर साळवी खोत, मौजे फणसप

३५ गणोजी चागाजी बन्ये खोत, मौजे निरुछ

४० गोपालजी बोरकर, मौजे सोमेश्वर.

३५ हरजी नार्क बोरकर, मौजे सोमेश्वर.

३००

७१७ ता सेतवडे

१७५ बाबूराव विन अमृतराव विचारे खोत मौजे घरयडे

७ मंगवतराव विन रायाजीराव विचारे खोत, मौजे घरयडे

७१ दौलतराव विचारे खोत, मौजे घरयडे

७० दौलतराव शिर्के, या का सेतवडे

२५ भाव साळवी खोत, मौजे माळगुड हा मयत जाह्ला, सा त्याचा भाऊ सज नाजी यासकडे फरार केले ते को

२७ सुरसाळवी खोत मौजे माळगुड हा मयत जाह्ला, सय त्याचा सकसको जी साळवी यासकडे फरार केले ते, गुा विठोजी साळवी

२० बाळाजीराव खोत, मौजे घरयडे, दाली वस्ती मौजे मेढे, सा पुणगुड, गुा आपाजी देसाई

७० येसवतराव विचारे खोत, मौजे घरयडे

४० सधुमण साळवी खोत, मौजे माळगुड

१६१ ना लाजे

४५ हिरोजी कट मौजे देनंध.

३५ कृष्णाजीराव इंदूलकर, मजेंर निवेसी.

२५ अदम नार्क लाजेकर, कमवा लाजे,

१६ हरजी कळवजे, कमवा लाजे, याजकटे

का ५० चाळीस का करार केले होते

त्याजवर तो मयत जाहला. पोटी पोर

लहान पाच—सात वर्षांचा, केवळ ना-

दार, भीक मागून खातो. सा कळव-

जा मजकूर जिवत असता वसूल आले

होते, त्याप्रमाणे करार केले ते का.

४० गोपाळ भिकाजी हळध्ये, वा साठवली.

१६१

८०५ माह्लानिहाय.

६५ दादजीराव राणे खोत, वा वसणी का
नेवर.

४५ मभाजी पोलेकर, वा पेट जजीर रत्नागि-
री. टाळी वा मौजे कुले ता मगमेश्वर.

४० तानसावत विन भिकसावत देमाई,
मौजे काडिपें ता फुणगुस.

३० हरजी पंडित, वा मौजे मुरवडी तालुके
अजणवेली.

२५ कृष्णाजी तोडणकर वा वठारद—पार
ता पावस.

६० मालजी जाधव, वा मौजे नाखर ता
पावस.

४० विरोजी टळवी, मौजे फणसवलें ता
केळ्यें माजगाव.

६५ कमळोजी साळवी, मौजे करखुंड ता
केळये माजगाव.

१२५ बाजीराव विन आपाजीराव इंदुलकर
खोत मौजे विघ्रवली ता देवरुख.

२८५ यडाभिन्या का नेवरे.

- ५० कृष्ण सावत बिन दव सावत मीरकर
- ५० गुण सावत बिन राम सावत मीरकर
- २५ पौड सावत बिन कृष्ण सावत मीरकर.
- ५० रत्नोजी माज्या मडारी
- ४५ गणोजी भाटकर भडारी
- ४० राजफोजी गयाजी पाटल भडारी
- २५ बाळ सावत राम सावत मीरकर

२८५

४२४६

२९८० खानवीलकर गांगना ता लाजे याणी नव्या सरदान्या
केल्या व कदीम सरदार होते त्याणी नवे लोक ठेवि
ले सा गुनेगारी करार केले ते सो

१२५ विठोजीराव खानवीलकर, मौजे इदवडी, नवी
सरदारी केली होती, सा

७०० त्रिवकराव खानवीलकर, मौजे कुटे, हे मातबर
माणूस पेशबीपासून सरसुमाकडे वसईस पय
कसुदां चाकरीस होते विकडून तोवयास त
ळागडचे मुकामी येऊन भेटले व मौजे-मज
कुरी बरी त्याचा कारभारी होता त्याने मशा
रनिव्हच नावे सरदारी केली होती ऐशास
ते हाली मयत आहले त्यास, त्याचे पुत्र बळ
वतराव वसईस त्याचे सरदारीवर चाकरीस
आहेत, त्याजकडे करार केले ते

४०० रामराव खानवीलकर, मौजे कुटे, दादजीराव
याचे यधु, याणी नवी सरदारी केली होती,
सा करार केले ते सो

१२ मुरारराव खानवीलकर, मौजे खानवली, नवी
सरदारी केली होती सा

२०० दीखतराव खानवीलकर मयत आहले त्याणी
सरदारी नवी केली व त्याचे याप जियाजी
गव दि. ज्योवर हात, सनय करार केले ते सा

- १५० सावाजीराव खानविलकर, मौजे विवली, याणी नवी सरदारी करून गेले होते सा.
- २५० लक्ष्मणराव खानविलकर, मौजे खेरवसे याणी नवी सरदारी करून गेले होते सा.
- ३०० अमृतराव खानविलकर, मौजे केळवें, याणी नवी सरदारी करून गेले होते सा.
- ७५ रामाजीराव खानविलकर, हालीं वा मौजे अं-
त्रवली, ता संगमेश्वर, याणी नवी सरदारी
केली होती सा.
- ४० सताजीराव खानविलकर, मौजे बोनी बुा, हे
पेशजी तालुके—मजकुरी चाकरीस होते, त्याणीं
तोतयाचे वेळेस नवी सरदारी करून बरोबर
लोक घेऊन तोतया बरोबर गेले होते, सा
करार केले ते सा.
- ५५० राधोजीराव खानविलकर मौजे बोनी बुा.
२५० खुद्द राधोजीराव तोतयाचे पूर्वांच
तालुके—मजकुरी पथकसुधा सरदारी
करून चाकरीस होते. त्याणी तोतयाचे
वेळेस आपले सरदारीत नवे लोक ठेऊन,
तोतयाकडे बरोबर गेले होते, व राधो-
जीराव याचे चुलते रत्नोजीरावही तो-
तयाबरोबर होते, परंतु चाकरीस रा-
हिले नव्हते. अलीकडे रत्नोजीराव मयत
जाहले. त्यास, राधोजीराव याणी नवे
लोक ठेवून तोतयाबरोबर गेले होते,
व रत्नोजीराव चाकरीस राहिले नव्हते,
परंतु बरोबर गेले होते, सबब करार
केले ते सा.
- ३०० बाबूराव खानविलकर, राधोजीराव यांचे
चुलते, ते पेशजीपासून सरसुभाकडे व
वसईस पथकसुधा चाकरीस होते. त्याचे
नावे त्याचे घरी गगाजी बाळथा होता,
कारभारी याणीं तोतयाकडे सरदारी क-
रून बरोबर लोक घेऊन, चाकरीस गेला
होता. त्यास बाबूराव वारले. त्याचे

पुत्र रामराव त्याचे आसामीवर वसईस
चाकरीस आहेत त्यामकडे करार केले
ते, गुा रापोजीराव

५५०

२५ बाबूराव खानविलकर, या सावगन खानवली,
याणी नवी सरदारी करून गेले होते सा

४० आपाजीराव खानविलकर मौजे बोनी गुा सा
खाने, याणी नवी सरदारी करून सोतयाकडे
राहिले होते सा

२९८०

८५० ताळुके ममकुरी पेशची कदीम चाकर होते,
त्याणी नवे लोक ठेऊन सोतयाकडेस चाकरीस
राहिले होते सा या पेठ मीनेरे रत्नागिरी
बगैरे

५० येसजी पिन कृष्णाजी नलवडे, या
याले किळा, हे पेशची ताळुके-ममकुरी
चाकर होते त्याणी सोतयाचे वेळेस
आपले नावे सरदारी करून, लोक
बरोबर घेऊन सोतयाकडे चाकरीस
राहिले होते सा करार केले ते, सो

७५ गगाजी नार्क बोरकर, मौजे सोमे
भर, सा हरचिरी, हे कदीम सरदार
ताळुके ममकुरी पयकमुर्षा चाकरीस
होते, त्याणी सोतयाचे वेळेस आपले
सरदारीत नवे लोक ठेऊन चाकरीस
राहिले होते सा सो

१७५ गोपाळजी मुनबळराव कोंडभुनबळ,
मौजे आयडी, सा देवरुल, हे कदीम
सरदार पयकमुर्षा ताळुके ममकुरी
चाकरीस होते त्याणी आपले सरदा
रीत नवे लोक ठेवून चाकरीस राहिले
होते सा

- ५० अली नाईक वाा इब्राम नाईक पाव-
सकर, वाा कसबा पांवस, हे कदीम
तालुके मजकुरी चाकर होते, त्याणीं
तोतयाचे वेळेस नवे लोक ठेऊन सर-
दारी केली आणि तोतयाबरोवर चा-
करीस गेले होते. सा.
- ६० येसजी नाईक सिवळकर, वाा पेठ
जजिरे मजकूर, हे कदीम सरकार प-
थकसुधा तालुके मजकुरी चाकरीस
आहेत. त्याणीं तोतयाचे वेळेस नवे लोक
आपले सरदारीत ठेविले होते, साा खा.
- १५० यमाजी नाईक भावळे, मौजे कासारी,
ताा सेतवडे, हे कदीम सरदार तालुके
मजकुरी चाकरीस आहेत. त्याणीं तो-
तयाचे वेळेस आपले सरदारीत नवे
लोक ठेऊन, तोतयाबरोवर गेले होते,
व भावळे यांचे भाऊ तुकोजी नाईक
कदीम चाकर, परंतु तोतयाबरोवर
गेले होते. व भगवतजी नाईक जदीद
सरदारीत चाकर राहिले होते, परंतु
सरदारी केली नाही. त्यास त्याजकडे
करार केले ते रुपये.
- ६० कोनाजी येशवतराव, मौजे कोसुव,
ताा देवरुख. हे तालुके मजकुरी कदी-
म सरदार होते त्याणीं तोतयाचे वेळेस
आपले सरदारीत नवे लोक ठेऊन,
बरोवर चाकरीस गेले होते सा.
- ४० रामाजीराव कदम, मौजे निवेदडी,
ताा देवरुख, हे तालुके मजकुरी कदी-
म सरदार होते. त्याणीं तोतयाचे वेळे-
स आपले सरदारीत नवे लोक ठेविले
आणि चाकरीस राहिले होते. सा क-
रार केले ते खा.
- ४० वाळोजी नाईक पाटले, वाा राहाटागर,
काा नेवरें, हे कदीम सरदार तालुके

मजकुरीं होते त्याणीं तोतयाचे वेळेस
नवे छोक आपले सरदारीत ठेविले
आणि चाकरीस राहिले होते, सा

६० सुरसावंत जोंगसावंत खेडिसीकर, हे क
दीम चाकर ताष्टुके मजकुरीं होते त्याणीं
तोतयाचे वेळेस नवे छोक ठेऊन चाक
रीस राहिले होते, सा

४० पिळाजी-नार्हक सिवळकर, या पेठ
अंबिरे ममकूर, याणीं तोतयाचे वेळेस
आपले नवे सरदारी करून, नवे छोक
बरोबर घेऊन चाकरीस राहिले होते
त्यास सिवळकर कदीम चाकर दुसरे
सरदारीत असोन, तोतयाचे वेळेस
आपण नवी सरदारी करून राहिले सा

५० छद्मण सावत देसाई, या घामणसे,
हे कदीम सरदार ताष्टुके मजकुरीं प
यकसुघां चाकरीस होते त्याणीं तोत
याचे वेळेस आपले पयकांत नवे छोक
ठेविले होते, सा त्यामकडे गुन्हेगारी
येजे ते, तो मयत जाहाला, त्याचे सेक
रामाजी देसाई याजकडे करार केले
ते को

आ

११

८५०

११५ पयकीसबनिशाकरून त्रासण कारून तोतयाचे वेळेस
चाकर राहिले होते त्यांजकडे करार केले ते सा

१५ अताजी नायण खोठ, मौजे चार्पे, येसपतराय
विचारे यांचे पयकांत सबनिशी केली होती सा

४० सधुमण गोविंद खोठ, मौजे चेप्यें, बाबाजीराय
विचारे या ताष्टुके अंजनपेल, याचे पयकांत
सबनिशी करून होते सा

४० सधुमण नायण कानडे माराजन, मौजे देऊड

वाळसावंत धामणसेकर यांचे पथकांत सवनिशी
करून होते सा.

आ

३

११५

१०९९ कृष्ण सावत विन शकर सावत देसाई, मौजे पोचरी, ता फुणगुस, हे तोतयाकडे नवीन सरदारी करून, वरोवर लोक घेऊन, चाकरीस राहिले होते. त्यास आपण तोतयाकडे सरदारी करून जामदारखान्याचे निसवतीत चाकरीस राहिले होते. त्यास, किले राजमाची येथील मुकामी आपणाजवळ जामदारखान्याकडील कारकून याणी तीन गाठोड्या रुप्याचे दागिनेयाच्या व मोकळे तीन दागिने रुप्याचे, पो येक कासाडी व दोन वाट्या येणेंप्रमाणें, आपणाजवळ देऊन, स्वारीचा मुकाम होईल तेथें आणून येणें, म्हणोन सांगितलें. पुढें तोतयाचा मोड जाहला. सा सदरहू ऐवज घेऊन आपण आपले घरी आले. त्यास, तीन गाठोड्यांपाै येक गाठोडी, अजमास दोनगें रुपयाची किमतीचे दागिनेयाची, वाजी सावत व लखमा नितोरा व चिमा गुरव फुणगुसकर हे आपले पथकात चाकरीस होते, त्याजवळ होती. ते त्याजकडे लागली. वाकी दोन गाठोड्या व तीन दागिने आपणाकडे लागले. ते आपण खर्च केले म्हणोन सावत—मजकूर याचे पथकात सिपाई होते, त्या पो सदरहू मजकूर ज्या असामीस समजला होता त्याचीं नावें लिहून दिलीं. त्याजवा सदरहू असामी पो तालुके—मजकुरी हजीर होते त्यास आणून चौकशी करिता, तेही सदरहूअन्वये कबूल जाहले. सा त्यास सावंत यासी तोतयाकडील दागिने आणिले ते सरकारात आणून द्यावें, ते न केले, दरम्यान खर्च केले सवव, येविसीची गुन्हेगारी व दागिन्याची किंमत व कृष्ण सावंत याणी नवी सरदारी करून वरोवर लोक घेऊन तोतयाकडे चाकरीस राहिला येविसींचे गुन्हेगारीचा फडशा करणे, म्हणोन आज्ञा करून अटकेस ठेविले. त्याजवरून त्याणीं विनति केली कीं, आपण गरीब केवळ नादार, परतु सदरहू अपराध आपणापासून

जाहला आहे, ऐशास खंयिन-मवाफक गुन्हेगारी व दागि
न्याची किंमत घेऊन मोठ्ठलीक केली पाहिजे, म्हणोन
साधत मजकुर याजपाशी वामनाजी हरी पटवर्धन,
मौजे कोतवडे, का नेवरे, याणीही बिनवि केली त्या
अवलून मनास आणून दागिनेयाची किंमत व गुन्हेगा
री करार केली ते जमा गुा हाय को

६८९ दागिन्याची किंमत

५६४ गाठोड्या रुप्याचे दागिन्याच्या सुमारे

३ एकूण दर गाठोडीत दागिने अज
मासे होते म्हणून कृष्ण सार्वस याणे
छिहून दिव्हे व यापो येक गाठोडी
तीन असामी पुणगुसकर यांजकडे ला
गली त्यापो तिसरा विभाग बाजी
साधत चांसि साठ-सत्तर रुपयांचे किं-
मतीचे दागिने आपले छणोन बाजी
साधत याणी छिहून दिव्हे, व तोतयाचे
जामदारखान्यापो दुसरे सरकारामवळ
रुप्याचे दागिनेयाची गांठोडी दिव्ही
होती ती विजयदुर्गास पेशनी सांपड
ली ती दोनघे रुपयांचे किंमतीची
होती याप्रमाण दाखला पुरला त्या
जवळून मनास आणून दर गाठोडीत
दोनघे रुपयेचे किंमतीचे दागिने अ
जमासे ठराविजे तीन गाठोड्या मि
ळून रुपये ६०० पो यला लखमा नि
तोरा कुणबी पुणगुसकर यांजकडे येक
गांठोडीचा तिसरा विभाग सागला
त्याचे का ६५ पासट संग त्याजकडे
येजे त्यास, तो केवळ गरीब, अनुत्प
न्न, मिकारी दाखल आहे ऐशास
त्याजबायद वसूल आला ते का २९,
याकी वसूल येजे त्याजविशी त्यास त
गादा आहे परंतु यसूल आल्यास पे
स्तर जमा येवील सा वजा रुपये
१६ बाकी जमा का

४०० गुा कृष्ण सावंत पोचरीकर गाठोड्या
२ थो.

१६४ प्रा गाठोडी १ ऐकूण.

७० गुा बाजी सावंत विन आत्माजी
सावंत देसाई.

७० गुा बाजी सावंत विन आत्माजी
सावंत देसाई, का फुणगुस.

६५ चिमा गुरव, कसवा फुणगुस पो
गुरव मजकूर मयत जाला. वा-
इको अजनवेल, तालुकेयात ना-
दारीमुळे गेली सा दुसरेयापासून
घेतले. येणें प्रा सो.

४० अता सोनार, कसवा मजकूर,
याचा वाप वावसेट यासि गुरव
मजकूर याणे सदरहु गाठोडीचे
विभागापैकी रुप्याची साखळी
येकतीस तोळे वजनाची फर्ज
दिल्ही होती. त्याजवावत सो-
नार मजकूर याजकडे करार
केले ते साखळी १ ऐकूण.

२५ गुरव मजकूर याजकडील
दुसरें उत्पन्न नाहीं. त्यास तो
पोचरीकर याचे पथकांतील
सिपाई. सबब कृष्ण सावंत
याजपासून घेतले ते सा.

६५.

२९ लखमा नीतोरा कुणबी, कसवा
फुणगुस, याजकडे गाठोडीचा
तिसरा विभाग सरासर रुपये ६५
येणें. ते पो वसूल आले ते सो.
१४ रोख नितोरा याणें वसूल दि-
व्हे ते.

२५ रुप्याची साखळी जोड सदरहु
गाठोडीचे विभागापो नितो-

रा यार्णे विकिळी त्याची किं
मत प्यार्णी विकत घेतली
त्यार्णी उणी समजाऊन आ
पण दरम्यान घेतले होते म्ह
णोन विदित जाहले त्याम-
वरून मनास आणून त्याम
पासून घेतले ते हो

५ दावली वापळा का मा
यार्णे साखळी जोड ग
णशेट सोनार पीरदवणे
कर यासी देऊन त्यामपा
सून पंघरा का घेतले त्या
पो दाहा नितोरा मज
कूर यासि विन्हे याकी
पांच आपण घेतले, त्यास
तो ममत जाहला या
त्याचा लेक साहेबू या
जपासून घेतले हो

१० गणशेट सोनार पीरदव
णेकर यार्णे सरदरू साख
ळी जोड अंतशेट सोनार
सरदकर यासि विकत
दिस्हा आणि त्यापासून
पैका घेतला त्या पो गण
शेटीकटे गिळक राहिले हे

१५

२९

१६४

५५४

१२५ मोकळे दागिने वाट्या दोन व कासांडी येक
येकूण तीन दागिन्याची किमत अजमासैं शंभर
सवाशें रुपये होते, म्हणोन कृष्णसावत याणें
लिहून दिल्लें. त्याजवरून मनास आणून
करार केले ते, गाा कृष्ण सावत पोचरीकर.

६८९

४१० गुन्हेगारी जीवामवाफक करार केली ते सो.

२०० गाा कृष्ण सावत पोचरीकर.

१२५ खुद्द कृष्ण सावत तोतया
कडे नवी सरदारी करून
चाकरीस राहिले व सदरहू
दागिने दरम्यानें खर्च केलें
सा.

७५ अमृत सावत विन आत्माजी
सावत व सिव सावत व हर
सावत पोचरीकर, यासी
सदरहू दागिने कृष्ण सावत
याणीं आले हा मजकूर
समजला असतां, सरकारात
विदित न केलें. सा, त्याजकडे
गुन्हेगारी दर असामीस सा
२५ प्रमाणे करार केले ते,
ते सदरहू तीन असामी कृष्ण
सावत याचे चुलते भाऊ सा
' कृष्ण सावत याजपासून
घेतले ते.

२००

५५ बाजी सावंत विन आत्माजी साव-
त देसाई काा फुणगुस यासी सद-
रहू दागिन्याचा मजकूर समजला
असोन सरकारात विदित न केलें
व येक गाठोडीपोा दागिने आपण

रा माणें विकिली त्याची किं
मठ ज्याणीं विकत घेतली
त्याणीं उणी समजाऊन आ
पण दरम्यान घेतले होते म्ह
णोन विदित जाहलें त्याच
वरून मनास आणून त्याच
पासून घेतले ते को

५ दावजी बापळा का मा

१. माणें साखळी ओढ ग
णशेट सोनार पीरदवणे
कर माणी देऊन त्याचपा
सून पधरा का घेतले त्या
पो दाहा नितीरा मज
कूर यासि दिव्हे माफी
पाच आपण घेतले, त्याच
तो मयत जाहला या
त्याचा छेक साहेयू या
जपासून घेतले को

१०. गणशेट सोनार पीरदव
णेकर माणें सदरहू साख
ळी ओढ अंतशेट सोनार
सरदकर यासि विकत
दिव्हा आणि त्यापासून
पैका घेतला त्या पो गण
शेटीकडे सिलक राहिले ते

१५

२९

१६४

५५४

१२५ मोकळे दागिने वाट्या दोन व कासांडी येक
येकूण तीन दागिन्याची किमत अजमासैं शंभर
सवाशे रुपये होते, म्हणोन कृष्णसावत याणें
लिहून दिल्ले. त्याजवरून मनास आणून
करार केले ते, गा कृष्ण सावत पोचरीकर.

६८९

४१० गुन्हेगारी जीवामवाफक करार केली ते सो.

२०० गा कृष्ण सावत पोचरीकर.

१२५ खुद्द कृष्ण सावत तोतया.
कडे नवी सरदारी करून
चाकरीस राहिले व सदरहू
दागिने दरम्यानें खर्च केलें
सा.

७५ अमृत सावत विन आत्माजी
सावत व सिव सावत व हर
सावत पोचरीकर, यासी
सदरहू दागिने कृष्ण सावंत
याणीं आले हा मजकूर
समजला असतां, सरकारात
विदित न केलें. सा, त्याजकडे
गुन्हेगारी दर असामीस सा
२५ प्रमाणे करार केले ते,
ते सदरहू तीन असामी कृष्ण
सावत याचे चुलते भाऊ सा
' कृष्ण सावंत याजपासून
घेतले ते.

२००

५५ बाजी सावंत विन आत्माजी साव-
त देसाई का फुणगुस यांसी सद-
रहू दागिन्याचा मजकूर समजला
असोन सरकारात विदित न केलें
व येक गाठोडीपो दागिने आपण

घेऊन खर्च केले होते सा करार
केले ते

५० देव सावत निन येस सावत देसाई
कसबा मजकूर यांसी सदरदू दा
गिनेयाचा मजकूर समजला अ
सोन सरकारांत विदित न केले
सा ठराविले ते

४० छस्तमा नितोरा यात्रकडील सास
ळीचा जोड सोनार वगैरे यांनीं
विकत घेतला होता, त्यास सांस
ळ्या जोड कोठील याची चौकशी
न करितां घेतला अ त्यापो कांहीं
काही आपण दरम्यान घेतले होते,
त्यास का किमतीबाबत घेऊन दर
म्यान ठेविले होते ते नितोरा या
जकडे गांठोडीचा ऐवज ठरला
त्यापो मजुरा दिन्हे गुन्हेगारी
घेतली ते

१० दावची वापला का कुजगुस
याने सदरदू वैवाट केली त्या
तो मयस साहला सा त्याचा
लेक साहेबू यात्रपासून घेतले
रुपये १५, वजा नितोरा या
जकडे ५, बाकी गुन्हेगारी

१५ गणसेट सोनार पिरदवणेकर
यात्रपासून घेतले २५ वजा
नितोरा याजकडे मजुरा का
१० दाहा, बाकी गुन्हेगारी

१५ अनतसेट सोनार सरंदकर
याणे सासळी जोड विकत
घेतला त्यास जोड कोठील
याची चौकशी न केली सा
गुन्हेगारी सो

२५ गोपाळशेट सोनार, मौजे हातपें
ताा सौदाळें याणें कृष्ण सावत पो-
चरीकर याजपासून रुप्याचे दागिने
साखळ्या व वाढ्या व पचपात्र विकत
घेतलीं, त्यास सदरहू दागिने को-
ठील बाची चौकशी करून सरका-
रात विदित करावें तें न केलें साा
गुन्हेगारी हो

४० धाका कळवाटा, वाा मौजे पलचु-
करी, व बुधा पालवलकर वस्ति
कसवा फुणगुस हे पोचरी याचें
पथकात चाकर होते त्यास कृष्ण
सावत याणें दागिन्याच्या गांठोळ्या
आणून दरम्यानें ठेविल्या हें सम-
जलें असतां सरकारांत विदित न
केलें साा.

२० धाका कळवाटा, मौजे पलचुकरी.

२० बुधा पालवलकर काा फुणगुस.

४०

४१०

१०९९

९२९०

० किता सरदार अनुत्पन्न भिकारी दाखल आहेत, पैसा उ-
त्पन्न व्हावयाचा नाहीं. परंतु नवी सरदारी करून चाकर राहिले
होते सबब दखलवाज लिहिले ते असामीः—

१ अतोजी सावत खडेकर, मौजे झाडगांव काा नेवरें.

१ धन्याजी मान्या वाशीकर, रक्तपिती लागली आहे.

१ बाळाजी चवाण, मौजे जावरूप, हा मयत जाहला बाइको
नादार आहे.

१ राज सावत मीरकर मयत जाहला त्याचा मूल लहान
गरीब आहे.

- १ दादबीराव खानविलकर मौजे खानवली खुद व लेक दोघेही मयत जाहाले, बाइको अनुत्पन्न आहे सा
- २ आपाबीराव खानविलकर, मौजे थोनी गुा घा छाने हे व त्याची स्त्री दोघेही मयत जाहली, त्यास दोन मूळ आहेत त्यापो येक योर, सोळा-सत्रा वर्षाचा आहे, तो वेडा आहे, अगास कापरी नेहमी असत्ये व घाकटा पांच-सात वर्षाचा आहे, याप्रमाणे दोघेही अनुत्पन्न आहेत सा
- ३ धोंडजी कुर्वद घा किले जैगड हा मयत जाहला, बाइको अनुत्पन्न सा
- ४ रामजी चमाण कुलेकर याचे नकल आहेत
- ५ दुळबाजी सालवी फणसदकर हा मयत जाहला, मुलगा छान आहे तो सोइऱ्याचे घरी आहे, वडामिन्या येथे आहे सा
- ६ सोन सालवी फणसेकर मयत जाहला, बाइको व मुलें परागदा जाहली, त्याचा कुणदावा सापूजीमी नलबडे याजकडे आहे, त्याने त्याचा मुलगा हाजीर केला होता, परंतु छान आणि नादार सा
- ७ विठोजी कदम, मौजे कणगोळी, हा मयत जाहला, पोटी पोर नाही, बाइको नादार सा
- ८ रामाजी बोरकर सोमेश्वरकर दामोलेस होता, तिकडे मयत जाहला, पोटी संतान नाही
- ९ याधाजी नागवेकर, मौजे टेम्बे याचा, तोतया मोडस्यावर, हात कासला हाही परागदा आहे
- १० चिमाजी पवार तिवरेकर मयत जाहला, नकल आहेत
- ११ मिकाजीराव इवूळकर, मौजे दामोळे, रक्तपिती लागली सबब भीमिषकेक्षरास जाऊन राहिला आहे बाइकोमुलें घरी आहेत, ती केवळ नादार सा

१५

- ० धोंडजी सुर्वे हा पेशजी सामुकेमनजुरी चाकर होता त्याने तोतयाचे वेळेस नवे छोक बरोबर घेऊन चाकरीस राहिला होता त्यास, वरकड सरदारांपासून गुन्हेगारी जीवमयाफक घेतली, त्याअप्रमाणे याजपासून प्यायमाची परंतु, धोंडजी सुर्वे याजपासून तोतयाकडे गेला होता, सबब गुन्हेगारी प्यायमाची, त्यास सुर्वेमजूर सरकार-उपयोगी माणूस

आहे आणि जातवान, याजकरितां गुन्हेगारी माफ केली असे.

॥ फाजील वसूलमुळे जाहले ते.

८८॥ वाळ सावत राम सावत मीरकर.

८९॥ येसाजी नलवडे.

९०॥ सुरसावत जोग सावत

॥

१२९०॥

पत्रांक ३०८

श्री.

१७११ वैशाख शुद्ध १

सेवेसी रघुनाथ हरी कृतानेक सा नमस्कार विनती येथील कुशल ता। वैशाख शुभा १ पावेतो त्वामीच्या कृपेंकरून यथास्थित असे. विशेष. सांप्रत, कृपापत्र येऊन साभाळ होत नाही. तरी पत्र लिहावयाची आज्ञा केली पाहिजे. इकडील वर्तमान सालमलकुरी आफत पडली, त्यात माघमासी गारा पडल्या, तेणेकरून काहीच आस्त राहिली नाही. गोसावी चाकर आहेत, यांची तनखा चढली आहे. पैशास ठिकाण नाही. यामुळे दूर करावयाचा विचार योजिला. तो दलियेकरांनी गोसावी दूर होतात हें समजोन गीर्द झासी येथील मौजे भागोरगांव मारिला, माणसें जखमी केलीं, घरे जाळलीं, गुरे वगैरे लुटून नेलीं, आणि आणखी उपद्रव करावयाच्या उद्योगास लागले. जमा जाला सा गोसावी मागती ठेवणे प्राप्त जालें. गोसावी यास दरमहा रोजमरा पाहिजे. पैशास ठिकाण नाही. पैसा पेंच पडला आहे. रवात अगदींच ठिकाण राहिले नाही. मवास भारी याचें पारपत्य होतें तरी पैसा मिळता व सरकारची जागा सुटती. परंतु तो योग घडत नाही. मवासाचें दैव बलवत्तर यामुळे सरदारास इच्छा होत नाही. आल्या दिवसापासून सरदारास विनति करितों. सांप्रत राजश्री आलिवहादर आले आहेत. त्याजकडे विनति करावयास कारकून पाठविले आहेत. ऐशास कृपा करून पाटीलवावास व अलिवहादर यांस ताकीदपत्रे पाठवावयाची आज्ञा करावी. मेहनेत विनति करून पाहों. वरकड सरदाराकडील वर्तमान उभयतां सरदार मथुरेस आहेत. फौजा पुढें रवाना केल्या. मुलतानाकडे जाण्याचा मनसब आहे. घडेल तें पहावे. गुलामकादर याणें दिल्लींत बकैद बहुत केली. त्याचे पारपत्यास आलीबहादर दिल्लीस गेले, तो गुलामकादर तेथून पलोन जाऊं लागला. त्याच्यामागे जाऊन, त्यास हस्तगत करून, मथुरेस आणून, शरीर छिन्नभिन्न करून, मारून टाकिला. मोटामहज्ज्याच्या विद्यमाने ग्वालेर सुटली होती, तोही फितुरात आढळला. हणून त्यासही मारून टाकिलें.

सांप्रत त्या प्रांती स्वस्थ आहे वरकड सविस्तर राजभ्री बाजी जगसाथ व अ
साजी विश्वनाथ यांस जिहिले आहे सेवेसी भुत करितील बहुत काय जिहिये ?
कृपा छेभ कीजे हे विनति

पत्रांक ३०९

अ

१७११ भावण वद्य २

सा नमस्कार विज्ञापना ता छ १ बिलकाव गुरुवार प्रहर दिवस पावेतो
स्वामीचे कृपावलोकनेकरून वर्तमान यथास्थित असे विशेष राजभ्री
अलिबाहार बाबाकडून सरकारच्या खसोळ्याची येथी मेणकापडी एक आली
मेतांच बाकोबरार सेवेसी खानगी केली असे येथी पोहचल्यानंतर सरकारचे
खसोळे असे असतील ते सवनीस हुजूर प्रविष्ट करतील मारवाडांत राग्याचे
भरीं फितोर व सांप्रत वायडे सिकस्त जाले झणेन राजभ्री बाबाच्या फौजा
मारवाडांत गेल्या जैपूरवालांस सरंजाम सिद्ध करित आहे मागो जैपूरकडून
पत्रे आलीं त्यावरून विनविळें असे सेवेसी भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ३१०

अ

१७११ भावण वद्य ७

पो छ २३ बिलकाव सन तिस्रें भावण

सेवेसी केसो महादेव कृतानेक साक्षांग नमस्कार विनति विज्ञापना ता छ
२१ बिलकाव परियंत सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष स्वामीनीं
आज्ञापन पाठविलें तेथें आज्ञा कीं, या काकोबा पैथ कोपरगावीं पाठविले
आहेत त्यास फाळ दोनप्रहरां पावले भीमत बाबासाहेब यांबला उतार पड
ला आहे ओपघडी घेत असतात व भीमत आपासाहेब यांचा मळेयांतून
येत समई स्नाचेंत पाय गेला तो लचक पोटास दसली आहे दुसऱो भीम
तास चांगला उतार पडत आला आहे पेठ येवळें येथें सरकारचा जकातीचा
अंमळ व साइराचा आहे त्यास होळकराकडील तुळाजी सावर, पागा होळ
कराकडील वेळून आले आहेत, त्यास पेठेंत कटकट होऊन लढाईचा प्रसंग
माझिला आहे गांवांशील उदमी साबकार गांवांतून जाणार. मोकासीही सि
यदी ठेवीत आहेत त्यास, पेशमी करारमदार पुण्यांतच होऊन आसा
असतां, आतां तुळाजी सावरे यांणी पागा व शिर्षदी आणून सरकारचा
अमळ उठवावा असे आहे त्यास, मामलेदारही सियदी ठेऊन फनिमा कर
तील परंतु, येथें सरकारची पौस असता, लढाईचा प्रसंग नसामा याजक
रितां सेवेसी वर्तमान लिहिलें असे मामलेदाराची फुमक करावयाची आज्ञा
जाहलियास, आशेप्रमाणें वर्तणूक करीन मध्येंच करावें, तरी आज्ञा नाही
याजकरितां सेवेसी विनतिपत्र पाठविलें असे तरी, स्वामीनीं आज्ञा करून

पाठविलेयासी आशेप्रमाणे करितो. त्यांनीं निकडच केली तरी येथूनही काहीं देतो. सेवेसी श्रुत होय हे विशापना.

पत्रांक २११

श्रीमंत राजश्री

श्री

नाना

१७११ आश्विन शुद्ध ४

स्वामीचे सेवेसी

विनति सेवक बाळाजी महादेव चरणावरी मस्तक ठेऊन साष्टांग नमस्कर विशापना. ताा छ २ मोहरमपर्यंत स्वामीचें कृपावलोकने तालुके सिवनेरचें व सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. सरकारचे आज्ञापत्र छ २४ जिल्हाकादचें छ १ मोहरमी सादर जालें. तेथें आज्ञा कीं, हणमंता विन चापाजी पाटील टिलेकर मोकदम मौजे कुलसेत तर्फ हवेली प्रांत जुनर यानें हुजूर विदित केले कीं, मौजे मजकुरी पाटिलकीचीं सेतें माझीं आहेत त्यास, रघु डोक्या व सतु डोक्या व त्रिचक डोक्या, मौजे मजकूर, हे तिघे जण आपलीं सेते असें बोलून आपल्यासीं कज्या करून सेतास खलेल करितात व मौजे मजकुरी आपली जागा आहे त्या जाग्यावर डोके घर बांधू लागले. ते समई त्यास द्वाही दिल्ली असता जयरदस्तीनें माझे जाग्यावर घर बांधिलें. याजकरिता डोके यास हुजूर आणून मनास आणावयाची आज्ञा जाली पाहिजे. हणोन, त्याजवरून, हें पत्र तुझास सादर केलें असे. तरी येविसीचें वर्तमान मनास आणावें लागते. सबब, डोके तीन असामी हुजूर आणविले आहेत. त्यास व तुझी आपले कडील कारकून माहीतगार व बाजी कानदेव यासी हुजूर पाठवून देणें. हणोन त्याजवरून डोके असामी तीन यासी पाठविले आहेत. परंतु हणमंता पाटील याजपासीं डोके घरठाणेयाचा व सेताचा कजिया सागतात. त्यास, हरदूजणाचें वर्तमान मनास आणून फडशा करावयासी जमींदार व भोवरगांवचे गोत असावे. ते मौजे मजकुरी जाऊन सेतें व घरठाणा पाहून फडशा करितील. यास्तव, हणमंता पाटील यासी आज्ञा होऊन मजकडे आला हणजे जमीनदार व भोवरगांवचे गोत जमा करून, त्यांचे विचारें ठरेल त्याप्रमाणें फडशा पाडीन. वरकड, डोक्यांस तिही असामी मिळोन तीस रुपये मसाला जाला आहे. त्यास कुळंब्यावर तिही सालाची आफती पडली, याजमुळें अन्न खावयासी नाहीं. उपासी मरतात. ढालाईतानीं बहुत निकड केली. परंतु त्याजपासी पैसा निर्माण न होये. तेव्हा तीस रुपये मी दिल्ले आहेत. त्यास, मसाला माफ होऊन ढालाईतानी सदहूर् तीस रुपये घेतले आहेत ते माघारे द्यावयाची आज्ञा जाली पाहिजे. तुलमसेत हा गांव स्वामीनीं कृपाळू होऊन मजला इनाम करून दिल्ला आहे. परंतु टिलेकराचा काच रात्रंदिवस सोसवत नाही. येविसीची विनति पूर्वीं स्वामीपासीं

समक्ष केली आहे वरकड, मौजेमजकुरी एक मूळ डोक्याचें तेथील पाटी
छकी वगैरे अधिकार त्याचे होते परंतु प्रसंगानुरूप पाटीछकी मोगलांनीं
घेतली आणि त्यांनी सरकारांस दिव्ही याचा पाव्हाळ पाहतां बहुतच आहे,
तो पत्री कोठवर त्याहावा ? प्रस्तुत, टिळेकर* सरकारचा खिजमतगार
ममतेचा त्याजपासीं या कुळंब्यांनीं माडोन परिणाम लागणें, हें समजलेंच
आहे यास्तव, हणमता टिळेकरास मीही येथून आपायभासी पाठविलें आहे
तो स्वामीची आज्ञा घ्यावयासीं येईल त्यास आज्ञा होऊन, येथें येई तें कर
णार स्वामी समर्थ आहेत सेवेसी भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ३१२

भी

१७३३ माघ वद्य ८

आज स्वारी राजभी त्रिंबकजी पाटील डेंगळे ता वाटेदार निा वो राज
भी सिद्धेश्वर दीक्षित ठकार, जमीन मौजे कोंढीय, प्रात कराड, सुईसभे अ
थर मयातेन व अलफ ठकार याचे वसुला ऐवजी रुपये १५ पयरा वो
राजभी शिवराम दीक्षित ठकार यास खेडचे मुसादला घाययावडल देस्त
देस्ता घेऊन सावाय येणें या कामास छोक दिमत हुनरात या, यांस मसाला
सो १ येक आदा करणें जाणिजे छ २१ मोहरम

थार

मोर्तब
मुद

पत्रांक ३१३

भी

१७३३

मादी

४८३०० सो

पौ वजा रभोजी मोसले सेनासाहेबसुभा यांनकडेस सन विजातिसैना
पासून अमळ होता ते समई वडिवाडीस आकार जाला नसतां येरमा लाऊन
मरती केली त्या येरमेचा महाल अगर इतलास ऐवज घ्यावयाचा त्याचें
कलम फडद्या होण्याकरितां आळाहिदा लीा ते सा १९८५४॥१॥ बाकी
सरकारअन्वयाचे आकाराची बेरीज दरसाल व २८४४५५-॥ पौ सन
इसमेअथरमयातेनात मरसालचा आकार जाला म्हणोन

मायराय

याणी समजाविलें. ती बेरीज २९६६९. पौ वजा वहिवाटीस खर्च लािा आहे त्या प्रो १८९०३ सा वाकी ९६७७॥- १.

ता
वा गा
रसद
खासगी

पौ सालमजकुरी माहालीं पेढरीयाचा वगैरे दगा जाला, म्हणोन समजाविलें. सा वजा सा तक्रुव. हुडणावळ महालीं दगा वगैरे सा.

पत्राक ३१४

श्री.

अजम फ्रान्सिस्क आतोन दावीयोग कावराल गोवर्णदोर कपतान जनराल रुस्तुमुल्मुल्क सरफराजुद्दौले मुस्तकीम जग बहादूर बंदर गोवा दाम-मोहोवतहू:—

शाहामत आवाली—मर्तवत व दशमत—मजलत मवाकत दस्तगाहा—एतजादा दोस्ता आजज्यानीव दौलतराव शिंदे सलाम आर्की: येथील खैरखुषी जाणोन आपली खैरखुषी कलमी करीत जावी. दीगर: तुर्ही पत्र पाठविले ते मेजर फिलोस याचे मार्फतीनें पालखी व किताब—मरातव वगैरे वादगाही वस्त्रासुद्धा कृपा करून पाठविलें तें पावोन परम सतोप पावलां, म्हणोन लिहिलें ते कळले. मेजर—मजकूर यास किताबत करून पाठविली तीहि ध्यानास आली. खाजगत सरकारात वदुका—चकमकी, फिरगी—विलायतीची दरकार आहे. यास्तव, तुमचे येथे विलायतेहून आल्या असतील त्या पाठविणे. हजार वदुका, चागली कीळ—क्राटा—तोखतान—सुद्धा, तयार करवून, चौल—वदर येथे पाठवून द्यावा. त्याची किंमत सर्व सरजामासुद्धा होईल त्याचा आकार व चौलपर्यंतचा खर्च लिहून पाठवावा. त्याप्रमाणे ऐवज येथून मिगेल खलीमसोज फिरगी ममई-कर याचे विद्यमाने पावता होईल, वरकड मजकूर मिगेल—सोज लिहितील त्याजवरून कळेल.

पत्राक ३१५

श्री लक्ष्मीकात

१७३६ वैशाख शुद्ध १५

पुा राजश्री नारायेणराव वैद्य गोसावी यांसी:—

दडवत विनंती उपरी. कारभारी इकडील विसीं फारच कळमळ ठेऊन आहेत. त्यास, त्यांचा येथून सतोप करावा, हे मनात आहे. त्यास, ही दौलत त्याणीं आपली मोजावी आणि ज्यावेळेस जसा त्याचा दशारा येत जाईल

त्याच रीतीने येथूनहि करण्यांत येईल, हेच पाहणें येथील आहे यांत गुता नाही, ही खातरजमा त्यांनीं आपली पक्की ठेऊन, भितकें उचित व चांगलें पितकें या दोघटीविशीं खातीनें पाहव जावें येथिचींचे मजकुराची आज्ञा राजभी नारायेण येथवत यासीं केली आहे ते तुझास लिहिलिल त्याजवरून कळेल या छ ४ माहे जमादिखावस हे विनती मोर्तब सुद

पो छ ११ जावस, सन अर्पा अशर, शके १७१६ वैशाखमास शुभा पुर्जे

पत्रांक ३१६

भी

१७१६ आश्विन शुद्ध १

राजभी नारायेणराव गोसावी मासी —

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य भोा रघोमी मोसले सेनावाहेयसुमा दख वत विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल लिहित जावें विशेष दारकूचीनार्क गायकवाड यांनीं सरकारांत विनती केली कीं, मौजे पिंपळ गांव सरई, पा देठळघांट, व मौजे आनद, पा जाफराबाद, व मौजे रुई खेड, पा चाडोल, हे तीनही गाव माझे पाटीलकीचे आहेत या गांवांपैकीं, देठळघांट व जाफराबाद या दोहीं माझांकीची वांटणी गावगमा जागीरदार मोकासदार, सरदेशमुख बावटे वगैरेची जाळी त्या वांटणींत दो माहालचे गाव जागीरदारांचे हिशांत लागले एक रुईखेड, मात्र, सामछातीत आहे त्यास, हरदो गावास जागीरदाराचा मनस्वी उपसर्ग लागतो कौल एके रीतीनें घावा आणि वर्तणूक मनास येईल तैसी करावी ! या चाळीचे पोटांत रयेतीचे व आमचे घरांत वसीयेत राहिली नाही रुईखेड तो क्षुमस्वांत ! तेम्हां तेथें सर्वत्रांचाच उपसर्ग होतो याजमुळे नादणूक न होतां, गाव खराबीत आले आहेत वृत्तीचा विषय, तेम्हां गांवचा बंदोबस्त असावा, मास्तव हे तीही गांव मस्तार रेणूराव याचे चिरंजीवांनीं राजभी राणे गोविंदबख यासीं योलून गांवचा इस्त्तावा सांत सालां करून, करार करवा आणि बंदोबस्त करून घ्यावा बळकी, आपले आर्गी काऊन घेतल्यासारखें करावें, ऐसें आस्मास गांव आ बादीस येऊन बसायेत होईल व जागीरदाराचा वगैरे उपसर्ग लागणार नाही इस्त्ताम्पाप्रमाणें सरमरा आझी त्याची करू कारण, वांटमायां अंमल राजभी पंतप्रधान यांजकडील तेम्हा मस्तार रेणूराव यांचे चिरंजीवास राजभी सदाशीयपंतमाऊ यांनीं सांगितलें असतां, तेहि करून घेतील, ऐसें नार्क मजकुरांनीं योजिलें आहे याजवरून हें पत्र तुझास लिहिलें आहे व येथि सींचा तपसिल राजभी सदाशीव यापूसी व गम्या तूपकर यासीं लिहिला आहे त्याप्रमाणें ते तुझांस समजाविलिल तो समजून घ्यावा व माऊसही पत्र लिहिलें आहे तेहि पावतें करून, उमयवाचे सांगितल्याप्रमाणें तुझीहि योदन, ज्यांत यांचे गांवचा बंदोबस्त घडे तें करावें नार्कमजूर यांचें अगत्य सर

कारांत किती, हे तुलांसहि माहीत व या करण्यांनीं यांचे गावचा वंदोवस्त होत आहे व कांहीं कोण्हाचे आगावरहि चावत पडत नाही. ज्याचा पैसा तोच देत आहे हे समजोन, तुर्ही राजश्री सदाशीवपतभाऊ याजकद्वन मल्हार रेणू-राव याचे चिरजीवास सांगऊन, सदरहू लिहिल्याप्रमाणें याचे गांवचा वंदो-वस्त करून देवावा. रा छ ११ माहे रमजान * दारकूजीची अगत्या येथें, तेव्हां राजश्री भाऊस अगत्य सहाजच आहे, व नुकसानीचीहि गोष्ट नाही, व तेथील केल्यानीं हा वंदोवस्त घडेल, ऐसे समजोन लिहिलें आहे. तर लि-हिल्या प्रो चित्त पुरवून, वंदोवस्त जरूर करून घ्यावा. बहुत काये लिहिणें. हे विनती. मोर्तवसुद. पो छ २९ सवाल, आश्वीन शुद्ध १ भृगुवार, शके १७३६

पत्राक ३१७.

श्री (नकल.)

१७३७-३८.

यापूर्वी तहनामा गराकत व मवाफिकत तरफैनचा मुकरर व्हावा ऐसे जर्नेल गोरनर लाटसाहेब वाहादर याहाचे अतःकर्णीत होतें. परंतु राजेसा-हेबाचे खातरेस विलकूल मजूर न पडला. याजकरिता वंदोवस्ताची तजवीज दुसरी की त्यात फायदा तहनाम्याचा सरकार इंग्रज वाहादूरांचा मोहेसर होय हें लाजीम जालें. त्यास, नवाबवजीर महमदखान भोपाळवाले याचे Khwahishi खाहिशी दरखास्तीप्रमाणें लाटसाहेबाचे हुजुरात या दिवसांत कवूल पडून खानमजकूर सरकार कुपनीचे वसालती सिलसिल्यात दाखल जाला आहे. त्यास, राजेसाहेबांनीं महाराज दवलतराव शिंदे वाहादूर याचे शरतीनें आपली फौज तैनात केली आहे की, मुलुक भुपाळचा आपले कव-ज्यात अणावा. परंतु मुनासिब आहे जे, आपले सरदारास या इराद्यापासून मना करावें. हा अर्थ लाटसाहेबाचे हुकुमाप्रमाणें श्रीमतमाहाराजाचे खिजमतेत अर्ज करितों. व मुखलिसानें या दिवसात लाटसाहेबवाहादुराकडून दोस्तीचे मरातीव दोनतीन वेळा राजेसाहेबांचे सरकारात जाहीर करण्यात आणिलें आहे. याजकरिता सांप्रत करणें जरूर न होतें की, नव्या शिरत्यानें पुन्हां बोलण्यास मूळ दिसले. परंतु लाट साहेबास अंदेशाची जागा आहे की, शायद गरजगो मनुष्याचे सांगण्यावर शुबाह व वसवास राजे साहेबाचे अतःकर्णीत प्राप्त होईल. या सबब तैगा मणुशाची जुवान बाधली जावी की, ते मानसें विलकूल राजे-साहेबाचे सरकारचे खैरखा नाहीत, बलके लटके बोलून विच्छितात की, सरकारचे कामाचे वेहबुदीत खलेल आदा न व्हावे. या सबब लाटसाहेबास मुनासब दिसलें की, मुखलिसाचे नांवाने या वेवारीतीचा खासदस्तुरानें इना-यतनामा लिहिला. त्यास त्या मजमुनाची अखरशा अर्ज करितों. लाट साहेब

* येथून मजकूर खुद्द खासाव्या हातचा,

बाहादुराने तमाम बलिदारीने लिहिले आहे की, राजेसाहेबांचे सिद्धमतीत अर्ज करवा ते इकडील चिंत्तात शिवाय दोस्ती राजेसाहेबांचे सरकारात दुसरा शिवाय नाही व न आला व राजेसाहेबांचे मुमसनांचे खांदा इच्छित नाही बलके, खातर चिंत्तात हमेशा आमचे ऐसे होते की, राजेसाहेबांची रियासत दुसरियाचे रियासतीने निसनतीपेक्षा वावकर व सरसवान व मनभूत राहावी ज्या वेळेपासून राजेसाहेबांचे नारबाबदीचा सवय दर मोकदम करार पावणे सिलसिला शरफत मवाफिकत दोस्ती इमेन बाहादुराचें सरकारासी, तेव्हा आझास उचित जालें जे नवी मसहसत धुंडावी आपखोस फेली की, धायद या मसहसतीने राजेसाहेबांचे मर्जीस गिरानी येईल तर इकीम आहे की, निसबत सरकार मवासुख फायेदा जाहीर होत आहे याजकरिता यास खातर राजेसाहेबांची मजूर येऊन, या मसहसतीची पैखीस ठील टाकिली होती परंतु समय चददरचद मुखकिलीचें जालें आहे प्रसगास राजेसाहेबांनी आमचे चिंत्तांतील मराठीस मजूर न पर्माविलें तेव्हा आझांसही तैसंच जालें की, बलके दोस्तीचे मुर्वीचे छवाबम्पानी उचित व वाजबी होतें की, मज नुती व बदोयस्त सरकारकुपनी इमेन बाहादुराची आवप्या गोष्टीवर अधिक खाणून, त्या रस्त्याची फोडीस ठवावी अस्तु जे दोस्ती राजे साहेबांचे सर कारची आमचे सरकारास असी आहे तैसीच आहे यापरता दुसरा शिवाय समजू नये हरयेक प्रकारें आझी इच्छितो जे, दोस्तीचे व रनेहाचे सिल सिल्यांनी तमाम सरदार हिंद व दखणचे आपले कूदरतीचे हुकुमाप्रमाणें मजबूत असोन, बलकी दिवसो दिवस विशेषात्कार घडवा याजकरिता हिंदि आहे जे, नगरसूद येहूद उमुराद सरकार इमेन बाहादुराचे जे जरूर पडेछ त्यास ठील करितां येत नाही व दरवाय मुकरर करणें शिरस्ते हिफाजत मु लक सरकार इमेन बाहादुराचे प्राप्त आले, त्यास मइकूप करणें होऊं सकत नाही याजकरितां जो नक्षा सदरी लिहिला गेला यांसच फायदा छद्दात आला याविरहित खाटसाहेबांचे चिंत्तात दुसरें आणीक काही नाही जेव्हा राजेसाहेब गौर पर्मावितील की, बायेसना किंवा ऐसे नारबाबदी ! रबाबदी आमचे दरवाय करार पावणें नक्षा शरफत व हिफाजत दोहि दौलतीची की यहुतवेळां ख्यायेस आमजाचे सरकारांतून जाली होती करार पावणें या बदोबस्ताची यहूत दिवसांपासून छानिम होती परंतु यास खातर खुद व दौलतचे तहामुनबत व वकूफ राहिला होता येकीन, जाणतील की खाट साहेबासी सिर्ष नाइकजीचे हे मसहसत कबूल केही राहकीफ आहे जे, आं प्रेजी जमियत मोपाळचे मिस्त्रात राहिल्याने पंदारी यांचे खारीज होणें या मुळसांतून व हिफाजत मुखस राजेसाहेबांची बेखलश होईल व राजेसाहेबांचे सरकारांत यहूत फायेदा मालूम होत आहे आंग्रेजाचे यास्यात्कार राजेसाहे बांचा इरादा मोपाळचे मुलकावर होता, तो या नक्षमुळें हरकतीस पायला

त्यास, सरकार आंग्रेजांस या सववाची लाचारी असे. त्यास राजेसाहेबांनी ये-
किन समजावें कीं, लाटसाहेब वेशक तरकीचे च्याहणार या रियासतीचे व
दवलतीचे आहेत. बाकी, राजेसाहेबास याचा तपशील दरयात्फ करावयाचा
व जबाब देणें याचे जे मजूर असेल त्याची ज्या वेळेस हुकूम होईल त्या
वेळेस हजर होईन व मुत्तलिसाने या मोकदम्याचा जबाब काय ल्याहावा हें
उत्तर जलद व्हावें.

पत्राक ३१८

श्रीलक्ष्मीकांत.

१७३७ आश्विन शुद्ध ६

पो छ ४ जिल्काद, आश्वीन शुद्ध ६ शके १७३७ मा पुणें सा
सीत अग्रर. 1815

राजश्री नारायेणराव वैद्य गोसावी यासीः—

छ अखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य लो रघोजी भोसले सेनासाहेबसुभा
दडवत विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीयें कुशल लिहित जावें.
विशेष. तुही पत्र पाठविलें ते पावले. लिहिला मजकूर कळला. त्यास, त्याचीं
उत्तरेंहि पृथी पाठविलींच आहेत. तीं पोहचून मजकूर समजलाच असेल.
रागडा ब्राह्मण याजवरावर तुहीं चिरजीव राजश्री यावा याजकरिता आंगारा
पाठविला तो पोहोचून, तुमच्या लिहित्याप्रमाणे चिरजीवास आंगारा लाऊन
त्याचा गुण कसा काये तोहि पाहण्यात आला. हा सारा तपशील ब्राह्मणाचे
समक्षच जाला आहे. व साप्रत तोच ब्राह्मण मावार् आला आहे. जवानीं
तुम्हास सविस्तर सांगेल, त्याजवरून कळेल. रा छ ५ माहे शवाल. * बहुत
काय लिहिणें ? हे विनती. मोर्तयसूद.

पत्राक ३१९

श्रीलक्ष्मीकांत.

१७३८ ज्येष्ठ वद्य ७

राजश्री नारायेणराव वैद्य गोसावी यासीः—

छ अखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य लो रघोजी भोसले सेनासाहेबसुभा
दडवत विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीयें कुशल लिहित जावें.
राजश्री सुभेदार—नाईक—निवाळकर हे सरकारचे पदरी आहेत व यांचा अग-
त्यवाद ज्यापक्षीं येथें आहेत त्यापक्षीं तुम्हासहि जरूरच आहे. त्यास, यांचे
चुलते राजश्री आपाजी नाईक निवाळकर हे राजश्री पतसचीव यांचे खटल्या-

* खाशाचें हस्ताक्षर.

मुलें तेथें अटकेंत आहेत व येविशीं पेशवाई तुम्हांस तपसीलवार लिहि
प्यांत • आलेंच

पो छ २० रविवर चैत्रमास

पत्रांक ३२०

श्री

१७४२

इककित अजीरे मुंबईन्सुसपीपर छपून आले त्यातील हासिल ममकूर
सन १८२१ इसवी या सालांत दसमंत कोणीही शककर्ता उत्पन्न होईल तो
सन ३० पर्यंत गुप्त राहील सन १८३१ चे साक्षापासून किंचित् प्रगट होत
आईल तो सन १८३३ पासून प्रकट होऊन राज्य करू लागेल हिंदुस्तान
प्रांती चांमार यांचे आर्तीत एक शककर्ता पैदा होईल तो हिंदुस्तानचें राज्य
सात दिवस करील त्याचा परामव सन १८२१ चे साली शक करिता दक्षि
णेंत आहळा आहे, तो चांमार याचे जादीत आहळा आहे, त्याचें पारिपत्य
करून वळयाकित पृष्ठीचें राज्य ययान्यायानें करून करील त्यास मंत्री तिथे
होतील त्यांची नांवे, बुर्जितसिंग व हिराशेट पारसी व फकीर महंमद ऐसे
मिळोन, इम्रानस कैद करून, राज्यकारभार चालवितील हिराशेट पारसी
शककरिता याजबबळ आऊन, रदबदली करून, इम्रानस मुक्त बंदनादन
करील सन ३१ सांपासून जुंपिणी सरकारचा ममळ चालणार नाही सन ३७
चे सालीं ज्यळमागीं ब्याळीस हजार पौज माहीम जिल्हे मुबईस येऊन सात
बर छटाई करून, मुबई ठाणें घेऊन, गादवाचा नांगर पित्तविली ! तेथील
अंमळ शककरिता याचे स्वाधीन करून मुबई घेईल तो चाकर होऊन
राहील पुढें ब्याळीसांचे सालीं दुष्काल पडेल हें वर्तमान लिहिणें कशावरून
झणाल तर, रूमचे पाछाय मांजबळ कोणी रमलवाला आहे त्यांनीं मविष्य
पूर्वीं लिहित गेला तें सरे होत आहे हाही त्याणें लिहित्यावरून छापिलें
आहे श्रीनारायण धा

पत्रांक ३२१

श्री

१७४५

यादी महिपतराय कृष्ण साठे व यशयतराय परधुराम परांजपे मुा अर्मा
अशरीन मया तैन व अलफ कारणें अर्मी लिहिली ऐसीने कैलासवासी
श्रीमत बाळाजी विश्वनाथ यांणी आमचे आज्ञे पणमे यांस पुण्यास आणून
व तैनात सालीना ६० दादा हजार करून मामळे सगैरे कामकाज सवाईमा
भवराव साहेब यांचे कारकिर्दी पावेतो हरपकयिरी चालवीत गेले व यदि

• पुढें पत्र फाटून गेलें आहे

लांचे कारकिर्दीत राजे रजवाडे व सरजामी व सरकार पेशवे यांजकडे ऐवज येणें व लोकार्ची देणी शके १७१७ पावेतो होत आली. नंतर श्रीमंत बाजीराव साहेब पुण्यास येऊन कारभार राज्याचा करू लागले. त्यांनीं आह्मांसी वांकडें मनात ठेविले कीं सवाई माधवराव याचे आस यांचें नीट नसावें. ह्मणोन आमचा सावकारी व्येवहार दरोवस्त बुडाला व तैनात सुद्धां बंद केली. व कामकाजें काहाडली. यामुळे दरोवस्त आमची खरावी जाहाली. वस्तीस सुखवस्त राहिलो. त्यांत होळकराने खड घेतला. ते समई दरोवस्त गेलें. आणि पचवीस वर्षे वे रोजगार. उभयतां कोण्ही पुस्तपना राखी असा नाहीं. तशात कुपनी सरकारातूनही सर्वास सरजाम व कोणास पगार व कोण्हास इनाम चालविलें. आणि आपली अनास्था केली. एक गांव करवीरकरांकडून इनाम तो चालविण्याविशीं पांच वर्षे साहेबांचे कानावर घातलें. चकत्याही हुवळी धारवाडास दिल्या. परंतु अद्यापि गांव पदरी पडत नाहीं ! आणि हाह्मीं आह्मांवर सावकार फिर्याद देऊन अर्ज्या देतात. त्यासीं जावसल करावयास कोण्ही कारकूनही जवळ राहिला नाहीं व देणें ज्याचें ते आवर ठेवित नाहींत. या करितां साहेबीं मेहेरवान होऊन आह्मीं निराश्रित, आह्मास सावकाराचें देणे याविशीं तोशिस न लागे आवर राहोन साहेबाचे वस्तीस कांहीं दिवस काळ कंठे असे जालें पाहिजे. दुसरे कोठे जावें तरी ठिकणाही नाहीं. व जवळ अर्थ कोण्हे विसींच राहिला नाहीं.

पत्रांक ३२२

॥ श्री ॥

१७५१ भाद्रपद शुद्ध १

रुजू

हकायत—आगाहा—मारिफत—दस्तगाहा श्रीधरणीधरबावा देव सस्थान चिंचवड सलमुलाहुतालाः—

छ आजी—सौव मेजर—जनरल सरज्यान मालकम साहेब—बाहादूर गवरनर वादज—सलाम खैरयत—अंजाम आकेः येथील खैरसला जाणोन, आपली शादमानी हमेशा कलमी करीत असिले पाहिजे. दरीविला, आ—साहेबी सरकारात याद कलमी केली त्यातील हासील कीं, सस्थानचे कामांत मामलेदार फिर्यादी मनास आणितात त्या आणू नये येविशी हुकूम व्हावा. ह्मणोन, त्यास, येविशीं मेहेरवा कलकटर—साहेब यास जाहीर केलें पाहिजे. ता ३० माहे आगोस्त, सन १८२९ इसवी. ज्यादा काय लिहिणे ? प्यार कीजे. हे कितावत.

N. M. Malcolm.

पत्रांक ३२३

॥ श्री ॥

१७९२ आश्विन शुद्ध १४

रज्जु

हकायक अगाह मारीफत दस्तगाह श्रीघरणीघरवावा देव, संस्थान
चिंचवड, सलामत —

छ आनी सौव मेबर जनरल सरज्यान मालकम साहेब—बहादूर गौरनर
बादल सलाम खैरीयत अन्याम आ की — येथील खैर सला जाणोन आपली
शादमानी हमेशा कळमी करीत असावी दरीविळा आ—साहेबांनी, संस्थानचे
इलाक्याचे गांवावर दिवाणी कामा बा अन्या होलात, त्यास संस्थानाकडे
वेण्याविशीं सनद देविणी पाहिजे म्हणोन कळमी केलें ऐशास, आ—साहे
बांनी पत्रांत लिहिलेले मजकुराविशीं सरकारांतून बदोयस्त होत आहे माळम
होय ता १ आगटबर सन १८३० इसवी बादा काय लिहिणें? प्यार कीले
हे कितायत

N M Malcolm

पत्रांक ३२४

श्रीगुरुसमर्थ

१७५५ भावण वद्य ९

पा छ २७ रविळावळ,
सन अर्बा सळासीन

श्रीमंत राजभी

नाना

साहेब साहेबांचे सेवेसी —

आशाधारक रमाबाई देसाई नाइगौडा पा गोकाक दडवत विनती विष्ठा
पना छा छ२९ माहे रविळावळ पावेतो स्वामीचे हुपेकरून धर्तमान यथास्थित
असे विशेष हणमंता काले याजबरोबर आशापत्र पाठयिलें तें पावळें
धर्महाटीकर यांचे पैसल व्हावें लागतें, थ दत्तक प्रकरणीं बोलोन ठरला
पाहिजे, त्याजकरितां चिंचणीस येणेंविषयीं आशा त्यास, एविशीं पेशबीं
राजभी उडपी रामचंद्र याजबरोबर विनानिपत्र देऊन पाठयिलें होतें मसार
निव्हेनें आपणास विनति केलेच आहे मी समज येऊन, विनति करावी, असें
काय आहे ! मशारनिव्हे जे विनति करतील तें माझे आहे तथाप चरणा
सनिध येण्यास आलश नाही परंतु, दुर्त घरीं नीट नाही थडीयान्यान
प्रकृत विषदेख त्यास उडपीराव रामचंद्र यास इकडील मजकूर सांगून, विनति
पत्र देऊन, पाठयितो चरणास विनति करतील मनन करून आशा होईल
त्याप्रमाणें धर्तणूक करीन इकडील जायसालाविशीं मी माय असा माय
नाहीं चेरणदर्शनाची इच्छा आहे फुरसोतिन येहन सारावद्य, आशा घादीर
मी नाही पाठस गेल्यामुळ नसेदा माझी पार आहे सवप्रकारें सांभाळ
करणार स्वामी समर्थ आहां मी विशेष लिहिणेंस श्रेष्ठ नाही ममदापूर काम

याविशीं आलाहिदा विनंतीपत्र लिहिले आहे, त्याजवरून निवेदन होईल. मशारनिल्ले स्वामीकडे येऊन विनंति करतील, ते मनन होऊन जे आज्ञा होणें ते व्हावी. तूर्त कामती वगैरेस हरएक विशीं उपद्रव होऊ नये, या प्रमाणे हुजरेयास ताकीदपत्र देणेंविशीं आज्ञा व्हावी. *सेवेसी श्रुत होय. हे विज्ञापना.

पत्राक ३२५

श्री. (नकल)

१७५९ आषाढ शुद्ध ९

हरीभक्तपरायण राजश्री विष्णुबाबा संस्थान धावडशी यासीं:-

प्रति प्रतापसिहराजे दडवत उपरी. तुम्ही हुजूर विदित केलें कीं, सस्थानचे खर्चाकडे गाव व जमीन वगैरे आहे. त्याची वेवस्था आह्मी व आमचे भाऊवद मिळोनें करित होतो. दरम्यान आमचे भाऊवद याणीं कामांत बखेडा केल्यामुळे गैरव्यवस्था जाली. तेव्हा सस्थानचे जमाखर्चाचे वेवस्था नीट ठेवण्याकरिता हुजूरून गोविंद माहादेव कारकून व व्यकाजी भोंसले यास पाठऊन, त्यास माहितगारी करून देऊन, त्याचे विद्यमाने वहिवाट करित जाणे. येविशीं आमचे व वासुदेव बाबूराव तावे फडणीस सस्थान मजकूर यांचे नावें सनतिस्सा अगरीनात पत्र आलें. नंतर त्या सालीं गोविंद माहादेव कारकून हुजूर नेले. भोंसला राहून देवस्थान चौकशीकडून मुनीम राजश्री विष्णु माहादेव माहाजनी वहिवाट करित आहेत. त्यास हल्लीं आमचे भाऊवद याणीं पेशर्जीप्रमाणे संस्थानीं वागावें, गावकामात बखेडा करू नये, असा बदोवस्त करून घेतला आहे. या उपरी संस्थानचे जमाखर्च गैरवेवस्था होणार नाही. याकरिता स्वामींनीं कृपा करून पूर्ववतप्रमाणे सस्थान वहिवाट आम्हाकडे कायम करून, हुजूरून भोंसला आहे त्यास आणून देवस्थानाकडील देखरेख होत आहे ती मना करण्याविशीं आज्ञा जाली पाहिजे. म्हणोन. त्याजवरून, संस्थान मारचे वहिवाटीत भाऊवद बखेडा करित नाहीत, हे आह्मी मिळोन एकविचारें पूर्ववतप्रमाणें व्यवस्था नीट राहून वहिवाट तुम्हाकडे कायम करून, लिहिलें आहे. तरी सस्थानाकडे इनामी गाव व जमीन वगैरे उत्पन्न परइलाख्यातीलसुद्धा चालत आहे. त्याचा जमाखर्चाची वेवस्था दुरुस्त राखीत जावी. जाणिजे. छ ८ रबिलाखर, सुा समान सलासीन मयातैन व अल्लफ. तारीख १२ जुलै सन १८३७ इसवी मोर्तव आहे.

* नक्षत्रापुढील अक्षरे खुद्द रमाबाई देसाई इच्या हातचीं मोडीत आहेत.

पत्रांक ३२६

भी

१७६९ कार्तिक वद्य ३

वेदशास्त्रसंपन्न राजभी रामचंद्र दिक्षित ठकार स्वामी गोसावी यांसी

शेवक परशुराम श्रीनिवास प्रतिनिधी नमस्कार विनंति उपरी श्रीमत् स
 त्रियकुलायसंस भीमन्माहाराम राजभी छत्रपति स्वामी याणी चिरंजीव
 राजभी श्रीनिवासराय यांचे विवाहाचा निश्चय मार्गशीर्ष शुक्ल ९ गुरुवारी यो
 जिला आहे शरीरसंबंध राजभी आंताजी नारायेण मुसलीक यांची कन्या
 वधू योजिली आहे तरी तुम्ही सहकुटुंब सहपरिवारें लग्नसरमास याचें रा
 छ १६ मिल्लेज, सुा समान अनैन मयातेन व अल्प सहस्र काम लिहिणें ?
 हे विनति

पत्रांक ३२७

१७७७ चैत्र वद्य १४

My dear Vinayakrowjee,

Allow me the liberty to introduce the bearer
 Bhaskarno Bhanoo to your favourable notice, who is
 cousin to the adopted son of the late Nana Farnavis,
 who, I have no doubt, will meet at your hand the
 honour due to his rank.

I do not know at which stage any application,
 respecting my honorary title has arrived. Young
 gentlemen, I imagine, dislike corresponding with old
 hands, because they know Purvoo English, not palatible
 to young ones, knowing gramatical language, but this,
 I hope, will not deprive me of the pleasure of hearing
 from you on the point in question, hoping you are in
 the enjoyment of good health Believe me,

My dear J

Yours Faithfully,

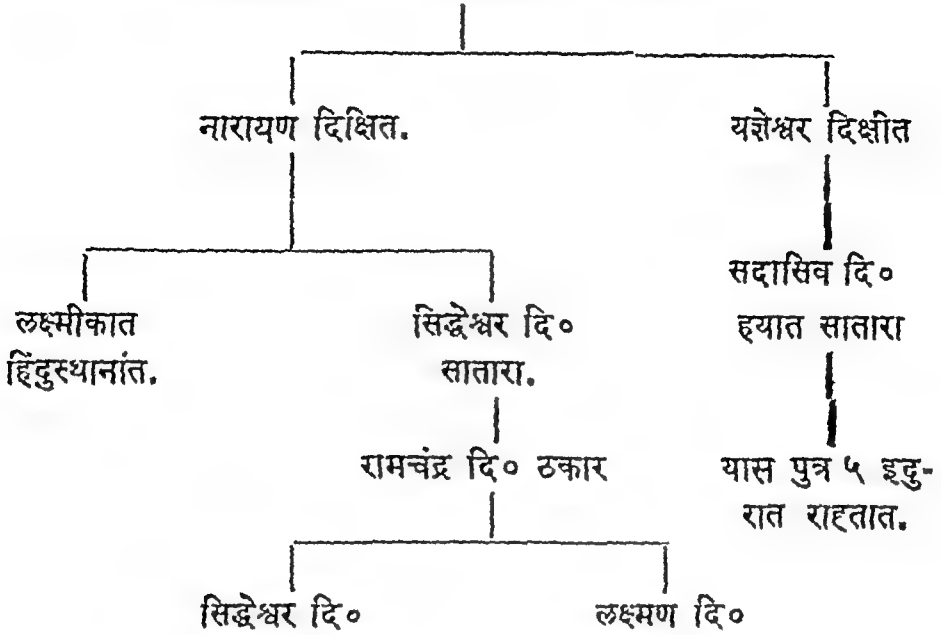
Moroba Sadasen

Poona 15th April 1855

Address—Vemayekrao Wassoodew Esquire, &c, &c,
 &c, Bombay

* Palatible gramatical बगैरे स्पेलें मोरोबा सदाशिवराया
 Purvoo (परम्) English चे मासले आहेत विरामचिन्हेंही मासलेपादक
 आहेत मुबईच्या इंग्रज सोकाल Purvoo इंग्रजे खेडेपास्या, असा Purvoo
 या शब्दाचा रूढ अर्थ इ स १६०० पासून आहे

सदासिव दि० विन वावदेव दि० ठकार.

पत्रांक ३२९.

पो आश्विन वा १३ सुा तिसैन श्री १७११ आश्विन शुद्ध ८

येविसी कृष्णाजी जनार्दन ओक मो जवूसर कुतानेक सा नमस्कार विजापना ता आश्विन शुा ८ पावेतो यथास्थित असे. विगेष. मी जवूसरास आलियावर आपले लिहिल्याप्रमाणें अजमासाची सरकारात निकड आहे, त्यास, पत्र देवावयाची आज्ञा जाली पाहिजे, म्हणोन राजश्री दिवाणजीस विनति केली. त्यावरून त्याची सालमारचे मखत्याप्रो साडे तेव्हास हजार सो जमा धरून, आपले फाजील बाकीसुद्धा सतरा हजार येणे. त्यापैकी जमेंत खर्च वजा होऊन, बाकी सा हजार सो फाजिलास टाकून, बाकी दहा हजार सो सरभुवनची रसद मेहेंदळे याजपासून घ्यावी, म्हणोन सरकारात विनतीपत्र लिहून पाठविलें. ते समई पाऊस पाणी चागला प्रथमता लागीं लागला. तेव्हा फारच पडिला यामुळें भाताचे तरु टाकिले त्याची तसनस जालियामुळे कपारी थोडी बहुत पडिली. तरुची घट आली. पुढीं पाऊस ज्वारीचे पेरणीस चागला उघडला. पेरण्या झाडून जाहल्या. नंतर मघा लागल्यापासून सतत पाऊस पडतो. येक दिवस उघडत नाहीं. यामुळें ज्वारी कुजेन गेल्या, व पेस्तर सालाकारणें किस्तंकार ठळिया पडावयाचा तो राहिला. येविसीचा मार सुभा समजाविला. त्यावरून येविसी सरकारातही त्याची विनतीपत्र लिहून पाठविलें तें पावलेंच असेल, व त्या जासुदाबरोबर आपणही विनति

छिहिली आहे. हल्लीं उत्तराचा एक चरण राहिस्यापासून पाऊसांनों उभाह दिली आहे. परंतु रेचायह जमिनीची ज्वार खरोबस्त गेलियामुळे पांचचार हजारोंचें नुकसान रमतेस मजुरा घाबें लागेछ तेव्हा फामिलास ऐवज नेमिछा तो राहणार नाही गुदस्ता च्यार हजार सों रदकजिसनेमिले परंतु, आप्सी मुळें व कौळा लावणी सुमाहून जाळी सा, कमी आकार होऊन रदकजांस ऐवज राहिला नाही रसदेचे पैकीं पाजील राहिलें सालमजकुरीही याम माणें जाळें याम करितां सरकारांत विनति करून, काहीं ऐवज रसदेपो कमी करून, फामिलास लाऊन जावा शेवेसी भुत होय, हे विज्ञापना

पत्रांक १३०

श्री

रु

पो छ ५ सप्टर तीसैन

१७११ आश्विन वद्य ५

श्रीमंत राजश्री

नाना

स्वामीचे सेवेसी —

विनति सेवक भ्यबकराय येथवत कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना ता छ १९ माहे मोहरम मुकाम किले नरगुद स्वामीचे कृपावलोकने सेवकाचें वर्तमान यथास्मित असे विशेष ताहूके—मजकुरी येथील वुसालची बाहेवाट तयार करविछी आहे दिपवाळीच्या सुमारे कारकुनाची खानगी करून सेवेसी पाठविछों दक्षिणेकडील बातमीचें वृत्त तरी खुर टिपू कोईमसुरान श्रीक जमाव सुद्धां आहे अद्याप सह नाही या सोंईं फौज नवती याकरितां मुराजी नळगे व गगाजी सावत वगैरे फूट सरदार पांच हजार फौज व पांच हजार बार येणेप्रों तुंगमत्रा उत्तरेन करजगीवर मुकाम करून राहिले आहेत लस्करांत माणसें बातमीस पाठविछी आहेत मतळप काय आहे, याचें ठि काण लाऊन मागाहून सेवेसी विनति छिहिलों सेवेसी विदित होय हे विज्ञापना

पत्रांक ३३१

श्रीगजानन

१७११ पौष वद्य ९

रु

श्रीमंत राजश्री

नाना—

साहेब स्वामीचे सेवेसी —

विनति सेवक विश्वासराय आपाजी कृतानेक सा नमस्कार विज्ञापना ये थील वर्तमान छ २२ माहे रविसाखर मुा गारदोंड स्वामीचे वृत्तेकरून ये थासित असे विशेष मिर्जामुजफर बक शहाजादे छ १९ तारखेस प्रात काळीं स्वारी यागांत येवून आदकोसावर गेली होती फिरून प्रहर दिपसांत

होवलीदाखल जाले. यानतरीं हिंदुस्थानांतून यांचीं पत्रें आखबार छ १९ तारखेस रात्रौ आलीं. त्यात मारः राजश्री पाटीलबावा रामधाटास सूर्यग्रहणास गेले आहेत. तेथें कार्तिकस्नान करून श्रीमथुरेस आले. वजिराकडून टिकावस्त्रे आलीं आहेत. बिलकारसाहेब वकील याचे मार्फतीने गुजरावलीं. येकवीस पाचे होते व तीन किस्ती जवाहीर, येक हात्ती, दोन घोडे याप्रमाणे आले. त्यांचे कडील भला माणूस आला होता. त्यास तीन खोन वस्त्रे व येक रकम दिली व वरकड जैपूरवाल्याकडील वकील राा सुभेदार याचे लस्करात येऊन वसले आहेत सुभेदारानीं पाटील बावास + + + + + + + राजेमार यांचा काहीं तह ठरावा. त्यास हे मसलत काहीं ध्यानास आणू नये. मिर्जा इसमायलबेग याणें फितूर करून जैपुराकडे संधान लाविलें. आपलीं कुटुंबे गडास होतीं तीं काढून आपले लष्करात नेलीं. जैपुरास रवाना करणार. जैपूरवाले राज्यानीं लाख रौ खर्चास पाले आहेत. दिल्लींत आवई गेली आहे कीं, इसमालबेग फौजसुद्धां येणार. ह्मणून पातशहानीं शहरचा बंदोबस्त माडिला आहे. दरवाजे दरोबस्त बद करून तीन दरवाजे मात्र खुले ठेविले आहेत. रौ पाटील बावास शुका पार होता कीं इसब बेगचा इरादा दिलीस यावयाचा आहे. त्यावरून पाटीलबावांनीं खातरजमा करून लेहून पोा. वरकड खर्चावेंचाचीं तगचाई बहुत आहे. सलातीन यास उपोषणें गुजरतात. येक शहाजादा कनसल होता तो निघोन गेला. यास्तव पातशहानीं पाटील बावास लीों होतें कीं, सलातीन उपासी मरतात. त्यास याचा भक्षावयाचा बंदोबस्त करावा, अथवा यास आनात करून द्यावे. त्यावरून शाहनीजामुदीन यास लीो कीं, माहालात ताकीद करून बंदोबस्त करावा. जाबेखान गुलामकादराचा भाऊ याणें साहरणपूर प्रातीं राहिले व सिख जमाव करून रौ. बालोजी इगळे याची लढाई रुबकार आहे. याप्रमाणें आढळलेलें वर्तमान तें सेवकानें लिहिलें आहे. सेवेसी श्रुत व्हावें. पत्रोत्तरीं आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. बहुत काय लीो ? लोभ केला पाहिजे.

पत्रांक ३३२

श्री

१७११ पौष वद्य ११

श्रीमंत राजश्री दादा स्वामीचे शेवेसी. विनति विज्ञापना. बडोद्याहून च्यार घटका दिवसास नारोपंताची चिठी आली. सेनाखासखेल यास पौष वद्य नवमी मदवारीं च्यार घटका रात्रीस देवाज्ञा जाहली. रविवारीं अग्निस्कार जाला. गुता नाहीं. यामार्गे वर्तमानें येत तसें हें नाहीं. निश्चयरूप गोष्ट ईश्वरें घडविली. पुण्यास हें वर्तमान सा रोजात जावें. पुण्यास ल्याहवयाचे काव्यात वगैरे हुल्लड येकदा होईल त्यास मारवाडी सिंदी झाडून रवाना करावें. सरदार गेला. धनी नाहीं. फितूर माजले. मानाजी गायकवाड यास आणावयास माणसें गेलीं. नारोपंताची चिठीच पाठविली आहे. राा सोमवार पाच घटका

दिवस चढतां अनुसरून खाना केलें कोणे वेळेस आपणासवळ पावतील ती वेळ ल्याहावी आपण च्यार रोज आंकलेखरापुढें जावयाचें करू नये सर आम अवळ असो चावा सरदार गेल्यानें घालमेल होईल शहरचा बंदोबस्त आहे, परंतु पितुर बहुत सरकारातून सरजाम या प्राती येतो तर चागलें हा प्रसंग आहे पुण्यास सा रोबानीं वर्तमान पांचव्यास चागलें हे विनंति

पत्रांक १११

मी

१७११ पौष वद्य १२

रु

विनंति सेवक गणेश हरी मुकाम आंकलेखर कृतानेक सां नमस्कार बिना पना येथील कुशल सा छ २५ राखर पावेतो स्वामीचे कृपावळोकनेकरून श्रेवकाचें वर्तमान यथस्थित असे विशेष फत्तेसिंगराव गायकवाड यास समाधान नव्हतें त्यास पौष वद्य ९ नवमी मन्वारी पहाटेच्या च्यार घटका रात्रीस देवाळा जाली मसोचकर सायकायकडे बडोद्याहून यातनी आली त्याणीं आझाकडे सागोन पाठविलें त्यावरून आहकिलें वर्तमान स्वामीस कळायें, यासकरिता वर्तमान आहकताच काळ सध्याकाळचे घटकेस सा घटिका दिवसास कागद लिहून जासूद सोडी पाचवे दिवशीं स्वामीकडे जाऊन पाहचायें असा करार करून, खाना केली आहे परंतु, आमचा कारकून बडोद्यास आहे त्याचें पत्र आलें नव्हतें तें आज उघां येईल, सेव्हां छविस्तर लिहून पाठवीन झणोन, त्या पत्रां लिा आहे त्यास, त्याच दिवशीं संध्या काळीं आमचे कारकुनाचें पत्र व दुसरें अमोदकराचें पत्र येा दोही वर्तमानाचीं येऊन पावलीं तींच स्वामीकडे पाठविलीं आहेत त्यावरून विदित होईल ईश्वरीसत्ता प्रमाण। यास कोणाचा उपाय नाही परंतु त्या प्राती म वासास फत्तेसिंग याचा जबाब चागळा होता त्याप्रमाणें नवा बसोन बडोद्यास होई तो महीकाव्याचे वगैरे मवास उचल करितोळच परंतु, सरकारची फौज या प्राती आळियायुळें दबावानें मवास उचल करू पावणार नाहीत परंतु, प्रसंगोपाद दंगा जाहत्यास इतक्या पौजेनें बडोबस्त होणें जमीयेती प्रमाणें होईल यासकरितां मरणा पोस्त असावा या प्राती काहीं सरजाम आणि सरदार मर्द आणि मनसेयेयानें घाले असा असल्यास राजकारणाचे उपयोगी पडेल मग, स्वामीची मर्जी पुण्यास पौस आहे तसी या प्राती राहिल राजभी रामचंद्र भास्कर याचीं पत्र पुण्यास गेल्याचें वर्तमान आहकिलें गेलीं असतील मी आंकलेखरी प्रस्तुत आहें वासयाकडे जाणार

● फत्तेसिंग गायकवाड २१ डिसेंबर १७८९ स बारला असें जें प्रांट डप लिहितो तें चूक आहे तो शके १७११ पौष वद्य नवमी वनवारी पहाटेच्या चार घटका रात्रीस म्हणजे ९ जानेवारी १७९० स बारला

परंतु च्यार दिवस वाट पाहून मग जाईन. तिकडे पत्रे पाठविलीं आहेत. उत्तर येईल त्याजप्रों करीन. उरपाडेस कारकून पाठविला आहे. परंतु कमावीसदार याद द्यावयास अनमान करितो. तेव्हा निकड करणें प्राप्त. ते बोभाट लिहितील. यास्तव विनति लािा आहे. राजश्री असाराम विनायक मातवर सावकार भडोचकर याणीं दुकान जवुसरी घातले. त्याचा मजकूर आलाहिदा पुरवणींत लािा आहे. त्यावरून विदित होईल. उत्तराची आज्ञा जाहली पाहिजे. शेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

पत्राक ३३४

श्री.

१७११ पौष वद्य १२

र.

विज्ञापना. राा असाराम विनायक भडोचकर हे मातवर सावकार. घरचीं जाहाजें चिनाई व विलायतेस जातात. इग्रेजामध्ये याचा उदीम विशेष. याजकडे पाा भडोच येथील जकात होती. ते सालमजकुरीं मारनिलेकडील काढून दुसरीयास सागितली. त्याजवरून याचे मन खरें होऊन जवुसरास आले. आह्मी बहुत प्रकारे खातरजमा केली त्याजवरून त्याणीं तेथें दुकान घातले. म्हणाले, जो मी रुई खरेदी करीन ते जवुसर अमोद येथे बदरी आणोन भडोचेस न्यावयाचा नाही, परंतु काहीं रयात असावी. आम्हीं सागितलें, तुम्ही मातवर सावकार, भडोचेहून येथे आला, त्यास काहीं तुमचे आईकों, तुम्ही फार वोढू नये, सर्वांबरोबर हिसेब करावे, मग रयात करणें ते तुमचे आमचे विचारें होईल, तुह्मास खटें करणार नाही. त्याजवरून, त्याची खा. तरजमा जाहली. मी आकलेश्वरीं आलों. तेव्हा पर्वाच्या दिवशीं भेटावयास आले. म्हणाले, पहिलें अकलेश्वरीं बदर होतें, मोंगलाने जबरदस्तीनें पाडिले. याजकरिता आमचे चित्तात येथें बदर करून सुरत व मुबई येथून माल आणून कत करावी, तेणेंकरून सरकार किफायत, तुम्ही ह्मणाल इग्रेज काहीं दिकत करितील, त्याजविशींची जिमा माझा मी बदोबस्त करीन. तेव्हा मीं सागितलें, तुम्हीं म्हणता तें खरें, परंतु जकातीचा आकार होईल तो गाईकवाड घेतील, सरकारात नफा नाही. आधीं भडोचकर माझ्या नावें हाका मारितात, येथें बदर जाहले ह्मणजे पाटीलबावास पत्रे पाठवितील, तेथून सरकारात पत्रें येतील, तेव्हा ताकीद येविशीं होईल, केला श्रम व्यर्थ, यास्तव सरकारात विनति लिहितों. आज्ञा जाहलियास गाईकवाड याचा बदोबस्त होऊन सरकार किफायत जाहलियास करून त्याणीं मान्य केले. त्याजवरून शेवेसी मजकूर लािा आहे. जर करावयाची मर्जी असल्यास सरकार किफायत आहे. पाटीलबावानी लिहिले असता मग सरकारातून आईकों नये असें पक्कें असल्यास आज्ञा असावी. आकलेश्वरीं असाराम विनायक याणीं

सिक्क्या कापूस पिकावयाचा घातला चोर्हीकडील कापूस येथे गाठोडी बांध
वयास येईल सावकाराचें मानस भडोचे बदरची कमती पडे असें करावें
जसी आशा होईल त्याजप्रती करीन मौजे संबोद पा आंकलेखर व मौजे शं
करपूर माटे प्रो भडोच याचे सिवेचा कनीया पडला आहे याजकरिता ऐ
वन भडोचकराचा अटकाविला आहे यास्तव त्याणीं जवूसरचे सावकाराचा
पैका भडोचेस चाळिस हजार पावेसो अटकाविला आमची माणसे त्या ऐव
जासमागमें होती कारणे, टक्काळेंस रयाळ आपविलें तें त्याणीं अटकावून
ठेविलें, तेव्हां, असाराम विनायक याणीं सांगितलें कीं, तुम्ही सावकारी माल
अटकावितां हें चांगलें नाहीं आंकलेखराहून कागद व कारकून गेला
त्यामें बहुत सांगितलें तेव्हा त्याणीं तर, ऐवज सोडून दिव्हा परतु त्याचें
मानस आमचा कोणी अटकाऊन पैकेयाचा निकाल करून घ्यावा मी आलों
सो नर्मदा भडोचेबबळ उतरलों परतु खबरदारीनें उतरलों त्याजला ऐवजा
विशीं निकट जागली आहे आर्षी त्याबळा सागोन पाठविलें, सनद आणून
द्या, किंवा जमीन द्या, पैका घ्या त्याचें म्हणणें पडतें, जमिनीचे आकार
पुरता ऐवज ठेऊन बाकी द्यावा त्यास, हे गोष्ट घडल्यास करितों आशा
असावी सरकारातून पाटीलबाबास निघून पत्रें जाऊन, तेथून भडोचकरास
जरयेचीं पत्रें आलीं म्हणसे ठीक पडेळ बाजबीचें गैरयाजबी होतें, येवढें
वाईट वाटतें शेयेसी भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ३३५

भीमजानन

१७११ माघ शुद्ध ११

५

भीमत राजभी

नाना—

साहेब स्वामीचे सेवेसी—

विनति सेवक विश्वासराव आपाजी दिा देवराव महादेय, कृतानेक सा
नमस्कार. विज्ञापना येथील वर्तमान ता १२ ७ माहे माघ शुद्ध ११ पावे
सो स्वामीचे कृपेकरून शेवकारचें येथारिपत असे विशेष छ २४ रविलासरचें
पत्र नवाव अकबर अल्लीखान याचें दिल्लीहून आर्षी त्यांतील धर मार लि
हिला होता ता कांहीं समजस्पांत आला नाहीं परंतु राजभी पाटील बाबांचे
लस्करचें धतमान कीं इकडून सरकारची पत्रें व भीमत स्वामीचीं पत्रें गेलीं
त्याजवरून त्रिवर्ग सरदारांसी परस्परें रसायेण दोऊन मुभेदार पाटीलबाबांचे
येथे मेळवानीस गेले होते, परंतु हिमत बहादर याजबा मनांत दुषता नाहीं
बाह्य मात्र रक्षितात सैपुरखाले राजे याचे वकील राजभी मुभेदारायांचे सरक

*छ १२ जमादिलावरी माघ शुद्ध ११ येते, ११ येत नाहीं तथापि पत्र
१७११ माघांतील आहे, हें मजकुरावरून स्पष्ट आहे

रांत आहेत. याचे मार्फतीनें सलुखाचा पैगाम लागला आहे. मिर्जा इसमा-
यलवेग खाकानोडचे प्रातातच आहे. दोन्हीकडे सूत्र रक्षून आहे. जेपूरवाले
याणीं लाख रुपये खर्चास पो आहेत. परंतु वशर्थ मारानिलेची कुटुंबे शहरात
दाखल व्हावी, तेव्हा ऐवज सावकारानें द्यावा, ऐसा करार आहे. त्याजवरून
राज्याचा पाटील बाबाचा तह ठरणार तेव्हा कुटुंबे तेथे पो ठीक नाहीं. या-
स्तव तेथें वमयकुटुंबसुधा तेथेच आहेत. तह जात्यानतरी पुढे काय ठरेल ते
पाहावे. यानतरी छ ४ तारखेस हैदराबादेहून रो गणपतराव वकील याचा
जासूद यामार्गे गेला. त्याणे जवानी वर्तमान सांगितले की नवाब स्वारीस श-
हराबाहेर निघाले होते. ते समई कोठून पत्र आले नाही, परंतु, हत्तीवर स्वार
नवाब होते, त्यास लाखोटा आपले हातें फोडून पाहिला, आणि आपले जे-
वात ठेविला. मग मगरूनमुलुक याजकडे क्रोधाने अवलोकन केले, आणि
स्वारी ते धर्णी गहरात दाखल जाली. उपरातीक बदोबस्त खासपागास व
फौजेस ताकीद जाली की, जमा व्हावे. येसी आज्ञा होऊन डेरे बारादारीवर
जाले आहेत. जासूद संक्रातीस तेथून निघाला. मग डेरेदाखल कधीं जाले
असेल ते न कळे. रुख कोणीकडे जावयाचा, हे समजले नाही. हैदरखानाक-
डील ही वकील तेथून बारा कोसावर आला होता. काहीं टिक्याचा सरजाम
बराबर आहे. दोन हाती, काहीं जवाहीर, घोडे वगैरे आणिले आहे. कांही फौज
कुमकेस फिरग्याकडे रवाना करावयास मागणार, ह्मणून ऐकिले. वरकड, ये-
थील वर्तमान तरी दोहो दिवसा आड शाहाजादे स्वारीस निघतात. बागात सहल
चार घटका करून हवेलीदाखल होतात. समागमें रो बळवंतरावजी वगैरे मडळी
जात असते. नवाब अकबरअलीखान स्वामीचा स्तव बहुत करीत असतात की,
श्रम बहुत जाला होता, परंतु आमचा गौर ऐसा केला की, खुशवक्ती त्याची को-
ठवर सागावी, व बदोबस्तही खातरखा आमचे स्वामी करितील ह्मणून नित्य-
शाह बोलण्यात येतें. सेवेसी श्रुत व्हावे. आढळलें वर्तमान ते सेवकाने लिहिले
आहे. पत्राचे उत्तरीं सनाथ करणार स्वामी समर्थ आहेत. बहुत काय लिहिणें?
लोभ केला पो. हे विज्ञापना.

पत्रांक ३३६

श्री

१७११ माघ शुद्ध ११

सा. नमस्कार विज्ञापना ता.

प्रातःकाळ पावेतो स्वामीचे कृपावलोकनेकरून वर्तमान यथास्थित असे.
विशेष. राजश्री अलिबहादरबाबाकडून सरकारच्या लखोट्याची थैली एक
आली. येताच डाकेबराबर सेवेसी रवानगी केली असे. थैली पावल्यानतरी
सरकारचे लखोटे जे असतील ते सबनीस हुजूर प्रविष्ट करतील. इस्मालवेग
पळोन जैपुरास गेला. तेथें राज्यानी घरास येऊन, बहुता प्रकारें खातरजमा

करून, येक हाती व तरवार व + + + घेऊन सन्मान केला याप्रौं जैपूरचे पत्रें आलीं त्यावरून सेवेसी विनति लिहिली असे सेवेसी भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ३३७

श्री

पो छ २५ जमादिवासर तिसैन

१७११ माघ वद्य ७

रु

सेवेसी श्रीराम सदाशिव कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना ता छ २१ जमादिवासर, शुक्रा लष्कर गंगातीर नक्षिक कोसमर प्रात तेलग, ययास्थित असो विशेष राजभी रघोजी भोसले यामकडील दिनचर्या छ १ रघेलासर प्रात काळी स्नान देवपूजा करून, न्यार घडी बाईकडे दरबार करून, प्रहर दिवसा स्वारी सकरदरियास गेली तेथे डेरेंगुष्ट्या पाहून आले सायंकाळ पासून दोन प्रहर रात्र पावेतो दरबार जाला शिलेदार लोकास वगैरे दोन दोन रोजमरे खर्चास देविले, व गंगातीरीं धर्मादावबद्दल दादा हज्जार रुपयांच्या अघेल्मा पावल्या करावयास सांगितलें गंगातीरीं व मार्गी जाताना मा हागाई बहुत आहे सणून रस्त यावयास याचा मुख्य आहे तेथ पावेतो क माधिसदार यास ताकीद करविली की, जागा जागा परगण्यांत वाण्डिदमी असतील त्यांस सांगून गह्या मरून लष्करचे मार्गी आणीत जावा सणून सांगविलें छ २ रोज प्रात काळी स्नान देवपूजा करून, भवानी काळो व भवानीपंत मुनसी यांस बोलाऊन, दोन घडी खलवत करून, हाडून कमा विसदार मंडळी बोलाऊन त्यांकडे बान्या येथे त्या ऐवजीं लोकांस वरता करून देविल्या छ ४ रोज प्रात काळी स्नान देवपूजा करून, आईकडे प्रहर भर खलवत केलें जावयांनीं तल्लेकरिता अडविलें होतें, त्याचा जावसाळ चाचे मानकरी याजवर टाकला आहे चौबांनीं सांगाथें तें उभयतां ऐकाथें, असें केलें आहे परंतु, हे चौबांचें ऐकतील हेंहि प्रमाण नाहीं छ ५ रोज प्रात काळी हजामत करून माहादामी लष्करी यांसी चार घडी खलवत केलें स्नान देवपूजा करून, प्रहर भर बाळायार् याचे खोसरीवर यसन, पागेची पोर्डीशिगरे आणून पाहिली छ ६ रोज प्रात काळी माहादामी लष्करी यांसी दोन घडी खलवत करून स्नान देवपूजा केली बाईकडे न्यार घडी जाऊन यशवतराय नाईक रुसला होता त्यास, वेंकोनी भोसले पाठवून, त्यास सम जावून आणविलें छ ८ रोज मंदवार प्रात काळी स्नान देवपूजा करून, बाई कडे जाऊन, भवानीकाळोस बोलाऊन, दोन घडी खलवत जालें तिसरे प्र हरी स्वारी तयार करऊन पाटण पोशास करून, चौकटा मोत्यांची कंठी घालून, पोण्यावर स्वार होऊन पश्चिमचे शुभवार-दरवानानें निघोन, दध जेस सकरदरियाचे यागामवळ डेरे दिस्ते, तेथे डेरे-दाखल, मागील दोन

घडी दिवस राहता, जाले. चिमावाई वगैरे याची स्वारी च्यार घडी रातीस डेन्यास गेली. छ १० गेज प्रातःकाळीं स्नानदेवपूजा करून, भवानी काळो यासी च्यार घडी खलवत केले. प्रहर दिवसा स्वारी निघून, सितावडीजवळ सगमावर माहादेवाचे देवालय वाधितात ते पाहून, फुटाळ्या तळ्यावर जाऊन, घडीभर वसून, तळ्यात मणूप घालून, पाणी किती आहे म्हणून पाहिलें. तिसरे प्रहर सकरदरियास लक्ष्मीनारायणाचें दर्शणास गेले. छ ११ रोज कूच करविले. पाच कोस मौजे पाचेगाव येथील मुा करविला. डेरे व लष्कर वगैरे झाडून गेले. माघून स्वारी जावी, तो पिराजी जाधव याणें तलवेकरिता पेशजी स्वारी सितावडीजवळ प्रहर रात्रपर्यंत अडविली होती, तेव्हा लटकी तोडजोड करून दिल्ली, त्याचा कज्या चुकला नाही, तेव्हां त्याणीं आणखी सागून पाठविले की, माझे तलवेचा फडशा जाला नाही आणि स्वारी जाती हें ठीक नाही, तलव द्यावी तेव्हा जावें हे उत्तम आहे, नाही तरी स्वारी मार्गे कोणासी बोलावें, माझी तलव तो लक्ष सव्वालक्ष रुपये येणें, स्वारी गेल्यास मी येथे नागपूरचे वाणी वकाल व सावकार धरून दोन लक्ष रुपये वसूल करीन. या प्रमाणें जाधवाणीं सागून पाठविलें. तेव्हा स्वारी जाणें राहिली. पुढील मुा झाडून लष्कर गेलें. या मुकामी खासे सडे व सुदसदी व वायकाच्या पालख्या मात्र होत्या. ते दिवशीं मुा जाला. अवधी रात्रभर तळावर जागाजामा खलवत—या ठिकाणीं दोन घडी, येथून दुसरे ठिकाणी दोन घडी या प्रमाणे—अवध्या तळावर खलवत जालें. राहुटी, कनात, चादणी काहींच नाही. उघडे होते. सकरदरियाचे वागातून भोजन करून येत होते. दोन दिवस वायका देखील पालख्यामधेंच वसून राहिल्या. छ १२ रोजी जाधव तो काहीं ऐकेना. याचें मानस चालीस पन्नास हजार रुपये द्यावे. तेही चिठी—वरात द्यावी. जाधव तो एक रुपया सोडू ना हणेत. तव्हा, त्याजवर लटकाच दाव टाकून, हल्ला करून लुटून घेतो हणून गारदी व शंभर दोनशे लोक पाठविले. हल्ला जाऊन उभी राहिली. त्याणीं सागून पाठविलें, हल्ला पाठवा, लुटून घ्या, आह्मी सिद्धच आहोंत, पाणिपतावर बुडालो अथवा बादामीवर मेलों म्हणू, जिवावरच उदार जालोंत, परंतु तलव सोडणार नाही. याप्रमाणें सागून पाठवीत. तेव्हा सायकाळीं जाधवास अठ्ठावीस हजार रुपये नख्त देऊन, बाकी ऐवजाची निशा दोन महिन्याचे कराराणें महमद अमीखा पठाण शिवणीकर यांची दिल्ली. तेव्हा रात्रीं कूच केलें. प्रहर रात्रीस नगारा, निशाण, जरीपटका पुढें लाऊन दोन प्रहर रात्रीस स्वारी निघून पाचगावचे मुकामास गेली. समागमें पन्नास-साठ राऊत होते. रात्रीं काशीकर सावकार आला. त्याची भेट जाली. शंभर मोहरा नजर ठेवल्या. जाधवाचे तलवेकरिता दोन दिवस धोल पडला. झाडून लष्कर कूच करून पुढील मुकामी गेले. खासे सडे उघडे होते. लाख

रुपये देण्याचा मजकूर बहुतसा नाही कारभारी—मुत्तही याजमर्च्ये कोणी भारी माणूस तोडजोड करून उलगडा पडेल असा नाही चाट्या—शिंप्या प्रमाणे मुळही आहेत छ १२ रोज साता कोसाचे कूच केले मोखन मा स्यावर प्रहर दिवसा घोण्यावर बसून, पेशर्जी मुघोजी मोसले व सावाजी मोसले यांची छद्माई जडली ते जागा मुकामापासून दोन कोस होती तेथे जाऊन पाहात होते बिकडून तोफा लावल्या तिकडे त्यांचे लोक हुजरे होते चौहूकडे रण पाहून घोण्यावर उभे घडीमर होते जागा बहुत यशस्वी आहे, झणून बोलले तेथून सायकाळी स्वारी मगरघो कण्याचे मुकामास येण्यास आली छ १४ रोज कूच नवा कोसाचे आले प्रहर दिवसा स्वारी निघोन, मार्गात मौजे चणवड व शिरसी येथील पागा व गाईचे खिलार पाहिले सायकाळी स्वारी गिरडचे मुकामी येण्यास आली छ १५ रोज पघरा कोसाचे कूच आले प्रहर दिवसा गिरडचा पीर डोंगरा वर आहे त्याचे दर्शनास गेले तेथून स्वारी निघोन सायकाळी शेगावचे मुकामास आले पघरा कोस मजळ मारी जाली झणोन छ १६ रोजी मुगा केला छ १७ रोज प्रातः काळी कूच आले रव पडली वैद्यम व याजीराव पाटणकर याणीं तळबेकरितां येऊन अडविले तेव्हां स्वारी मागील मुकामीच राहिली निमे लफ्कर दहा कोस पुढे भाटाचे मुकामास आले पाटणकर याणीं अडविल्यामुळे तीन रोज स्वारी तेथेच होती पाटणकराकडे यांचे कर्ज होते ते तळबेत घेवा करून, त्याचा रोसा त्यास देऊन आणखी नव्हत्तार रुपये नफ्त दिले तेव्हां तेथून कूच करून मा याचे मुकामास आले छ २१ रोज कूच करून सात कोस चंद्रपुरास तिसरे प्रहर आले सायकाळी माहाकाळी देवीचे दर्शनास स्वारी गेली छ २२ रोज प्रहर दिवसा स्वारी शहरांत गेली शहरचे दरवाज्यांत एक इत्या व धर्करें मारिले किह्या झाडून फिरून पाहिला तेथून माहादजी गुजर यांचे घरीं मोमनास गेले तिसरे प्रहर शिकारीस गेले धाघरा वगैरे छाऊन पाहिल्या शिकार कांहीं मिळाली नाही दोन घडी रात्रीस येण्यास आले छ २३ रोज प्रातः काळी स्नान करून स्वारी निघोन शहराबाहेरून शहरास प्रदक्षणा केली पाहिले रघोजी मोसले यांचे चंद्रपूर घेतले तेव्हां गांवबुसास व दरयाज्यास जागाजागा खोपाचे गोळे लागले आदेश ते सादून जागा जागा उभे राहून पाहिले तिसरे प्रहर शिकारीस गेले तेथे पांचसास तितर मात्र मिळाले सायकाळी येण्यास आले चंद्रपुरास बहुत दिवसा स्वारी आली झणोन तीन चार मुकाम करून शहर व किह्या पाहिला छ २६ रोजी चंद्रपुरातून कूच आले नगाव, निशाण, जरीपट्टा, परखोजी मोसले याजपरोपर पुढे राऊन स्वारी माघून दोन घडी दिवस राहतां मुगा आली नगाव, निशाण, जरीपट्टा, स्वारीवा ठेयीत नाहीत छोकांचे मुसरे प्यावपाचा बहुत त्रास येतो मागून स्वारी

बराबर दीडशें दोनगे लोक असतात. कोणे दिवशीं चाळीस पन्नास असतात. छ २८ रोज कूच दहा कोसाचे जाले. झाडीमुळे दिवसा मार्गांत स्वारीस चा लावयास रवेची वगैरे बहुत दाटी होती. स्वारी लौकर चालत नाहीं. झाडी बहुत, मार्ग लहाण, याकरिता मागील प्रहररात्रीस स्वारी सर्वांची निघून पुढें गेली. दोन प्रहरा मार्गांत प्रणितो नदींत भोयाकडून मासे धराविले. तें जाळें तुटले. मर्जी बहुत दिक्क जाली. जरीपटका, निशाण वगैरे मागून भवानी काळो घेऊन आले. छ २९ रोज कूच होऊन, स्वारी निघून मार्गांत शिर-पुरचा किछा पाहिला. तेथील दरवाज्यात एक हल्या मारविला. छ १ जमा दिलावळ च्यार कोस मौजे मेटपल्लीचा मुा जाला. छ ३ रोज सात कोस मौजे नकलपल्लीचा मुा जाला. छ ४ रोज पाच कोस कोटपल्लीस मुा जाला. छ ५ रोज गुरुवारीं पहिले प्रहर दिवसा स्वारी गगेस आली. येथें चिनुरावर मोंगलाकडील फौज दोन हजार पावेतों आहे. राजा रड्डी भेटीस आला होता. स्वारी येताच त्याची भेट उभाउभी जाली. उभयता क्षौर केली. तीर्थ उपास करून छ ६ रोजीं श्राद्ध केले. छ १० रोजी प्रहर दिवसा स्वारी सर्वांची, मुा पासून काळेश्वर च्यार कोस आहे, तेथें प्रणितेचा सगम जाला आहे, तेथे स्वारी गेली. काळेश्वराचें दर्शन करून सायकाळीं आले. छ ११ रोज तिसरे प्रहरीं राज्या-रड्डी डेज्यास आला होता. च्यार घडी वसून गेला. छ १३ रोज स्वारी सर्वांची चिमावाई वगैरे सुध्दा काळेश्वरास गेली. गगादक्षणीं माडव घातले. वेंकावाशास्त्री सोमयाग करितात. शास्त्रीवावांनीं खाशास विचारिलें कीं, याग करावा असे चित्तात बहुत आहे, परंतु साहित्य काहीं अनुकूल नाहीं. त्याजवरून खाशांनीं सांगितले, साहित्य काय पाहिजे तें देवितो. छ १४ रोज यज्ञास आरंभ केला. छ १६ रोज प्रहर दिवसा स्वारी, चिन्नूरचे किछ्याजवळ अगस्तेश्वर महादेव आहे, त्याचे दर्शनास गेले. दर्शन करून किछा पहावा, अशी मर्जी होती. दोन प्रहर जाले, उशीर लागेल, पुढें एकादे दिवसा पाहू ल्हाणाले. भोयकिछा आहे, लहाण आहे, त्याचें लष्कर पायदळ दोन हजार पावेतों आहे, तें बाहेर किच्याच्या जवळच उतरलें आहे. यज्ञमंडप ठेंगणे घातले. त्यास तिसरे प्रहरीं, आहोती टाकते वेळेस, माडवास आग लागली. त्याचे शांतीच्या आहोती टाकल्या. छ १७ रोजीं तीन पशू, छ १८ रोजीं एक पशू, ऐसे च्यार पशू मारले. यज्ञमंडपात शूद्रांनीं जाऊ नये, पाहू नये. खासे नित्य जाऊन कुडाजवळ बसत होते. आहोती टाकते वेळेस ब्राह्मणासी बोलावें. हे आहूत कोणती, कशाची ल्हाणून पुसावे. होमाचे वगैरे ब्राह्मणाचे चाळीस पन्नास पात्राचें स्वयंपाकाचें साहित्य नित्य कोठांतून पाठवीत होते. छ १९ रोजीं यज्ञ समाप्त जाला. शास्त्रीवावा व आणखी ब्राह्मण खाशाजवळ बहुत स्तुती करीत होते:-महाराज ! यज्ञ बहुत चांगला झाला. हत्ती, नगरा,

गारदी, तोफा, बसुला वगैरे घाराची शिळक समारम चांगला जाला कृता मुर्गी विश्वामित्राणी यज्ञ केला होता, त्याप्रमाणेच हा यज्ञ जाला अशी बहुत खुशी केली परंतु हत्तीतोफा फुकटच्या होत्याच सरकड, आणखी कांही यज्ञसयबें घर्म किंवा ब्राह्मण मोक्षन-सत्सर्पण केलें नाहीं होमाचे सोळा ब्राह्मण व आणखी पंचवीस तीस ऐशा पन्नास ब्राह्मणांस एक-एक रुपया दक्षणा दिव्ही मुछही, मानकरी, शिळेदार वगैरेयाणी यज्ञापुढें, कोणी मोहोर, कोणी दाहा रुपये, पांच रुपये ठेवळे, झणून, मराठे मानकरी वगैरे सर्वास मेळवानी धाळीबावाकडून करविली साहित्य कोठांतून पाठवून दिव्हीं नांव मात्र शाळीबावाचें ब्राह्मणांस व लोकांस बहुत भ्रम होता कीं, यज्ञास साहित्य ला गेल तें देवितों झणून खासे बोललेत कनिष्ठपक्षां प्यार पांच हजार रुपये लागतील, असें सर्वांचें मानस परंतु कांहींच न केलें अजमासे प्यार पाचशें रुपये लागले असतील गरोस आल्यापासून दीडशें दोनशें गोदानें दिव्हीं व अन्नछत्र घातलें नित्य दोनशें तीनशें प्यारशें ब्राह्मण जेवितात बंदोबस्त चांगला नाहीं तिनशें पात्राचा स्वयंपाक करवितात, तेथें पाचशें ब्राह्मण ये तात तेव्हा, ब्राह्मण उपाशी उठतात कोठाले-कारमारी खयाली करितात त्याची चौकशी नाहीं भूरदक्षणा ब्राह्मणास एकादो दिवशीं देणार व गनदान देणेंत आहेत छ २० रोच समारुची मोगळाकडील याची मेळवानी, मुदबस्तचें साहित्य व बकरी, आली होती तें निमें मानकरी वगैरे लोकांस वांटून देविली महागाई, आठ दहा शेराची धारण आहे समागमें पौस एक हजार व तोफा लहा ण अच्छेर गोळ्याच्या प्यार आहेत, व बाणाचे उट दाहा, व गारद दोनशें आहेत समागमें यात्रा नागपुराकडील वगैरे दोन हजारआली आहे येथें शिवरात्र करून, आमावाधा आल्यावर, चिमाबाई वगैरे वैकोमी भोंसले एथून प्यार मजली राखे श्वरास जाणार. व रघोमी भोंसले नूच करून धिरपुरास अथवा चंद्रपुरास आऊन राहाणार. चिमाबाई राखेश्वराकडून आल्यावर, हुताशनी चंद्रपुरी करून सवत्सरप्रतिपदेस नागपुरास जावें असा मजबूर आहे राजभी भयानी काळो याणी येथें लक्ष-होम केला घोस्याचे छकडे व कारखाने वगैरे काळ पुढें नागपुरास खावले स्वारीबारा लोकर घाल्य नाहींत व तेथें माहागाई आहे, याजमुळें पाठविले सेवेसी भुत होय हे विरूपना

पत्राक ११८

श्रीगजानन

पो छ २५ रजब, तिसैत

१७११ पासून शुद्ध ६

रु

भीमत राजभी-नानासादेव

स्वामीचे सेवेसी —

विनंति सेवक विश्वासराव आपाजी, दिता देवराव महादेव, फुत्तानेक शां

नमस्कार विज्ञापना येथील वर्तमान ताा छ ५ माहे जमादिलाखर माा गार-
दौड स्वामीचे कृपेकरून वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. स्वामींनी कृपा क-
रून छ १५ जमादिलावलचे पत्र पाा सेवकास सनाथ केले, तेणेकरून अत्या-
नद जाला. यानतरीं येथील वर्तमान. रो लाला फत्तेचद तेथून आज्ञा घेऊन
निघाले ते येथें छ २० तारखेस पावले. त्रितीय प्रहरीं मिर्जा मुजफरबक्त शा-
हाजादे याचे मुलाजमतीस राजश्री बळवत रावजी, लालमुनशी वगैरे सर्व
मडळी गेलो. मुलाजमत जाली. खैर आफीयत मिजाज खुसीचे वर्तमान
श्रीमताचें व स्वामीचें पुसिलें. नतर लालानी वर्तमान मुफसल हिंदुस्थानचे
वगैरे निवेदन केलें. दोन घटका दिवानखान्यात होते. मग, नवाब अकबर
आलीखान याची भेटी जाली. परस्परे खैरआफीयतचे बोलणे जाले. च्यार
घटका वसून सायकाळी आपले घरास आले. दुसरे दिवशीं छ २१ तारखेस
लालाफत्तेचदजीस बोलाविलें. मग मारानिले नवाब यासीं हजर जाले. वर्तमान
पुसिलें कीं, आता आह्मास श्रीमत बदोबस्त करून रवाना कधीं करितात?
हिंदुस्थानचा रग दिवसोदिवस विघडत चालिला. मुलकाची खराबी होत
आहे. दगा मिटत नाही. यैसा जाला आहे. त्यास, आह्मी येथे उगेंच वसलों
आहो. तरी काहीं काम आम्हाकडून घ्यावे. म्हणजे आह्मात काहीं माणुसकी
आहे किंवा नाही हे व्यानास येईल. इसमालवेग कोठील कोण ऐसें असता
पन्नास हजार फौज वाळगून कजागी करितो. त्यापक्षीं आमचे पदरीं तरी
नाव आहे. तरी आपला उपराळा मात्र असाचा. मग चिंता नाही. खातरसा
हिंदुस्थानचा बदोबस्त आपले प्रतापानें करू, व राजे रजवाडे इसमालवेग
हे सर्व आमचे सधानांत आहेत. ऐसें विस्तारें बोलणें जालें. परंतु त्यातील
मुख्य भावगर्भ हा कीं, आमचे खर्चाची वाढ, यास्तव सत्वर बदोबस्त क-
रून रवाना करावें. दिलीहून खोजेजादा निघोन जैपुरास मेला. त्यास रजवाडे
व उदेपूरवाले याचें येक सधान होऊन, खोजेजादे यास सन्मान करून
ठेविलें आहे, व गाजुदीखान शाहाकडून फौज घेऊन बिकानेरावर आला
आहे. त्यास राज्याकडील वकील गेले आहेत कीं, तुम्ही येऊन सामील
व्हावे. खोजेजादे येथें आले आहेत. त्यास याजला मुखतयार करून विजार-
तचा कारभार आपण करावा, ह्मे एक राजकारण नवे निघालें आहे. त्यास
या प्रसर्गी आहीं गेलो तरी हा बखेडा काहीं होऊ पावणार नाही. आपले
प्रतापानें दिल्ली, दक्षणाहिंदुस्थान एक होईल. याप्रमाणे भाषण जाले. मग
लालानी आज्ञेप्रमाण उत्तरें चागलीं केलीं कीं, उतावळी न करावी. काम
मोठे आहे. यास्तव सोईनें सर्व मर्जीनरूप होईल. याप्रमाणें त्यास नवाबानीं जे स-
मर्थी धडपसरचे मुकामीहून कूच जाले, त्या समई लालाफत्तेचद याजपाशीं सात
दफाची यादी लिहून दिल्ली होती कीं, श्रीमत कैलासवासी भाऊसाहेबानीं
जुवाबक्तशाहाजादे यास वलीअहद करून वसविले होते व तोच इरादा धरून

आम्ही आपलेपार्शी आलों आहों ऐसी खर्चाची सफलीक व शाहानादे याचे समसजची बगैरे सात कळमें छेहून दिव्हीं होवी त्याचें उत्तर काय करून आला झणून पुढिलें त्यास, आलांनीं आशेप्रमाणें साकत्य सरकारचा उपर राखून, त्याची मर्जी सतोष घाटे ऐसीं उत्तरें केळीं तीं छालापचेसद समस पायापासी विनति करितीस, त्यावरून ध्यानारूढ होइल सेवेसी भुत व्हावें मी गरीब निराश्रित आहे माझी शरम स्वामीचे चरणास असे बहुत काय लिहो ? कृपा छोमाची वृद्धि असावी हे विज्ञापना

पत्रांक ३१९

श्रीगणपती १७११ फास्तुन शुद्ध १०

राजभी गोविंद खुनाथ जोशी स्वामी गोसावी यासीः—

सेवक परशुराम रामचंद्र नमस्कार विनती उपरी या धामाची विठ्ठल कुलकर्णी मौजे चिकुडें, काा कोडोली, याणीं विदित केलें कीं, आमचा व आमचे पुतण बापूजीबाजी याचा वाट गिविती पेशबी कमिया होता त्याचा निवाडा वाळव्याचें थलीं होऊन परस्परें समजपत्रें व निवाडपत्र जालें आहे त्याप्रमाणें बापू जिवाजी आमचा पट्ट्या करीत नार्हीत येविशीं वाकीद जालीं पाहिजे झणोन, त्यावरून, हें पत्र लिहा असे तर, तुम्हीं येविशींचें मनास आजोन, निवाडपत्राप्रों यावरवी पट्ट्या बापू जिवाजी करीत नउत्सास निक्षुण वाकीद करून निकाळ करवणें तेंय न ऐकत, तर हुदूर पाठवून देणें आणिलें छ ९ जमादिलाखर, मुा तिसै नया व अल्प हे विनती •

पत्रांक ३४०

श्रीगजानन

१७११ फास्तुन वद्य ८

रु

पो छ २५ रजव तिसै

श्रीमंत राजभी

नाना

साहेब स्वामीचे सेवेसी —

विनति सेवक विश्वासराव आपाजी, दिला देवराव महादेव, कृतानेक सां नमस्कार विज्ञापना येथील वर्तमान ता छ २१ माहे जमादिलाखर मुा दौठ स्वामीचे कुपेकरून वर्तमान यथारिथ असे विशेष कृपा करून छ ७ जमा दिलाखरचें पत्र पो वें पावळें सेवकास सनाय केलें तेंणेंकरून आनंद जाला यानतरी येथील वर्तमान छ १८ तारसेस नवाय आकरआलीखान यांचीं पत्रें व अन्ववार घेऊन येक नाबर मोदयत आकरू काहीहून आला व सकसी नवाय मुत्पाददौला त्याचा पुत्र मुयारकदौला ऐसे उमयतां हिंदुस्थानांतून

* 'हे विनती' येवढीं अर्थें व मयन्यावरिह 'गणपती' हीं अर्थें सुद्ध परशुरामभाऊ पटवधन यांचीं आहेत

आले. त्याणी तिकडील अगच्चा आणिही आहे. त्यांत वर्तमान तरी: राजश्री पाटीलवावाचा मत्तचा प्रेम हेमर आहे. उकडून सगळ्यांची पत्रं व स्वामीची पत्रं गेलीं की, तिथी सगळ्यांनी येवंचित्तान अगून मगलत करावी, द्वैत नसाव, व हिमलतपादर पान सरसज ठेतावे. त्यावरून पाटीलवावा बोलिले की, आम्ही येवताने आम्हीचि नाही, परंतु नवाव आलीवहादर ऐकत नाहींत, त्यास आमचा उपाय नाही. निमतपादर येऊ दिवसी आपला मळा कापून पान घेता. तेव्हा आलीवहादरवावाच सवर जाली. त्यावरून तेथं गेले, आणि मारातून नेमताची सुवा येतली. बहुत ग्यातरसा केली. सर्चाची तकलीफ होती. त्यावरून, पाटीलवावांनी व तसे त्याचे जनान्यास नक्ती त्यावरून, काही पयभीता मातजोड्या नगरे जिनत किनसाप पा दिल्ले. आणि आलीवहादरवावा, पाटीलवावांचे मुकवपु तेथे आहेत, त्याचे डेन्यास गेले होते त्यास, त्याजना हे वर्तमान साकत्य सागितलं की, वावा ऐकत नाहींत, आणि हिमलतपादर आज आपला मळा कापून घेत होते, त्यास आमचा उपाय नाही. त्याजना निहाळ मारी त्यास काय करावं, त्यावरून फिकीर. वावा त्यास होऊन पाटीलवावांचे डेन्यास गेले आणि सागितलं की आलीवहादरवावा नेम आले आहेत, तरी आपणही चालावं. त्यावरून पाटीलवावा व राणिसानभार त्यास पाऊन गेले. उभयंतान्या भेटी परमलो-भाने जाल्या. बहुत तेंभाची चोळणीं साली. मग पाटीलवावांनी वावास हातीं धरून आपले डेन्यास गेले. परम निष्टानार कला. वने वंगेरे जवाहीर अक-रागोन तवार वत्तन हाती धोडे दोन ऐमे आणिले. परंतु वावांनी काहीं घेतले नाही. आतर, पानदान मात्र घेतले, आणि स्वार होऊन आपले डे-न्यास दाखल जाले. वगळट तुभाभाट फिरगी याचे नवे पलटणें वाची तयारी जाली आहे. त्यावरून वावास त्याची कवायत दाखवायास बोलाविलं. त्यावरून सुभेदागम बोलाऊ पां कीं, पलटण पाहावयास आप-णही चालावं. त्यास सुभेदागनी निगोप सागोन पां कीं, आमचे थेंथें लो-काचा गवगवा बहुत जाला आहे, यास्तव येणं होत नाहीं, आपण जाऊन पाहावी. ऐसं सागून पां. आणि आपले लोकास सागोन पां कीं, तुही ये-ऊन हागामा करणे. त्यावरून लोकानीं येऊन हागामा केला. पाटीलवावा पलटणाची तयारी पाहून व्हून खुशवक्ती जाली. मग स्वार होऊन डेरेदाखल जाले. राा कासीवा होळकर दिल्लीस गेले आहेत. मुलाजमतीस ग्राहानिजामुद्दीन याणी येऊन अर्ज केला कीं, मुलाजमतीस चालावे. त्यावरून बोलिले कीं, रो पाटीलवावाप्रो आमचा मान व त्या सिरस्त्याप्रो खीलत वगैरे द्यावं, तरी येऊ, नाहीं तर साप्रत येत नाहीं. त्यावरून ग्राहजीने विनति केली की आज्ञेसिवाय मी नाहीं, परंतु हुजुरात साप्रत खर्चाची तकलिफ बहुत आहे, यास्तव लाच्यारगी आहे, नाहीं तरी गुता नाहीं. मग कासीवांनी सुभेदारास पत्रं पां

की, मुलाजमतीचा प्रकार याप्रमाणे आहे त्यावरून सुमेदारानीं लिहून पां
की, तूत मुलाजमतीस न जावें, पुढें आली लिहून पां ठेव्हां जावें त्यावरून
महक्फ राहिलें दिखीहून खोने जावे जैपुरास गेले होते तेथून जेतपुरास गेले
शहरापासून येक कोस बाग आहे तेथें मुकाम करून आहेत राज्यांनीं सिद्दाचार
मात्र केला परंतु मुलाजमत अद्याप जाली नाहीं राजे विलेसिंग याचा दिवाण
आहे त्याणें कांहीं वर्तमान जैपूरकरास लिहों त्यावरून दिवाणावर इतराज बहुत
आहेत जैपूरवालेही आपले पौजेची तयारी करून आहेत जोतपूरवास्याकडीलही
पौज रवाना कुमकेस जाली आहे दिल्लींत शके नित्य पडतात शह
रांत बदोबस्त चांगला नाहीं पातझाई सलावीन आहे त्यांस उपोषणें पड
तात वसलें नाहींत रात्री खीतानें हेराण, तेव्हां पातझाईंनीं कांहीं रज्या करीव
करून पां दिव्या याप्रों दिखीचें वर्तमान लिहों आहे त्याप्रों पाटीलबाबाचे
भगैरे लस्करांत नित्य चोऱ्या होतात घोडें, उटें नेतात सावकाराचें दुकान
फोडितात ऐसा प्रकार आहे यरकड, येथील वर्तमान हुताशनीचा समारंभ
वा ५ पचमीस राजभी बळवंतरावजी यांणीं रगाची तयारी करून कुसुयी
रंग व केशराचा व फुलांचा वगैरे गुलाळ सर्व साहित्य घेऊन सर्व मडळी
सुधा शाहजादे यांचे हुक्म दिवानखासात समारंभ न्यार घटका नाचरग
आला बहुत सतीप जाले मग नचाय अकरारभालीखान याजकडे दोन घ
टका नाचरग होऊन, साईकाळी आपले घरास आले सेवेसी भुत द्वाभें
जालें वर्तमान तें सेवकानें लिहिळें आहे बहुत काय लिहिणें ? जेम केला
पो हे विज्ञापना

•

पत्रांक ३४१

भी

१७११

वेदशास्त्रसंपन्न राजभी सदाशिव दीक्षित यानपेययाची स्वामीचे सेवेसी:-

विद्यार्थी बाळाजी जनार्दन सां नमस्कार विनंति उपरी येथील
कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित असलें पाहिजे विशेष आपण
पत्र राजभी बाळाजी भिकाजी याजबरोबर पाठविलें तें पावलें राजमंडळचे
तैनातीया व वर्षासनाचा ऐवज पावत नाहीं, व एखतपुरचा मार लिहिला
व मारनिष्ठिनें सविस्तर सांगितलें, त्यावरून कळलें ऐशास, आपले लिहि
त्यावरून, राजभी हरीपत यांस वर्षासनाचे ऐवजाविशीं सांगितलें आहे,
व सरकारची सनद येक हजार रुपयांची साळायादचे ऐवजाची मारनिष्ठेस
दिली आहे सनदेप्रमाणें आपल्यास ऐवज पावता फरतीर व इनाम गांव
चाहि बदोबस्त करून देतील लोभ असो दावा हे विनंति

पत्रांक ३४२

श्री.

१७१२ अधिक आपाढ वद्य १

पंश्री मुख्य प्रधान श्रीराव सवाई माधौ राइजू. येते श्री महाराजाधिराज श्रीमहाराजा श्रीराजा धौकलसिंघजू देवके वांचनै आपर उहांके समाचार भले चाहिजै. इहाके समाचार भले है. आपर जादा दिननतै अपने पाती समाचार नहीं आये है, सो लिखिवी. अरु उधरकी इधरकी बात आगै तै येक चली आई हे. काहूतरह जुदाइगी नही रही है. तिहितै अव आपकौ जादा जादा चलाउ नौ. इहा तै पश्री पडित मोरौजी कौ पठवाये है. सो हकीकति इनके कहैनानि वी. पाती समाचार लिखत रहिवी. असाढवादि १ संवत् १८४६ सुा परना.

पत्रांक ३४३

श्री.

१७१० मार्गशीर्ष शुद्ध १

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य राजश्री महिपतराव कृष्ण गोसावी यासी:—

सेवक माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार. सुहुरसन तिसा समानीन मया व अलफ. तुर्ही पत्र छ ६ सफरचे पाठविलें तें छ २७ मिनहूस प्रविष्ट जाहलें. लिहिला मजकूर सविस्तर अवगत जाहला. श्री नरहरीसानिधेय करून शरीरप्रकृत चागली आहे, क्षणून लिहिले. उत्तम आहे. रा छ २९ सफर. बहुत काय लिहिणें? लेखनसीमा.

पत्रांक ३४४

श्री

१७१० मार्गशीर्ष वद्य १४

छ माा अनाम देशमुखदेशपाडे मामले वीड यासी:—

माधवराव नारायण प्रधान सुा तिसा समानीन मया व अलफ. मामले-मार पोादगर जाहागिरीचे गाव राक्षसभुवन वगैरे येथील अमल महिपतराव विश्वनाथ याजकडेस जातीस व पागापथकाचे वेगमीस सरमजाम चालत होता. त्यास ते मृत्य पावले, सबब त्याचे पुत्र राजश्री सिद्धेश्वर महिपतराव याजकडे जातीस व पागा पथकाचे वेगमीस सरजाम सालमजकुरापासून करार करून दिलहा असे. तरी, मारनिलेशीं रुजू होऊन, अमल सुदामत प्रां सुरळीत देणें. जाणिजे. छ २७ रविलावल. आज्ञा प्रमाण. लेखनसीमा.

श्री

राजा शाहु नरपति-
हर्षनिधान माधवराव
नारायण मुख्य प्रधान.

पत्रांक ३४५

भी

१७१० पौष वद्य १२

तीर्थस्वरूप मातुभी तार्ई बडिलाचे सेवेसी —

अपत्ये माघवरावाचे साष्टांग नमस्कार विनती येथील पौष बहुल द्वादशी पर्यंत बडिलाचे आशीर्वाद करून यथार्थित अस, विशेष आपणाकारणें मकर संक्रमणाचे तळि शर्करासुक्त पाठविले आहेत स्वीकारून उत्तर पाठविले पाहिजे बहुलकाय लिहिणें ? हे विनती

पौ छ ३ जोषळ उर्फ माघ शुभा ४ शुक्रवार शके १७१०

पत्रांक ३४६

भी (नकळ) १७११ वैशाख शुद्ध ११

यादी राजभी रघोजी भोंसले सेनासाहेबसुभा यांबकडील करारमदाराचीं कळमें पेशचीं कैलासवासी मुघोजी भोंसले सेनापुरघर पुण्यास आले तेसमयीं करार जाला त्याप्रों वगैरे सुा तिसा समानीन मया य अळफ

घरचा अगर बाहेरील कसाहि प्रसंग पडला तर सरकारचे लक्षाशि धाय कुसरे लक्ष घरणार नाही येणें प्रों करार

इम्रजाचा विषाड झाला तर दरीक सरकारचे येणेंप्रों करार.

त्रिवर्ग बंधू सरकारचे लक्षांत राहू, कुसरे लक्ष घरणार नाही, येणेंप्रों करार

पांचहजार रुपयाचें कापड याळापूर व वासीम पेशबाचिं कराराप्रों दरसाल सन सीत समानीनापासून सरकारात देत जावें, असा करार आहे त्यास कराराप्रमाणें मागील कापड देऊ पुढें दरसाल देत जाऊ येणें प्रों करार

संस्थान गढे मडलें, रेवा उत्तर तीर, राजभी संडोजी भोंसले सेना साहाइर यास फौजेचे सरजामास सर काटावून करार करून दिव्हें त्याचे

पा गगयडी येथील महाल सर कारांत आले आहेत तेथील घांस दाणा तुमचा तो तुमी घेऊ नये याचे ऐवजीं प्रा यराड येथील सरदे घमुसी व वापवीचा ऐवज सबादोन लक्ष या तुझाकडे दरसालचें येणें ते तुझास माफ केलें याप्रों करार सन इसने-तिसेनात जाला आहे य अलिफडे सन तिसा तिसेनात ब्रह्मेश्वरचे सालीं अकरा महालचा घांसदाणा घेऊं नये असा करार आहे त्याचा पडशा पेस्तर सालीं करारा असा करार कैलासवासी सेनापुरंघर यांणी सन सीतसमागीनांत केला आहे त्या स, तूर्त नागपुरास जलदीनं जाणें याज करिता पडशा मद्दूफ करावा पेस्तर सन तिसैनात याचा पडशा घेपनिधेप करून देऊ येणेंप्रों करार

ब्रह्मेश्वरचे मुफामी कैलासवासी जानोजी भोंसल सेनासाहेबसुभा याची

कलमवदीची याद सन सीतसमानी- करार जाले आहेत. त्याप्रो वर्तणूक
नात जाली आहे. त्याप्रो सरकारातून करू. येणेप्रो करार.
चालवावे. आली कराराप्रो निभाव-
णी करूं. येणे प्रो करार.

छ ७ सावान, सन तिसा समानीन, वेंगाखमास. मुकाम पुणे.

पत्राक ३४७

श्री लक्ष्मीकात १७११ ज्येष्ठ वद्य ११

वेदमूर्ती राजश्री नाना दीक्षित यासीः—

प्रति रघोजी भोसले सेनासाहेबसुभा दडवत विनति. उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित जाणे. विशेष. खासा स्वारी पैठणास गगा उत्तरत आहे. त्यास, कायगार्ची ज्या नावा असतील त्या पैठणास जरूदी पाठऊन द्यावे. छ २४ माहे रमजान. बहुत काय लिहिणे ? हे विनति.

पौ गके १७११, सौम्य सवत्सरे, आपाढ शुद्ध मंगळवार.

पत्राक ३४८

॥ १ ॥

१७१२ कार्तिक वद्य ७

पश्री राजेश्री वावूराउ केसोराउजू ऐते श्री राजघरवहादुर गजसिंघजू श्री गधूपसिंघजुके वाचने ओपर अपने समाचार सदा सर्वदा भले चाहिजे. तापी छे यहाके समाचार भले है. आपकी भिहरवानगीते ओपर आगैतै आपुसौ श्री हजुरी सौ जिहतरह व्योहार रहो आयौ है सो हमेतो तौनउ तरह समजै है. अरु आपु जेठे सरदार हौ. हमारी वातके रखैया आपऊ हौ. आपुसि-वाइ हमै दुसरौ कोऊ नाहीं दिखातु आइ. अरु आगै पश्री पंडित खडो-राऊ यहा आए हते सो राज्यकी जागा सवतहसन हसकरी अनै पश्री पंडित लछमनराऊ झासी वारे आए, सो हमारौ ऊनकौ सूत हतौ हमसौ ऊनसौ तौ भैटऊन हौन पाई. तुहलौ श्रीनौनै अरजुनसिंघने न्याऊ करमार कै भगाइ दए अरु लूट लए. ऊनकौ भगाकै अब हमारे राज्यपै आए सो हमै छैकैहै. जौतौ इनकौ पारपत होई अरु हमारी मदत होवे. भै आवै तौ हम आपके ऊकमी है. जौ तो हमारी दसपद्रा हजार धौरेकी मदत होवे. भै आवे अरु हमारे भया श्री गधूपसिंघकौ सग लिवा ऐ आवै, तौ हम पैसान श्री की दैवेकी राहवाधै अरु राज्यकी सजल वैढै तौ हम हमेस आपुके ऊकमी है. अरु पश्री पंडित वालजी यहा है सो ऐ हमारी वात नाहीं चितमें धरत आइ. आपुकौ वडौ दुवारौ है जिहमै राज्य कौ सुधार होई सो कीवी. अरु जिहमै हमारे भैयाकौ ऊवेल होइ अरु हमारी वात रहै सो आपु कीवी. या हकीकति श्री नानासाहिब कौ जाहिरकर जिहमै राज्यकौ सुधार होइ तौन

आपुको करना है और विदीधार हकीकत अटिकसारीमावानीसिंघको लिखी है सो ए बाहिर कर है अरु इनकोके हाथ आगौ पाती लिखी है सोवचवाइ देखी हम सब बातनपै काइम है सिखापनु होई सुफुरमाइ पठैवी मार्ग यदि ७ सबत १८४७ मुकामु मइफा (?)

भी

पत्राक ३४९

भी

१७१२ कार्तिक मार्गशीर्ष

मेहेरवान हरीपत हमपान मित मुस्तफिद असता आपण पंत मवासुप यास रोबरो जवान मवारकेने फर्माविले की, दुर्मी मागे पुइतगर्मीवर राहून फौजेस हमेनांकडे खाना व मागुर कराये ये विसींचा तपशील त्याणी इकडे निगारीष केला त्यावरून मुफसाळ दर्याप्त जाले चुनाचे, आपण सलाह फर्माविली ते मसलहतीस ग्रहृत मुनासीब आईदा कोणासही सरेमाय धेगळेपण दिसत नाही बोन्ही उमया दवळतीच्या तकवीयतेस नेक व मुफीद आहे जेकिन, मिस्तर माळिट यांचा सवाल आपणाने की, जनरल जातीने कलक त्याहून मुकावस्यावर आले सरकारांतून हरीपत सरंजामसुद्धा मोहिमेवर रुखसत व खाना झाले हे खबर त्यास कलमी कम्प्योत आली जनरल यांची दिलापासून खाहीय की, पंत मोईन यांणींच पौमफेरोमीसहित पुढे यावे खुलस, मिस्तर माळिट यांच्या मुयालम्यावरून कियासात आले की, खुद हरीपत सरजामसुद्धा गेल्यावांचून फकद पौम गेल्याने जनरलाची खुपी नाही सयय, दुसरांतून येविसी पंतमोईन यांस लिहून पुढे जाणे होय ते करावे क्षणोन निजामदौला बाहादूर यांस फारसी पत्र नानाकडून

पत्राक ३५०

भी

१७१२

विशेष आपण पत्र पाठविले ते पायले दोकलसिंग याजवर सदेखान हरी यांणी जरब दित्यामुळे निघोन गेले, त्यास बुंदळे यांच्या सरकारचा माऊपणा, यास्तव प्यार को त्याजकडून फरार करून घेऊन त्याची नागा

पर्णे त्याजकडे ठेवावी, यांत भाऊपणाही राहून कार्य होईल, त्याचे कविले वगैरेस उपसर्ग खडेराव हरी याजकडून न लागे ते करावे, म्हणोन लीं ते सविस्तर कळले. येसीयासी, आपली पत्रे पूर्वी येविसीं आल्यावरून राजश्री खडेराव हरी यासी लेहून पाठविले होते. त्यावरून मारानिलेर्नी खोणीकडे मात-वर पाठवून, त्यास घेऊन येऊन, सरजेतसिग व ढोकलसिग याचा कलह भाऊपणाचा होता त्याचा ठराव, दोन हिसे ढोकलसिग व एक हिसा सरजे-तसिग, या प्रो करून हिसेरसीद फौजखर्च दोघाकडून च्यार सो ठराऊन घ्यावे, असे ठरविले आहे. ढोकलसिग याचे कविले वगैरेस उपसर्ग खडेराव हरी याजकडून लागणार नाहीं. येथून लिहिण्यात आले आहे.

पत्राक ३५१

श्री.

१७१२

सेवेसी विज्ञापना ऐसीजे. इकडील वर्तमान तरी: टिपूने कोयेमुदुराजवळ छावणी केली. आयाज वगैरे नायेमार झाडीत आहेत. परतु नायेमाराचे लोक फार जाया केले. त्याचा चिलर उपद्रव आहे. परतु बाहेर येऊ सकत नाहींत. कित्येक आनतगयेनच्या सरहदेस गेले हाणावयाचे वर्तमान टिपूने ऐकून पहिलेपासून त्या स्थलावरी दातच आहे. याविषयी काहीं हो, तें स्थल घ्यावे हाणून तजवीज करून फौजेची तयारी आहेच. त्यातही मुल-कातील फौज जमा करीत आहेत. आनतगयेनचे सरहदेस लागून फौज उत-रविली आहे. हें वर्तमान तेथील राज्यास कळून, तेही आपली फौज घेऊन आपले सरहदेत उतरले आहेत. हांमेशा इग्रेजी येक पटालवार रानांत होतीच. मध्ये गडबड जाहली, ते वेळेस दोन हजार वार आणखी पाठविला. तीन हजार वार मध्ये दोनी फौजेच्या उतरलेत. हे वर्तमान आत्रीस्थ गौरनरानी ऐकून आपले हुगारीत लागलेत, आणि टिपूस पत्रें लिहिलींत कीं: तुहीं आमचे जमीदारावरावरीं द्वेष वाढवून त्यांचें मकान घ्यावयाची तजवीज केलियावरून पाहता आह्मासीच विरुद्ध करावे हाणून दिसोन येते. तुमच्या आमच्या करारात तें स्थल दाखल आहे ऐसे असता, घडीघडी उपद्रव्याप करणे युक्त नव्हे. जर करावे म्हणूनच असल्यास आह्मास ल्याहावे. आम्हीही त्याचे कुमकेस सिद्ध आहो. यावरी जें युक्त दिसेल तें उत्तर पाठवणे. त्या-प्रमाणें आह्मी अमलात आणू. याप्रमाणें पत्र गेले आहे. याचे उत्तराची मार्ग-प्रतिक्षा करितात. दुसरे आपले तयारीत दारुगोळे वगैरेच्या सरजामात आ-हेत. यावरी जैसे होईल तैसे सेवेसी लिहिजे. भटाचे घरचे वृत्त. अवधी वचवच आहे. मित्रही कामात फिरतात. परतु त्याचीही निभावणुकेची खातर-जमा होत नाहीं. ऐसें काम विघडलें. सेंजणास वसूलबाकीस गतवर्षीचे वसूल देणें. तेव्हा हाल विद्येमानची गती काय? असो. सर्वत्र हेंच म्हणतात जे, पुन्हा जेनपद स्वेताकात होईल. ईश्वरें क्षेम करावे. श्रेष्ठ स्थलचे नृपास पैत्य-

अमाचा उपद्रव फार जाहळा होता सबब पाच महिने काम आत्तर जाहलें त्या समई लोकलाजें येतो म्हणून लिहिलें होतें त्यास, तेथील लोकानीं उत्तर पाठविलें कीं, तुम्ही येक वर्षीं तेथें असणें ऐसीं पत्रें स्वाना जाहलीं इतक्यांत केमळ निघान गेला तदनंतर पत्रें येऊन पावलीं त्यावरून पा हता नूतन यावयासी च्यार दिवस लागतील, ऐसें दिसतें यावरी च्यार महिने जाहाजें यावयाचा हंगाम राहिला यावरी पाहावें जैसें मागाहून वर्तमान येईल तैसें सरकारचे जोडी बराबरी तपासिलें लिहिजेल तेथेसी भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ३५२

५

१७१२

रफआत व अवालिपनाह तुबारत व मवालिदस्तगाह अन्नम बेल चिघोर भुजेवासदे करवाल सकट तारबदर गोंवा महफुज याशद आबितर् महाराज गिरानी जिजाऊसाहेब वअदज बुवा आंकी बहुत रोज गुजरले असता, अ नम यिजरई यांकडील व आपुअतपनाहकडील स्वत यन्वलास नमसम रखल होऊन, शादमानी वएदाद न जाहली बईसबब कलमीं केलें जातें जे, साहेबीं अन्नम यिजरई यास भाई म्हणविलें यिजरई लोक सखुनास गुंवा वयाचे नथेत असें असतां सखुनास गुवोन, साहेबास तुम्हीं व त्याणीं कलमीं करून पाठविलें त्यावरून साहेबाचा अजीरा साहेबाचेकडे आहे, ऐसें दिला मध्यें जाणोन तुमच्या यकसखुनावरी व कलमीं केल्यावरी साहेब बेफिकीर आहेत साहेबीं भाई म्हणविलें आणि कार्यास बहुत रोज गुजरले त्याहाजा पैदरपै कलमीं करावें लागतें ये यावेचा सर्व प्रकारे अभिमान व हरे यिजरई यांणीं व तुम्ही सात्तरेमध्यें आणोन, मुबईकराकडे सत पत्रें कलमीं करून, हुसर पाठविले आहेत साराश, सरकारचा जबाबी सरकारांत राबीन होऊन साहेबाजयळ वचन गुतलें आहे त्या क्रियेस मुक्त होऊन, यकसुरानीपणाची नेकी व खुषी सर्व टोपीकरांत जाहिरास येह, तें करणें घाचीव घ लाजीम आहे बरकट आशेप्रमाणें चिरबीव राजभी यद्ययतराव शिंद मुगेदार कलमीं करिता माळुम होइल जिआदा+++++! लखनसीमा

पत्रांक ३५३

भी

१७१२ चय शुद्ध ३

५

पो छ १५ रजय तिसैत

दोथेसीं भीगम सदासीव फुतानेफ सां नमस्कार विज्ञापना छ १ रजय येथास्थित असो विशेष राजभी सेनासाहेबमुमा याचें छ ४ जमादिलालरी मंगेहून नूच हाऊन छ ५ रेजी नकलपार्शीच मुफार्मी नागपूरची टाफ आपी

गंगांनी नागनाथ मुनभीम पातंगुन भ्रा २ देवाना जाग्याने वर्तमान आले. मुनशीनिशीं सर्वास एळएळ वाटली. गुठो जकर कारकून पेगजी आठपल्ली-कडे पाठविला आहे. वेकटराव गोड्याचे गाव तेलंग प्रांतीचे लुटितो, वस्ती होऊ देत नाही. गुठो जकर गाण त्याजकडील एक ठाणे घेतले, व लष्कर मार्गात जाता येता रोहून येक दोन गोष्टी गेली. म्हणून मिरपुरचे मुकामीहून गुठो जकरास कुमरु किमनसिगाम पाठविले. ऐते. तव्हा वेकटराव गोड गुठो शक्यास भेटला. छ १२ रोज चटपुगाम मुकाम आला. तेथे आठनव मुकाम जाले. हुताशनी करून निगावार् व नैकाजी भासले राजेश्वरास गेले. ऐते. ते छ २० रोजी चटपुगाम आल्यावर, छ २१ रोजी रुच करून, छ २५ रोज भृगुवार तिसरे प्रहरी नागपुराम वाऱ्यात दालत जाले. देवशरापुढे दोन घडी वमले. रगत व व्रमानीमदान व राजाराम मुकुद, वगाल्याचे सुभे याणीं वगैरे नजरा गेत्पा. निमावार् येताच बाहेर शक्यदरियाजवळ लडोजी भोमले याजविशीं बहुत उटली. भरतात येताच वाऱ्यात जावं तं गेले नाहीत. नागती वाळावार् याचे वाऱ्यात जाऊन वमले. तेव्हा सर्वाणीं जाऊन सम-जाऊन आणिले. बाहेर वागवार दुःस बहुत आठवते. मुनशीच वर्तमान ऐकून खाजास मुछ्यास नवीन वार्ड वाटले. हुताशनी चटपुगावर केली. तेथे नाचरग काही केला नाही. याप्रा नवडोजी भासले याचे वार्ड कोणा-सच वाटले नाही. त्याचे स्मरण लाशास किवा मुछ्यास कोणासच होत नाही. असा बदोवस्त येकच कट करून कृत्रिम करून अनर्थ केला. छ २७ रोज प्रातःकाळी स्नान करून स्वारी मुनशीचे घरास गेली. त्याचे चिर-जिवाचे समाधान करून, दोन घडी वमून, राजाराम मुकुद, वगाल्याचे सुभे याचे घरास गेले. त्याचे वधूस वगाल्यात देवआगा जाली. त्याची स्त्री सती गेली. राजाराम मुकुद याचे समाधान करून आले. छ २८ रोज प्रातःकाळी स्नान करून, प्रहर दिवसा स्वारी फुटल्या तळ्यास गेली. तळे पाहिले. तेथे नवा वाग केला आहे, तो पाहिला. चार घडी निद्रा केली. वागातील केले आणून पठाण वगैरे लोकास वाटली. साडेकाळी स्वारी आल्यावर स्नान करून, सोमवारचे भोजन केले. छ २९ रोज प्रातःकाळी स्नान करून, सव-त्सरप्रतिपदेचे निगाण जरीपटक्याची पूजा केली. मुछदमडळी वगैरे झाडून आले. देवप्रतिष्ठा जाली. श्रीगमनवमीचा उत्सव आहे. पूजाअर्ती जाल्यावर चार घडी दरवार जाला. वगाल्यातील सावकार आला आहे. त्याणे हत्ती नग दोन नजर केले. येक मोठा व येक लाहाण आहे. महिपत दिनकर यास छत्तिसगडास जावयास मुहुर्तेकडून राहुटी बाहेर द्यावयास सांगितले. आठोचौ-रोजांनीं जातील. सेवेसी श्रुत होय हे विजापना.

श्रीमंत राजश्री बाबासाहेब साहेबाचे सेवेची —

आज्ञाधारक अभाजी इगळे रामराम विज्ञापना येथील क्षेम वा छ ८ माहे शायान येथें महाराजाचे कृपेकडून सेवकाचें वर्तमान मर्यादित असे विशेष राजश्री चगोत्रा वापू आम्हांस येथें ठेवून गेले लोकान्नी नित घरणी लोकानें मनांत कज्या करावा हें मानस पाहून, येथेंच च्यार राज राहों हें सांगोन, मधुरेस जावयास गेले सरकार—किफायतीची गोष्ट सांगितल्यास लोकांस वाइट दिसती त्यास धण्याची आज्ञा आली तर च्यार रोज मेवाडातून काम काज करून येईन येथें रिफामे बसोन काय करावयाचें आहे ? त्यापक्षां मेवाडाचें कामकाज आटोपोन धण्याचे पायाकडेस येईल त्यास मेवाडांत जावयाची आज्ञा जाहाली पाहिजे *बहुत काय लिहिणें ? लोभ करणा, शेवेसी भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ३५७

श्री

१७१२ आपाढ वद्य

राजश्री आपाजीराय स्वामीचे सेवेची —

विनंति उपरी इसमाखेग नारनोळावर होता तेथे त्याचीं पलटणें फुगोन आपलेकडे सधान लाविलें, व मारवाडी यांजकडेही सधान लागलें तेव्हां फक्त मोगली पौज मात्र च्यार हजार पर्यंत राहिली तेव्हां तेथन वृच करून जैपूरप्रांती चालला नंतर आपले पौजेनें निकड केली तेव्हां पुढें निमाव न होय तेव्हा पाटण परगण्यास लहान किला आहे, तेथे इसमाख्या व मारवाडी यांनीं मुकाम केला नंतर जेष्ठ शुद्ध दशमी व एकादशीस दोन लढाया जात्या त्याजकडील माणूस मलमी व ठार फार जालें आपले फर्हाल ही थोडे बहुत जाया जाले सारांश तूर्त आपली पौजेची जरब त्यावर चांगली आहे राजश्री वापूनी होळकर व कासिबा होळकर पुढें पौजसुद्धां आहेत हालीं राजश्री आलीपदादर यांजकडील पौज दोन हजार राजश्री सदाशिवपत यांचे चिरंजीव बलवंतराव याजबराबर देऊन रयानगी केली सारांश तिघाही सरदारांचे चित्त शुद्ध नाहीं आणि मसलत तरी उभी राहिली आहे, म्हणोन लों तें व फत्तहिसीचे कान् फायद्याचें याल्लें होऊन मादी ठरल्या आहेत, त्यावर मललादा होऊन म्याघाचा करार करून घाव माचा आहे, तो जाछा म्हणजे सेवेची सपसीलवार सिटून पाटवू म्हणोन व तुमचें राहणें तूर्त च्यार महिने जालें, पुढें येणें कधी घटेल पदाये, म्हणोन, लिहिलें तें सविस्तर कळलें त्यास, सांगत इसमाखेगाचाही मोट जास्वार्ची पत्रे आली आहेत त्यावरून पाटीलबाबा यांची निष्ठा श्रीमताचे पायाची आहे

*इस्वाक्षर अंयोबी इगळ्याचें

त्यापेक्षा अशाच गोष्टी घडतील. सतोप जाला. पुढे होईल तें त्याहावे. फड-
णिसीचे कायद्याचे वादीवर करार होणे. त्यास, तुलास जाऊन किती दिवस
जाले, तेव्हापासून करार होतच आहे. आणि पाटीलबोवाचा व आमचा भा-
ऊपणा. त्यापक्षा इतके दिवस लागू नयेत. करार जालेच असतील. लिहून
पाठवावे. तुलास पाटील बाबांनी ठेऊन घेतले म्हणोन, त्यास काहीं कामाका-
जाचे दिवस अनतील म्हणून गटविले अगेल. उत्तम आहे.

पत्राक ३५६

११

१७१२ भाद्रपद शुद्ध २

श्रीमंत राजश्री

नाना त्वाभीचे सेवेसी:—

विनंति सेवक जनार्दन गिवराम कृतानेक सा नमस्कार विज्ञापना ता
भाद्रपद शुद्ध २ पावेतो त्वाभीचे कृपकलन सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे
विशेष. इकडील वर्तमाने: आपाट या मतमीस सरकारची जोटी खाना जा-
हली, ते पाऊन सकल वर्तमाने खानारुढ जाहली असतील. अस्विनीस्थ नृ-
पांच वर्तमान दोन तीन पत्रां तपासिले लिहिले ते खानात असेलच. विद्य-
मानी गौनर होरन बहादुर यांनी आरणीचे दत्तपुत्र श्रीनिवासराम यास अ-
धिकारावरीं स्थापिले. अस्विनीस्थ नृपांनी व आहलेकारासी आणि आत्री-
स्थासी फारच वैमनस्क येऊन पडले आहे. यासमई जे यांनी केले ते केले.
तीन अधिकार उभयेता बधूसच आहेत. दुयेम गौनर कासमेजर यांचे काहीं
चालत नाही. खामाखाये अस्विनीस्थ दत्तपुत्रासच स्थापावे हणून फार आ-
ग्रहात आहेत. त्यास निमित्त व येक आसरा नवावसालाचा धरून हे काम
करावे, हणून आहारास बोलाऊन सांगितले जे: यानिपर्देचे अगत्य श्रीमतास
असावे. त्यांनी उपेक्षा केल्याकरिता ज्याच्या मनाय जेसे आले तैसे करितात.
याकरिता याविपर्याचा बदोबस्त करावा. मसविद्याप्रमाणे पत्रे आल्यास, श्री-
दयेने न्यायमार्गच केला जाईल. त्यास, तीन पत्रे यावी. श्रीमंत महाराज शाहू-
राजे यांचे पत्र यावे, जे, पूर्वी आहरी सराचे बेलट केमळ यास चदावरावि-
पर्यां लिहिले होते. त्यांनी दरजबाब पाठविले नाहीत. आहरी ऐकिले होते जे:
इंग्रेज लोक न्याये पंचायतीकडून काम पाहतात. हणून ऐकत होतो. विद्य-
मानी बहूतच अविहित आमलेत आणिले आहे. ते काय हणजे, तुलजाजीराजे
यासी सतती नाही. तेव्हा आमच्या ठायेजाचे मुलास दत्त घेतले ते किंनिमि-
त्य? म्हणजे अस्सल कौमेचा यास अधिकार, पण इतरास नाही. प्रतापसिंग
राजे यांनी येक कलवातणीस ठेविले होते. ते न व्हता, व्यकणा म्हणणारासी
तीसी समध पडला. ऐसे असता, तिला येक लेक जाहाला. त्यासमई प्रताप-
सिंगराजे म्हणाले जे, हा मूल मजसारखा नाही, व्यकणा सारखा आहे. ऐसे
म्हणून तिजला इतराजीखाले ठेऊन, त्या मुलास नजरबंद ठेविले होते. ऐशा

मुळास तुलजाची याचा माऊ म्हणून, त्याला पट घाविले आहे, म्हणून ऐ किले त्यावरून हे न्यायेरीती कोणती ? दत्तपुत्र घेतला त्यास सोडून देऊन, गैरवारसास आमचे घर देणे पार अनुचित तुम्हास व आम्हांस स्नेहभाव विशेष आहे तममुळे लिहिले जाते जे, आमचे घर काढाहून ऐशीया कचिनी च्या मुळास देणे अविविहित मुख्य आमच्या कौमांत पुत्र नसल्यास दत्तपुत्रच अधिकारी, ऐसे आहे यात आपल्या चिन्तास वित्यास भासल्याने, आपण अपरोक्षी आमच्या शास्त्रप्रकारे न्यायेरीतीने आमच्या दायेआचा मूल तुलजा राजे यांनी पोसणा घेतला त्यासच आमचे घरी ठेविजेसे केले पाहिजे येला दे आपले चिर्ची असेल की सराचे वेळढे केला त्याप्रमाणे केले हे मनात असेल तरी, हे वर्तमान समग्र आमचे स्नेहात छोट कारणवाहिसमांस विनिति लिहून त्याचा हुकुम घेऊन आमचे मुळास आमचे घरी ठेविले पाहिजे आ मचे मुळास आमचे घरी ठेविनास गेल्याने तुमच्या व आमच्या स्नेहाची अभिवृद्धि कशी होईल ? आझीही हे अर्थ आषधे सूचना केली आहे कुंपणी ची आमची दोस्ती आहे त्यापधी आपले चिर्ची ही स्नेहामिवृद्धि करावी म्हणून असेलच परंतु इतरता येणार नाही, व जेणे करून हरदो तपेंची खुपी होऊन दोस्ती राहील तेच आपण करितील, हे आमच्या चित्तात स्थावरचमा असे दोस्तीचे ठाई ज्यादा कळमी कायेद्याप्रमाणे महाराज राजे याचे मोहरे निधी येऊ पत्र यावे तैसेच सरकारचे पत्रांत स्याहावे जे महाराजांनी लिहिल्या प्रमाणे तुम्ही आमलात आणावे येणेकरून खुपी होऊन दोस्ती राहात आहे जेणेकरून आमचे राजेयाचे घरचा बदोबस्त होऊन सतोप होतिल ते करवे भायरी ऐसे सरकारचे पत्र मर्जीस स्याल्यास सरकारचे तपेंने जे स्याहावयाचे माघ स्याहावे तिसरे, आपले खास पत्र यावे जे, येथील कितेक मायती राजे यांनी व भीमतांनी तुम्हास लिहिले आहेत त्याप्रमाणे सयस्थानचा बदोबस्त करून उत्तरे लवकर पाठवावी येणेकरून सकल लोकांस समत व सुपी होत आहे जेणेकरून न्यायेप्रकारे फोणी शब्द ठेविनासारिजे आम्ही लिहिल्याप्र माणे अमळात आणावे सर्व जाणत्यास विशेष काय लिहिजे असे ऐशीं तनि पत्रे आणवावी म्हणून सांगितले, व मसविदाही त्यांनीच ठराऊन दिव्हा त्याप्रमाणे सेवेसी विनिति लिहिली आहे तरी याविषयीची तनवीज करितां लिहिल्याप्रमाणे पत्रे यावी येणेकरून सरकारास कीर्ति येत आहे दुसरे सय स्थानचा अभिमानही प्रसिद्ध होऊन दाव राहत आहे नूतन स्थापना जाहा स्यासीयाय सरकारचे सधांत येत नाहीत अधिकारस्थ विप्रास आकाश झीट झोट आहे कोणासही म्नातरेत आणीत नाहीत आपले ठिकाणी जशी सर कारची मोहर आहे तद्वत पतप्रधानाची मोहर केली असो आपले परांत काही करोत परंतु सरकारची यरोयरी व सरकारासी स्पधा केल्याने कम्याण वैसें होतें राजपत्न्या वगैरे खर्चास येदिल वसें आहे हे समग्र तपसील ता

सिले सरकारचे जोडीबराबरी सेवेसी लिहिले आहेत. त्यावरून व्यानास आलें असेल. यांची उत्तरे लवकर यावी. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

पत्राक ३५७

श्रीव्यंकटेश प्रा.

१७१३

सेवेसी सा नमस्कार विनती ऐसी जे. स्वामीनीं दोन नकला व एक पुरवणी कित्ता खास दस्तूरची चिठी पाठविली ती पाऊन भाव समजला. स्वामीनीं लिहिलें ते सर्व यथार्थ आहे. मीहि स्वामीच्या आज्ञेप्रमाणेंच वर्तणूक करितों. स्वामीकडे जाऊन आलो याच तर्कावर कयास बाधून रास्ते यास लिहिले असतील, इतकाच अर्थ. आपण चित्तात सदेह आणूं नये. वरीष वारा जाल्यासहि लेख किंवा उच्चारात गोष्टी येणार नाही. आदिपश्चात सर्व ध्यानात धरून कोण्या रीतीने आज्ञा कमी कशी जाहली आहे त्याच बेताने कार्यास प्रवर्तलो आहे. इकडीलविशीं जशी पाहिजेल तशी खातीरजमा असली पाहिजे. पेगर्जी दुर्गचें टिप्पण करून पाठविलें आहे, म्हणोन सेवेसीं विनती लिहिली होती. त्यास, एक वेळ तेथपर्यंत माणूस जाऊन वाटा चालत नाहींत. दुर्गाभोवताले स्वार फिरत आहेत आणि दुर्गचें सधानहि भाऊकडे लागले आहे. अशात, आपण गेले असता पत्र पुढे रवाना होणार नाहीं, म्हणोन माधारा आलों. त्यानंतर सर्वेच त्या बाा जोडी करून देऊन तेथें एक दोन पत्ते पूर्वील वळखीचे बोलने सधान होते ते सागून, मुख्य कोठे आहे तेथेच रवाना केले आहे. माणून येथून गेला तो शाहाणा आणि इतबारी, यात गुता नाहीं. दोन रोज अधिक उणे, उत्तर घेऊन येईल. कामकाज बनून येणें तेथील आस्था प्रमाण. राजश्री आपाजीराम सधानाकरिता आला आहे म्हणोन येथे आल्यावर ऐकिलें, हेहि खरे. पूर्वीं कराडीं असतांना पळून सावनुरास आला आहे, ऐसे ऐकिले होते. येथे आल्यावर व स्वामीच्या लिहिल्यावरून सधानास आला आहे, असे समजले. पूर्वीपासून त्याचें लक्ष्य स्वामीच्याठाई नीट आहे आणि माझे सर्व ठाईहि विश्वास आहे. त्याजकडे कोणासहि पाठविल्याने आम्हाकडे वळेल. यात गुता नाही. परंतु मुख्य बडबड्या व भोळा. चित्तात गोष्टी राहत नाहींत. कागदीपत्रीं जावसाल लाविल्यास, आपल्या महत्वाकरिता पत्रे दाखवायास देखील अदेशा करणार नव्हे. तो साधक नव्हे. सिद्ध पुरुष आहे. तेव्हा इकडील अडचणी त्याचे ध्यानात कोठून भरणार? याजकरिता कागदीपत्रीं सधान नीट पडणार नाहीं. त्याकडेहि कोणसा आत पाहून निरोपानेंच स्थूलमानेकडून तेथीलहि भाव घेतो. मुख्य मूळापासून काम होऊन आल्यास सर्वोपरी चागले. त्याच प्रयत्नात आणखी एकदोन सधाने आहेत. एक वेळ हरप्रयत्ने श्रीमतांनीं आपणास सांगितल्यावर शेवकहि हडी तो उतरून देतो. पेस्तर सिद्धीस नेणे स्वामीकडे. आमचे चुलते तीं रा लक्ष्मणराव व रामराव म्हणोन, शाहादराच्या सैन्यास स्वामी होते त्या वेळेस

त्याची भेटी स्वामीस करविली होती आणि त्याचे प्रयोजनास स्वामी अनुकूल झाले होतेत बहुसंख्य स्मरणात असेल तीं लक्ष्मणराव तो त्यांचकडेच आहेत तीं रामरावकाका हे मात्र घरस आले होते ते आजपर्यंत घरीच होते साप्रत आमच्या भेटीकरितां आणि एकदोन मुलीहि पाहून आहेत ते येथेच आहेत त्यासींहि वरचेवर बोलण्यात येत जातें पुढें पक्षें पक्षें निखालसता आमची जाही म्हणजे त्याची रवानगी मुख्यापर्यंत करून, वनस्यास हुबुरात राहून कामकाज करून वरचेवर पाठवणें येईल, आणि योग्यताहि आहे चिंतावर घेतल्यास सर्वहि करितील हें झणून त्याची रवानगी करावी झणतों पुढें समर्पक दिसल्याप्रमाणें करीन कोण्हेविशीहि इकडील चिंता आपण करू नये आपल्या घाटेस येई तोच प्रकार इकडून घेईल पत्र पाहून विसर्जन करावें लोभ करावा हे विनंती तीं रा रामरावकाका यांणी स्वामीस पत्रें लिहिले आहेत विदित होईल हे विनंती

पत्रांक ३५८

भी

१७९३ वैशाख सुमारे.

पुरवणी सेवेसी विज्ञापना

X + + घडवाम्या त्या आज्ञापासून जात्या नाहीत त्याचीं कारणें तशीं च पडलीं सांगतां येत नाही त्यास, आता भीमत राजभी नाना यांणी तद् सबबीं बोलणें ऐकोन घेऊन तद्वावरील गोष्ट पाहिले असल्यास, मीच पुढि यासीं येतो याचस्यर्थे आमी टिपूंस लेहून पाठवून, जास्त दोन जास्त रूप यांचें नवाहीर नजर करवयासीं घेऊन येतो आमचें बोलणें सव ऐकून घेऊन, जेणेकरून टिपूंची दौलत राही अशी एखादी गोष्ट काढून समेटात आणावें असें बहुत सपसीलें विनंती करवयासीं सांगितली आणि आपल्यास यजेविशीं भीमसांनीं आज्ञा केल्यास, टिपूंकडून जवाहीर नजरचें आणावयाचें त्यास वाटनें सादणीत्यार निमायले पाहिजेत त्यायिं भीमताचीं पत्रें राज भी तात्या यांणी व राजभी माऊ यांणी असावी नाही तरी, मध्येंच छुटले जातील असें सांगितलें त्याजवरून सेवेसी विनंती लिहिली आहे सेवकास बदरीजमानस्तान वलें देत होता घेतलीं नाहीत तेथ्हां एक पोडा रुहानसा यावयासीं लागला सोहि मी घेतला नव्हता मी निघोन पुढें सात आठ कोष्ट आलों तेथें मागाहून माणसाबयल देऊन मनकडे पाठविला तथापि मी घेत नव्हतो माणूस मापारा घेऊन जाइना तेथ्हां तो पोडा मी बरोबर घेऊन आलों आहे बदरीजमानस्तान बहुत बोलणीं बोलला आहे सेवेसी आज्ञायी समक्ष विनंती करीन करवीरास आलों, सों महाराज भीकृष्णा स्नानास नन्यागत आहे झणून गेले पांच सात रोजीं येतील आले झणजे येथील गुता उरकोन सेवेसी येतो बदरीजमानस्तान याचे बोलण्याचा भाग

आतुरपणा बहुत दिसतो. करेहि करावे आणि तह होय अशी गोष्ट व्हावी असे वोलणे आहे. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना. *

पत्राक ३५९

श्री

१७१३ वैशाख वद्य १३

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री हरी बह्माल स्वामी गोसावी यासी:-पोष्य माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जाणे. विवेप. तुम्ही पत्र छ ५ सावानचे पाठविलें तें छ १३ मिनहूस प्रविष्ट जाहले. व दुसरे पत्र छ १० सावानचे पाठविलें तें छ १८ मिनहूस पावोन लेखनाभिप्राय अवगत जाहला. नवावाची भेटी प्रथम दिवशी जाहलियावर पत्र आले त्याचे उत्तर पेगर्जीच रवाना जाले आहे. नवावाशी मसलतीचीं वोलणीं ठगवात येऊन, तुम्हीं कृच करून सरकारचे फौजेंत कर्नूलचे मुकामी दाखल जाला व नवावाची फौज सामील जाल्यावर पुढें जावयाचा इरादा होईल. इग्रजाने वेगळूच किह्ना छ १५ रजवीं घेतला म्हणून किन्विस लिहून आले त्याजवरून लिहिले ते कळले. इग्रज श्रीरगपट्टणकडे जाणार. मार्ग दुर्घट. तथापि वातमां येतच आहे तशी लिहिन म्हणून लिहिले ते कळले. व दुसरे पत्री मजकूर की, नवावाची फौज चाळीस कोसाचे अतराने इग्रजाजवळ जाऊन पोचली. दरम्यान टिपू आहे ह्मणून अवघड. सरकारची फौज दहा हजार पुढे पाठवायची त्याची तयारी केली. त्यास नवावाची फौज गेली त्याच मार्गे रवाना करितों, म्हणोन लिहिले ते कळले. टिपूस व इग्रजाचे फौजेस आठ कोसाचे अतर होतें. त्या पक्षां मुकावले झालेच असतील. वातमी येत जाईल तशी वरचेवर लिहून पाठवित जाणें. जाणिजे. छ १ रमजान सुहुरसन इहिदे तिसैन मया व अलफ. बहुत काय लिहिणे ? हे विनती. पोा छ २७ रमजान, मुा नजीक श्रीरगपट्टण.

पत्राक ३६०

श्रीव्यकटेश प्रा.

१७१३ ज्येष्ठ

शेवेसीं साा नमस्कार विनती ऐसीजे. तीा राा आनदराव बागलकोटेस आले आहेत. म्हणोन ऐकिले आणि आपणासहि पुणेहून कळून लिहिले. त्यानी आपल्या महत्वाकरिता बागलकोटेस राहून दक्षणेकडील वातनी पुण्यास रास्तेकडे लिहून पाठवीत असतात. त्यात, मी पुणेस जात असता मध्ये स्वामीकडूनच फिरोन आलों. त्याजवरून कयासानें लिहिले असेल. आर्ही तेथून आल्यावर कोणासहि भापणात आणिले नाहीं. त्याचे लक्षणें नाहीं. ते सभूती उठऊन थोरथोरामध्ये विक्षेप पाडावा हें पूर्वीपासून. त्यांत

* पत्राचा पहिला किंवा पहिले बंद गहाळ.

स्वामीची कृपा माझे ठाई आहे त्यास, हरप्रकारे रास्तेस लिहून पाठऊन त्यांत व आपणांत पुन्हा विशेष पाळावा, त्यायोगे मी स्वामीच्या पायांपासून दूर व्हावे, ही कवायत पुष्कळ भरले आहे सर्वही स्वामीच्या ध्यानांत असो घावे मी बहुत सावधगिरीने वर्तणुक करितो स्वामीचे बोलणे किंवा लेख प्राणहि गेल्यास इतराच्या दृष्टीस अथवा कर्णास स्पर्श होणार नाही, ही खातरजमा असावी याचे निदर्शन दिवसें दिवस कार्यावर समबत चालूचें पत्र आपण मनन करून सर्वच विस्मर्न करावे टिपूसाचे वर्तमान बेंगळूर रापलीकडे झालीत मागडीचा किड्या आहे तेथे सरजाम ठेऊन, आपण पुढें करेशाकरेशात, गीबिले घायतगी म्हणोन पाहाडी ओक आहेत त्यांचे आसुरियाने जबरदस्तीने आहे तूर्त मात्र, इकडील फौजा पटणपर्यंत आऊन लूट करून घेऊन येतात एवढा प्रज्जन्यकाळी काही दम असल्यास उपद्रवाप करील सोडणार नाही केवळ तो यासमई बुडालासारखा आहे परंतु, परिणामास जी गोष्ट उतरेल ती खरी अवरगचा माव इम्रानासी स्नेह करून घेऊन, उपरांतीक इकडील समाचार घ्यावा, या याचनेत आहे येथिशी इम्रानाशी जावसाल फरासिचाचे विद्यमाने विलायतींत लिहून पाठविला आहे, सणोन कोणी कोणी शिकडील पक्षाचे बोलतात सध निदर्शनास येईल तें खरें आम्हाकडूनहि भाणूस गेला आहे त्याचे काय उत्तर येतें व पाहावे आणि तीं रामराव काकासही खाना करितो कसें कसें उत्तर येत जाईल तें सेवेसी भुव करित चार्न एक वेळ स्वामीच्या विचारें पुन्हा त्याकडील अनुसधान लागवें, तेणेकडून सेवकाची सेवा बज्जू घ्यावी, ही इच्छा आहे परिपूर्ण करणार भीहरी आहे हे विनवी

पत्रांक १६१

श्री व्यंकटेश प्रा

१५१२ ज्येष्ठ वद्य १०

पोष्ठ २१ निस्काद, हसने तिसै

स्वामीचे शेवेसी विनवी पोष्य भुजंगराव अण्णाजी सा नमस्कार विनवी उपरी येथील कुशल स्पेष्ट वदि १० पावेतो स्वामीचे कृपेंकरून यथास्थित असे विशेष अलीकडे स्वामीकडून कृपापत्र येऊन वर्तमान कळत नाही येणेंकरून चित्त सापेक्षित आहे तर, सदैव कृपापत्र पाठऊन सांमाळ करणार स्वामी समर्थ आहेत इकडील वर्तमान पेशमी स्वामीकडून माणसें आसीं होती त्याबद्दल विस्तारें लिहा आहे विदित जाहलें असेल यागडकोटें तीर्थरूप आनंदराव आहेत त्याचे पत्र आलें होतें त्यांत दक्षिणेकडील वर्तमान होतें जे टिपूसा नागमंगळावर होता त्यास साहा कोसांचे अतराने इम्रान व मोगल उतरले होते यांमध्य छपा घालावा म्हणून तयार होऊन येत असे सां, उमवसास वर्तमान कळून, हुपारीने मुनगे माघें देऊन, पुढें घटे होतें

याची त्यांची गांठ पडून दोन प्रहरपर्यंत गोळागोळीनें लढाई जाहली. उभयपक्षां लोक फार जाया जाले. शेवट टिपूसो सवेंच निघून पटनास दाखल जाहला. त्यानंतर, हेहि जाऊन लागलीच कावेरी पार होऊन शहर गंजम येथें उतरले आहेत, हणोन वर्तमान. आणि कोणी कोणी म्हणतात जे, पटनास मोर्चे लाविले आहेत हणोन, पटण घेतलें, टिपूसो सडे पळून गेला हणोन. असें तिकडे अनाहूत जाले आहे. हणोन वर्तमान ऐकिलें ते शेवेसीं ला आहे. यात खरेलटके स्वामीस पुण्याहून बातनीचें वर्तमान येत असेल त्या अन्वये पाहावे. एकूण तूर्तच्या प्रसर्गां तिकडील तों असे आहे. हेच शाश्वत राहोन परिणामीं भटी नीट उतरली पाहिजे. राजकारण कोण्या थरास जातें पाहावे. स्वामीस सैन्याहून व पुण्याहून तहकीक वर्तमान येत असेल. तपशीलवार लिहून पाठवावे. व इकडूनहि माणसे गेलीं आहेत. अद्यापि फिरलीं नाहींत. येताच तहकीक वर्तमान कळेल. त्याप्रो शेवेसी विनती लिहीन. अवदा नवरा व नवरी दोन्ही चित्ताप्रमाणें मिळालीं नाहींत. याजकरिता लमें राहिली. पुढें ऋणानुबध सर्वांविशी स्वामीचे पाय आधारभूत आहेत. विशेष लिहिल्या उपरोध दिसेल. क्रिया केवळ उत्तम. सर्वशाप्रति बहुत काय लिहिणें ? लोभ असो दीजे हे विनंती.

पत्रांक ३६२

श्री व्यक्देश प्रा. १७१३ श्रावण वद्य २

पो छ १४ जिल्हेज

इसने तिसैन

स्वामीचे शेवेसीं. विनंती. भुजंगराव अण्णाजी कृतानेक सांगा नमस्कार विनंती येथील कुशल तागायत आपाढ वद्य ७ पावेतो स्वामीच्या कृपावलोकने करून यथास्थित असे. विशेष. इकडील वर्तमान लिहून लाखोटा बागेवाडीकर सुभेदार याच्या विद्यमानें पाठविला होता. शेवेसीं प्रविष्ट होऊन मजकूर विदित जाहला असेल. आज पावेतो त्रिवर्गाचे शैन्य पटनासमीप होते. सांप्रत पर्जन्यकाळ आला याजकरिता, उभयतांनीं कार्याकारण पायचे लोक फिरगीयाचे हमराहा करून, फौज घेऊन, माघारे चित्रदुर्ग व गुती या पट्टीस छावणीस येणार. टिपूसो आजपावेतो किल्ल्यांत होता. तो, किल्याबाहेर उभयकावेरीमध्ये दोन पेठा आहेत, त्या दरम्यान येऊन उतरला आहे. तहाचे बोलणेंहि लाविले आहे, हणो. या प्रकारें कोणी कोणी तिकडून आलेले गृहस्थ तहकीक वर्तमान हणोन सागतात. परंतु लष्करची व मुख्यमुख्य स्थलची बातमी पुण्यास येऊन परभारें स्वामीस विदीत होत असेल. त्यात लिहिलें येईल ते खरे. येथें ऐकिलेलें शेवेसीं विनती लिहिली आहे. मुख्यापर्यंत आह्लाकडूनही तीन प्रतीचीं पत्रें व माणसें गेलीं आहेत. त्यांतून एकहि पुनरागम नाहीं. तात्या साहेब ! पूर्वी कोणही एका पादशहाने कृपावत होऊन

एक्या ग्रहस्थास समुद्राच्या छाटा मोजून आणजे वरुस शेवा सांगितली, सजे! याचा अन्वये भास्या उमेदीसही शेवा योजून मुख्य स्थळाहून प्राप्त जाहली तेव्हां देवाची परिखा समभावी आताचा प्रसंग पाहतां, आमच्या हातून कार्य सिद्धी घडून स्वामीची व यक्षमानाची कृपा संपादने उघड दिसत आहे त्यांतहि श्रीहरीच्या चित्ती काय आहे नकळे ! कोणत्याहि आर्तीत एकवेळ विधाहून अधिक चाकरी करून पुत्रपौत्रास अन्नास ठिकाण करितात अस्मा दिकांच्या जातीस वारवार वधर्त वाकरीवर कृपा व्हावी ऐसे ठरले असे ! योजित्या प्रमाणे सरकारचाकरी घडस्यास सत्परीघ स्वामीचे पाय पाहतां नाहीपणीं कृपेची वृद्धी असावी अंबदा कर्नाटकात फौजा गेस्यामुळे भीमतां च्या नांवाप्रमाणे कार्य तो सिद्धीस गेले, व बहुत खोक, गतराज्य व ग्राम व उद्योगगस व नूतन संपादन भीमतास कस्याण चितून खुशाल आहेत आर्ती हि त्याहून अधिक चित्तांत आनंद मानून, रात्रदिवस स्वामीच्या पायांचे स्मरण करीत, या ग्रामात कुटुंबसुखा आनंदेकडून आहो स्वामीची कृपादृष्टि पूर्ण असावी मीहि एक वचनाचा दास स्वामीचा आहे विसरूं नये ही विनंती उभयतांसहि मिळून आहे छोम करावा हे विनंती

पत्रांक ३६३

भी

१७१३ भावण वद्य २

राजभी हुकोजी होळकर गोसावी यांसी:—

छ सकलगुणालंकरणअखंडितस्त्रीअलंकृत राजमान्य स्त्रो माघघराय नारायण प्रधान आशिर्वाद उपरी येथील कुशल आणून स्वकीय कुशल छिहीत जाणे विशेष राजे माणिकपाळ सत्पान करोली मंडरायल याजकडे सरकारचा सालाबदी ऐवन येणे त्यापैकी याकी बहुत राहिली आहे त्यास, दुर्मी फौज पाठवून, सत्पानिकास अरब देऊन, ऐवन याकी सुद्धा महिपतराय कृष्ण व रा रामचंद्र माहादेव याच विरामाने धसुळांत येऊन, पुढील सरकारचे साला बादी एधनास नेहमी गाव लाऊन देवावा, याविशीं पशमी सुद्धां छिहिले असतां, अद्याप बंदोबस्त यथास्थित जाहला नाही, सणोन हुजूर विदित नाले त्याजवळून हें पत्र छिहिले असे तरी दुर्मी सत्पानमनकुरी फौज पाठऊन, सत्पानिकास अरब देऊन, सालमजकूरपर्यंत मागील याकीसुद्धां ऐवन मार निलेकडे वसूल होय ते करणे व पुढे सरकारचे ऐवमास गांव नेहमी लावऊन देवऊन, अमल सुपडित चाल ते करणे जाणिव छ १४ जिल्हेज, मुा इसजे तिसैन मया व अलप बहुत काय छिहिले ! हे आशीवाद मोतब असे

पत्रांक ३६४

श्री

१७१३ श्रावण वद्य ८

श्रीमत महाराज राजश्री नाना साहेब स्वामीचे शेवेसी:—

आज्ञाधारक शामराव बल्लाळ कृतानेक सा नमस्कार विज्ञापना ता छ२१ जिल्हेज सोमवार दोन प्रहर दिवस महाराजाचे कृपावलोकनेकरून मुकाम वरुड नजीक वाफगांव मडळीसहवर्तमान येथस्थित असे, विशेष, दत्तु खिजमतगार याणें मल्हारजीस तयार करून रातोरात काढून न्यावे हा विचार पका जाला. ही बातमी सा भगवंतराव बल्लाळ दिवाण मानिले याणें जलदी करून सिवदीचे लोक ममतेचे दत्तूकडे पाठवून, दत्तूस हस्तगत केलें. हा मजकूर मल्हारजीस कळताच त्यांणी दत्तूची कुमक केली. हाणोन सिध्याहाती मल्हारजीसही धक्के मारून वाड्यांत अटकाऊन भोंवताली चवकी बसविली. खूनकरी दत्तु व खासा मल्हारजी कैद केला आहे. त्यास महाराजांनीं, मतकर होळकरांचा मामा वाकडू पाा सेवसी आलाच आहे, त्याची खातर रक्षावी. हा प्रसंग उपयोगीचा आहे. तीर्थस्वरूप राजश्री नारायणराव व सखारामपंत याजकडे रातोरात दत्तुखिजमतगारास कैद केल्याचें वर्तमान लिहिलें आहे. त्याणीं श्रुत केले असेल. पक्की बातमी भगवंतराव यांजकडे सूत्र आहे, तिकडून आली. महाराजाचे पायांचे प्रतापें जें होणे ते होत आहे. उत्तराची आज्ञा व्हावी. बहुत काय लिहिणें ? कृपा करावी. हे विनति.

पत्रांक ३६५

श्री (नकल) १७१३ आश्विन शुद्ध १

राजश्री बळवतराव माहादेव कादार पा आमक्षरे गोसावी यांसी:—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो माहादजी शिंदे दंडवत. सुा इस-
न्ने तिसैन मया अल्लफ, बदल देणें विनायक माहादेव व नारो कृष्ण कारकून
निा बक्षी. यांसीं वेतन जातीस व मुदबखचे रोजमुरे व शागिर्दपेशा वगैरे
बाबत. ता सन इहिदे तिसैन अखेर साल बाा करार चिठ्या एा

८२८० वेतन व शागिर्दपेशा वगैरे दरसाल सा १८२० प्रा
हिद छ १७ सफर सन सर्वां ता सन इहिदे ति-
सैन अखेर साल माहे ५४०१८ आकार सा ८२८०

२१४॥ मुदबख बाा वगैरे सालिना ७०२ सा प्रा हिा
छ ९ जाखर सन इहिदे ता छ १७ सवाल येकं-
दर साल माहे ३८२०

४३९॥ दफ्तरखर्च निा बक्षी खाा कागद व समया

११७ खाा उटनफर १ एकूण सा

१६४९॥ चदी व लागवड घोड्यास व उटास झा सन ति-
सैन ता सन इहिदे तिसैन दुसनला सा

१४६। सारधान व मसालची याचे हिशेबाबद्दल का
१४१। खा खेळ दीपास व मशालेस

१०९९०

पैकी आदा, पातणार्ह माहाल पौ मा आपाजीराम फडणीस का ५५०० बाकी देणे का ५४९० पैकी पा बडोदे वगैरे माहाळ येतील सन सखास तिसेनचे रबीचे ऐवजीं घरात लाऊन दिव्ही का २७४० बाकी देणे ते २७५० का एन्ण दोन हजार सातशे पंनास या तुमाकडून देविले असेत तरी पामार येतील पेस्तर साळ सन सखास तिसेनचे रबीचे ऐवजीं सदरहु सत्ताभीसशे पंनास या जेष्ठ शुभा १५ पौर्णिमा शके १७१५ पंधराचे मिचीस मारुनिच्छेस उरखन चळपी आदा करून कबल घेणे आणिजे छ २९ मारे मोहरम बहुत काय लिहिणे ? हे विनति मोर्तबसूद

पत्रांक ३६६

भी

१७११ पौष वद्य ११

दखत विनंति आपण वेदमूर्त राजभी नारायण मठ बावा दीक्षित यां बरोबर आशीर्वादपत्र पाठविले, ते पावोन समाधान जाहलें पत्रां लिहिलें कीं, दो लमाचा उपाधेपणाचा विषये राहिला आहे, तो नारायणमठ बाबास देणे झणून लिहिलें, त्यावरून आशी त्याचा फडशा केला आपण रविसक्र मणाचे तिल शर्करायुक्त पाठविले ते पावले स्वीकार केला वारंवार आशीर्वादपत्र पाठऊन परमूश करीत अणवें बहुत काय लिहिणे ? इपा खोभ असों दिवा पाहिजे हे विनति

पौ पौष वद्य ११, विरोधकृत

पत्रांक ३६७

भी रामोन्नयति

१११४ चैत्र शुद्ध १०

रामभियाविरासित राममान्य राजभी गणेशपत दादा स्वामी घडि छांचे सेवेसी —

पोष्य राघो आपाजी कृतानेक सां नमस्कार विनती उपरी येतील कुशल आपोल स्वकीये लिहित गेलें पाहिजे विशेष आशीं लष्करांत यजमानासमा गमे गेलों होतों, त्यास रनिवारिं सायकाळीं नांदगांवास आलों त्यास, आपले भेटीस सत्वरच येतों पुण्याचे मुक्कामीं आपले व राजाचे योसणे जाहलें राजे तेच आपण आहेत त्यावरून आसांस राज्यांनीं माघारें रवाना केलें आहे तर म्हसवड सर्वेध पेशजीपासून बोलणे आहे गुदस्तादि योसणे जाहलें त्याप्रमाणें आपण निभावणी करून घेतली बाकी बोलण्यापैकी बाकी राहिली आहे त्यास, भेटी नंतर फडशात भेईस दार्याचेहि योसणे आहे त्यास,

आल्यानंतर आपले विचारे होणे ते होईल. आम्हांस भाऊ आपण म्हणविल्याचा अभिमान सर्वप्रकारे आपणासच आहे. तेथे लेहून कळवावे ऐसें नाही. म्हसवडाविषयी आता नवीन काही घालमेल न करावी. सुदाम यजमानांनी आपलेकडे पाठविले आहे. आणखी कितेक बोलणी आहेत. समक्ष बोलणे होईल. येविषयी राजश्री तात्या स्वामींसही विनंति करावी. आम्ही पदरचे आणि राज्याविषयी सर्व प्रकारे अभिमान आपणास उभयता आहे. त्यापेक्षा कोणताही अर्थ दुसरा नाही. वचने दिली तीं रामबाण आहेत. आताच येतो. परंतु स्वामींचेमुळे उष्णाचा उपद्रव जाहला. त्यास, प्रकृतीस ठीक नाही. काही स्वस्थ जाहल्यावर लवकरच येतो. दादा ! भाऊ म्हणविल्याचा अर्थ आपण शेवटास न्यावा. काम काज होणे तीं होतील. राज्याचे अभिमान आपण. त्यापेक्षा आम्ही ल्याहावे, ऐसें नाही. पत्राचे उत्तर द्यावे म्हणजे दोन रोज आग्नेप्रमाणे राहुन येईन. नाही तर, तैसाच येतो. कळावे. बहुत काय लिहिणे ? लोभ करावा हे विनंती.

पैवस्ती छ ९ सावान ईसनै तीसेन.

पत्रांक ३६८

श्री

१७१४ आषाढ वद्य १०

वेदशास्रसपत्र राजश्री सदाशिव दीक्षित वाजपेययाजी स्वामींचे सेवेसी:—

विद्यार्थी बाळाजी जनार्दन सा नमस्कार विनंति येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जावे. विगेष. आपणाकडून ज्येष्ठ शुद्ध येकादशी व आषाढ शुद्ध चतुर्थीचीं पत्रे आली तीं पावली. लिहिला मजकूर कळला. राजश्री कृष्णराव अंबीकर याचे पथक सातारीयांत चाकरीस आहे. त्यांतील स्वारांनी गुदस्ता श्रावणमासी आमचे वाड्यांत येऊन रात्रौ मारामार केली. खिजमतगारास तोडले व माहातास मारले. अशी आगळीक केली. याचा जावसाल त्याणीं करावा तो अद्याप केला नाही. येविशीचा विचार आपण केला पाहिजे. व आत्रे याची डाली येक पाठविली आहे घ्यावी. म्हणोन लिहिले. ऐशियास, आपले पत्र आले, त्यावरून राजश्री सदाशिवपंत अभ्यकर यांस अंबीकरास ताकीद करून ज्यापासून आगळीक जाली असेल त्याजकडून आपणाकडील माणसाची समजूत करवावी ह्मणोन लिहिले आहे. ते करवितील. आंबेयाची डाली एक पाठविली ती पावली. * सा छ २२ जिलकाद. लोभ असो दीजे. हे विनंति.

पौ आषाढ वद्य १४, परिधावी सा.

पत्रांक ३६९

श्री (नकल)

१७१४ भाद्रपद वद्य ११

राजभियाविराजित राजमान्य राजश्री मोरोपत स्वामीचे शेकेरी —

पो बाळाजी जनार्दन सां नमस्कार विनति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहिले आहे विशेष वेदशास्त्रसंपन्न राजश्री सदाशिव दीक्षित ठकार याजपेययाजी यांचे वर्षासन हो एक हजार पो खटाव येथील देश मुस्लीचे ऐवजावर आहे त्यास, सालगुदस्तां सन इसचे तिसैनचे वर्षासनाचे हो दीक्षितांस पावावे, ते पावले नाहीत म्हणोन कळले त्यास, गुम्ही पौ मजकूर येथील देशमुस्लीचे हक्कापौ एक हजार हो वसूल करून सालगुदस्तां सन इसचे तिसैनचे वर्षासनाचे सदरहू हो दीक्षितांस पावते करून, त्यांची पावती घेऊन पाठवावी कदाचित् सालगुदस्तांचा ऐवज पळतरे याणी नेला असल्यास, सालमजकुरी देशमुस्लीचे ऐवजीं निकडीने वसूल करून, दीक्षितांस पावते करावे हा छ २४ मोहरम बहुत काय लिहिले! लोम असो दीजे हे विनति

पत्रांक ३७०

श्रीगणपती

१७२४ पौष शुद्ध १३

अजस्वारी राजश्री परशुराम रामचंद्र सा मोकदमानी, मौजे बोरगांव, प्रा सिराळे मुद्दा सलाम तिसैन मया व अलफ

राजश्री येशवतराव खगाजीवन नाडगौडा, पो मजकूर यांनकडे कर्जाळ ऐवज येजे त्याचे रद्द कर्जास प्रौ मजकुरची नाडगौडीचा ऐ वज लाऊन दिव्हा त्याचे वसुळाचे काम राजश्री गोविंद रघुनाथ जोशी याजकडे सांगोन आलाहिदा सनद सादर जाहाली असता, मौजे मजकूरचा हक्काइनामाचा वसूल मुरळीठ देत नाही, झणोन विदिस जाहाले तर, सासा बादममाणे हक्काचा व इनामाचा वसूल मुरळीठपणे मशायनिव्हेकडे देजे

इनामाचा वाटेकरी यांस ताकीद करोन बाकी देवणे. फिरोन बोभाट येऊन देणें, जाणिजे. छ ११ जमादिलावल.

मोर्तब
सुद.

पत्रांक ३७१

श्री.

१७१४ माघ शुद्ध १३

विनती विज्ञापना ऐसिजे. नवाबानीं हिशबाचे प्रकर्णीं मुनीरुलमुलूख बाहा-दूर व राजे चंदूलाल यासीं पेशर्जी बोलणें केलें होते. त्याजवरून कारभारी व मुत्सद्दी याणीं हिशेब तयार करून दाखविले. ते प्रत्ययास न येतां उत्तरें होत गेलीं. यास्तव राजाजीनीं आपले खाविंदाचे मर्जीचा खुलासा माहाला-तून व शिकंदरयारजंग व शिकंदरकुलीखा याजकडून घेऊन कृपा संपादावी, याजकरिता काहीं ऐवज नजर प्रमाणें कबूल केला होता. त्या ऐवजाची तर्तूद होऊन प्रविष्ट जाला नाहीं. यास्तव नवावाकडील बोलणार निरंतर उभयता कारभारी याजकडे येऊन बोलणें करीत होते. परंतु जाबसाल उग-वण्यांत आला नाहीं. जाणोन छ ४ रोज गुरुवारीं प्रथम प्रहर रात्र गुदरल्या-वर, नवाबानीं चोपदारासमागमें मुलूखमनसूफ व राजाजी यांजकडे ऐवज प्रकर्णीं निरोप निकडीचा सागून पाठविला. त्याजवरून राजे चंदूलाल आपले जागा बहुत विचारात राहून, मीरआजमदअल्लीखां यांस बोलाऊ पाठविलें. मशारनिले, आलियानंतर दरबारास जाब सागून, आपण व राजे गोविंद-बक्ष व खानमजकूर यांचीं बोलणीं खिलवतीत अडीच प्रहर रात्रपर्यंत जाहालीं. छ ५ रोज शुक्रवारीं राजाजी दरबारास मुनीरुलमुलूखबाहादुर यांचे जाण्यापूर्वीं भोजनाचा गुता उरकून, प्रथम प्रहराचे अमलात मुत्सद्द्यासहित खिलवतीचे दिवाणखान्यात जाऊन बसले. उपरांतिक दोन घटिकाचे अवकाशानें मुलूख-मनसूफ येऊन पोचले. उभयता कारभारी दरबारास आल्याचे वर्तमान सम-जल्यानंतर, नवाब नवेदमहालात बरामद जाहले. तेथे शामतजग व हाफजया-रजग व शिकंदरकुलीखा व आसदयारजंग व अकबरयारजग व मयाराम व मिर्घेताहरअल्लीखा यास बोलाऊन घेतले. त्याचा सलाम मजुरा जाहाल्यावर किताबा पाहात बसले. मीरदेतोहरअल्ली समागमें शुका लेहून कारभारी याजकडे पाठविला. तो उभयतानीं पाहून, त्याचें प्रत्योत्तर लेहून दिले. दोन प्रहर दोन घटकापर्यंत तीन वेळा नवावाकडून शुके मिध्ये व आसीकबराबर आले ते पाहून त्या.....तर, राजे चंदूलाल याणीं पाठविली. मर्जीप्रमाणे जाबसाल उगऊन आले नाहींत. याजमुळे दरबारास जाब न सागता निद्रा केली, कारभारी खिलवतीचे दिवाणखान्यात बसून राहिले. तीन प्रहरानंतर

जाणत होऊन कारमारी यात्रेकडे निरोप व शुक्र मिर्घेताहरवाली व असीक समागमें पाठवीत गेले त्याचीं उत्तरे व हिशोबाच्या फर्दा वरचेवर खावि दाचे आठेअन्वये तयार करून राजे चढू लागू पाठवीत होते एक प्रहर दोन घटका रात्रपर्यंत बैठक होऊन परस्परें शुक्र येत गेले नवावाचे मनोदयारूप अमळांत न आले रात्र फार जाहली यास्तव दरबारस जाव बोल्हून मना न्याचा बघोवस्त जाहला कारमारी व मुत्सद्दी आपआपले मकानास गेले राजाची हवेळीस येऊन पोंचतांच, मीरअलमदअल्लीसां इमेजाचे कोठीस जाऊन, त्याचीं बोलणें करून आले होते त्यांबला बोलाऊन घेऊन गोविंद बक्षसहित त्रिवर्गाची खिळवत अडीच प्रहर रात्र पावेतो जाहली उपरातीक खानमवसुफास निरोप देऊन, उभयता बघूर्नी मोमन करून, निद्रा केळी छ ६ रोब मदचारी प्रथम प्रहरांत कारमारी व मुत्सद्दी यांनीं नित्यनेम उर कून दरबारस जाऊन, दिवाणखान्यांत बसले नवाब नवेद माहाळांत जनान्याचे बंदोबस्तानें किताब पाहत होते छ मजबुरीं कारमारी यांबकडे निरोप कांहीएक सागून पाठविला नाहीं अडीच प्रहराचे सुमारास दरबारस जाव बोल्हून निद्रा केळी मंडळी आपआपले मकानास गेली अमदअल्ली सा प्रातःकाळीं रसल साहेब यांबकडे जाऊन त्याचीं राजे-मनसुफाचे सांगितल्याप्रमाणें बोलणें करून मथारानिलेनीं नानकराम याचे बागांत येण्याचा निश्चय ठरवून आले याची इतला राजे-मोईनास केळी त्याबवरून बागांतील हवेळींत पर्द्याची तयारी करवून, तीन प्रहरें उभय तां बंधू व अमजद-अल्लीसा पाळलीचे स्वार होऊन गेले नंतर एक घटकेचे आवकाशानें सावितबग-जाहूर व जेठे रसलसाहेब व कनिष्ठ बंधू ऐसे त्रिवर्ग मोठ्याचे स्वारीनें हवा सावयाचे निमित्तें निघून नान कराम याचे बागांत येऊन पोंहचले चढू लागू व गोविंदबक्ष उभयतां बा गांतील दरवाज्याबाहेर येऊन घेऊन गेले प्रथम बागाची सहाल व मकानाची हौबकारखी इत्यादिक तयारी पाहून, शेम कुशळतेचीं भाप णें जाहलीं तदुत्तर, खिळवतीचे पकानीं उभयतां राजाची व इगब व खानमजबूर ऐसे बसून, दोन घटका रात्रपर्यंत बोलणें जालें त्या बैठकींत राजे मवसुफानीं आपले खाविदाचे मर्सीचा व दियाणाचे वतुणुकीचा धगेरे मजबूर तपविलें समजाऊन बहुतच उदाशीची बोलणीं केली त्याम वरून मेस्तर रसल साहेब याचीं उभयतां बंधूचीं सातर कामा पारब करून, असेरीस वचनप्रमाण जाहलें उपरांतिक राजेमोईन आपले बागां संतोप होऊन, ज्यापतीसहल फर्दू छिहून दिव्हा आतर पानदान, फुलाचे हार व सरमेवा व खुफ्मेम्याचे सोन व ओ न्यान्या दास्या दिव्या त्या घेऊन, इमज बहादुर स्वार होऊन, कोठीचे म कानास गेले तदुत्तर, चढू लागू व गोविंदबक्ष याचीं संध्या करून प्यार प

टिका रात्रीं मकानास आले. साराअ, नवावाचे बोलणे की, हिशेबीं बाकी पस्तीस लक्ष आहे. ती व शेरणीबाबद रकम मीरमरहूम गेल्यापासून आज-पर्यंत सरकार दाखल करावी. त्यास, येविसीं राजाजीचे बोलणें कीं तालुक्यांत आमदानी कमी, याजमुळे शेरणीचा ऐवज वसुलांत आला नाही. मा-हल्लीं बाक्या येणें आहेत. तो रुपया निकड करून घेतला असता, तालुक्याची लावणी न होता उज्याड होतात. श्रीमत महाराज याचे सरकारांतून कौल मनस्वी देऊन रयतीस तगाई देतात, याजकरितां तमाम तालुक्यातील असाम्या उठोन श्रीमताच्या राज्यांत गेल्या आहेत व जातात. यास्तव ऐवज उगवून येत नाहीं म्हणोन. त्यास हे बोलणें नवावाचे ध्यानास न येता ऐवज मागण्याची निकड असे. आख क्रोडीवरता आहे. व ज्याफतीबद्दल फर्द रसलसाहेब यास दहा हजार रुपयाचा लेहून दिल्या. ऐसे ऐकतों म्हणोन राजश्री च्यत्रकपत निसबत रायराया व अवादासपत याणीं समजाविले व आणखी एक दोन जागा मातबर ग्रहस्थाचे मुखे बोलण्यात आले. त्याजवरून शेवेसी विनती लिहिली आहे. याउपरी जावसाल निश्चयात येऊन पक्षेपणीं समजेळ त्याची विनती लिहीन. सेवेसी श्रुत व्हावे. रा छ ११ माहे जमादि-खर. लोभ असावा. हे विज्ञप्ति.

पत्रांक ३७२

श्री

१७१४ अखेर

विज्ञापना. मीर अबदूल कासम याचे खानगीचे वेळेस मधीरुलमुल्क याणीं गोविंदराव उभयता यांस बोलाऊन मजकूर सांगितला कीं: मीर साहेब याजला खाना करीत आहेत. त्यास, त्याचे चित्तात अंदेशे कित्तेक आले आहेत. रा तात्या येथें आहेत. त्याचा याचा बहुतसा परिचय नाही. यास्तव तुम्हीं त्याची खातरजमा करावी. रा तात्यास पत्रे लिहून द्यावी. पुणेयास मदारुलमाहाम याचीं पत्रें आणवावीं कीं मीरसाहेब यासीं दुसरा अर्थ नाही. रा तात्यांही दुसरा अर्थ न धरावा. आपल्या सल्लेस जी गोष्ट येईल त्याचा इतळा याजला करीत जावा. याजला प्रसंगोचित मार चागला आढळून येईल तो येऊन अर्ज करितील. लिहिणार गाहाणे, बोलणार चांगले आहेत. याप्रो पत्र आणवितों हणोन त्याची खातरजमा करावी. हणोन सागून, बाहादूर उभयतां गोविंदराव, मीर अबदुल कासम याचे घरीं आले, त्यासीं बोलणीं बहुत जालीं. त्याची खातरजमा केली. पत्रे देतो व स्वामीचीं पत्रे पुणेंयाहून आणवून देतो, हणून बोलले. कर्नाटकप्रातीच्या यादी निवडून काढिल्या आहेत. त्या रा रायास बोलाऊन वाचून दाखविल्या. त्याची फारशी करून मीर साहेबांबरोबर दिल्या. इतकें बोलणें होऊन चंपी कलवतीण तेथे आली होती, ते गोविंदराव भगवत याजपाशीं बोलत होती कीं, रंभाजी बाजी याजला आशुन्याकरिता येथे बोलाऊन घ्यावे. त्यास बाहादूर यास

चपीनें व गोविंदराव भगवत यांणी मार पुसोन घेतळा त्यास हुजुरास अर्ज करून सांगू म्हणोन याहादूर याणी उत्तर केलें उपरांत याहादूर उठोन गेले मीरसाहेब याणी उमयतां गोविंदराव याची व्याफत केली

गोविंदरावकृष्ण

गोविंदराव भगवत

१ शिरपेंच

१ पागोटें

५ शालजोडी किनखाप

१ शालजोडी

जामेवार काशीचा

१ किनखाप

दुपटा, पागोटें, बिजार

२ जामेवार शेले

६

८

येथे प्रो देऊन रुकत केलें त्यास, आहाला मार तो लिहिला आहे उमयता काय लिहिणार तें लिहोव हे विज्ञापना

पत्रांक १७१

मी

१७१४ अखेर.

विज्ञापना ऐसीजे कळकत्याहून सात आठ पळटणें तेलंगी, त्याजमध्ये दाहा वारा गोरे कर्ते होते त्यास सांगितलें कीं, तुझी खुसगीच्या मार्गे घेनापटणास जावें तेव्हां ते निघून दोनचार मज्झी आले मागाहून हुकूम आला जे तिकडून न जावें जळमार्गे जावें तेव्हां गोरे होते त्यांनीं तेलंगी बेपचारी होते त्यास सांगितलें, हुकूम याप्रमाणें आला आहे तेव्हां हिंदू होते त्याणीं साफ सांगितलें कीं, याचा निभाष हिंदु घमांचा जळमार्गे आप्यार होणार नाही तेव्हां गोरे यांनीं कळकत्यास लिहून पाठविलें त्याचें उत्तर आलें कीं हिंदु आहेत त्यांचें पारपत्य करणें हे वतमान हिंदू लोकांस समजलें तेव्हां एका करून गोरे घेरे होते त्याची त्यांचीच बनली तेव्हा गोरे घेरे माणूस पाचसातशे माणूस ठार झालें काहीं गोरे पळून कळकत्यास गेले हिंदुमाणूस राहिले तेहि अफरातपरा जाहलें गजम शहर समुद्राचें तिरिं आहे तेथें एके दिवशीं छाल मत्स्य मोठा निघाला तें नर्व मान तेथें साहेब होता त्यास कळलें त्याणीं कितायत काडून पाहिली तेथें निघालें कीं आमके दिवशीं समुद्राचें पाणी येऊन शहर बुडेल ! तेव्हां ताकीद करून शहर घेस केलें कोणी राहिले त्यास पाणी येऊन शहर पाहून गेलें म्हणोन वतमान समजलें खरें छटकें देव जाणे ! हे विज्ञापि

पत्रांक १७४

पुा २

राजभी नाना गोसावी यांसीः—

● साहेब कित्यास आले तेव्हाही त्यास काहीं सख्खी पोंदचली नाही, व आपणाकडूनहि पोंदचत नाही, याजवरून दोरी खडल पडली ! हे जात येद

मोन. याचा इश्वास धरूं नये. मागेपासोन लबाड्या करीत आले ते विदितच आहेत. त्याचे निसवर्तीचें माणूस आहे ते चाकरीचुकरी सांगितली तरी मानीत नाही. हें राजश्री सदाशिवपत दादास निवेदन केलेंच आहे. आह्मी वारवार आपणास लिहावे तरी ठीक दिसत नाही. सूचनार्थ लिहिले आहे. कळेल त्याप्रो वदोवस्त करावा. बहुत काय लिहिणें ? कृपा लोभ करीत आसिलें पाहिजे. हे विनती.

पत्राक ३७५

श्री.

१७१४ अखेर

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री आवा स्वामींचे सेवेसीं.—

पो वाळाजी जनार्दन सा नमस्कार विनति उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित जावे विशेष. वेदशास्त्रसपन्न राजश्री बापूभट धारपुरे याणी श्री हरीहरेश्वर माहादेव याचे नवीन देवालय जनस्थानी बाधिले आहे. त्यास देवाचे पूजा नैवेद्य व नंदादीप वगैरे खर्चास कुलवाव व कुलकानू कमाल आकाराचा गाव च्यारसैं रुपयाचा नुतन इनाम पा नासीक अगर पा वणदिडोरी या माहालांत श्रीमतानी देविला आहे. त्याची सनद अलाहिदा तुमचे नावें आहे. त्यास, सनदेप्रमाणें गाव भटजीचे दुमाला लौकर करावा आणि लेहून पाठवावे. त्याप्रमाणे इनामपत्रे करून देवऊ. पत्र पावताच आधीं हे काम करावें. कमाल* आकार याप्रमाणेच हाल वसूल व खटपट केलीयास शे पन्नास रुपये अधिक होत असेहि गाव असतात. या रीतीचा पाहून लौकर नेऊन द्यावा. बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दीजे हे निनति.

पत्राक ३७६

श्री

तालीक

राजश्री हरीपंत तात्या गोसांवी यासीं:—

छ अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य श्रेष्ठा महादजी शिंदे दडवत विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लेखन करीत असिलें पाहिजे. विशेष. रघुनाथसिंग चौधरी पो देवास याजकडे पोमााचे चौधरातीचे कामकाज सुदामतपासून चालत आहे. याचे भाऊबद हक्कदस्तूर हिशाप्रमाणे घेत गेले. ऐसे असतां, कृष्णसिंग पेशजी पुण्यास वेऊन आपले परी सरकारात विनंति करून, हुजरे देवाशास आणोन दगा केला. त्यावरी राा सदाशिव दिनकर लष्करातून गेले. त्याणीं हा मजकूर समजोन देवाशाहून हुजरे माघारे नेले. हें वर्तमान मारनिलेनीं सविस्तर सांगितलेंच असेल. रघुनाथसिंग याचा काल जाहाला. त्याचा पुत्र खुमानसिंग हालीं भोगवट्याप्रो वहिवाट

* येथपासून अक्षर खाशाचें.

करीतच आहे कृष्णसिंग पुन्हा सरकारात गैरवाका समजावितो म्हणोन ऐकिलें त्यावरून आपणास लिहिलें आहे तरी रघुनाथसिंगाची बहिवाट बहुत दिवस चालत आली आहे त्याप्रमाणें चालवावी कृष्णसिंग गैरवाका समजावील त्यास ताकीद जाहाली पाहिजे या छ २ रमजान बहुत काय लिहिणें ! छोम कीजे हे विनति मोर्तय असे थिका

पत्रांक ३७७

श्री

राजश्री रामचंद्र माहादेव गोसावी यांस —

असद्वितलस्मीअळकृत राजमान्य स्नेहा तुकोजी होळकर दखत विनति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय लिहित असिलें पाहिजे विशेष कसबें कडुस ता स्नेह येथील घर्माजी व काळोजी पोटे घणगर यार्मी विदित फेळें की कसबें मजकुरी आमचे मिरासी सेत नवस्तडी जमीन आहे त्यापौ कांहीं आर्मी वाहतो व काहीं पडित होती ते गांवकरीयानीं वुसल्यास जाविली प्रस्तुत, जमीन आमचे आर्मी मागत असतां यावयासी गांवकरी दिकत क रितात येथिणी त्यांस ताकीद जाली पाजे ऐथियाशी, कसबे मजकुरी आ पल्याकडील कमावीसदार असेल त्यास पत्र देतून याचा करीणा मनास आ गून पोटे मजकूर याची जमीन व्याकडे गेली असेल तो यावयासी दिकत करीत असता तर त्यास ताकीद करून, याजवी याचें मिरासी सेत असेल तें शाहून याचें याजकडे देवार्थ येविण्या लढा० पुन्हा न राहे तें करयें या छ २४ मोहरम बहुत काय लिहिणें ! हे विनति मोर्तयमुद

श्री शाळसाकावचरणी
सत्पर मल्हारभिमूत
तुकोजी होळकर

पत्रांक ३७८

श्री

यादी राजश्री शिवाजीराय सुर्वे मोकाशी मौजे कुसगांव ता पोतमापळ हा गांव सरकारातून नानाजीराय सुर्वे आपले धर्मरूप यार्मी विही सातावर

• येथपासून त्याशानें अक्षर

वार केले सव्व सत्तावीस जखमा आगावर लागल्या, हाणोन बहुमान करून सदरहू गाव दिला. चुलता आत्माजीराव आपल्या तीर्थरूपावरोवर चाकरीस होता. भाऊपण्याचा वेटाळेपणा सर्व ठीकच जाहला आहे. चाकरी मात्र एक जागा करीत होते. त्याजवर भाऊसाहेबावरोवर हिंदुस्थानात आपण व आपले चुलत भाऊ खंडोजी सुर्वे विन भिवजीराव सुर्वे गेलो होतो. तेथे सर्व घोडी पिढी जाऊन परतोन माघारें आलों. पुण्यात कर्ज बहुत जाहले. ते समई खंडोजी सुर्वे याणीं आमचें व आपलें नाव घालून कुसगावासी सनद सरकारातून घेतली आण आपले घरास गेले. त्यापासून आज वीस बावीस वर्षे खंडोजीचे कोणी हुजूर चाकरीस आले नाहीं. आपण सरकारची चाकरी करीत आलो दरम्यान धोडपेच्या साली निरोप घेऊन घरी गेलो. मग धोडपेस स्वारी सरकारची जाली. ते समई आपणास चाकरीस बलावणें गेलें. नंतर आलों. तो स्वारी होऊन पुण्यास श्रीमत आले. आहीं हुजूर पागेकडे निसवतीस होतो. त्यास, सदरहू चाकरीस चुकलों हें निमित्त ठेऊन गंगाधर पत हुजूर पागेकडील याणीं गाव जप्त केला. त्याजवर गाव सोडवावयास सरकारात नजर रुपये १३०० व दरवारखर्च ३०० एकूण सोळाशे रुा पडिले. नंतर आणि एकवेळ चाकरीस यावयास चार रोज अधिक लागले ह्मणून मागतीस गाव जप्त करून रुा ६०० घेतले. एकूण वेवीशे रुपये आपणास पडिले ते व्याजसुद्धा तीन हजार सावकाराचे जाहले. तेव्हा व्याज भारी सव्व कैलासवासी नारायणरावसाहेब याचे कानावर मजकूर घालून, राजश्री महिपतराव कृष्ण याजकडून तीन हजार रुपये एकोत्रा व्याज घेऊन, सावकारास देऊन, गाव मारनिलेकडेस ठेविला. हाहीं इयजाच्या दग्यामुळें वगैरे, कोळ्याच्या दग्यामुळे व तोतयाच्या दग्यामुळे गाव दोनतीन वेळा बोस पडिला. मागती लावणी करून चाकरी सरकारची नेहमी करीत आलो असतां हाहीं नारायणजी सुर्वे खंडोजी सुर्वे याचे पुतण्ये, येऊन कजिया करितात. हाहीं ठकारादिकिताची भोड घालून गावची सनद करून घेतली आहे. त्यास सनद माघारी घेऊन, साहेबीं वाजवी इनसाफ मनास आणून, कर्तव्य ते करावें. वेवीस वर्षे चाकरी सेवा कोणी केली? चाकरीचा गावबलाडे सोसले. रोजमुराहि आज दहावर्षे सुरळीत पावत नाहीं. ऐसें असोन साहेबी निमे गावची सनद नारायणजीस दिल्ली! याची चौकशी जाली पाहिजे. शेवेसी श्रुत होय. हे विशति.

पत्राक ३७९

श्री

यादी होळकरा बाा ऐवजाच्या वराता गाईकवाड याजपासून घेतल्या. सुा खमस सितैन

५५००० अंताजी नागेश काादार पाा ढवळके. सदरहु वरातेचे वसुलास भिकाजीपंत पैलाडू आहेत.

- २५००० गोविंदराव गार्हकबाळ पोा सिमेर नजीक वडोदें सदरहु
ऐवजाचे वसुळास गोविंद व मनोहर किंकर यांस
१०००० चित्तो श्रिषक कादारमा सराई वसुळास माणूस दिला
३ ठेविलें असे
५००० चिमागार्ह गार्हकबाळ प्रा कोरेळ सदरहु वराव वसुळास
मनोहर नार्हक किंकर.
५००० केदारमी गार्हकबाळ कादार प्रा अवापूर, सदरहु वराव
मारिनखेचेच हवाली रा मृष्णाजी नार्हकानी केली

१०००००

सदरहु वराता रा मृष्णाजी नार्हक याणी हवाली निकडीळ तिकडे
केल्या आहेत

पत्रांक ३८०

भी

१७१५

राजभियाविराजित राजमान्य रामभी दादा स्वामीचे सेवेसी —

पो महिपतराव निवाजी सां नमस्कार विनंति उपरी येथील कुशळ छ १
निश्चेज जाणून स्वकीय कुशळ लिहित गेलें पाहिजे विशेष आपण पत्र पा
तें प्रविष्ट होऊन लेखनार्थ अद्यगत जाहला भीमत उमयतां मगळयारी
प्राप्त काळीं सवार होऊन सातारियास रायदर्शनास जाणार, भीमत राजभी
नानासहि येथें येऊन चार पांच दिवस जाहले त्याणीं आपल्यास पावया
विशीं पत्र लिहिलेंच आहे लोकरांच दर्शनलाभ होईल वरकड मेटी
नंतर सविस्तर कळेल यहुत काय लिहिजे ! इपा केली पाहिजे हे विनंति
३० ३०

पत्रांक ३८१

भी

१७१४/१७१५

विशपना मयीरुलमुळूस यासी उमयता गोविंदराव यासी नवापाचे स
मक्ष दोळणें जाहलें कीं इमजान्च पत्र मिस्तर फनवी याच विद्यमानें आलें
आहे व भीर अयदुल कासम याचे विद्यमानें आलें आहे त्यास, प्रत्युत
त्याजला आय लिहून द्यावा कीं, टिपूचा करार रायपंतप्रधान यांचा य आ
मचा राजभी हरीपत यांचे विद्यमानें जाहला होता त्यास तीन साल आलीं
त्यानकडून कांहींशी पेशकदमी आढळून आली भीमतांशी ऐमजाचा करार
केला तोहि करारप्रॉ अमळात न आला यास्तव रायपंतप्रधान पानला
आज्ञास त्याची तंत्री करणें जरूर होती इतकियोत मुमची पत्रे आलीं
त्याजवरून याहिर निघावयाचा निश्चय केला त्यास, मुसांस गुणर्पीतून यावें
छागतें समुब्रांतून येणें तेव्हां समीप पडतें हा मजगूर एक दुसरा मजगूर

कृष्णापासून त्याचा तालुका लागतो. त्यास, तालुका टाकून पुढे येता येत नाही. तालुका हस्तगत करून पुढे यावे. तालुका, किछा तैसाच ठेऊन पुढे आल्यास आमची स्वारी येईल. मागाहून वरचेवर लोक येणें, रसद येणें, त्याजला अडथळा होईल. यास्तव फौज पुढे रवाना करावी. रावपत-प्रधान याचे आमचे मुलाकात नाही. मुलाकात घेऊन इतफा कोणत्याचे मुल-खात चालणे जाहलें तर चालावे. अथवा अलाहिदा अलाहिदा चालावें. त्यास, रावपतप्रधान याची स्वारी प्रथमतः त्यास, मुहूर्त चागला पाहून नि-वाले पाहिजे, थोरली मसलत च्यार महिने कमजादा जाहल्यास चिंता नाही, याप्रो पत्रे पाठवावी असा निश्चय जाहला. हे विजापना.

पत्राक ३८२

श्री

१७१५ आश्विन-कार्तिक

विनति उपरी. राजश्री गोविंदराव गाडकवाड याजकडील खडो आवजी अथवा गणेश कासी याचे वनता दिसत नाही. फौज जमा होऊन रिकामे दिवस जातात. याजकरिता त्याचें ह्मणणें आहे कीं, आम्हास फौजसुद्धा गुजराथेस जावयास आज्ञा करावी, जातों. उद्या दिनशुद्धी निरोपास आहे. याजकरिता त्यास तिकडे जावयास निरोप द्यावा. किंवा कसे करावें, हे लिहून पाठवावें. हे विनति.

सरकार* लक्षाचा आत कोणी असल्याखेरीज हातीं गोष्ट राहणार नाही. येवढा सदेह. वरकड जातात हें चागले आहे. दोघांतून येक होता तर बरे होते. राजश्री माधवराव यास सांगोन काहीं तरी बंदोबस्त राही असें करून मग निरोप द्यावा.

पत्राक ३८३

श्री

१७१५ मार्गशीर्ष शुद्ध १४

वेदशास्त्रसपन्न राजश्री नारायण दीक्षित व यज्ञेश्वरदीक्षित स्वामीचे जेवेसी:—

विद्यार्थी माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार. विनति. उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जावे. विशेष. वेदशास्त्रसपन्न सदाशिव दीक्षित वाजिपेययाजी याचा काल जाहल्यापूर्वीचे त्याचे पत्र आलें, त्यात आमचा माहाप्रयाण आहे असें लेहून वगैरे मजकूर लिहिला. नंतर दीक्षित यास देवाज्ञा जाहल्याचें वर्तमान कळले. ऐशास, दीक्षित यांस आपलें माहाप्रयाणच आहे असें त्यांस समजोन त्याणीं लिहिलें, हें परम आश्चर्य वाटलें. व त्यांचा काल जाहला, हे गोष्ट वाईट जाली. ईश्वरीछा प्रमाण. यास विवेकावाचून

* येथुन मजकूर खुद्द खाशाचा म्हणजे नानाफडणिसाच्या हातचा.

दुसरा उपाये नाही याजकरिता धिवेक करून चित्ताचें शांतवन करावें गा
छ १२ जमादिळावळ, म्या अर्वा तिसैन मया व अळफ * बहुत काय लिहिणें ?
हे विनति

पत्रांक ३८४

भी

१७१५

कोलापुरवाले राजे

भीमन्माहाराज राजभी छत्र-पति स्वामीचे सेवेसी -

विनति सेवक दौलतराव सिंदे कृतानेक विज्ञापना गा छ पावेतो
स्वामीचे कृपे करून म्या सुस्वरूप असो विज्ञापना ऐसी जे:-स्वामीनी
आज्ञापत्र पा त्यांत आशा जे-पत्राचा सकल मा जिनस पा आहे,
वेळून पावल्यानें विनतिपत्र पा जाणोन त्यास आश्रेप्रो माचप्रकारें सदैव
परामृश करणार स्वामी समर्थ आहेत सेवेसी भुत होय हे विज्ञापना

भी

अकलकोटकर भोसळे

राजभी राजे फत्तेसिंग भो गोसावि

सकलगुणालकरण-अस्तिष्ठितलक्ष्मी-अलङ्कृत राजमान्य
स्नो दौलतराव सिंदे रामराम विनति

भी

राजभी पतसचिव गोसावी योसी

सकलगुणालकरण-अस्तिष्ठितलक्ष्मी-अलङ्कृत राजमान्य स्नो
दौलतराव सिंदे दक्षत विनति उपरि येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल
लिा जावें धरकड अष्टप्रधानास सकलगुणा-

भी

भामगडवाला

राजभी राव बरजोरसिंग गो

अस्तिष्ठित-लक्ष्मी-अलङ्कृत राजमान्य स्नो दौलतराव सिंदे राम
राम म्या

मंदोसर

मीरजा गुलतेन-बेग का पा मंदोसर योरे सुपवस्त बापद
मुन्यायस-तहवर-दस्तगाद आज दौलतराव सिंदे म्या सलाम

* येथून हस्ताक्षर सवाईमाधवरावाचे

मीरजा जमालवेग खुा वापद
आज दौलतराव सिंदे सलाम सुा.

नगरवाला मोगल.

आजम सवाजे मोगल महमदखान कवीजंग बाहादर दाममोहबतहू.
मोहिबान-मुखालिसान-दस्तगाह आजदिल यकलास दौलतराव सिंदे सलाम
आकी येथील खैरखुसी जाणोन तुम्ही आपली खैरखुसी कलमीं करीत जावी
दीगर खत पाा ते पावले, लािा मार.

प्रा व पाा हाय देशमुख व देशपाडे.
मो आजम देशमुख व देशपाडे पाा सुा.

राजश्री राज जालमसिंग गो.
अखंडितलक्ष्मीआलकृत राजमान्य रामराम विनती उपरी.

वासवाईकर कुसलसिंग.
राजश्री राणा कुसलसिंग गो
आखंडित रामराम विनती उपरी.

मांधलेतकर.
राजश्री राव सखतसिंग गो.
अखंडित-लक्ष्मी रामराम सुा.

पुण्याचे जकातदार
विसाजी भिकाजी, जकात प्रांत पुणे व जुनर गोा दडवत सुा.

पनवेली कोकणप्रात.
बाबूराव हरी.

बीडकरसाहेब.

श्री श्री श्री परब्रह्ममूर्ती श्री श्री श्री कादर साो बाचे चरण सेवेसी.
दासानुदास चरणरज दौलतराव सिंदे साा दडवत विज्ञापना. येथील कु-
शल ताा छ पर्यंत आपले कृपेकरून सेवकाचे वर्तमान यथास्थित असे
विशेष.

तीर्थस्वरूप मातुभी लखावाई वडिळाचे सेवेसी
अपत्य दौलतराव सिंदे दंडवत विनति

श्रीमत राजभी देव सस्थान विंचवड स्वामीचे सेवेसी
सेवक दौलतराव सिंदे विनति उपरि येयील कुशल सा छ
पर्यंत श्रीचे कृपेकरून यथास्थित असे विशेष

१ राजे माा जगदार दी तोफखाना खुपवरस्त—मापद आम दौलतराव
सिंदे सलाम सुा ब्यादा काय लोो पुढे मोर्तब किताबत नाही

१ मोा मानसिंग जगदार यास सुा

तीर्थरूप मातुभी लख्मीबाई व भागीर्धीबाई य यमुनाबाई सिंदे
वडिळाचे सेवेसी

आपत्ये दौलतराव सिंदे चरणी मस्तक ठेऊन सांगा दंडवत विज्ञापना सा
वडिळाचे आशीर्वादकरून वर्तमान यथास्थित असे विशेष

होा तीा केसरबाईस दंडवत विज्ञापना सदैव पत्री तोयवीत आवें
होा रहिमान यिबी पन्हा—बाई व जोहारबाई य सरसरुपबाई व बिनत व
मुगदनबाई यास दंडवत विज्ञापना सदैव पत्र पाठवून तोयवीत आवें

चिरजीव बाळास

वरकड याा प्रा च तीर्थरूप मातुभी मैनाबाई सिंदे यांस

उभयता आंग्रे मामा यास तीर्थस्वरूप य दंडवत उपरी

जैसिंग अंग्रे यांस आखंडित सुा सेवटी विनति नाही यहूत काय
लिहिणें येथें मोर्तब

लक्ष्मण आमदार यास मोा क्षणोन

गंगाघर गोर्षिद सागरवाले यास आखंडित विनति उपरी तीर्थरूपाचें
भांव लिहायें

राव रमाजी जयवंत निपाळकर यांस सकलगुणा विनति लोा आवें

रामचंद्र नारायण सुभेदार पुणे आखडित विनंति.

मालोजी राजे घोरपडे आखडित व विनति.

विनंतीवाले.

१ मातवर पागे व सिलेदार.	१ थत्ते.
१ आवाजी इंगले भावासुधा.	१ गोविंदराव भगवत.
१ खडेराव हरि.	१ माधवराव वावर.
१ श्रीमताकडील सभावित का दार.	१ सेळूकर उभयता.
१ आनदराव बहिरव.	१ माधवराव वाजी.
१ सखारामपत वापू पानसे.	१ वामनाजी हरी.
१ माधवराव रामचंद्र.	१ पाडुरंग बलाल निा कवीजग वाहादूर
१ जगन्नाथराम व लक्ष्मण अनंत.	१ जगदले मानसिंग व राव व खडे-
१ वाबूराव कृष्ण किलेदार सातान्याचे.	राव मयूरकर.

दाभाडे तळेगावकर.

यशवतराव दाभाडे सकलगुणा गंगाजळनिर्मळ मातुश्री लक्ष्मीबाई दाभाडे यास.

स्नेहपूर्वक विनति.

देहूकर.

हरिभक्तपरायेण राजश्री खडोवा गोसावी सस्थान देहू यासी.
स्नेहपूर्वक दवलतराव सिंदे दडवत विनति उपरी.

रास्ते.

राजश्री आनदरावजी रास्ते गोा.

छ सकलगुणा दडवत विनति उपरी लिहित जावें.

श्रीमताचे हातची चिठीचे उत्तर.

सेवेसी विनति सेवक दौलतराव सिंदे कृतानेक विज्ञापना ताा छ
पर्यंत स्वामीच्या कृपावलोकने यथास्थित असे. विशेष माा „पत्रांतील जमेस
घरून उधार लिहावा. सेवेसी श्रुत होय हे विज्ञापना.

भीरामदासयावा गुरुभी यास पत्र

भी सचिदानंद परब्रह्ममूर्ति भीषाबाजीचरणसेवेसी दासानुदास चरणरज
दौलतराव सिंदे चरणीं मस्तक ठेकून सांगा दंडवत विज्ञापना ता छ
पर्यंत भीष्मपैकरून वर्तमान यथास्थित असे सेवेसी भुव होय हे विज्ञापना

सुमत

गगाजलनिर्मल मातुभी गोपिकायाई यांस ओहपूर्वक दंडवत विनंति

सुरापूरचे नेरडास

राजभी व्यंकट आपा नाईक बहिरी महादर, सस्थान सुरापूर गोसावी
यांसी—

छ अग्रहित—सुस्मी विनंति उपरि

मोहा दिरु व वाढण पेंढारी यास सुा

बीडकर

- १ सत्काराम कृष्ण पासटे यांस अखंडित सुा सन
- २ रामाजी अनंत व सखोरुद्र गोा विनंति

भी

भीमत राजभी पंतप्रधान स्वामीचे सेवेसी
विनंति सेवक दौलतराव सिंदे, पुढें हावचिगी प्रोा

भीमत राजभी पंतप्रतिनिधि स्वामीचे सेवेसी —
सेवक दौलतराव सिंदे कृतानेक विज्ञापना ता छ पावेसों यथा
स्थित असे विशेष

गुरु

सी बीडकर

भी भी भी परब्रह्ममूर्ति भी भी भी हरीबासाहेबाचे चरण—कमल सेवेसी
दासानुदास दौलतराव सिंदे कृतानेक सांगा दंडवत विज्ञापना छ
पावेसों भी—कृपावलोकनें करून सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे

साा पत्त कादर साहेबाचे नावें

सालीक मसालीक हकीकत जाहीज—मबाहीज मारफत भीकांदरसादेब
ज्यात—कदरहू आर्जदास्त बंदगी विनंति येथील फुदाल

सकल-गुणाचे

- १ चद्रोजी भोसले सेनासोहेब सुभा १ राजश्री गोविंदराव गाडकवाड
गो। लेखन करीत असावे. सेना-खासखेल समसोर बाहादूर गो।
१ मानाजी आगरे कुलाबकर वजारत १ राजे खेमसांवत भोसले बाहादूर
-माब-सरखेल गो। सरदेसाई प्रांत कुडाल वगैरे महाला-
१ दतराज-आज्ञा निहाय.
१ नीलकंठराव पुरदरे.

यात भोसले नागपुरवाले यास मात्र लेखन करीत असावे, आण वरकडा-
स लिहीत जावें.

आजम मेस्तर कौरनेल गाडर इस्क्रीयर दाम-मोहबतहू

छ मकान-मुखलिसान-दस्तगाहाये आतीजादज्यादा-दोस्ता दौलतराव
सिंदे बादज-पौक आंकी येथील खैरखुसी जाणून आपली खैरखुसी कलमी
करीत असिले पाहिजे. दीगर.

गोवेकर प्रधान नवा आला आहे तो.

आजम जू-नेकेतान-पाचकतवार-शक्रतार-दोइस्ताद खुषवखत-बाषद
मोहिवान-मोखलिसान-

छ दस्तगाहाये आजि दौलतराव सिंदे सलाम येथील खैर-खुसी जाणोन
तुह्नी आपली खैर-खुसी कलमी करीत जावी दिगर.

आजम नवाब मोहिदीनखा नजमुदौले बाहादूर दिलावरजग दाम
मोहबतहू.

छ शाहामत-आवली-पन्हा-मर्तबात व सदामत व मजीलत-मवाकत-
दस्तगाहाये आतीजाद-दोस्ता आजी ज्यानीब दौलतराव सिंदे सलाम
येथील खैरखुसी जाणून आपली खैरखुसी कलमी करीत जावी दीगर.

गोवेकर राजा गोवर्णदोर.

आजम फ्रासिस्क-आंतोन-दावियोग-काब्राल-तेनेत-जनराल-गो-
वर्णदोर बदर गोवा दाममोहबतहू.

छ शाहामत-आवली-मर्तबात व हशमत मजिलत-मवाकत-दस्तगाहाये
तज्यादा-दोस्ता आजी ज्यानीब दौलतराव सिंदे सलाम दरबात
आज पानम आकी येथील खैरखुसी जाणोन आपली खैरखुसी कलमी करीत
जावी दीगर.

महमदसाहेबखान टाके दाम—मोहबतहू

छ आन—दिस येकजास दौळतराय सिंदे सलाम आंकी येथील खैरखुशी जाणून आपली खैरखुशी कलमी करीत जाणें

सुकैलकुसमान समादतनकावेखान दान शेरफत सयेद घाहा निजामु
दीन आहामद व्याहा कबरहू

छ आजदिल—येकजास दौळतराय सिंदे सलाम आंकी येथील खैरखुशी जाणून आपली खैरखुशी कलमी करीत जाणें

घाहासाहेब आशफाम मजहरदाम मोहबतहू

छ आन दिल येकजास सलाम आंकी येथील खैरखुशी जाणून आपली आफीयेत कलमी करीत असावी दीगर

गोवकर याचा कारभारी

आजम सेखास्तियाब जुनेफेरखबरोकसहृत्तारदोहस्तापहु ॥ पापद

छ मोहबत—दस्तगाहा आनी दौळतराय सिंदे सलाम आंकी येथील खैरखुशी जाणोन आपली खैर—आफीयेत हमेशा कलमी करीत जाणें दीगर.

फकीराचा माना

घाहादत पन्हा सयेद हदरुसदाममोहबतहू

छ आजी दौळतराय सिंदे सलाम आंकी येथील खैरखुशी जाणोन आपली खैर—आफीयेत कलमी करीत जाणें दीगर.

काळी

शेरीयेत पन्हा दाममोहबतहू

छ आजी दौळतराय सिंदे सलाम गुा

नबाय आजम टिपू—सुलतान—याहादूर—सलमहृकवाला

साहेब—मेहबान—करम—परमाये—मोकल्लिखान बादन—गोक—मुलाकात
मसरत—आमातमपहुदखमीरहतीहाददीबीरपादयेथील खैरखुशी जाणून आपली
शादमानी कलमी करीत असिलें पो दीगर.

गंगथडीचे कमाविसदार.

राजश्री नारायेणराव नागेश व वापूजी रघुनाथ काादार माा हाय पाा
गंगथडी गोसावी.

छ दंडवत सुा

सवस्थान विशाळगड.

राजश्री आनंदराव प्रतिनिधी गोसावी यासि
छ सकलगुणा

कडपेवाले पठाण

शाहामत व अली मर्तवात आलफखान बाहादूरसलामहूकताला,
छ आजी दिलये कलास दौलतराव सिंदे सलाम आकी येथील खैरखुसी जाणोन
आपली खैरयत कलमी करीत जावी. दीगर.

चंदीचंदावरचे राजे.

श्रीमंत महाराज राजश्री अमरसिंहजी-साहेबाचे शेवेसी.
विनति विशेष दौलतराव सिंदे कृतानेक विशापना. ताा छ पो.
साहेबाचे कृपावलोकने-करून वर्तमान यथास्थित असे विशेष.

हसनखान बाबा.

शाहामत व आवली-मर्तवात-भाई हसनखानदाम-मोहबतहू.
छ आजी ज्यानीव दौलतराव सिंदे बांदे सलाम बजेवाद आकी येथील खैर-
खुसी जाणून आपली खैरखुसी कलमी करीत जाणें दीगर.

देऊळगावकर जाधव.

राजश्री रावजगदेव आनदराव जाधवराव गोसावी यासो.
छ अखडित-लक्ष्मी

सातारचे दीक्षितास.

वेदशास्त्रसंपन्न राजमान्य राजश्री रामचंद्र दीक्षित बावा स्वामीचे सेंवेसी.
सेवक दौलतराव सिंदे सां दंडवत. विनति उपरि येथील कुशल जाणून
स्वकीय लिहीत जावे.

उजनकर खोबरे.

१ मुला कमरुद्दिन व सलाबुद्दिन खाा बाषद आज दौलतराव सिंदे स-

छाम येथील खैरखुसी बाजोन तुम्ही आपली खैर-आफियत कळमी करीत
बाजो दीगर.

सुरतकर योरळे मुळा
महमद ईसफ व नजमुद्दीन यांसी आखंडित बाजोन

सबायजपुरीकर हाथसी यासी

आजम याफुतखान दाम मोहबतहू

छ रफायत व अवलि-मतनत-धोकत-मसीलत-दस्तगाहा घादज शोकमधे
हूद-जमीर मुमीर गरदाजीद मीआयदके येथील खैरखुसी बाजोन मोहियी
आपली खैर-आफियेत कळमी करीत असिले पो दीगर आ आकारपन्हा
कडून मील फैल मोहबतनामा येऊन यकछाछाचे तरीके याचा ईतम आज
दाह दोस्तीचे आगां व्हाव तें न व्होता आमूल होऊन सत सतूत न आलें
यावरून छाजूव अस हावेशा मकादीन पाठऊन दोस्ती येकजहतीदीन यदीन
ज्यादा होय तें नमुवत यावे ये बाव घारीस महिना सुा

हाजी आवदुल वजीद यास

हाकायेकआगामारीफ-दस्तगाहा शाहा हानी आवमुस मजीद हीफ
जुला हेवाला

छ आज ज्ञानीव दौलतराव सिंदे येथील खैर दीगर तुम्ही आपली खैरमत
खिहीत जावे

तो सुवर्णदुर्गचे सुमेदार
मोरो घापूजी यासी आखंडित-रुक्मी विनंती

सोा बाहजाबाई साधतवाडीकर यासी तीर्थस्वरूप आपलें
दहवत विनति सेवटी हे भिन्नति

रासभी रगरावआपा वेढकर

छ अखंडित विनंति उपरी

आजम प्रासिस्क-आंतोन-दावियोग-मावराल-गोवणदोरे-रुपतान
—जनराल रुस्तुमुलमुस्क सर्फराजुहोले मुस्तकीम अगयाहावूर यदर गोबा दाम
मोहबतहू

छ शाहमत-अवलि-मतनत व हरोमत-मजलत-मवकत-दस्तगाहा-
येत ज्वादा दोस्ता आजी ज्ञानीव दौलतराव सिंदे सज्जम आकी येथील खैर.

श्रीगणेशायनमः

श्रीकाशीजीकेराजा वगैरेह

श्रीस्वस्ति श्री श्रीमहाराज बहादुर चेतसिधजी जोग्य श्रीमहाराजाधिराजके
दडवत.

राजश्री बालारावभाई रामजी जोग्य कुमाउचे पाहाडचे राजाको अल-
काय (व),

स्वस्ति श्रीमदगणित-विद्या-विनोद-कुशल-गाडगिलेप-नामक-श्रीजना-
र्दन भटेपु विद्यार्थिनोपमा माधवराव सिदे कृतानेकेशः साष्टाग-नतयः समुल्ल-
सतु शमिह श्रीमदाशिषा तत्र सतदिहामहे उदत्तसुमवादिय.

त्वति श्रीश्वरचरणस्मरणपूर्वक-रूप-नारायणेत्यादि-विदुव-विरुदावालि-
विराजमान-मानोन्नत-श्रीगिरिराज-चक्र - चूडामणि-श्रीमन्महाराजाधिराज-
श्रीउदोतचद्रदेवेषु सदा स्मरविजईपु.

उदेपूर.

श्रीमन्निपिल-निगदित-नीलोमारमण-चरण-गरण-श्रीमहाराजा श्रीभीमसिंह-
जी एतान श्रीमहाराजाधिराज-श्री-महाराजा अलीजाह सुवेदारजी श्री माधौ-
राघजी सिदे केन वाच्य अठाका समाचार भला छे अपका सदा सदा
भला चाहिजे अपर च.

वलमगडवाले.

श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजाबाहादुर आजितसिध जूदेव एते.

कृष्णगढ.

सिद्धिश्रीसर्वोपमा-महाराजश्रीप्रतापसिधजी जोग्य

वेगुवाला

सिद्धिश्रीसर्वोपमारावत श्रीसवाईभेधसिधजी-जोग्य.

सिद्धिश्रीसर्वोपमालायकमहाराजा श्रीमौहौकसिधजी-जोग्य.

साहपुरा

सिद्धिश्रीसर्वोपमालायक-राजाजी श्रीभीमसिंगजी जोग्य.

सिद्धिभीसर्वोपमालायकरावतजीभीमीमसिंघजी जोग्य

राणाजीची माता

सिद्धिभीबाईजीराज एवे आठाका समाचार मला छे अपका सदा मला चाहिले अपरच

सिद्धिभीअमज्जरासु-याने भीराबसिंहजी- जोग्य

જોધપૂર મારવાડ

सिद्धिशीसर्वोपमाभीमहारजाधिराजराजराजेश्वरमहारजाभी विजैसिंघनी
ज्योत्य अठाका रमाचार भळा छै राखरा सदा भळा चाहिजे

सिद्धिभीसर्वोपमासायकृष्णभारु भगिगोवर्धनसिंघजी जोग्य

सिद्धिभीसर्वोपमाठाकुरारत्नभी-सवाई-सिंघजी-जोग्य

यिष्ठानेर

सिद्धिभीसर्षोपमाधिराजमानमाहाराणाधिराजमहाराजासिरोमणिभूसुरतर्षिष
जी योग्य

करकेडी

सिद्धिभीमहारनकुवाभीष्मरसिषक्षी योग्य

सिद्धिभीसर्वोपमालायकमौजोग्यानमलजी जोग्य

सिद्धिभीठाकरासुधसिंचनी जोग्य

सिद्धिभीसर्वोपमामगरीभीकीस्याजदासजी जोग्य

जैनगर

સિદ્ધિભીસર્વોપમાભીમહારાજાધિરામરામચંદ્રમહારાજાભીસર્વાઈપ્રતાપર્ષિ
 ષત્રી ઓગ્ય અઠાકા સમાચાર મલા છે રાજકા સદા મલા પ્વાહિયે અપરંચ

सिद्धिभी सर्वोपमाभीमद्वारा निभीभामि चोदयसजी जोग्य

सिद्धि श्रीसर्वोपमाजोग्यराववहादूर श्रीसहजसिगजी जोग्य.

सिद्धि श्रीसर्वोपमालायकरावचतुर्भुजजी जोग्य.

सिद्धि श्रीसर्वोपमालायकविद्यागुरुभट्टराजाजी श्रीजशदत्तजी जोग्य.

उनियारेवाला.

सिद्धि श्रीसर्वोपमालायकराव श्रीविनासिधजी जोग्य.

सिद्धि श्रीसर्वोपमाराजावोहरेषु—सालिरामजी जोग्य.

सिद्धि श्रीसर्वोपमालायकठाकुर श्रीराजसिधजी जोग्य.

सिद्धि श्रीसर्वोपमालायकरायजि श्रीरतनलालजी जोग्य.

अलवरमाचाडी.

सिद्धि श्रीसर्वोपमालायकरावराजाजी श्रीवपतावरसिधजी जोग्य.

दुदुवाला.

सिद्धि श्रीराज श्रीठाकुरापाहाडसिधजी जोग्य.

सिद्धि श्रीषवासरोडाराम जोग्य.

बुदि.

सिद्धि श्रीसर्वोपमामहाराज श्रीरावराजाविसुनसिंघजी जोग्य.

सिद्धि श्रीसर्वोपमामहाराज श्रीदिपसिंघजी जोग्य.

सिद्धि श्रीसाहालछिरामजि जोग्य वा पचोलिथानसिंघजी जोग्य.

सिद्धि श्रियाभाईवषतरामजी जोग्य.

कोटा.

सिद्धि श्रीसर्वोपमामहाराज श्रीमहारावउमेदसिंघजि जोग्य.

सिद्धि श्रीसर्वोपमालायकपौंडरिकजी श्रीव्यासगोपालरामजी जोग्य.

सिद्धिभीसर्वोपमालायकराजभीराजनाभिर्मसिपनी जोग्य

मदावर.

यथा सा १८४८ सावण सुदि छ ८

सिद्धिभीमहाराजाधिराजभीमहाराजामहेश्वरप्रतापसिधयहादुरदेवजू

येदमूर्तराजभीममिहोत्रिमोष्ठानायत्री जोग्य

सिद्धिभीसर्वोपमापुरोहितराजभीरुस्मीनाथसि जोग्य

मुंघेखर

पौंडछो

भीमहाराजाधिराज भीमहाराजाभीराजाधिराममाजीतजूदेव

दाविया

भीमहाराजाधिराजभीमहाराजाभीराजराजासमजीतयहादुरजूदेव

सिमघरवाळे

सिद्धिभीमहाराजापाहाडसिधयहादुर जोग्य

चंदेरी

सिद्धिभीसर्वोपमामहाराजभीराजामचद्रजूदेव

पुरवणी दतिया

भीमहाराजकौमारभीकुवरयहादुर पंचसिधजूदेव

अगहार्ड

परणेवाला

भीमहाराजाधिराजभीमहाराजाभीदोकजसिधजूदेव

भीमहाराजकौमारभीविषानमुसाहेबकेसरसिधम

सिद्धिभीहजूरिगसासिधजू

भीवगसिहरिकृष्णदासजूभीमहाराजकौमारभीनोनेअर्जुनसिधजूदेव एते

गुमानासिधकेवेटाथगैरे.

चरखारि

श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजाश्रीराजात्रिजेवाहादुरजूदेव.

श्रीमहाराजकौमारश्रीकुवरवाहादुरदलगजनजूदेव.

श्रीअमलसिंघकुमालुम होय.

परवानोश्रीलालामानिकचदजोगु.

श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजा—श्रीसरनेतसिंघजूदेव.

श्रीसाम्राट्वाजपेईरमापतिजू तथा प श्रीसाम्राट्वाजपेईकीरतसिंघजू.

गुमानसिंघ.

वादेवाला.

श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजासवाईनप्रतसिंघजूदेव.

गजसिंघ

श्रीमहाराजाधिराजश्रीमहाराजाश्रीराजागजसिंघजूदेव.

सोपर

सिद्धिश्रीसर्वोपमालायकराजाश्रीराधिकादासजी जोग्य.

गढामडल.

श्रीराजाहारिसिंघजूदेव,

प्रातोली.

सिद्धीश्रीप्रातोलिसुस्थाने जोरावरसिंघजी जोग्य.

सिद्धीश्रीसर्वोपमाठाकराश्री भोपतसिंघजूदेव.

सिद्धीश्रीसर्वोपमालायकठाकुरश्रीजोरावरसिंघजी जोग्य.

करोली

सिद्धीश्रीसर्वोपमामहाराजश्रीराजामानिकपालजी जोग्य.

वरकड साधारण राखे यांस लिहिणें तर सिद्धिभीअमुकसुधाने करव अथवा
राजा अथवा ठाकुर याची चौकसी करून लिहित जावें

नायद्वारे जे गोसावि कागद सुडाचे लािा
भीमदल्लमकुलभूषणेश्वरिमक्तपरायणेषु भीगोत्वामी भीगिरधारित्रीमहाराज
एतेभी दंडवत बंचे अपके

फारोळीवाले गोसावी कागद बारीक
स्वस्तिभीनृजन्मूपपजिगोस्वामि महाराज एतेभी दंडवत आपके

गावगन्ताचे समिदार,
भीमंत राखभी महाराजाधिराज आलीमाहा बाहादुर सुभेदारजिभी दोळत
रवामि सिधे ह्हांके सरकारसे मौजे

फरोळीवाले कागद बारीक
सिद्धिभीसर्वोपमाळायकराज्याभीमाणिकपाळजी जोग्य

सियदास उदेपूरचे कारमारी
सिद्धिभीसर्वोपमासाविदासजी

पत्रांक ३८५

भी

१७१६

यादी होळकर वा ऐवजाच्या वराता गाईकवाड यांसपासून घेतस्य
शुा खमस सितैन

५५००० अवाजी नागेश काा दार पाा ठवळकें सदरहू वरातेने
वसुलास मिक्काजी पतही पैछाहू आहेत

२५००० गोविंदराव गाईकवाड पाो सिभेर नजीक बडोदें सदरहू
ऐवजाचे वसुलास गोविंद व मनोहर किंकर यांस

१०००० चित्तो शिबक काा दार प्राा सराई वसुलास माणूस दिला
छाहू ठेविले असे

५००० चिमाबाई गायकवाड प्राा कोरळे सदरहू वरात वसुलास
मनोहर नाईक किंकर.

५००० केदारजी गाईकवाड काादार प्राा अंतापूर. सदरहू वरात
मार निस्हेचेच हयाली रा कृष्णाजी नाईकांनी केली

सदरहू वराता राा कृष्णाजी नार्क.....याणीं हवाली, जिकडील तिकडे केल्या आहेत.

पत्राक ३८६

श्री.

१७१६ माघ शुद्ध ३

राजश्रीयाविराजित राजमान्य राजश्री परशराम रामचंद्र स्वामी गोसावी यासी:—

पोष्य माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहित जाणे. विशेष. वेदशास्त्रसपन्न राजश्री नारायणाचार्य व शामाचार्य याणीं हुजूर विदित केलें कीं, मौजे मागले, ता सातवें. प्राा पनाळा, हा गाव दरोबस्त इनाम आपले वडील माधवाचार्यप्रभुति यास श्रीमत कैलासवासी राजाराम साहेब याणी देऊन पत्रे करून दिल्लीं. त्यास, पाचजण भाऊ. त्यापैा कृष्णाचार्य याचे नातू गोपाळाचार्य हाणीं लागले कीं, गाव आपल्यासच दिल्या. सवय त्याचा व आमचा कलह नऊ वर्षे लागला. त्याची पचाइत सरकारात होऊन, गोपाळाचार्य खोटे जाहाले. तेव्हा, पाच-हजार एक रुपया आह्मा जवळोन हरकी घेऊन गाव पाच जणाकडे चालवावयाविर्गी सरकारचीं पत्रे दिल्लीं. त्यास, आपण कष्टमेहनत केली. याजकरिता वाटणींखेरीज दर असामिनीं सालदरसाल शभर रुपये प्रो चारशें आह्मास चांवा भावानीं राजश्री माधवराव गगाधर याचे विद्यमाने द्यावयाचा करार करून, पत्रे करून दिल्लीं. त्याप्रो चालत असता, अलीकडे चारशे रुपये द्यावयास दिकत करितात. येविर्गींची ताकीद जाली पाहिजे हाणून. त्याजवरून हें पत्र लिहिले असे. तरी याचे भावावदानीं दरसाल रुपये चारशें देत जावे हाणोन पत्रे करून दिल्लीं आहेत. त्याप्रो चालवावयास दिकत करीत असल्यास ताकीद करणें. जाणिजे. छ १ रजव, सुा खमस तिसैन मया व अह्मफ बहुत काय लिहिणे ? हें विनती.

पत्राक ३८७

॥ श्री. ॥

१७१६ माघ शुद्ध ५

राजश्री दवलतराव—चावा जिंदे गोसावी यासी:—

छ अखडित-लक्ष्मी-अलंकृत राजमान्य गगाभागीर्थीं अहिल्याबाई गाडकवाड सुा देवळाली प्रो नागीक विनति विजापना येथील कुशल ता माघ शुद्ध ५ पावेतो आपले कृपा-अवलोकनेंकरून यथास्थित असो. विशेष. आमचें वर्तमानः आमचे धणी कैलासवासी जाले नंतर मानाजीराव गायकवाड यांनीं पंचवीस-तीस लक्षाचें ऋविते घरात होते ते दरोबस्त लुटून नेले. आह्मास एक वस्त्रानसी एक घर लहानसें होतें तेथेंच टाकीत ठेविले. आण मानाजीराव देवलोकास गेले. तदनंतर गोविंदराव गायकवाड आले. त्यांनीं येताच प्रथम आमचीं खायाखर्चाची नेमणूक दाहा हजाराची होती ते बंद

केली आणि घरास खणतें लाकून एक छद्याचें वितें नेलें मग तयें आमचे चुलते नारोजी देशमुख होते त्याजपाशीं आझी आगिने चवळद्याचे ठेविले आणि आझी भी मार्तडाचे दर्घणास झेबुरीकडे निघालों आमचे मार्गे देशमुख मजकूर यांनीं गोविंदराव-बाबास सांगून आगिने चवळद्याचे त्यांस दिले आणि आपण मामलत करून गेले आझी ये प्रातीं आलों तेव्हा आझांस वारीस एक भीमार्तड किंवा आपण आईस यास्तव विनंति लिहिळी आहे तर, आमचा बंदोबस्त करून देविला पाहिजे आझी भेटीस यावें, तर येथें आम्हास खर्चाची आबळ आहे, यास्तव हें पत्र लिहिळें आपण गोविंदराव बाबास स्याहावें आमचे घण्याचे हातची नेमणूक आहे ते आझांस देवावी व हाळी रावसा पुणें प्रातीं येणार आहेत त्यांनलाही ताकीद करावी वुसरें नारोजी देशमुख यांचे साठ गाव आहेत त्यांतून तीस गांवांवर आपण जप्ती पाठकून, आपण आझास हाव उचळून सामाखर्चास घाल, त्यांत आझी राबी माहों आपण बहुतांचें पाळन केलें तैसें आमचें केलें पाहिजे विनंतीपत्र लिहिळें आहे हें उदास न करावी वुसरें आमचे घण्यास एकठेंसाठ वायका होत्या त्यात चौधी साधा गोविंदराव गायकवाड यांशीं वायका दरोबस्त काढून दिल्या आणि आमची चौधीची हे गते केली हें वर्तमान सेवेसी विनंती लिहिळी आहे तर, आमचा बंदोबस्त करून दिव्हा पाहिजे आमचे घण्यानीं कोट्याणकोट पैका असोन, त्याचें देऊळ कोणें बांधलें नाहीं, हें आपल्यास भुत होये आपण पाटिलसाहेबाचे पोटीं कुछदीप आहेत मी घर्माची वहीण जाणोन, हें कार्य केलें पाहिजे आणि हें न आल्यास आपले पायापाशीं खोलाकून घ्यावें आपण शेर पीठ घाळ तर लाकून वस, यादो भास्कर याणीं सर्व बंदोबस्त करून, घरोघर लाविले दमाजीबाबाचे हातचे दोनव्यार गांव पाटिलकीचे आहेत, त्यास सर्वपरी काळ याचा आहे, आमचें कोठें चालू देस नाहींत आझांस पत्रें आणून दाखवितात कीं, आम्हांस घण्यानीं सांगितलें मग खरें किंवा सोर्टें हें नकळे त्याजमार्गे मानाजी बाबाचे वेळेस घण्यानीं उपसर्ग दिव्हा त्याजमार्गे आतां तर परभूमयच जालें सर्व कारमार सोडून वायकांस एटितात सेवेसी भुत होय हेतूपमार्गे मरवसा जाणून, हें पत्र कोण्हास न दाखवणें आपण उत्तर पाठविलें पाहिजे बहुत काय लिहिणें ? हे विज्ञापना

* ह्या पत्रांत वितें, गते, असे दोन शब्द आले आहेत, ते वित्त (विध) गत्य (गती) ह्या अपभ्रंश उच्चारणांचे अपभ्रंश आहेत असले अपभ्रंश धूत्रादि अधिशित लोकांत पार मगसोर येथें छापलेल्या स्टेटन्सकृत खिस्त पुण्यात सते (सत्य), भुते (मृत्य, मृत्यु) धौरे असेच अपभ्रंश उच्चार शक्य आहेत

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री बाळाजी गोविंद स्वामी गोसावी:-

पो माधवराव नारायण प्रधान नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय लिहणें. विशेष. तीर्थस्वरूप कैलासवासी नानासाहेब याणीं सस्थान गढेंमडलेपैकीं रेवादक्ष्णतीरचे सोळा माहाल कैलासवासी रघोजी भोसले यास करार करून दिल्ले होते. परंतु भोसले यांचा अमल महालीं दखल जाला नाहीं. त्यास, हालीं राजश्री रघोजी भोसले सेनासाहेब याणीं पुण्याचे मुकामी येऊन व दक्ष्णतीरचे महालाविशीं रजवद्दल केली. त्यास म-
शारनिले सरकारलक्षाप्रमाणे चालतात. सबब त्यास सरकारातून रेवादक्ष्णतीर-
पैकीं, खेरीज चौरागड करून, कमाल आकाराचे माहाल सा ४००००००
च्यार लक्ष रुपयाचे द्यावयाचा करार ठहरला. ते महाल दक्ष्णतीरचे बीतपशील.

१ पा वचई.

१ पा विछिया तालुके दोन.

१ पा वर्गी तालुके आठ.

१ पा भोवरगड तालुके तीन.

१ पा सायपूर चवऱ्यागड तालुके सात.

१ पा खाडेवान्हे तालुके नव.

१ पा कठोठिया.

१ पा पलाहो.

१ पा देवरघा.

१ ता मुकुंदपूर.

१ पा सभलपुर.

१ पा रामगड.

१२

एकूण बारा माहालपैकीं सरकार अमल ज्या माहाली असेल त्यापैकीं किल्ले चौरागडच्या खर्चावद्दल रुपये ५००००० पंनास हजार रुपयाचे माहाल व गांव किल्ल्या लगत असतील ते सरकारात किल्ल्याचे खर्चास ठेऊन, बाकी सरकारअमली माहाल सेनासाहेबसुभा याजकडे सदरहू चार लक्षाचे यावयाचे करार करून, ते सनद तुह्यास सादर केली आहे. तरी मशारनिलेचे दुमाला करणें. चार लक्षाचे बेरजेहून अधिक बेरीज सरकारअमली माहाली जालियास, त्याचे माहाल सरकारांत ठेवणें, च्यार लक्षाचे भरतसि अमली माहालपैकीं बेरीज कमी जालियास, गैरअमली माहाल आहेत त्यापैकीं भरतीस कमाल

आकाराचे बेरजेचा माहाळ छावून देणें जाणिने छ २९ रा वळ, सुधीत तीसैन मया व अल्लफ बहुत काय लिहिणें ? हे विनती

पत्रांक ३८९

श्री नकल

१७१७ आश्विन शु ३

रांजभा रघोजी भोंसले सेनासाहेब सुभा गोसावी यासी —

सकलगुणालकरणअलखितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य ज्ञा माघवराव नारायण प्रधान आशीर्वाद विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीयें कुशल लिहित असिलें पाहिजे विशेष सस्यान गढेमडलें, सेरीज चौरागड करून, रेवादक्षपतीरचे महालपैकी वितपशील

- १ पाा बांचई
- १ पाा बिलिमा तालुके दोन
- १ पाा वरगी तालुके आठ
- १ पाा मधरगड तालुके तीन
- १ पाा रायपूर चौरागड साा सात
- १ पाा साडेमान्हे तालुके नव
- १ पाा पळाहो
- १ पाा देवरघा
- १ पाा मकुंदपूर.
- १ पाा संमलपूर.
- १ पाा रामगड
- १ पाा कटोटिया

१२

एकूण माहाळ बारा पैकीं प्यार छस बेरजेचे माहाळ आपलेकडे राखया विशीं राजभा बाळाजी गोविंद यांसी अलाहिदा सनद सादर केली असे तरी ते माहाळ छाऊन देतील ते प्यार् सदाहू माहाळपैकीं ज्या माहाळीं सरकारी अंमल बनला नसेल, तेथें आपण अमल बसवून राखयाचा करार केला आहे त्याप्रमाणें अमल बसवून देऊन, आपलेबराबर बापूजी छत्रमण फारनून दिस्ते आहेत त्याचे हयालीं करून पायें दिक्षत पडें नये रा छ १ माह रासर, सुशुरसन सीत तीसैन मया व अल्लफ बहुत काय लिहिणें ? छोभ आसों दीजे हे विनती

पत्रांक ३९०

श्री (नकल) १७१७ आश्विन शुद्ध ३

यादी राजभा रघोजी भोंसले सेनासाहेबसुभा मासकडील जापवाळ गुा

सीत तिसैन मया व अल्फ नबाबनिजामअल्लीखांवाहादर याजवर कालेंकरून विघाड जाहला तर तुहीं शरीक असावें, हा पूर्वींचा करार. त्याजवर सरकारा-तून विघाड जाला. आह्मांस ज्या ज्याप्रमाणें इशारा केला त्याप्रों अमलात येऊन आमचें येणें होऊन, भेटीचा प्रकार घडून, सर्व प्रकारें शरीक जालों. नबा-बाचा सलुख जाहला, त्या वेळेस नबाबाकडून कामे उगवून दिलहीं. कलमे.

प्रात गंगथडीचा घासदाणा एक-
दर रुपये ३५०००० साडे तीन लक्ष
करार ठरले. त्याप्रों प्रात मजकुरीं
घासदाण्याचें एकदर माहाल तीन लक्ष
अठरा हजार याचे माहाल लाऊन
द्यावें, याप्रों ठरलें कलम १.

प्रात गंगथडी येथील घासदाण्या
चा एकदर ऐवज येणें. त्याप्रों ऐवज
लावून दिल्हा. बाकी मुबलक राहि-
ली. त्याचा ठराव सा २९०००००
तपशील.

१५००००० नक्त.

८००००० नबाबाचें येणें वरा-
डात सन ११८५ सालीं जालें. तेव्हां
पांच लक्ष रुपये देऊन, आठ लक्ष
सा रोखा लिहून दिल्हा. तो माधारा
द्यावा.

६००००० आपले भेटीस आलों
तेव्हा मागात घासदाण्याबा ऐवज
असेल, तो मामलेदाराचे रुजु(वाती)
ने मुजरा देऊन, बाकी राहील तो
ऐवज द्यावा.

कलम १

वराडांत सांप्रत नबाबाचा व आ-
मचा अंमल चालत आहे तसा चा-
लावा. पुढें परस्परे ज्यादा तलबी
होऊं नये. याजप्रों करार जाहला
आहे. कलम १.

२९०००००

पलांक ३९१

श्री

१७१७ आश्विन शुद्ध ३

याद.

९ सरकार निसवती.

१ मंडले.

१ चौरागड पन्नास हजाराची जागीर सुद्धां.

१ दस्तावेज पहिले द्यावेत.

१ गंगथडीचे माहाल लाऊन द्यावेत.

१ किस्त नबाबाकडील बमय कलम.

” ” दरबार खर्च.

१ नबाबास थैली.

१ गोविंदराव कुण्ठ यांस

१ बुंदेले यांस ताकीदा

१ मोपाळकरास पत्र

९

६ स्तासगत

१ सनदा गावण्या ३

१ पचवीस हजाराचे भरतीचे गांव व स्वराज्याची माफी

२

४ स्तासगत दाखीचे

१ जलगाव परगण्यास गाव इनाम वधपरंपरा

२ पुण्यात

१ हवेळी राहण्यास

१ वाडी व जमीन एक चाहूर इनाम वधपर,

२

१ १ असामी चिरमिषाचे नावे सरकारची

४

६

पत्ताक ३९२

भी (मसुदा) १७१७ आश्विन शुद्ध ३

राजभी बाळाभीपसनाना गोसावी यासी —

सकलगुणालकरणअखडितलस्मीअलकृत राखमान्य भोआ रघोबी मौखले सेनासाहेबसुभा दंडवत विनती उपरी आपणापासून कर्ज घेतले गुा रुपये ३००००० तीन छस चादवडी हे का य सालमारी सरकारासून मंडळे सस्यान आसास दिले त्याजबदल आपले कारकुनाचा ऐवज करार केसा का ५३५००० पांच छस पस्तीस हमार चादवडी, विा नारायण बाबूराय वैद्य, यांसी मुदती

३००००० अलाहिदा खत आहे त्याप्रोा मार्गधीर्य वद्य १

५३५००० वधर्त मंडळेयाचा अमल बसे सोंपयेंत नारायणराय वैद्य

यांजसी अनामत असावें. याचा फडशा 'पौष अखर शके
१७१९ करून देऊं.

८३५०००

एकूण सदरहू दोन मुदतीस आठ लक्ष पस्तीस हजार सा देऊ. त्यांत
पांच लक्ष पस्तीस हजार सायाचे अलाहिदा वराड व गोंडवण येथील आर्ही
आपले अमलावर वराता लिहून दिल्या आहेत. त्याचा ऐवज पावेतो तेथें
उपद्रव लागणार नाहीं. याप्रमाणे दोहो मुदतींनीं आठ लक्ष पस्तीस हजार
सा क्षेपनिक्षेप श्रीरामचंद्रजीचे शफत पावते करूं.

पत्राक ३९३

श्री

१७१७ माघ वद्य ७

मसोदा गाइकवाड यास पत्र.

विशेष. इकडील ऐवज येणें, त्यास बहूत दिवस जाहले, अद्यापि निर्ग-
मात येत नाहीं. पेशजी दोन तीन पत्रे पाठविलीं, त्याचीं उत्तरेंहि आलीं.
तथापि ऐवजाचा निकाल पडत नाहीं. हालीं कारकून पाठवावयाची सिध्दा
केली असता, राजश्री नीलकंठराव अनंत व जावजी पाटील गौळी याचें हा-
णणें कीं, येविसीं पेशजी पत्रें रवाना जाहलीं आहेत, हालीं पत्र लिहून द्यावें,
आर्ही लिहितों आणि ऐवजाचा निकाल होये ते करितों हाणोन, त्याजवरून,
आपणास लिहिलें आहे. त्यास इतक्यावर सत्वर ऐवजाची सरबरा होऊन
यावी. येथील जाबसाल मसलतसीर, ऐवजाची निकड. या प्रसर्गी लिहिल्या-
न्वयें अमलात आल्याने, परस्पर घरोबा चालत आला त्यात अतर न
दिसोन, उत्तरोत्तर, ऐक्यत्वाची वृद्धि राहिल. याउपरी उत्तम दिसेल तैसें
घडावें. सा रावजी आपाजी व जावजी या येथें निर्गमांत आणून देत, ऐसें
तर्तूद जरूर करविली पाहिजे.

छ २० साबान, सन सतिातिसैन.

पत्राक ३९४

श्री.

१७१७

यादी सरकार भरणा यास भोंसले याणीं ऐवज लावून दिल्ला. केशवदास
याजकडून हप्ता सा ४३३००० पैकीं.

२००००० केशवदास याजकडून.

२८५०० कित्ता ऐवज लावून दिल्ला त्याजबा.

१३००० हत्ती नग दोन. ८०००१५०००

१२५०० आगठी व बाळ्या हिज्याच्या रवाना खंडो मुकुंद
याजबा.

३००० या नारायण बामूरव यांस खर्चास

२८५००

४६६२॥ कर्जमा, हुडणावळीदा गुा विठ्ठलदास ऐवज रवाना केला
त्याजबा

२३३१६२॥

ऐन भरणा सरकार

१००००० जवाहीर दागीने तीन अन्याबा याजसमागमें पा ते

५५००० पोंहोची हिऱ्याची

३५००० आगठी हिऱ्याची

१०००० स्मरणी पाचेची

५०००० रोस हुडणा चांदवड गुा विठ्ठलदास

३५००००

७५००० श्रीमठ अमृतदास साहेब यांजकडे

२०००० किा चांदवड

५५००० किा शिक्का गुा विठ्ठलदास व केशवदास २५०००,

३००००

७५०००

पत्रांक ३९५

भी

१७१७

यादी सरकारचा ऐवज हाप्पाबाबद भोंसले यांजकडे येणें:—

४३३००० ऐन

१५१५० ऐन हाप्ता का ४३३००० पौ हुनूर भरणा सवाहिर व हसी

वगैरे १३०००० बाकी ऐवज ३०३००० याची वट्टा हुड

णावळ सरासरी दरसेहे का ५ प्रो

४४८१५०

पैकी वसूल

२००००० केशवदास मारवाडी याजकडून

१००००० गोमाळी पातेदार याजकडून

१२५०० आगठी हिऱ्याची १०००० व बाळ्या हिऱ्याच्या २५००

१३००० हत्ती नग ३ यो ८०००,५०००

३००० वा देणे नारायण बाबूराव याणीं खर्चास घेतले.

३२८५००

बाकी ऐवज येणे ११९६५०

तपशील.

१०४५०० ऐन भरण्यापैकीं कार्तिक अखेर द्यावयाचा करार आहे तो देवावा.

१५१५० हुडणावळ व वट्याबद्दल येणे.

११९६५०

पत्रांक ३९६

श्री

१७१७

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री बाबूराव स्वामीचे सेवेसी:—

पो बाळाजी जनार्दन साष्टांग नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित जावें. विशेष, राजश्री रघोजी भोसले सेनासा-
हेबसुभा यास वारशाचा अहेर व मुलास अलंकार व सनगें साडणीस्वाराव-
रावर येणेप्रमाणे खासगत आमचा.

सनगे.

७ अहेरास.

१ तिवट बागपुरी.

१ शेला बागपुरी.

१ किनखाफ तावडे.

२ जामेवारे बागपुरी.

१ लुगडे पैठणी.

१ खण पैठणी.

अलंकार मुलास दागिने.

२ मणगट्या पाच मण्याच्या व
मोत्याच्या जोड १ यो दागिने यो
शहांत.

१२ मोत्ये.

१० पाच (दाहा) मणी.

२२

१ पिंपळवन यो शहांत.

९ हिरे.

१२ मोत्ये.

५ लोलकास.

७ सरास.

७

२ मुलास सनगे बदली.

१ कुची

१ पेहेरण.

२

१२

२। घाळे सोन्याचे पायांतीळ ओढ
एक १ येणेंप्रमाणें दागिने

५

यो सनगें नऊ व दागिने मुळास पांच पैकीं जबाहीर दागिने तीन व
सोन्याचे दोन येणेंप्रमाणें पाठविले आहेत प्रविष्ट करून उत्तर पाठवार्बे
रा छ १ माहे मिलकाद बहुत काय लिहिणें! छोम असो दिजे हे विनती
पो छ १२ माहे मिलकाद

पत्रांक ३९७

भी

१७१८ ज्येष्ठ शुद्ध ११

तैनात—आवसा, रघु घा फिर्गोळी

मुा सना—सिसेन—मया व अलफ मा निळेचा मागील झा मोहरम ठा
छ १० झीलकाद पावेर्तो हिसेबाचा फड्या करून पो छ ११ झीलकाद नवी
तारीस असे बोली नवीं सेर घाषा व दरसाल का २७ प्रॉ देणेवा मानिले-
कडे तारीस माडून दिव्ही असे

१८ झा छ ११ रोज ता छ २७ रोज १५ दरमाहा २ प्रॉ सेर होता
छ २८ रोर्नी सेर बव जाला

झा छ २८ मिलकाद ता

दरमाहा ४॥ कोरळा सेर नाहीं

आदा होय

११ माहे मिलकाद वैशाख

१० रघू परी जाता मस

१ गगू

११

माहे मिलेस, जेष्ठ मास

१ खुर्दा पैसे ६४ शुद्ध ११

पत्रांक ३९८

भी

१७१८ ज्येष्ठ वद्य ३

राजभिया विरासित राजमान्य राजभी सदासिवपत अम्यंकर स्वामीचे
शेवेसी

पो बाळाजी जनार्दन सां नमस्कार. विनति उपरि येयाल मुशल जाणून
स्वकीय लिहीत जाणें विशेष वेदशास्त्रसपय राजभी सदासिव दीक्षित वाम
पेय यांजकडे साळायाद सातारियाहून नेमणूक पानमुपारी व दियटीचें सेल

व भाजी व मशालेचे पोत व शाई येणेप्रमाणे चालत आहे. त्यास भाद्रपद मासापासून आलीकडे चालत नाही ह्याणोन दीक्षितानीं लिहिले. ऐशास किर-कोळ कामाचा बोभाट नसावा. साा पानसुपारी शाकभाजी वगैरे सदरहू प्रो सुदामत चालत आल्याप्रमाणें याजकडे देत जाणें व सातारियाचे पोतापैकीं वर्पासन दीडशे रुपये पावतात ते सन आर्वापासून पावले नाहीत ह्याणोन क-ळले, ऐशास याच्या वर्पासनाचा ऐवज दीडशे रुपये प्रो सन आर्वा व खमस व सीत तीन सालाऐवज याचा वर्पासनाचा राहिला असेल तो देणें. रा छ १७ जिल्हेज. बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दीजे हे विनति.

पत्राक ३९९

श्री (नकल)

१७१८ ज्येष्ठ वद्य ३

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री सदाशिवपत अभ्यकर स्वामीचे श्रेवसी:—

पो वाळाजी जनार्दन साा नमस्कार विनति उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीये लिहित जाणें. विशेष. वेदशास्त्रसपन्न राजश्री सदाशिव दीक्षित वाज-पेय याजकडे सालावाद सातारियाकडून नेमणूक पानसुपारी व दिवटीचे तेल व भाजी व मशालेचे पोत व शाई, येणेप्रमाणे चालत आहे. त्यास, भाद्र. मासापासून आलीकडे चालत नाही. ह्याणून दीक्षितानी लीो. ऐशास, किर-कोळ कामाचा बोभाटा नसावा. सदर पानसुपारी शाकभाजी वगैरे सदरहू-प्रमाणें सुदामत आल्याप्रमाणें याजकडे देत जाणें. व सातारियाचे पोतापैकीं वर्पासन दीडशे रूो पावतात ते सन अर्वापासून पावले नाहीत, म्हणून क-ळले. ऐशास, त्याच्या वर्पासनाचा ऐवज दीडशे रूोप्रमाणे सन अर्वा व खमस व सीत तीनसालाऐवज याचा वर्पासनाचा राहिला असेल तो देणें. रूो छ १७, जिल्हेज बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दिजे. हे विनति.

पत्रांक ४००

श्री नकल.

१७१८ आषाढ शुद्ध १०

यादी सस्थान गढेमडळसवधें दरवारखर्चाचे करार सुा सबा तीसैन मया व अलफ. मुा पुणे.

५००००० श्रीमत राजश्री नाना.

५०००० गोविंदराव भगवत.

५०००० नारायण बाबूराव.

३०००० किरकोळ दरकदार वगैरा.

पैकी वसूल

३५००० श्रीमंत नानाकडे
दागिना आगठी हिऱ्याची

रुपये

७००० नारायण बाबूराव
सर्चास

३५०००

७०००

४२०००

बाकी

रुपये

५८८०००

तपशील

१३००० बाकी चिठी सावकार पैठणकर दिनानाय नाईक महाजन व
राजाराम नाईक लदू व बापूदेव

४९५००० पो वराता प्रात वराळ व गोंडवण मिळोन अलाहिदा असेत
येकून, पांच छष्ट अठ्ठाशी हजार व बशर्व अमळ रुपये पुणियात चांद
वड येणेंप्रमाणें करार

छ ८ माहे मोहरम सन १२०७

पत्रांक ४०१

भी

१७१८ आपाढ वद्य २

वेदशास्त्रसपन्न राजभी छद्मीनारायण दीक्षित स्वामीचे सेवेसी —

विद्यार्थी चिमणाजी माधवराव प्रधान नमस्कार विनति उपरि येथील कुशल
जाणून स्वकीये कुशल लिहित जावें विशेष सरकारांतून पाळखी पाठविली आहे
तरी भावणमासाचे उत्साहाचे समारंभास आपण सत्वर यावें साा छ १६
मोहरम, सुा सवा सोसैन मया व अक्षय बहुत काय लिहीजें? हे विनति

पत्रांक ४०२

भी

१७०८ आपाढ वद्य ७

वेदशास्त्रसपन्न राजभी सदाशिवदीक्षित धामपेय यांनी स्वामीचे सेवेसी

विद्यार्थी याळाजी जनार्दन कृतानेक सा नमस्कार. विनति उपरि येथील
कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित असिलें पाहिजे विशेष आपण पत्र
पाठविलें तें प्रविष्ट होऊन सतोष जाहला वरकड मखनूर व उमयेतां चिंरं
जीवाचे वेतनाविशीं लिहिलें तें कळलें ऐशास, वेतनाचा ऐवज सोईसोईनें
पावेल आझी बदामीचा किडा येऊन, तेथील बंदोयस्त करून, राजभी
हरीपत तात्या यांस फौजसुधा करनाटकांत छावणीस ठेऊन, आझी पुण्यास
आलों नगर हरीपत तात्या गजेंद्रगड प्यावयाकरितां गेले, तों कित्तेकरी यांणीं
दहपत होऊन फौल येऊन खालीं उतरले किडा पते जासा त्यामयर अद
धानीकडे टिपूची फौज येऊन महसरा बसला हें यत्तमान येताच, चिरजीप

राजश्री आपा बळवंत व राजश्री वाजीपत अणा फौजसुधा पाठऊन, कुमक करून, महासरा उठविला. तुगभद्रेस पाणी येईल याजकरिता फौजसुधा अलीकडे आले, तो दुसरे दिवसी पाणीहि नदीस आले. साराश, श्रीमताचे पुण्य-प्रतापेकरून गत्रवर जरब वसून फौजा अलीकडे आल्या. आपल्यास कळावें याजकरिता लिहिले असे. रा छ १९ रमजान. *बहुत काय लिहिणे ? लोभ असो दीजे हे विनति.

पत्रांक ४०३

श्री.

१७१८ आषाढ वद्य १४

राजश्री नारायेणराव वैद्य गोसावी यासीः—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रो रघोजी भोंसले सेनासाहेबसुभा दंड-वत विनंती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहित जावें. विशेष. वेदशास्त्रसंपन्न राजश्री व्यंकटगल्ली द्रवीड रामानुज बाहाण, थोर, सत्पात्र व दक्षणी गायनकळेविसीं निपुण, त्याणीं विनती केली. याचे विनतीवरून व राजश्री मदाशिव वापूजी याचे लिहिल्यावरून, सविस्तर समजण्यात आले. त्यास, शास्त्री मगारानिले दक्षिणीगायनकलेत विपन्न व ब्राह्मणहि थोर सत्पात्र आहेत हे समजोन, इकडेस येण्याविसीं तेथे तुह्मी व सदाशिव वापूनीं त्यासीं बोललाच आहा. त्यापक्षां त्याणीं सरकारात येण्याचें करावे. येविसींचे मजकुराची आज्ञा जी करणे ती तुह्माकडील राजश्री राघो धोंडदेव यासी केली आहे. लिहितील, व राजश्री सदाशिव वापूजी यासी लिहिले आहे. बोलतील, त्यावरून कलेल. व शास्त्री मगारानिलेहेचेहि नावें पत्र सरकारातून लेहून पाठविले आहे. रा छ २७ माहे मोहरम. बहुत काय लिहिणें ? हे विनती. मोर्तवसुद.

पत्रांक ४०४

पो छ ११ रावल सवा तिसैन. श्री.

१७१८ श्रावण वद्य ५

अजम व अकरम सिद्धेश्वररावसाहेब साहेब सलाम हुतालाः—

साहेब म्हेरवान मुशफक कदरदा फौज जाक्ष फौरसा अजिंदील एकलास सेख हिमतअल्ली अरब जमादार किल्ले बेळगाव सलाम बाजत सलाम मौवल करून आकी. येथील खैर ता छ १९ सफर साहेबाचे कृपेकरून वर्तमान यथास्थित असे. दरिआयाम, अलीकडे साहेबाकडून आज्ञापत्र येऊन सेवकाचा साभाळ होत नाहीं. तर, साहेबीं वरचेवर आज्ञापत्र लेहून दिलआराम होई तें करणार आपण धणी असा. चरणाजवळ यावयाचें मानस. गुदस्तापासून विनती लिहितच आहें. परंतु येणेंविशीं आज्ञा आली नाहीं. तर, वर्षास

* येथून अक्षर नानाफडाणिसाचें.

सादेसाच्या चरणाजवळ एकदोन वेळां येऊन, चरण पाहिलेवर चित्त सतोप
असतें त्यास, विनती लिहिण्यास आज्ञा येतच नाही नाहींपेक्षां गणेश च
तुर्था होतांच शेवेसीं येतों शेवेसीं भुत होय हे विज्ञापना ७

पत्राक ४०५

भी

१७१८ ज्येष्ठ-कार्तिक

मा अनाम देशमुख व देशपांडे पोा लोणार यासी —

चिमणाजी माधवराव प्रधान सुा सधा तीसेन मया व अलफ परगणें
मजकूर येथील निभे मोकासा व विज्याई खारकुडा भीहणमतराव दरेकर सर
लष्कर याजकडे पौजेचे वेगमीस सरनाम पेशचीपासून आहे त्याप्रमाणें करार
असे तरी, सालमजकुरापासून या नारायणराव विश्वनाथ दिवाण व पन्डणीस
निा सरलष्कर याजकडील कमावीसदारासी रजू होऊन परगणें मजकूरचा
निभे मोकासा व विज्याई खारकुडाचा अमल सुदामत प्रॉ सुरळीत देणें सर
लष्कर यांजकडे न देणें

पत्राक ४०६

भी लक्ष्मीकांत प्रसन्न १७१८ आश्विन शुद्ध ९

भीमण महादेव आलमेल मगापति श्री त्रिमलनाथ व्यंकटेश त्रिभुवनपति
आनतकोटिन्नशांननाथेक कल्पवृक्ष चिंतामण स्वामी दयानिधि परिपूर्ण सागर
परमोतिप्रकाशगहना श्रीवळेळाछेन श्रीत्रिमलनारायेण भुवनधेकुठपति नियकार
त्रिलोकनाथ माहात्म्यळ घेशाचळपरयत राजेलोक व्यंकटनाथेक भीमाहाराज
व्यंकटेश चिरजीव भक्त राजा शाहूछेत्रपति माहाराज व भीमत पेशवे मुखे
प्रधान व अष्टप्रधान व राजेठमराव व कमाधिसदार यासि समस्त पारपत्यकार
रघुनाथ आचार्य मुद्राधिकारी पैजदार मुकाम तीरपति सरकार चेत्रगिरी देसी
आसनपति देवदारी संनिध वसून आशपत्र आसीरयाद उपरि स्थायया
कारण आसीजे गोविंदआमा देशमुख परादकर याणीं हाजुरगिरीस येऊन
वर्तमाण विदित केलें कीं, समुद्रापरियेत त्रिमलि याजकडे भरजमेचा पैज
यकला वसूल होत नाहीं त्याज्यरून आशपत्र रवाना केलें आहे तर सर
कारचे सिपाई देऊन, ताफीदपत्र देऊन, जेथवर त्रिमली असतील त्यास नि
सून ताफीद करून येवज भरजमेचा गिरीस दाखल होये तें करावें याचा
किरून योभाट न ये तो आर्थ करावा स्वामीची आज्ञा आहे चिरजीवास
माझे मान्य करून स्वामीचे कार्यास ततपर आचार्ये दणजे नितले मनकामना
पूर्ण होईल हा स्वामीचा पूर्ण भरवसा घरावा तुझास प्रसाद गव मनोहार
पाठविला आहे सेरी वदून भेणें हा आसीरयाद मिती सके १७१८ जळनाम
सवतसरे आखीन शुद्ध ९ नवमी

पत्रांक. ४०७

श्री.

१७३८ आश्विन वा १३

श्रीमहाराजाधिराज श्रीमाहाराजा आलीजाह सुबेदारजी श्रीदौलतरावबहादुर सिंदेजू, येते श्रीमहाराजधिराज श्रीमाहाराजा श्रीराजा धौकलसिंघजूदेवके वाच. आपर, उहाके समाचार सर्वदा भले चाहिजै. इहाके समाचार आपुके करेतै भले होतै. आपर पाती पलीता आवो. हकीकति जानीया, भाति लिपिवेमै आई कै इहाके राज्यका बंदोवस्तु जलदी भयौ जातु है. फेर अपनै राज्यके कामकौ जाबुस्वाल् करि जरूर निरयार करि पठवाईवेमै आइ है. और श्रीमाहाराज कोमार श्रीरावप्रथीसिंघजुदेवकौ लिपी है, तासौ जानिवेमै आइ है. ताकौ और हकीकती सब तपसीलवार श्रीरावककामुसारनलेकी याती तै जानी, सो भातिभाति पातिर भई. आपुके करे तै तौ जबूदीप भरेके कार्जनकौ सुधारु होतु है. यौ राज्य तौ आपुहीकौ आई. अब हमारे कामकौ जरूर फैसला करि पठवाईवेमै आवै. अब देर न होइ. जेठिनके पग वदले भाई-चारे व्योहारपर नजरि करिवेमै आवे. यौ राजुहम सब आपुहीके है. और हकीकति श्री-रावक कामुसारनलैके लिषे तै जानिवेमै आइ है. उहाके आनद पुसी कीपवरे हमेस लिपवेमै आइ है. कातिक वदि १३ सवत, १८५३ मुकामु रींवा.

पत्रांक ४०८.

श्रीरामजी.

१७१८ आश्विन वा १३

सिधि श्री सर्वोपमाजोग्य महाराजाधिराज आलीजाह माहाराजा श्रीसुबेदार दोलतिरावजी सिंदे जोग्य लिषत राव स्यभूस्यंगकेन मुजरो बच्चा ऐंठाका समाचार भला छे. आपका सदा भला चाहिज्ये. अपरच. आप कृपामेहरवानी रापे छे, तीसू विशेष रापेला. ओर दोन्यों दरबाराको व्योहार कदीमसू चाल्यो आवे छे, सो दिन-बरदिन बधतो जाणेला. ओर केतायेक समाचार पंडित बालुबा तांतियाजीने लिष्या छे, सो जाहरि करेंला. ओर कृपा करि कागद-समाचार लिषावो करेंला. मीती काती बद १३ सवत १८५३ क.

माहाराजाधिराजआ.

श्रीसुबेदार दोलतिरावजी सिंदे जोग्य.

पत्रांक ४०९

श्रीपाडुरगायनमः

१७१८ कार्तिक शुद्ध ८

राजश्री रघुनाथराव भोसले गोसावी यासीः—

सकलगुणालकरणअखडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य राओ

दौलतराव सिंदे रामराम विनति उपरी येथील कुशल ता छ ७ जमादि-लावलपर्यंत मुक्काम लस्कर नजीक ग्वालियेर, येथें येथास्थित जाणून स्वकीय कुशल लेखनीं सतोषवीत असावें. तदनंतर अलीकडे पत्र येऊन वर्तमान

कळत नाही तरी, सदैव पत्री संतोषीत असावे यानंतर, किले जापानेर येथील महात्म्यासमीप आपल्याकडील फौज आपल्या माहालानिहायच्या बंदो बस्ताकरिता येऊन पडली आहे तेव्हा एकडील किलेमार्गचे माहाली गावगमा कहीकाबाद व घासदाणा घेरे उपसर्ग लागतो, क्षणोन समजण्यांत आले ऐसियास, परस्पर पूर्वापार स्नेह त्यापशी तिकडील महात्माचा बंदोबस्त होऊन एकडील माहाली उपसर्ग लागणे, हे अयुक्त येविपर्यंत निश्चून ताकीद होऊन इत'पर एकडील माहालीची तसनस न होय तें व्हावें तेणेंकरून एकडूनही तिक डील माहाली उपसर्ग व्हावयाचा नाही घरोम्याचे ठाई पुरवील चालीत न्यून नसावे झणजे, स्नेहाची वृद्धी, पुरवीपासून अद्वैत, त्या अन्वये उभयपक्षा चालीत अंतर नसावे, हे स्नेहास चागळे बहुत काय लिहिणें ? छेम असावा हे विनति

पत्रांक ४१०

भी

१७१८ कार्तिक शुद्ध ९

यादी रघुनाथराय हुबळ सावनेरीस लढाई जाहली परसराम रामचंद्र यांचे ते समई बसमी जाले सुा सवासीतेन मया व अलफ याा दौलतराय लक्ष्मण कारकुन छ ८ समादिळावल

पत्रांक ४११

भी

१७१८ कार्तिक वद्य ४

राजभी दौलतरायया गोसावी यांसी -

सकलगुणालकरणअखडितलक्ष्मीअलहत राजमान्य स्तोत्र अलीबहादूर रामराम विनति उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहीत असले पाहिजे विशेष यशवतराय नाईक निवाळकर यासी व यापेले यासी लढाई जाली नाईक सरकारकामास आले त्यास, एकडे आपणाकडील फौज आहे त्यामला ताकीद कुमकेविशी यावयाविधई पूर्वी सविस्तर लिहिलेंच आहे त्यास, राजभी जगन्नाथ राम व आंभ्राजी इंगळे यांची पत्रे आसांत आली की, राजभी माधवराय पाळक व पळटणे आझी कुमकेस पाठविली आहेत व आझीहि येऊन पोहचवों ते येऊन

पोहोचले ह्यणजे मोठीच गोष्ट जाली. त्यास आह्मांस आपल्याकडील भरवसा याप्रमाणेच होता. त्याप्रो या समर्थी दृष्टीस पडला. पूर्वापार स्नेह चालत आला आहे तोच लोभ आपण राखितील. त्यास, आह्माकडील पुरावा करावयाची काळजी आपणास असत जावी. रा छ १७ जमादिलाखर, बहुत काय लिहिणे ? लोभ कीजे हे विनती.

पत्राक ४१२

१७१८ कार्तिक वा ८

श्रीमंत महाराजाधिराज महाराज आलिजाह दवलतरावजी सिंदे बाहादुर साहेबजी योग्यः—

माहाराज चेतसिह बाहादुरकै आशीर्वाद. माहाराजके कुशलक्षेमते इहाके समाचार भले है. आगे इहासें प्रीता सरकारमो भेजा है. सो राए ब्रजलाल वकीलने गुजराना होयगा. कृपा करके जबाब ईनायत होयगा तद तसली होयगी. सरकारके कृपापत्र आवनेसे चित्तकोवडा बोध रहता है. और रात-दिन यही मनावते रहते हैं जो सरकारका तशरीफ ल्यावना हिंदुस्तानको जलद होय, तो अपना दुष सब सरकारमें विनती करै और कामयाब होवै. बाकी, समाचार रायमजकूर अर्ज करैगा जांदा सुभ हमेशा कृपापत्रसें याद फरमाया कीजियेगा. मीती मार्गशीर्ष कृष्ण ८ मंगळवार, सवत १८५३, बहुत का लीखै. आशीर्वाद.

पत्राक ४१३

श्री

१७१८ कार्तिक वद्य १४

यादी मसुदे. पत्रेः—

जगो बापू पत्र जे. मौजे इच्छा-पुरी व च्यटशहापुरा आमलेप्रमाणे माडोटी जागीर तुयुल-नबाब अजीम-उल-निसाबेगम-पातशाजादी याजकडे चालत आहे. त्यास, हालीं तेथे कमालखान याचे पुत्रांनीं हर दो गाव-चा अमल बसनद करितात. येविसी जगोबा बापूकडून ताकीद पुस्तपना होऊन पेशजी चालत आल्या-प्रमाणे बेगम याजकडे गाव चालेत,

सदरहूअन्वये एकच पत्रे दोन जगोबाबापूस व यशवतराव यासि जे: मौजे सिखेडा प्रा ज्यलालाबाद जागीर अलतमगा-मीर-मेहेर-अल्ली व मीर-करमअल्ली याजकडे पेशजी-पासून शाहा-निजामद्दीन याचे पर्यंत चालत आला. त्यास उभयतास पत्र जे, पेशजी गाव चालत आल्याप्रमाणे मशारनिलेकडे सुदामत चालो देणे, ह्मणून पत्रे.

सुरळित होय, तें करावें कितीतों यो माट येऊ न देणें अगत्यवाद घडून कार्य करीत जाणें झणून पत्र १ सनदेशिवाय कमालखान याणें गाव दावावयास कारण काय ? तरी, सुदामतप्रमाणें वेगमेकडे चालू करणें व दोन पत्रें देवणें

पत्रांक ४१४

श्रीरामजी

१७१८ कार्तिक

श्रीमद्वल्लभकुलभूषणेणु श्रीमच्छिपरायणेणु श्रीगोस्वामी श्रीगिरिधारीजी महा राज एते श्रीमहाराजाधिराज श्रीमहाराजा आलीबाह सुवेदारजी श्रीदौलतराव सिंदेके दखवत बांध्य इहांके स्माचार श्री—मीके कुपासु मले हें आपके सदा मले चाहिजे अपरच पत्र आपकी आपो स्माचार बांध्या आपने भीजीका प्रसाद वा प्रसादीवख उपाध्याय प्रद्युम्नजीके साथ पठवाया हो पोहण्यां और सेवासमधी उपाध्याय—मुसारनिव्हेके कहेमाफक ईहासों ताकीदपत्र उगैरेह बदोमस्त करवाय दीया हें सखानसो कोईका पळव न होगा पत्र स्माचार हमेसा लीपत रहेंगे

पत्रांक ४१५

श्री

१७१८ मार्गशीप शुद्ध ७

शके १७१७ चे सालीं श्रीमत माधवराव नाययण पत्र प्रधान कैलासवासी जाले याचें कारण ऐसीजे श्रीमत दादासाहेब याचे पुत्र बाजीराव व चिम णाजीआप्पा व अमृतराव हे पुत्रराज नाना फळणीस याणीं ठेविले होते तेथील रखवालीस बांधोरीकर नागोराम यांचे पुत्र बळवतराव नागनाथ यांमळा ठेविले होते त्यानें बाजीरावासीं सख्य करून सरकारचाकरी करीत असतां यांनीरा यानीं बळवतरायास विचारिलें कीं, श्रीमत रावसाहेब यांचे दर्शनाची इच्छा बहुत आहे (पत्र) हा हेत पूर्ण कसा होइल ? त्यावरून, बळवतरायांनीं यिनती केली कीं, आपण झणतां हें उत्तम आहे, परंतु पत्र दिव्यास एकातीं श्रीमंतास प्रविष्ट करीन, आपण आपलें वर्तमान विदित करीन असें योचले नंतर बाजीरावांनीं श्रीमतरावसाहेबास पत्र लिहिलें कीं, स्वामीचे पाय पाहाये असें चित्तात आहे, भेट होईल तो उत्तम दिवस याप्रमाणें शिहून बळवंतरायापार्शी दिलें त्यानीं पुण्यास येऊन, एकांत श्रीमंतास पत्र लिहून, सविस्तर वर्तमान विदित केल्यावरून, इर्ष्यायमान होऊन, उत्तर दिलें कीं, तुमचा हेत

● ह्या मस्तलाशा जगोयापूण्या हातच्या

तद्वत्तच आमचा हेत की, तुमची भेट व्हावी. त्यास थोडक्याच दिवसांत चित्तानुरूप अर्थ घडतील, चिंता न करणे. याप्रमाणे लिहून दिले. बळवतराव आपले घरास गेले. हें वर्तमान जवळच खिजमतगार यानें ध्यानात आणून जाहले वर्तमान नानाफडणीस यास विदित केलें कीं, बळवतराव नागनाथ यास श्रीमंतानीं चिठी दिली. त्याजवर, नानानीं बळवतरायाचा कारकून बोलाऊन आणून सांगितले कीं, श्रीमंतानीं बळवतरायास काय चिठी दिली ती कलमदानात किंवा गोमुखात असेल. तिचा शोध करून बळवंतरावास न कळता आणून देणे. त्याने शोध करून, बळवतरावास न कळता आणून दिली. चिठी घेऊन श्रीमंताकडे नाना गेले आणि एकाती श्रीमंतास विचारू लागले कीं, आपण बळवतरायास कशाची चिठी दिली ते सांगितलें पाहिजे. श्रीमत बोलले कीं, आहीं काहीं चिठी दिली नाही व त्यासी काहीं भाषणही केले नाही. मग नानानीं शपथ घालून विचारिलें. तेव्हा शपथपूर्वक याप्रमाणेच बोलले कीं, बळवतरायास आहीं चिठी दिली नाही. मग नानानीं चिठी पुढे टाकिली. ती श्रीमंतानीं पाहून खाली पाहू लागले. मग नाना काहीं उणें अधिक बोलले. ते ध्यानात ठेऊन जरब घेतली. इकडे, बळवतरायास नानानीं बेडी घालून किछ्यास पाठविले. घरी चौकी बसविली. असें जाणून, श्रीमत बहुत खिन्न झाले. नानास बोलावून सांगितलें कीं, बळवतरायाकडे काय अन्याय आहे, जें केले तें म्या केले, त्याची बेडी काढावी. तें नानानीं काहीं ऐकिलें नाही. पुढे दसरा आला. दसऱ्याचे दिवशीं श्रीमत सीमा उल्लंघन करून आले. परंतु असतोषीच होते. तदनंतर त्रयोदशीचे दिवशीं माडीवरून अकस्मात् उडी टाकिली. हात पाय मोडले. औषधउपाय करता, मृत्यु पावले. तदनंतर एक दोन महिने नानानीं राज्यकारभार तसाच चालविला. दादासाहेबाचे पुत्र त्रिवर्ग जुन्नरी असतां, त्यांस आणून राज्यभार त्याचा त्यास देऊन चालवावे, ते न करिता, दत्त घेऊन रावसाहेबाचे बायकोचे माडीवर बसवून राज्य चालवावे, या मसलतींत सिंदे, होळकर आदिकरून सरदार व मुत्सद्दी यास, आपण करतो हें सर्वांनीं मान्य करून दत्त घ्यावा हे नानानीं आरभिले. तेव्हां कोणी रुकार निखालसपणे देईनात. प्रत्यक्ष श्रीमंताचा वंश असताना, दुसरा वंश निभणार नाही. बाजीरायास वल्ले द्यावीं आणि आपण आपले कारभार करावे असा आग्रह दौलतराव शिंदे याचा पडला. सबब, नानाच्या व शिंद्याच्या चित्तात विकल्प विशेष वाढून, वैर-त्वास गोष्ट पडली. कारण, शिंद्याचा जोरा विशेष पडला. बाजीरायाकडे शिंद्याचें आज लागलें. त्याजला शिंदे पुण्यास घेऊन येऊन गादीवर बसविणार, पुढें आपला परिणाम नाही, असे नानास समजलें. तेव्हा नानानीं परशुरामभाऊ पटवर्धन यास बोलाऊन मदत करून ठरविले कीं, शिंद्याचे अगोदर आपण उभयता श्रीमत यास बहुत सन्मान करून आणून बसवावे.

असा निश्चय केला येविशीं परशुरामभाऊनीं नानापाशीं शपथ घेतली कीं, त्यास आपल्यास गादीवर बसवायें, पुढें विकल्प आणू नये तेव्हा नानांनीं शपथ दिली कीं, कांहीं विकल्प नाही, तुम्हीं जें कराल त्यात आपण असों असा निश्चय जाल्यावरून, रातोरात परशुरामभाऊ धुवरास जाऊन त्रिवर्गयधूस भेटले आणि विनंती केली कीं, आपण पुण्यास चलावें, आपलें राज्य करावें झणोन बहुत प्रकारें विनंती केली येविशीं त्यांनीं हि राक्षसकरणीं अनेक प्रकारची विकल्पना काढून बोलत गेले तितक्यांचीं निराकर्णें परशुरामभाऊनीं आगेच्छणीं करून केलीं शेषटीं, त्यांनीं शपथा करविल्या त्याहि केत्या दूतमाताची क्रिया केली गणपतीच्या वृक्षा उचळून दिल्या तुळशी दिल्या गार्ह्या शपथा केत्या याप्रमाणें केलें त्याप्रमाणें भीमतांनीं हि आपले तर्फें शपथा करून वृच केलें अमृतपाय तेथें राहिले उभयतां धडु पुण्याचे नसीक लढकीच्या मुकामास आले इकडून नाना आदिकरून भेटीस गेले नानांनीं विनंती केली कीं, मी अपराधी आहे त्याचें उत्तर बाजीरावानें केलें कीं, तुमचे अपराध तुझांस माफ केले, स्वस्थ असावें, याप्रमाणें बोलून, मस्तकीं हात ठेऊन, अभिधान दिलें कीं, तुम्हीं आज्ञांस दादासाहेबांप्रमाणें आज्ञांत असें जालें पुढें विचार नानांनीं केला कीं, रात्रो समारंभ करून शहरात आणावें, बाळ्यांत चिमणाजी आपा साहेबांस न्यावें आणि बाजीरावांस कि त्याकडे न्यावें हें त्यास कर्णोपकर्णीं भुत जालें व शिद्याकडील पत्र आलें कीं, आम्हीं येईं तोंपर्यंत आपण बाळ्यांत न जावें इकडे नानांचें व शिद्याचें वैमनस्य, त्रियबायली शिद्याकडील मूख पावल्यामुळें, पडलें होतें समय, गोविंदराव पिंगळे, मोंगळांचे वकील, नानाकडून शिद्याकडे गेले होते त्यासीं तापट भाषण शिद्यानीं नानाविषयीं केलें त्यावरून तें नानास मयप्रद घाटून भीमताकडे निरोपास आले आणि झणों लागलें कीं, शिद्याचे चित्तांत आमचे विशीं विकल्प आला आहे, ते आमची स्थित ठेवणार नाहीत, त्यापशीं त्यांची व आमची समसता होणें ठीक नाही याकरितां आज्ञास निरोप द्यावा तेव्हां, भीमतांनीं उत्तर दिलें कीं, आम्हीं असता तुमचें शिंदे काहीं करीत नाहीत, तुम्ही बेफिकीर असावें असें बहुत प्रकारें स्वातंत्र्यमा केली परंतु चित्तास चैन पडेना आणि इतबारही पुरेता मग, पायावर डोई ठेऊन, निरोप मागितला त्यांनीं विडे दिले ते घेऊन, त्या घटकस वृच करून, पुरंदरास आले तेथून पाह्यून शुद्ध ५ निघोन, रातोरात साताऱ्यास येऊन राहिले इकडे शिंदे पुण्यास येऊन भीमताची भेट लढकीच्या लळावर घेतली पुढें राज्य करण्यास शिद्याकडील बाळोया पागनीस व इकडे परशुरामभाऊ यांनीं एक चित्त करून, बाजीरावास बसैं आणून, गादीवर बसवायें, हे मसलत ठिड जाली असता, शिद्यास समजाविलें कीं, बाजीराव नानाचा आदेश सोडीत नाहीत, पुढें आपणा परिणाम काय ? इकडे बाजीरावास सांगितलें कीं आपण

नानास अभय दिलेंद असता, जिदे पारपत्य करू हाणतात, हे काय ? ऐसा उभयतात वीट पाडून, शिंद्यास सागून, वाजीरायास कैद करविले. इकडे चिमणाजी आपास आपण घेऊन पुण्यास आले. चिमणाजी आपा येईनात. तेव्हा बळेच अप्रतिष्ठा करून, पालखीत घालून आणविले. सर्वस्वे परशरामभाऊचे माडीवर श्रीमताची मान असता, त्याची हे गत केली. आणि अशास्त्र करून वाईच्या वोटयात चिमाजी आपा घातले. दत्तविधान केले व गादीवर बळेच बसऊन राज्यकारभार परशरामभाऊनी पागनीस याच्या अनुमते चालविला. अविधीकर्म केल्यापासून सर्वास असा न्य जाले. शिंद्याचेच लोक व आणखी सरदार गवट ठेऊ लागले. वाजीरायांनी चिमाजी आपाचा छंद पार घेतला. उपोषणे देवलील केली. परंतु उभयताची भेट करीनात. वाजीरायास परस्थळी नेऊन कैदेत ठेवावे, असा निश्चय करून, त्यास हाणा लागले की, तूर्त येथे बरेचदा आहे, नानाचे पारपत्य जाल्याउपरी तुमची गादी तुहास देऊ, तूर्त आपण चार दिवस जामगावास जावे. त्यास, वाजीराव बोलले की, तुम्ही आहास आणिले त्यापकी येथेच काय होणे ते होईल, किंवा आहा तिवर्ग बंधूम एकत्र करून मग चित्तास येईल तेथे ठेवावे, तोंपर्यंत आम्ही येथून सुप्रवृत्तीने जाणार नाही. म्हणून माजरीच्या तळावरी हट्ट धरून बसले. तेव्हा, यांनी बहुत अमर्याद तगादा केला. पाणी बंद केले. लोकमानाना सुद्धा सात उपोषणे पडली. तदनंतर निरुपाय म्हणून शिंद्यासी उत्तर केलें की, आम्ही मरणास सिद्ध जालों असता तुम्ही ऐकत नाही, तर तुमच्या चित्तास येईल तेथे राहू. आम्ही सर्व सोडिलें. मग दौलतरायांनी गपथ वाहिली की, तुमच्या पायापागी दुसरा अर्थ आपला नाही. चार दिवस आपण जामगावास जावे, पहिन्यापधरा दिवसात सर्व बदोबस्त होऊन आपण गादीवर बसतील. ऐशीं बहुत प्रकारें खातरजमा करून, समागमे फौज देऊन, जामगावाकडे वाटे लाविले. इकडे, नानाकडे वापूची खानगी केली. नानांनी मसलत लढविली की, पागनीस व परशरामभाऊ यास धरावे छणजे आम्ही येतो आणि सर्वत्र मिळोन वाजीरावसाहेब यास राज्य द्यावे, वल्ले द्यावी असा निश्चय केला. हें वर्तमान अवग्यमेव शिंद्यास होतेंच. मग दरबारास पागनीस व धोडोवा दादा यास बोलाऊन आणून कैद केले. आणि आपा बळवत यास चिठी पाठविली की, परशरामभाऊस तुम्ही हुजरात घेऊन कैद करावे. तो ती चिठी परशरामभाऊचे हातीं गफलतीने लागली. तो इतक्यात सावधगिरी करून वाड्यात आले. आणि चिमाजी आपास घेऊन आपले फौजेंत आले. तो मागाहून होळकराची व मोंगलाची फौज चालत आली. गोट लुटला. परशरामभाऊ सडे दो हजारानिशीं चिमाजी आपास घेऊन जुन्नरास गेले. फौजाही मागोमाग गेल्याने मार्गी सापडत गेलें तें लुटलें. तेथे शहरात फौज ठेऊन, किल्यावर चिमाजीआपास घेऊन, परशरामभाऊ गेले. तो किल्लेदारानीं आ-

पासाहेबांस घेतलें आणि परशुरामभाऊस कांहीं घेतलें नाहीं मग बाहेरील पौजेनीं चिमाजीआपास कित्यामरून आणून, आपणाजवळ घेतल्यावर, परशुरामभाऊवर हल्ला केला संपूर्ण छुटून फस्त केला छोक असली बहुत आदले कांहीं पळून गेले दोघे पुत्र व परशुरामभाऊ असे भरून, रास्ते यांनीं कैद करून, आपले गोटास आणिले आणि सवेच फराट्याचे माठवगणास पाठविले इकडे, जामगावाहून बाजीराव व अमृतराव असे शिद्यांनीं पुण्यास आणिले भीमताची भेट सर्वांनीं घेतली तोंपर्यंत रघोजी मौसले पौजेसुद्धा पुण्यास आले त्याच्याहि भेटी जाहत्या बाजीरावसाहेबास बसले देऊन, त्रिवंग वधूनीं राज्य पूर्वी कैलासवासी नाना, माऊ य दादासाहेब यांनीं चालविले, या अन्वये राज्य करावें, असें सिद्ध जालें नंतर राठ्याकडील बसले सातान्याहून आणिली, आणि मार्गशीर्ष शुद्ध पंचमी रविवारी तेरा बटका रात्री भयण नक्षत्रावरी बाजीरायास बसले अलंकार देऊन, दुसरे दिवशीं सोमवारी प्रातः काळीं शहरात बहुत समारंभ करून, याज्यांत आणिले शके १७१८ जलनाम सवत्सरे, सन १२०६ मार्गशीर्ष मास

पत्रांक ४१६ श्रीगजानन ग्रा १७१८ मार्गशीर्ष शुद्ध ७

कुण्णगड्याले यांसी पत्र कीं, पो सामर येथील कमाविसदार बाळकडील कारकून माणसें तुमचे गावीं राहून, सामरेखेरीज मारवांडवाल्याची नाव पंच भद्रा बगैरे मिठाची बंदरे आहेत तेथून मिठाची भरती करून, बेपारी तुमचे प्रांतांतून आतो त्याजपासून फौजदारीचा हासील घेतात दरम्यान तुझाकडेन दिकत होते व तुझाकडील बकीलानीं गैरवाफा समजाऊन फौजदारी याब पदरचे कादारास नेली ऐसियासि, सरकार-अमलापासून चालत आले, त्यास दिकत केल्यास ठीक नाहीं सरकारनुकसानीचा जाव तुझांस करणे लागेल तरी फौजदारीचा सरकार-अंमल सुरळीत चालेल, फिरोन बोमाट न ये, तें करणे झणोन, व सदरहू-अन्वये यशवंतराव सिवाजी, यासी, अमेरीस पत्र

● सदरहूअन्वये पत्र निक्षुन जावें छ ६ अमादितासर सवा सिसैन

पत्रांक ४१७ श्रीगजानन ग्रा १७१८ मार्गशीर्ष शुद्ध ७

पो सामरचे बंदोबस्ताविषय सरकारची पत्रें

१ सुदी व कोठेवाले यांसी कीं, यणभारा बेपारी तुमचे प्रांतांतून मिठाचे भरतीस जातात सां, पो सामर येथील कारकून तेथे राहून बेपारीयांची पेट करून सामरेस भरतीस पाठवावे, आणि सामरेखेरीज नावा पंचमद्राफडे मिठाचे भरती करून येतात त्याजपासून फौजदारीचा हासील लागतो तो

● येथून हस्ताक्षर मुस्माधिकान्याचें मसजिदी

वेतात, ऐस चालत आले असता, सालमजकुरी दरोवस्त वणजारा मारवाड-वाले यांच्या वदरास पाठविले, सामरची फौजदारी घेऊ दिल्ली नाहीं, क्षणोन विदित जाले. ऐसियासी, ये गोष्टीनें सरकार-नुकसान ध्यानास न आणिता, कादारास न मानून वखेडा करता. तरी, इतःपर तुर्ही वेपारी सामरेकडे भरतीस जाऊ न दिल्याने पाा मारचे जमेंत कसर होऊन, त्याचा जाव तुह्यास करणे लागेल, ऐसं समजोन सरकार अमलापासून वहिवाट चालत आल्याप्रमाणें चालवणे. फिरोन बोभाट येऊ न देणे.

१. लालाजीवावास पत्र ऐस की, बुढीकोटेवरून वणजारा वेपारी मिठाचे भरतीम जातात. त्याम सामरेकडे जाऊ न देता, मारवाडवाले यांच्या वदराकडे पाठविले. सामरेखेरीज भरती येते त्याजपामून फौजदारीचा हासील पोा मारचा कारकून माणसें सस्थानमारीं असता त्यास घेऊ न दिल्ला. रागड्याकडून सरकार-अमलासी दिकत जाली. तरी तुही त्यास ताकीद करून सुरळित चालवावा, ऐस न होता, तुहाकडीलच कारकून रागड्याचे तरफेचे बोलणे बोलतात. ऐमियासी, वेपारी कोणी सामरेकडे न पाठविला आणि फौजदारीचे हासीलात दिकत केलीयानें पोा मारची जमा कैसी वसते, हें तुर्ही व्यानास न आणल्याने सरकार-अमलात सालमारीं वखेडा जाला, क्षणोन विदित जालें. त्यास, अतःपर फौजदारी वगैरे सरकारअमलापासून चालत आल्याप्रों हाली न चालल्यास सरकारनुकसानीचा जाव, ऐसं समजोन फौजदारी हासीलाचे वगैरे सुरळित चाले तें करावें. फिरोन बोभाट न ये तें करणें.

*सदरहूचा साराश पाहून पत्र द्यावें. छ ६ जमादिलाखर सवा तिसैन, मेघनामराव जमे वक्षी.

पत्राक ४१८

श्री.

१७१८ मार्गशीर्ष वद्य ६

श्रीमत राजेश्री वावासाहेब साहेबाचे सेवेसी:—

आज्ञाधारक येगवतराव व अमृतराव सिंदे कृतानेक रामराम विज्ञापना तागाईत छ २० जमादिलाखर मुकाम दिल्ली साहेबाचे कृपावलोकनें करून वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. पेशजी आज्ञापत्र पाठविलें त्यात आज्ञा कीं श्रीमत राजश्री वाजीराव साहेब पत प्रधान यांच्या व आपल्या भेटी जाहल्याचें वर्तमान लिहोन अर्जी हरजत पन्हा यासी पाठविली आहे. त्यास, तुम्ही हे अर्जी हुजूर गुजरून, याचे जबाब जलदी पाठऊन देणें; म्हणोन त्यावरून अर्जी व आज्ञापत्रें येथे येऊन पोचतांच, आज्ञेप्रमाणें अर्जी हुजूर गुजरून प्रत्योतराचे शुक्र्यावदल अर्जी केली. तेव्हा शुके लिहावयाचा हुकूम होऊन आज शुके लिहिले. तयार करून सेवेसी पाठविले आहेत. साहेबाचे नांवें एक

*येथपासून मजकूर मुख्याधिकान्याच्या हातचा.

शुक्रा, व भीमत रात्रभी यात्रीरावसाहेब पंतप्रधान यांचे नावें येक शुक्रा, व भीमत रात्रभी नाना फडणीस यांचे नावे येक, ऐसें तीन शुक्रे हुजूरून लिहिले ते हालीं डाके समागमे रवाना करून दिले आहेत प्रविष्ट जाहत्याचें प्रत्योत्तर द्यावयासी लेखनआशा जाहली पाहिजे यानंतर इकडील वर्तमान घण्याचें पुण्यप्रतापेंकरून सर्वहि यथास्थित आहे आम्ही अहिर्णिशीं हजरतपन्हाचे लिजमतींत हाजर राहोन, मुरशदनादे आदिकरून सर्वांचें तबीयतींत किंचितहि नाजुष न होऊ पावे अशी चौकशी क्षणक्षणा करून, सरकारसेवेच्या लक्षे हरयेकविर्दी कामकाजाचा बदोबस्त राखोन आहों चाकरीची बूस करून सामाळ करणार घणी समर्थ आहेत येथील किस्तींत किलेदारीचा जिमा गुदस्तापासून या मानसिंग गौतम याचा होरा सांप्रतकाळीं मार्गित्वेचें चित्त सरकारचाकरीचे ठायीं रूपेश दिलगीर, ऐसे रात्रभी जगोबापापू यांस समजल्यामुळे, किलेदारीच्या सनदा आमचे नावें करून पाठविल्या त्या काळचे आम्हांकडे येऊन पोचल्या एका दो रोजांत किलेदारीची दस्तखत घेऊन, किस्तीतील बदोबस्त चौक्या पाहारे व दिली दर्वाजे वगैरेचा बदस्तुरी चालत आहे, त्या अन्वये करून मागाहून सेवेसी विनविपत्र लिहोन पाठवितों बहुत काय लिहू ? कृपा निरतर केली पाहिजे हे विश्वासि

पत्राक ४१९

॥ श्री ॥

१७१८ मार्गशीर्ष वद्य १३

मसुदा सरकारचे ताकीद द्यावयाचे दिल्लीचे सुभादार येधवराव सिंधे यास ताकीद लिहावेयाचे — कासीरामराय, कमलनयन मुनसी निा सरकार याचे पुत्र, कासीराम यास दिल्लीचे सुभाचे मुनीसीगिरी मोकदार जाहला आहे तेथील लिहिणें—पुसणें वगैरे जाबसाल त्याजकडून घेत नाहीं, म्हणून कळलें, आणखी दुसरे चुनीलाळकडून लिहिविता म्हणून समजलें जें लिहिणें, फारसीचें लिहिणें काम काय असेल तरी सरकारचे मुनसीशिवाय दुसराकडून न घेणें हुसाकडील चुनीलाळ यास बरतर्फ करणें तो पडिला गुमास्ता त्या अवळ होरा हाली मुनसीसहि चुनीलाळासहि बनस नाहीं, यास्तव हुसी त्यास बरतर्फ करणें फारसीचें लिहिणेंचें जे फारमार असेल तरी कासीराम मुनसीचे हार्ती घेत जाणें कासीराम मुनसीस दरमाहा रुपये ५० पन्नास देत जाणें हे रोखमपरायत रुपये पाछाई सुभेत खर्च मुखरा आहे दर शेकडे रुपया ॥ आठ आणेप्रमाणें पादशाई सुभेचे मुनसीस तहरीर पादशाई महालाची आमदानीवर मोकदार आहे हरयेक अमील यास ताकीद करून, हे रुपये कासीरामास घेवित जाणें या गोष्टीचे तक्रार न होणें या निविपई पिरिय द सरकारांत येऊ न देणें आणि हरसहाय क्षण्णा कमलनयन मुनसीचे नाव आहे, त्यास दिल्लीचे पैनांत मर्दमदीखान पलटण आहे त्या

पलटणाचे पारसीचे सिरस्तदारी सांगितले आहे. तरी पलटणचे शिरस्तेचे काम-काज हरसहाय याजहून घेणे. यास रोजमरा मागला सिरस्तदारीचा यास देणे. कदीम सिरस्तदारास वरतर्फे करणे. याजविषई खानमजकुरास ताकीद करणे. दुसरेचे हातें एकदर काम पारसीचे न घेणे. कासीरामाचा राजीनामा पाठविला आहे. फिरून बोभाट न ये ते करणे.

साराश पाहून दोन पत्रे लिहावी. छ. २७ जमादिलखर, सवा तिसैन.

पत्राक ४२०

श्री

१७१८ मार्गशीर्ष वद्य ३०

साहेबाचे शेवेसी आज्ञाधारक लध्मण अनंत कृतानेक विशापना विनती ताा छ २९ जमादिलाखर मुक्काम श्रीगगातीर, येथे महाराजाचे कृपावलोकने-करून सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे. वित्रेप. साहेबीं आज्ञापत्रें पाठविलीं, त्यात आज्ञा जेः—खातरजमेने कोणेविशींचा आदेशा न करिता येऊन काम-काज पूर्ववत्प्रमाणें करीत जाणे. त्यावरून आहीं सैन्यात जाणेची सिद्धता करून सेवेसी विनतिपत्रें दोनतीन पाठविलीं आहेत. प्रविष्ट जाहलीं असल्यास सेवकाकडील अभिप्राय ध्यानीं आला असेल. राजश्री जगन्नाथराम याणीं च्यार सरदार आज्ञास न्हेणेंविशीं पाठवणे विचारिले. त्यास, आज्ञास चौघा सरदारासी प्रयोजन काय ? आण—खातरजमा कशास पाहिजे ? येक गोष्टीची खातरजमा पाहिजे. मजकडील कोणी काहीं सांगेल आगर लिहितील तर त्याची छाण धण्यानीं करावी. छाण केल्याअर्ती दुसरेयाचें सांगणे करार पडले, तर मग आमचे धण्यानीं पारपत्य करावें, क्षणाचा उजूर करू नये. आणि छाण न करिता तुफान, ऐस धण्याचे ध्यानीं आल्यास सेवक निर्मल होईल. येद-र्थाचें मात्र पक्के वचन साहेबाचे व्यावे. कारण गरीबीची आवरू सेवकाची आहे. विनाइलजाम कोणाच्या सांगितल्यावर जाहाला आवरूस खत्रा न व्हावा, इतकान्न सकल्प. ह्मणोन अर्ज करून वचन ध्यावें ह्मणोन, चिरजीव देववा यासी लिहून पाठविले. तीं पत्रें पोहचून चिरजीवाकडेन साहेबाचे श्रवणी सेवकाची विनति आली कीं नाही कळेना. ऐस असोन, सेवकाकडील हरामखोरी कोणाच्या सांगितल्यावरून धण्याचे ध्यानीं आली ? ह्मणोन ऐकितो कीं हा जाऊन नवाबाच्या अमलात वसोन आगरेच्या किल्ल्याची मजबुदी केली आहे. हरामखोरीवर प्रवर्तले ऐसे चितीं आले. त्यासी नवाबाच्या मुलकात सैन्यातून येणेचा परियाय येक आवरूकरिता, तो मजकूर सविस्तर दोन तीन विनतिपत्रां पेशजी लिलिला आहे. पत्रें सेवकाचीं पोहचल्यास ध्यानीं आलाच असेल. आगऱ्याचे किल्ल्याची मजबुदी नवीन आज ती कशाकरिता करावी ? आगरेची जप्ती करणेविशीं सडे फौजेंतील सरदारास लिहून आले असेल, त्यावरून गुलाबराव कदम आगरेस सरदारानीं रवाना केले.

परंतु, सरकारचें आशापत्र सेवकाचे नांवें नाहीं तेव्हा विनाआशापत्र
 किंवा स्वाधीन करून ! वा उद्या घण्यानीं विचारिलें कीं कोणाचे आशेव
 रून किंवा दिव्हा ! तर उत्तर द्यावयास जागा नाहीं सहान गढी असली
 त्याच्या तीन परवानग्याचा उजूर करावा लागतो हा आगरेचा किंवा विना
 सरकार आशापत्रासिवाह किंवा कैसा द्यावा जाणोन, राजभी विभाम अनंत
 यांनीं साहेबास विनतिपत्र लिहून बरुसोडी कैलासवासी माहाराज यांचे संके
 ताप्रमाणें रवाना केली आहे परंतु पोंहचून उत्तर आलें ह्मणजे किंवा स्वाधीन
 करून, कवस घेऊन, चरणापासीं यावें एतें साहेबाच्या, चरणीं सप्त असतां,
 गेरवाका सेवकाकडील सरकारांत घ्यानीं येतो तस्मात् ग्रहदद्या ऐसी जाणोन
 छटिके आळ येतात येक मनमुटी आगरेच्या किंवा संस्मालयेग हरामखोर
 याची केली कारण सेवकाचे सगीरीचें वर्तमान महेश्वर जाहलें तेव्हां शिव
 दीचे लोक योगीरे आपापले ठिकाणीं दिवलीं होऊन, बदोबस्त प्रसर्गी कमी
 पडोन, हरामखोर निघोन गेल्यास, जाहला हरामखोरी माया येईल, त्या
 काळीं प्राण द्यावा लागेल यास्तव आगरेत बरचेवर हरामखोराचा बदोबस्त
 पहिल्यापेक्षा अधिक जपून राखणेंविशीं लिहीत गेलों किंवा विशीं सरकारी
 आशापत्रें येऊन किंवा देणेंत उजूर करतो, तर मग घण्यानीं सेवकाची ह
 रामखोरी घ्यानीं आणावयाची होती ऐसे प्रकार छटिके घण्यास कोणी सांगू
 लागेल, तेव्हा सेवकाचा परिणाम काय ! त्यास सेवकाची विनंति हेच कीं,
 येक वेळ चरणापासीं बोळाऊन घ्यावें, मजकडे कोण काय इच्छाम सांगतील
 त्याचे जावसाळ मी सर्व पुरऊन देईन इच्छाम येकहि अंगीं लागल्यास ते
 क्षणीं पारपत्य करवें आणि साहेबाचे कृपेनें मी येकनिष्ठपणें वर्तणूक प्रवर्तण
 न करतां केली असलेस तिलाप्राय इच्छाम लागणार नाहीं त्याकाळीं घ
 ण्याची निशा जाहल्याअतीं मग घणी कृपाळू होऊन जे सेवा सांगतील त्या
 सेवेत हानत आहे प्रथमपासोन सकल्प, घणीकामावर ह्या शरीराचें सार्यक
 व्हावें, ऐसा आहे घण्याचे प्रतापें माझा सकल्प सिद्धीस जाईल तत्त मह
 दघेनें येकनिष्ठता ठेऊन सहान-मोठ्या चाकऱ्या घण्याच्या केल्या असता,
 साहेबाच्या चरणाचा विमोग होऊन अरण्यास बडला आहे त्यासी आमची
 निष्ठा घण्याचे चरणीं असल्यास, घणी कृपाळू होऊन चरणाची भेट होईल
 बरकड राजभी पाटील विनति करितील कृपा करून उत्तराची आज्ञा जाहली
 पाहिजे सेवक पदरीचा जाणोन, सामाळकरणांर घणी समर्थ आहेत सेवेसी
 भुल होय हे विमति

अर्जी हाजीजी याचे मार्फतीने पाठविली. त्याजकरितां तुम्हांस वार्डट लागले. व दुसरी अर्जी श्रीमत् बाजीराव-साहेब-बहादुर व बाळाजी जनार्दन फडणीस याजविसी शुके आणवावयाविसी पाा होती. त्यास, मुनशीजी यासि लिहून देता, तुम्ही मोहर होऊ देत नाही, याचा अर्थ काय ? तुम्ही व मानसिंग किलेदार भिलेन वारवार हजरत पातगाहापासी अर्ज करिता जे, हाजीजीचे मार्फतीने हुजूर अर्जदास्त न यावी, व हुजूरचा जावसालहि न करावा, शुके दर-जवाय अर्जाचे आलीच पाठवून देत जाऊ. तुम्ही पातगाहासी बोलणे बोलता, ते काय समजून, हे पुरते समजावें. सरकारातून मर्जीस येईल त्याचे हानून काम घ्यावयाचें. व हजरत पातगाहाहि मुख्तियार आहेत. त्याचे मर्जास येईल त्याचे हाते काम-काज घेतील. कैलासवासी माहाराजहि हाजीजीचे हातें दाहा वपें काम काज घेत आले. तुम्ही यात मन घालू नये. ज्या प्रो पातगा आज्ञा करितील त्या प्रो मुनशी शुके लिहून हाजीजीचे बधू तेथें आहेत त्याचे हवाली करीत जावें. तुम्हास काम-काज सांगितलें आहे तितके करून राहावें. हजरत यासी व आलासी राज्याचे जावसाल हरएक होतात त्यात तुमचें कारण नाही. या प्रो निधून पत्र द्यावें.

* यशवतराव शिंदे यास पत्र कीं श्रीमत् बाजीराव-साहेब पत्रप्रधान व राजश्री बाळाजी जनार्दन फडनवीस याचे नांवें शुके आणविले होते व अर्जा हुजूर केली होती. त्यास बहुत ध्यानास आणता कळलें कीं, तुम्ही अर्जांच हुजूर पोहचविली नाही व शुकेहि पाठविले नाहीत. त्यापक्षां शुके कसे येणार ? हे ठीक न केले. येथे काम नेटाचें आणि तुमची तो नवी ज्याजबदारी. यामुळें मोठ्या कार्यास विलंब पडला. तरी, याउपरीं पत्र-दर्शन हुजूर अर्जी देऊन, शुके तयार करऊन, पाठवून देणें. हाली येथें हाजीजी आहेत. त्याचे मार्फत अर्जी जात आहे. शुके त्या अन्वये येत आहेत याची तक्रार तुम्हीं न करावी. आणखी कोण्हीकडिल काम आल्यास चौकशी करणें नीट आहे. याचे मार्फतच्या कामास उजूर पडू न देणें. हमेशचा शिरस्ता आहे. याचे मार्फत अर्जी जाईल. शुका यावयास विलंब न करणें म्हणोन पत्र पाठवावे. छ ५ रजब, सवा तिसैन.

पत्राक ४२२

श्री.

१७१८ पौष शुद्ध १३

श्रीमत् माहाराजाधिराज माहाराज आलीजाह दवलतरावजी सिंदे बहादुर साहेबजी योग्यः—

माहाराज-चेतसिंह-बहादुरकै आसिर्वाद. माहाराजकी कुशलक्षेम सदा भली चाहिये. माहाराजके कृपातें इहाके समाचार भले है. अपरच, मकर-

* वरील तक्रारीला यशवतरावाचें हे स्वहस्तें उत्तर आहे.

तक्राठके विल धरकरा युक्त हरसाळ कीये हें, सो कृपा करके कळूळ फर्मावयेगा
और हमेशा कृपापत्र भेजके याद फर्माया कीजिये आदा सुभ मीति पौष
शुद्ध १२ सवत १८५३ * बहुत का लिखें आशीर्वाद

पत्रांक ४२३

भी २

१७१८ पौष शुद्ध १४

भीमंत राजभी बाबासाहेब साहेबाचे शेवैसी —

* धार आहो परंतु शाहाची पौन बहुत त्याच्या मुकाबल्याप्रमाणें एक
डीळहि फौजेचा नमाव बसता, तरी चिंता काय होती ! तूर्तकाळीं सरकार
च्या फौजेचा मरणा इकडे थोडा राजभी बापू येथून पधरा मनळावर फाल
पीस आहेत धरचेवर परें त्याजला छिहितच असतो परंतु लवकर येऊन
उपराळा करितील तो सुदिन आहे तेथूनहि बापूस आसापरें बहुत जळदीनें
छिहून, अतिसत्वर बापू फौजेसह वर्तमान इकडे येऊन पोचत, ऐसा अर्थ
केळा पाहिजे हें वर्तमान एक महिना येथे कमवेस येतें नित्य आशी लस्क
रांत छिहितच होतों परंतु छाहोरास आलेशिवाय सत्य—मिथ्या समवेळ का
रण कीं, छाहोरा पळीकडीळ मुळक त्यांचा व अटक उतरलेशिवाय इकडीळ
हरादा समजत नाहीं परंतु नित्य कसें वर्तमान लस्करांत छिहितच होतों
आतां इस्वर याप्रमाणें प्रसंग मांडला आहे तर घण्णानीं सत्वर उपराळा केळा
पाहिजे आशी तर लात्ताचे पेचांत आलों आहो ईश्वर पार पाडील चिंता
नाहीं सर्व पुण्य घण्णार्थे कागदपत्रीं लवकर उपराळा केळा पाहिजे या स
मयास तहसील मुळकांतील बंद होऊन पधरा दिवस जाळे एक पैसा येत
नाहीं पातशाचा खर्च व सिवदीसुदां साठसत्तर हजार रुपयांचा दरमाहा आहे
हें हिंनुस्थान ! क्षणाक्षणाची हवा घेतात ! कर्म मुलें एक रुपया कोणी देत
नाहीं या समयास उपराळा केळा पाहिजे बहुत काय लिहिणें ? कृपा निरं
तर असो दिछी पाहिजे येथील उत्तरे पातशाचीं वगैरे जीं सळा करणें तीं,
येथून लस्करांत लिहिणें आहे, त्यांचे उत्तर येईल त्याप्रमाणें करूं. आपणहि
आशा करणें ती करावी व काहीं लास पक्षास हजार रुपयेचा ऐवज पा झ
णजे पातशाचा खर्च चालेल नाहींतर, येकतर फौजेचे निकड, हुसरे, हुजूर
रक्षा खर्च न पावला तर कठीण न जाणो, निदान असाच प्रसंग पडला,
आण पातशायास येथून काढूं हाटलें लासो रुपये खर्च पातशायाचीं तजवीज
करून उत्तर पत्र पावतांच पातशायास आशा केली पाहिजे हे विनंति

पत्रांक ४२४

भीरामप्रसन्न

१७१८ पौष शुद्ध १४

राजभी रायानी पाटीळ गोसावी याची —

अस्सडित—स्फुमी—अलंकृत रासमान्य स्नेहा येशवंतराय व अमृतराम सिंदे

* येथपातून हस्ताक्षर चेतारिपार्थे

रामराम विनंति येथील कुशल ताा छ १३ रजव आपले कृपे करून मुकाम दिल्ली वर्तमान यथास्थित असे. विशेष, इकडील वर्तमानः—विलायत—वाला फौजबंदी करून, या प्रातावर चढाई करून येतो, हे वर्तमान आज एक महिनापर्यंत आहे. परंतु, मुख्य आपले ठिकाणीं हून निघाला नवता. दोन तीन दस्ते फौज पुढे येऊन लाहोरचे मुकामी पडली होती. आणि प्रतिवर्षी याच प्रमाणे आवाई येत असती. याकारिता तहकीकात वर्तमान न दिसोन पक्केपणे लिहिणेंत न आले. त्यास, आजच लखनौवाले याची डाक विलाईतपर्यंत वमली आहे. त्यातून एकवारीची लाल थैली आली. त्यातील कलमी वर्तमान कीः—छ २९ जमादिलाखरी शाहा फौजेनिशी लाहोरास दाखल जाहाला, एक लाख फौज समागमें आहे. पुढे दरकुच लौकरच येतो. हे वर्तमान प्रातात लोकांनीं ऐकोन बहुत घाबरले आहेत. दिल्ली वेगली करून, तमाम शहरें—जागे पळोन गेले. लखनऊसुद्धा गडबडली आहे. दिल्लीतीलही अमलाफैला पळावयाचा ईरादा करीत आहेत. परंतु हा काल तर आह्मी दीलदिलासा देऊन खातरजमा केली आहे. परंतु, लाहोराहून त्याणें कुच करून एक मजल पुढे आल्यानंतर शहरचे लोकांचा धीर काढणार नाही. ईश्वरें ही गोष्ट न करावी. कदाचित जाहल्यास लाहोर येथून कच्चे दोनशें कोस त्यास यावयासी विलंब लागणार नाही. त्यात हे हुजूर, सस्थानिक जागा, येथील भ्रम गेल्यास, हिंदुस्तानचा भ्रम राहणार नाही. धण्याचे पुण्येंकरून ही गोष्ट होणार नाही. परंतु, त्याची फौज मोठी. श्रीमतयजमान दूर राहिले. राजश्री बापू यासहि वर्तमान वरचेवर लिहीत असतो. त्याची स्वारी या प्रातीं असती तर चिंता नव्हती. आपणहि तेथून बहुत निकडीनें बापू यासी लिहोन, स्वारी या प्रातात अविलंब येवून इकडील बदोबस्त होई ते जलद केले पाहिजे. आह्मी किल्याचा व शहर—आदिकरून बदोबस्तानें हजरत सहवर्तमान पातशाहाजादेसुद्धां खिजमतीत चौकस राहोन सरकारनक्ष होईल तेथवर करीत आहों. बहुत काय लिहिणें ? लोभ करावा. हे विनंति.

पत्रांक ४२५

श्री.

१७१८ पौष वद्य १

(नकल)

नबाब—साहेब मेहेरबान दोस्ता आजमुल—उमदाबहादुर सलमु हुतालाः—

छ १० माहे रजबी आपल्यासी बोलून बाणाजी व कृष्णाजी सेटे आले. त्याणीं आपला खुलासा त्रिवारवचनाचा सांगितला. तो ध्यानास आला. त्याजवर छ ११ माहे रजबी राजश्री कल्याणराव राजेबहादुर याजबराबर कालचें बोलल्याप्रमाणें आपण रुका व जिन्नस पाठविला तो पावला. त्या अन्वये आह्मीहि तुह्मासी निखालस आहों, येविसी खातरजमा ठेवावी. दुतर्फा

सरलता नाही जें होणें तें आपले आमचे विषयारें होईल आपण राजभी बालाजीपत नानाविषयी देण गोष्टी लिहिल्या त्यास नानानीं कारभारात असावें अगर नसावें याचे गुणदोष पुरतेपणें पाहून, सुभी आशी मिलोन प्यास श्रीमतांचे दौलतीस चागलें तैसें करू. आपली आमची दोस्ती पूर्वीपा सून आहे आणि छ १ माहे जमादिलाखळ सन १२०६ फसलीमध्यें तहना मा आला आहे त्याजवर आपण आशी कायेम आहोंवच पुढें प्यास दोस्ती प्यादा वाढेत जाये तैसें दुतर्पा वर्तणुकेंत येत असावें रा छ १४ रजव, सुा सयातीसैन मया व अछफ

आदा काय लिहिणें ? हे किताबत

पत्रांक ४२६

भी

१७१८ पौष वद्य ७

राजभी छत्रवादादा स्वामीचे सेवेसी —

सा नमस्कार विनंति उपरी येथील कुण्डल जाणोन स्वकीयें कुण्डल लिहित जावें विशेष बरवासागरेवर वरात सरकारादन सालमजकूर बाा राजेश्री भग वतराव विठ्ठल मोदी यांची आहली आहे तिचा येवज पटळून देणेंविशीं पेशची पाचम्यार धरू पत्रांत लिहिलें असता, हालीं तुहीं लिहिलें कीं, ऐवज कृष्णाजी अंबादास याचा हाणोन आशी भेऊन, नरवरचें किस्माकरितां दारू गोळी आणविशी होती, त्याजवा दिव्हे त्यास, हें ठीक नाहीं कृष्णाजी अंबादास याजकडून गुदस्ताच अती आहाजी सालमजकुरी वरात याची आहली याजस्तव साफीद करून येवज देवावा, हाणोन लिहिणेंस आलें असें असोन पालमेळ केली, हें ठीक न केलें त्यास, पत्र पावतांच वरातीवा बयाणभसेरुो गोवर्धनदास याचे हुकानीं जमा करून देवऊन पावती पाठ ऊन घावी येविसि फिरोन लिहिणें न पडेसं करावें रा छ १८ रजव हे निनंति

पत्रांक ४२७

भी

१७१८ पौष वद्य ९

पत्र दिलें

यादी यापू दिव्हे यादी सरकारचें पत्र जे —

नवाब सिराजुद्दौला—मीरज्या—म्यासबहादर याचे जाहागिरीविशीं जगोबा बापूनीं लिहिलें त्या अन्वये तुहींही घालवायें येविसी फिरोन बोभाट येऊं न घावा हाणून पत्रें

० सदरहू मान्यपत्र घायें छ २२ रजव, सया तिसैन

पत्रांक ४२८

श्री

१७१८ पौष वद्य १०

यादी: भगवतराव बल्लाळ यासी कोंकणपटीच्या बंदोबस्तास सरकारांतून रवाना केले होते. त्यांनीं घाटाखाली जाऊन किल्ले विश्रामगड व किल्ले घोसाळा व किल्ले बिरवाडी, प्रात राजपुरी, या तिहीं किल्लेयाचा सरकारचे आज्ञेप्रमाणे बंदोबस्त करून असता, लोकसुद्धा हुजूर येणेंविशीं आज्ञा जाहली. आज्ञेप्रमाणें हुजूर निघोन आलो. मागा राा चिमाजी माणकर, मामले तळा, व बाबुराव पासलकर, तालुके अवचितगड, याणीं सरसुभाकडील लोक घेऊन किल्यास वेढे देऊन, रसद बद केली. ते किल्ले श्री तपशील.

१ किल्ले विश्रामगडास एक महिना वेढा दिल्या. किल्लेकरी याणीं दररोज लढाई दिल्या. परंतु किल्ल्यावर बेगमी दाणा-गल्ला व दारुगोळा नाहीं. लोकास पाच सात उपोशणे जाहलीं. तेव्हां, किल्ला मामलेदार याणीं हस्तगत करून, किल्यावरील लोक व सरकारचे लोक होते त्यास कैदेत ठेविलें, व रघोजी वालकवडे हवालदार निा पासलकर व रामाजी गोविंद कारखानीस हे सर कार लक्षात होते, सबब मुलामाणसासुद्धा कैद करून हवालदार व कारखानीस यास वेड्या घातल्या, व सर्व वस्तभाव गुराढोरासुद्धा झाडून लुटून घेतलें. त्यास, हवालदार व कारखानीस मुल्लेमाणसेसुद्धा व लोकाची चीजवस्त ढोरगुरुदाणागल्लासुद्धा त्याचें हवाली करून, सर्वांस मोकळीं करून, हुजूर रवाना करून देणें विसी सनद मामलेदार यास.

२ किल्ले घोसाळा व बिरवाडी दोही किल्ले याचा पूर्ववत् सरकारआज्ञेप्रमाणें बंदोबस्त असता, हाली मामलेदार याणीं किल्यास वेढा देऊन, रसद बद करून, लढाई करितात. व किल्लेकरी यांचीं घरे कविलेसुद्धा कोंकणपट्टीत होती तीं जप्त केलीं. त्यास, मामलेदार याणीं किल्लेकरी यासी कटकट करू नये, वेढा उठवावा, व जप्तीची मोकळीक करावी. पुढे हुजूरून आज्ञा होईल त्या प्रोा वर्तणुक करावी. किल्लेकरी याचे वाटेस येकदर जाऊ नये. व तालुके-मजकूर पौ वसूल मामलेदार याणीं घेऊ नये. किल्लेकरी याणीं वसूल घेऊन सिहिवदीखर्चाचा व किल्लेयाचा बंदोबस्त करावा. व नारो गोविंद हुजूर हशम हे लोकसुद्धा नामजादीस किल्ले बिरवाडी येथे पेशजी गेले आहेत, त्याचेहि वाटेस न जाणें. हणोन मामलेदार याचे नावे सनद.

३ घर व मुल्लेमाणसें कोंकणात किल्ले रामगड, तालुके विजयेदुर्ग, येथे आहे. त्यास, तालुकेमजकूरचे मामलेदार याहीं घर जप्त करून चीजवस्त सरकारात घेतली, व मुल्लेमाणसें कैदेत ठेविलीं

व जामीनहि बेतले त्यास, मगवतराव बल्लाळ हे हुजूर चाकरीस असतां, त्याचें घर जप्त करून मुल्लेमाणसें कैदेंत ठेवल्याचें कारण काय? तरी, त्यांच्या मुल्लामाणसाची मोकळीक करून जामीनपतें व वस्तमाव चीचवस्त बेतली असेल ती सुतळीचा सोडा आदिक रून माभारा देऊन, त्याचें चिरजीवाचे कबज घेऊन हुजूर पाठ वणें यावधिसि गगाघर गोविंद याचे नांवें सनद

३

●सारांश पाहून पत्रें द्यावीं छ २३ रजब, सदा तिस्रेन

पत्रांक ४२९

भी

१७१८ पोष वद्य ३०

यादी रघुनाथपस आसेरखाले यास पत्र जे —यायागडचे पोतनीसीच्या आसामीचे बेतनाविसी बळवतराव महादेव यास तगादा करितां झणोन हुजूर विदित आहलें त्यास, तेथील घेवाट रघुनाथ रामचंद्र याच्या हातें होत आली आहे ते येथें येणार आहेत ते आल्यावर पळशा करून देतील आ सामीच्या देवमाविसी बळवतराव महादेव यास तगादा न करावा झणोन पत्र १

सदरहुंअन्वये ताकी३ द्यावी छ २८ रजब, सदा तिस्रेन

पत्रांक ४३०

॥ भी ॥

१७१८ माघ शुद्ध २

यादी विनंति बहुलचद जाट जोसिसी वास्तव्य पो राजकड याची पाँ—मजकुरी आमचें वर्धासन सा ९० नवद आहे येविसीची सनदहि आसा बबळ आहे त्याप्रमाणें वर्धासन आझी आपलें पावीत अस्तो आतां सालगु दस्तां सा प्रतापसिंग याणी एक साळा सा नवद दिल्ले नाहींत म्हणून ता किदपत्र दिल्ले पाहिजे कीं, भटजी मजकूर याचे वर्धासनाचे सा पूर्वपासोन चालस आले आहेत त्याप्रा हाळी सालगुदस्ताचे राहिले ते भटजी मजकूर याचे यास देणें फिरोन येविसीचा बोमाट येऊ न देणें म्हणून पत्र

सदरहुं विप्राकडे पैके द्यावे छ १ सायान, सदा तिस्रेन

पत्रांक ४३१

भी

१७१८ माघ शुद्ध ४

सेवेसी सा नमस्कार विनंति उपरी येथील कुशल सा माघ शुद्ध ४ जा णोन स्वकीय कुशल लिहीत गेलें पा विशेष राजभी नारोपंत आवटी यांचा कारकून बरोन कित्यास नेसा, झणोन वर्तमान राजभी चितो घामन देशमुख चे घरी मशारनिस्हेकडीस कारकून याणीं सांगितलें त्याबरोन देशमुखांनी

सांगितले कीं, दोही किल्ल्यांचा सरजाम जप्त करावा, मागोन सनदहि देतो. याप्रो उत्तर झाले. त्यावरोन आवटी याजकर्डाल कारकून याणीं कोपरगा-वास आवटी यास लिहून पाठविलें. व रायगड वगैरे किल्ले येथील सिबद्दी दोन हजार आणावयाकरिता जासूद पो. हें वर्तमान आह्वास कळलें. त्या-वरोन आपणास लिहिले आहे. तरी, मारानिलेचा कारकून धरून न्यावयास काहीं समघ दिसत नाहीं कीं, कलीचे आकसामुळे धरोन नेला असल्यास चिजवस्तीची पावती घेऊन कारकून यास सोडून द्यावें. यातील कारण ह्मणाल तरी, आवटे याची भीड यजमानास किती आहे व अगत्य किती आहे, हें आपल्या ध्यानातच आहे. त्याहीमधीं मशारनिले गैरसधी कटकट करितात, हेहि नाहीं. सरकार—सनदे—वरोन जें करणें ते करितात. त्यापक्षीं तुमचे आ-च्यारास दोष येईल. आपला पक्ष कमी आणी सारे कारभारी पाणी घेऊन उभेच आहेत. याजकरिता आपणास जें करणे तें सरकारात विनति करोन करावे, हे चागले. चुरस वाढऊन, कलागत केली असता, यश येईल, असें कोणाचे विचारास येत नाहीं. येविसी राजश्री माहादाजीपतानीं कच्चा मार लिहिला आहे. त्यावरोन ध्यानास येईल. साराश, पुर्ता विचार चित्तात आ-णोन, चागले दिसेल तें करावें. गडकरी याजकडे राा यसोबा कळके याचा ऐवज यावयाचा, त्याची यादी पूर्वी पो आहे, त्याप्रों राा पाठवून द्यावे. बहुत काय लिहिणें ? लोभ करावा हे विनति.

पत्रांक ४३२

श्रीरामजी.

१७१८ माघ शुद्ध ५

अपरच. राजश्री पंडित बालुवा—तात्याके नामका कागद पढायो सो पाहोचा. समाचार मालूम हुवा. तीसपर दोनो दरबारका वेव्हार सुदामतसु चलो आयो, तीणमाफक चलो जायया, ई मुनासबहे. छडी फोजमा हे सीरदारासु वाकनैल डीभाईकी मारफत करार ठेरनेमे आयो. सो उणाको लिषते सीरका-रमाहें आयो. जीसिवाय दुसरी वात न्ही. राजदरबारसुं करार ठेहेच्या मुजब पुषताई रीयामे दो बुत्रफकी दुरुसताई जानोगा. हिंदुस्थानकी मुषत्यारी सीर-कारसुं पडत राजश्री जगुबाबापूकी त्रपू हे उणा हे पन सीरकारसु लीष रेहे. सारोजु वाप उणासुं करोला. श्रीमंत राजश्री पेसवासाहिबकी सिरकारको सारीत्रहे बंदोवस्त हुवो. अब हजुरसु सीकहुयापर सवारी हिंदुस्थान—माहे जलदी हि आवेगी.

पत्रांक ४३३

श्रीरामजी

१७१८ माघ शुद्ध ५

अपरच. पाती आई. समाचार मालूम हुये. श्रीमंत राा पंतप्रधानकै नामे दुये षलीता पठये सो मुबमुहजुरमे गुजोरो करि, लिषेमुजब हकीकति अली-

बाहादुरशाह त मुफ्तसल बुबानीतें जाहर कीवी भीमंत राजभी रावसवाईबाजी राव पेसवाईभरेके गादीपे कायम होई भीमन्माहाराज नृपतीकी तरफसे पिल्लत इनायत हुये अब तमान सलसनतको बदोबस्त जलदीही आठचारि दिनमे होदुहे राजके लिपेमुखब सिरकारमाई रदबदल करि बदोबस्तको बुवास-सवाल छिपवेमे आई, तौ पाससाइमरेमे राजको दयिनको मुबा करि जाने हैं सो बाहीमुमब दोइतरफसु बेव्हार चलो जासु हे सुदामतसु घरोबो इकलासु चलो आकत है तामे दुसरी बात नही जानवी और समचार ऊँवर बिक्रमके लिपेते जानिवेमे आई है सिरकारी माहालमाई छेडाछेडी नही करोगा छ ४ सावान, सवा तिसेन

पत्रांक ४३४

(कासिराज)

१७१८ माघ शुद्ध ५

अपरंच राजके तरफसे येक पत्र आगें घुसरा हाल योंकर दोनोही पत्र आये, सो पोहोचेके समाचार माछुम हुये अत करणसे मिलाफकी उमेद है सो भीमत राजभी पत्रप्रधान गादीपर कायम होयके भी महाराज नृपतीके तरफसे पिल्लत इनायत हुये अब बिचार हिंदुस्थानहीके आवनेका है बल पढायेसो राव-त्रिजलालकी मारफत पोहोचे हमेसा पत्र भेजकें सतोष करोगे

पत्रांक ४३५

१७६८ माघ शुद्ध ५

(पाटील याचें पत्र समुर्दिषास)

अपरंच (राजभी बाळुशातात्याके नामे)

कागद पढामो सो पोहोचा समाचार बाचा तीसपर दोने दरबारका बेव्हार सुदामतसे चला आया तिसीमाफक चला जाय, यही मसूर है छडी कोजेमे सरदारमुंवा करनेल डिमइयमार्फत करार ठेहेरे तिसमुखब अमलमे आयेस बेव्हारकी वृष्ठी जाणोगे भीमत पेसवाईदेवकी दोलतका बदोबस्त हुवा सवारी हिंदुस्थानमे जलदीही आवेगी हमेसा कागद लिपते रहोगे

इहा सरकारसे लिपो आयो तीसमुखब इहाकी पुपताई है ओर राजदर बारसुभी

पत्रांक ४३६

१७१८ माघ शुद्ध ५

(संमुर्दिगम्भीस सरकारचे)

अपरंच कागद तुझारा आया समाचार माछुम हुये दोनो दरबारका बेव्हार सुदामतसे चला आया तिसी तन्हेजाणो दुसरी बात नही ओर समाचार राजभी रावानी पटेलके कागदपरसे जाणनो

पत्रांक ४३७

श्रीरामजी.

१७१८ माघ शुभा ५

(जयपूर प्रकरणी पत्रे. राजा यास सरकारचे.)

अपरन्त. रागद आयो. समाचार माळुम हुये. हमेया पत्र लिपायके सतोप
कर्यो. ओर समाचार रावसभुसिधजीके वागदका जवाव राजश्री रायाजी
पटेलने दीया हे. तीनपग्गे जाणजो.

पत्रांक ४३८

भां.

१७१८ माघ शुभा ६

यादी आन्याचा जाधव यास पत्र रघुनाथराव नेरलेकर साळोखे याचे
कामाविनी.

मौजे नेरले प्रां कराड हा गाव नदहू रघुनाथराव

याने पाटीलकीचा आहे. तेथं श्रीमत पतप्रधान याचा अमल बावती वगैरे,

१२०० देगमुत्ती व सरदेशमुत्ती.

५०० इनाम जमिनीबावत.

१७००

येकूण सत्रासे रुपये सालीना अंमल आहे. तो ऐवज सरकारातून आपल्या
वेहडियात वजा घेऊन, मगानिले याच्या कुटुंबास नेमणूक करून द्यावयाचा
करार कैलासवासी श्रीमत पाटीलबावा यांचा आहे. त्यास श्रीमत नाना याच्या
कानावर घालून सरकारातून सनद करून रघोजी साळोखे याचें नावें घ्यावी
आणि ठाणें कन्हाड येथे आमलदार यास पत्र देऊन ऐवज दरसाल मारानिले-
कडे चालवणें, म्हणोन पत्र. येकूण सनद व कामाविसदार यास एक पत्र,
म्हणोन या कामाविसी आन्याचा जाधव यास पत्र,

पाा खासा रसानगी बुगाजी जामदार की,

राा नानाच्या कानावरी घालुन, गाव सरकार अमल असेल तो आपलेकडे
करऊन देवणेविसी चिठी द्यावी.

छ ५ सावान, सत्रासितैन.

दत्तक सरकार राजभी दौलतराव शिंदे ता
कमासदारान व ठाणेदारान व चौकीदारान व

भी
ज्योतीस्वरूपधरणी
तत्पर माहादजी सुत
दवलतराव शिंदे
निरतर.

रहदारान व बाबेळोकरान व जमायेत मा सुा सबासीसैन मया व अलफ.
राजभी रामजी पाटील शिंदे यांबकडील माणसे पो नेवासे येथून तेथ तूप
वगैरे सरजाम, ठट नफर साहा भरून सेपा दोन छप्परत आणतळि त्यास
मार्गी हसिलांविशीं मुजाहीम न होतां, रात्री चौकी पाहारा देऊन, आपलाभी
हद्दपार करून देत जाणें जाणिते छ सावान मोर्तबसूद

पत्रांक ४४०

भीर्षकर

१७१८ माघ वद्य ११

यादी येणेंप्रो पत्रें घाहीं

- १ हयेळी उख्यन येथील कमासीसदार यांसि पत्र घावें कीं मौजे आज
नोडी हा गाव राजेभी रापो नीळकंठ यांबकडे आहे त्यास, तुझी
बासलकडीविशीं वगैरे उपद्रव देतां, झणोन कळलें त्यास, याचे
गावास बासलकडीविशीं वगैरे उपद्रव न देणें याचा हरयेकविशीं गौर
करीत जाणें येणेंप्रो पत्र
- २ राजेभी आबाजी हगळे यांसि पत्र घावें कीं, प्रो मुगबाद येथील फड
निसीची आसामी राजेभी सदासीव आपाजी याधी आहे त्यास,
सालमारी दीकत करितां, झणोन कळलें त्यास, याचे आसामीविशीं
दिकत न करणें पेशचीप्रो चालत आली आहे त्याप्रो चालवणें
येणेंप्रो पत्र घावें

२

* सदरहू अन्वये दान ताफीदपत्रें घाहीं छ २४ सावान, सबा तिसैन

पत्रांक ४४१

भी

१७१८ माघ-फासुन

विशेष खबर. जमाशाहाची फौज साहीरास आस्याची खबर आल्यामुळे

* मुख्याधिकार्याचें हस्ताक्षर.

तुझीं ताब्यार ल्हा. त्यास, सिताची जमीयेत पदिल्यापासून भारी. व मुलूक सिता-त्यालीं. तो येकदाच सोडून देऊन मार्ग देतील हें कसें घडेल ? गरमीचे दिवस जवळ आले. त्यापशीं दिल्लीप्रांत येऊन माघारे जाणेंयास बहूत कठीण. तेव्हा दिवस राहिले नाहींत, घाटी आदेशा आहे. दिल्लीप्रांती छावणी करी, तर वाचेल कसा ? ज्या गोष्टी मार्गे कधीं घडल्या नाहींत, तेव्हा आता तर दुरोपास्य आहेत. सवय कीं, तीस-पस्तीस पलटण आपलें व फौज व हज्ज-नवाब-सुधा अनकूळ आपल्यास करून घेतात. हें पेशजी पामर साहेबासी तुझासी बोलणें जालेंच होतें. त्याचा मुलूक व जागा व दौलतीची रयासत. त्यापशीं त्यास काळजी कमी नाहीं. आपण मोहन्यावरी. यामुळे तेच तुमची यातरजमा करून अनकूल होतील. तेव्हा, आपण घावरे होऊन त्याच्या गळा पडू लागल्यानें सुबिकी दिसेल, याचा आदेशा तुझी करून बोलणें व्यर्थ व लिहिणें तें समजून बोलवें. नानासहि दिल्लीप्रांती सालमजकुरीं येतो ऐसेंच नजरेस आल्यास पकेपणें लिहिणें. तेव्हा श्रीमताच्या कानावरी घाळून पोखतच पैरवी केली जाईल. तुम्हाकडील फौजेची तारबल आहे, त्याची खर्चाची तजवीज करणें ते करणियात येते, असें हाली पामरसाहेबास पत्र लिहिलें आहे. प्रविष्ट करून, उत्तर घेऊन पाठवावे. त्याचा आपला सरंजाम येकत्र होऊन मसलतीस पोहचल्यावरी, शाहाचा तो मजकूर किती आहे ? असो. येथील मोहिमेचें काम आटोपत आलें आहे. चिंता नाहीं. दुसरे:- येनवतराव सिंदेयाविशीं तुमच्या लिहिणेंयात येतें कीं, अखेरसालपर्यंत त्याजकडे सालजात्र असावा. ऐसियास, तुझास एकदोन वेळा पेशजी ल्हा होतें कीं त्याजकडून पातशाहाची रजावंदी होत नाहीं. त्याच्या घरात बदोबस्त नाहीं. पैका तुझी घेतला असेल तर कर्ज घेतलें असेल. पातशाही खर्चाचे नेमणूकेतून येवज घेऊन, पातशाहाच्या खर्चात कमती पडून, फायेदा व्हावा ऐसें तर केलेंच नसेल. त्यापशीं पातशाहास हैराण करणें ठीक नाहीं. यास्तव हुजूर बदोबस्त करून, तुझास पत्रे ल्हा आहेत, त्याअन्वये येनवतराव सिंदे यास तुझी ताकीद करून, येथील बदोबस्त करून दिल्याप्रमाणें खुलासा करून देवणें.

पत्रांक ४४२

॥ श्री ॥

१७१८ फाल्गुन वद्य ६

श्रीमंत महाराजैधिराज महाराजै आलीजाह दौलतरावजी सिंदे बहादुर साहेबजी योग्यः—

महाराज चेतसिंह-बहादुरका आसिर्वाद. अपरच. कृपापत्र दरजवाब पत्रके पाह्वा. अत्यंत पुशी व सरफराजी हासिल हुई. इहाकी सूरत आपने करजदारी व जेरवारी अहवाल कहीं तक विनती करै-वकत मुलाजमतके

विनवी करैंगे इन दिनौमो पौज सरकारकी वसीआसँ अकबरवादको गई सो जो सरकारसँ जागीर इनायत भई है उसी रस्ते गई गाव पायमाळ हुए, जिरात समेत सो सरकारमो विनवीपत्र यह भेजाहै माहाराजका भरोसा हमको सब सूतसँ है मिति चैम वद ६ सवत १८५३ * वहत का लीने आशीर्वाद

पत्रांक ४४३

॥ भीरामजी ॥

सीतारामजी १७१८ आश्वीन वा ७

सिधि भीमाहायजाधिराज आलीबाई माहाराजा भीखेदार दोलतीरायजी संधि जोग्य लिखत माहाराजाधिराज माहाराजा भी सवाई प्रतापसिंहजीकेन श्री संख्या: ऐंटाका समाचार भी जीकी कृपासू भला छै राज्यकी सदा भला चाहिन्हे अपरच कागद-समाचार आयां घणां दिन हुआ सो लिखावो करामो ओर समाचारराव स्यभूसिंधजीका लिप्यांसू आणाओ मिति काती यदि ७ सवत १८५३

पत्रांक ४४४

भी

१७१८ फाल्गुन वद्य ५

सरकारचें पत्र राजभी जगन्नाथराम यासी जे पेशजी इकडे कारमारी कैद केले त्या आवईमुळें राजभी छक्ष्मण अनंत चौबेवून निघून ब्रह्मवर्ती गेले त्यास, त्याचकडे सरकारचा पैसा कांहींच नाही हाली सरकारांतून त्याची खातरजमा करून आणाविले आहेत त्यास, पहिलेप्रमाणें कामकाज तुम्ही ते मिळोन करित होता, त्याप्रो ते छस्करांत आले झणजे करित आये सरकारचीं पत्रें त्यास पोहचलीं, म्हणजे मार्गिले छस्करांत यावयाचा उद्योग करतीलच त्यास, पुढें तुम्ही जाऊन घेऊन यावें 'आगन्याचा किला त्यानकडे पहिला होता त्याचा बंदोबस्त त्याचा ते राखतील सरकारांत त्याचीबिबीची खातरजमा आहे तेथील हिंदुस्थानचा बंदोबस्त पूर्ववत्प्रमाणें तुम्ही व त्यांणीं मिळोन करित जावा ते छस्करांत आल्यावर आगन्याच्या सनदा त्याचि नांवें पाठवितों तबपर्यंत किल्याची घाळमेल तुम्ही न करावी ते आस्थावर बंदोबस्त करतील म्हणोन पत्र

परवानगी समस्त कुण्याजी व धोंडीबा जामदार छ १७ रमजान, सन सया

पत्रांक ४४५

भी

१७१८ फाल्गुन वद्य ७

सरकारचें पत्र जे तुम्ही पेशजी एक दोन पत्रें सरकारांत पाठविलीं त्या बरोन खातरजमेचीं पत्रें सरकारांतून पेशजी रवाना केलींच आहेत हाही तुम्ही

* येथून हस्ताक्षर पेशसिंधाचें

पत्रें सरकारात व राजश्री रायाजी पाटील यांचे नावें पाठविलीं. त्यांस, पाटलांचे व सरकाराचे पत्र परस्पर राजश्री धोंडीवा जामदार यांचे मारफतीनें राजश्री कृष्णाजी सेटे यांचे विद्यमाने मनन केली. त्यात लिहिले कीः पहिल्या सगकारच्या पत्रावरून लस्करात यावयाची मिडताच केली होती. परंतु आगऱ्याचे फिल्याची बदनजर वरली, गटांन येथे कोणी समजाविलें. त्यास लोकानी लहानमोठ्या चाकऱ्या केल्या. त्यास वक्षिस वगैरे मिळालें व आर्क्षी सरकार चाकरी आगऱ्यास व मारवाडात वगैरे केली व वरचेवर करित असता, परिणामीं हरामखोरी वक्षीस प्राप्त जाहाली. व फौजेतून निघाल्यास मावे दतियेवाले याणी एक दोन गाव खालगाचे मारले, त्यांमळे चैन पडत नाहीं. त्याचें पारपत्य करून, पुढे दोन महिन्यांनंतर हुजूर यावयास आज्ञा पाहिजे. म्हणजे समक्ष विनति करून कितेक निखालमतेच्या गोष्टी समजावीन. पुढें सरकारातून करणे तें करावें. म्हणोन लिहिलें. त्यास सैन्यातून तुम्हीं निघोन जावे, असा सरकारचा पंच तुम्हाकडेस नाहींच. तुम्ही गेला तेव्हा आगऱ्याचा वगैरे बदोबस्त सरकारातून आलाहिदा करणे पडतो. ऐसीयासी, पहिल्यापासून सरकारचाकरी तुम्ही येकनिष्ठपणें केलीच आहे. त्याप्रमाणें आता करावी. आणि हें पत्र पोहचलें म्हणजे तुम्ही खातरजमेनसी फौजेत येऊन सरकारचाकरी पहिल्याप्रमाणें करित जावी. येथे सरकारचाकरीच्या उपयोगाच्या माणसाचीच गरज आहे. तेथील वर्तमान वरचेवर कच्चे धोंडीवा जामदार व कृष्णाजी सेटे यांचे विद्यमाने सरकारात लिहीत जावें. येथें फौजचा वेढा, तेव्हा परिणाम कसा लागेल ? तशात, दरवारात वशिला नाहीं, असे अदेशे कराल. तर चिंता न करावी. येथून तुमच्या लिहिल्या अन्वये पुरवणी होईल. आगऱ्याचें कामकाज पहिलेप्रमाणें तुम्ही लस्करात आला म्हणजे सनदा करून पाठऊ; व राजश्री देवजी मुकुद यासहि तुमच्या जाण्यामुळे प्रतियेध सरकारातून केला होता तोहि दूर होईल. या लिहिल्याची खातरजमा ठेऊन लस्करात यावे. तुम्हाविशीं कोणी येथें हरएकविसी गैरवाका समजविल्यास येथें गैरवाका समजल्यात येणार नाहीं. चिंता न करावी. म्हणोन पत्र.

परवानगी समक्ष कृष्णाजी व धोंडीवा जामदार. छ १७ रमजान, सन सबा.

पत्राक ४४६

श्री (नकल) १७१८ फाल्गुन वद्य ११

यादी राजश्री रघोजी भोंसले सेनासाहेबसुभा याजकडील मतलब सुा सबा तिसैन मया व अलफ. राजश्री बाजीरावजी यांचे बरे होण्याचे मतलब-संबधी राजश्री बाळाजीपतनाना, यांनीं माहाडास करार करून दिल्या तीं कलमें. त्यास हाली ठरावाचीं कलमें.

मडले आमचे नावे देऊन सनदा
आमचे नावे घाव्या कळम १

मडले रघोनी भोंसले सेनासाहेब
सुभा माचे नावे करार करून घावे
येणेप्रमाणे करार करायें करार.

चौरागड नमय त्याजलालील सरं
आम आहे त्यासुद्धा घावा कळम १

चवरागड पनास हजार रुपयांचा
सरजाम खाली आहे त्यासुद्धा घावा,
येणेप्रमाणे करार करायें करार.

फौज तीन हजार याणी, चाकरी
करायी हा पूर्वीचा तह आहे तो
करार सेनाबाहादर यांचा होता
आतां माझास कृपा करून मडले
देण्यांत येत आहे तेव्हां फौजेची
चाकरी माफ करावी कळम १

तीन हजार फौज सरकारात मस
लत असतां चाकरीस बावी मसलत
नसतां माफ केली जाईल मातबर
मसलतीस सेनासाहेब सुभा यांनीं खाशा
नीं यावे, हा करार पेशबीचा आहे तो
आहेच येणेप्रमाणे करार करायें करार

संस्थानिक व विसाजी बाजा
ल नवस आदीकरून अडेचा
लीस हजार का ठरऊन मनमाने
तैसे याचे परगणे अमुके घावे ऐसा
करार करून घेतले आहेत त्यास,
येथें चाकीफगारी नमूदी त्यास दहा
बाज हजार रुपये ठरऊन आझांस
सांगावें म्हणजे एका परगण्यात
नेमणूक करून देण्यांत येईल कळम १

संस्थानिक व विसाजी बलाळ व
नवस आदीकरून अडेचालीस हजार
तीनसें का पेशबीचे करारांत आहेत
त्याप्रों सरकारांत माहाळ मडले पां

तीन वर्षे फौजेचा मिसरा अ
तिशय जाला हे वारवार बोलण्यांत
येत होतें त्यास, साप्रत कांहीं दे
ण्याचा मुद्दा घालावा असा नाही
छाचारी आहे दाहा लक्ष रुपये दे
ण्यांत येतील ऐसे बोलण्यांत आले
आहे त्याच्यानीं वेहेबुद्दी होत नाही
सबब पोक्त सरंजाम पाहिजे याक
रितां खर्चापुरती येगमी जाली पा
हिजे कळम १

मसलत सर्वे खर्चाबद्दल येतांना
माहाली आठ लक्ष का घावे व भेट
जाहिलियावर सातलक्ष एकूण पंधरा
लक्षांचा करार. त्यापैकी माहाली
येतांना चारलक्ष का तुडी घेतले
बाकी अकरा लक्ष रुपये घावयाचे हा
ऐवज मडल्याचे नजरेचा ऐवज तु
म्हाकडे येणें, त्यात मजूर दिला
असे येणेप्रमाणे करार करायें करार.

नवाब निजामाजीलाबाहादर
याकडील तह खर्चाचे मुकामी
केलासबासी रावसाहेबांनीं करून
दिन्हा आहे कदाचित् नवाबाचा व
आपला तह जाळा की, कमती करून
तह करवा तर आमचे कडील के
जावसाळ ठरले आहेत ते झाडून उ
गकन घावे त्यांत कमती होऊं नये
कळम १

आपल्याकडील नवाबासी तह ठ
रला आहे त्याप्रों नवाबासी बोलून
तह घालेल, येथेंप्रों करार करायें
करार.

सरकारचे माहालांत पांतदाणा
बेक नये त्याचेबद्दल सरदेखमुली
मांत बराह आहे तदाधियाय नवाबा

लाऊन द्यावा. येणेप्रो करार करावें.
करार.

गगाथडीबद्दल दस्ताऐवज कैलास-
वासी आप्पासाहेबाचे व आमचे आहेत
ते न मागता माघारें द्यावें. कलम १

दस्ताऐवज माघारे द्यावें. सरकार
माहाली घासदाणा धेऊ नये. येणेंप्रो
करावें. करार.

मडल्याबद्दल चोवीस लक्ष रुपये,
वर्तल्याबद्दल दोन लक्ष द्यावे, ऐसा
करार आहे. तेव्हा सर्वांस लक्ष रू
लोभेंकरून माफ करावें. कलम १

पेशर्जी मडल्याबद्दल ऐवज ध्याव-
याचा करारजाला आहे. ती बेरीज रुपये.
२५००००० ऐन नजर.

२००००० वर्तल्या बाबद.

२७०००००

पौ वजा रुपये
३००००० बुंदेल्यास पेशर्जी शिव-
दीबद्दल देविले आहेत
ते रुपये.

११००००० हालीं मसलतीबा सर-
कारातून द्यावयाचा क-
रार रू १५००००
पौ महालापासून घेतले
४००००० बाकी रू.

१४००००० बाकी रू १३०००००
तेरा लक्ष रू सरकारात
सेनासाहेबसुभा यांनी द्या-
वे. येणेंप्रमाणें करार क-
रावें. करार.

कडून घांसदाण्याचा करार अधिक
कसा होईल, येणेंप्रो करार करावे.
करार.

मार्गीत येताना सरकारचे महालात
कोठकोठें ऐवज घेण्यात येईल. त्या-
स जो करार जाला आहे त्यांत मज-
रा घेऊ नये. कारण फौजेचा खि-
सारा अतिशय जाला. सर्व प्रकारें ला-
चारी आहे. कलम १

मसलतसर्वे खर्चाचे ऐवजाची
मखलासी सदरीं जाली आहे. त्यास
सदर्हू कलमाची मखलाशी उगवली
असे. येणेंप्रमाणें करार करावें. करार.

मौजे सिरापूर भीमातीरीं आहे.
तेथे कुरण आहे. पागेचे उपयोगी अ-
से. याजकरिता दरोबस्त गाव देवा-
वा. कलम १

वरकड कलमे पेशर्जी परस्परें क-
रांत आहेत त्याप्रमाणें बहाल व हर
करार. येणेंप्रमाणें करार करावें. करार.

मडले व चौरागड सरकारातून
रघूजी भोंसले सेनासाहेबसुभा यास
दिल्हा. त्याविशीं बाळाजी गोविंद
बुंदेले यास सनद व जमीदार यास
पत्रें लागतील तीं देवावीं. देणे.

छ. २४ रमजान, सन सबा तिस्सैन मया व अल्लक, फाल्गुन मास,
मुक्काम पुणे.

राजश्री बाळाजीपंत नाना गोसावी यांसी —

दखत विनती उपरी आपण चिठी पाठविली ती पावोन लिहिता मजकूर कळो आता राजश्री बाजीराव याचा निरोप घेऊन सातारियास आलो ये विशीचा मजकूर राजश्री भीमर लक्ष्मण व कृष्णराव माधव लिहितील प्रस्तुत किचेक गोष्टी अडचणीच्या दिसतात परंतु ईश्वरकृपेने उलगडतील आपली दृष्ट इकडे असावी म्हणोन लिहिले आपले जाणे सातारियास जाळे, तेव्हा राघमशारनिलेनी बहुत प्रफारें खातरजमा करून निरोप दिरहा आपणहि बंदोबस्तानसी आहेत, म्हणोन उभयतांचे लिहित्यावरून कळो आले ऐधि यास, आपले* बुरवेशीनें छोम सपादून सातारियास जाणे घडविले येनेकडून मसलतीचे बहुत उपयोग आहेत इकडे प्रीष्ट असावी बाजीविशीचा प्रकार पूर्वीचा खानुवर्ष आहे, तेव्हा स्याहावे ऐसें नाही पूर्वी आपल्या इशान्या प्रो घडले व पुढेहि तैरेच घडेल याजविशीचा मजकूर पूर्वीपासून उभयतां आपल्यापार्शी बोलतच आहेत व आताही बोलतील हिमत बाहाळ असावी येनेकडून भीमरूपेनी सर्व उभयमच घडेल गा छ २८ मोहे रमजान बहुत काय लिहिणे ? छोम असो दीजे हे विनती मोर्तबसुद

राजश्री नारायण बाबूराव गोसावी यांसी —

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य भोा रमोजी भोंसले सेनासाहेबसुमा दखत विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित जावे विशेष तुम्हीं पत्र छ १६ रमजानचे तारखेचे सातारियाचे मुकामीहून पाठविले तें पावले लिहिता मजकूर कळला राजश्री बाळाजीपंतनाना राजश्री बाजीराव याचा निरोप घेऊन भीमत छत्रपती याजवळ वज्राचे योजने करिता आले समागमें मीहि आलो मागाहून राजश्री बाजीराव वसे घेण्याकरिता येणार आपणास बातमी असावी, म्हणोन राजश्री नानांनी चिठी लिहून भीमर लक्ष्मण व कृष्णराव माधव याजकडेस पाठविली असे उभयतां सविस्तर लिहितां साप्रत दियस अडचणीचे कैसेही वनस्यास आपली द्रष्ट इकडेस, हे वारवार उपरोधिक काय स्याहावयाचे आहे, म्हणोन तपासिले लिहिले तें विस्तारें कळले व राजश्री बाळाजीपंतनाना यांनी चिठी पाठविली ती राजश्री भीमर लक्ष्मण व कृष्णराव माधव यांनी इकडेस पाठविली याजवरून व उभयतांचे लिहित्यावरून सर्व समजले त्यास, राजश्री बाळाजीपंतनाना यांचे

जातीशी दुसरा भाव ठेवलाच नाही... त्याचा इगारा याचा त्याचप्रगो बडावे, हे पहिलेहि घडले आहे व पुढेहि याचे इशाऱ्याप्रमाणे घडेल. येविसीं तुहीं खातरजमा करावी. सर्वात्मना लक्ष राजश्री बाळाजीपतनाना याजकडेस आहे. प्रसंग अडचणीचे आहेत, जेथे हिंमत बाहाल आहे, तेथे येविसींची चिंता काहीं असत नाही. श्रीदयेनी चागलेंच घडेल. जे वेळेस राजश्री बाळाजीपतनाना याचा इगारा येईल, ते वेळेस त्याचे जवळच समजावे. यांत सर्वथैव दुसरें नाही. यात सर्वे अर्थ आले. राजश्री बाळाजीपतनाना याचे चिठीचें उत्तर लेहून, राजश्री श्रीधर लक्ष्मण व कृष्णराव माधव याजकडेस पाठविले आहे व उभयतासहि सविस्तर लिहिले आहे. त्याप्रमाणे तुम्हाकडेस चिठीचें उत्तर पाठवितील व इकडिल तपसिले अर्थ तुम्हास लिहितील, त्याजवरून समजेस पडेल. दिवस नाजूक आहेत. तेव्हा यावेळेस वरचेवर तुमचेकडून पत्र येऊन वर्तमान कळत जावे. राजश्री नानाचे चिठीचें उत्तर तुम्हांजवळ येताच, तुहीं प्रविष्ट करावे, आणि इकडीलविसींचे प्रकारहि बोलण्यात आणावे. फार काय ल्याहावे ? साराष हेच कीं, राजश्री बाळाजीपतनाना याचे जातीशीं एक विचार ठेविला आहेत, यातच दौलतेचे कल्याण व उपयोग आहेत, जवळ फौज किती आहे, पेंच आगावर कैसा, हें तुम्हांसहि समजोन आहे... ..ही दूर राजश्री बाळाजीपत नानाच करितील. ही खातरजमा पक्की ठेऊन असो. तेव्हा याचा बयान काय ल्याहावा ? तुम्हाकडून कोणते एक समजणें तें यथातथ्य समजावे. त्याजप्रों इकडूनहि घडेल. राजश्री नानाचे जातीवर कोणतेहि गोष्टीची काळजी न ठेविता, निश्चित असो. फार काय ल्याहावें ? रा २८ माहे रमजान. *सर्वात्मना लक्ष राजश्री नानाचे जातीकडे लागो-न राहिलें आहे. जेथें हिंमत आहे तेथे श्रीजी सर्व उत्तमच घडवील. राजश्री नानाहि दूरदेशे आहेत. व इकडीलविसीं त्याजला अगत्यावाद आहे. व भर-वसा ठेवितात. तैसाच येथील भाव आहे. याचा तपशील पत्रात लिहिणें लागत नाही. सर्व तुमचे ध्यानात आहे. बहुत काय लिहिणे ? हे विनती. मोर्तवसुद.

पत्राक ४४९

श्री.

१७१८

यादी

१ 'कसवे रहिमतपूर, प्रा वाई, येथील मोकदमाची व शेटेमहाजन यांसी पत्र कीं: कारकून व हुजरे व स्वार कसवे मजकूरचे जफतीस पाठविले

* खाशाचे अक्षर येथून पुढे.

आहेत तरी, यांसी रुजू होऊन साल्मसकूरचा वसूल राहिला असेल तो पेशजीच्या अप्पतीदारापासून रुजू घेऊन सुदामतप्रमाणें देत जाणें कसम ?

पत्राक ४५०

भी

१७१८

यादी विठोजी मोईटे आरब्गगावकर, सुग लया तिसैन मया व अज्ज मल्लजी मोईटे यास पुत्र सत्तान नव्हतें याकरितां त्याणीं आम्हास दत्तपुत्र येऊन आमचें सप्त केलें हाखी मल्लजी मोईटे मृत्यु पावले नंतर त्याचे सरजामाची वडिवाट करावयास लागलों तीं माहादजी मोईटे याणीं राजभी बाळोमा पागेनीस यास गैरवास्ता समजाऊन, मल्लजी मोईटे याच्या हिशोबाचे सरजाम वगैरे पौ मारी येथील अमल माहादजी मोईटे याकडे घालवणें, पुढें मनास आणोन आज्ञा करणें ते केली जाईल, म्हणोन पत्रें सरकारचीं मशारिनछेनें घेतली त्याप्रवरून सरकारांतून राजभी नारोपस चक्रदेव यास सांगितलें कीं, माहादजी मोईटे व विठोजी मोईटे यांचे मनास आणणें त्याप्रवरून बळवंतराव नागनाथ यास उभयतांचें मनास आणण्यास नारोपतांनीं सांगितलें तेव्हां, विठोजी मोईटे बळवंतराव नागनाथ यांसी रुजू होऊन आपला मार सांगितला याप्रमाणें सरकारांतून मनास आणावयास सांगितलें, ते आम्हास माहादजी मोईटे यांणीं न सांगतां, विठोजी मोईटे यास तसदी पोचऊन आणविलें कीं, विठोजी मोईटे यांणीं क्रियेस जावलीस राजी घ्यावें त्याप्रवरून विठोजी मोईटे क्रियेस राजी आहले माहादजी मोईटे क्रियेस सरले, म्हणोन हें पत्र सादर केलें असे तरी, परगणे मजकूर येथील अमल मल्लजी मोईटे याच्या सरजामाचे हिशोबाचा विठोजी विन मल्लजी मोईटे याकडे देणें

म्हणोन

पत्र

- १ पौ नसिराबाद येथील हिशोबाचा अमल देणें म्हणान पत्र
- २ देहे—हाय दरोवस्त यांस पत्र
 - १ मौजे जलगांव
 - २ मौजे मुनसगाव
 - ३ मौजे लडकी
 - ४ मौजे हुळसुवे

- १ देहेहाय येथील हिशोबाचा अमल देणें, म्हणोन पत्र

१ मौजे उमाले.

१ मौजे धानवड.

२

पत्र

१ सुभेयास पत्र.

१ कमावीस-दार, काा नसिरावाद, यास.

१ देशमूखदेशपांडे, काा नसिरावाद, यास पत्र.

१ रघुनाथपतआबा, किल्ले असरीचे सुभेदार, यास पत्र.

१ मौजे वाठार, पाा वाई, येथील हिद्दशाचा अमल देणे, म्हणोन पत्र.

८

पत्राक ४५.१

श्री.

१७१८

हाजी आबदुल निा वलीआहदबहादूर हुजूर आहे, याविसीची आदेशा लिहिला. तर, शानिजामदीन याची रीत तुह्यास वाकफ जालीच आहे. येश-वंतराव सिंदेयाचा प्रकार समजलाच आहे. त्यापक्षी येथून हाजी-आबदुल-मजीद व सरकारचे तर्फेचा मातबर कारकून नेमून दिल्या आहे. ते उभयता हुजूर पातशाहाचे खर्चाचे माहाल वगैरेचा बंदोबस्त राखून रजावदी राखतील. तुह्मी त्याचा उपर राखणें. इसमाल-वेग या (स) ग्वालेरीस आणावयाचें केलें. उत्तम केलें. परंतु पलटणचौकीबरोबर बंदोबस्त पका राखून पोहचावणें ठीक असें. नबाब, वजीर व पामरसाहेब वगैरे पत्रे आणिविली. तूर्त पामरसाहेबास लिा आहे. तुह्मीं मनन करून, पत्र त्यास पोहचाऊन देणें. त्याचें उतर ते लिहितील व तुह्यासी बोलतील ते सविस्तर लिा. नबाबवजीर यास आलाहिदा लिहून विशेष आहे ऐसें नाहीं. हें तुह्मीहि जाणत नसाल ऐसें नाहीं. जो सालजाब होणे तो पामरसाहेबाच्याच विद्यमानें होईल. तुह्मी लिा होतें कीं, च्यार पाच किल्ले कृष्णगडसुद्धा आहेत. नेमणूक हे लक्ष्मण अनंत यार्णा कमी केली होती, त्याप्रमाणें असाबी क्षणोन लिा होतें. तर, तें ठीक नाहीं. पेशजीची नेमणूक आहे तेच बाहाल करून बंदोबस्त राखवणें. बेदील ठाणेयाच्या लोकास न करणें. कृष्णगडास कृष्णाजी आबादास याजकडील कारकून पोहचलेच असतील. तुह्यापासीहि पावलेच असतील. तर जलद त्याची दिलभरी करून, रवाना करून देणें. क्षणजे खातरजमेने बंदोबस्त राखतील. दिल्लीचे नजीक, आणि जागा मेवातची. यास्तव बरगुजर न करणें. लौकर काम उ (ल) गडून देणें.

विशापना इकडील वृत्त बाह्यदरन्तीची स्वारी घाटीवर पर्जेयाहून सावा-
 कोसांवर येऊन दाखल जाळी, ती घाटीखाली झाडून रांगडे जमा होऊन,
 पाचसात हजार पायेदळ व स्वार प्यारसे-पाचसे याप्रॉ जमाव करून, ज
 मलपूरचे ठाणे उठकन दिल्ले ऐसी सर्व जागा सुदीखाली रांगळ्यानीं कोठी
 केली याचकरिता त्याचे सोंडावर व पारपत्याकरिता राजभी मिर्जा-गनी-बेग
 याचला पाठविले आहेत परंतु त्याचा भरणा बहुतेका बहुत आहे दुसरे या
 निष्ठांत जागा आहेत त्या सर्व मयाभीत नाइक मृत्युपावल्यापासून जाले
 आहेत थियरियेवाले व भगळे व बुदले या त्रिवर्गांचे पारपत्य चांगले जाल्या
 खेरीज जरय वसाययाची नाही पौर्जतहि गवगवा बहुत आहे कोणी कोणा
 चे येकविचारत नाहीत ऐसा प्रकार येऊन राजसाला काल्पीकराकडील उ
 भयताकडूनहि येकाचीहि पागापयक येऊन पावले नाही याणीं त्यास हि
 छेहून पाठविले आहे की, आपले सरजामानिची येऊन दाखल होणे, आप
 णाकडील ऐवज काळपीकराकडे येणे त्याविशीं याणीं निशून ताकीव काळपी
 करास छेहून पाठविली की, आजवर वराठीचा ऐवज पटला नाही, याचे
 कारण काये, त्यात हाथी पत्र पावताच ऐवजाची तोडजाड लाऊन बावी
 त्याचवरून काही तोडजोड लाऊन देणार आहेत याप्रमाणे येथे लिहिले
 आले मोसले याचकडील येथे वकील राजभी केधवराव आले होते याच
 कडील हि तिकडे कारकून गेला होता दोन तीन दिवस त्या वकीलास ठे
 ऊन घेतले होते सिष्टाचापीकरीता आले होते दोन दिवस राहून घेऊन,
 दोन वळें जातेसमई त्यांस दिलीत तो आपले ठिकाणीं उदास होऊन गेलेत
 मेहरची जागा मातयर तेथे रांगळ्यानीं येऊन मोचे लाविले त्यांचे बदोष
 स्ताकरितां काही पागे पयके नेमलीत परंतु लवकर जाऊन पावत नाहीत
 येथून त्यांचीं ठाणीं दाह्याबारा कोसांवर आहेत, तीं अद्याप उठून नात नाहीत
 रांगळ्याची चांगली येकवेळ पारपत्ये जाल्याखेरीज जरय वसणार नाहा निंषा
 ळकराकडील कारभार येथे आझापासीं नित्य येतात की, आमचा बदोषस्त
 तेथे नाइक साहेबाचे पुत्र आहेत आपले विद्यमाने येसादा जावसाल होऊन
 हिकडे त्याची येणी जाले हाणसे भरवसा चांगला त्यास येईल शेथेसी भुत
 होये हे विशासि

यादी सनगे नानाचीं सुा घया तिसैन मया व अलफ

१ पडदाळे मसमाती

२ शेले जाहनावादी कोरे

१ बटया किनस्तापी लहान

१ पागोटे ज्याहनावादी कोरे

१ पायेजमा किनखापी	१ दुपट्टा जाहनाबादी धुवट.
१ वही कौरी वर वनात हिरवी.	१ दोरव्याचे महमुदी दुमडा
१ सोवळें मर्दानी जुनें.	हात ११
१ अन्नव्याची रेजा हात २ दोन	१ अतीस दुमडा हात २
हात असे	२
१	८

७

१५

एकूण पंधरा सनगे आहेत.

पत्राक ४५४

श्री.

१७१८

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजेश्री भगवत रावजी स्वामीचे सेवेसी:-

पो अमृतराव रघुनाथ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विनति येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहीत जावें. विशेष. राजश्री काकांनी आपल्याकडून ऐवज देविला. त्याजकरिता स्वार मुजरद पाठविला. च्यार दिवस जाले. अद्याप ऐवज आला नाही. तूर्त दोन हजार रुपये देविले आहेत. तरी, हाली विळूरीहून ऐवजास स्वार आले तेच रवाना केले आहेत. तरी, लाि प्रो ऐवज आपली सिबदीची माणसे देऊन ऐवज चापळ येथें पावता करावा. हणजे पुढें विळूरीं आह्मी रवाना करू. वरकड नवल विशेष ल्यावयाजार्गे नाही. भिल्लाचा उपद्रव, यास्तव सरजाम येथे आला आहे. शेपन्नास भिल्ल ठार जाले. नित्य स्वारी होत आहे. आपल्यांकडील सविस्तर ल्याहावें. सत्वर ऐवज व स्वार पाठवावे. बहुत काय लिहिणें ? लोभ करावा. हे विनति.

पत्राक ४५५

श्री

१७१८

यादी सेनासाहेबसुभा यांजकडील जाबसाल ठरले त्याची माहितगारी.
१ मागील बाकीचे ऐवजीं ठरलें ते.

८००००० पुर्जा माधारा द्यावा.

६००००० सरकारात मसलतीस आले तेव्हा येताना घाटेनें घेतले ते.

१५००००० नगद द्यावे. सरकारचे हप्ते तीन येतील त्याजबराबर यावे हणोन करार.

२९०००००

शिवाय उभयता कारभारी यास दोन छस बावे सणोन कुपिया करार भाहे
 १ काबरबोरी, येदलाभाद, कमाळ, उदेपूर वगैरे माहालांत पेशर्ची चालस
 आस्माप्रमाणे अमळ बाबा सणोन दसकतीनिर्णी करार भाहे

१ मांसदाणा याबद्दल ठरेल तें

११८००० नवावाकडील माहालांत लाऊन देणें सणोन करार ठरला
 माहाल लाऊन देणें आहे

१२००० उमरसेड वगैरे माहालांत पेशर्चीपासून घेत आले त्याप्रो
 प्यार्ने

१५००००

सदरहुं देवबाबे नवावाकडील माहाल लाऊन बाबे

१ सरकारास रेवादक्षणातीर पौ चार छस कमाळाचे बा सनदा माहाल
 दिसे त्याविची कुंदेले मांस ताकीद पत्रें

पत्रांक ४५६

भी

१७१८

यादी रघोत्री भोंसले सेनासारेव मुभा मुा सबा तिसैन मया व भल्लक
 गुदस्तां मुा सीत तिसैनांत आमचे येजे माहले होत त्या येजेस कैलासबायी
 रघोत्रीक याणी रेवादक्षणातीरपैकी, सेरीन चवरागड, चार सस बा आका
 राचे माहाल देऊन सनदा दिस्या नितपशील —

१ पा बचाह

१ पा भिछा तालुके दोन

१ पा भार्गी तालुके भाठ

१ पा भोवरगड तालुके तीन

१ पा सोयपूर चवत्यागड तालुके सात

१ पा खडिबान्हे तालुके नव

१ पा कटोटी

१ पा पलाहो

१ पा रामगड

१ पा देवबाबा

१ पा मुकुंदपूर

१ पा संमलपूर

१२

सदरहुं बाबें माहलपैकी, सरकारअमळ ज्या माहालां असेल त्यापैकी
 किते चौरागडचे स्वर्बाबा बा ५०००० पन्नास हजार रुपयांचे माहाल य

गांव किल्या लागले असतील ते सरकारात किल्याचे खर्चास ठेऊन, बाकी सरकारअमली माहाल सेनासाहेबसुभा यांचे दुमाला करणें. चार लक्षाचे बेरजेहून अधिक बेरीज सरकारात अमली असल्यास सरकारांत ठेवावा, चार लक्षाचे भरतीस अमली माहालापैकी बेरीज कमी असल्यास, गैरअमली माहाल आहेत, त्यापैकी चार लक्षाचे भरतीस कमाल आकाराचे बेरजेचे माहाल लाऊन देणे ह्मणोन बाळाजी गोविंद कमावीसदार याचे नांवें सनद व माहालानिहायचे जमींदारास पत्रे, ऐशीं दिल्ली आहेत. त्याप्रौ साप्रत सनद व पत्रे देविल्ली पाहिजेत.

पत्राक ४५७

श्री.

१७१८

यादी संस्थान मंडले व किल्ले चौन्वागड राजेश्री रघोजी भोंसले सेनासाहेब सुभा याजकडे द्यावयाचा अलाहिदा करार आहे. त्याविशीं सनदा व पत्रे. सुा सवा तिसैन मया व अल्लफ.

१ बाळाजी गोविंद यास सनद कीः—

१ राजश्री रघोजी भोंसले सेनासाहेबसुभा याजकडे संस्थान मंडले पो अठेचाळीस हजार तीनसे सा याचा सरजाम सरकारात ठेऊन बाकी द्यावयाचा करार. त्याप्रौ हालीं सरकारांतून कारकून पाठविले आहेत. याचे स्वाधीन अठेचाळीस हजार तीनशाचा माहाल करून, बाकी संस्थान ठाणें जातसुद्धा सेनासाहेबसुभा याजकडील अमलदार येतील त्याचे हवाला करून कबज घेणें, ह्मणोन.

१ किल्ले चौरागड सरजाम सुद्धां सेनासाहेबसुभा याजकडे द्यावा. ह्वाल्यीं करून हे सनद सादर केली असे. सेनासाहेबसुभा याजकडील अमलदार येतील त्याचे हवाल करोन कबज घेणें ह्मणोन.

२

२ सदरहू अन्वये शिरस्ते प्रौ जमीनदारास पत्रे.

१ संस्थान मंडले.

१ किल्ले चौरागड.

२

७

४

सदरहूप्रौ दोन सनदा व दोन पत्रें शिरस्ते प्रौ.

पत्रांक ४५८

भी

१७१८

यादी भी रामचंद्र तुलसीबाग का पुर्जे येयाँल यर्पासन का पाटस पौ
दरसाल दोनघे रुपये रामभी दौलतराय बाबा सिंदे यांमकडील नेहमी नेम
णुक आहे त्याचप्रमाणे कमावीसदारकडून ऐवज येजे

—शो

७३७॥ बाकी ता पास्युन अखेर शके १७११

१४०० हा सन इहिदेतिसैन सा सन सबासिसैन सालें ७, दरसा
ल शो २०० प्रो

२१३७॥

पौ वसूल — शो

९७॥ शके १७१४ चैत्र

२०० शके १७१६ खमस तिसैन बा

२९७॥

बाकी येजे — शो

१८४०

पत्रांक ४५९

भी

१७१८

याद मसुदा

१ मल्हारजी कनसे व इनवसराव कनसे, मौजे पिपलवडी, प्रा पयेठण
तुजकडे बहेरजी ताकपीर याचे स्वाधान आबधास कारमार समधी
जवाहर व कापड दरवाबी फितूर करून घेऊन आसास ते सरकारी
रुजू न करिता, आपले धर्ती भस्त बसलास सनान सरकारातून मसा
छा शो १००० हजार काये मुकामळ चीजवस्त असल ती सरकारास
भेऊन येजे *

पत्रांक ४६०

भी

१७१८

यादी कळमें

१ दौलतराय महें हिसेब तीर्थरूप कैलासवासी याचे वेळेपासून आमपयंतचे
आहेत, त्यानवर मसलाशा करून घ्याव्या व हिसेबामन्यये आमचा
ऐवज सरकारांत येजे निषेध त्याचा पडशा करून यावा

* हे दौलतराय शिंद्यांचे सोडचे शब्द कारकुनानें यथोच्चार लिहून
काढसे आहेत

- १ नगरचा किल्ला व दौलताबादचा किल्ला, महाल सरजामी, सुदामत-पासोन आहेत. त्यासुद्धा दोन्ही किल्ले द्यावे.
- १ मामले बीड दरोवस्त व प्रो पाथरी व प्रो नेवासे, हे तिन्ही माहाल दरोवस्त लाऊन द्यावे.
- १ दौलतीसमधे वगैरे किरकोळ कलमे आहेत ती उगऊन द्यावी.
- १ हालीच्या बोलण्याबाबत ऐवज येणे आहे तो झाडबाकी फडगा करून द्यावा.

५

येकूण पाचही जाबसाल कलमाप्रमाणे उगऊन द्यावे.

पत्राक ४६१

श्री

१७१८

यादी राजश्री नारायण बाबूराव वैद्य यास राजश्री सेनासाहेबसुभा याणीं दरवार खर्च वगैरेचे ऐवजीं कृपा करून दिल्ली. त्याचा ठराव सुा सबा ति-सैन मया व अलफ.

१ तूर्त करून देण्याची.

१ प्रात वराड येथे दोन हजार रूा तनख्याचा गाव वशपरपरापुत्रपौ-त्रादि इनाम करून द्यावयाचा करार ठरला आहे. त्याच्या सनदा करून द्याव्या.

१ चिरजीव अन्याबा यास पालखीसुद्धा तीन हजार रूा तैनात करून देण्याचा ठराव जाहला आहे. त्याप्रों सिलेखान्याकडून दरमहाची परवान रूा अडीचशेंची सदर देवावी. कलम.

१ पदरचे कारकून यास आा तीन, दर दोनशाप्रों, करून देण्याचा ठराव जाहला आहे. त्याची नेमणूक करून देवावी.

३

१ वशर्त मडल्याचा आमल बसल्यावर खातरजमा पटे ऐसी हर्माचिठी रूा पन्नास हजाराची सावकारी अनभवावी.

२

पत्रांक ४६२

श्री

१७१८

श्री महाराजाधिराज श्री महाराजा श्री राजा मर्दन-सिंघ-देव एतेश्री पंडित मुख्यप्रधान श्री माधवरावजीके आशीर्वाद वचने. इहाके समाचार भले

हे उहाके समाचार भले चाहिये अपरच राजा प्रीथीसिंघजून काशी नरसिके
तै मौजे बडा यह गाव इनायत दियोहै सो चलत आयो है ताको तुमने
सालगुदस्तां अपत्ती करी है अपत्ती उठायके मसारुनिले के बेटाप भी ब्यक
टरव काशीके तरफ गाव चलो आयो है उत्तम माफक चलाउतो

॥ भी ॥

पतभी मुख्य प्रधान भीराव सवाई माधौराहज

पत्राक ४६३

भी

१७१८

यादी पत्रें

५ राजभी बाळाजी इगळे यास सामील जावें सणोन

१ भूपालबाळे यांस पत्र

१ पेंढारी यांस पत्र

१ बाळाजी इगळे यांसि पत्र कीं, छिहिस्याप्रमाणें पत्तें पाठ
विल्ली व पय सरंजाम ठेवणें

१ उज्जनीस तोफखान्यांतून वोफा मोठाह्या दोन धावयाची
परमानगी चिट्ठी

१ इमामखान आरोपेस आळे आहेत, त्यासमागमें सरंजाम
आहे त्यासहि पत्र

५

२ राधोगडास गिराशाचा दंगा आहे त्यास तेथें बंदोबस्तास पत्रें
कीं, स्वाराशिपाई तेथें पाठवणें

१ राजे जालमसिंगजी कोटेबाळे यास

१ राजगडास रावतसिंग व प्रतापसिंगजीस कीं, दोनशें स्यार
पाठवावे

२

१ सरकारचा कारकून पाठविळा पाहिजे कीं, फौजेत, हिशेब ठेवीत

पत्राक ४६४

भी

१७१८

मसौदा

यादी पत्तें सरकारचीं —

१ किल्ले अकबरवादा राजभी जगन्नाथराम याचे स्वाधीन केमा आहे
त्यास तुसी रुजू होऊन सरकारचाकरी करीत जावी, म्हणोन

१ राणोजी कदम किल्लेदार.

६ पागे तैनातीस आहेत त्यास

१ माधव बाबूराव

१ वेकोजीराम

१ रामजी ताकर्पार

१ दारकोजी बाबळे

१ राजाराम यशवत

१ अमरोजी शिंदे

६

७

१ विश्राम अनंत याचे नावे पत्र कीं, किले अकबराबाद सरकारातून जगन्नाथराम याचे स्वाधीन केला आहे.

पत्राक ४६५

श्री (मसूदा)

१७१९ वैशाख शुद्ध १५

कर्जरोखा शके १७१९ पिंगल नाम सवत्सरे वैशाख शुद्ध १५ ते दिवशी खत लिखिते धनकोनाम राजश्री बाळाजी जनार्दन फडणीस यासीं रिणकोनाम रघोजी भोंसले सेनासाहेबसुभा, माा पुणें, आत्मकार्यालार्गी पर्वतसवधें मुद्दल घेतले रूा ३००००० तीन लक्ष चादवड छापी सुलाखी. यास व्याज दर-महा दरजेहे रूा १ एकोत्राप्रमाणे बिनसुट. मार्गशीर्ष वद्य १ या मुदतीस मुद्दल व्याजसुद्धा, ऐवज चादवड, पुणें याचें मुकामी देऊ. हा रोखा लिहून दिल्या. सर्व हस्ताक्षर खुद्द.

साक्ष.

१ नारायणराव वैद्य.

१ गोविंदराव पिंगळे.

१ श्रीधर लक्ष्मण.

१ कृष्णराव माधव.

पत्राक ४६६

श्री

१७१९ आपाढ शुद्ध ९

नेमणूक. सरकार राजश्री रघोजी भोंसले सेनासाहेबसुभा साा समान तीसैन मया व अल्लफ, सन १२०७. राजश्री आनंद बाबूराव यासीं सालीना बमय पालखी, रुपये ३००० तीन हजार याचा दरमाहा रुपये अडीचशेंप्रमाणें झा छ १३ माहे शवाल सन १२०६ पासोन सिलेखान्याकडून पावत जाईल. शिवाय कारकून आा ३ तीन, निा राजश्री नारायण बाबूराव, दर असामीस रूा दोनशेंप्रमाणें सालीना रूा साहाशें खासा स्वारी वन्हाडप्रातीं गेलियावर नेमणूक करून देण्यात येईल. सदरहू प्रौं करार, छ, ७ मोहरम, सन मजकूर,

पत्रांक ४६७

भी (नकल)

१७१० भाद्रपद शुद्ध २

राजभी दारकोजी बाबळे गोसावी यांची —

असहिवलक्ष्मीगळकूट राजमान्य भोो दौळतराव शिंदे रामराम विनवि उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय लिहिणें विशेष पोनेमावर पंचमहालपैकीं काटापोडा व सत्वास व पाणीयिदवाचे गाव वजा करून पो मार व तो गजोर व तो हरणगाव येथील फडणिशीची आसामी, राजभी आपाजी मुघाबी कुळकर्णी भीगोंदेकर याचे पुत्र स्वर्णाचे लढाईत जखमा लागोन मृत्यु पावले, ऐस जाणून दरसी भसामीची नेमणूक सालीना बारमाही वेतन रुपये ३०० एकूण तीनसै सालमजकुरपासोन देऊन ही सनद तुझांस सादर केली असे तरी मारनिस्हेचे हातें दप्तरचें कामकाज घेत जाऊन सदरहू तीनसै रुपये सालमासपासून सालदरसास वर्गपरपर पाववीत आणें पन्थापैकीं मजरा पडतील धिषाय जमीन विषे सुमारी ६० साठ इनामी व गावगनां भेटी परभारें देवीत जाऊन, फडणिशीचा कानूकायदा चालवीत आणें ही सनद मारनिलेस वडिवागीस दावी रयाना छ १ माहे रोजाल सुा समान तिसैन मया व अहफ बहुत काय लिहिणें ? हे विनवी मोर्तबसद

पत्रांक ४६८

श्रीलक्ष्मीकांत

१७१९ भाद्रपद शुद्ध ७

शिक्षा

आशापत्र सेनाधुरंधर विश्वासनिधी राजमान्य राजभी रघोबी मौखळे सेना साहेबसुमा ता मोकदम मौजे वायगांव पा घुगांव प्रांत वपड सुा समान तिसैन मया व अहफ, सन १२०७ मौजे मजकूर हा गांव सन मजकूरचे अवळ सालापासोन सरकार हिस्सा राजभी नारायण बाबूराव वैद्य यांची इनाम दिल्ला असे तरी मारनिलेसी रज्जू होऊन सरकाराहिश्शाचा अंमल देस जाणिवे छ ६ माहे रोजाल मोर्तबसद थार.

पत्रांक ४६९

भी

१०१७ भाद्रपद शुद्ध १०

राजभी सदाशीव भाईजी व बायाजी माबाबी कामगारी पो आंयड गोसाबी यांस —

स्नेहा मदारराव होळकर दंडवत सुा समान तिसैन मया व अहफ का ग्याहामाडवे य मौजे गोंदी पो मजकूर हे दोन्ही गांव राजभी दादाजी गगा धर यांजकडे आहेत तेथें तुझी स्वारप्पादे पाठवून, नम्य ऐवज व सचेंबेच घोर मनस्वी पैका घेतला, झणून विदित आहलें त्यास, मारनिस्हे सरकार उपयोगी यांचें अगत्य जाणून, यांजकडील गांयास उपद्रव न घ्यावा, येथिची पेशबी दोनतीन पत्रे सादर जाले अससा, मागती दगा करितां हें नीट नाही

त्यास हालीं पत्र पावताच, याजकडील गावाकडून नखत ऐवज व खर्चवेंच घेतला असेल तो दरोबस्त ऐवज माघारी देऊन, पुन्हा उपद्रव न देणें. जाणिजे. छ ८ रोावल. बहुत काय लिहिणे ? मोर्तवसुद.

पत्राक ४७०

श्री

१७१९ भाद्रपद वद्य १४

दस्तर सरकार श्री दौलतराव शिंदे ताा

श्री.

ज्यातीम्बरूपचरणीं
तत्पर माहादजी सुत
दवलतराव शिंदे
निरतर,

काादारां व ठाणेदारां व चौकीदारां व रहदारां व बाजेलोकान जका-
यत महालानिहाय. सुा समान तिसैन मया व अलफ. राा कृष्णराव महिपत
साठे याजकडील जासूद जोड्या दोन पुण्याहून पो देवास येथे जात आहेत.
त्यास मार्गी जाताना व येताना मुजाहीम न होता, नदीनाला व आपलाली
हद्द पार करून देणें. जाणिजे. छ २७ सफर. मोर्तवसुद.

पत्राक ४७१

श्रीह्याळसाकात. (नकल) १७१९ भाद्रपद वद्य १४

राजश्री महितराव मैराळ कादार प्रात आवड यासीं:—

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य श्रेा काशीराव होळकर. सुा समान
तिसैन मया व अल्लफ. मौजे आतरवाळी सराठी हा गाव राजश्री नागो जि-
वाजी याजकडे सरकारातून आहे. तेथील वस्तभाव घोडीं वगैरे चिरजीव
मल्हारराव होळकर याजकडील सदाशीव भाईजी याणीं नेलीं असतील,
त्याची ठिकाणीं लागून याची यासी माघारी पावलीं पाहिजेत. याजकरिता हें
पत्र सादर केलें असे, तरी तुम्ही मारनिलेकडील गावर्चा वस्तभाव घोडीं वगैरे
जेथे ठिकाणीं लागेल तेथून आणून याचीं यासीं पावतीं करणें. जाणिजे. छ
२७ रोावल. बहुत काय लिहिणें मार्तव.

पत्राक ४७२

श्रीह्याळसाकात. १७१९ आश्विन शुद्ध ७

राजश्री पागापथके वगैरे सरकारी लोक सुा आवड गोसावी यासीं:—

श्रेा काशीराव होळकर रामराम सुा समान तिसैन मया अल्लफ. राजश्री
येशवतराव गगाधर याजकडील मौजे व्याहा माडवें वेगोदी परगणें मार येथें

तुझांकडून उपद्रव लागतो झणोन हुजूर विदित जालें त्यावरून हें पत्र सादर केलें असे तरी तुझी मारनिळेकडील गावास काढीमात्र तोडीस न देणें वोमाट आशिया ठीक पडणार नाही जाणिवे छ ६ राखर बहुत काय लिहिणें ?

पत्रांक ४७३

भीष्माळसाकात

१७१९ आश्विन शुद्ध ९

कपतान दिला मुसावस फिरगी निया सरकार गोसावी याची —

अज काशीराव होळकर सुा समान तिसैन मया व अलफ तुमचें हुजूर प्रयोजन आहे याकरिता हें पत्र सादर केलें असे तरी, तुझी देखत पत्र कूच करून, पलटणसुद्धा हुजूर येणें जाणिवे छ ८ राखेराखर बहुत काय लिहिणें ?

पत्रांक ४७४

भी

१७१९ कार्तिक वद्य १०

आज सुमा या दौळतराव शिंदे ताा मोकदमानी फसव व्याहमाडवें, पा आंबड सुा समान तिसैन मया व अलफ मल्हारजी छोमडे हुजरे, निया सर कार, बांजी शैस उमाजी म्हसका खीलारी याजबरोबर, सरकारच्या म्हेसी चारणीस गेल्या त्यात होती कसचे मारच्या मुकामी ती म्हेस थकली समय बिडूजी पाटील कसचे मजकूर याच्या स्वाधीन करून, पुढें म्हेसी चारणीस घेऊन गेला छ। म्हेस पामार सुदामतपणें देव नाही म्हणोन समजलें त्यावरून ताकीद सादर केली असे तरी, पामार याची ताकीद करून म्हेस याची याचे त्या धीन करून देऊन पावती घेणें येवियरी फिरून वोमाट आशिया कादीस येणार नाही जाणिवे छ ११ अमादिलावळ मोरबसुद

पत्रांक ४७५

भी

१७१९ माघ वद्य ६

वेदधामसपन्न राजभी नारायण दीक्षित स्वामीचे सेवेसी —

विद्यार्थी बाजीराव रघुनाथ प्रधान नमस्कार विनंति उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीये लिहीत जाणें विशेष तुझी सरकारचे लक्षात पदित्यापासून वागत आहां सापसचा प्रसंग अडचणीचा याजकरिता येथून विनंति होत जाईल ती माहाराजानी कृपा करून मान्य करीत असावी, हें करणें तुझाकडे येविसी राजभी सिबराम नारायण सांगतील या छ १० सामान, सुा समान तिसैन मया व अलफ * बहुत काय लिहिणें ? हे विनंति

पत्रांक ४७६

भीष्माळसाकात

१७१९ माघ वद्य ११

राजभी वामनाजी हरी कादार पा आंबड गोसावी यांची —

अस्सदितलक्ष्मीअलसुत राजमान्य भोा काधाराव होळकर ददयत सुा

* येथून हस्ताक्षर सवाई बाजीरावाचें

समान तिसैन मया व अल्लफ. को व्याहामाडवे व मौजे गोंदी पो मजकूर हे दोन्ही गाव श्रीमताकडून राजश्री यशवतराव गगाधर याजकडे आहेत. तेथे तुम्ही नगरपट्टी वा तगादा करिता म्हणोन विदित जाले. त्यास, हरदू गाव श्रीमताकडून मारनिलेकडे दुमाला. तेपक्षी तेथील नगरपट्टीचा ऐवज मागणे नीट नाही. वास्तव, हे पत्र सादर केले असे. तरी तुम्हीं येविपर्यंत हरदू गावास मुजाहीम न होणे. जाणिजे. छ २४ सावान. बहुत काय लिहिणें ? मोर्तवसुद.

पत्राक ४७७

श्री

१७१९ फाल्गुन शुद्ध १४

आसिर्वाद उपरी. तुम्ही गेल्यापासून नागपुरास पाऊन तीन पत्रे राा गोविंदराव त्रापू याचे कबजात दोन व उलडोल याचे गड्याममागमे एक एकूण तीन पत्रे पाठविलीं तीं पावली. इकडील मजकूर तरी वितपशील:—

राजश्री नाना सिध्याचे लष्करात राहिल्यानंतर आह्मास सरकार वा-
ड्यात बोलाऊन आणून आजपर्यंत ठाविले. जेवणाची वगैरे सर्व सोय चागली. श्रीमताचा नमस्कार केल्या-
स होतो. घरी चौकी बसली होती तेही श्रीमतानीं कृपा करून उठ-
विली. आठ दाहा दिवस जाले. आह्मांस सर्वांबरोबर पैका सामर्थ्या-
पेक्षा अधिक मागतात. सर्वांची वाट पडेल तशी आह्मीहि आपली तोड पाहू. कदाचित वेगळीवेगळीं बोलणीं ज्याची त्यांनीं केल्याम, आमचेहि उत्तर जे योजले ते तुम्हास समजावे.

सरकारातून बाहेर निघाल्यावर तैना-
तेंत चार ++आहेत ती घेऊन चा-
करी करा, असे सरकारचे ह्मणणे प-
डल्यास, आमचे मानस सर्वात्मना आहे जे विनती करावी. कनिष्ठ बधू-
चे नावे करार करून द्यावी. ते चा-
करी करितील. मीहि जवळच आहे. असे जाहलियास उत्तमच. नार्हीतर ई-
श्वर उपेक्षिणार नाहीं. असा बुद्धीचा पक्केपणें निश्चय करून, ईश्वरावर भाव ठेऊन, स्नानसध्या करीत सुखरूप राहू, हाच निश्चय. कलम १

आह्मी स्नान सध्या केली असता तुमचे नुकसान कसे म्हणाल तर,

म्हणोन लिहितो कसें म्हणाल तर, आझांपाशीं पैका काय म्हणोन घेता मर अपराधी आहों तर जें मर्वास येईल ते पारपत्य करावें सरकारात ओढ आहे तुझी सरकारचे चाकर जें मिळविलें तें धावं, असें म्हणू लागल्यास, शपथपूर्वक आझीहि देणार भ्रम मोठाले म्हणून अविक ठणें मागू लागल्यास, आमचे जवळ द्यावयास नाही कोणाचें कज करायचें नाही, व मिळवही नाही ते द्या ईश्वरसत्तेनें जें दैवी असेल तें घडो आता सर्वस्वदानात मातुभी व तुझी बंधू याचे विभाग आहेत त्याविपरीत घोलून पाहू नाही तरी, सर्वांचीहि गती एकानिमित्त अशी होणार असल्यास होऊ येविपर्यंत तु मज्जे आमचें घोलणें जातेसमयीं झालें च आहे यांत जसा प्रसंग घडेल, तसें तुझांस लिहू आझी सरकारवाङ्मयांत गेल्यावर भोंसल्याकडे येणें जाणें या नानासबधी काय कसें म्हणोन ऐकवळें पुरसीस जाली जे वास्तवीक येणें जाणें तें आझीहि सांगितलें कलम १

तुमच्या तिकडील मनस्वी वात म्या घेतात तुझी तर काहींच लिहित नाही हे काय ? जे वास्तवीक असेल ते लिहित जावें लिहिस्त्यास आंगावर येइ असें करू नये माहितीगारीनें लिहित जाणें कलम २

सी मातुभी आयापार्ह व सर्व येथेच आहेत आठ पंधरा दिवशीं याइस रवामा करावी, असा विचार आहे मग पाहवें कलम १

तुझीही मोठ्या लोकांचे पदरीं आहा वडिलानीं त्याचा लोम चागला स माळिल्ला आहे व तेही थोर आहेत उगीच बसलेत तरी पोटास तुमच्या देतील, अशी आमची सावरजमा आहे दुसरेही प्यार इष्टमित्र आहेत समय जाणतील सब वरच आहे कलम १

तुझी येथून तेथें गेलां मार्गानें कसे सुखवपतेनें गेला किंवा कसे ? भेटी कधी कशा जाल्या ? कोणेरथळीं आहां ? भेटीनंतर कोळणीं कधीं जालीं ? हा तपशील आम्हास समजला नाही तुम्हीं लिहावा तोही लिहिला नाही आम्हांस तिकडील वर्तमान समजत नाही असें म्हटलें असतां, लोकांत कृत्रिम करितात असें बतें तर जें तेथें आढळेल तें आम्हांस व सरकारांत बरचेवर लिहित जावें याची मर्यादा येथून कोणी ग्रहस्थ कोणी कामावर जाईल तोंपास तों कामावर कोणी ग्रहस्थ जाणार, असें आझीहि ऐकतों खरें असल्यास मागाहून समजेल आम्ही येथें अडचणींस असू, पत्र पावतें होणार नाही, म्हणोन बहूदा लिहिले नसेल, असें घाटलें त्यास चिंता नाही सर्व लिहित जावें पत्र पावतील उत्तरेंहि येत जातील कलम २

इकडील वर्तमान तरी बराबरच व पुढील चालीचे बगैरे अर्थ तुम्हास स्वारीसुद्धा सातम्यावरून व अकबारावरून समजत असेल कलम २

आझी सरकारवाङ्मयात दोतो तय भीमतांस विनती केली परी

जाण्याची परवानगी जाली आहे. जात
येत असावे, चार दिवस जाले, क-
ळावे. कलम १

इत्यादिक गोष्टी इकडील तुझास समजाव्या व तुझाकडील आह्मांस पुढे सम-
जत जाव्या. नाही तरी, कोण करितात, हे न समजतां अनेक अदेशे मनात
येतात. ह्मणोन तपशीलवार लिहिले आहे. श्रीमत पुण्यवान दयाळू आहेत.
जो जशी निष्ठा ठेवील त्यास तसे फळ येईल, हे मनात आणून जे करणे ते
करीत जावे. याउपर पत्रे वरचेवर पाठवीत जावी. खाना छ १२ माहे रम-
जान. फाल्गुन शुद्ध १४ बहुत काय लिहिणे ? हे आशीर्वाद.

शेवेसी विसाजी बल्लाळ साा नमस्कार विनति विशेष, लिखितार्थ परिसोन
पत्राची उत्तरं समर्पक यावी. कोणे गोष्टीविषयी चिंता न करावी. श्रीरामचं-
द्राच्या इच्छेकरून सर्व पार पडतील. सर्वांचा साभाळ करणार श्रीहरी आहे.
विस्तार काय लिहू ? हे विनती.

पत्रांक ४७८

श्री

१७१९

याद मसुदा.

१ मौजे खेडें, परगणे आवड, तुकोजी पाा वगैरेमुळें तुजकडे करज भ-
वानदास मारवाडी मौजे ताडेकर याचे असतांना मागनीस येतो.
त्यास तू दडेलीच्चा गोष्टी सांगतोस आनि पिटून लावितोस, म्हणोन
मारवाडी याने विदित केले कीं, मजवर जबरदस्ती पाटील करितो
आणि माझा फडशा सुदामत करीत नाही. त्याजवरून तुजला हें पत्र
सादर केलें असे. तर, त्यास मगाला सा १०० सेभर देणे. हें खतपत्र
मारवाडियाचा खडशा रोखान्चा बरहुकूम व्याजसुधा करून देणे. येवि-
सीचा फुरन बोभाट आल्यास कारयाम येनार नाही. म्हणोन #पत्र.

पत्रांक ४७९

श्रीलक्ष्मीकांत.

१८१९

राजेश्री नारायणराव वैद्य गोसावी यासीं:—

अखडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रेया रघोजी भोसले सेनासाहेबसुमा दड-
धत उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहीत जावें. विशेष, तुम्ही
पत्र पाठविले ते पावले. तेथील लिहिला मजकूर कळला. त्यास, तुम्हीं तेथील
प्रसंगास आहां. तेव्हा याचप्रमाणे वरचेवरी पत्र पाठऊन वर्तमान लिहीत
जावे. वरकड येथून नवल विशेष त्याहावे, ऐसे नाही. यापूर्वी तुझाकडेस

* हें सर्व पत्र दौलतराव शिंद्याच्या हातचे आहे. भाषा शाहूमहाराजाच्या
भाषेसारखी आहे.

पत्रें पाठविणी आहेंत त्यांचे उत्तराची मार्गप्रतीक्षा करोन असों संप्रतहि जो मसकूर लिहिणें, तो राजाजी सदाशिव बापूजी यांची लिहिणा आहे वृक्षांसी बोललीस, त्यावरून॥

पत्रांक ४८०

श्री

१७१९

यादी मौलखे यादवकीळ कारभारी यांस सालमसकूरपासून गांव यावचा चा करार झाला समान विसैन मया व अल्लफ का १५००० यांस नांवनिशी

१४००० श्रीपर छत्रुमण मुनशी का १४००० यासी गांव

७८०६॥ मौजे मुडगांव प्रांत वराड का

७०९६॥ येन

१५४८॥ इनाम निमे

१५४८॥ सरंजाम निमे

७०९६॥

७०९१॥ सरदेष्टमुली

६००० कसत्रे सानोळ, प्रा वराड, अंमळ दरोबस्त कमाल, ये रीज तनख्याप्रों 'सरदेष्टमुलीमुळां का १२००० निमे मानिस्हेस सरंजाम

१९१॥ मौजे हिंगणगांव पौ 'सरदेष्टमुली का २६८॥ पौ

१४०००

१४००० कृष्णराव माधव यास का १४००० या गांव किता गाव का

६५०० मौजे आसलगांव कमालपूर का

१०४६॥ मौजे टाकली भाडुली सनखा देखील सरदेष्टमुली का

५४५॥ मौजे पळसी वैद्य

८०९७॥

पौ वजा मोकासी का १२५९

बाकी का ६८११॥

असस्त वगैरे १६७॥

७०००

यासी बयान.

३५०० इनाम निमे.

३५०० सरंजाम निमे.

७०००

६००० कसवे सोनाळें निमे सरंजामास.

१००० मौजे टाकळी खार्ती २२७५॥ पौ वजा जातां

मोकाशी सा ३७४ बाकी सा १९०१॥ पौ

निमे सरंजामास सा ९५०॥-

अंतस्त वगैरे ४९४॥

१४०००

१०००

७००० रामचंद्र दादो यास ७००० सा यासी गांव

२३७५॥ मौजे मालेगांव तनखा रुपये ३४१२॥ पौ वजा मो-

काशी सा ५७० बाकी सा

२८४२॥ मौजे मालेगांव तनखा रुपये ३४१२॥ वजा मोकाशी

सा ५७० बाकी सा

२३८४। मौजे सांवरगाव तनखा सा २८४८। पौ वजा मोकाशी

सा ४६४ बाकी सा

१७४८ मौजे हिंगणें तनखा सा २४१४ पौ वजा सा

३९७॥ मोकासा.

२६८। सरदेशमुखी.

६६६

बाकी सा

१२५।०॥ जाजती अंतस्थ वगैरे

७०००

यासी बयान.

१७५० इनाम चौथाई.

५२५० सरंजामास तीन हिसे.

७०००

पत्रांक ४८१

भीमालसाकांत

१७२० ज्येष्ठ शुद्ध ३

(शिक्का अंते)

दस्तक सरकार राजभी कासीराव होळकर साा कमावीसदारान व ठाणे
 शरान व जमीनदारान व जकातेवाळेळोकान मो हाय मुा समान तितेन
 मया राजभी येशवतराव गंगाधर त्यांजकडील कारकून लष्करांदून शिरोजेस
 मात आहे बराबर घोडी व माणसे व उट घेरे आटाला त्यांस मार्गी कोणे
 विसी मुजाहीम न होतां मुा राहतील तेथे चौकी पाहारा देऊन, आपलाळी
 हद्दपार करून देणे जाणिवे छ १ जिल्हेज मोर्तबसुद

पत्रांक ४८२

भीमलक्ष्मीकांत

१७२० आश्विन वद्य १

मुा रावजी अमृतरावजी गोसावी यांस —

दंडवत विनंती उपरी आपणाकरिता विजयादशमीचे पोशाख पाठविले
 आहेत वितपशील

- १ तिबट पैठणी छाळ,
- १ घोसा पैठणी छाळ
- १ किनसाफ छेडीदार,
- १ जामेवार मलमल बंगाळी

४

राजभी विनायकराव

- १ तिबट पैठणी आंगाशी
- १ बुपटा पैठणी आंगाशी आस्वती काठी
- १ किनसाफ अहमदाबादी
- १ जामेघार बन्हाणपुरी फर्द दोन

४

सदरहूममाणे पोहचतील या छ १५ जाहे जमादिलाखल हे विनंती
 मोर्तबसुद

पत्रांक ४८३

भीमालसाकांत

१७२० आश्विन वद्य ११

राजभी बाळोजी इगळे काादार पो सिरोस गोसावी यांसी —

अर्शदिल्लक्ष्मीअलंकृत राजमान्य भो काशीराव होळकर रामराम विनंती
 उपरी पो मार येथील दरसदाराने हावे दरसाचे काम घेत नाहींत,

झणोन सरकारांत विदित जाले. त्यावरून हे पत्र तुहांस लिला असे. तरी दर-
खदाराची वहिवाट व कानूकायदे पेशजीपासोन चालत आले आहेत, त्याप्र-
माणें ज्याचे काम त्यांचे हातें घेऊन वेतनाचा वगैरे ऐवज निर्वेध पावता
करीत जाणें. येविषईचा पुन्हां बोभाट येऊं न देणें. राा छ २५ जावळ,
सुा तिसा तिसैन मया व अलफ. बहुत काय लिहिणें ? हे विनंती, मोर्तब
असे. शिक्का असे.

पत्रांक ४८४

श्री.

१७२० पौष शुद्ध १२

श्रीमत मातुश्री गगाज्यान्हवी वयावाई व ताई वडिलाचे सेवेसी:—

आज्ञाकित वशवतराव थोडदेव कोल्हटकर कृतानेक सां नमस्कार विशा-
पना येथील क्षेम ताा पौष शुद्ध १२ पावेतो आपले आशीर्वादे घरी सर्व
सुखरूप जाणोन स्वकीय कुशल लेखनाशा करीत असिले पाहिजे. विशेष.
फार दिवस वर्तमान तिकडचे कांही नाहीं, झणोन काळजी वाटते. अकस्मात
राा पांडोबा तात्यानीं शहराहून पौष शुद्ध २ स सविस्तर लिहून पत्र पाठविलें.
त्याजवरून आद्यत मजकूर कळों आला. येथून दोन च्यार पत्रें श्रीमत राजश्री
आपाचे नावें लिहून सविस्तर लिहिले होतें, त्याजवरून सेवेसी मजकूर अव-
गत जालाच असेल. तूर्त या प्राती उणा आहे. परंतु बाहेरचीं वर्तमानें ऐकोन
चित्तास काळजी वाटते. कोणते वेळेस काय घडेल समजत नाहीं. होळकर
याची फौज उजेनप्राती दाहापाच हजार आली होती. तेथें लढाई होऊन
वरोवरी जाली, झणोन वर्तमान आहे. शिंदे याचें लष्कर पूर्वस्थळावरच स्वस्थ
आहे. या वेगळें इकडे नवल विशेष नाहीं. आमचेकडील कुशल व राजश्री
तात्याकडे माणूस गेलाच असेल. त्याजकडचे वृत्त सविस्तर लिहून पाठवावें.
सर्वकाळ पत्रोंतरीं सांभाळित असावें. सेवेसी श्रुत होय. हे विज्ञापना.

पत्रांक ४८५

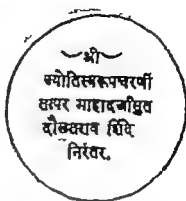
श्री.

१७२१ आषाढ शुद्ध १

राजश्री रंगराव महादेव गोसावी यांसी:—

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्रीा दवलतराव सिंदे दंडवत विनंती
उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय लिहीत जाणें. विशेष. राजश्री आपाजी
मुधाजी यांजपासून तुहां रसदेचा ऐवज घेऊन, पो धर्मपुरा हा माहाल सांगि-
तला. त्यास, अलिकडे राजश्री आनंदराव पवार याचे तुमचे चित्त शुद्ध नाहीं.
साा पवार याणीं आपाजी मुधाजीकडून माहाल काढिला आणि रसदेचा ऐवज
त्याजपासून घेतला. त्याचा फडशा तुमचे विद्यमानें जाहला नाहीं, झणोन
विदित जाहलें. त्यावरून हें पत्र तुहांस लिहिलें असे. तरी माहाल मारनि-
लेकडे कायम ठेऊन वहिवाट घ्यावी. हें न जाल्यास रसदेचा ऐवजाचा...

५ ध्यानिमुखां दुष्टी आपिनेवर्षे कडशा काकन ऐवच १ कडशा करावा
 ५ या छ १७ सफर सुा मयातेन व मल्लक बहुत काय ठिहिणे १ हे विनंति,
 ११ मोर्तबसुर

पत्रांक ४८६

श्री

१७२१ भाद्रपद शुद्ध ३

मा अनाम देशमुख व देशपट्टि, पो आकोट,
 प्रांत घराड, यांस बासीराव रघुनाथ प्रपान
 सुा मया देन व मल्लक मौसे मुडगांव, पो मन्नूर
 येथील निमे अमल रामचंद्र दादो, वीगा राजभी

रघोभी मौसळे सेनासिंह, यांबकडे सरंजामात पालत होता त्याच, ते मृत्यु पा
 यळे सबब सर्वेष्ट अंमल सरकारंत जत करून, जसीची कमावीस राजभी
 त्रिवकराव अमृतेश्वर यांबकडे सांगितली आहे ते दूर करून सासमलकुरापा
 यल राजभी नायायण बाबूराव मौसे मन्नूरचा निमे अंमल जागीचे सेनातंत
 बदल सुधारित करार करून दिव्हा असे तरी दुष्टी मद्यानिचेही रूजू हो
 जन, अंमल मुरळीत देवणे आपिने छ १ रबिदासर. आशाप्रमाण

पत्रांक ४८७

श्री

१७२१ आश्विन शुद्ध ७

बेदयांसपस राजभी नायायण दीक्षित स्वामीचे सेवेसी —

विद्यार्थी बाजीराव रघुनाथ प्रधान नमस्कार विनंति. उपरी. येथील कुशल, जाणोन स्वकीय कुशल लिहीत जावें. विशेष. तुम्हांकरितां विजयादशमीचा पोशाख.

सनेगे सुमार.

३॥. तुम्हास

१ तिवट पैठणी.

१ जाफरखानी.

१ महमुदी.

॥ किमखाप.

३॥.

३॥. यशेश्वर दीक्षित यांस.

१ तिवट पैठणी.

१ जाफरखानी.

१ महमुदी.

॥ किमखाप.

३॥.

७

येकूण सात सनेगे पाठविली आहेत. घेऊन पावल्याचे उत्तर पाठवणे, जाणजे. छ ५ जमादिलावल, सुा मयातेनवअलफ. बहुत काय लिहिने हे विनति.

पत्रांक ४८८

श्री.

१७२१ माघ शुद्ध ५

राजश्री विश्वासराव नारायण गोसावी यांसी:—

अखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य स्नेहाकृत दौलतराव शिंदे विनति उ.

परी येथील कुशल जाणोन स्वकीये लिहीत आहें विशेष राजभी आपाजी रा
मचंद्र माळगांवकर यांचा व जोती मोरेश्वर यांचा देण्याभेण्याचा छटा आहे
त्यास उभयतांची बोलणी तुमचे विद्यमाने जाली असतां, हाकी जोती मोरेश्वर
आपाजी रामचंद्र यांचे घरी उपद्रव करित आहे, म्हणोन विदित जाहलें
त्यावरून हे पत्र तुम्हांस लिहिलें असे तरी तुमचे विद्यमाने बोलणी जाली
असतां, घरी साकून उपद्रव करावयाचे प्रयोजन काय ? तरी त्याची माणसें
याचे घरी बसलीं असा त्यास, येसुरवत उठऊन देणें आणि पुन्हा याचे घरी
उपसर्ग होऊ न देणें फिरोन बोमाट येऊ न देणें या छ ४ रमजान, मुा
मयातैन व आछफ बहुत काय लिहिणें ? हे विनंति

मोर्तव
बुद्ध

पत्रांक ४८९ श्रीगणेशायनम १७२१ फास्तुन शुद्ध १३
श्रीकुलदेवतायैनम श्री महाकाली महालक्ष्मी महासरस्वत्यैनम
श्री शुभादेत्यैनम श्रीसिद्धेश्वर व श्री विप्लेश्वर व श्रीभूतपापेश्वर स्वामीचे
सेवेसी —

चरणरत्न सिद्धेश्वर महिपतराव चींचळकर कुटुंबाक सां नमस्कार विज्ञापना
चागाईत माघ बहुल सप्तमीपर्यंत स्वामीचे कृपेकरून यथास्थित असो विशेष
विनंति ऐसिजे — खासगत छमाचा निश्चय फास्तुन शुद्ध प्रयोदशी सोमवारी
करून शरीरसंमंघ वेदशास्त्रसंपन्न राजभी सिद्धेश्वर दीक्षित ठकार यांची केली
आहे औशास, आपण सर्व कुलस्वामी व आप्ययात्री येऊन न्यून असेल तें
पूर्ण करून कार्यसिद्धी केली पाहिजे सर्व अमिमान आमच्या स्वामीस आहे
कळार्वें बहुत काय लिहावें ? सेवेसी भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ४९०

श्री

१७२१

बादी शेपात्री सिहराज याचकडे नयाब निनाम अल्लीखान बाहादूर यांचे
सरकारतून इनामी गांव वंशपरपरेनें अनुभव करावा म्हणोन सनद जाली
आहे व जातीस जागीर आहे त्यास बांसदाणा भीमत राजभी सेनासाहेबसुभा
त्यांचकडील आहे तो सेनासाहेबसुभा यांनीं माफ करून, इनामी गांवचा इ
नाम वंशपरपरेनें करून देयिला पाहिजे व जातीस जागीर आहे तेथील मार
निसेचे जातीचे इनामी सनदा व जातीचे जागीरीच्या असाहिदा सनदा म्हा
ब्या मुा मयातैन व अछफ गांव संधील —

२ इनामी गांव पो पालीक उर्फ वेरनवट सरकार नांदेडपैकीं

१ मौजे फरकडे

१ मौजे निंबेवाडी

२

५ जातीस जागीर देहेसुमार

४ पो च्यार ठाणे सरकारपैकीं.

१ मौजे देगाव.

१ मौजे वेरुळें.

१ मौजे सोनवटी.

१ मौजे पांढरगळे.

४

१ मौजे नांदेडखोड, पो लोहगाव, सरकार पाथरी.

७ ५

याचा तनखा सा

२०२५ इनामी गाव दोन.

१४५० मौजे फरकडे.

५७५ मौजे निंबेवाडी.

२०२५

४४०० खासगत जागीर.

३००० पो चार ठाणे पौ दोहे चार याचा तनखा
एकदर

१४०० मौजे नांदेडखोड पो लोहगाव सरकार पाथरी
देहे १

६४२५

४४००

याजविषयी सनदा व पत्रे सुमार.

५ इनामी गावच्या इनाम वगपरंपरेनें म्हणोन.

१ शेषाद्री सिंहराज याचे नावे.

१ जमींदाराचे नावे.

१ कमावीसदार घांसदाणीयांचे नावे वर्तमान भावी
पत्र द्यावे जे, पा पालीम व लोहगाव येथील घास-

दाणीयाचा आद आहे त्या पो दोन गावचा बास
दाणीयाचा ऐवज सरकारांतून मारानिलेस इनाम
करून दिव्हा आहे त्यास, पा मारचे चुकोती
पैकी मबरा देऊन, बाकी ऐवज घ्यावा

२ मुकदमाचे नावें

८

२ आगीरीचे गावाविषयी मारानिलेचे जातीस सरकारचा घा
सदाणा माफ केला असे, म्हणून सदरहू अन्वये पत्र

७

१ शेपाद्री सिंहराज याचें नावें

१ वर्तमान भावी कामाचीसदार यांचे नावें

२

एकूण सात पत्रे भीमतास विनवी करोन साळमनकुरी उपद्रव व ऐवज
न देयें पडे, ऐसें म्हावें

पत्रांक ४९१

भी

१७२१

खेवेली सां नमस्कार विज्ञापना ता मंदवार पावेतो वर्तमान यचारिषव
असे विशेष काल निरोप घेऊन आलों ते अस्तमानी पोंहोंचलों खिरजीव
रा नरहर बापू धादरात भेटले त्यांनी सांगितलें की, मी कामगिरीस जातो
तेथून आल्यावर पत्र देईन ते लष्करातून चद्रोदयी निघोन नगरास गेले
फरणीस तेथें होते त्यास नेलें बरोबर पांज आहे हें वर्तमान भीमतास आज
कळलें त्यावरून मर्जी दिव्हा आहे रा बाळोजीबाबा सकाळीं बाळ्यांत
आऊन लष्करांत गेले आहेत नगराहून बडी व बाळोजीबाबात्यास आणायचा
सांगितलें आहे आज गोविंदराव बापू यांचे घरीं हुमरातचे लोक बसले
आहेत दोन आठवडे व येक हुमाही देलों, ऐसा करार परचा करून बाळ्यां
तून लोक त्यांनी उठऊन आणिले त्यास आठ दिवस जाहले ऐवजाचा
फत्तवा करून द्यावा क्षणोन बसले आहेत आता शेळूकर यांस सुम्याची वस्त्रे
परचांचे दिवसीं माहलीं सातेन्यास कारभारास तात्या जोशी पो होते येथें
आणविले आहेत रावसाहेब यांचा अघाप मुकाम आहे कुथ्य जाहासें नाहीं
बाजीपत आणाचे लोक तात्या पळोन गेले बाळोजीबाबांनीं प्यदनचा किला
मीहपतराव मामास सांगितला काळ बसें दिव्ही यांची प्रकृति बरी आहे

कपूचे कुच्य होऊन हडपसरावर गेला आहे. करवीराकडे त्यास मोहीम सांगितली. याप्रीं वर्तमान आहे. पिकलीं पाने पांचशे पाा आहेत. केशर मागाहून घेऊन पाठवितो. सेवेसीं श्रुत होय. हे विशापना.

पत्राक ४९२

श्री.

१७२१

पुा विनती उपरी.

करवीरचा मजकूर तरी: येथें श्रीमंत राजश्री सिंदे याजकडे तिकडील बोलणाराचे बोलणें राा सजेंराव माटगे वगैरे याचे विद्यमानें पडोन रााा विस्वासरारव घाटगे सजेंराव याणीं व राजश्री जोसीराव यांणीं येथें जलदीने यावें आणि तहाचे बोलणे बोलवे. तोवर पधरा रोज गोळागोळी होऊ नये. ऐसीं पत्रे सिंदे याजकडील तेथे गेलीं आहेत हणोन आइकण्यात आहेत. शिवाय बाजारात बोलणीं आवाया बोलतात कीं, बीस लाख रुपये करार करावे. पोा तूर्न निमे दाहा द्यावे. यात निमे सरकार व निमे सिंदे. या खेरीज कलमे काय असतील ते असोत. परंतु चिकोडीमनोली तालुके राजमडलाकडे राखावे, अग्नी बोलणीं या आवाहृत आहेत. याकरिता तुह्यास फार कळात्रे, हणून सूचनार्थ लिहिणें आहे. पायाशुद्ध तह जाहालियास, सर्व यथास्थित आहे. परंतु कैसे घडेल, ते पाहावें.

पत्रांक ४९३

श्री.

१७२२ चैत्र शुद्ध १२

श्रीमंत राजश्री पतप्रधान साहेबाचे सेवेसी:—

आज्ञाधारक आपाजी पायगुडे दडवत विशापना. तागायत छ ११ जिल्ह्याकड पावेतो सुकाम नजिक किल्ले कावनई साहेबाचे कृपाकटाक्ष पागापथकाचें व सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे. विशेष डोंगर कावनईजमा जाहलें होते यास्तव आस्वलीचे सुकामीहून कुच्य करून किल्यानजीक आलो. फौजेचे दहगतीने कोळी डोंगर सोडून पट्याकडे गेला. छ. ७ जिल्ह्याकडीं कोळी यांनीं किल्लेपट्यास येलगार केला. किल्लेकरी सावध होते, व राजश्री बापूजीपत गार्दीसुद्धा येऊन पोहचले. कोळीयाचे पारिपत्य थोडेंबहुत जाहले. आम्हास कोळ्याची बातमी लागताच, छ मजकुरीं स्वार होऊन गेलों. मौजे खेडानजीक दक्षणेस डोंगरालगती गाठी पडली. आम्हांकडील निकड पाहून, दहशतीने कोळी पळून पहाडात गेले. गोळागोळी बरीच जाहली. त्याजकडील तडे, पथकातील लोकांनीं दहापधरा पाडाव करून आणिलीं. तें समयीं पाईचे बरकदाज असते तरी कोळ्याचें पारिपत्य जाहले असते. स्वाराचा इलाज अवघड डोंगरावर कळतच आहे ! याप्रातीं कामगिरी नेमल्यासारखें सरकारकामाचा वदोबस्त होय तें जाहलें पाहिजे.

ताळकदार मांजकडील पाईचे लोक व छदवाई सामान एक जागा
आहाळो, सणजे कोळी मैदानांत येत नाही मागाहून सविस्तर छेडून कळक
रोजमरियाविशीं लिहिंलें, त्याचे उत्तराची आज्ञा जाली पाहिजे सेवेसीं भुत
होय हे विज्ञापना

पत्रांक ४९४

भी

१७२२ चैत्र

पौ मित्ती वैशाख वद्य १२ शके १७२२

वेदशास्त्रसंपन्न राजमान्य राजभी छद्मीनारायण दीक्षित स्वामीचे
सेवेसीं —

विद्यार्थी येशवतराव महादेव सां नमस्कार विशेष आपण पण पाठ
विलें तें पावले वेदशास्त्रसंपन्न राजभी मोरेश्वर दीक्षित यांस औपमा करितां
मंजूर दोन तोळे पाठवावा, म्हणोन लिहिंलें त्यावरून दोन तोळे मंजूर मा
णसाबराबर पाठविला आहे पावेल आपल्यास औपमा पाठवावयाचें तें,
आठाचौ दिवशीं रात्रास जाणार आहे, तेथें गेल्यावर पाठवीन
औपमा रात्रास राहिलें आहे येथें नाही वरकड राजकीय नवल
विशेष लिहिजेसारखें नाही राजभी सिद्धेश्वर महिपत म्हणोन कारकून सर
कारचे हे पौत्र जमा करून गावण्यावर साणार, म्हणोन म्हणतात आणि स
ण्या घेतात त्यासह त्यापार्ती येणार आहेत बहुत प्रलय या प्रांती केला
आहे ! तो लिहितां पुरवत नाही ! आपण सावध असार्थें मास बिचार काढा
मात्र नाही यात्रकरिता लिहिणें आहे बहुत काय लिहिणें? लोम अर्धो दिने
हे विनति

पत्रांक ४९५

भी

१७२३ वैशाख वद्य ९

शेव्हेसी विनति सेवक कचो जनार्दन, निसमत केशो मिकाजी, घुतानेक
सां नमस्कार विज्ञापना सां छ २२ माहे जिस्हेस मुा लप्कर नजीक बर्दा
बदा येथें शेवकचे वर्तमान यथास्थित असो विशेष इकडील वर्तमान छ
१७ मीनहूस विनतिपत्र लिहून मुकाम पंचगवा येथून सेवेसीं रवाना केलें
आहे त्यानंतर येणेंप्रमाणें:—

१ छ १८ मीनहूस तेथून कूच होऊन मौजे नामस्तीपचोर, परगणें रत
लाम, येथें मुा केला चिमाजी बुळे याचे कनिष्ठ चिरंजीव गोविंदराय बुळे
पाऊणसे स्वार्थनिशीं येऊन भेटले राजभी यशवतराव होळकर सामोरे गेले
होते समागमें डेन्यास घेऊन आल्यावर, ते आपलेमिसलीवर गेल्यावर त्यांचे
येथें सरदार गेले त्याणीं बळें तिपट देसा दिस्सा कलम

• संक्षेपार्थ मामुली शब्द आसीं सोडले आहेत

१ उज्यनीत मीरखापठाण व दुदरनेक फिरगी, चिमाजी कृष्ण ऐसे फौजेसुद्धा गेले होते. ते, बाळोजी इगळे व लक्ष्मण अनंत याचा सल्लख, बाळाजी अनंत पागनीस याची पत्रे आल्यावर, होऊन भेटी जाल्यामुळे, ठाणे व-सवायाची मसलत राहून, येथून सरदारानीं पत्रें त्रिवर्गास पाठविलीं की, तुह्मीं फौजेसुद्धा महत्पुरास जावे. त्याजवरून ते महत्पुरास गेले. तेथून तुलसाजी वाघ याजवळून येवज घेऊन, सरजाम जप्त करावा या वेतावर गेले. कलम.

१ इगळे व लखवा एकत्र जाहाले. उखवा उदेपुराकडे गेले. इगळे म-ल्हारगडाकडे आले. सरदारास लखवाकडे न्यावे, सवत्र लक्ष्मण रघुनाथ फौजे-समागमे आहेत. सल्लख उभयताचा जाला नवता, तोपरियत याची कूच जल्दी करून सरदारास न्यावे हे जरूर होती. आता मतलब जाल्यामुळे जरूर नाहीं. लखवा चितोडाहून उदेपुराकडे गेले. कलम.

१ सरदार याणी रतलामची खडणी चाळीस हजार रुपये घेतले. पुढें दे-वळेप्रतापगडास जाणार तो तेथील वकील रुजू होऊन भेटले. जावसाल होत आहे, तों इगळे याणीं फौजेसुद्धा देवळेप्रतापगडावर ग्रह दिल्या. घासदाणा मागतात. त्याजवरून सरदाराची मर्जी क्रूर जाली, इगळे याणीं होळकर याचे गावास उपद्रव दिल्या, याजकरिता लढाई घ्यावी हा विचार आहे. फिरगी-मरिखा याजलाही पत्रे जलद यावयाविर्गीं गेलीं आहेत. साप्रत, देवळे प्रतापगडा-चा शह सरदारानीं सोडून, छ मजकुरीं येथे मुकाम केला. आबाजी लक्ष्मण शंभर स्वारांनिशीं सरदारास मुा मजकुरीं येऊन भेटले. येतेसमई महेश्वराव-रून आले. पत मशारानिले आले आहेत. यावर काय घडेल ते पाहावे. गोव-र्धन (भील ?) समागमे आहे. कलम.

१ मीरवजीर हुसेन दोनशे स्वार व पायदळ पाचशे ऐसे आपले सरजा-मानसी. त्याजला महत्पुरास मागील मुकामाहून रवाना केलें. आणि वराता म-हत्पुरावर लाख रुपयाच्या केल्या. ऐवज वाघाकडून घेऊन, वरातदारास दे-ऊन, त्याजला येथें घेऊन यावे, या वेतावर रवाना केला. कलम.

१ चिमाजी बुळे याचे चिरजीव विठुजी याचे चिखलदे वगैरे महालच्या जप्ती राजश्री आनदराव पवार याजकडे सांगून, सनदा करून दिल्यासिवाय पवार मजकूर याजला चाळीस हजार नक्त दिले. त्याणीं थोरले काम नागो-पताचें करून दिलें, म्हणोन वक्षीसी दिली. बुळेमजकूर कनिष्ठ येथे आले. त्याणीं जावसाल लावला. लाख रुपये घेऊन, महालाची सोडाचिठी देऊन, मुक्त करावे, शंभर स्वारांनसी चाकरी करू, याप्रमाणे बोलणे संताजी लाब-हातेचे विद्यमाने लागले. हाली बुळ्यावर वराता करून दिल्या, हशमी शि-लेदाराच्या. कलम.

येथेप्रमाणें ध्यानास येईल उत्तराची आशा होऊन स्वर्चाचा बंदोबस्त
जाला पो हे विशापना

पत्रांक ४९६

भी

१७२२ वैशाख

भीमत राजभी नानाजीसाहेब साहेबाचे सेवेसी —

आज्ञाधारक राणूजी पाटील व भिकाराऊत घगेरे, समस्त छहान घोर
मौजे काठीपिंपळगाव अर्ज रामराम विशापना काळ सप्कराचा मार काळचे
पत्तावरून कळला व आज कही आली आपले शिवेवरून फिरली आपले
गांवाजवळ भीमताच्या पागा दाहा आहेत गावळपानें तमाम चिट्या (करून)
लोक जागांजागां घरून नेले आपले गाव पागामुळें जगले त्यास, कहीचा
दगा बाणोन, वायांचे खासगतहुजूरच्या बल्लम व बाणदार ऐसे रविवारी दो
प्रहरां आणले दररोज सो ३ शिवाय सुराक, याप्रमाणें आहे त्यांस, याप्र
माणें आवस्ता आहे नरसिंगचा राधोबा जाला वपाया दग्यात उठला त्या
चा तगादा रा बळवतराय माऊचा खार आला होता +++ हे विशापना

पत्रांक ४९७

पौ ज्येष्ठ कृष्ण २ शके १७२२ भीसांव

१७२२ ज्येष्ठ शुद्ध १५

भीमदेवद्यालसपन्न राजमान्य राजभी दीक्षित स्वामीचे सेवेसी —

विद्यार्थी बापू गोखले याचे अनेक सा नमस्कार विशापना ऐसीजे: आपली
आशा घेऊन निघालों तों गुहवारी पक्षीस कान्हेरास पोहोंचलों यानंतर राजभी
येथवेंतरावजी याऊनरोषर सुभरास आलों ते ज्येष्ठ शुद्ध पौर्णिमा पावेतों आपले
कृपावलोकनकरून आनदायमान सुखरूप आहे विशेष भीमत अमृतराय,
बाळोबावात्या, आना चिटणीस आज्ञासी चक्रदेयप्रभृति *नकारमंडळ सर्व
एकत्र होऊन, नकारास दत्तक धाना, असा ठराव जाला तो भीमत याजी
रायास कळला त्यांनीं दखलतरावास सांगून बाळोबास कैद करविला त्यामुळें
अधिकडेस उमयतां भीमताची चितें शुद्ध नाहींत शिंदे यांचा विचार तर
लखया व अह्मीबादूर, येथवेंतराय होळकर, याया सर्व एक विचारें होऊन,
हिंदुस्तानांत दखलतराय यांस ठिकाण ठेविलें नाहीं इकडेस अमृतराय व दख
लतराय यांची सुरुस लाऊन विसरी आहे कोणीही इलका स ध्यास येंथ
आहे भीमत दादाविपर आपाजीपत यांनीं दखलतराय यांची योजनें करून,
पनास लक्ष रुपय द्यावे त्यापैकीं निमे सरकार व निमे तुझी, असे घेऊन हिंदु
स्तानांत तुझी जाये त्यानें कसूल वेळें त्यावरून मशारनिव्हे यांनीं कारकून
पाठविला सुभराचें प्रत्युत्तर, आमचा अहदियोग असल्यास सर्व पडेक,

*नाना पडणीस

आह्वास कपर्दिक घावयास मिळत नाही. तेव्हा तो विचार राहिला. बाजीराव याचे चित्तातून यास द्रव्य न पडता घेऊन जावे. परंतु अमृतराव याचें भाषण विचार पाहाता, तूर्त न आणावे. यामुळे साप्रत राहिले. यास चांचवड किह्ला जुनरापासून पांचा कोसावर दिल्हा. ३० सहस्र रुपये दिल्ले. आमचे यजमान तर वधूचा विभाग करावा लणोन येथे आले. येऊन त्यानीं याणीं उभयता दादाचे पायावर हात ठेविले. आपण जसा विभाग कर्तील त्यास आर्ही राजी. यानंतर विभाग होतील, त्या अन्वये गेनेसीं लिहून पाठवीन. येथील आमचा विचार तर कोण्या रीतीचा आहे तो तीर्थस्वरूप आपा आटापधरा दिवसा घरीं आल्यावर कळेल. हे पत्र ब्रह्मभटजी जवळ देऊन वडिलास दाखवावें. आपला पुण्यास जावयाचा वेत कसा झाला, हें लिहावयाविषयी आज्ञा जाली पाहिजे. बहुत काय लिहिणें ? हे विज्ञापना.

हेच पत्रां वेदमूर्ती ब्रह्मभट व बाळकृष्णभट यास साा नमस्कार. कृपावृद्धी लोभाची करीत जावी. हे विनती.

पत्रांक ४९८

श्रीगकर.

१७२२ आपाढ शुद्ध ११

श्रीमंत वेदशान्त्रसंपन्न राजमान्य राजश्री नानाजी स्वामीचे सेवेसी:—

विद्यार्थी विश्वनाथ महादेव थथे साा नमस्कार विज्ञापना येथील कुशल ताा आपाढ शुभा ११ गुरुवार पो स्वामीचे आसिर्वादैकरून सुखरूप असों. वि श्रेय. स्वामीनीं कृपा करून पत्र पाठविलें. ते पाहून बहुत समाधान जालें. इ-कडील वर्तमान तर: श्रीमंत राजश्री दादा जुनराहून निघून वद्य ३० रवि-वारी राजश्री बळवतराव वाकडे याचे वागात सध्याकाळीं आले. शुभा १ सो-मवारीं तेथून निघून गारपिरावर आले. मी भोजन करून गेलो होतो. श्रीमंत चौथे व सिंदे आले होते. भेटी मोठ्या समारभेंकरून जाल्यानंतर, सिंदे ल-ष्करात गेले. श्रीमंत राजश्री बाबासाहेब याचे खवासखान्यात राजश्री दादा वसले होते. त्याच्या मार्गे राजश्री रामरावनाना वसले. समारभेंकरून वाड्यात गेले. चार घटका श्रीमंतासीं एकांत होऊन, नंतर मुरलीमनोहराचे वाड्यात राहिले. आठ दिवस मुहूर्त वाड्यात यावयास नवता. याजकरिता आले नाहीं-त. सर्व मानकरी व ग्रहस्थ मडळीच्या भेटी, आज अक्रा दिवस जाले, हो-तात. याजमुलें घटकाभर फावत नाहीं. शुभा १० मंगळवारीं राजश्री सिंदे याच्या येथे मेजवानी श्रीमंतांस जाली. अमृतराव गेले नाहींत. उभयता व रा-जश्री दादा गेले होते. जवाहीर त्रिवर्गास दिल्लें. वरकड मानकन्यांस वस्त्रें दिल्लीं. श्रीमंतांनीं दादास आजपो सा पोषाक दिल्ले. कठी मोठ्याची व शिरपेंच दिल्ले. शिंद्याकडील कठी व शिरपेंच आला. शुद्ध ११ बुधवारीं दादा घटका दिवसास मुहुर्तानसीं वाड्यात आले. ग्रहस्थ मडळी वाड्यात आली होती. सर्वोस विडे दिले. आपला आसीर्वाद सांगितला. मी माझें

पत्रात लिहिलें होतें यजमानाची स्वारी आलीच असेल माझा आसीर्वाद सां गावा, याप्रॉ सोलले आपलें पत्र यजमानास आल्यास त्यात स्याहावें कीं, विश्वनाथ नाईक याचे पत्नी आसीर्वाद लिहिल्या होता, सो प्रविष्ट त्याणीं के लाच असेल याप्रॉ लिहिलें असता मजकडे लयाजी येणार नाहीं सूचनार्थ लिहिलें आहे श्रीमंत राजाजी बाबासाहेब, पांच दिवस झाले, फळावर येऊन बसतात कारभारही कांहीं मनास आणू लागले आहेत आपले आसीर्वादेंक रून बंदोबस्ताही लवकर होईल, ऐसें दिसतें मागाहून होईल तें लिहून पा ठळ जेष्ठाविशीं कल्पना आली आहे बाबा बंदता विपरीत योजतात अद्याप स्वस्थ आहेत आपणास कळावें बहुत काय लिहिणें ? छेम करावा हे विज्ञापना

तीगा गगामागीरणी मातोश्रीबाई यांस बाळकाचा सां नमस्कार विनंती
लिया परिशोन छेम करावा हे विज्ञापना

पो आपाठ या १ शके १७२२

पत्राक ४९९

श्रीगजानन

१७२२ भाषण शुद्ध २३

पुा वडिलांचे सेवेसी धिरसाष्टांग नमस्कार विज्ञापना राजाजी येशवतराव होळकर यांचे लष्करांत राा बाळाजी माईजी व सदाशिव माईजी व राम चंद्रजी छोहारेकर बोरनारे जवळ आहे तेथील ग्रहस्थ हे होळकराचे बहुत स्नेही आहेत पेशजी महारराव याचा कारभार रामचंद्रमाईजी करीत असत पुढें महारराव यांची गर्दी जाहत्यावर उमयता सदाशीवपत व राम चंद्र यांस काशीराव याणीं कैद केलें ते दोन वर्षे कैदत घाफगावचे कित्या वर होते पुढें बाळाजी माईजी छोहोन्याहून येऊन, कांहा मिधामाफक दर बार सर्व काशीराव यांचे लष्करात व हुजूर याप्रॉ करून, उमयता बंधु मो कळे केले आणि परीं छोहोन्यास गेले त्यामकडे आमचा ऐवन साडेयारासें येणें आहे त्याचा आमचा स्नेह बहुत आतेसमई दोन तीन वेळां आझांकडे भेटावयासीं आले होते परीं जाऊन, दोन तीन महिने राहून, पुढें येथवराव राव होळकर यांचे लष्करांत जावयाचा मंडवा मारनिलेचा होता त्यास, ते परीं जाऊन एक वर्ष जाहलें कोठें आहेत याचा ठिकाण नाहीं त्याचा व होळकर याचा स्नेह येथील केशळ-+-होता त्यास या तिघांचा शोष तेथें शारकाईनें छाधावा तिघातून एक तेथें असल्यास, आम्हांस लिहोन पाठ यावें आमचें पत्र व तुम्ही आमचें मारु असें कळलें असतां प्राण देऊन, तुमचे माहालाचा समस्त बंदोबस्त करितील आणि आमचा पैसाही त्यान कडे आहे तरी याचा शोष अगत्य लायावा यथें असतां येशवतराव व ते बंधू याप्रॉ घरींवा होता यासकरितां लिहिलें आहे शोष लागल्यास जलद लिहून पाठवावें म्हणजे तुम्हांविशीं बगैरे एक पत्र पाठळें म्हणजे ते सर्व

बंदोबस्त करितील. हा भरंवसा जाणोन, वडिलांस लिहिलें आहे. वरकड स-
विस्तर यजमान याणीं तुम्हास लिहिले आहे. त्याजवरून कळेल. आपला
जीव जे गोष्टीने सुटून देगीं येणें होई, असा विचार असेल तो करावा. स-
विस्तर ल्याहावे. हे विज्ञापना. छ १२ रोवळ, श्रावण शुद्ध १३ गके १७२२
सन इहिदे मयातैन व अल्लफ.

पत्रांक ५००

श्रीगणपती.

१७२१ श्रावण वद्य ५

वेदशास्त्रसपन्न राजश्री लक्ष्मीनारायण दीक्षित स्वामीचे सेवेसी:—

विद्यार्थी बाजीराव रघुनाथ प्रधान नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल
जाणून स्वकीय कुशल लिहीत जावे. विशेष. श्रीचा उत्साह भाद्रपद चतु-
र्थीचा सरकारात आहे. याजकरिता आपणास पालखी पाठविली आहे. तरी
आपण सत्वर निघोन यावे. जाणिजे. छ. १८ रवीलावळ, सा मयातैन व
अल्लफ. बहुत काय लिहिणे हे विनती.

पत्रांक ५०१

श्री.

१७२२ वैशाख शुद्ध ९

अजम सिद्दी विलालखा दामोदतहूं.

अज दिल्ले येकलास सिदोजीराव नाईक निंवाळकर सरलष्कर सलाम.
येथील खैरखुसी जाणून कलम ताजा करीत जावें. तुम्हां जदीद सिदी व अ-
रब व हिवसी याचे उमेदवारीचा मजकूर लिहिला. त्यास विलायत आरब
याचा सिरस्ता दरमाहा रुपये १६ व सिदी याचा दरमाहा रुपये १३ तेरा व
मालपे याचा दरमाहा रुपये ११ येणे प्रो आहे. त्यास तेथे किती लोक अ-
सतील तें पत्र पावताच घेऊन येणें. सिवाय हिवसी व सिलेदार घेऊन येणें.
घोडेमाणूस पाहून बंदोबस्त करून दिल्ला जाईल व तुमचे जातीचा बंदोबस्त
येथें आल्यावर हुजूर करून देऊ. जाणिजे. छ ८ माहे जिल्हेज, ज्यादा
काय लिहिणें ? हे किताबत.

पत्रांक ५०२

श्री

१७२२ आश्विन शुद्ध १

श्रीमंत महाराज राजश्री

बाबासाहेब स्वामीचे सेवेसी:—

विनती सेवक नारायण बाबूराव वैद्य कृतानेक सा नमस्कार विज्ञापना
ता छ २९ जावळ मुकाम नागपूर येथें स्वामीचे कृपाकटाक्षेकरून सेवकाचे
वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. मजवर सकटाचा समय प्राप्त जाहला. या-
जकरिता आपले वर्तमान स्वामीस समजावें म्हणोन, चिरंजीव सदाशीव लक्ष्मण
जोशी यांनीं तपशिलें लिहिले आहे. त्याचें मनन कृपा करून समक्ष होऊन माझे
सकट दूर होय, अशी आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. दुसरी गत पायां-
शिवाय नाहीं. व मीही जाणत नाहीं. ये विषयीं आर्या श्लोक:—

त्व मम जननी जनकस्त्वमव यद्यु कुलच धीलच ।

त्वयि निष्ठुरतां याते त्वणमपि वज्रायसे मयीशान ॥ १ ॥

फार काय लिहूं ? सेवसीभूत होय हे विशापना

पत्रांक ५०३

भीनाथमा

१७२२ कार्तिक वद्य १४

वेदशास्त्रसपन्न राजमान्य राजभी नारायण दीक्षित ठकार स्वामीचे
सेवेसी —

सेवक दौलतराव सिंदे दखत विनती उपरी येथील कुशल आणून स्वामीचे
लिहिणें विशेष मौजे माहागाव येथील बाळोजी विन फुरंगोजी व सुलतानजी
विन भानाजी व राणोजी विन घोंडजी चव्हाण पाटील यांची पाटीलकी
पूर्वीची असतां, अलीकडे सुलतानजी विन मुरारजी व आपाजी विन सुलता
नजी व मुरारजी विन सुलतानजी लाड याणीं घटार्हनें पाटीलकीचा सोळावा
हिस्सा देतात अलीकडे त्यांतही खेलेल केली क्षणोन समजलें त्यावरून हे
पत्र आपणाव लिहिलें असे तरी आपण राज याची बरें वजेनें ताकीद करून
चव्हाण याची पाटीलकी सुदामत पासून चालत आली आहे, त्याप्रौ चाल
वीत, तें करायें येविली पुन्हां बोमाट न ये तें करायें या छ २७ वमादि
लाखर, सुा इहिदे मयातेन व अल्प *बहुत काय लिहिणें ? हे विनती

मोर्तब
सुद

पत्रांक ५०४

भी

१७२२ कार्तिक मार्गशीर्ष.

यादी मौजे कामगाव व मौजे काठी पिंपळगांव पो गांवापूर हे दोन्ही
गांव वेदशास्त्रसपन्न राजभी रामचंद्र दीक्षित व लक्ष्मीनारायण दीक्षित यांच
कडे सरकारांतून इनामी आहेस दोन्ही गांवांवर मोत्याजी गावडे यांनीं पौन
सुद्धां येऊन दगा करून जयरदस्तीनें ऐवज घेतला, यितपशील रु १०००
मौजे कामगाव सुा मयातेन सन १२०९ चे सालीं अन्नमासे खर्चसुद्धां य
चे नुकसानीसुद्धां १००० मौजे काठी पिंपळगांव सुरसन मयातेन सन १२०९

पत्रांक ५०५

भी

१७२२ मार्गशीर्ष शुद्ध ८

माखीर्षाद उपरी येथील घसमान मार्गशीर्ष शुद्ध ८ इवुधार पावेली यथा

*येथून हस्ताक्षर दौलतराव शिंद्यांचें

योगी पडणार नाही येथिणीं भीमसांची निष्पण साकीद आहे हुसरे पत्राचा
आक्षेप न करितां, ब्राह्मणाचा बोभाट येऊ नये सा छ ७ रजस

पत्रांक ५०७

भी १७२२ मार्गशीर्ष शुद्ध १५ सिद्धेश्वर

राजभी मोत्याची कालगावडे गोसावी यांसी —

अस्त्रविलक्ष्मीअलक्ष्म राजमान्य आा बाबीराय रघुनाथ प्रभान आसीबाद
मुा इहिदे मयातेन व अलक्ष्म खेच टोंकें प्रयरासंगम कायेगांव या क्षेत्री तुहीं
ब्राह्मणास उपद्रव देऊन वेअत्र करून स्वडणीचा ठराव केला त्यांत ब्राह्मणा
पासून ऐवज भेऊन बाकीचे ऐवजास भी देवाचे जागिने भेवळे आहेत,
झणोन हुजूर विदित जालें त्याजवरून सरकारांतून खिजमतगार आा २ नाठ
ऊन हें पत्र सादर केलें असे तर टोंकें वगैरे येथील क्षेत्राचे ब्राह्मणापासून
ऐवज व देवाचे जागिने भेवळे असतील ते खिजमतगार यांचे गुजारतीने
माभारी घेऊन पुर्वें तीहीं क्षेत्रांचे ब्राह्मणास व रपतीस उपद्रव न करणें पेवि
पई कियोन बोभाट येऊं न देणें जाणिजे छ १३ रजस आशा प्रमाण
मोर्तव शिक्का

पत्रांक ५०८

भी

१७२२ मार्गशीर्ष वद्य १

मा अनाम विनससिंग मंडळोई, पोा घरणगांव, यांसी येद्यमंतराव होळ
कर मुा इहिदे मयातेन व अलक्ष्म राजभी आपाजी मुचाजी यांजकडे पोा
मजकूरची मामलत पेशर्मीपासून असता, तुहीं कामाकाजाविपर्यै दिक्त
करिता, म्हणोन हुजूर विदित जालें त्याजवरून हें पत्र सादर केलें असे
तरी पतमारानिले यासी कोणेविपी दिक्त न करितां, काम काज मागाहून
करीत आले त्यात वेच पडूं न देणें येथिणीं पुन्हां बोभाटा न ये तें कर्णें
जाणिजे छ १४ रजस मोर्तवसूद (शिक्का असे)

पत्रांक ५०९

श्री.

१७२२ मार्गशीर्ष वद्य २

श्रीवेदशास्त्रसपन्न राजमान्य राजश्री लक्ष्मीनारायण दीक्षित यांप्रति:—

वाळगाव्ही अनेक नमस्कार. विगेप. तुमचे पत्र सोनईचा मुकामीहून मार्गशीर्ष शुद्ध अष्टमीचे पाठविले ते पावले. त्यातील मजकूर सविस्तर विदित जाला. हेंच वर्तमान श्रीमतास विदित जाले. त्याजवरून राजश्री मोत्याजी काळगावडे यास सरकारचे ताकीदपत्रासह खिजमतदार असाही दोन पाठविले आहेत. ते आपल्याकडे येतील. आपण तिरस्थळीचे पाच पाच ब्राह्मण पुढे करून, हुजरे बराबर देऊन, काळगावडे याजकडे पाठवावे. या दोन असाम्याचीं नावे, वयाजी डोके व दारुकजी घुले. याचा रोजमुरा रुपये मार्गशीर्ष वद्य प्रतीपदेस रवाणा जाले, कामागिरीस आहेत, तोपर्यंत रोजमुरा क्षेत्रावर बरगणी घालून देणें. येक रोजमुरा रुपये १४ देऊन रवाणा करणे. पुढे कामकाज चागलें जाहिल्यावर यास खुशाल करून वाटेस लावणे. हे अनेक नमस्कार.

पत्रांक ५१०

श्रीम्हाळसाकात.

१७२२ मार्गशीर्ष वद्य २

राजश्री मोत्याजी काळगावडे गोसावी यासी:—

अखडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य श्री काशीराव होळकर राम राम विनांति उपरी. क्षेत्र टोंके आदीकरून तिरस्थळी येथे मनस्वी उपद्रव देऊन ब्राह्मणाची वेअरू करून ऐवज घेतला, हाणोन बोभाट आला. ऐशीयासी, क्षेत्राची जागा. आजपावेतों परराष्ट्र आली, त्यानीं देखील तेथे उपसर्ग न देता ब्राह्मणाचा बहुमानच केला. असें असोन, तुहीं स्वदेशी असता यातील विचार काहीं न पाहता, ब्राह्मणास मारहाण केली, ऐवज घेतला, हें चागले कीं काय ? यास्तव, हें पत्र लिहिलें असे. तर इत.पर तिरस्थळीस कोणेविशीं उपसर्ग न करिता, ऐवज घेतला असेल तो माधारा देऊन, ब्राह्मणाचें समाधान करून, चीजवस्त ऐवज पावल्याचीं त्याचीं पत्रे घेऊन सरकारात पाठवणें. हे न घडल्यास येथे श्रीमताची मर्जी नीट न राहता अवघड पडेल, या कामास सरकारातून खिजमतगार आा २ रवाना केले आहेत. याचे गुजरातीनें लीा प्रमाणें जावसाल उरकून, तेथील ब्राह्मणाची कबज पाठविणें. राा छ १५ रजब, सुा इहिदे मयातैन व अलफ. बहुत काय लिहिणे ? हे विनति. मोर्तब सूद. शिक्षा.

पत्रांक ५११

श्री.

१७२२ मार्गशीर्ष वद्य ७

श्रीमत महाराज राजश्री नानाजी स्वामीचे सेवेसी:—

विद्यार्थी परसरामभट धर्माधिकारी व मल्हार रामचद्र कुळकर्णी साा नम. स्कार विनती विज्ञापना ताा मार्गेश्वर वद्य ७ पावेतों यथास्थित असों. विशेष.

मळीकडे गावचें वर्तमान यथार्थित आहे काल रा आपामट गोखले पु
 ण्याहून आले त्यांनीं वर्तमान सांगितलें भीमत पुण्याहून निघून सासवडचे
 मुकामी गेले तेथून यशोदाबाई व नानाफडणीसाची बायको व उभयतांचीं
 कुटुंबे व प्रतिनिधी यास पुरंदरी ठेऊन, भीमत मागती सासवडचे मुकामी
 आले तेथे सखाराम बाडगे याणीं कही खेळ्यावर पाठविली तेथे गरीबगुर
 बांचे पापुरणें घेरे भाडे नेलीं तें वर्तमान भीमतास कळलें त्यावरून बा
 डगे यास बोळाऊन आणलें सांगितलें कीं, हें काय ! बाडगे याचें म्हणणें
 कीं, मला पुसून गेली नाही मग भीमताचे झणणें पडलें कीं, हा काही पु
 ण्याचा मुकाम नाही, सासवडचा मुकाम आहे अशा लयाळ्या कराळ तर
 क्रामास येणार नाही तुझें समागमें यावयाचें काम नाही तेच क्षणीं बाडगे
 मार यास पुण्याकडे काढाहून दिव्हें होळकराचा मूळ बाडगे याचे स्वाधीन
 करावा, म्हणोन बाडग्यास समागमें नेलें होतें शेवटीं मूळहिन देतां, या री
 तीने काढाहून दिव्हा पुण्याताल लोक तमाम बाहेर आत होवे, हें वर्तमान
 भीमतास कळलें त्यावरून याळोनी कुंजर याकडे पुण्याबाहेर चवकीचे काम
 सांगितलें त्यावरून भोंवत्या चवक्या वसत्या आहेत पुण्यातून माणूस चव
 कशीवेगळे बाहेर निघू देत नाही तमाम भाडेकरी यांच्या घरी चवक्या व
 चविस्वा आहेत याप्रों वर्तमान आहे मोत्याची गावडे याणीं तिरस्तलीपा
 सून ज्ञाझणांची बेआय करून पैका घेतला, हें वर्तमान घाळीबाबांनीं भीमता
 स समावळें त्यावरून भीमताचें झणणें कीं, काय करूं, माझा काही उपाय
 चालत नाही ज्या उद्देष्टे बाहेर निघालों, तें कार्य माझ्यास सर्व दुष्टांचे पार
 पत्य होईल प्रतिनिधीचे मुखकावर बाडगे यांची जती होती तेव्हा भीम
 तांनीं प्रतिनिधीस आज्ञा केली कीं, त्याची जती उठऊन तुझी आपला अमल
 बसवा ते जवरीस आले, तेव्हा प्रतिनिधीकडील जोर पोहोचला प्रतिनिधीचे
 शिर्षदीनें बाडगे याचे शिर्षोनें लोक भरून, नाक कान घेऊन पुण्या
 कडे रवाना केले बालशास्त्राचें कुटुंब व स्वडरुपीचे कुटुंब पुरंदरास गेलें
 काशीराव होळकरास तीन लाख रुपये देऊन आज्ञा केली कीं, फौज ठेऊन
 सखर सासवडचे मुकामी बोळाविलें आहे शिवाचें कुटुंब आमगांवास आलें
 गोपालरायाचा मुकाम पंधरा दिवस आमगांवांच आहे गावड्याचें लफ्फर
 निघरीपाचेगांवकडे गेलें आपण गेलेत ते दिवशीं बरेच निमाऊन गेलेत
 दुसरे दिवशीं मेढाळ्याकडून तेरा स्वार आलें त्यांनीं दोसतावाककर याणीं
 हकडे येत होता, त्यांस मेढाळे याचे न-न-नयल बाणी यांस हुटलें त्यास
 पाणीं दोनघे रुपये रोख होते व पापुरणें व आणिकही लोकांचीं पापुरणें घे
 ऊन नीट कळवीनें अंमळनेराकडे गेले शिवाजी या याचे मळ्यापासून मागती
 आपले गांवाकडे आले ते सरकारचे मळ्यापासून गंगेत उतरले गंगेत पाडपास
 पाणी पाजून आस्तान पाजोयावर चहडले, सो मारवाडी बोंबलीत आण

त्यावरून आह्मी पांच पन्नास माणसे घेऊन मागे गेलो. तों ते निघून गेले. पुढे प्रवरासगमापुढे चिंचा आहेत. तिकडून आपाभट गोखले व टोकेकर दोघे ब्राह्मण येत होते. त्यासहि लुटले. टोकेकराचे दोचारशाचें वित्त गेलें. आपाभटाचे पन्नासा रुपयाचे वित्त गेले. मग ते स्वार गोधेगावावरून सायं-काळीं जामगावीं आले. तेथें वाटसोर लुटले. त्याजपार्शी दोंहजाराचें वित्त होते. त्या प्रमाणे त्या तेरा स्वारांनीं गर्दी केली. प्रस्तुत आंधारी रात्र आली आहे. भोवतालचे खेडे उज्याड आहेत. महारामागाच्या हाठ्या जमल्या आहेत. त्यास, गावात गस्त फिरली पाहिजे. तरुत महिना पधरा दिवस दोघे मुसलमान प्यादे ठेवावे. दिवसा वेशीजवळ राहून रात्रीं गस्त देत जातील, आपली आज्ञा होईल, त्याप्रमाणे करू. राजश्री बाळाजी यशवत काल गाडापुरास गेले. तूर्त लोकास कऊल देतात. मग पुढें मागती प्रथम दिवस आहेच. पेंढारी याची आवई उठली होती. परतु ते गलत वर्तमान. ते तूर्त लान्न आहे. लखामापूरची यात्रा तूर्त राहिली. श्रीनिवास गोसावी वारले. त्याची स्त्री सती गेली. वरकड वर्तमान सर्व यथास्थित असे. आपले-कडील सविस्तर वर्तमान लिहावयास आज्ञा जाहली पाहिजे. बहुत काय लिहिणे ? हे विनती.

पत्रांक ५१२

श्रीमार्तंडप्रसन्न.

१७२२ मार्गशीर्ष वद्य १४

श्रीमत् राजश्री नानाजी स्वामीचे सेवेसी:—

विद्यार्थी परसरामभट धर्माधिकारी सां नमस्कार विज्ञापना ता मागशीर्ष वद्य १४ पर्यंत आपले आसीर्वादे करून यथास्थित असे. विशेष. आपण आज्ञापत्र पाठविलें, त्याप्रमाणे जागलीचा बदोबस्त केला. दोन मुसलमान चाकरीस ठेविलें. त्याचा दरमहा दोघां मिळून ५॥ केला आहे. काल पुण्या-हून राजश्री बाळशास्त्रीनीं हुजरे २ व पत्रे सरकारचे व काशीराव होळकर यांचे मोत्याजी काळगावडे यास पाठविली की, तिरस्थळीचे ब्राह्मणापासून वेआव करून रुपये घेतले तें माघारीं हुजरे याचे गुजारतीने देऊन क्षेत्रीचे ब्राह्मणाची पावती हुजूर पाठऊन देणें. हणून बहुत पर्यायें करून लिहिले. ते हुजरे काल सायकाळीं टोक्यास आले. आज टोकेकरानीं समस्त ब्राह्मण देवळांत मेळऊन प्रवरासगमकरास व आपले गावास पत्र आपले नावें पाठविलें. त्यावरून आह्मी येथून मल्हारपतास पाठविलें होतें. तेथें समस्ताचे विचारें निश्चय ठरला कीं, तूर्त हुजरेच गावडे याकडे पाठवावे. आपले गांवचे माग एक एक घावें, तेथें हुजरे पत्र देऊन, त्याचीं प्रत्योत्तरें हुजरे घ्यावें होतात, त्याप्रमाणे आपले माणसांनीं घेऊन सागावे त्यान हुजरे घ्यावे च्यार च्यार ब्राह्मणच जावेसे ठरलें. तर त्याप्रमाणें लिहिण्या अन्वयें गोठ्ठ्या वावे. तूर्त यास शास्त्रीवावांनीं लिहिल्या अन्वयें गोठ्ठ्या वावे.

माही रोजमरा सा १४ घास व आपले माणसें जातीस त्याबराबर हुजरे यांस व माणसास पोटा खर्चास सा १५ एनूण तीस, टोंके १० प्रवासगमे १० आपले गांस १० याप्रमाणें निश्चय ठरला उदईक आमवात्या परघा प्रती पदेस रवाना होतील पत्राच्या नकळा करून व शास्त्रीबाबांचे पत्र ऐसे पाठविले आहेत कागदी मजकूर बराच आहे आपली आज्ञा येईल त्याप्रमाणे करू. आज पुण्याहून राजभी राघोपत गडबोले व आणीकही पलास स्वान्या भीका शीचे याचेस जावयास आपले येथे मुकामांस आले राघोपत तात्याचे बाब्यांस त उतरले आहेत त्यांचे झणणे की, भीमत कैलासवासी आनंदीबाईच्या आस्ती आहेत त्या आम्हाबराबर देण्याविषयी भीमंत बाजीराव साहेबानि खासदस्तुरपत्र आपणास आहे त्यास, भेट जाळी पाहिजे हा मजकूर सविस्तर बाळाजी नाईकांनी लिहिला आहे त्यावरून घ्यानास येईल अलीकडे आपण गेल्या तागाईस काही एक उपसर्ग नाही चोराच्या हिलाच्या घराचे वर विरस्थळीवर होतात परघाचे दिवशी टोकेयास माणसें आली होती त्यांनी टोकेयातून वाटसारुचा घोडा तेथे उतरला होता तो नेला वाटसरुचे झणणे की, घोडा बनानीशेट सोनईकर याचा आहे ऐसे बोलून तो उठून सोनईस गेला मग तो काय करतो न कळे ! काळ यत्नेवर यत्नेकर लंडेभू पीचा नातू पुण्याहून आला त्यानें वर्तमान सांगितले दौलतराव शिंदे कृष्ण करून आबोलीस आले एक कपू अद्यापि पुण्यासच आहे गोपाळराव माम गांधीच आहेत याप्रमाणें आदरपर्मत वर्तमान आहे पुढें होईल त्याप्रमाणें लिहून पाठक आपलेकडील आनदाचे वर्तमान लिहावयास आज्ञा करावी बहुस काय लिहिणें ? हे विज्ञापना

स्वामीचे सेवेसी महार रामचंद्र कुळकर्णी चरणावर मस्तक ठेऊन खीर साष्टांग नमस्कार लिखितार्थ परिचोन छोमाची वृद्धि असावी हे विनंती

पत्रांक ५१३

पो पोप शुद्ध ६

भी

१७२९ पोप शुद्ध ३

भीमंत राजभी नानाजी स्वामीचे सेवेसी।—

विद्यार्थी पराशरमठ धर्माधिकारी वृत्तानेक सां ममस्कार विज्ञापना येथील मुमुक्षु ता पोप शुद्ध ३ पावेतो यथास्थित असें विशेष भीमतांचे व काशी राव होळकराचे पत्र घेऊन हुजरे आले होते ते गावठ्याचे छप्करास जाऊन स्वाची भेट घेतली त्यांनी बोलणे केलें त्यानें उत्तर केलें की, राऊस पाठऊन विरस्थळीचे ब्राह्मणांस आणून त्यांची खातरजमा करून हुस्नास पावती देतो तेव्हां हुजरे यांनी उत्तर गावठ्याशी केलें की, तुम्ही राऊस पाठऊन आपणविषार तेव्हा ब्राह्मण भटकतील, येणार नाही, आम्हीच जाऊन आणितों त्यावरून हुजरे येथे आले आहेत विरस्थळीचे ब्राह्मणांस चला झणतास

त्याजवरून आर्ह्यां काल तीर्थस्वरूप श्रीमत राा तात्याकडे गेलो. त्यांजला हे वर्तमान विदित केले. त्यांनीं एकच उत्तर केलें कीं, आह्मांस या कामात कांहींच समजत नाहीं, तुह्मास जसे सुचेल तैसें करावे. त्याजवरून आपणास विनतीपत्र लिहिले जाते कीं, येविर्गीचे उत्तर काय ते ल्याहावें. त्याप्रों वर्तणूक केली जाईल. दुसरें तीर्थस्वरूपजीचे व नकारपूर्वकाचे आज दोन दिवस खलवत होत आहे. खळ्याची चौकशी नकारपूर्वका.....कुल समजाविली. मग मल्हारपत कुळकर्णी याजला बोलाऊन विचारले कीं, खळ्याचा हिशेब समजावणे. त्याजवरून मल्लू आह्मापाशी अ'ला. आर्ह्यां त्याजला सांगितले कीं, तुर्ह्यां जाऊन सागा कीं, पत्रके श्रीमत नानासाहेबापाशीं आहेत. याप्रों मल्लूस सांगितलें. त्याने जाऊन याप्रों विनति केली. परतु रावजीपतानीं कच्चे खंड समजाविले, हणून मल्लूने सांगितले. त्याने नकारपूर्वक व कुळकर्णीमडळी कुल तीर्थस्वरूप याचे ममतेने आहेत. सर्व भट काा.....

पत्राक ५१४

पो पौष शुद्ध १४ सोमवार जात्रसूद. श्री.

१७२२ पौष शुद्ध १४

श्रीमत राजश्री नानाजी स्वामीचे सेवेशी:—

विद्यार्थी परशरामभट धर्माधिकारी सां नमस्कार विनती विज्ञापना. येथील क्षेम ताा पौष शुद्ध १४ पवेतो आपले कर्पेकरून सर्व यथास्थित असों. विशेष. आपण मसाल्याकरिता जिनस आणविली. त्यास, एथें काहाराकडून + + + सोय पडेना, हणोन दोन रुपयाची विकत वजन १८ आठरा शेर घेऊन पाठविले आहेत. पावतील. सरकारचे हुजरे व पत्रे गावडे याणीं तिरस्तळीपासून खंड घेतला तो माघारे देण्याविपई आले होते. तो माा पेशजीं पत्रीं आपणास लिहिलाच होता. त्यावर टोंकेकर व प्रवरासगमकर याणीं विचार केला कीं, पाच पाच ब्राह्मण पाठवावे. ह्यावरून जयरामपत वगैरे टोंकेकर ४ व प्रवरासगमकर नत्थोबा चाडाळ वगैरे ६ व आपले येथून चिरजीव गणोबा व मल्हारपत कुळकर्णी पाठविले होते. त्यास गोधवणी मुक्कामी गावडे याची भेट जाली. तिहीं क्षेत्राचे यादी लिहून घेतल्या. उपरांत ब्राह्मणास मनस्वी शिब्या देऊन उत्तर केले कीं, तुर्ह्यां देवाचे डागिने का मोडले, त्यास ते डागिने द्या, तेव्हा तुमची सुटका होईल. हुजरे मुडदार ! याच्याने काहीं एक जरवेची गोष्ट बोलवेना ! असो ! मग जैरामपतानीं करार केला कीं, इतकी पट्टी केली तैसी आताही गावात जाऊन पट्टी करून देवाचे डागिने करून देऊ. गावडे याचें हणणे कीं, श्रीमतास लिहून पाठवा कीं, आह्मी दागिने करून देतो, याप्रमाणे लिहून द्या. मग जैरामपतानीं करार केला कीं, येथें लिहिले कशास पाहिजे, आह्मी टोकियाहूनच लिहून पाठऊ. ऐसे करार केला. तेव्हा सुटका झाली. मग रुपयाचा जात्रसाल कळतच आहे ! उगेच काहीं

विशेष राहिले होते, ते आणीकडी दाहा घारा सा खर्च जाळा आणि सरास जाले याप्रमाणे जालें म्हहारपतास हिशेब घेऊन पौष वद्य १ प्रतिपदेस पाठऊन देतो बहुत काय लिहिणें ? हे विनती आशा येईल तर एक दिवस आम्हीही येऊ देव दर्शनही होईल व आपलीही भेट होईल व एक दिवस राहून मागती येऊ हे विनती शबेसी विनती सबक म्हहार रामचंद्र कुळकर्णी सां नमस्कार हिशेब घेऊन प्रतिपदेस येतो हे विनती

पत्रांक ५१५

भी

१७२२ पौष वद्य १०

विद्यार्थी गोपाळमठ दामले कुतानेक सा नमस्कार विनंति विज्ञापना ता पौष वद्य १० पो मघास्थित असो विशेष कृपा करून रा अताजीपतावर घर का ७० पन्नास पाठविले ते पावळे आपण जिनस दिला तो गाडलीवर घालून घनवारी संध्याकाळ पो येऊन पोहचेल गावड्याचें वर्तमान ऐकि त्यांत आलें कीं, जिवाजी यशवत याणीं गावडा लुटून घेतला तेथून मुन्नरत जळकेकर पाटील आला त्यानें वर्तमान सांगितलें, तेहां खर्च आहे पंचवीस स्वारांनशी पळून गेला घरकड सूर्य सलतनत छटून घेतली राजभी दखल तराव शिंदे याचा मुहूर्त माघ शुभा ५ चा आहे तेथून वेदधामसपन्न परधरा ममट टोंके आले त्यांनीं वर्तमान सांगितलें, सध्या नगरास गेले, तेथून चांभार गोंद्यास जाणार, तेथून आलियावर आमगांवीहून कूच करून माप्रातास येणार, कळारें परतु सडी पौजेनशी टोंक्यास व परधराममट टोंके यांचे घरी येणार, हें खाचित वर्तमान आहे घरकड सारी फळज सोपस्ताना बगैरे बाभुळगांवचे मार्गे जाणार याप्रों वर्तमान आहे बयाजी निरमळ्याचे गाडीवर खोलगट सवा पाठविला त्याचे पावळीयाचे उत्तर आलें नाहीं ते त्याहावे बहुत काय लिहिणें ? हे विज्ञापना सेवक अंताजी भोंडदेव सां नमस्कार

पत्रांक ५१६

भी

१७२२ पौष वद्य १३

राजभियाविराजित राजमान्य राजभी बाजीपत स्वामीचे सेवेसी —

पोष्य गगाघर गणेश साष्टांग नमस्कार विनंति उपरी येथील कुशल ता पौष वा १३ पावेतो यथास्थित जाणून स्पर्कीये लिहीत जावें विशेष हुद्दी तीगा दावाची रवानगी केली ते येथे सुस्वरूप पावले आली यावे समय माणसें गाडली ठेविली कालपासून इकडे पेंढारी, निगा शिंदे, याची भाषई दाट उठली मागानगराकडे जाणार दहापांच कोडीं स्मार पेंढारी आटळसे, अशी भाषई दाट खोलतात समय राहिलो मुसरीइ काम जरूरीचे, याजमुळें गुंता माहला गाडली माणसें ठगीच ठेवावी, तर हुद्दी रागे भरास, जाणून माभारी पाठविली आहे अमावास्या साल्यावर येथूच माणसें घेऊन येतो हुद्दी मार्ग लक्ष्म नये आजच निषणार होतो परतु दोषा चापांनीं मोठे घातले

व दुसरें काम जरूरीचे प्राप्त जालें. सगळ राहिलों. तुह्मीं रागे भरू नये. बोढी-मुळे काहीं सुचत नाही. तुह्मापार्शीं येऊन येथें लठीकवाद कोठवर घ्यावा. तुह्मास सर्व ठावकेच आहे. तुह्मी तेथे घाबरू नये. पेढारी आपले तिकडे येत नाहीं. वरकड मार, यजमान तेथे आले आहेत. फार मर्जी सरक्षावी. राजश्री बाळाजीराव व काशीनाथराव मराठे याचाही समाचार घ्यावा. त्याची मर्जी खुष ठेवावी. तुह्मास येथून सरजाम दाळतुरीची वजन ८।३१, हरभण्याची ८८१ दीडपाव, सालमिश्री ८८८९, १ व दादानी दिला ३१, रोख, बापूबरोबर पाठविले आहेत रु. वीस हे घ्यावे. उत्तर पाठवावे. पौषआकार जाला. तुह्मास कळावे. महारास मगळवारचे पाहोस दिले आहे. बहुत काय लिहिणे ? हे विनति. पुण्याहून राजश्री पताची स्वारी येणार, असें वर्तमान तुमचें तेथें आहे, हणून दादा सागत होते. यजमानस्वामींचे पत्र नाहीं. तिकडे आणखी काय वर्तमान असेल ते लिहून पाठवावें. हे विनति.

पत्राक ५१७

श्री.

१७२२ माघ शुद्ध ११

श्रीमत राजश्री नानाजी स्वामींचे सेवेसी:—

विद्यार्थी परशुरामभट धर्माधिकारी साा नमस्कार विनती विशापना येथील कुशल जाणून ताा माघ शुद्ध ११ पर्यंत यथास्थित अते. विशेष. परवा जिवता दळयाबरोबर पत्र पाठविले तें पावलें. पुण्याचे पत्र पाठविलें ते तिळाच्या पिशव्या नव, मल्हारपत कुळकर्णी याचे माणूस पुण्यास गेले, त्याबरोबर पाठविली. कळावे. राा दवलतराव शिंदे निबदेहरे येथे आला, हणोन वर्तमान आहे. खचित आला. पुढें पुण्यस्तभाची आवई आहे. बाहेर अफवा ऐकतों कीं, खटला राहोरीचे मुक्कामीहून पुणताब्याकडे रवाना करून, सडा तिरस्तळीकडे येणार. ऐसें लोक बोलतात. वरकड सर्व मजकूर यथास्थित आहे. देवीचंद वाणी आपणाकडे आला आहे. राजश्री व्यकटरावजी गाडापुरकर आपले गावीं बावनपागेचे गर्दीपासून आहेत. ते मुलीचें लग्न येथें करितात. त्यास राजश्री शिवरामपत तात्याचा वाडा च्यार दिवस लग्न करावयास जाग, प्रशस्त आहे. याकरता त्याची परवानगी पाठऊन द्यावी. आ + + नारोपतास सागून त्याची चिठ्ठी पाठऊन द्यावी. वरकड नवल विशेष जालियास लिहून पाठऊ. बहुत काय लिहिणें ? हे विशासी.

महाराजाचे सेवेसी मल्हार रामचंद्र कुळकर्णी साा नमस्कार. लिखितार्थ परिसोन लोभाची वृद्धी असावी. हे विशासी.

राजश्री विनायकबापूस साा नमस्कार.

पत्रांक ५१८

श्री.

१७२२ माघ वद्य १

श्रीमत राजश्री नानाजी स्वामींचे सेवेसी:—

विद्यार्थी परशरामभट धर्माधिकारी सा नमस्कार विनंती विज्ञापना येथील
 खेम सा माघ वद्य १ पावेतो आपले कृपेकरून वर्तमान यथारिथ्य असे
 विशेष काल पत्र आपले आले लिहित्याप्रो वेवीस सा ब्रह्मभटजीपासून
 घेऊन, देवीचंद मारवाडी यास देऊन, त्याची पावती घेतली सा दौलतरास
 शिंदे देयठाणीहून वृत्त करून, आज कासारवारीचे मुकामास गेले याप्रो
 वर्तमान आहे वेा सा परशरामनाना टोंके प्रवरासगमकर यास शिंदे यांचे पत्र
 आले होवे त्यावरून ते लष्करात गेले विरजीवि गणोबाही आज शिंद्याचे
 लष्करात सा मनोहरपतआपाच कामानिमित्त गेला आहे एका दो रोजां तो
 आला झणजे सविस्तर वर्तमान कळेल त्याप्रो लिहून पाठऊ आज वर्तमान
 ऐकिले की, किल्ले नगर शिंद्यानीं सरकारांत भीमसास विस्हे कामकाज कि
 त्याचे सरकारानून सा यशवतराव सुभेदार यांकडे सांगितले, झणोन आज
 तिसरे प्रहरपासून वदता आहे मोहन ठेवी गांवांतून गेला झणोन आपणास
 कळले त्यावरून आपण लिहिले त्यास, त्याचा बाप घामोरीहून आला त्या-
 करता तो बापास घेऊन देवदर्शनास सेडिवघे यास गेला होता तो काल
 गावास आला कळाले हुर्बापेठ्या १ व टाहाळ कडचे २ पाठविले आहेत
 पावतीळ बहुत काय लिहिणें ? हे विज्ञाती

सेवेसी महार रामचंद्र कुळकर्णी सां नमस्कार लिखितार्थ परितोन हो
 भाची वृद्धि असावी हे विज्ञाती

रा रा विनायक बापूस उमयताचा नमस्कार पांघुरणें व नमार पाठविली
 ते पावली हे विनंती

पत्रांक ५१९

श्री

१७२२ माघ वद्य ४

भ्रमित राजभी नानाजी दीक्षित यां प्रति —

परभामभट धर्माधिकारी सां नमस्कार विनंति उपरी येथील खेम सा
 माघ या ४ इधुवासर जाणून मुस्तरूप असो विशेष भीमत राजभी बापू
 यांची लमाकरितां मूळपिठी आली की, अगत्य अगत्य यावे असें सा
 आहे वेा सा परभाम नाना शिंद्याच्या लष्करांत गेले होते, ते गांवास आ
 ले भेटही निवळही नाली नाहीं। आणीलहि दादावीस ब्राह्मण गेले होते
 त्यांस दक्षणा विठ्ठलपत बापूनीं देऊन घाटे लाविले असामीस दोन रुपये
 देऊन घाटे लाविले परभामभटासहि पंपणास सा मिळाले सा महाराम
 होळकर सुभेदार यांचा पुत्र समागमेच आहे जोट, निघाण, वेगळाच चालत
 असतो लष्कर दर मुत्त गेले यन्त्राणपुरापावेतो मुक्काम होत नाहीं + + + +
 भीमत पुण्यास आहे पत्रांच्याचे यादघांत आहेत सरकार वाङ्मयांत अद्यापि
 गल नाहींत लष्कर गारविरावर आहे पुन्हा लष्करांत भेजार ऐसी यदता
 आहे बाहेर स्वारी निघणार ऐसे ऐकिलिपांस आले, + + + हे विनंति,

पत्रांक ५२०

श्री.

१७२२ माघ वद्य १०

श्रीमत् राजश्री नानाजी स्वामींचे शेवेसी:—

विद्यार्थी परशरामभट धर्माधिकारी सा नमस्कार विनंती विशापना ता। माघ कृष्ण १० पो आपले कृपेकरून यथास्थित असे. विशेष, इकडील वर्तमान बाळोजी कुजर याचा बधू पागे मौजे निवरी पाचेगांवचे मुक्कामी आहे. पुढें गगातीरास अठ पधरादिवस कालक्षेप करणार. सिवारची कही करितो. राजश्री शिवराम जोशीबाबा पुण्याहून काल गनवारीं प्रातःकाळींच टोंके यास दाखल जाले. त्यानीं पुण्याचे वर्तमान सांगितलें व चिरंजीव आणानीं मौजे शेवल्यास कारकून पाठविला. त्यानीं सांगितले कीं, श्रीमत् शिवरात्रीस भिमागळी जाणार. तेथे श्रीमत् अमृतराव साहेबही येणार. उभयताचे भेटी होणार. आणानीं लिहिलें कीं, अमृतराव थत्ते याचा हिशेब व पत्रे पो ते पावले. त्यावरून त्यास तगादा केला. त्याचे ह्मणणे कीं तूर्त ऐवज नाही. त्यास, आह्मी पुढेंही उद्योग करीतच आहोंत. या प्रमाणें लिहिलें. लग्नासही येत होतों, परंतु कुजराचे पागेचे गडबडीकरिता राहिलो. वरकड वर्तमान सर्व यथास्थित असे. सरकारचाकरीस सावध आहोंत. कामामुळें कितकित सतोष असतोष आहे. आमचे लक्ष स्वामींचे पायाशीं, अतर तिळभर नाही, येविशीं खातरजमा आहे. आह्मीही एखादी गोष्ट करू ती खातरजमेचीच करू. आह्मास पुण्यास चिरंजीव आपानीं बोलावले. परवा चिरजीव यशोबाची रवानगी केली. तेव्हाच बेत होता. परंतु आपली आज्ञा घेतली नाही ह्मणोन राहिलों. आता शिवरात्र जाल्यावर जावें लागतें. आपली भेट जाली. यावर जाऊ. राणूजी हवालदार समक्ष आला आहे. यास रानचे रखवाली-विषई ताकीद करावी. महारपोर परवानगीशिवाय आणू न पावे. आमचा दाब ठेविल्यास सरकारचाही दाब रहातो. बहुत काय लिहिणें हे विनंती.

शेवेसी मल्हार रामचंद्र कुलकर्णी सा नमस्कार. लिखितार्थ परिसोन लोभाची वृद्धी असावी. आह्मास सर्व आधार आपले पायाचा आहे. लिहावे असा अर्थ नाही. सर्व प्रकार माझे चालवणें साहेबास आहे. हे विज्ञाती.

पत्रांक ५२१

मसुदा.

श्री.

१७२२ फाल्गुन शुद्ध.

श्रीमत् राजश्री पत्रप्रधान यासी:—

प्रती लक्ष्मीनारायण दीक्षित कृतानेक आशीर्वाद येथील क्षेम ता। फाल्गुन शुद्ध + पावेतो मुकाम औरंगाबाद येथें आपले कृपेंकरून कुशलरूप असों. विशेष. राजश्री जिवाजी यशवंत बावनपागे फौज सुद्धा कायगावीं शुद्ध ३ रविवारी येऊन राहिले. त्याचे मागे पेंडार एक हजार दुसरे दिवशीं आले. त्यांची व याची लढाई जाली. पेंडार चारपाचगें जखमी व दोनगें ठार

यावनपागे यांणी केले पेंतारास तीन कोश हटविले मागाहून कपू पळटणें व तोफा घेऊन आला त्यानें तोफा सुरू केल्यावर, मिवाजी यशवत पौगसुद्धा गंगापार उतरून गेले नंतर कपू व पेंतार कायगावावर मुकाम करून, पेंता त्यानें गांवात छट केली ब्राह्मण आदिकरून सर्वत्रांस वस्त्राहरण जालें ! भी कुपेंकरून बायकाची आवळ घ सीगा रामचंद्र दीक्षित याचा व आमचा घाडा घेसे दोन घाडे मात्र निरोपद्रव राहिले खरकड कायगावासच पेंता त्यांनीं उपद्रव केला हा ईश्वरीसोम ! असो ! सर्वगेल्याची खीत नाही आपले प्रतापेंकरून मागती सर्वत्रांस प्राप्त होईल वर्तमान भुत असावें झणोन लिहिलें आहे विशेष काय त्याहायें ! लोभ असो घावे

कोल्हापूर

पत्रांक ५२२

भी

१७२२

राजभी येसाजीपतआपा स्वामी गोसावी यासी —

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य केहाकित शिवोजी जगधाप मुकाम कर वीर सां दंडवत विनति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लेख नास आशा करावी विशेष आझाकडील वर्तमान तर मातुभी याईसाहेबां चा व कागलकरांचा बिबाड जाहला पौप शुद्ध अष्टमीस आझाकडील फौज तयार होऊन कागलावर गेली होती तों कागलकरांहि जमावसुद्धा बाहेर पडले मग त्याची आमची दहादह जाहले, परंतु काहीं गुप्त जाहले नाही प्यार घटका ठमें राहून फिरून कागलास गेले त्यांचा जमाव दोनसो स्वार व प्यारसो प्यादे असो आहे बडिछास कळावें, झणोन लिहिलें आहे दुसरे वर्तमान, तरी शुभा ८ अष्टमीस कागलकरांनीं याईसाहेबाचा मामा ! गुरूं मारून नेले दोनसो गुरे व मैठरे पांचसो असो नेले गावातील माणसें जलमी पांचसात व ठार एक पडला कागलकराकडीलही थोडे बहुत जाहले आमचे प्यादे रुईस तीसपसतीस पाठऊन दिले आहेत रुईची फार आवाह आहे आपलें पत्र आल्यावर राजभी भगवतपतासहि हटकिलें त्यास, त्याणीं उत्तर दिलें कीं राा विसाजीपतआपा आले झणजे काय तें सांगू बडिछीं लिहिलें होतें कीं, पौजेस साऊन राहायाचें प्रयोजन नाही त्यास, त्याणींहि थोडें बहुत पोटास दिलें आपण सुप्याकडील घावे लिला त्यास, विकडील शाह मातयर असला तर, तसेंच लिहून पाठवणें, झणजे आमी निकाल काहा झून येऊ नाहीतर, चार दिवस तह झणोन जरूर राहूं बहुतकरून आण्णा आले झणजे तेहि निरोप देतील बहुत काय लिहिणें ! हे विनति

सेवेसीं माळाजी गंगाधर सां नमस्कार. लिला प्रसिजे बडिछीं आधींवांद-पत्र पाठऊन परमर्प केला पाहिजे हे विनति

पत्रांक ५२३

श्री.

१७२३ चैत्र शुद्ध ३

वेदशास्त्रसपन्न राजमान्य राजश्री लक्ष्मीनारायण दिक्षीत
स्वामीचे सेवेसी:—

विद्यार्था यशवतराव महादेव सा नमस्कार विनति येथील कुगल ता चैत्र शुद्ध ३ जाणुन स्वकीय कुगल लिहित असिले पाहीजे. विशेष. तुझी पत्र पाठविले ते पावले. राा जिवाजी यशवत याचे व कपूचे दग्यातून कायगावकर याची तसनस बहुत जाली, हाणोन विस्तारे मजकूर लिहिला, तो सविस्तर कळला. ऐशास, ईश्वरी क्षोभ ! त्या गोष्टीस मनुष्याचा उपाय राहिला आहे, असा अर्थ नाही. साराश, दग्यापूर्वी निघोन सातान्यास जाऊन राहिला ही गोष्ट फार उत्तम केली. कायगावकर ब्राह्मणाविशीं श्रीमत राजश्री दादास सागावें. साहित्य होईल तेथवर करावे, हाणोन लिहिले. त्यास, साप्रतचे दिवस सर्वास काळजीचेच आहेत. त्यात ही सबड पाहून सूचना करितों. चिरजीव नारायणराव याचें लग्नकार्य फाल्गुन वा अष्टमीस उरकून घेतले. आपणास कळावे. बहुत काय लिहिणें ? लोभ असों दीजे. हे विनती.

पत्रांक ५२४

श्री

१७२३ चैत्र वद्य ५

श्रीमत राजश्री नानाजी स्वामीचे सेवेसी:—

विद्यार्थी परशरामभट धर्माधिकारी सा नमस्कार विनती विज्ञापना. येथील क्षेम ता चैत्र वद्य ५ भृगुवारपर्यंत वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. आपण गेलियावर काल गुरुवारी पेढारी कपूची गडबड बहुत जाली. राहोरीचे मुक्कामी बुधवारी होणे. गुरुवारी कूच करून खडाळ्यास, नजीक पुणताचे, येथें मुकामास गेला. कोन्ही हाणू लागले कीं, आपलें गावावरून येतो हाणून तिन्ही गाव बहुत घाबरले ! श्रीमत ती तात्यानीं मातोश्री माईस व आपा वगैरे मडळीस गाणगापुरीं वाटेस लाविले होतें. पाठऊ नका हटले. परंतु त्याचें धैर्य पुणेना, म्हणोन वाटे लाविले. मग सायकाळी सागती आणिले. वाणी याचे हिशेव एकदो रोजा तयार करून पाठऊन देतो. तूर्त वेलदारास खर्चाची फार अडचण आहे. या करता तूर्त बाळा गुरुवाबरोबर अगत्य दहा रुपये तरी पाठवावे. अनमान न करावा. आपले वाट्याचा कडबा एकादो रोजात वसूल करतो. तात्याकडील त्याजकडे पोहचवितो. सातान्याचा सातान्यास पाठऊन कळावे. बावनपागे यासी व जरीपटके व पानसे वगैरेसी लढाई जाली. बावनपागेचा मोड होऊन, तमाम बुणगें लुटलें. बावनपागे सडी फौज पाच सात हजारानसी निघून गेला. याप्रों वर्तमान जालें. बहुत काय लिहिणें ? हे विनती.

स्वामीचे सेवेसी मल्हार रामचद्र कुळकर्णीसा नमस्कार लिखितार्थ परिसोन लोभ करावा. वाणीयाचे हिशेव व तगटाची वाटणी तयार करून पाठवितो. हे विनती.

पत्रांक ५२५

भी

१७२३ वैशाख शुद्ध १०

वेदशास्त्रसंपन्न राजमान्य राजभी नाना दीक्षित स्वामीचे शेषेची —

विद्यार्थी गोविंद भिकाजी गडबोले कृतानेक सां नमस्कार विनती येथील कुशळ सा वैशाख शुद्ध १० पर्यंत आपले कृपेकरून मुक्काम करवें पुजें येथें सुखरूप असो विशेष आक्षी पैठणाहून सडे होऊन निघ लों हो क्षेत्र वय एकादशी गुरुवासरि सुरक्षित पावलों मार्गी पेंढारी धगेरे यांचे दगे पूर्वी होते, ते निवारण आहले इतक्याकरितां मार्गाची निभावणी निर्वेध जाहली पानशे व पुरंधरे पौजेसहीत वाळकीच्या समोर होसे त्यांचा उपद्रव कहीचा मात्र घरकड किमपि नाहीं + + + आता दिवसेंदिवस सुविता दृष्टीस पडत चालली आहे पेंढार धगेरे खानदेश प्रांती गेलें आता सरकारची मात्र पौज पारने राजवळ आहे + + + यिठोनी होळकर, येशवंतराय होळकर यांचा यधू, हजार दोन हजारानिशीं निराळा फुटून, मुल्खांत दगा यहुत केला गांवचे गांव उज्याड पाडिले परंतु हल्लीं धोडोपठ गोखले यांचे धिरनीवांनीं काढू करून पुण्यास पाठविला त्यास मार देऊन हत्तीचे पायांशीं वैशाख शुद्ध चव्थ र्शीस बाधोन मारिला घरकड मजकूर यथास्थित आहे भीमंत राजभी बाबा साहेब यांची स्वारी छौकरच अनस्थानी निभावयाचा वेत आहे च्यातुर्मास पास तिकडेस होईल, असा वेत आहे शेषेची भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ५२६

भी

१७२३ अधिक ज्येष्ठ वय १२

शेषेचीं विनति सेवक सदाशीय आपाजी चरणीं मस्तक ठेऊन शिर सांशंग नमस्कार विज्ञापना सा अधिक वय द्वादशी मुा अष्टे स्वामीचे कृपेंक रून सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष अधिक पौर्णिमेचें पत्र स्वामी स छिहिलें आहे तें पावलेच असेल येथील मार तर मिरलां याचा भाचा बमशेरलां व शामहमदलां पठाण याणीं अक्रा हजार रों खडणी घेऊन आणि माहालापासून गांव गांव खडणी करून पधरा धीसपर्यंत ऐवज नेला देवी पुन्याचे जवळ जाऊन काम करून गांव जाळून टाकला खडणी यजद माहा छची ठरली होती, तिचा ऐवज पाठविला शिंयाय आणली ठेऊन घेतला असता नेल्या आहेत, सोडू देत नाहीं माहालची खरायी यहुत केली छावणीचे दिवस एक एक या गांवचे निखुक बैल एक राहिला नाहीं दाणा वेगळे गेले रयतेची या घेलेस यहुत खरायी जाली खातरजमा करीत आहेत काय छावणी होईल ती खरी पेंढारी यांचे स्यार त्याचे पौजेतूनच काहीं माहालात रसयालीस चालीस आणिली आहेत पेंढारी यांचे पौजेचा जमाय यहुत जाला आहे मीरखान यांची व होळकराची पसे त्यास आणिली परंतु खातरेंत पत्रें देविनात व धूम मनस्थी करू लागले याजकरितां त्यांची योलाययाकरितां येथून मीरजीस रों बापूजी गोविंद कमायिसदारांनीं पाठविले

होते. त्यास काहीं ऐवज वावा असे ठरऊन स्वार च्याळीस माहालात रखवा-
लीस आणिले आहेत. ऐवज ठरला तो आपणासीं समजला नाही. किती
ठरला असेल तो लिहून पाठवीन. सुज्यालपुरचे वर्तमान रो वावूराव वावानी
लिहिलें आहे. सविस्तर कळेल. जमशेरखा पठाण याची फौज शिकारपुर पर-
गण्यात गेली. त्या वेळेस येथून पागे, गावशिवदी, सवार कसव्याकडे पाठ-
विली. पाचचार दिवस तेथें सरजाम राहिला. पुढे फौज निघून देवीपुन्याकडून
गेली. शेवेर्मा विनती. सेवक सदाशिवचरणीं मस्तक ठेऊन शिरसा नमस्कार
विज्ञापना. शिवदीची खानगी अष्टयाम तेथून माघाशि केली. पागा दोतीन
दिवस राहिली. तेव्हाच ही रो रामराव आपाजी देईनात. हाणां लागले.*

पत्राक ५२७

श्री. नकल.

१७२३ ज्येष्ठ शुद्ध ३

वेदनुर्ता राजमान्य राजश्री परशरामभट नाना व समस्त व्रत लक्षण क्षेत्र
प्रवरासगम स्वामींचे सेवेर्मा:—

सेवक च्यवक्रभट सभारजक मुा घेजापुर साा नमस्कार विनती उपरी
येथील कुशल ताा जेष्ठ शुद्ध ३ दोनप्रहरपावेतां मुकाम मजकुरीं सर्व मडळी कुश-
लरूप असो. विशेष. आपणापासून स्वार जालो ते मुा मारी दोनप्रहरी
पावलों. यानंतर लष्करचें वर्तमान तरी फत्तेसिंग माने याची फौज आठ हजार
आपरखुल येथें आहे. मोगलाईत काहीं उपद्रव नाही. शिंदे याची टाणीं
उठोन आपले टाणें वसवितात. वेरुळाकडे दोनतीन हजार फौज टाणे वसवा-
वयासीं गेली आहे. तिच्या शोव करून वनलें तर वेरुळाकडे होऊ. इकडील
फौज तूर्त काहीं आपल्याकडे येत नाही. वेरुळाकडील बातनी राखीत जावी
धामधूम विशेष काहीं दिसत नाही. एखादें पत्र जोख्यास पाठवावे. तिकडोन
वदोवस्त जात्यास उपयोगी पडेल. आपल्याकडील सविस्तर वर्तमान ताा लीा
पाठवणे. स्वस्थ असावे. कळावे. बहुत काय लीा ? कृपा लोभाची वृधी
करीत जावी. हे विनती.

ताा. हेंच वर्तमान टोंक्यास कायगावीं पावते करणे.

पत्राक ५२८

श्री.

१७२३ आषाढ शुद्ध १

श्रीमत राजश्री नानाजी स्वामींचे शेवेसी:—

विद्यार्थी परशरामभट धर्माधिकारी साा नमस्कार विनती विज्ञापना येथील
कुशल ताा आपाढ शुद्ध १ परियेंत आपले आशीर्वादेंकरून वर्तमान यथा-
स्थित असे. विशेष. राा सरजेराय घाटगे जामगावास आले. हे दृष्टीनें माणसे
पाहून आलें. बहुतकरून इकडूनच जावयाचा बोलवा आहे. काल प्रवरास-
गमकराचे पत्र आले कीं, आमचे येथील च्यार ब्राह्मण जामगांव पावेतां जा-

* पुढील वद गहाळ.

सात, वृक्षाकडील कोणी पाठवा त्यावरून दोघां चघघांस विस्मारलें परंतु कोणी जावयास सिद्ध होईना मग चिरजीव गणोबा आज पाठविले ते आज प्रघरासगर्भीच राहिले उदरक तिरस्थळीं मिळून दाहापाच ब्राह्मण जाणार वौ शास्त्रसंपन्न रा शास्त्रीबाबाही पुण्याहून उदरक जाणार याप्रमाणें वर्तमान आहे सरजेरायाची आवई इकडून जावयाची फार आहे घाटेनें मोठी धूम करतो ! कदाचित् इकडून आला तर न्यार रुपये खर्चवेंच पडला, तर कैसी तमघीन करावी ! येथील विचारें तर सर्व ध्यानातच आहे त्यास, जैसी आशा येईल तैसी वर्तणूक कैसी जाईल भीमत अमृतराव साहेबही सातळपाथळेया घर पुणवान्याचे सुमारे आले आहेत इकडे सुभानखाही सेवगावचे ल (ग) त्यास आहेत याप्रमाणें वर्तमान आहे पुढें होईल तें लिहून पाठऊ दुसरे पुण्या कडून जरीपटका घेगे पांचन्यार हजार पौस गारदोंडची नदी उतरून याचे मार्गे आले भीमत मोहोर्तानसी बाहेर निघाले ! डेरा गारपिरावर दिव्हे पुढें विशेष वर्तमान आदळल्यास सुन्नरत लिहून पाठऊ हे विश्वासी

पत्राक ५२९

भी

१७२३ आषाढ शुद्ध २

भीमत रामभी नानाभी वडिलाचे सेवेसी —

अपत्ये विनायकाचा साां नमस्कार विशापना येथील कुशल ता आषाढ शुद्ध २ पो वडिलाचे आशीर्वाद यथारिघत असे विशेष येथे सरजेराय याचे दंग्यामुळे लोक मयामीत झाले आहेत आपले पुण्यानें ईश्वर काय पार पाडील तें खरें ! बहुत काय लिहिणें ! लोम करावा हे विशापना

पत्राक ५३०

भी

१७२३ आषाढ शुद्ध ४

विद्यार्थी गोपाळमठ दामले सा नमस्कार विशापना ता आषाढ शुद्ध ४ मगळघार पावेतों खेम असों विशेष पत्र पाठविलें तें पावले सरजेराय महा मुष्ट ! कायगावचे मार्गे आल्यास विश्वास नाही ! या अर्थी सातारियाहून भा जी वगर आली ती व कायगावची भाई सा करायी व एक मजस मार्गच आहे तीं गुरे रवाना करावी, झणोन लिहिले ऐतियास, सरजेराय कास पावेतों जामगावीच होसा नेयासे घेगे महासची चुकोटी सोनईस बाणाभी शेळ्ये यानकडे ठरावयासी सांगितली त्याजवरून नेघासे घेगे महासची खंडणी पंचघीस हजार सो ठरले ऐसे परस्परें वदतेनें ऐकतों गांढापुरीहून याळाजी येथवत याचे कनिष्ठ चिरजीव गेले आहेत तिरस्थळींचे योरुणें सास्यास सोईचें पडेल याप्रों पत्र सोनईहून काणी राहस्यानें प्रघरासगर्भी

• येथे सा आहे, ना नाही झाले—सा—सी अशी अधरघटिका १७२३ पासून पुढें दृष्टीस पडते, तत्पूर्वी प्राय जाले—सी—सा अशी अधरघटिका असे

पाठविलें. त्यावरून टोकेकर व प्रवरासंगमकर व आपले येथील गणोबा धर्माधिकारी सिद्धू गार्डेकवाड सोनईस गेले आहेत. तेथील बातमी आज सायकाळपावेतो येईल. त्यावरून कूचमुकामाचे वर्तमानहि समजेल. कोणत्या मार्गे जावयाचा रोख, हेंहि समजेल. त्याअन्वये आशेनुरूप वर्तणूक करावयाची येईल. बहुधा नेवासे व गाडापूर या माहालाची चुकोती जाली, त्या अर्थी आपलाले माहाल चुकऊन ब्रेलापुराहून मार्ग निघाल्यास काढतील, असे भासतें. याऊपरे न कळे. + + + हे विज्ञापना.

पत्रांक ५३१

श्री.

१७२३ आषाढ शुद्ध ७

श्रीमत राजश्री नानाजी स्वामीचे सेवेसी:—

विद्यार्थी परशरामभट धर्माधिकारी साा नमस्कार ताा आपाढ शुद्ध ७ मृगुवार प्रहरदिवसपर्यंत वर्तमान यथास्थित असे विशेष. काल आपणाकडे पत्र पाठविलें. त्यावर दोप्रहरा सा सरजेराव घाडगे याची स्वारी प्रवरासगमीं दाखल जाली. अगोदर कपू पुढें आला. त्याची कही प्रवरासगमात गेली. त्यानीं लाकूडफाटा वगैरे फार गर्दी केली. पाचचार घरे झोवाडले. दोचव घरचीं पाघरणें, भाडीं, वस्तभाव वरचेवर हातीं लागले ते नेली. त्यावर खासा स्वारी आलियावर, चाळीस तुरुक स्वार रखवालीस देऊन, कही मारून काहाडली. नंतर वो सा बाळभट आपाचे भेटीस गेले. भेट घेऊन हात जोडून उभा राहिला कीं, तुमची आज्ञा होईल तर बसेन. मग आपा बसा ह्मणाले, तेव्हा बसला. भोजन आपाचे घरींच जाले. त्यावर आपानीं सागितलें कीं, कालेगावास गगा उतरावयास जावे. नावाहि दोनचार तिकडेच आहेत. तेव्हा, त्यानें कबूल तर केले. व लखमापूर, वरखेडे, कायगाव टोंके, प्रवरासगमास पाचागावास काडीमात्र उपसर्ग न करणे. तेव्हा त्यानें कबूल तर केले. परंतु कपूचा आग्रह आहे कीं, याचघाटें उतरावें. नावाहि सावखेड्यापर्यंत काल आल्या, ह्मणोन बातमी आहे. पुढे रामडोहाचे खडकावरून नाव चालत नाहीं. आज पाणीहि दोन हात उतरले. त्यापशीं नाव तर खडकावर चढणारच नाहीं. मग नाववाल्यानीं युक्तीनें चढऊन आनलियास उपाय नाहीं. परंतु बहुतकरून कालेगावास जाईलसें दिसतें. परंतु कपूचा आग्रह आहे. अलीकडे उतरल्यास फार खराबा करतील. काल प्रवरासगमकरास जभर सो खर्च पडला. शिवाय, तुरुक स्वारास चाळीस सो पडले. ते सरजेरावाने आपले जवळून दिले. पुढें येथेच उतरावयाचा वेत जाला, तर सर्वांचें मानस कीं, दोन तुरुक स्वार आणावे. + + + आज पलीकडे सहश्रभोज्यन करणार. दोनतीन मुकाम आहेत. मागाहून नवल विशेष वर्तमान जाल्यास लिहून पाठऊ. + + + गावातील लाकूड व.....पूल तोफास नावेंत घालायाकरिता नेतील. धूमहि करतील. परंतु आपण चिंता न करावी. उतरणें फार करून येथे होईल.

पत्रांक ५३२

भीमज्ञानन

१७२३ आषाढ वद्य ३

पैवस्ती आषाढ वद्य ५

विद्यार्थी गोपालभट्ट दामले सां नमस्कार विनंती येथील खेम सा आषाढ वद्य ३ मंगळवार, दीडप्रहर दिवस, पाघेतीं यथास्थित असे विशेष सजेराय घाटगे पौससुद्धा कूच करून आस सेंधूरयायास गेले कूच कालच होणार होता परंतु आरय चाकरीस होवे, त्यांची तलस चढली होती, सयस अडून बसले नंतर तहरह होऊन, तलयेचा फडशा करून दिलहा आणि रुकसत केले याजमुळे काल राहिले आज पौससमेत गेले गांवांतून वेगारी माणसे पचधीसरीस गेले आहेत मळ्यातील सालयकडबल यांचले सर्व ईश्वरकृपेने व कैलासवासी नानांचे पुण्यप्रसापे करून पार पडले जात्या दुष्टच ! यत्ना विश्वास आबालवृद्धांस नवसा परंतु भीरामेश्वरकृपेने पार पडले ! बैल साता प्यास आहेत, ते उदईक चंद्रोदई तेथून राा करावयासी आशा घ्यावी झणजे येथे घ्यार घटका दिवसास पावतील + + + हे विनंती

पत्रांक ५३३

भी

१७२३ आषाढ वद्य ३

पैवस्ती आषाढ वद्य ५ बुधवार.

भीमत राजभी नानाची स्वामीचे सेवेसी —

विद्यार्थी परधरामभट्ट धर्माधिकारी सां नमस्कार विनंती विज्ञापना सा आषाढ वद्य ३ मंगळवार प्रहर दिवसपर्यंत वर्तमान यथास्थित असे विशेष रा सजेराय बापू घाटगे यांचे कूच कालच होणार होतें परंतु कांही आरयांचे तंट्यामुळे काल मुकाम जाला कालच मोठे विघ्न होतें यावनपागे याचे मां बड होतें आरयांसी व त्यासी कटकट लागली होती सेवटीं आरयांनीं का घेऊन आपले जवरीनें रात्री निघून गेले आज रा सरजेराय बापूंचेही कूच करून सेंधूरयाघेयास मुकामास गेले धरकड सविस्तर वर्तमान लिहून पाठऊ यहुत काय लिहिणें ! हे विज्ञापना

पत्रांक ५३४

भी

१७२३ आषाढ वद्य १२

यादी नारायण बाबूराय बैद्य यास नागपुरास कामगिरीस पाठविलें त्यास, शा छ २९ मोहरम सन मयातेन ता मोहरम अखेर सन इहिदे मयातेन पाघेतीं मारीनेलेख गुा तीन्ही नमासर्चांची यादी अल्हादिदा आहे त्या यादीस शिल्लक निघाली आहे तें म्हा इसने मयातेन व अलफ

सा

५८६८॥

सा

यासी सच

११६४ बाबूराय विश्वनाथ बैद्य यांस पेशजी

नागपुरास भोंसले याजकडे पाठविलें होतें. त्याजबराबर सरकारचे खासबरदार व उटें वगैरे होतीं त्यास झा छ २८ रो वल सन इहिदे तिसैन ताा छ १६ जिल्काद अखेर साल सन खमस तिसैन पावेतो खर्च जाहला तो बाा यादी देवावयाची. छ १६ जिल्हेज सन सबा तिसैन विा परशराम रामचद्रः—

सा ३४२०

पौा वजा खासबरदार द्दिा हाय यास तैनाते प्राा एक माही कापड आख पावावयाचे त्याबाा दर सा चार आख प्राा नक्त ल्याहावें. ते अडीचपटप्राा नक्त खर्च लािा आहेत त्यास, नक्त चौपट प्राा किंवा अडीचपटप्राा द्यावयाचे याचा दफतरचा दाखला निघेल त्याप्राा पावावयाचे. सबब वजा सा

१०॥ जुाजी निकम द्दिा धारोजी भिकरे.

४५। द्दिा सोमाजी जाधव.

११॥ कुष्णाजी लोढा.

११॥ लबाजी खाडेकर.

११॥ हैबतजी भोसला.

१०॥ नरोजी यादव.

४५।

५६

बाकी सा

२५०४॥ नारायण बापूराव वैद्य कामगिरीस

नागपुरास पेगर्जी गेले होते. त्याजबराबर खासबरदार व उटे सरकारातून दिल्ले होते. त्यास झा छ १७ जिल्काद सन सीत तिसैन ताा छ २९ जिल्हेज सन तिसा तिसैन अखेर साल पावेतो खर्च जाहला तो

या याद देण्याची छ १ रो वल सन म
यातेन सा ४५३०

पैकी

सा

५८६८॥

नारायण बाबूराव वैद्य यांस रघोजी मोसले सेनासोद्देश्य सुभा यांमकहून
ऐवज पावला त्या पौ पांच हजार आठशें साडे आठसष्ट सा शिलक राहि
ली ते जमा धरून सदरहू यादी प्रा सत्त्व लिहून जमासत्त्व करणे
छ २४ रो वल आपाढ मास सन इसने मयातेन जमासत्त्व करणे

पत्राक ५३५

भी

१७२३ भावण शुद्ध ७

पो पत शुभा ७ शके १७२३

राजभियाधिराजित राजमान्य राजभी व्यकट रावजी स्वामीचे सेवेसी —
पो आबाजी नीळकट सा नमस्कार विनति येथील कुशल तागावत भावण
शुद्ध ७ पा वर्तमान यथास्थित असे विशेष आपण एक दोन वेळां पत्र पा
ठविलीं तीं पावलीं गांवाविशीं लिहिले त्यास, राजभी तात्याकडून असुर
दार आला त्याजका पत्र येयून पा तें पावलेच असल येयून कारकून सा
वाळाची गोपाळ मुसरद सेंदव्यास पाठविले त्याणीं होळकर याची व पायभी
पत—बाबा यांची भेट घेऊन गावचे वर्तमान सविस्तर सांगितले नारोगणेश
याचे चिरंजीव याचीहि भेट घेतली त्याणीं उत्तर केलें कीं, हे गांव बापाचे
इनामी आहेत राजभी येशवसरास होळकर यांणी जुळसाजी यास यांस दत्त
पुत्र देऊन सरजाम त्याचा त्याजकडे सागावा, असा करार केला आहे तेव्हा
इनामीगांव जरी सरजाम न दिरुहा तरी हे गांव त्याचे त्याजकडेस देणें प्राप्त
त्यांत रदकजीस नेमून भिडेस्तव कर यांस कर्म लाखी देणें आहे
तेव्हां गोष्ट घडत नाही गांवची मोकळीक होणें कठीण क्याचे भिडेस्तव
गांव दिव्हे ते पुण्यास राहिले पाप्रमाणें उत्तरे जाली काशीराव होळकर नि
चोन महेश्वरास गेले याप्रा वर्तमान आहे पुढें कर्तव्य तें करून कार्य होय तो
अर्थ करावा राजभी मिकाजीपत तात्या प्रसर्गी असते तरी काहीं साहित्य
करिते ते पुण्यास राहिले, तेव्हां गोष्ट थिलग पडली आझाकडील वर्तमान
तरी इतके दिवस शिंदे याजकडील उपद्रव होऊन माहाल छुटले गेले
त्यास हाती शिंदे याजकडील पौजमुखा पारनर्मदा जाहाले सरजेरायहि तापी
उतरून गेले शिवाकडील उपद्रवयेशवत होळकर इकडे येऊ देत नाही परंतु
जियामी येशवत शहा हमार पायदळस्वारांनिशी बोधागडाहून उतरून मोठा
दगा मांडवा आहे त्यामुळे गांवि बेचिरास, परें दारें जाळून मोकळी केली

पुन्हां दगा.....जाईल असा अर्थ ठेविला नाहीं. असो.....
अखेर श्रावण येतो. भेटीनंतर सविस्तर कळेल की, पहिला आहे तोच आहे.
कळावें. बहुत काय लिहिणे ? लोभ करावा. हे विनति.

पत्राक ५३६

श्री

१७२३ श्रावण शुद्ध ११

पौ छ ८ जावळ सन इसने मयातैन, भाद्रपद सुा कोपरगाव.

शेवेसी लध्मण आपाजी सा नमस्कार विज्ञापना तागायत छ ९ रारवर
पावेतों वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. ठाणसिंग याजवरोवर पत्रें, किल्यात
वाहेरील झाडून मडळी लोकसुधा आत आल्याचें वर्तमान लिहून पा, त्याव-
रून सविस्तर कळलेच असेल. महत्कार्य जाहले ! किंवा हस्तगत होणें दुरा-
पास्त होते. परंतु आपले पुण्यप्रतापे कार्यसिध्दी जाहली. अलीकडील वर्तमानः
जोतिवा निंवाळकर याजकडेस मोठाच अपराध. याजकरिता पायांत बेड्या
घालून कैद केला. व हाकोजी ना नादगीकर व गोंदजी व दादजी ना
पेडणेकर, येकूण असामी तीन यासीं बेड्या घातल्या. व लछीराम याचा भाऊ
आनदराम यास बेडी घातली. सदहू पाच असामींस बेड्या घातल्या. शिवाय
गोपाळराव बेड्याशिवाय कैद करून ठेविला आहे. बाकी मोठ्याच अपरा-
धाचे च्यार आा सुलतानराव, शिव सावत, गणोजी वाघ, गणोजी बोरकर
मोकळेच सव्या आहेत. त्यास, याचेपुढे कसें काय करावयाचें, त्याविशीं
सरकारची आज्ञा घेऊन लिहून पाठवावे. आज्ञाप्रमाणे पुढील कर्तव्य करू.
काल श्रावण शुद्ध १० दशमीस लोकाची हजिरी घेतली. गयाळ असामी
बाद घातली. व दोषी पचवीस तीस असामी दूर केली. आणखी पनाससाठ
आा बढलावयाची आहे. ती एकदमच बाद घालू हाटल्यास, ठीक नव्हे.
पुढे सोईसोईने जसें जसे दिसेल तसतसे करू. वाहेरील सवाशे लोक रायचद,
जुमाराभवकस व वारगोर, गोलदाज व किरकोळ आह्वाजवळ चौकी पाहाऱ्यास
आहेत. जिर्मीत पनास लोक आरबाचे आहेत. दुर्गाडींत जुमाजमादार पच
वीस लोक सुधा आहेत. बाकी शंभर लोक देहुडी व कचेरी मिलोन आठ
प्रहर जवळ असतात. किल्यातील ब्राह्मण सरदार याचे लोक व भंडारमडळ
व सजणार्जाराव याची अनुकूलता पक्केंपणें आहे. याउपर किल्याविशीं आपण
किमपि काळजी न करावी. सुलतानराव याचे वळण * बाळाजीपंत पटवर्धन
याजकडे आहे. सध्या दरवारी चाल बाळाजी पताची. यास्तव पारिपत्य तो
मोठेंच केलेंच पाहिजे. यास्तव सरकार परवानगी घेऊन उत्तर पाठवावें. त्या-
प्रमाणें करू. शेवेसी श्रुत होय. हे विज्ञापना.

* पुण्यात कवठीच्या आड्ड्यासमोरील पटवर्धनाच्या वाड्याचे मूळ मालक.
येथें थोड्या वर्षांपूर्वी ट्रेनिंग शाळा होती.

पत्रांक ५३७

भी

१७२३ भाद्रपद शुद्ध प्रारभ

पौ छ ८ जावळ सन इसझे, मुा कोपरगांव

पुा सां नमस्कार विशापना पाछापूरचें सांप्रत वर्तमान सरजेराव घाटगे यामकडून आपा देसाई निपाणकर यानकडे सांगितलें आहे आपा देसाई या जफडून निळकंठराव सणोन कमाधीसदार आहेत निळकंठराव, छिंगो केशव व बापू देशपांडे यांचे आस आहेत देशपांडे व कमाधिसदार एकलक्षाने चाळसात देशपांड्याचे व शेखमिराचें धांकडें तेव्हा देशपांड्याचें राहणें पा छापुर्ी होईना यास्तय, शेखमिराचें पारिपत्य करावें हा सर्वांचा मानस या स्तय, दोन हजार लोकांचा समाव केला शेखमिरास कळलियावर पहिले चारपांचवें लोक त्यामवळ होतेच हाली दोनघे नवे ठेऊन यांची त्यांची नवी छदाई झाली ! पहिले छदाईस शेखमिरा कचकरला दुसरे छदाईस निळकंठराव कचरले यामुळे देशपांडे मंडळी देशजीरुद्रसुद्धा पळून गोकामेस गेला दाहावीस माणूस ठार जाहाले एकादोघांचीं डोकीं मारिलीं एकास तीरमार करून मारिला पांच साहा आा कारकून अंकस्याच्या ठाण्यांत कमाधीसदाराकडून होते, ते घरून नेळे ते जिवानिधीं मारणार सणून बोली आहे मग यापुढें काय करील नकळे सांप्रत कितूरकर तीनप्यार हजार अमावा निधीं शेखमिरास सानुकूल जाहाले आहेत तेहां (यड ?) + + + + + मोठेंच जाहलें दाहापांच हजार फौज व सोपा (येऊन ?) + जयिटी व कितूर व शेखमिरा याचें पारपत्य करतील तेव्हां वस्ती होईल झाडून ताष्टका उर्याड पुढावा माझिला आहे तुझी पाछापूरची सनद पाठविणार तेव्हा सनदेनें अमल वसविणें अर्थ नाही सनद निषास्यास फौज इकडे येणार त्यास, सरकारातून ताकीद करवावी की, पाछापूरचें ठाणें स्वर्च न घेता वस ऊन धार्ये नाही तर, उगीच सनद घेऊन सरकारचा उपकार कामाचा फाय ? यामागे परशुराममाऊ मिरजकर यांची फौज या प्रांती राहून संस्थानिकांचीं पारपत्ये मालास करीत होते अलीकडे या प्रांतात दास अगदींच नाही, याप्रांती जालें आहे आपणांस कळावें सणोन लिा आहे शेयेसी भुत होय हे विशति

पत्रांक ५३८

भी

१७२३ भाषण वरा ५

पौ भाद्रपद शुद्ध १ शके १७२३

भीमत वेदशास्त्रसंपन्न महाराजराजभी सात्यासाहेय स्वामीचे सेवेसी —

विद्यार्थी येशवतराव दत्तात्रय व नारायणराव याळकृष्ण वृत्तानेक सां नमस्कार यिनती उपरी येथील क्षेम साा भाषण या पंचमी शुक्रवार जाणून स्वाामीचे आशीर्वादकरून स्वस्थ क्षेम असो विशेष कृपा करून आशीर्वादपत्र भाषण शुद्ध सप्तमीचें मुजरद हरकान्यायरायर पाठविलें तें वरा शुतीया बुधवारी संप्पाफाळीं पाषोण दर्शणातुस्य लाभ जाला मासलायतसा महादूर व सुभान

याची श्वकशी तुमची तुम्ही करावी आह्मास श्वकशीचें शान नाही यास्तव
 माईस व तात्यास पुणियास आणविल्यास पाा देसों आपलें व त्याचे विचारें
 होईल तसें करावें, व किल्याच्या यदोबस्तास कोण विश्वासूक असेल तो पाा
 काम मोठें प्रामाणिक, एकामी, जातीचा पाहून पाठवावा त्याचे स्वाधीन किल्ला
 करून, आम्ही पुणियास येतों कुसाजी पेशक हुजच्या पाठविलात त्याप्रमाणें
 येथें येऊन आमचे रजेतलयेंत राहून सांगितल्याप्रों घर्तणूक करून कार्यसिद्धी
 केली माणूस बहुत चांगला प्रसंगानें कळतें कुसाजीविशीं पेशर्नी लिहिलेंच
 आहे लिहिल्याअन्वये हवालदारीचें काम याजकडस जाहस्मास, दादा! बहुत
 सुख पावाळ, झणोन लिहिलें आहे युत्तीस येईल तसें करावें आमचा आग्रह
 कोणती गोष्टीचा नाही गाथांची चौकशी आह्मास करा हाटल्यास, आम्ही
 साफ करणार नाही मार्गे, मधूनानाच्या चौकशीस आपण पाठवीत होता, परंतु
 आपण कवळू केलें नाही यास्तव, हालीं करणें तें समजच करावें येथें कारकून
 मंडळी आहे त्यात बुधवेव्हार दशमनीस कोणाच्या तळ्यावलेल्यात व लोमात
 अगदीं नाहीत बापूराय बापट कामकाजाच्या उपयोगी मात्र आहेत पुढेंहि बावू
 राय उपयोगीच पडावयाचे घाईणा माणूस, दमाचा, प्रामाणिक आहे इतर सारे
 रोजगारेच आहेत ! रोजगार करावासा व टो घन्याचें हित हो अगर अन
 हित हो, त्याची काळजी त्यास नाही ! रामचंद्र लळतो, रामचंद्र
 नरसि, रामचंद्र भिकाजीपत जबरचा (!) मेहुणा म्यकपा प्यार
 असामी कोणत्याहि उपयोगाचे नाहीत दरमहा पैका कोटून घावा पैक्यास
 ठिकाण नाही यास्तव प्यार असामीस सध्या निरोप देण्याविशीं पत्र पाठवायें
 काडीचा उपयोग नाही ! राजभी दाजीबा गदें याचे तीन आहेत भात
 झणोन चालवावें खरें. परंतु यन्नमानाचें हित करावयाचें शान नाही आणि
 बळघसराय याजकडे आऊन आमचेंहि अनहित इच्छितास ! असो ! याठपर
 आमचे नावें पत्र पाा की, दाजीबाचे स्वार सध्या पैक्याच्या बोढोमुळें वूर करावें,
 पुढें ठेवावयास येतील ठेविले असतां कामास येणार नाही झणोन अलाहिदा
 पुरवणी दाखवावया उपयोगी लिहाव्या असाम्यांची वेगळी स्पष्ट लिहून पाा
 झणजे असाम्या मद घालितों याठपर पुढें बारीक टें समजेल तें लिहून
 पाठवितों उत्तर येईल, त्याप्रों करावयास येईल मृगापासून आन्नपर्यंत पर्ज
 न्य आठग्रहर नित्य पडतो शेते गेलीं सध्यां धारण अडीच पायलीची प्यार
 महिनें सादली आहे माहागार्हेमुळें सिबदीचा रोजमन्याचा नेट विशेष होतो
 त्याचाहि उपाय नाही गावात खर्चांमुळें पेशर्नी पट्टी करीत होतों परंतु यत्ने
 प्याने गावातहि बसवा हाऊन पैश व रयस पळून गेली तेव्हां स्थलपत्र अं
 घेटकरांस देऊन गावावर आणिलें हालीं किल्यांत बनेदस्तारास येवना पात
 त्या हें घर्तमान कोष्टांनीं ऐकून सलापत खादली की, आम्ही यत्नेहा कला
 होता, पुढें आमचें पारपत्य ऐसेंच करतील यास्तव दोन प्यार असामी

जात्रीटीस गेले आहेत. आली तो पट्टीच नाव घेतले नाही. कित्याप्रकरणीच बदोबस्तास गुंतलो. त्याची त्याणीच काक्षा घेऊन गेले आहेत. वरकड सारे गावातच आहेत. जाहले वर्तमान लिहिले आहे. याऊपर आली आपले तपेने दिलदिलासा देऊन, गेले त्यास आणवितो. साराप.....साधन करावयास जाय तो मसक (?) साधत नाही. अगा गोष्टी कित्याच्या एका वखेड्यामुळे जाहल्या आहेत. कडे वर्तमान लिहिले आहे. कळावे. सेवेसी धुत होय. हे विजति.

श्री.

१७२३ भाद्रपद वद्य ५

पत्राक ५४०

पौ भाद्रपद वद्य ९

विद्यार्थी परगाराममठ धर्माधिकारी व भल्हार रामचंद्र कुळकर्णी मोजे पायेंत आपले कृपेकरून वर्तमान व्यास्थित असे. विभेप. + + + हालीं वर्तमान डाल-टन कपू पलटण अमदानगर, याचा मुकाम आपले येथे जाला. टीडमाम होत आला. त्यास अद्यापि कूच करित नाही. मनश्री उपद्रव करिता ! सरजामाची चिठी दुमरे वेळेस केली. त्याचा मजकूर मोहगम पूर्वीचे पत्री लिहिला होता. त्यानें जवरी करून चिठी प्रो सरजाम घेतला. आली पचवीस मडळी घेऊन लष्करात गेले. परंतु त्याचे गावीं काहीहि दया नाही ! रदवदलीन माणूस चिठी प्रो व्यावा तणू लागला. + + + त्यास, आता कसेही करून याचे सरदार कर्नेल याचे पत्र फरगी लिपीचे आले तर हा कूच करील; नाही तर हा मासपक्ष येथून उठत नाही. याकरता त्याचा हरकारा व पत्र घेऊन पाठवावे. सरकार शिंदे याचे पत्र दाखविले. परंतु मानीत नाही. याकरता करनैलाचे पत्र आले पाहिजे. तर शिवराची पेरणी होईल. याने मोठी धूम केली. कुणव्याचे गरती बायकोचे आवरु एकदोर्घीची घेतली ! ! व गावात उपद्रव होतो. तो पत्री लिहिता येत नाही. + + + + +

श्री

१७२३ आश्विन वद्य २

पत्राक ५४१

पौ च ११ जावळ सन सलास मयातैन, भाद्रपद मास शुभा १३.

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य राजश्री रघुनाथ धोंडदेव गो यासी:-
सेवक बाजीराव रघुनाथ प्रधान नमस्कार. सुा इसने मयातैन व अलक. मुवई व साष्टी वगैरे ठिकार्णी सरकार महालातून कसाई गुरे नेऊन दुराचरण कर्मे करितात. येविर्गीचे बदोबस्तास जनाजी विन विठोजी समले व राम-राव मेघ:गाम कारकून यास हुजुरून पाठविले आहेत. तरी हे कसाई व त्याचे मिलाफी वगैरे गुरे ता आठगाव व प्रा साष्टी येथून नेतात, त्याची

चौकशी उभयतां करून सरकारांत समजावितली त्याभन्वयें हुजुरून आशा
करणें ते केळी जाईल दुसरी येथिशीं अडयळान करणें जाणिजे छ १४ ज
मादिलाखर, आशा प्रमाण लेखनसीमा

पत्रांक ५४२

भीमार्तद प्रा

१७२१ कार्तिक शुद्ध ५

भीमत राजभी नानाजी स्वामीचे संवेसी —

विद्यार्थी परशुरामभट धर्माधिकारी व मच्छार रामचंद्र कुळकर्णी मोजे
कायगांव सां नमस्कार विनती विज्ञापना येथील कुटाल ता कार्तिक शुद्ध ५
पावेतो आपले आशिर्वादकरून वर्तमान ययास्थित असे विशेष झालटन कपू
नूच करून सोमवारी येवळास गेला आमाराम बाबा वागनीस यांची पौत्र
येवळास गेली येवळकरासी यांची लढाई सागळी आहेच पैजापुराकडे
शामरायाची पागा आहेच बावनपागे इकडे येतात, झणोन आयई आहे
गांवची पेरणी जाळी ओंघळे चांगले तारी लागले आहेत सालमारी पळन्य
फार, यामुळे पेरणी मागस जाळी परसु ओंघळे चांगले आहेत मग तुं
कसे होईल तें पाहयें + + + हे विनती

पत्रांक ५४३

भी

१७२३ कार्तिक शुद्ध ७

राजभियाविराजित राजमान्यरामभी गगाधरपंत याम्रति रामचंद्र दीक्षित
आशिर्वाद उपरी येथील क्षेम ठा कार्तिक शुद्ध ७ रविवार पावेतो ययास्थित
असो विशेष अलीकडे तुमचें वर्तमान पत्र येऊन कळत नाही व लष्करचें
बावमीचें वर्तमान कळत नाही इकडे लष्करचें वर्तमान की, मीरखान पठाण
व गोपाळराव व भीपतराव व पैदार ऐसं यन्हाणपुरी येऊन दाखल आले ते
इकडे येतात, झणोन भीमतांचे हाकेचें वर्तमान गोडापुरी व प्रयरासगर्मी श
नवारी आले येणें कळून चित्त चित्ताक्रांत आहे मिरखानाचे पौजेची दहशत
मारी आहे याज्ञकरितां तिरस्थळीं पावरली आहे त्यास, * शहरी पौजेचें पकें वर्त
मान असेल तें लिहून पाठवायें शहरी पकी यातमी नसल्यास धेंदुरणीस मु
जरहू यासमी करितां अजुरदार पाठऊन, पकी यासमी आणवून, कोणीकडे
जातो हें सविस्तर यातमी आणवून लिहून पाठविणें अथवा शहरी वर्तमान
पकें असल्यास, तुमचें उत्तर लवकर पाठवायें झणजे तुमचे लिहिण्यावरून
मुलामाणसांची शहरी यावयाची तसवीम करू हे आशीर्वाद

पत्रांक ५४४

भी

१७२३ मार्गशीर्ष वद्य ३

जमा माहालपोता कमाभीस बाबा रघोजी मोसले सेनासाहेबमुभा यांकडे

सहान गदेमडले रेवाउत्तरतीर याजवाा ऐवज सरकारात ध्यावयाचा ठरला आहे. त्यापैकी सुा आनंदराव वाचूराव येथ याणीं भिकारीदास जोहरी याजकून देविले. ते हत्तें परशुराम नार्क अनंगल. चादवड सा

१९७०० छ १५ सावान.

१०३०० छ १६ सावान.

३००००

तीस हजार को चादवड पोता जमा असेत. छ १६ सावान, सुा इसने मयातैन व अलक.

पत्राक ५४५

श्रीमकर.

१७२३ पौष वद्य १४

वेदशास्त्रसंपन्न राजाजी दीजित बाबा स्वाभीचे सेवेमीः—

विनति सेवक येमाजी गानकवाड कृतानेक साा टडवत विनति. येथील क्षेम ताा छ २७ माहे रमजान जाणून स्वकीय लेखन करावयास आशा केली पाहिजे. यानंतर अबदुल रजाख देशमुख पाा उडणगाव याणीं आपले भाऊ-बंदी + + + जिथे मारिले. त्यास त्याच्या बाइका व मुले श्रीमतापाणीं फिर्याद जाली. श्रीमत राजश्री रघुनाथराऊ दादामादेव या प्रार्ती आले. त्यासमई भेटास बोलाविले. त्याम, गैरहजर होऊन, पळोन जाऊन, त्याणीं देशमुखी जप्त करून, सेलवडेस ठाणें बसऊन शेंटा लाविला ! राजश्री नारो बाबाजी सुभेदार माहाय याच्या स्वाधीन ठाणें केलें. त्यास, आज्ञाम नेना. क्षणून आर्ली श्रीमतास अर्ज केला की, ठाणेयात कारकून दुसरा हुजूरचा ठेवणें. त्यास, त्याणीं सा सदाशीवपत कारकून ठेविले. देशमुखीची नजर घेऊन, वटा गुमस्तगिरी आह्लाकडे दिली. आर्ली त्याचे गुमास्ते पेशजीचे आहेत, तेच ठेविले. अखेरसालीं देशीं गेलियाजवर, श्रीमत जप्ती पचाईत करून मोकळी करतील अगर त्याच्या खातरेस येईल त्यास गुमास्तगीर सागतील. ते मुलखाचे खावद. त्याणीं जप्ती केली, ठाणें बसविलें. त्यास, अबदुल रजाख मार्गे कईत. फिर्याद वतन. त्याचें ठाणे मारिता त्यास आपल्यास जाग कोठें पाहिली ! वतन जाऊन ठिकाण नाहींसें होईल. असें कर्म न करावें. श्रीमत पुण्यास आलियाजवर, त्यासपाणीं जाऊन, हवाल सागोन, अर्ज करून, त्याची कृपा निर्माण जाहलियावर ते स्थापना करितील. त्याची नालीस शहरीं केलीयानें त्यास विशाध येईल. ऐसे न करावें. तुम्ही त्यास फजित करून सागणें कीं शहरीं नालीस कार्याची नाहीं. जर त्याणीं तुमचे नाइकिलें, नालीस केली, तरी त्यास ठिकाण नाहींसें होईल. येथें वार्ता उडाली आहे की, बहिर वक्षी आला आहे तो खेळवाडेवर येतो. ऐसी रोज आवई उडाली. याजमुळें पाा उडणगाव फरारी जाहला. शिवणेंहि फरारी जाहलें. बहुत धूम माजविली.

रोख पळ सुटला सेलवाड वैराण जाहली त्यास, साहेबी कृपा करून नवाब शाहानवानसाजी यांस सांगोन, सेलवाड व उडणगांव याजविशीं बारसास चिठी मोहेरेनेशीं देऊन पाठवणें श्रीमंत राजाजी आधवराऊ आपल्या पद रचे आहेत झणून हे अर्ज साहेबास लिहिली साहेबी चित्त घालून, सामसाई बारसास चिठी घेऊन पाठविली पाहिजे नाहीं तरी, उडणगांव परगणा वैराण जाहला बधीची दहशत मारी पडली याममुळें रयत परारी जाहली या गोष्टीचा बदोबस्त साहेबाखेरीज होणार नाहीं झणून अर्ज सेवेची लिहिली विनंति लिहिली हे मान्य करून, बारसास चिठी घेऊन पाठवणें देशमुख आपलेपाशीं राहों देणें श्रीमंत पुणियास आलियाजवर, आमचे यत्नमान व साहेब मिळोन, त्याचा अर्ज करून मग जे होणें तें होईल बहुत काय लिहिणें ? हे विनतिलख

पत्रांक ५४६

श्रीलक्ष्मीकांत

१७२३ माघ वद्य ९

पो छ २२ उषाल सुा इसले मयातैन, माघ

राजजी पत्रप्रधान गोसावी यांसीः—

दहशत विनंती ठपरी गोसावी यांनीं खासदस्तुरचें पत्र राजजी नारायण बाबूराव यांज समागमें पाठविलें तें प्रविष्ट होऊन लेखन—अभिप्राय अवगत जाहला, व मशारनिलेचेंही बोलण्यावरून सविस्तर समजण्यांत आलें असेल यांसीं राजजी भीघर लक्ष्मण व कृष्णराव माधव यांची विदा मुहूर्तकडून बाहेर केली, येथिशीं येथजीं छिहलेंच आहे सांगत, उभयतां स्वार होऊन आले आहेत त्यास, कित्येक सलाह मसल्लीचे प्रकार उभयतांसीं व राजजी नारायण बाबूराव यांसीं बोलण्यांत आले आहेत सर्व अर्थ थोडकील, त्यावरून कळों येतील रा छ ११ माहे शाबान सुशम्रत विशेष काय लिहिणें ? कृपा खोम अर्जों दिसा पाहिजे हे विनंती

पत्रांक ५४७

श्री

१७२३ माघ वद्य १४

राजजी नारायण बाबूराव स्यामी गोसावी यांसी —

विनंती ठपरी राजजी रज्जोजी भोसले सेनासाहेब यांणीं सनसया तिसैनांत दरबारखर्चाबाबत तीसहजार का तुमचे विद्यमानें दिख्हे त्यापैकी सत्राहजार सासधें पन्नास का खर्च होऊन, बाकी बाराहजार दोनधें पन्नास का शिष्टक राहिली, झणोन तुम्हीं इसबांरें सरकारांत समजाविलें तो देखन ब्यवस्थेनें खर्चावयाचा सा वा देणें ॥ चितो वामन कारकून निा दफतर याजकडे रुपये १२२५० बाराहजार दोनधें पन्नास देविले असेत तरी पावते कम्न,

पावलियाचें कवज घेणे जाणिजे. छ, २७ सवाल सुा इसने मयातैन व अ-
लफ. हे विनति.

वार.

ल्ला चितो वामन. मदग्हू वरातेप्रो वाराहजार दोनगे पन्नास र्हा चाद-
वड भरुन पावलो. छ ७ जिल्काद. हस्तें पादुरग रामचद्र ढमढेरे. सुा इसने
मयातैन. हस्ताक्षर जुद.

पत्राक ५४८

श्री

१७२३ फाल्गुन वद्य १

पो फाल्गुन वद्य ३ हदुबार प्रात.काळ जावमुद.

श्रीमत राजश्री नानाजी स्वामीचे जेवेमी:—

विद्यार्थी परशुरामभट घर्माधिकारी साा नमस्कार विनति विज्ञापना ताा
फाल्गुन वद्य १ परिवत आपले आशीर्वादकरुन वर्तमान यथास्थित असो.
विशेष. काल मदचारी दीं प्रहरा रात्री श्रीमत तात्याकडे पत्र सातारियाहून
आलें. मार कीं, पेंढारी आजठ्याचा घाट शुकरवारीं चढला. त्यावरुन लोक
फार भयाभीत होऊन गेले. ब्राह्मण भडळी फार गेली. आतां राहता पौ
कुणची व च्यार घरे ब्राह्मणांची आहेत. त्यास धैर्य पुरत नाहीं. वस्ती फार गेली.
याकरिता लोक भयाभीत होऊन, निघावयाची जलदी करीत होते. त्यास,
खातरजमा केली कीं, पेंढार घाट चढला अशी पक्की बातमी आली, हाणजे
सरीसर्वत्र एकदाच निघून जाऊ. याप्रों खातरजमा केली. परंतु लोकास
धैर्य पुरत नाहीं. आपल्याकडील बातनी काहीं कळत नाहीं. त्यास, शहरात
पक्की बातमी असेलच. त्याप्रों लिहावी. + + + हे विनति.

पत्राक ५४९

श्री

१७२३ फाल्गुन वद्य ३

श्रियासह चिरजीव राजमान्य राजश्री + + जी यासी प्रति लक्ष्मीबाईंचे
अनेक आशीर्वाद उपरी येथील क्षेम तागायत फाल्गुन वाा ३ रविवार पावेतों
कायगावीं सुखरूप असा. विशेष. तुह्मी वयाजी सोनवणी याजवरावर पत्र
पाठविले ते पावले. लिहिला मजकूर सविस्तर कळला. इकडील वर्तमान तर:
कायगावचे कौलास आज प्रारभ केला. दुसरें, राजश्री धोडोपत गोडबोले
तोफखान्याचे सुभा मालेगावीं होते. त्याशीं व ग्रामतखा पठाण व गावडे व
अचत्रीसिंग वगैरे निा होळकर यासी लढाई जाली. धोडोपत यांनीं सिकस्त
खाल्ही. याजकडील तोफा व पलटणी झाडून कापून काढिलें. जातींनिशीं
धोडोपत आतेगाव वामळे येथे आहेत. समागमे हजारपांचशें लोक आहेत, असें
ह्मणतात. परंतु सत्य मिथ्या न कळे. याजकडील पुढे दीडशें राऊत काल शन-
वारीं कायगावीं मुक्कामास होते. काही उपद्रव जाला नाहीं. आज कूच करुन

पुढें गेले धोंडोपत पुढें होते यामुळें पठाण वगैरे यांस कांहीं प्रतिषेध होता तो मोकळा जाला हाल्लीं चादवडाकडे येण्याची आवई मोलतात घाट चढ त्यांस ठीक नव्हे मग भी काय घडविणें ते घडवील हाल्लीं मयाजी पाठ विला आहे तुझा समागमें माणूस अधिक असवें सा पाठविला आहे मयाजीघरोबर साखर पाठविली आहे पावेल बहुत काय लिहिणें ! हे आशीर्वाद

पत्रांक ५५०

भीमार्तेंड

१७२३ फागुन वद्य ८

आमदारखानापैकीं सुा इसने मयातैन देणें रघोजी भोंसले सेनासोद्देवसुमा याजकहून नागपुराहून दसरेयाचे पोशाख सरफारांत सांडणीत्वार घेऊन आले त्यांस निरोपसमई इनाम साल गुा प्रो साल मजकुरीं असामी २ यास दर ४० प्रो रसानगी याद फापड आख ८०

ऐसीं आंख देणें छ २२ जिल्काद

पत्रांक ५५१

भीमार्तेंड

१७२३ फागुन वद्य ८

पोतापैकीं सुा इसने मयातैन देणें रघोजी भोंसले सेनासोद्देवसुमा याजकहून नागपुराहून दसरियाचे पोशाख सरफारांत सांडणीत्वार घेऊन आले त्यांस, निरोपसमई इनाम साल गुा प्रो साल मजकुरीं आ २ या व २० घीस आ देणें छ २२ जिल्काद

पत्रांक ५५२

भी

१७२३

यादी हैवतराव आटोळे धुरधर समशेरबहादर विरापना ऐसीमेः—

सरफारची सेवा बहुत दियस सर लफ्कर याभरोबर करित आलों सुर सन इसने मयातैनचे सालीं सरफारांतून सरजामाची जती केळी याजकरितां विनती करावयासी कारून हुजुर पाठविले आहेत सरजामाचीं गांवें व खेडीं बह्यामुळें थिलकूल उज्याड जालीं सकय, सरदारी फार बोर्दीत आली त्याच, स्वामीनीं कृपाळ होऊन, शेवाचाकरी घेऊन, सरजामाचे मोफळिफ्रीयिशीं आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत

पत्रांक ५५३

भी

१७२३ माघ वद्य ११

राजभियाविराजित राजमाग्य राजभी नारायण बाधूराव स्वामी गो यांसी —

पो अमृतदास रघुनाथ नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल लिहीत आणें विशेष राजभी रघोजी भोंसले सेनासोद्देवसुमा यांजकडे इकडाल साख रुपयांचे यरातेपैकीं तीस हजार रुपये राहिले आहेत त्याच, सेनासोद्देव

सुभा यांचे कारभारी पुण्यास आले असेत. तरी, सदहू ऐवज राजश्री विठ्ठल बळाळ याचे हवाली करणे ऐवजास बहुत दिवस जाहले. येथे खर्चाची वोढ आहे. याजकरता ऐवजाचा उलगडा लौकर पाडून देणें. जाणिजे. छ २४ शवाल सुा इसने मयातैन व अल्लफ. बहुत काय लिहिणें ? हे विनती.

पत्राक ५५४

श्री.

१७२४ चैत्र शुद्ध १३

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री गगाधरपत तात्या स्वामीचे सेवेसी:—

पो रामचद्र रावजी साा नमस्कार विनति उपरी येथील क्षेम ताा चैत्र शुा १३ जाणून स्वकीय लािा. विशेष. नथू हलकारा लष्करातून आला. बेलापुरावर दोनचार मुकाम आहेत. पुतायें उज्याड आहे. परतु चवकी होळकरानें पाठविली की, भलताच न लुटी. मग तेच काय करतील ते करोत. बेलापूर उज्याड. परतु त्याजला भक्षावयास मिळतें. घरें खाणावीं. दाणा, कडवा लागतो तो नेतात मनस्वी धामधूम करितात. ते पर्ती लिहिता पुर्वत नाहीं. घर उकळून जाळितात. बेलापुराहून पुताग्रियासहि दोनचार मुकाम होणार, म्हणून बोलतात. ऐसे नथू मारानें जवानां सांगितले. खासास्वारी होळकराची बेलापुरास आली. परतु तोफखाना राहुरीवरच आहे. मुकाम फार ऐकून येथील गरीबगुरीव भयाभीत जाले. बायकामुले बाहेर आजच लाविली. परतु फार मितात. उद्या परवा गाव वेचिराख होईल, असे दिसते. बहुत काय लिहिणें ? हे विज्ञति. इत्यादि.

पत्राक ५५५

श्री.

१७२४ चैत्र शुद्ध १३

पौ चैत्र वद्य १ सोमवार.

वोा राजश्री ब्रह्मभट यांसीं:—

प्रति लक्ष्मीनारायण दीक्षित नमस्कार विनति येथील क्षेम ताा चैत्र शुा १३ पावेतो सुा पुणें येथें सुखरूप असों. विशेष. मी आल्या ताा तुम्हाकडून पत्र येऊन वर्तमान कळत नाहीं. तर वरचेवर लिहून सविस्तर कळवीत असावें. यानंतर कायगावचे वर्तमान लुटल्याचें आइकिलें होते. परतु येथे आल्यावर पक्की बातमी समजली कीं, सर्व क्षेम आहेत काहीएक उपद्रव देखील जाला नाहीं. तुम्ही स्वस्थ असावे++हे विनति

पत्राक ५५६

पो छ ६ मोहरम शके १७२४ श्री.

१७२४ चैत्र वद्य ८

राजश्री पंतप्रधान गोसावी यांसीं:—

दडवत विनती उपरी गोसावी यांनीं खासदस्तुरपत्र पाठविले तें पावोन

जाहला राजभी नारायण बायूराव यांची व उभयतांची बोलणी वा याचा मजकूर मधारनिलेनीं छिहिला असेल सांगत समक्षता घ्या घ्याचा विचार जो दूरदेशीनें ठहरला तो त्रिवर्ग छिहिलील त्याप्रौ परस्परें मनांस यागावा, यात बहुत चांगलें आहे म्हणोन छिहिलें तें कळलें व त्रिवर्गाचे छिहिल्यावरूनहि येथिणींचे सर्व भाय समजण्यात आले त्यास, आपण इकडेस अत करणापासून लोभ ममता ठेऊन आहेत, हे समजोन खातरजमा पहिली होती ती अधिकोत्तर जाहाली आहे येथीलहि नि सीम भाय जाती हीं खचित आहे हा प्रकार उभयतांनीं बोलण्यात आणलाच आहे तेव्हां याचा तपशील पत्रांत ल्यावचा, ऐसें नाही जो येत उभयतांनीं आपणांचीं केला आहे तो दूरदेशीचे मार्गे पारच चांगला पोस्त आहे तोच खचित असे यांत येथून कदापि पुसरें घ्यावयाचें नाही जो येत होईल त्याप्रौच ते यून घडल्यास तैशा सारिले इकडून घडेल व जैसा इशारा येऊन पोहोचेल तदनुसार अमळांत येईल, हे खातरजमा पूर्वीं असावी एतद्विपर्याचा मजकूर उभयतांस व राजभी नारायण बायूराव यांचीं छिहिल्यात आला आहे बोललील त्यानवरून कळो येईल रा। छ २२ माहे जिल्हेस सुभाप्रति विशेष काय छिहिलें ? इपा लोभ असो दिला पाहिजे हे विनति मोर्तबसुद *

पत्रांक ५५७

भी

१७२४ चैत्र वद्य १०

पो मिठी चैत्र वद्य १२ शुक्रवार

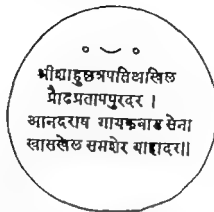
सहस्रायु चिरजीव लक्ष्मीनारायण दीक्षित याप्रति गोविंद दीक्षित आशी र्वाद उपरी येथील क्षेम चैत्र वद्य १० तिसरा प्रहर जाणोन स्वकीय छिहिलें विशेष तुम्हीं दोन पत्रें पाठविलीं ते एक दौप्रहरीं व एक तिसरे प्रहरीं पा वोन वर्तमान कळो आलें लष्करचे गडयडीमुळें लोक भयामीत आलें, म्हणोन विस्तारें करून छिहिलें त्यांस राजभी आयाजी महादेव व चितो विठ्ठल या उभयतांस महारपताहारीं आमचें नांवें पत्रें छिहिलें त्यात मजकूर कीं, आपले सैन्याचा रौख तिरस्थळीवर यावयाचा आहे, म्हणोन येथील ब्राह्मण सर्व भयामीत जाले आहेत, त्यास आपलें भयमपत्र आछियास लोक निमित्त राहतील याप्रौ पत्रें देऊन माणसें लष्करास पाठवार्हीं तेथील उत्तर आश्वासनाचें आलें तरी उत्तमच आलें नाहींतर, तुम्हीं इकडे याव याचें करावें या बाळकृष्णमट हाखीं टोकियांत आहे त्याजला या नारायण जोशी यांजला भेटावयाचीं सगिललें आहे तिकडेहि पाठऊन बदोबस्त जेथ- धर होईल तेथवर करून घ्यावा लष्कर नगराहून कूच जाहिल्यास तिरस्थळीचे दाहावीस ब्राह्मण पुढें पाठविणें बहुत काय छिहिलें ? हे आशीर्वाद

पत्रांक ५५८

श्री.

१७२४ वैशाख शुद्ध ६

अपत्य ग्रामरावजीन चरणावर मस्तक ठऊन गिरमा नमस्कार विज्ञापना येथील कुंगल तागायत वैशाख वद्य ६ मढवासर मुकाम मोलेगाव जाणून स्वकीय कुंगल लेखनाजा केली पाहिजे. विशेष. वडिली आसीर्वादपत्र श्री-मत वेदशास्त्रसमस्त राजश्री नाना दीक्षित कायगावकर याचे माणसासमागमें पाठविले ते पाऊन मार कळला. लिहिले की फौजेचे वर्तमान दिनचर्येचे स-विस्तर लिहा पाठवणे हाणोन पर्ची आजा. त्यास, श्रीमत राजश्री येगवतराव होळकर हे ग्रामळनेर नजीक वाहादुरपुर येथे आहे. जाण्याचा इरादा दक्षणे-स नालेगाव चावडड रुडडे यावे, न एरु बोलावा की वऱ्हाणपुराकडेस जावे. राजश्री माणे व गणपतराव हे येरडोल वगेरे येथील खडणी घेऊन पाऱ्होळ्यास आले. तेथे रोखा तीनलक्षाचा केला. तेव्हा पाऱ्होळकर लढाईस सिद्ध जाला. एक लढाई चांगली किल्यासीं जाली. माणे मागे फिरोन मुकाम हासवे येथे आले. मग तह पडला. नंतर पाऱ्होळकर हे माण्याचे लष्करात मेजवानीस गेले. वस्ते घेऊन आले. दुसरे दिवशीं माणे यासीं किल्यात मेजवानीस बोलाविले. सैपाक सिध करून बोलाऊ पाठविले. तेव्हा माणे याचे हाणणे पडले की, दोनहजार सरजामानिशीं किल्यात येऊ तेव्हा पाऱ्होळकर याचे चित्तास आले नाही. पचवीस खारानशीं मात्र यावे. ते माण्यानीं कबूल केले नाही. गग.....मेजवाणीचा सरजाम माणे याजकडेस पाठविला. तो माणे याणीं माघारा दिव्हा. तो पाऱ्होळेकर यांनी गेला पागेटे घेतले होते, ते माघारे पाठऊन दिले. मग तीं माणे याणीं तीनलक्षाचा (रोखा) केला. याणीं उत्तर सागून पाठविले की, दारुगोळा मात्र आहे. पैकातर मिळणें कठीण. असें बोलणे मात्र होऊन, माणे मुकाम करून आहेत. येगवतराव पाऱ्होळ्यास माणे याचे कुमकीस येणार. किल्यात पाणी नाही, इतक्याणीं मात्र जेर आहे. पुढे काय होईल ते पाहावे. येगवतराव याजकडेस गेला होता. त्याची भेटी घेऊन दगूच ललिंगास आला. वाडी लुटली व माडीही घेतली. तेव्हा किल्लेदार तीस हजार रुपये द्यावयास सिद्ध. हें पठाणाचे मनास न आले. लक्ष रुपये द्यावे आणि किल्ला खालीं करून द्यावा, याप्रमाणे बोलणें पडलें आहे. अद्यापि काहीं ठरावात आले नाही. ललिंगाचा गुता उरकला हाणजे पठाणांनीं मालेगावास यावे, अशी बोलवा आहे. रोखा चौलक्षाचा केला आहे. माण्य जाल्यास उत्तम.....

तैनात जायता सिलेदार मदीय एकडे फारकून कृष्णाजी अनंत आ
१ तैनात दरमाही नकी धिरस्ता सुा इसने मयातेन व अलफ बा
६०० जातीस
१०० धार्गिद पेद्या या

७००

एकूण असामी एक यास तैनात दरमाही नकी शिा बा खासचें करार
केले असेत पौ नाणेंभटा वगैरे व दरबार खर्च वसा होऊन, बाकी तैनातीचें
झाईचे मागें पावलें चाकरी इमानी इतबारें करावी हजिरीस घोडे तीनधावर
किंमतीचे लागेल लढाईत घोडे निघाण पुढें पडित जाहास्यास दाखळा पा
हून किंमत पाचाचे मसं ठरेल ती दिस्वी धाईल छुटीत नगारा, निघाण,
नौबत, ढाल, पालखी, व हत्ती, खमीना व तोफा सांपडेल ते सरकारांत दा
खल करावी चाकरीची तेरीस छ ८ सायान सन मार पासून घालू असे
जाणिजे छ ९ माहे सायान मोर्तबसुद

पत्रांक ५६०

भी

१७२४ वैशाख शुद्ध १०

सहस्रायु चिरजीव या शामराव नाना बाई गणेश शिषराम आशीर्वाद
उपरी येथील कुशल ता वैशाख या १० मुा केा नेयास येथें यथास्थित
असो विशेष तुम्हीं भीमत वेदद्यालसपन्न या ताना दीक्षित कायगांवकर
याचे मानसा समागमें शेनवारचें पत्र पाठविलें ते मंगळ्यारी साहा घटका
रात्रीस पावली मार अलाहिदा तुमचें पत्र आमचें नावें होतें, त्यानमुषां
सविस्तर समजला ईश्वरें मोठें अरिष्ट आणिलें प्राण यांचजें कटीण जालें
यानकरितां तुम्हीं इकडील सजा न पाहतां सर्व गडळी निपालां, हें महुव
चांगलें कसें येथें येऊन पोहाचावें मग पुढें भी जसें घडवील तसें घडवो

तेथील बंदोवस्त करून लोकर निघोन यावे. लोभ कीजे. राा मिती वैशाख वा ९ मगळवार प्रथम साहा घटका रात्र हे आशीर्वाद.

राजश्री रामचंद्रपत आपा स्वामीस साा नमस्कार विनंति उपरी चिरंजीव शामराव मडळीसुधा निघोन येतात, त्या पक्षीं मागे मालेगावीं आता तुम्हींच आहा. आणि चिरजीव असले तर विलग ! वेळ प्रसगास तुम्हागिवाय दु-सरियाचें धैर्य काय आहे ? मुले लकरं प्राण वाचून मात्र येतात. परंतु यज मानाकडील वस्तभाव किल्यात आहे. त्याची तजवीज अगोदर लिहिल्या-प्रो करून माणिकपुजास रवाना करावा. तो माणिकपुजहि जागा बाकी नव्हे जाणून, तेथेच ठेविली. त्यास, हे आपले माथा मोठें अपयश आहे. बरे वा-ईट जाल्यास तोड दाखवावयास जागा नाही. याजकरिता आतां तुमचे प्राण वस्तभाव जवळ आहे. कळेल तसें सरक्षण करून, आह्मास वर्तमान कळवीत जावे. लोभ कीजे. हे विनती.

पत्राक ५६१

श्री.

१७२४ वैशाख वद्य १

श्रीमत वेदशास्त्रसपन्न राजमान्य राजश्री नानाजी स्वामीचे सेवेसीं:—

विद्यार्थि गणेश शिवराम कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना येथील कुशल ताा वैशाख वा १ आपले कृपेकरून वर्तमान यथास्थित असे. यान-तर पर्त्री आज्ञा कीं, राा येशवतराव होळकर याची बातमी थाळनेरास दा-खल जाल्याची ऐकिली होती पुना माघारें गेल्याचें ऐकतों. येविशीं सत्य-मिथ्या खचित वर्तमान आणवावयाकरिता मालेगावीं माणूस पाठवित असों. त्यास, तुमचे पत्र पाठऊन देणें म्हणून आज्ञा. त्यास, मालेगावीं माझे क-निष्ट बंधू चिरजीव शामरावजी आहेत. त्यास पत्र लिहून पाा आहे. हें मनन होऊन रवानगीची आज्ञा व्हावी. म्हणजे तेथून सविस्तर बातमी येईल. ल-खोड्यावर शामराव शिवराम म्हणून लिला द्यावे. आणि माणसास सागावें, गणपतराव मोकाशी याचे घर पुसावे हाणजे गुता पडणार नाही. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञापना.

पत्राक ५६२

श्री.

१७२४ वैशाख वद्य १

श्रीमत वेदशास्त्रसपन्न राजमान्य राजश्री नानाजी दीक्षित स्वामीचे सेवेसीं:—

विद्यार्थि गणेश शिवराम कृतानेक साा नमस्कार विज्ञापना. आपण पत्र पाा तें पावले. मालेगावींहून तुमचें येथे पत्रे आलीं त्यात येशवतराव होळकर याचे लष्कराची बातमी काय आली ते लिहावी, म्हणोन आज्ञा. ऐशास, मालेगावाहून श्रीमत राजश्री गोपाळरावबापा याची पत्रे परवा आलीं. त्यात

मार येशवतराव होळकर याळनेरास आहेत पंचवीस हजार फौज व पेंढार वगैरे चाळीस हजार परियत जमाव आहे काशीराव होळकर येशवतराव याजपासून निघोन सैदप्याचे किल्यांत गेले ते तोफा फिराऊन किल्याचा व दोबस्त करून आहेत काशीराव आपलेपासून निघून गेल्यामुळे, येशवतराव यांस अभिश्वास होऊन, खानदेशात माने यांज समागमें काशीराव याजकडील आर्चबेसिंग व गणपतराव नारायण दिपाण होते, त्यांस माने यांजला येथवतराव यांणी लिहून फायद कराविलें, आणि माने अमळनेरचे सुमारे होते व शहामतखान पठाण माचलपुरावर होता, त्याजला निकडीनें आपले जवळ बोलाऊन नेले झाडून जमावमुधा येशवतराव याळनेरावर आहेत एक रौख दक्षिणेवर बावयाचा व एक येत बराणपुराकडे जायें असे वान येत आहेत बावमीस माणसें गेलीं आहेत पुढें वर्तमान येईल तसें लिहू या अन्वये माळेगांवचे पशात मार आहेत स्वामीस कळावें पुढें समजल्यासारखें विनवि छिहल्यास, आशेप्रमाणें आळस करणार नाहीं आपण माळेगांवीं माणूस पाठविलें आहे, तें आज यावेसें आहे त्यांस, आलें झणजे अडीकडील ठिकडे काय वृत्त असेछ, तें कळेछ मजळाहि पत्र आलियावर अधिकउणें कळवि प्याविधीं आशा असावी सेवेसीं धुत होय हे विशासि

पत्रांक ५६३

भी

१७२४ वैशाख वद्य १

पुा तीता राजभी याबा वडिलांचे सेवेसीं:—

नाहींतर माळेगावास पठाणी मोरचे लावावे याप्रों येशवतरा याची ताकीद मोरचे लावले झणजे येशवतराव यांणीहि माळेगांवीं यावें या प्रों त्याची बातमी खचित येशवतराव होळकर यांचे लष्करांतून पत्रें येथें कोणकोणास आलें माळेगांवीं येण्याचा मोठा इरादा आहे येथेंहि घाबघच आहेत ईश्वर काम बडवील तें पाहावें परंतु ठीक नाही पठाण येथून लष्ठीं गास घारा कोसांवर आहे एका र्ही शेजात माळेगांवीं धडा त्यांचा येईल दुसरे भीमतांणीं हुजरे येशवतराव याजकडेस पाा होते त्याजबाा एक हत्ती व पांच घोडे वगैरे नजर भीमतांस, एक कारकून अगोदर देऊन, पाा आहे काळ मुकाम माळेगांवीं होता हुजरे यासीं किल्यात बोलाविलें होतें त्यांणीं वर्तमान सांगितले कीं होळकर यांची प्वाल कांहीं ठीक नाहीं बहुत मुद्दे पा तिले आहेत हे मुद्दे प्रों जाल्यास, मग आझी कांहीं ठाणीं घेणार नाहीं व उपद्रवही होणार नाहीं याप्रों मोळणीं जालीं उगेच समाधानास्तव हत्ती वगैरे पाठाविले आहेत परंतु त्याचे प्यानास भीमत वगैरे कोणीच नाहीं याप्रों या प्रातांस गर्दी आहे येरडोल भडगांव येथें खडणीं माणे याणीं भेतली असतां पुन्हां येशवतराव यांणीं रोखे केले तेव्हां निरुपाय जाणून येरडोल भडगांव उज्याळ जालीं काशीराव होळकर हे येशवतराव यांनून कुटून सैदप्यास

कित्यांत जाऊन वसले आहेत. भिडे याजकडील फौज गोपाळरावभाऊ बराणपुरास अलीकडे एक मजल आले आहेत. सरजेराव वगैरे हेहि ब्रन्हाणपुरावर आहेत. मालेगाव वगैरे येथील गुते उलगडून मग ब्रन्हाणपुरास जावें. याप्रों वेत आहेत. मग काय घडेल तें पाहाय. आणिक नवल विघेप त्याहावयायोग्य नाहीं. जिवाजी येगवतहि येगवतराव होळकर याजपार्गीच आहेत. सेदुर्णा वगैरे महालात टाणीं जिवाजीचाच आहेत. कोणी महाल वस्तीस राहिले नाहींत. ऐसे आहे. कळावं. बहुत काय लिहिणें ? हे विशापना.

पत्रांक ५६४

श्री.

१७२४ वैशाख वद्य ४

वे। श्रीमत राजश्री नाना दीक्षित नाना स्वामीचे सेवेसीः—

पो। ग्रामराव भिवराम सा। नमस्कार विज्ञापना येथील कुशल ता। छ १८ मोहोरम पावेतां पेठ मालेगाव यथास्थित असो विघेप. आपण ती।। राजश्री गणेश भिनराम यांचे पत्र नेवासियाहून पाठविले तें पावले. त्यात मजकूर कीं, लष्करचे वर्तमान हांळकराकडील वगैरे दिनचर्येचे सविस्तर लिहून पाठ वावें. त्याजवरून तीर्थस्वरूपजीचे नाचे पत्र लिहून पाठविलें आहे. त्याजवरून आपले ध्यानास येईल. अलाहिदा पत्र तां।। स ला। आहे. तो लखोटा नेवासियास पावता करावा. बहुत काय लिहिणे ? लोभाची वृद्धी करावी हे विशप्ति.

पत्रांक ५६५

श्री (नकल)

१७२४ वैशाख वद्य ७

राजश्री रघोजी भोसले सेनासहेबसुभा गोसावी यांसीः—

सकलगुणालकरणअखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य श्रो। बाजीराव रघुनाथ प्रधान आगीर्वाद विनति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित असिलें पाहिजे. विघेप. आपणाकडे सस्थान गढेमडले रेवाउत्तरीर याजवावत ऐवज पेशजीं सरकारात ध्यावयाचा करार केला आहे. त्यापैकी, वद्दल देणे, नारायण बावूराव वैद्य यांचे गुजार्तीनें कठी मोत्यांची एक सालमजकुरी सरकारात खरेदी केली. त्याची किंमत रुपये ११९००० एक लक्ष एकोणिस हजार रु। देविले असेत. तर पावते करून पावलियाचें कवज घ्यावें. रा। छ २१ मोहरम, सु। इसने मयातैन व अल्लफ. बहुत काय लिहिणें ? लोभ असों दीजे. हे विनति. सिका बार.

पत्रांक ५६६

श्रीसाव,

१७२४ वैशाख वद्य ९

श्रीमत वेदशास्त्रसपन्न राजमान्य राजश्री लक्ष्मीनारायण दीक्षित स्वामीचे सेवेसीः—

विद्यार्थी बापू गोखले यांचे अनेक सा। नमस्कार विज्ञापना विशेष, ता।

वैशाख वैद्य ९ पावेंतों आपले आशीर्वादेंकरोन भीसमीप खुशाल असों
 विशेष आपण पत्र व वर्षी पाठविली ती पोंहचती केली त्याचें प्रत्योत्तर
 आपोन आपणाकडे पाठवायें, त्यांस प्रविष्ट केल्यावर वुसरे दिवशीं स्वर ये
 ऊन अस्वस्थ पडलों त्यावर, पोर्णिमेखनतर स्नान केलें आतां शरीर स्वस्थ
 आलें त्यास, हालीं जाऊन कागदाचें प्रत्युत्तर पाठविलें आहे पावेल अ
 णखी वोा चिंतु ओशी कायगांवर आले होते त्यांनीं भीमताची भेट बक
 मटद्वारा घेतली परंतु मोरोपंत गोडबोले याच्या बघूची भेट उत्तम झाली
 होती याचा विचार काय असेल तो यावरून ध्यानास येईल तथापि भेटी
 नंतर भीमत वोा हरिहर दीक्षित सातान्यास असतात संप्रत ते आपल्या
 भेटीस येणार आपोन सांगितलें त्यावरून राा विसोबा नाईक भत्ते यास
 विचारिलें कीं हरिहर दीक्षित कोणते ? तेहा विसोबानाईक याणीं सांगितलें
 कीं, भीमत राा वोा रामचंद्र दीक्षित तात्या यांचे बंधू ते बहुत थोर आहेत
 पुण्यास त्याचें येणें बहुत नाहीं ज्ञानसध्या बहुत कर्तात सातान्यास असतात
 याचा विचार काय असेल तो लिहावा मलाहि पुसलें कीं, त्याचा संप्रदाय
 बोळावण्यावाचून यायाचा नाहीं त्यास, भीमत वाा नानाजी यांस छिहून
 काय विचार असेल तो समजवावायाकर्ता लिहिलें आहे आणीक चिरंजी
 वानीं पत्र पाठविलें आहे त्यास, तेंहि आपल्याकडे पाठविलें आहे हालीं
 वर्तमान तर पुण्याकडील सखाराम घाटग्या नगरास दो चौ दिवसीं येतील
 पुण्यांत नाकेबंदी भीमताची बसली हालीं कारमार भीमतच स्वतां कर्तात
 कळायें काही दिवसीं विदुराचें पारपत्य होईल कळायें बहुत काय छिहणें ?
 हे विज्ञापना

राा बाबागोळे यांनी याद पाहून अघेली मागारी दिली यादी मागोन
 पाठऊन देतो हे विज्ञापना *

पत्राक ५६७

भी

१७२४ वैशाख वद्य ११

यादी खिन्नमनगार निा शागिर्दपेक्षा स्यारी राजभी पंत प्रधान मुा
 इसने मयातैन कामगारीस येशवतराव होळकर यानकोडस नातात समय रो
 मुमाही छ १ सवालचा राा

५ सकोजी यिन्पारा

६ शिदोमी सावत

११ छ १ जिन्हें जना गोजमुग दुगाही.

२२

दोन खिजमतगार नेमवत होळकर यांजकडे कामगिरीस जातात. सधन, रोजमुगे दुगाही दोन एका बेगीन रुपये देणें. (पो) छ २४ मोहरम, वैशाख रन इसने मगातेन. निडी लिहिणें.

पत्रांक ५६८

मी

१७२४ वैशाख वय ११

(फारशी गिफ्ता आहे.)

ता मो मोजे कायेगाव मो गाडापूर. मुा इगळे मगातेन व अलफ. तुशी फौजेने दहशतीकरिता हवालदिल जालांत, म्हणोन राजश्री नारो चळाळ यानीं हुनूर निरित येले. त्याजवरून काल मादर येला अगे तर, तुशी खात-रजमा राखोन मौजे मजकुरी आवाद राहणें. फौजेचा उपसर्ग तुहाकडे काहीं लागणार नाहीं. रा छ २४ मोहरम. मोतवमुद.

पत्रांक ५६९

पौ जेष्ठ वय १३

श्री

१७२४ वैशाख वय ११

इकायेक व नारफ अगाह नाना दीक्षित सलामतः—

अजतरक ग्राहमादग्या चहादर वाद बदगी आंकी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहीत गेलें पाहिजे. विशेष. आपण फौजेचे दहशतीकरिता हवालदिल जालांत, म्हणोन राजश्री नारो चळाळ यानीं सांगितलें. त्याजवरून आपणास पत्र लिहिले असे. तर, आपण फौजेचा वसवास चित्तात न आनितां खातरजमा राखोन मौजे कायगावीं स्थिता करावी. आपणाकडेस कांहीं उप-सर्ग लागणार नाहीं. बहुत काय ला ? रा छ २४ मोहरम हे कितानत.*

पत्रांक ५७०

श्री

१७२४ वैशाख अखेर

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री गगाधरपंत तात्या स्वामीचे सेवेसीः—

सेवक लक्ष्मण उमाजी मुा सोलेगाव रामराम विनंती उपरी तुही महा-दूरावर पत्र पाठविलें तें पावलें. लिहिला मजकूर कळला. लष्करचे वर्तमान तरः वंगस याचा मुा मौजे काठीपिंपळगांवावर होता, अशी बातमी होती. परंतु, सतेमिथे हें काहीं पुरते कळलें नाहीं. दुसरे श्रीमंत येशवंतराव होळकर याचा मुकाम पुनतांब्यावरच आहे. त्याचा रोख वैजापूरचा दिसतो. ऐसें पत्र मेसीभालगावचें सोलेगांवकरी यांसी आलें. मेसीपासून खंडणी बागसानें रा

* फारशी चौकोनी ढवू पैसा एवढी मोहोर आहे.

तीनसे घेतली परंतु मोंगलाई गांवचाही धीर. भामगावास आळे का
सेवुरवडे हंही पळते ऐसे वर्तमान आहे आली बुधवारी कामगांवास जाऊ
आपले गांवचे दरोबस्त गुढेगांवाकडे गेले आपणास कळावे इ इ

पत्रांक ५७१

श्री

१७२४ वैशाख अक्षर

वेदशास्त्रसंपन्न राजमाय्य राजाश्री दीक्षित बाया स्वामीचे सेवेसी:—

रमाबाई जाधवराव दंडयत विनति उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय
कुशल लिहित असिले पाहिजे विशेष ऋतुस दिवस जाले पत्र येऊन वर्तमान
कळत नाही त्यास, ऐसे नसावे सदैव येणाराबराबर पत्रावर आनंदवीत
असावे मानतर होळकर यांकडील पयसा बहुत देधी घांट चढून आल्या,
यामुळे बहुत धिता सागळी आहे कांठीपिपळगांवावर पठाज याची पयस
आली, सणोन वर्तमान ऐकतो त्यास, येथिशीची बातमी आपल्यास पक्केपणे
असेल त्यास पठाज कोठे आला आहे, पुढे कोण्हीकडे जाणार, सडप्या
घेतात, किंवा छटसधाडी करितात, हे सविस्तर वर्तमात लिहून पा व त्यास
होळकर यांचे सफरची बातमी असल्यास तेही त्याहाभी बहुत काय लिहिणे
छोम करावा हे विनति

पत्रांक ५७२

श्री

१७२४ वैशाख

श्रीमद्वेदशास्त्रसंपन्न राजमाय्य राजाश्री नानाजी दीक्षित स्वामीचे सेवेसी —

विद्यार्थि गणेश धिवराज साष्टांग नमस्कार विज्ञापना येथे आज वर्तमान
दाढ ऐकण्यात आहे की, येशवराव होळकर याची धुन्यावर खासा स्वारी
आली त्याजवरून आपणास सांगिले आहे तरी माझेगांवी आपला गडी गेला तो
काळच यावासा आपले लिहिण्यांत काळ होत त्यास, माणूस आले असल्यास,
तेथील काय पत्र आले असेल, ते पाठवावे अथवा मालेगांवचे माणूस आले
नसल्यास, आज आळियावर सविस्तर कळविण्यास आशा असावी येथे आज
वर्तमान ऐकतो येथिशीचे आपले ऐकण्यांत कसे आहे, तेहि लिहा ले पाहिजे
सेवेसी भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ५७३

श्री

१७२४ वैशाख

विशेष, राजाश्री येशवराव होळकर यांकडील पौजा या प्रांती येतात
याजमुळे तिरस्पर्छी क्षेत्रस्थ ब्राह्मण मयभीत आळे परंतु सर्व ब्राह्मणांची का
छजी आपणासच याजमुळे येथिशीचा बंदोबस्त जालाच आहे येणेकरून रा
पक्षेतिगणय माझे व नवाब अमीरदौलावहादर यांणी उपसर्ग दिव्हा मारी
परंतु अमीरदौला याचे ठाणे का यीह किनगाव धोरे पौा वेठण येथे आहेत
ते सेधून का सातारेंनजीक औरंगाबाद येथे स्वारासमागमें ठाणेदार धिठी

पाली जे, नवाब यांनीं आह्मांस वरात कायगांवसातारे हरंदू गांवावर दिल्ली आहे. त्यास, कमरखुलाई वगैरे सा ६०० देऊन वरातीचे जाबसालास येणें. याप्रों चिठी घेऊन स्वार सातान्यास गेले. त्यांनीं तेथें उपद्रव विशेष दिल्ली. याच अन्वयें चिठी मीं मारीं कायगावीं आली. क्षेत्रास उपसर्ग होऊ नये, याप्रों आज्ञा निधुन आहे. असें उभयता सरदार याचेंहि सांगणें पडलें. परंतु या संस्थानाकडे का सातारे पा मार व पा गांडापूर पा कायगाव व काठेपिंपळगाव व पो नेमसे पौ मौजे जोळके ऐसे चार गांव सरकारातून सदावर्तीचें वेगमीस देणें आहे. यास्तव, सदरहू च्यारी गाव व त्र्यस्थळीं क्षेत्रास उपसर्ग हरएकविषयीं देऊं नये. याप्रों माने व अमीरुद्दौला यास पत्रें असावीं. या अन्वयें सख्त आज्ञा आहेच. परंतु पत्रें असल्यास विशेष बचाव होईल. संस्थानाचा अभिमान सर्वोपरी आपणासच, त्याअर्थी विशेष लिहावेसें नाहीं.

पत्रांक ५७४

श्री

१७२४ वैशाख.

विशेष. आपण खासा स्वारी, फौजमुद्दां, खानदेश प्रांतीं आल्याचें वर्तमान ऐकून बहुत संतोष जाहला. पुढें राजश्री फत्तेसिंगराव माने वगैरे फौजा या प्रांतीं रवाना जाल्या. जनवार्ता सैन्याचा उपद्रव. याजमुळें त्रिस्थळीं क्षेत्रस्थ ब्राह्मणांस भय उत्पन्न जालें. सालगुदस्ता क्षेत्र कायगांव पेंढारी यांनीं लुटलें. त्या भयामुळें अधिक भय प्राप्त जालें ! परंतु फत्तेसिंगराव माने क्षेत्र पुणतावे येथे आले. त्या मुकामी त्र्यस्थळीं क्षेत्रस्थ ब्राह्मण श्रीफल घेऊन गेले. त्यातींही अभय दिलें जे, आह्मास येविशींची सुभेदाराची आज्ञा आहे जे, क्षेत्रास उपसर्ग देऊ नये. त्याजवरून सर्वास संतोष जाला. हालीं नवाबअमीरुद्दौलाबहादुर फौजेमुद्दां का नजीक कायगाव गांडापूर येथे आले. त्याजकडीलही किमपि उपसर्ग क्षेत्रास लागला नाहीं. त्याजवरून माने यांचें सांगणें पडलें त्याप्रों ताकीद आहे, हें सर्वास अनुभऊन संतोष जाला. तो पत्रीं कोठवर ल्याहावा ? पूर्वापार आपले सरदारीत या संस्थानचा अभिमानच आहे. तदनुसार हालीं आपणासही अभिमान आहे, हें दृष्टोत्पत्तीस आलें. या संस्थानाकडे पा गांडापूर पो कायगाव व काठेपिंपळगाव व कसबें सातारें पा मार व मौजे जोळके पा नेवासें हे चार गांव सदावर्तीबद्दल इनामी आहेत. त्यास, साहा वर्षें या प्रांतीं शिंदे वगैरे फौजा होत्या. त्याचे उपसर्गामुळें एक पैसा नाहीं. सालगुदस्ता शिंदे हिंदुस्थानात गेल्यापासून काहीं वस्ती जाली, प्रस्तुत अमीरुद्दौलाबहादुर पो आवड येथे गेले. त्यांचे मागें ठाणें बिडकी किनगांवींहून ठाणेदार याणीं सातारेयास चिठी पाठविली जे, मौजे कायगांव व सातारे दोन्ही तनखा दिल्ली आहे, त्यास कमरखुलाई व मसाला ६०० रुपये देऊन जाबसालास येणें. त्याजवरून अमीरुद्दौला याजकडेही कोणी बोलण्यास

पाठविले आहेत बहुतकरून आपली सत्स ताकीद आहे त्यावरून निघा
रण होईल परंतु धारवार उपद्रव लागतात, त्याचा विस्तार पत्रीं काय लिहा
वा ! सा, या फत्तेसिंगराव माने व अमीरखौसा यांस व आणखी पागे व
पयके यांस सदरहूप्रॉ निघून ताकीदपत्र असल्यानें ठीक पडेल पूवीपासून
या संस्थानाचा अभिमान आपले सरदारीत आहे त्याप्रॉ आपण चासवि
त्यास भयस्कर आहे एक अभयपत्र तिरस्थळीं क्षेत्रस्थ समस्त ब्राह्मणांस भसावें

पत्रांक ५७५

भी

१७२४ वैशाख

विशेष आपण स्वारीसुद्धा स्नानदेष्टांस आहां पुढें या प्रांतीं फौजसुद्धां
येणार हें वर्तमान ऐकिल्यावर बहुत सतोष जाहला राजभी फत्तेसिंगराव माने
वगैरे फौजासुद्धां पुढें याप्रांतीं रवानगी सालीं अनवार्ता जे, उपद्रव आहे या
जमुळें तिरस्थळीं क्षेत्रस्थ ब्राह्मण मयामीत आले परंतु सर्वांचे मनांत कल्पना
आली जे, मुख्य ठिकाणाहून क्षेत्रास उपसर्ग होऊं नये, अशी ताकीद असेल
असें जाणून माने यांसकडे तिरस्थळीं क्षेत्रस्थ ब्राह्मण भीकळ घेऊन गेले
तेथें गेल्यानंतर ब्राह्मणांचा सन्मान करून आपलें नांवें सर्व ब्राह्मणांस अमय
पत्र दिव्हें जे, स्वस्यपथें स्नानसंख्या करून राज्याचें अमीरखितन करून
भसावें त्यावरून परम समाधान आलें आणि छौकिकांत ऐकिल्यांत आहे
जे, ब्राह्मणांविषयीं बहुत ताकीद मक्तिपुर सर आहे त्याप्रॉ अनुभवहि दृष्टो
स्पष्टीत आसा पूर्वापार आपले सरदारीत व संस्थानाविषयीं आस्थाच आहे
तेजेंकरून ईश्वरें सर्वांपरीं फत्तेच केसी प्रसन्न, आपणाकडील पौजाचीहि
वर्तणूक पूर्वसाप्रदायानुरूप होईल येथील संस्थानाकडे पाा गांधापूर माहाल
चे मोजे कायगांव व कठिपिपळगांव व ओगळें पो नेवास असें गांव आहेत
त्यास, पागेपयके यांचा उपसर्ग हरएकविधीं न ब्राया, येविधीं ताकीद
आहेच परंतु याअन्वये ताकीदपत्र भसावें या तिरस्थळीं, शिंदे या प्रांतीं
होवे तों पावेतों, बहुत छळणा आली हाकीं मीरस्नान पठाण वारीसिंगचे
येथें आले येथें गगा उत्तरावयासी येणार, ऐसें ऐकितों त्यावरून तिरस्थळीं
बहुत मयामीत आली त्यास या क्षेत्राविषयीं मीरस्तां यांस निघून ताकीद
पत्र * भसावें

पत्रांक ५७६

भी

१७२४ ज्येष्ठ शुद्ध ४

राजभी नारायण बाबूराव स्वामी गोसावी यांसी —

विनंति खपरी सुद्धां छ २ सफरचें पत्र पाठविलें तें पायलें वैशाखवराव
होळकर याची चाल दिकडे, यांप्रॉ वर्तमान बद्दंकरून आहे येविधींचा यि

• हा मसुदा आहे

चार करणार स्वामी समर्थ आहेत, हाणोन लिहिलें. त्यास, या मजकुराचें राा वाळोजी कुजर याजकडून काल पत्र आलें. त्याचें उत्तरसविस्तर लिहून पाठविलें आहे. त्यांत तुहांस व राा निंवाजी भास्कर यांस घेऊन विचार करावा. असें लिहिलें आहे. तें तसेंच करतील. दुसरा मजकूर तुहीं नाजुक लिहिला व नावनिशीची याद अलाहिदा पाठविली ती पावली. सगतवार मजकूर चांगला लिहिला तो हुजूरचेहि मनास प्रशस्त वाटला. नांवनिशी लिहिली त्यांत एका-धे ठिकाणीं एकाधा गुण मिळतो, एकाधा मिळत नाहीं. याजकरिता आणखी नावें, नावास व तुहांस सुचतील तीं या कामास योग्य अशा माणसाचीं लिहून पाठवणे. जाणिजे. छ ३ सफर. हे विनंती.

पो छ ४ सफर ज्येष्ठ शुद्ध ६ शुक्रवार शके १७२४

पत्राक ५७७

श्री.

१७२४ ज्येष्ठ शुद्ध ११

वेदशास्त्रसंपन्न राजमान्य राजश्री नाना दीक्षित स्वामीचे सेवेसी:—

विद्यार्थी धोंडो बाजीराव कृतानेक सां नमस्कार विशापना येथील कुशल ताा ११ माहे सफर पर्यंत यथास्थित असे. विशेष. येथून सडी फौज तयार होऊन पटाण निा होळकर याचे फौजेवर गेली. याची त्याची लढाई जुपली आहे. श्रीहरी कृपा करून यश येईल तेव्हां खरें. परंतु फौजेस खर्चास पाठविलें पाहिजे. याजकरितां रोजगुदस्ता शिदूजी पा आपणाकडोन येथें आलें होतें, त्याशींहि समक्ष बोललों होतों. त्याणीं आपणास निवेदन केलेंच असेल. आणि विनतिपत्र लिहिलें आहे. तरी, काहीं ऐवज पाठऊन द्यावा. एथें ऐवज येऊन दाखल जाहल्यास चिठी लेहून पाठऊ. परंतु, या प्रसर्गा स्वामी महाराजांनीं आनमान केल्यास आपल्यास युक्त दिसणार नाहीं. भरवसा जाणून विनतिपत्र लिहिलें आहे. अवेर न करितां पाचहजार पर्यंत सरबराई करून पाठवावी व गांडापूरचे वाणीउदमी निघोन कायगांवास आले आहेत. त्यास ताकीद करून येथें पाठऊन द्यावें. आणि काहीं दोन खडीची कणीक व दाहा पधरा मण तादूळ व डाळ तुरीची एक खडी व तुपाच्या जोड्या एक दोन बैलावर घालून पाठऊन द्यावे. येविशी तिळमात्र आणमान होऊ नये. तेथून सरजाम न आल्यास कायगांवास येईल. नंतर आपण दोष ठेवतील. जाणून सरजाम जलद पाठऊन द्यावे. व ऐवजावीशी अनमान न करितां ऐवज हरतरवीज करून पाठऊन द्यावा. या प्रसगास सरबराई केल्यास, तीर्थस्वरूप राजश्री मलबादादा याजवर बहुत उपकार आहे. शेवेसी श्रुत होय. हे विजापना.

पत्रांक ५७८

भी

१७२४ ज्येष्ठ शुद्ध ११

स्वामीचे सेवेसी: सेवक घोंडो बाजीराव कृतानेक सां नमस्कार विनंती विज्ञापना येथून फौज छासुरावर पठाणाचे पौजेवर जाऊन लढाई घेतली तोफा वगैरे हस्तगत आहल्या सासा पठाण व मान्या दौदोनसं लोकानिशीं छासुरास गेला आहे गांवचा भासरा करून जीव लपविला आपले कपेंकरून प्रहरादोनप्र हराव तोही हस्तगत होईम्हें दिसतें ईश्वरभ्यस्त्यलीचे आशीर्वादें फसे जाहली आपणास कळावें, म्हणोन विनंती लिहिती आहे आगाऊ ऐवजाविधी विनंती पत्र लिहिलें आहे तरी, या प्रसंगास तूर्त घोन इजार का पाठऊन यावे येजेकरून स्वामीचा लोकीक होऊन मलबादादा यांनवर बहुत कृपा केलीशी होईल आणि उपकाराचा अर्थ बहुत दिवस आठव आहे बाजीरास ताफीद करून भिन्न रक्षाना करून यावा मरंयसा माणून विनतिपत्र लिहिलें आहे तरी, अगत्यरूप ऐवजाची सरबराई करावी येथेळ अनमान करूं नये अजमान केलियास तुझांस भीची शपथ असे शपथ घाडून लीला म्हणोन पगास न यावें जरूर जाणून विनंती शपथपुरस्कर लीला आहे शेवेसीं भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ५७९

भी

१७२४ ज्येष्ठ शुद्ध १३

वेदमूर्ती राजमान्य राजभी हरमटवावा व सत्कारामपाय स्वामीचे सेवेसी - विद्याधी सत्काराम सदाशीव कराय जोडून सां नमस्कार विज्ञापना येथील धेम घा ज्येष्ठ शुद्ध १३ मुकाम लष्कर नजीक पुण्यस्तंब येथें आपले आशीर्वादेंकरून यथास्थित असो विशेष आपण कृपा करून आशीर्वादपत्र पा तें पावळें लिहिता मजकूर की, भीमस या येधवतराय होळकर यांच्या पौजा घांटाखालीं उतरल्या आहेत त्यांचे दहशतीनें त्रिस्थळींचे ब्राह्मण भयाभीत जाले हें ऐकून ब्राह्मणमंडळी येवल्याचे मुकामी आली ते समयी या बाबांची भेट करून सरबाराचें अमयपत्र दिल्लेंच होतें हालीं गांजापूर प्रांती या बापू मागे खाले त्यांनळा व पागेपथके येतील त्यांनळा एक ताफीदपत्र घेऊन पा याचें ऐधियास, आपलें पत्र आळें तें बाबास दाखऊन सकारची पत्रें दोन व या बाबाचें एक एकूण येथेंप्रा सेवेसीं पा आहेत पावतीळ सफ करवा करमार आणि वर आस्तवस्त पार, आपल्यास उपग्रव लागल्यास बाबास पत्र लिहीत आंय ते बंदोबस्त करितीळ चिंता नाही इ इ इ

पत्रांक ५८०

भी

१७२४ ज्येष्ठ शुद्ध १५

वेदमूर्ती राजमान्य राजभी हरमटवावा व सत्कारामपाय स्वामीचे सेवेसी - सेवक रामराय मगाजी कृतानेक सां नमस्कार विनंती उपरी येथील कुशाळ घा ज्येष्ठ शुद्ध १५ मुकाम लष्कर नजीक पुण्यस्तंब जाणोन स्वकीय कुशाळ

लेखन करीत असिलें पाहिजे. विशेष. (सर) कारी फौजा गगातीरीं आल्या-मुळें तिरस्थळीचे ब्राह्मण बहुत भयाभीत जाहले आहेत. त्यावरून पत्र पाठ-ऊन, क्षेत्रांचे ब्राह्मणाची खातरजमा करून, फौजेकडील सरदारांकडूनही कोणे-विशीं उपसर्ग न लागे, तो अर्थ करावा. म्हणोन विस्तारें लेखन केलें. त्यावरून राजश्री फत्तेसिंगराव माने यांजला पेशर्जी सांगून खातरजमाचीं पत्रें दिल्लीच होती. हालीं आणखी सांगून सरकारीपत्र व कोणी हरामी यांचे नांवें चिठी असें पाठविले असेत. येथूनही ताकीद करावयाची तितकी करीतच आहेत. सरकारीपत्र तुमचे क्षेत्राचे नांव व स्थारप्यादा याचे नांवें ताकीदपत्र दिल्लें आहे. तें ठेऊन घेऊन, जो कोणी येईल त्याजला दाखऊन, आपले जवळ ठेवीत जावें. उपद्रव लागणार नाही. येविशीं राा बाजीकडीलही ताकीद आह्मास-पहिल्यापासून आहे. परंतु आमचे चालेल तेथवर आळस होणार नाही. आपलेंही सर्व ध्यानातच असेल. बहुत काय लिहिणें ? लोभ करावा हे विनंती.

पत्रांक ५८१

पो जेष्ठ वद्य १३

श्री

१७२४ ज्येष्ठ वद्य ११

श्रीमत वेदशास्त्रसपन्न राजमान्य राजश्री नानाजी स्वामींचे सेवेसी:—

विद्यार्थी नारो बह्मळ चितळे चरणावर मस्तक ठेवून साा नमस्कार विज्ञापना ताा जेष्ठ वाा ११ मदवार मुा लष्कर नजीक वैजापूर येथें स्वामींचे कृपेकरून सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. स्वामींनीं पत्र राा धोंडोपत याजबाा पाठविलें तें पावले. व जबाानीं मारनिलेनीं सांगितले त्यावरून वर्तमान कळलें. लष्करचा दगा बहुत, हणून तिरस्थळीस भय फार जाले. तुमचे खातरजमेचे पत्र आलें म्हणजे आह्मी स्वस्त राहू हणून आज्ञा. त्यास, आह्मी येथे आपले सेवक आहों. त्यापेक्षा आपणास कोणे गोष्टीचा उपद्रव लागणार नाही. त्यावरून भाईशामतखासाहेबापाशीं बोलून आपणास एक पत्र व गावकरी यासीं कौल पठाणाचा पाा आहे. पत्रात आपली फार खातरजमा करून पत्र खासाहेबांनीं स्वामीस लािा आहे. त्याप्रीं स्वामींनीं गावातून बाहेर कोठें न जावें. मी येथें-आहें, तेव्हा खातरजमा असो द्यावी. आपण म्हणतील कीं, कालचें पत्रां सूचना लािा. त्यास येथें आम्हीं खासाहेबाशीं पक्की खातरजमा आपलेविशीं करून वचन घेतलें. तेव्हा आमचीहि खातरजमा जाली. त्यावरून धोंडोपताबरोबर पत्रें पाा आहेत. पावतील. व जबाानी मारनिले विनति करितील. त्यावरून कळेल. लष्कर बहुतकरून तिकडे येऊ देणार नाही. दाहापाच कोशीं जाणार. जवळ लष्कर आलें हणजे ताकीददार व कारकून गावास पाा. मौजे काठीपिपळगावीचा कौल पाा,

तो गांवास पाा बाबा येथेंहि ताकीददार पाा दोन रुस लष्करचे आहेत
मग पाहार्थे + आपण स्वस्थ असार्थे, बहुस काय लिहिणें हे विहापना

पत्रांक ५८२

अलीफ

१७२४ आषाढ शुद्ध १२

साहेब मेहेरबाब दोस्तां बापूराव सलामदू

असतर्फें सैद जाफरमल्लीलां बाहादूर बादलसलाम आंकी येथील सैरमत
जाणोन तुम्हीं आपली खबरसुणी कळमी करून दिल आराम करीत जावें दि
गर मजकूर बादमुदस खस पाठविलें तें नेकबाबेत पोहोंचून क्रमासुणी हां
सल जाली खतात मजकूर की येथमंतराव होळकर यामकडील पौआ बाट
चंदोन मीरसां पठाण वगैरे आले म्हणोन वर्तमान ऐकिलें त्यावरून आप
स्यास लिहिलें असे तरी मीरसा कोठें मुकाम करून आहेत, व जावयाचा
रोस कोण्हीकडे आहे, पौआ व पेंढार वगैरे अमाव किती असे, म्हणोन लि
हिलें ऐसीयात, सावे होळकर सर नंदुरबार, सुलतानपुरावर आहेत मीरसां
पठाण नागडे वस्तेगांवचे दरम्यान मुकाम आहे पौआहि आठ दाहा हजार,
हिंदुस्थानी जावयाचे वेत दोन आहेत एकतर आंबाडाकडे जावें, एक गंगा
उतरून पार व्हावें येथेप्रों मग पहावें, कोण्हीकडे जातात शाहमसलां धि
द्रवर आहेत नाशिकास खंडचा रोसा आहे साम्याचे वर्तमान आपणास व
मसलेख असतील तुम्हीं आपलें वर्तमान इरवस्त कळमी करीत जावें या छ
११ माहे रथिलापर ज्यादासें आिा प्यार मोहबत असो दीजे हे किताबत

पत्रांक ५८३

भी

१७२४ आषाढ शुद्ध १४

बादी नाना पुरघरे व बालोत्री कुंजर बांनबळ ठरलें तें सुा सलाम म
यातेन व अलफ, माहे रथिलावस छ १२ रोज बुधवार

दाहा हजार व पागा मिळोन व
रमाहा का २५००० यांची हजीरी
४००० करोळ
६००० आडहत्तारी वगैरे

१००००

शेरा सरासरी का २५ प्रो सत
समात लिहून थपि खोळात शेरा
जो आहे त्याची बालमळ होळ मये
याप्रों बोलजें आहे

गाडद व तोफखाना वगैरे पुरंघरे
यांचे विश्वारें तोफा ठरतील त्यात
भाजीव तोफा पंधरा व पांच हजार
गाडद व दोन हजार पौआ यांचा व
दोस्त अलाहिदा गोविंदराव परा
जपे याणीं कराबा त्यांचा दरमाहा
चा आकार गोविंदराव यांचे विष
मामें ठरला आहे त्याप्रों
हुंजर पौआ ठेवावयाची धोंडोपा
वगैरे जे ठरले आहेत त्याप्रों राहार्थे

सरजामी जे आहेत व येतील त्या-
ची खानगी व्हावी.

१ आगरे.

१ प्रतिनिधी.

१ मानकरी व सरजामी पथके
विचूरकर वगैरे.

१ चिंतामणराव.

१ गोखले.

नानापुरधरे यांणीं तोफखान्याक-
डील पानशे वगैरे यापैकी जो ठरेल
ते बरोबर न्यावे.

पत्रांक ५८४

श्री.

१७२४ आपाढ कृष्ण ४

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री येशवतराव याप्रति—

लक्ष्मीनारायण दीक्षित अनेक आशीर्वाद उपरी येथील क्षेम ता आपाढ
कृष्ण चतुर्थी गविवार पावेतो कायगावा यथास्थित असे विघेप. बहुत दिवस
तुझाकडून पत्र येऊन कुशल मजकूर समजत नाही. तेणेकरून चित्त सापे
क्षित आहे. तरी असें नसावे. सदैव पत्रद्वारे कुशलवृत्तलेखन करून तोपवीत
असावे. यानंतर आझाकडील वर्तमान ता, या प्रान्ती फौजा आहेत. त्याचें
वर्तमान परस्परे कळतच असेल. फत्तेसिंग माने यांनीं तिरस्थळीवर हा काळ
पावेतो कृपा केली आहे. पुढील न कळे ! मीरखा पटाण दाहा हजार हिंदु
स्थानी, गिवाय पेंढार ऐसा जमावानिशीं वारीसिंगवे येथून धीस कोशावर
आहे. गगा उतरावयास टोंक्यास येणार ऐसी वदता आहे. त्याजवरून मह-
द्धार उत्पन्न झाला. श्री लज्जा रक्षील ते खरी असो. परस्परे सदैव पत्रद्वारे
कुशलवृत्त कळवीत जावे. आझास मडूराची जरूर आहे. त्यास, दोन तोळे
मडूर कोणी सोईचा येईल त्याज बरोबर पाठवावा. बहुत काय लिहिणें? लाभ
करावा. +++++ हे आशिर्वाद.

पत्रांक ५८५

श्री.

१७२४ आपाढ वद्य ६

अज नवाव अमीरतदौला बाहादर ता कमावीसदारान जमीदारान मौजे
कायगाव सुा सलास मयातैन व अलफ. स्वारी याप्रती नजीक आली. आ-
पले गावास उपसर्ग होईल. सबब, अमरसिंग हलकारा पाठविला आहे. हा
गावचा बदोबस्त आपणास सांगेल त्याप्रॉ करणे. च्यार स्वार ठेऊन,
बाकी स्वारास खाना करणें. गाव घावरें न होय, लोक जनात आझावर
निमित्त्य न ये, तें करणे. आझास सरकारआज्ञा कीं गगातीरीची गावे यासीं

* यापुढील बंद गाहाळ आहे.

मुमाहीम न होणें येथिणी आशा झणोन लिला असे खातरमनेन गावचा बंदोबस्त ठेकन राहणें रा छ १९ मोह राखल मोर्तब सुद

पत्रांक ५८६

श्री

१७२४ आपाठ वैद्य अखेर

मुझी छ २६ राखलचीं भिनतिपत्रें पाा तीं पावलीं रा येथबंतराव होळकर याची दुमची भेट होऊन मुझी सरकारचें आशापत्र त्यास दिल्लें व उत्तरें प्रत्योत्तरें जालीं, तो मजकूर लिला तो समजला ऐद्यास येद्यवतराव होळकर यांची दुमची भेट जाली व सरकारचें पत्र देऊन बोलणें जालें उत्तम आहे मुझी आशा घेऊन जाते येळेस में बोलणें त्याची आशा समज जालीच आहे त्या अन्वये बोलून असें ठेरेछ तसें वरचेवर भिनति लिहून पाठवणें मजकूर वरचेवर समजत जावा झणोन दुमच्या लिला प्रौं जाक मसावयाची आशा जाली आहे कळार्वे

पत्रांक ५८७

ह

१७२४ भाषण शुद्ध १

भाई नयाम अमीरउद्दौला बाहादर महफुज बापदः—

अजिदिल एकलास पावशरवादाजी व गोपाळराव गोविंद ललाम आंकी, येथील खैरखुशी जाणोन, आपकी खैर हमेशा कलमें करीत असावें दिगर आपलेकडील ठाणें कसयें गावापूर येथें आलें आहे, तेयून क्षेत्र कायगाव येथें स्वार पाठविले, आहेत, म्हणोन क्षेत्रीचे ब्राह्मणांचे सरकारांत सोमाट आळ तैव्हां भीमतांनीं आम्हास आशा केली त्याअवरून आपणास लिहिलें आहे सरीं ठाण्यात कोण असेल त्याजला निक्षून ताकीव पाठऊन, स्वार पाठविले असतील त्यांस मनाई पाठऊन, एक पैसा खर्च न घेता, उठऊन न्यावे व क्षेत्र टोंक व प्रवरासगम व कायगांव ह्या तीही क्षेत्रीचे ब्राह्मण माहान समर्थ यजमान साहेबाचें कल्याणच ह्मळून आहेत त्यास उपद्रव आल्यानें कल्याण दायक नाहीं व यजमानसाहेबांचेंहि सांगणें आपल्यास आहे त्यापेक्षां आप त्याकडून क्षेत्रास उपद्रव होणार नाहीं परमारे आपल्यास न समजतां उपसर्ग होईल तरी क्षेत्रास हरएकविशीं उपद्रव न लागतां रखवाली होय तें करावें क्षेत्रीचे ब्राह्मण आपल्याकडे येतील त्यांस अभयपत्र देऊन, ब्राह्मणांचें समाधान व भीमतांच्या मर्जीचा सतोष, व आपले यजमानांच्या कस्माणावरतीं गोष्ट घावी आपण सुन्नच आहां त्यापलीं विशेष काय लिहावें ? रा छ २९ रवि लावळ ज्यादा काय लिहिणें ? प्यार मोहयत असो दीजे हे कितावत

पत्रांक ५८८

श्री

१७२४ भाषण शुद्ध २

भीमत सौभाग्यवती यज्ञसुडेमाडित मासुभी चिटकावाई यया यांसीः—

प्रति मास्कर विठ्ठल पटवर्पन सा नमस्कार भिनती उपरी येथील कुशल

ताा श्रावण शुद्ध २ मंदवार पावेतो मुा काळसूर वर्तमान यथास्थिते असे. विशेष. मान्ये याचा रोखा कान्हुरावर होऊन वीस हजारांचा खड जाला. त्याचे वसुलास स्वार आले ते वाड्यात राहून दगा बहुत केला आहे. तो पत्री कोठवर ल्याहावा ? ऐवजाचा भरणा होत नाही. पुढें काय होईल ते तें पाहवें. आपणाकडून सावजी गायकवाड आला. त्याणे आपल्याकडील सविस्तर...प्रसूत होऊन कन्या जाली, पधरावीस दिवस जाहले, पठाणाचा मुकाम कापशी वडगाववर होता, तेथून स्वार रोखा घेऊन कायगावीं आले आहेत, म्हणोन सांगितलें. त्याजवर काहीं समजत नाही. यामुळें चिता बहुत लागली आहे. याजकरिता घमाजी ठवळे मुजरत पाा आहे. तरी कायगावास काहीं उपद्रव लागला किंवा निवारण जाले, येविशीं सविस्तर लिहून पाठवावे. आपण सव्या-काळीं कोठें आहेत तेही ल्याहावें. खासा होळकर चाडवडास दाखल जाले, व पठाणही पैठणाकडे जाणार, म्हणोन इकडे वर्तमान ऐकण्यात आहे मान्ये याणीं खडण्या घेतल्या, त्या गावापासून फिरोन पठाणाच्या खडण्या होतात किंवा कसें आहे, हे सविस्तर लिहून पाठवावें. यजमान स्वामी उभयता मुला-माणसांसुद्धा पुण्यास सुखरूप आहेत. + + + हे विनती.

पत्राक ५८९*

श्री.

१७२४ श्रावण वद्य मध्य ७।८

यादी. रामचंद्र दीक्षित व लक्ष्मीनारायण दीक्षित कायगावकर. सुा स-ह्यास मयातैन व अलफ, उर्फ श्रावण वा ५ स मीरखान पठाण निा राा येशवतराव होळकर याची फौजसुद्धा मुा मौजे कायगावीं आला. तेव्हा गा-वात त्याणीं दगा केला. त्याचे पुरवी एक दिवस आहीं फौजेचे भयामुळे मुलेंमाणसेसुद्धा गावातून निघोन सातारियास गेले. तेथें राहण्याचा धीर पुरवे-णा, ह्मणोन औरगावादेस आपल्या वाड्यात मुलेंमाणसेसुद्धा जाऊन राहिले आणि सुभ्याची भेट घेऊन त्यास वर्तमान सांगितलें. त्याणीं बहुतप्रकारें आ-मची खातरजमा केली, तुह्यास कोणतेहि गोष्टीची तोशीस लागणार नाही, तुहीं आपले घरात स्वस्त राहाणे. त्याजवरून आहीं घरात स्वस्त राहिलों. इकडे कायगावीं पठाणांनीं उपद्रव करून, गरीबगुरीब ब्राह्मण गावामध्ये सापडे त्यास धरून, बहुत मारहाण केली. त्यात च्यार ब्राह्मण मेले. गावच्या

* ह्या पत्रातील खोडाखोडीवरून हें पत्र मसुदा म्हणून लिहिलेलें असावें पुष्कळ ठिकाणीं खोडलेलें असून आजूबाजूनें हि शोध घातले असल्यामुळें ह्या पत्रास वैश्वदेवातील बलिहरणाची उपमा देण्यास हरकत वाटत नाही. वर पत्रात ज्या शब्दावर आकडे घातले आहेत त्या शब्दापुढे जे शब्द खोडलेले आहेत ते पुढें दिले आहेत १. पठाणांनीं गावात दगा केला. त्यास. २. बहुत उपद्रव केला. गावातील घरे उघडून चीजवस्त उकळून नेऊन घरास

ब्राह्मणांस व आमच्या मातुभीस धरून लष्करात नेऊर गांवचे मुकामी घेऊन गेले. गोंवची खडणी पस्तीस हजार रुपये करून व गांवकरी मिळून घसूल देऊ लागले. काही वसूल दिव्हा बाकी दाहा हजार रुपये राहिले तेव्हा गांवकरी दोन ब्राह्मण पठाणाकडील दोन प्याद घेऊन, औरंगाबादेस आम्हाकडे आले. आमची त्यांची गाठ पडली. ब्राह्मण आम्हांस म्हणू लागले की, दाहा हजार रुपये पठाणाचे देणे राहिले आहेत त्याची तजवीज जाली पाहिजे. आमचे वाडे उभयतांचे छुटले. नंतर मातुभीस लष्करात घेऊन गेले. नंतर पठाण याणीं विचार करून त्यांची घरीह खानखी आणि मासोभीस आणावयाचे प्रयोजन काय, हे समजून मातुभीस सोडून दिले. नंतर आपण कूच करून गेला. मातुभी गंगेचे काठी घेऊन बसली. तेव्हा मुर्व्याले याचा बकील पठाणाचे लष्करांत होता. सोहि तेथे आला. मातुभीची त्याची वाटेस नेठरगावी गांठ पडली. तेव्हा मातुभी कायगावास घेऊन आला. मातुभीची व मुरतबास्या कडील बकिलाची नेवरगावी गांठ पडली. तेथे बकिलयाणीं तसदी केली की, तुम्हास एकवीस हजार रुपये करार करून सोडविले. असे तेव्हा मातुभी बोलिले. जे, सोडावयाचे कारण नव्हते, पठाण समागमें नेते तरी जाते ! तेव्हा तसदी करून मातुभीपासून वाटेमध्ये रोखा द्या. साडेएकवीस हजाराचा छिडून घेऊन कायगावास घेऊन आला. तेथेहि पैक्याकरिता तसदी केली. पैसा निषेणा, द्या दुसरे दिवशी दारारास घेऊन जाऊन परमारे पंचय दिवस अट.

स्वातया लाविस्सा—काही ३ हे वर्तमान दारारास आले. बायकामुळे सुद्धा ४ आणि गावची खडणी पस्तीस हजार द्या केली. त्याचा बसूलहि त्यांनीं बहुतकरून घेतला. हजार दोन हजार रुपये बाकी राहिली. त्याजवरून आमचे वाडे उभयतांचे छुटले आणि मातुभीस लष्करात घेऊन गेले. ५ तेथेहि तसदी मातुभीस द्या विधी केली. त्यांनीं उत्तर केले की, मजपाची द्या नाही. तेव्हा दुसरे दिवशी मातुभीस घेऊन आवरगाबादेस आला, आणि कोठल्यांत कैद करून ठेविली. हे वर्तमान आम्हांस समजल्यानंतर आमी छेपून राहिलो. सुम्याकडे जाऊन बोलणें बोलार्हे, त्यास आम्हांसहि कैद करतील हे मनांत आणून त्याजकडे गेलो नाही. तेहा धीवारांनीं त्यांनीं मातुभीस सोडून व रास आणून घातल्या त्या सर्वांत सुभ्याने पठाणाचे नांव करून सातारियांत वाडे तीन होत ते छुटून गाव्या मरून दारारास आणिल्या. या मों वर्तमान असे हे सर्व घ्यानास आणून आम्हांपासून व मातुभीपासून रोखे लिहून घेतले आहेत व सातारे येथील बाळपांतीस चीमवस्त नेला आहे. ती मावारी देयाची व सातारियास हरएक विधी उग्रव होती तो होऊ नये असे जाहले पाहिजे. (शेवटच्या टिपेंतील मजकूर खोडलेला नाही. एका बाजूस अलग लिहिला आहे)

केंत ठेविले. आम्हांस आश्रय कोणाचाच नाही. ज्याचा आश्रय केला तोच आम्हास मारतो ! असें समजले म्हणून तेथून निघोन धण्याच्या पायाजवळ आलों. पठाणाचे प्याद्या समवेत बसलों आहो, तों इतकियात सुरतवाले याजकडील पन्नास माणूस येऊन आम्हावर दगा केला. आम्हीं तोंड चुकविलें. तेव्हा घरातील बायका नेऊन लष्करातील वाजारात बसविल्या. तेव्हा आम्हीं गुलामहुसेन, सुभ्याकडील कारभारी, याजकडे गेलों आणि मजकूर सांगितला. आम्हास म्हणू लागला की, तुम्हीं सरकारात पाच हजार रूा देणें व हजार रूा आम्हास अतस्थ देणें, एकूण सा हजार रूा देणें, म्हणजे तुमची मुल्लेंकरें व चीजवस्त जी गेली असेल ती आणून देतो. त्याजवरून आम्हीं कबूल करून सा हजाराची चिठी बशर्त मुल्लेंकरें व चीजवस्त आणून दिल्या तर आम्हीं देऊ, म्हणोन लिहून दिली. नंतर बायका बसल्या होत्या त्या सुटोन घरास आल्या. पठाणाचे दोन प्यादे आले होते. त्याणीं दोघां ब्राह्मणास घेऊन कायगावीं गेले. चार ब्राह्मण व आमची मातुश्री यास आणि आमचे दोनी वाडे छुटून खणून चीजवस्त घरातील घेऊन गेले.

पत्राक ५९०

श्री.

१७२४ श्रावण शुद्ध १३

श्रीमत राजश्री जनार्दनपत दादा स्वामीचे सेवेसी:—

सेवक शिवराम कृष्ण कृतानेक सा नमस्कार विनति येथील कुशल श्रावण शुद्ध त्रयोदशीपर्यंत आपल्या कृपेंकरून यथास्थित असे. विशेष. बहुत दिवस जाले, पत्री परामर्ध न जाला. सेवक पदरींचा, साभाळ करावा. आपणास विदित असे. यानंतर आपणाकडे जोडी गोवर्धन याजकडील आली. त्याबरोबर माझें पत्र चिरजीव चिटकोपतास पा होते. त्यात चिठी आहे. ऐशियास, तें पत्र पुणेंस पोचोन प्रत्योत्तर आपणापार्शी येईल तें करावें. बहुत काय लिहिणें ? कृपालोम असों दीजे हे विनति.

हेा राजश्री दादोपत स्वामीचे सेवेसी. सा नमस्कार. लोभास अतर न होय, तें करावे. लोभ कीजे हे विनति.

पत्राक ५९१

श्री म्हाळसाकात. (नकल.) १७२४ श्रावण शुद्ध १३

वेदशास्त्रसपन्न राजश्री रामचद्र दीक्षित व लक्ष्मीनारायण दीक्षित गोसावी यासी:—

सकलगुणालकरणअखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य स्नो येशवतराव होळकर दडवत विनति उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित असावें. विशेष. आपण पत्र पाठविलें तें पावलें. खानदेशप्राती खासा स्वारी आल्यावर, पुढे राजश्री फत्तेसिंगराव माने वगैरे फौजा याप्राती रवाना जा-

त्या जनवार्ता सैन्याचा उपद्रव । यामुळे कायगांव, टोंक, प्रवरसंगम तिर
 स्थळी क्षेत्राची जागां ब्राम्हणांस मय उत्पन्न जाले सालगुा क्षेत्र कायगांव
 पेंढारी यांनीं लुटले त्यामुळे मय अधिक उत्पन्न जाले त्यावरून क्षेत्रस्य ब्रा
 म्हण श्रीफल बेकून मान्याच्या भेटीस पुण्यस्तर्मी गेले त्यांनीं हि अमय दिले
 जे, आम्हास येथिणी सुभेदार साहेबाची आज्ञा आहे जे, क्षेत्रास उपसर्ग देऊं
 नेये त्यावरून सर्वास संतोष जाला हाही राजभी नयास अमीरउद्दोळे फौजे
 सुद्धा कसये गांडापूर येथे आले आंध्याकडे स्वारी जाणार त्यांसकडील उ
 पसर्ग क्षेत्रास किमपि लागला नाहीं माने याणीं खातरी केली, त्याप्रों अनु
 भवास सर्वांच्या आले पूर्वापार कैलासवासी घोरले सुभेदारपासून या स्थ
 लाचा अभिमान आहेच त्याप्रमाणे सांभाळ कराळच आम्हांकडील गांडापूर
 परगण्यातील तीन गांव व नेयास परगण्यातील एक गांव, ऐा प्यार गांव
 आहेत आज पाचसाहा वर्षे पायमालीनें खराब जालीं त्यांस, त्यांचे व तिर
 स्थळींचे सरक्षण घडायें, याकरितां नयासास पत्र दिलें पाहिजे, म्हणोन वि
 स्तारें लिहिलें तें कळलें देशियास, ठुम्हाकडील छद्मण उमासी यांसवरान
 राजभी अमीरउद्दोळे याजला पत्र पाठविलें आहे हे त्यांसकडे पावतें करारें
 गांवांस उपद्रव देणार नाहींत सर्वदा पत्र पाठवून संतोषवीत जायें या छ
 ११ रबिळार, सुा सलास मयातेन व अलफ बहुत काम लिहिणें ! हे
 यिनति मोर्तबसुद सिक्का

पत्रांक ५९२ भी (नकल) १७२४ भावण शुभ ११
 राजभी केसो गगाधर साठे गोसावी यांची:—

सुा सलास मयातेन व अलफ राजभी येथवंतराव होळकर याची नजर
 सरकारावर बांकडी दिसोन, मान्येपठाण धगेरे फौजा जांयगांव पावेर्ती आल्या
 सरकारांतूनही होळकर यांचे मनातील बांकडेपणा समझोन फौजा तोंडावर
 पाठवावयाची तजवीज करून, पुरंधरे व पानसे याहेर काहाडले दहापंधरा
 हजार पौस व पांचसाठ हजार माणूस पायचे जमा करून, मानेपठाण यांस सर्वा
 पोचावी हा विचार केला आहे पांडवगडचे मसलती व गेला आहांतर
 जेथपर्यंत जवळ (पौजे) निशी देखस चिठी गारदख व येथे जाणें आणि
 लिहून पाठवणें या कामास हुजुरून या बापूयिष्ट व हुजुरे आ २ पो आहेत
 तरी विलंब न करणें आरय माणूस शिपार्हगिरीस जांगले होळकराची पौस
 करी, येथें, योजना तशांचीच जाहली पाहिजे तरी, लौकर जाणें पांडवग
 डचा थड सुटस्यास चिंता नाहीं कित्याचा कद फारसा नाहीं या घेंकटराव
 दखडेस पोचोन, या बाळांनी रामचंद्र व छद्मण महादेव व खडो घोंडदेव
 यांजपाशीं हजीरी देऊन, याचे गणतीचे पत्र हुजुर पाठऊन देणें जाणिजे
 छ ११ या सर.

मित्र, मिश्रुकनाम्हण यहुतां दिवसाचे आभित तेथें आले आहेत तेव्हां इत
क्यांचा निरघाई करणें प्राप्त व आपला विषय तो असा आहे ।

मी पुण्यात असता, कोणीएक सावकारास काम पडलें, तेव्हां, भीमतांनीं
त्याचा आश्रय न जावा, याकरितां रात्रीस दोन लाख रुपये दिव्हे पुसरे दि
वशीं त्या गोष्टी निघाल्या तेव्हा आम्हा जाहली कीं, जो माझा आहे तो समस्त
असतां त्याचे जसें जालवावयाचें तसें चालत आहे परंतु तो दूर देशीं असतां
व त्यास संकट पडलें असें मजला समजलें असतां, असेल तेथपर्यंत अशाची
उपेक्षा करणार नाहीं त्या गोष्टीची आठवण मजला वारवार होते व तेथेही
स्मरण घ्यावें म्हणोन ही गोष्ट छिडिली आहे सावकार कोणता तें प्थानांत
येईलच सांप्रत तसा प्रसंग प्राप्त जाहला आहे तो कसा म्हणाल तर, काशी
मात्रेचें देणें ससेंच आहे व नित्यनैमित्य ज्या काळीं जें प्राप्त होतें त्याप्रमाणें
सर्च करून आला दिवस छौकिकाप्रों कठावा लागतो येथील मन्मापासून
त्याई परस्परे सोयरेघाबरे त्यांस देखील कर्जवाम मिळत नाहीं तेव्हां
आम्ही परकीय आम्हांस कर्जवाम कसा मिळेल ? तेव्हां हाही उपाय
राहिला मोंसले यांस तो वैज्य दाखवावयाचें नाही येथील चार ह्मेत्र
म्हणावे तरी, दरबारीयाचें परतु सुख दुःख सागावें, असें नाही अशा चहूं
कडोन अडचणी जाणोन याची तोड मनांत आणिली कीं, भीमत सवस,
घणी, बडील, आम्ही अशान, त्यांचीं लेकरें, तेव्हा तेच सकटातून पार पाड
तील असें समजून, पंचवीस हजार रुपये खासगीकडून कर्ज घ्यावे आणि
त्याच्या हुंरुपा तुम्हां तेथून करून पाठवाव्या याची पेडीविघई चधी आम्हा येईल
तसें करावयास येईल त्याप्रों काही काशीस पाठवीन म्हणजे उसार खाव
यास जागा होईल आत्मपर्यंत सालाबाद बारा महिन्याचे वेगमीप्रों दोन
महिन्यांची वेगमी शपतपुरस्कर नाहीं तेथून असा उपराळा जाहला असतां
उपयोग होईल माझी उपेक्षा समस्त होणार नाहीं मग परकी स्थळीं असतां
काशी होईल ? हा भरवसा जाणोन छिडिलें आहे परंतु तुम्हांकडून पत्रें दाख
विण्यास व विनंती करावयास आळस जाहल्यास उपाय नाही तेथें विनंती
केल्यावर जधी आशा होईल तसें करावें

सर्च पाठला असे कालवेद्यवर्तमान पाहून, कर्जास भेऊन, यंधू येगळे
निघावें अशा वेतांत आहेत वेगळे जहास्यास निघाई कसा करावा, हाही
अंदेष्टा वागवून आहेत मग पाहावें आमची सोय सरकारांतून काढावयाची
करुपना कोणती म्हणाल तर, पंचवीस तीस घोड्यां घरची आहेत व आणखी
पंचवीस घोड्यां परचीं करून, पनास घोड्याची पागा व त्यास हरकोठें वेगमी
पुरते चार गांव वरडांत वगैरे लावून दिव्यास, बंधू जुगार राहून वाकरी करि
तील येणेंकरून त्याची सोय निपाळी यहिवाट्यास पडलेसें होतील येथिशीं

त्यांची इच्छा बहुत आहे जे, नांव लौकिक करावा. आण मीही घोड्या माणसांचे खर्चातून मोकळा होईन. मग वडिलाची मर्जी असेल तसा निर्वाह करोत.

१ पेशजीचा सग्रह काय आहे, तोही तुम्हांस माहीत आहे. त्याजवर साल गुदस्ता चिरंजीव बंधूचें लग्न केलें. त्याचें कारण, आम्ही उभयता बंधूपैकी पुत्रसत्ती एकासही नाहीं. चार उपाय करणे ते केले. तसा हाही उपाय सर्वां-नुमते करावा असें जाहाले. सबब, त्यासही नांव लौकिकाप्रमाणे वस्तवानीं वगैरे खर्च केला पाहिजे. हात तर कोठें चालेना. सबब, मातुश्री व भाव-जई वगैरे बायकाची वस्तुभाव घेऊन नवरेमुलीची भरती मात्र केली.

१ शिवाय, पाटण परगणेंयासी सालदरसाल पेढारी यांचा दगा जाता येता, व होळकराकडील नागो जिवाजी व बडवाले राजेरजवाडे वगैरे यांचा, व हालीं मीरखान याचा दगा, याजमुळे प्रांतात खराबा. तेव्हां ठाणें राखावयास-बंधीं व बंडवाले यांच्या खंडण्यासच ऐवज कर्ज काढून घालावा लागतो. हे पाहिलेपासून तुम्हांस माहित आहेच व हिशेबही तेथें गेलेच आहेत. त्याज-वरून समजलेच असेल.

श्रीमतांच्या कृपेकरून नांवलौकिकासही आले व चार पैसे मिळवून ससारासबधीं जीं जीं सुखें तीं सर्व भोगलीं. हें गृहकृत्य गौप्य असावे यास्तव सूचना लिहिली आहे. तुम्ही विनती करितां अशीच करावी, व तेथूनही घडेल, ही खातरजमा आहे.

पत्रांक ५९५

श्री.

१७२४ भाद्रपद शुद्ध १

स्वामीचे सेवेसी. विनति सेवक मल्हार रामचंद्र कुळकर्णी सां नमस्कार विनति विज्ञापना ताा भाद्रपद शुद्ध परियत आपले कृपेंकरून यथास्थित असें. + + + अलिकडे वर्तमानः—डालटन साहेब याचा मुख्य सरदार दीपन साहेब बन्हाणपुराकडून आला. भाद्रपद शुद्ध १ आपले गावी आला. त्यानें-हि बहुत गर्दी केली. शिवरामपंत तात्याची हवेली उघडून राहावयास येऊ लागला. मग मोठे प्रयासे अब्बादासपत सेंदुरणीकर याणी बाहेर अभ्यकराचे वाड्यांत उतरविला. मोठी मारामार केली. ब्राह्मणाची आव ठेविली नाही. सदाशिव दिक्षितांचे आंगणांत घोडे बाधून माहाराची राहोटी दिली. मग, मोठ्या प्रयासे दुसरे दिवशीं तो माहार काहाडला. त्यानेंही दोन हजार कडबा घेतला. कडबा कोठे मिळेना. उशीर लागला हाणोन, परसरामभटाचा हात बांधला, व मकवा होडले ! दाहापधरा चावूंक मारले. अंगुठा पिरगाळ-ला. तो अद्यापि नीट जाला नाहीं. मग काल मगळवारी दीपनसाहेब सडा उतरोने पुन्यास आला आहे. अब्बादासपतहि त्यासमागमेंच आहे.

आपले गावीं कपू उतरला. यानें अगोदर चदी वगैरे घेतले. तो मार

सविस्तर पत्री लिहिलाच आहे त्यावर, त्यानें आणखी चिठी मनशी सरजा माची केली आजमास चिठीचा पाहतां, दोनशें रुपये होऊ लागले मग बहुत प्रयत्न केला अबादासपंतांनीं बहुता प्रकारें प्रयत्न केला परंतु तो ऐकेना अबादासपंतासी त्यानें करार केला कीं चिठी माफ करतो अंभादास पुन्याकडे आला दुसरे दिवशीं नैहमी क्षिपाई पाठवून साहिंकाळपरित्त मला बसविलें साहिंकाळीं दाहापांच ब्राह्मण तेथें पाठविले तो मनशी बोळ ला गला सेवटीं धिटीपौ काहीं निघस घेतली धाकीहि उदईक था बणतो याप्रमाणें मोठी घुम केली पुढें कूचहि करित नाही राण पार पुढविलें तरी बाजरी घमाम बैलांस तोनेच्या चारळें याप्रमाणें आजपरित्त गर्दी केली पुढें काय करील, हें नकळे + + + हे विनंति

पत्रांक ५९६

भी

१७२४ भाद्रपद

यादी रामचंद्र दीक्षित व लक्ष्मण नारायण दीक्षित कायगांवकर यांचा पत्राच्या निजाम व नयामनंग यांजकून होणे —

कायगांवीं पठाणाची फौज येऊन ब्राह्मण गांवांतील घरून मारहाण क (रून) पैका मागू लागले तसदी बहुत होऊ लागली घेतले, आणखी दाहा मागों लागले घरे सभों लागले सबय सुभ्यास मार सांगिला मुझे याणीं करार केला कीं, पांच हजार रुपये, व एक हजार सो दरबारखर्च घेया दाहा हजार सो घावे पठाणाची सोड आसी पाडिचों तुझांस काहीं सोधीस न लागतां कूच करवितों याप्रमाणें ठरून दाहा हजार सो चा दस्तऐवज मुझे याणीं घेतला तेव्हां, पठाणाकडील आह्मास एक पैसा न पडतां त्याणीं कूच करून जावें, कायगांवचे ब्राह्मण घोलीस पठाणापार्शी होते ते मुझे याणीं आणून अवरगाबादेस आह्मांपार्शी पावते (करावे), तें काहीं एक केलें नाही पठाणांनीं मारहाण ब्राह्मणास करून * लष्करांत गेले

पत्रांक ५९७

भी

१७२४ भाद्रपद शुद्ध ७

अमीरतहौला याहादर!—

खां साहेब मुशाफक मेहेरबान मीर फमोयनुहीन अल्लीखां बाहादूर यांची लक्ष्मीबाई व सौ मैनाबाई दीक्षित पाठणकर व परशुरामभट व लक्ष्मणपत मौजे कायगांव आशीर्वाद उपरी नयाय यांचे खंडणी पौ खा २०५०० अक्षरी थीस हजार पाचशें राहिले त्यास, सदरहू ऐबज त्यांचे सरफात तुझां फडोन देविला असे हा ऐबज दाहरी गेलियावर चौबये दिवशीं दाहा हजार

* फुत्त्याच्या ठिकाणीं पुढील शब्द खोदसे आहेत!—“पैका मनशी घेतला, घाडे पुटोन नेले, सिबाय मातोभीस घेऊन ”

रुपये आपलियास देऊ. व पुढें आठवे दिवशीं साडे दाहा हजाराचा भरणा करून देऊ. सदर वाड्याप्रो शाडा करून देऊ हा करार लिहून दिल्या. सही दस्तुर लक्ष्मण रावजीचा असे. सके १७२४ हुंदुभीनाम सवत्सरे * भाद्रपद शुद्ध ७ साक्ष रतनगीर बोवा गोसावी.

पत्रांक ५९८

श्री. (मसूदा) १७२४ भाद्रपद शुद्ध ८

जगन्नाथपत यांचे नांवें पत्र पाटणास लािा दिल्लें.

विशेष. सीतलगीर गोसांवी का पाटण येथे राहत होता. त्यास सागरवाले याणीं सस्थान घेतलें त्यावेळेस गोसावी मजकूर परागदा होऊन श्री काशींत वीसवेवीस वर्षे राहिले. हालीं सस्थान सागरवाले यांजकडोन राजश्री सेनासाहेबसुभा याजकडे सरकारांतून देविल्लें. तेव्हा पाटण माहाल सरकारात ठेविला. हें वर्तमान गोसावीमार याने आइकिल्लें. त्याजवरोन काशीहून निघोन पाटणास तुमची भेट घेऊन आला. यासी, येऊन आह्वास भेटला. आपलें वर्तमान सांगितलें. त्यावरोन गोसावी तेथील स्थार्क आणि सरकार-उपयोगी, तेथें राहिल्याने हरएक कामीं पडतील, ऐसं जाणोन, गोसावीमार याची खातरी करून तुह्माकडे पाठविला आहे. त्यास का पाटण येथे

१ का मारीं मठ बांधावयासी जागा नेमून द्यावी. महिना पधरा दिवस दाहा पाच वेगारी लागल्यास द्यावे. याचे बोलणें की, तीन वागा कसव्यामध्ये आपले गुरुच्या हातच्या आहेत. त्याची चौकशी करून त्यातील एक वाग यास द्यावा. गरीबगीर गोसावी याचा मोठा वाग द्यावा. कलम १.

१ पो मारीं गोसावी याची सावकारी बीज व नगदी वगैरे येणें आहे. त्यास, रयत रजावतीनें सरकार-नुकसान न होता, जसे ज्यापार्शी निघोन असामी कायम राहिल, अशा तऱ्हेने हे मागतील. येविशीं तुसीं ताकीद रयतेस वगैरे करावी.

१ वस्तींत राहिल्यानंतर नवी देवघेव करितील. येविशींचा तुमचा पक्ष असावा.

१ गोसावीमजकूर कसव्यांत मठ बांधून राहणार. तेव्हा दाहा पचवीस याजपार्शी अतीत राहातील. त्याचा योगक्षेम चालला पाहिजे, व सरकारचे उपयोगाचे आहेत, याजकरिता यास पड जमीन पडली आहे. त्यापैकी तीनशा रुपयाची कामारीं अगर हरएक गावीं पाटणचे माहालात चला बाधोन सरकारची सनद करून द्यावी.

* हे पत्र भीतीने गागरून जाऊन अगदी कापत कापत लिहिलेलें आहे, पत्राच्या मथळ्यावर कोपन्यात फारशी मजकूर आहे.

१ गोसावीभार सेथें राहणार, तेव्हां याचे किती बऱ्यावर व किती बार्ह
टावर असतील याचें लक्ष सुद्धी ठेऊन, दरएकविशीं याची गौरसी
करीत जावी

सदरहू कलमें ५ गोसावीभार दुस्रांमवळ आस्थानंतर शिमाप्रों त्याची सा
वरी करून याचा पुस्तपाना करीत जावा फिरोन मोभाट बेक न द्यावा रा
छ ७ जावळ, सुा सळास मयासेन व अलफ

पत्रांक ५९९

भी

१७२४ भाद्रपद

याद रामचंद्र दीक्षित व लक्ष्मीनारायण दीक्षित कायगांवकर यांचा
पडण्या निजाम नयानेंग याज्ञकडून होणें सा —

१ दीक्षित यांजपासोन रोखा (सा इ-)भार रुपयांचा घेतला शाहा
(मा)णसें सत्करचे बामारात नेऊन स प्यादे पाठऊन या
रुपांस दगा करून बायकांस घरून नेळें सयय, याची बशर्य रोखा
हरएक उपद्रव होणार नाही कलम

१ कायगांवचे बाबे छुटून पठाणांनीं नेले आणि मातुभीस घरून लष्क
रांत नेऊन गांवचे मुकामी नेळें तेथून पठाणांनीं मातुभीस मापारें पाठविळें
तेव्हां मार्गांत बकिलांची गांठ पडून, तसदी करून, वाटेंत रोखा नेऊरगायीं
साडेएकवीस हजार रुपयांचा घेतला आहे कलम

१ सासारें येथील बाबे तीन पठाणांचें नांव करून छुटून गावपा मरून
शाहवास नेल्या चीमवस्तु वगैरे सर्वहि गेले त्याचा पड्या होणें कलम

एकूण तीन कलमांचा पड्या करून देवणें पुढें उपद्रव न व्हावा सप
सीलाची याद पाहावी

पत्रांक ६००

भी (मतलब) १७२४ भाद्रपद

यादी मतलब सीतलगीर गोसावी पो पाटण प्राप्त गर्तेंमडलें

१ पो पाटण येथें आमची लेवादेवी बडिलांपासोन गला व नगदी धीन
नगरे लोकाकडे येणें आहे त्याचा तगादा आझी करूं जसें जेथून निवेल,
असामीची अबादी राहून, तसें घेऊं येविशीं सरकारचा पक्ष असावा कलम

१ मडल्याचें सस्थान जेव्हां राग्याकडे होतें तेव्हा पामजकूरची मामलत
आझाकडेच होती ते वेळेस आमचा मठ वगैरे राहाणें गतीसच होतें नंतर
संस्थान सागरखाले यांणीं घेतलें त्या वेळेस आझी निघोन काशीस गेलों तें
आज वीसपंचवीस वर्षें तेथेंच आहो संप्रत पा सरकारांत आला हें ऐकून
एथें आलों त्यास, कसयें पाटण येथें आमच्या मठाची योगना करून, जा
गा बांधावयास परवानगी द्यावी दोन तीन बाग आमच्या बडिलांचे हातचे
आहेत ते आमचे आझाकडे देवावे कलम

१ वस्तीमधें आर्ही राहिल्यावर चार रुपये व नाजपाणी देणें घेणें करूं. येविशीं सरकारचा पक्ष असावा. कलम.

१ कसत्रे मजकुरीं आर्ही राहिल्यावर, दाहा पचवीस अतीत आम्हांजवळ राहतील. तेव्हां सरकारातून काहीं निर्वादा आमचा चालावा. आर्ही सरकारचे उपयोगाचे आर्ही. हरएकविशीं चाकरी सांगितल्यास करूं. कलम.

१ आमचे राहणे कसव्यांत जाल्यावर च्यार सुष्ट आहेत व च्यार दुष्ट आहेत. आपलेकडील कमावीसदार तेथे आहेत. त्यास आमचे प्रतिपाळाविशीं निक्षून आज्ञा असावी कीं, हरएकविशीं याचा साभाळ करावा, कोणाचा उपद्रव वगैरे वाजवी लागूं नये. म्हणून कलम.

पत्रांक ६०१

श्री.

१७२४ आश्विन शुद्ध.

राजश्रिया विराजित राजमान्य राजश्री गगाधरराव गोविंद स्वामी गो यासीः—

पो वाजीराव रघुनाथ प्रधान नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जाणें. विशेष. बळवतराव माधव, माधवराव अनंत रास्ते यांचे पुत्र, पुण्याहून निघोन जाऊन होनवाडास जमाव करीत आहेत. सवव, त्याचे पारिपत्यास डफळे व थोरात व वागमारे व पोळ यास फौज व पायदळ जमा करून एकत्र होऊन जावयाची आज्ञा केली असे. तरी तुर्ही पत्र पावताच फौज व पायदळ जमा करून, सारे एकत्र होऊन, बळवतराव माधव यास हस्तगत करणें आणि हुजूर पोहोचऊन देणें. जाणजे छ ५ जमादिलावल, सुा सलास मयातैन व अलफ. बहुत काय लिहिणें ? हे विनति.

पत्रांक ६०२

श्री.

१७२४ आश्विन शुद्ध १२

सेवेसी नारो कृष्ण दोन्ही कर जोडून साा नमस्कार विशापना ताा आश्विन शुद्ध १२ पर्यंत सुा मौजे काराठी मुखरूप असों, विशेष. आपण आज्ञापत्र

माहाराजाधिराज पाठविले तें पावले छाा सधिस्तर कळले मोजे मजकूरचे वर्तमान तर गांवची शेतमळे समाम, छप्करें नसिक होती, त्याणी कापिली बहुत नाश आला हातीं छप्करें येथून कूच करून जळगांवावर गेलीं बुध वारी दोन महारा रात्री कूच्य करोन, बारामती व मेटव्याचें मधें बुधगे ठेऊन, सध्या फौजा पुढें बारामतीचे नजीक काठेवाडीवर गेल्या माने यांचे फौजेस व सरकारचे फौजेस दोन कोसांचें अंतर आहे त्यांचीहि जमात वीसपंचवीस हजारपर्यंत आहे, म्हणोन धरंता आहे येथें चीजवस्त आहे त्यास, बहुतक गांव उज्याड जाहलें येथील मार तर प्यार का सिलक जवळ बाळगोन राहणें तेथ्हां ठीक व गांवचाही बंदोबस्त राहील त्यास, सिलक तो मजबूत नाही व गावात पही करावी हरएक पीक अगदींच गेलें पुढे दुसरे पिकावर प्यार का तुझापासोन प्यावे तर गांवची वस्ती होणें कठीण त्यास, गांव राहें तो अर्थ करणार स्वामी समर्थ आहेत येथिचीचें विनंतिपत्र गावकरी यांनीं लिहिलें आहे त्याजवरून भुत होईल दगा बहुत आहे त्यास, छत्रा कडील भांडीं घेरे येथें आहेत त्यास, येथिचीची आशा यावी थरकड मार अधिकोत्तर नाही सेवेसी भुत होय हे विनंति

पत्रांक ६०३

मी

१७२४ आश्विन शुद्ध १२

चिरंजीव राजाजी विसाजीपत नाना यांचीं बापूजी गणेश साठये आशीर्वाद उपरी येथील खेम ताा आश्विन शुद्ध १२ येथें सुखरूप असों विशेष तुसां कडून बहुत विषय पत्र येऊन वर्तमान कळत नाहीं समाचार घेत नाहीं तरी असें नसावें सदैव पत्र पाठऊन सतोषवीत जायें इकडील मार गांवच्या पत्रावरून कळेळ होळकराकडील मान्या व भीमवांची फौज यांस प्यार कोसांवर अंतर आहे सरकारची फौज बुनगे बारामतीस येऊन, पुढें सध्या फौजा होऊन गेल्या आहेत बारामतीस वस्ती आहे गांव दहशतीनें उज्याड जाहलें हा गांव उज्याड होणार. मुळें माणसें सुद्धां येथें आहेत छत्राकडील काम आम्हाकडे सांगितलें आहे छप्करचा भरवसा नाही घरांत भांडें व चीजवस्त आहे ती गेली क्षणजे कठीण यादकरितां यत्नमानास विनंती करून अगर तुमच्या विचारास येईल त्याप्रमाणें उत्तर पाा तीा राजाजी दादा कोठें आहेत ते लिहा बहुत काय लिहा ! लोभ करावा हे आशीर्वाद

होता पत्नी हाथलदार व नारोपत यांस सां नमस्कार सांगावा

पत्रांक ६०४

मी

१७२४ आश्विन शुद्ध १२

सेवेसी बापूजी गणेश साठये दोन्ही कर जोडून धरसां नमस्कार विशाप ना ताा आश्विन शुद्ध १२ पावेतो सुखरूप मोजे कराटी येथें असों विशेष स्वामीकडून अलिकडे पत्र येऊन सेवकांचा समाज होत नाहीं तरी असें

नसावें. सदैव पत्र पाठवून सांभाळीत जावे. यानंतर इकडील वर्तमानः मान्याच्या दहशतीनें भोवरगांव उजाड जाहाले आहेत. जरीपटका व मान्यास च्यार कोसाचा अंतर आहे. काराठी पासून नऊ कोस आहेत. आज उद्यां तोंड लढाईचें लागणार. गाव तजावजा जाहला आहे. गावकरी यांनीं अर्ज-दास्त पाठविली आहे, त्याजवरून कळें येईल. ब्राह्मण नित्य येत असतात. आशेप्रमाणें भोजनाचा बदोवस्त करीत आहे. व पेशजीं यमाजी भोसला याने वर्तमान विदित केलेच आहे. सेवेसी श्रुत होय. हे विज्ञापना.

पत्रांक ६०५

श्री.

१७२४ आश्विन शुद्ध अखेर.

श्रीमत राजश्री वैद्यबोवा मोकाशीसाहेब, साहेबाचे सेवेसीः—

अर्जदास्त अर्जदार वदेगी शरीकर मोकदम मौजे कराठी प्रां सुपे दडवत अर्ज विनति विज्ञापना कीं, मौजेमारचें वर्तमान तरः शेतमळे झाडून छुटले गेले काहीं एकदोन मळे राहिले होते. गणपतराव पानसे याच्या मुकामामुळे तेहि नवमीचे दिवशीं कूच करून गेले नतर दसन्याचे दिवशीं झाडून कही आली. त्याही मळ्याचा फडशा जाला. खरीफाचीहि अवस्ता तीच जाली. रब्बी पे-रावी तर प्रजने नाहीं. यामुळे दोन्ही पिकाची निराशा जाली. मान्याचे लष्कर पूर्वेस वारामतीचे खालते सा कोसावर आले. जरीपटकाही आज एकादशीस कूच करून वारामतीवर गेले. मान्याचे धास्तीने गाव झाडून वस झाले. आप-ल्याभोंवते लोणीमोरेश्वर येथील वस्ती आहे. याजवेरान सेवेसी अर्जविनति लिहि-ली. गावचा धर सुटला आहे. आपली आज्ञा तर, गाव वस करू नये. त्यास, खडनीचे रोखे मान्या मनसरी करितो. पैसा द्यावयास ताकत नाहीं. गांव वसवा, तर जाळतो. ऐसें सकट प्राप्त झाले आहे. येविषईची आज्ञा येईल, त्याप्रों वर्तनूक करू. येथे तर घटकेचा भरवसा नाहीं. कळावें. सेवेसी अर्ज-विज्ञापना. दहाकाचा बदोवस्त करावा. दोनसे सो गांवच्या बऱ्यावाकरितां कृपा करून सा नारोपत नाना यासी पाठवावे. वितके दिवस गांवच्या बऱ्या-वाचा लौकिक जाला. आताही आमचा सकटाचा प्रानअवेस्ताचा दिवस आहे. साहेबीं ये येलेस कृपावत होऊन दोंशा रुपयाचे काम करावे, म्हणजे श्रमाचे पाडाऊ होऊ. निआधारी झालों, याकरिता सकटाची अर्जदास्त पाठविली आहे. हे अर्जविनति.

पत्रांक ६०६

श्री.

१७२४ आश्विन वद्य २

राजश्री नारायणराव गोसावी यासीः—

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य स्नो बाबूराव आंगरे वजारतमाव सवाई

१ धाकाचा. दहशतीचा. २ प्राणावस्थेचा. ३ गुलाम. ४ निराधार.

सरखेळ रामराम विनवी उपरी येथील कुघळ जाणून स्वकीय कुघळ छिह्ति
असायें विशेष घुस्ती पत्र राजभी व्यंगनाथपंत याजबाराबर छ ५ राखरवें
पाठविलें तें छ ११ जमादिखाखरी पावळें गांव व मडीविर्ती मार छिह्ति,
त्यावरून व राजभी वळवंतराय नेने याणी पत्र पाठविलें त्यावरून, कळीं
आला ऐद्यास तुम्हांकडून बहुत दिवस पत्रें येऊन कांहींच मजदूर समज
स्यात नव्हता त्यास हाही मारनिव्हेनी मुखोत्तर सांगितलें, त्यावरून अथ
गत आलें ऐसेंच हमेषा पत्र पाठऊन आनंदवीत असायें गांव व मडीविर्ती
छिह्तिस्यांत, त्यांस तुमच्या स्नेहापुरता दुसरा अर्थ काय आहे? बडोन ये
ईल वरकड मार मद्यारनिव्हे छिह्तितीळ त्यावरून कळेळ रा छ १५ माहे
जमादिखाखर बहुत काय छिह्ति ? खोम कीजे हे विनवि भी मोर्तबसुद

० भी ८८

रामा शाहु नरपती चरणीं
सादर येसाजीसुत बाबूराव
आगरे वज्जारतमाब सवाई
सरखेळ निरंतर.

पत्रांक ६०७

भी.

१७२४ आश्विन वद्य २

विज्ञापना ऐसीजे राजभी व्यंकटराय याची भेट आहाली विकडीसहडीळ
सर्व भाव समजलें भीमताच्या जिल्ह्या चवकडे जातात दाहा पांच जण म
ध्यस्त पडले आहेत एवंच अद्याप तें आहे तेंच आहे रा बाजीराव भरेव व
पाराजीपत याणी मोठे प्रात काळीं होळकराकडे जायें आणि सातरजमा क
रून प्याथी, ऐसें भीमताचे विचारें ठरलें तेव्हां पाराजीपतांनीं याचकडे सां
गून पाा कीं, याप्रों तेथून चिठ्या आल्या, आतां मात्ता उपाय नाही, तुम
चा गृहस्थ गेला त्याचें उत्तर कळावें, ग्रहर दिवसपर्यंत वाट पाहवी त्याज
वरून राहिले आहेत त्यास, असूनहि पहिलेचारली व्यवस्था जाली म्हणजे
कोणवेहि बडत नाही मातबर मध्यस्ताचे हातें समेट जाहल्यास पार उपयोग
दादा । काय कोठयर त्याहायें ? नगरावर पौस रयाना होणार. होळकरानें
हा काळमर्याद भीमताचे पायासीं अमर्यादा केली नाही जेव्हां अंबान्या दष्टी
स पडल्या तेव्हां घोडपाखासीं उतरून नमस्कार केला पौजेस साकीद केला
कीं, कोणी भीमताचे पौजेकडे जाऊं नये मीं आपलें सोबास काळें लाऊन

घेणार नाही, माझा अवेरच केला तर मी लाचार आहे वगैरे बोलणीं व चाली पत्रात कोठवर लिहूं ? सारांप, समेट करून घ्यावी, हे सलाह पक्षपात कोणाचाही करू नये. दौलतीवर लक्ष, ज्या गोष्टीनें दौलतीचें कल्याण. सर्व प्रजा आशीर्वाद देईल. समेट करून घेतली असता, श्रीमताची चाकरी होळकर करून दाखवील, ऐसे आहे. गणोबा अद्याप आला नाही. वाट पाहतात. राघोपत रात्री पावला. वेकटराव याणीं चिठी वडिलास लिहिली आहे, त्याजवरून कळेल. ज्यास्थळां आहा तेथून अन्यत्र स्थली जावयाचा विचार मसलतगार याचे विचारें दिसतो. त्यास असं जाहलं म्हणजे सर्वहि गोष्टी विश्रडल्या. पक्षेपण मनात यावं. मग कोणाच्यानेच कोणताच विचार घडावयाचा नाही. इतके दिवस मसलतगारानीं मसलत दिली. त्यातून हे निघाले. पुढे अणीक अमें घडल्यास ईश्वरेच्छा म्हणावी. मग मनुष्याचा उपाय राहिला. पुढे कोणास आपण दोष ठेऊं म्हटल्यास, दोष घेणार नाही. इतःपर मर्जा. कालचे चिठीचें व या चिठीचें उत्तर मनन होऊन लवकर यावें. अज्ञानपणें मोक्ष लिहिणें पडत असलें, तर विचार करून विनंति करावी. रा. बुधवार, प्रातःकाळ, प्रहर दिवस हे विजापना. इ. इ.

पत्राक ६०८

श्री.

१७२४ आश्विन

यादी रामचंद्र दीक्षित व लक्ष्मण नारायण दीक्षित कायगांवकर यांचा फडच्या निज्याम व नवाजजग याजकडून होणे:—

१ कायगावीं पठाणाची फौज येऊन गावांतील ब्राह्मण धरून मारहाण करून पस्तीस हजार रुपये खंड ठराऊन निकड मांडिली. गावकरी याणीं गावात पट्टी करून पचेवीस हजार सा दिले. दाहास जागा नाही. सबब दोघे ब्राह्मण पठाणाकडील दोन माणसे समागमें येऊन आवरगावादेस आले. ब्राह्मणाचे वर्तमान ऐकून विचार केला की, इतःपर जो पैसा देणे तो मातबर मध्यस्ताच्या विद्यमाने देऊन, घरे, वाडे जगऊन पुढे उपद्रव लागूं नये. या भावीं सुभे यासीं बोलावे. ऐसी योजना करीत असता, इतक्यात सुभ्याकडील पाचपनास जमाव येऊन घरावर दगा करू लागले. दरवाजे बंद करून, सुभे याजकडे बोलावयास ग्रहस्त पाठविले. तेव्हा, सुभे याणीं सांगितलें कीं पाच हजार सा ऐन व एक हजार दरवारखर्च, एकूण साहा हजार सा द्यावे. पठाणाचें कूच करीवतो, ब्राह्मण त्याणे धरले आहेत ते आणून आवरगावादेस तुमचे हवालीं करतो. याप्रों बोलणे नेमात येत आहेच, तों तेच समई इकडे वाडियावर सुभेयाची जमीयत आली होती त्यानीं वायका बाहेर काढून चावडीपुढून लष्करचे बाजारात नेल्या. हे वर्तमान आनंदराव निा लक्ष्मणराव पेपकर याजला समजले. त्याणीं सुभे यासीं बोळून वायका सोडऊन आणवून घरीं पाठविल्या. सुभे याणीं साहा हजार साचा दस्तऐवज लिहून

धेतला त्यांत छिहून दिव्हे आहे, यशार्थ बदोबस्त कामगांवचा तें पत्र पाहिलें असतां मार घ्यानास येईल अस्तु ! तुमचे यांजकडून पठाणाचा बंदोबस्त कांहीं एक आला नाहीं आहीं मुम्याच्या भरोसियावर वेपिकीर यसलों तिकडे पठाणांनीं वाडे छुटोन, लाखों रुपयाची चीजवस्त नेली ब्राह्मण व मातुभीवाईस धरून घेऊन गेले बाईपाशीं कांहीं नाहीं समजोन, ब्राह्मणस हिस बाईस पठाणांनीं सोडलें इकडे सुरतवाले यांणीं जमीयत पाठऊन साता रियास वाडे छुटून चीजवस्त गाळ्या भरून पैठणवरवाज्यानें शहरांत आणि त्या तिकडे बाई छप्करांतून येतांना सुरतवाले यांचे धकिलांनीं अडविलें कीं, तुमचे सुटकेनिमित्त पठाणांसीं एकवीस हजारचा करार करून ह्यास्यांत आलों ते यावे ऐसी निकड करून एकवीस हजार रुपयांचा दस्तऐवज करून घेतला आहे याप्रमाणें वर्तमान आहे त्या प्रकरणीं त्याजकडून फडच्या व्याघा

१ साहा हजारांचा दस्तऐवज माधारा यावा

१ एकवीस हजारांचा दस्तऐवज माधारा यावा

१ * + + + चीजवस्त कुळ माधारी यावी

२

१ जुकरसोरा पहाड सावारियाचे राणांत आहे तेथें आमचा रमणा आहे येविशीं सरकारची सनद असतां, हालीं औरंगाबादेकडील आहे, क्षणून आपण घेतात आम्हांस गवत भेऊं देत नाहीं त्याविशीं ताकीद होऊन पूर्वे वसप्रमाणें घालावें

पत्राक ६०९

भी

१७२४ आश्विन

माई नाना दिक्षितः—

पंडित साहेब बिखियार मेहेरबाब अजवरफ महमदशाहसां सलाम नियाज आके तुम्ही खातरजमेनें येथें येणें तुमचे व आमचे मध्यें कुरान व गगाजी आहे कोनेहि बिघाई दगाफटका होणार नाहीं व जे का आमचे बाफी रा हिळे, त्याचा बदोबस्त करून पाठविणें व तुम्ही जरूर जरूर येथें येणें मा गती औरंगाबादेस जाणें असलें तर जावें खातरजमेनें याथें काहीं बसवास न करवा व ज्या घेळेपासोन हें छप्कर येथें आलें किती बदोबस्त घराचा व गांवचा करारबाकी झोक व कोनीहि तुमचे असयायास हात लावित नाहीं मा ऐबज बाफीचा यावा नाहींतर मुस्तयार आहांत तुम्ही येथें आणे, म्ह णजे ऐबज तनखाचा आमचा वसूल होईल तो घेऊ, व वेदेरे योगेरे अवघे

* पाटलें आहे

उठून भेऊन जाऊ, न पुढें गानसं रलनालीस गावच्या ठेऊ, व हरएकाची खातरजमा करून देऊ. व अगर तुही हाजर न व्हाल व खा न पाठवाल, तर तुमचा अमल गावात बसणार नाही व आता ज्या पैस्याचा करार लक्ष्मण बापू याणें केला तो पैसा आली घेऊ कळावं हे किताबत.

पत्राक ६१०

श्री शंकर.

१७२४ आश्विन-कार्तिक

श्रीमद्गुरुवर्य राजमान्य राजश्री दीक्षितबाबा वडिलांचे सेवेसी:—

विद्यार्थी रावजी खमलाखर कृतानेक सा नमस्कार विनति उपरी. आपण कृपा करून आशीर्वाद पत्र पो ते पावले. सैन्याचे, पटाणांचे वर्तमान तर: या प्रार्थी मन्त्रस्वारीं पो रोखे खडणी घेतली. करजगाव सायखंड करून, येथें ब्राह्मणाची विपत्ती फार केली. नायगावी मुकाम आहे, असे ऐकितो. येथें तो मान्याचें ठाणेंच आहे. इकडे येत नाही. कोल्हारचें वर्तमान काहीं समजलें नाही. आज्ञेप्रमाणें आल्यागेल्याचा वर्तमान लिहित जाईन. येथील वर्तमान तर: पूर्वी आवाचे पत्रां लिाच होते. त्यावरून समजलेंच असेल. बहुत काय लिहिणें ? हे विजापना. द.

पत्राक ६११

श्री.

१७२४ कार्तिक शुद्ध १

राजश्री नारायण रावजी वैद्य स्वामींचे सेवेसी:—

पो सदाजीव रगनाथ वानवळे सा नमस्कार विनति येथील कुशल, ता का शुभा १ बुधवार मुा चिखलगाव, नजिक किल्ला रोहिडा, येथें स्वस्तक्षेम असों. विघेप. गावातून स्वारी निघाली ते समई घरीं भोजन करीत होतों. नंतर निघोन स्वारी टेकडीवर होती तेथें आलों. नमस्कार करून पाठीमागें टेकडीखाले उभा होतों. तेथें गडबड जाली. सा, मागें अवराईत आलों. तेथें उभा होतो. तो तेथें राा श्रीपतराव भैराळे व राजश्री दाजीबा आले. त्याणीं सांगितलें, येथे उभे राहू नये, मागें गर्दी जाली. मी श्रीमताजवळ होतों. स्वारी तेथून निघाली. कोणीकडे गेले हे समजलें नाही. तुही येथें उभे राहू नका, आमचे बराबर चला. ते व मी दोन कोस बराबर होतो. पुढें त्याची आमची चूक पडली. आहीं सोमवारीं रात्रीं तोरणा किल्यानजिक किल्यात राहिलों. तेथून दुसरे दिवशीं आनवड नागनाथाचे येथें आलों. तेथून आज बुधवारीं मुा मारीं येऊन, एका ब्राह्मणाचे घरीं राहून, श्रीमत यजमान साहेबास विनति लिहिली व आपल्यास हें पत्र लिहिलें आहे. तर, स्वारी कोठें आहे हें कळावें, ह्मणजे सेवेसीं येऊन पोहोंचतों. वेळेस तेथे गडबडीमुळें स्वारी अतरली. त्याणें अशा फेऱ्यात पडलों. जवळ पाणी पिण्यास पात्र देखील नाही. अशी अवस्था आहे. तर, देखतपत्र उत्तर यावें. जेथें

आपण व भीमत माहाराज यत्नमान साहेब असतील, तेथे येतो बहुत काय लिहिणें? लोभ असो दिसे हे विनंति

पत्रांक ६१२

भी

१७२४ कार्तिक शुद्ध ९

राजभी नारायण राव गोसावी यांसी —

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्ना बाबूराव आंगरे वजारतमाव स बाईसरसेल रामराम विनंति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित असावे विधाय राजभी येशवंतराव होळकर यांसी लढाई जास्पाचा मजकूर परस्परें तुझांस समजलाच असेल पौर्जेतील सरदार उपाय नाही तेव्हा निघाले नंतर आहीं पांच चार स्वारांनहीं निघोन छ ३ मी-दुस जमीरे कुळाया येथे येऊन दाखल जालों राजभी राऊ पंडितप्रधान घाट उतरून कोंकणांत आले समागमें तुझी आहां क्षणोन समजल्यावरून, ये धून राजभी दिनकर नारायण याची रवानगी केली आहे येऊन तुझांजवळ बोलतील राजभी राऊपंडित यांसी विनंति करून, पुढें कर्तव्य असेल तसें लिहिण्यात यावें सरकारचाकरीत सिद्धच असो या छ ७ माहे रजब बहुत काय लिहिणें? लोभ कीसे हे विनंति मोर्तबसुद (शिक्का)

पत्रांक ६१३

श्रीलक्ष्मीकांत

१७२४ कार्तिक शुद्ध ११

राजभी नारायणराव वैद्य गोसावी यांसी —

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्ना रघोभी मौसले सेनासाहेबसुभा वडवत विनंति उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित जावें विधाय तुमचे नातवास वेषभासा जाली, हे वर्तमान सरकारांत ऐकून नि चास पारच वाईट घाटेल तुझांस तो महत्त दुःख जालें ही ईश्वरीइच्छा त्याची सच्चा बळोत्तर ! यास कोणाचा उपाय नाही तो जसें ठेविल तसें राहणें प्राप्त त्याजला मुख्य विवेकच प्राधान्य तुझी घारे गोष्टीस समजता तुझांस कोन्ही सांगावें ! करून घातवण करारें येथिहीं सरकारांतून स्फाहाबें ऐसें नाही या छ ९ माहे रजब बहुत काय लिहिणें ? हे विनंति

पत्रांक ६१४

भी

१७२४ पौष वद्य ७

राजभी बाबूराव आंगरे वजारतमाव सबाईसरसेल गोसावी यांसी:—

सकलगुणालकरणअखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्ना बाजीराव रघुनाथ आधीर्वाद विनंति उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित जावें विधाय राजभी खंडो मुकुंद सरकारांतून यडोद्यास जात आहेस, त्यास मार

निल्हे तुमच्या तालुक्यात आल्यावर याजसमागमें लोक पंचवीस देऊन कल्याणास पोहचवून द्यावे. राा छ १९ रजव, सुा सलास मयातैन व अलफ. बहुत काय लिहिणें ? हे विनति.

पत्राक ६१५

श्री.

१७२४ कार्तिक वद्य ७

छ १९ रजव सन सलास मयातैन, कार्तिक.

विशेष. खासा स्वारी माहाडास आली. तुहाकडून सरकारचे जावसाल उगवावयाचे हाणून खडो मुकुद यांची खानगी केली आहे. सविस्तर बोल-
तील, त्या अन्वये उलगडा होऊन मारनिलेची खानगी लौकर करावी.

पत्राक ६१६

श्री.

१७२४ कार्तिक वद्य ८

छ १९ रजव सन सलास मयातैन कार्तिक.

याद खडो मुकुद यास वडोद्यास जावयाचे मार्गाचे विभागणीविशीं. सुा सलाम मयातैन व अलफ.

पत्र.

- १ बाबूराव आंगरे यास पंचवीस लोक देऊन कल्याणास पोहचवून द्यावे.
- १ कल्याणचे मामलेदारानीं पंचवीस लोक देऊन अर्जुनगडास पोहोचवावे.
- १ अर्जुनगडवाल्यानीं लािा अन्वये माणसें देऊन माडवीस पोहचवावे.
- १ माडवी.....स्वार बराबर देऊन वडोद्यास पोहचवून द्यावे.
- १ रहदारीचें दस्तक.

५

सदरहू अन्वये पत्रे देण्याविशीं आज्ञा. सदरहू अन्वये पांच पत्रे देणें. छ १९ रजव सलास मयातैन, कार्तिकमास.

१ आनदराव गायकवाड.

१ रावजी आपाजी.

२

सदरहू अन्वये दोन पत्रे देणें.

छ २० रजव सलास मयातैन, कार्तिकमास.

पत्राक ६१७

श्री.

१७२४ कार्तिक वद्य ९

राजश्री नारायणराव गोसावी यासी:—

अखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य स्ना बाबूराव आंगरे वजारतमाब व सवाईसरखेल रामराम विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल

लिहित असावें विशेष नुशी छ १६ रजवचें पत्र पाठविलें तें छ २० मिन हूस पावळें लिहिला मजकूर सविस्तर कळला त्यास, इकडील राजभी दिन कर नारायण तेथें आहेत धोळतील त्याप्रों जायसाल होऊन वर्तमान वरचे वर लिहून पाठवीत जायें या प्रसर्गी अधिकवागळें ल्याहावें, तर सर्व ध्यानां तच आहे सारांश, बंदोबस्त होऊन येई तीच मसलत करावी विस्तार ल्या हावें असें नाहीं या छ २१ रजव बहुत काय लिहिणें? हे विनती भी मोर्तबसुद

पत्रांक ६१८

भीलक्ष्मीकांत

१७२४ कार्तिक वद्य १४

राजभी नारायणराय वैद्य गोसावी यासी —

अखबिसलक्ष्मीअलकृत राजमान्य भोा रभोजी मौसले सेनासाहेबसुभा वंङ वत विनती उपरी येथील कुशल बाणोन स्वकीयें कुशल लिहीत जायें विशेष यापूर्वी दुष्काळसेस पत्राची खानगी छ ६ माहे रजवची सारखेस वसऱ्याचे पोद्याखाचे ब्यासरावर केली आहे व राजभी सदाशिव बापूजी यासीही लि हिळें तीं पत्रें पोचून सविस्तर समजळें अठेळ त्यास सरकारचें लक्ष सोंर दुष्काळसेस आहे प्रसर्गोपात जसें दुर्मी मुचवीत जायें, त्याच पायांनी चाल धारणा आपली ठेवावी, हेंच मनांत धागत आहे व स्तवी धारधार छेडूनही पाठविले आहेत ही सुमची दुष्कास खातरजमा आहेच येविशींचा सपशील फार काये ल्याहावयाचा आहे? सांप्रत, राजभी मदाधीष बापूजी यांसी लिहिळें व राजभी राधो धोंडेदेव लिहितील त्याजवरून कळेल वरचे वरी पत्र पाठऊन वर्तमान लिहीत जायें या छ २७ माहे रजव बहुत काय लिहिणें? हे विनती

पत्रांक ६१९

भी

१७२४ कार्तिक

भीमत राजभी नाना दीक्षित साहेबाचे सेवेसी:—

आशाधारक स्मियकभी डेंबळे सा दडवत विशापना एसीजे आपण पत्र पाठविलें, तें पावोन मार समजला राजभी नरसेपत सात्या, दोनतीन रोस आहाळे, टोक्यास गेलेत नुसरे, भीमत आण्णासाहेब यांची पागा नेयासियास होती त्यासी पचेसिंग मान्याचे स्वारयेऊन, घामधूम करून, काशिनाथ हरी व आपली पागा ऐसे लष्करांत नेले, व पठाण कोल्हारावर आला, म्हणोन वर्त मान ऐकिलें त्यांसी पठाण कोल्हारावर काहीं आला नाहीं उगीच बाजार आफवा आहे कळमीं वर्तमान नाहीं नेवार्तें माहालचा खडपणास हानार आला, म्हणोन ऐकिलें साहेबास कळावें बहुत काय लिहिणें? कृपालोम करीत बाबा हे विशापना खंड होऊन पागा मुटावी, ऐसं आहे इतक्यावर ईश्वर इच्छा

पत्रांक ६२०

श्रीलक्ष्मीकांत.

१७२४ पौष शुद्ध २

राजश्री नारायण वैद्य गोसावी यासी:—

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य श्रो रघोजी भांसले सेनासाहेबसुभा दड-
वत विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीये कुशल लिहित जावें. विशेष.
तुमची पत्रे सरकारात जीं आलीं, त्याचीं उत्तरें यापूर्वीच पाठविण्यात आलीं.
त्यात जे ल्यहावयाचें ते लिहिलेच आहे. त्याजवरून समजलेंच असेल. साप्रत
राजश्री सदाशीव बापूजी याजकडून पत्रे आलीं त्याचीं उत्तरे मशारानिलेस
लिहून पाठविलीं आहेत. त्याजवरून मजकूर तुमचेहि समजण्यात येईल.
तुमचे मुलांमाणसासमागमे सरजाम जो द्यावयाचा तो देऊन, त्याची खानगी
करून दिली. त्याजला जाऊन सात आठ दिवस जाले. हा मजकूर तुम्हाक-
डील मडळी लिहून पाठवितील. त्याजवरून कळेल. वरचेवरी पत्र पाठऊन
वर्तमान लिहीत जावे. रा छ ३० माहे रमजान. बहुत काय लिहिणें ? हे
विनती. मोर्तवसुद.

पत्रांक ६२१

श्री.

१७२४ पौष वद्य २

राजश्री नारायेणजी देसाई, घनदेवी, गो:—

सेवक निंबाजी भास्कर नमस्कार विनति उपरी मुा वसई जाणून स्वकीये
कुशल लीा जाणें. विशेष. राजश्री नारायेण बाबूराव याची खानगी सरका-
रातून जाली आहे. त्यास, हे घनदेवीस मुकामास राहतील. तर, याचा समा-
चार हरएकविशीं घ्यावा आणि भूमिये मनुष्ये मार्गाचीं देऊन पावते करावें.
रा छ १४ रमजान. हे विनति.

पत्रांक ६२२

श्री.

१७२४ पौष वद्य २

राजश्री रस्तुमजी देसाई केा नवसरी गोसावी यांसी:—

श्रो निंबाजी भास्कर रामराम विनति उपरी मुा वसई येथे यथास्थित
असो. विशेष. आह्मी श्रीमतासमागमें मुा मारीं आहों. हें वृत्त परस्परें तु-
म्हांस कळलेंच असेल. यानंतर, राजश्री नारायेण बाबूराव याची सरकारातून
खानगी जाली आहे. त्यास, हे नवसर येथे मुकामास राहतील. तर याचा
हरएकविशीं समाचार घ्यावा आणि मार्गाची भूमिये मनुष्ये द्यावी. रा छ
१४ रमजान हे विनती.

पत्रांक ६२३

श्री.

१७२४ पौष शुद्ध ७

राजश्री नारायणराव गोसावी यासी:—

अखडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य स्ना बाबूराव आंगरे वजारतमान सवाई

सरलेख रामराम विनवि उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित असावे विशेष राजभी राऊ पंडित पत्रप्रधान याची स्वारी रेवदंडीयाहून वसईस गेल्या तागाईत, अलिफडे मुम्हांकडून पत्र येऊन तिकडीस कांहीं स मजत नाहीं रेवदंडीचे मुकामी भेट जाहली तें समई कित्येक बोलणीं चालणीं आलीं होती त्यातून तेथें गेल्यावर कोणकोणते वंदोबस्त काणे तन्हेचे कसे जाहले ते सविस्तर सपशील छेदुन फळबावें त्यासारखें येथें विचार केले पाहिजेत राजभी राऊपंडित यांस पत्र लिहिलें आहे त्याचेंही उत्तर येऊन सत्वर पाठवावें या छ ५ माहे रमजान बहुत काम लिहिणें ? छोम किजे हे विनवि मोर्तबमुद शिफा

पत्रांक ६२४

भी

१७२४ पौष वद्य ७

दस्तक सरकार राजभी पंत प्रधान ताा कमाबीसदारान व चौकीदारान व रहदारान व बाजेलोकान व मोकदमानी देहाय सुा सलास ममातेन व अलफ राजभी खंडो मुकुद सरकारांतून बडोद्यास जात आहे व वरावर बोडी रास सात व म्याना एक व माणसें अठामी ब्याळीस असेत तरी मार्गी कोणोबधी मुजाहीम न होतां आऊं देणें ज्या गांवीं वस्तीस राहतील, तेथें चौकी पाहाय करून आपलाही हद्दपार करणें जाणिजे छ १९ रमज आशाप्रमाण

पत्रांक ६२५

भी

१७२४ पौष वद्य ७

राजभी आनंदराव गायकवाड गोसावी यांसी —

अखंडितसत्मीअलंकृत राजमान्य स्नेहा याजीराव रघुनाथ प्रधान आधी वांद उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित माणें विशेष खासा स्वारी माहाडास आली मुम्हांकडून सरकारचे जाबसाल उगवावयाचे यामकरितां राजभी खंडो मुकुद याची रवानगी केली आहे सविस्तर बोलतील ह्या अन्यमें उलगाडा होऊन मारगिलेची रवानगी लौकर करणें जाणिजे छ १९ रमज, सुा सलास ममा तेन व अलफ बहुत काम लिहिणें ?

पत्रांक ६२६

भी (नकल)

१७२४ पौष

यादी नाना फज्जवरीस यास मंडल्याबद्दल भोंसले यामकडून दरबारस भांचा करार, याा उमयतां कारमारी व नारायण बाबूराव, ता ५००००० पौ वजा ऐयज वसूल याया करितां ता १०१००० याकी ता १९९०००

* हेच पत्र गायकवाडचा कारभारी रायजी आपाजी यांचे नांवें लिहिलें आहे

तपशील.

- ८४००० गगथडी प्रकरणीं दरवारखर्च कवूल केला, बाा याद. पौ
दागिने पावले २ त्या बाा काम गगथडी प्रकरणीं जाले नाही.
३१५००० माा केशवदास मारवाडी यांजकडून वसूल आले.

३९९०००

याचा भरणा.

- ८४००० नाना फडणवीस असतां पावले दागिन्याबाा.
१६५००० श्रमिताच्या खासगीकडे नानानीं देविले, बाा हुड्या ७५०००,
७५०००, १५०००.

२४९०००

बाकी रूा १५००००

पैकीं वसूल रूा

- २५५००० हस्तें खडो मुकुद जवाहीर.
१०००० आगठी हिऱ्याची.
२५०० बाळ्या हिऱ्याच्या.

१२५००

१३००० हत्ती नग २

८००० यात्रा सुदर.

५००० खुदावक्ष.

२५५००

- १५०० हत्तीचा सरजाम गाषे व चरिंदा वगैरे यांस खर्च बाा याद.
३००० दुकान खर्च दरसेंहे रूा २ प्रौं.
३०००० हुडी गुा द्वारकादास नामें हरदास याजबाा रवाना केली
ते ऐवज आला नाहीं.
२५००० कित्ता हुडी नारायण बाबूराव याणीं आणिली. ती हस्तें
विठोजी गायकवाड सासवडास जाता.
१००० हुडणावळ खर्च सरासरी पचवीस हजार वगैरे.
११००० भागटीक हीरे याचा लोलकास मोत्यें व हिरे व पाचेचे लोलक.
५००० धर्मदाव बापूभट लेले.

४५००० तारों अजमासैं हिशेब अवळ नाहीं सबन चूकभूल मजुरा याची

१४७०००

याची का ३०००

नारायण याचुराय यास बखीस का तीन हजार करून, सदरहु ऐयजाचा जमासखर्च समजाविल्याप्रों मजुरा भत्ते छ ६ रमजान सलास मयासैन, पौषमास

पत्राक ६२७

भी लक्ष्मीकांत

१७२४ माघ वद्य १

राजभी नारायणराय वैद्य गोसावी यांसी —

असखितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नेहा रघोजी मोंसले सेनाछाहेबसुभा दंड वत विनवी उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहित जावें विशेष यापूर्वी तुम्हाकडील पत्राची उत्तरें बरचेवरी व रांगडे गाणसासमागमें जीं पाठवाययाचीं तीं पाठविलीं आहेत पोहोचून सविस्तर समजण्यांत येईल राजभी सदाशिव बापूजी याणीं येथील ऐकिलें ते वर्तमान तें लिहिलें होतें हें समजोन त्याचेंहि पत्राचें उत्तर पाठविलें आहे य प्रसर्गाचें वर्तमान राघो घोंडदेव लिहिता कळेछ बरचेवरी पत्र पाठऊन वर्तमान लिहित जावें का छ १४ माहे शवाल बहुत काय लिहिणें ? हे विनवी मोर्तबमुद

पत्राक ६२८

भी

१७२४ माघ वद्य ५

राजभी माधवराय गोसावी यांसी —

सकलगुणालंकरणअसखितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नेहा चव्रसिंग राजे मोंसले दंडवत विनवि उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित आसिलें पाहिजे विशेष बायाजी शिबराय येथून जाऊन का वाईत राहिला आहे त्यास घेऊन येण्याविषई राजभी व्यासराय हसीर यांस लिहिलें आहे त्याप्रमाणें बदोयस्त करून घेऊन येतील त्यास, का मजदुरी हर कोण्ही दि कय घेऊन अडयळा केत्यास, आपण ताकीद करावी का छ १८ सवाल बहुत काय लिहिणें ? हे विनवि लेसन सीमा

— भी

भीराबाशाहूछत्रपती

चरणकमलधिनत

चवसरसिंह राजे मोंसले

आविरत

पत्रांक ६२९

श्री.

१७२४ माघ वद्य १२

राजश्री नारायेणराव दादा गोसावी यांसीं:—

अखडितलधमीअलकृत राजमान्य श्रो गुजावा गुजर दडवत विनती येथील कुशल जाणून स्वकीये कुशल लिहित जावें. विशेष. तुही पत्र पाठविले ते पावोन लिहिला मजकूर सविस्तर कळला. त्यास, त्याचप्रमाणे वरचेवरी पत्र पाठऊन कुशल वृत्त लेहून पाठवीत जावे. येणेकरून सतोप असे. जीं पत्रें तुमचेकडून येतील त्याचीहि उत्तरेयेथून पाठवण्याचे घडत जाईल. वरचेवरी तुम्हाकडून पत्रे येत असावीं. प्रेम व लोभार्थ आहे तो दिवस वृद्धी पावावा, हाच येथील सतोप. त्याघिसीं ल्याहावे ऐसे नाहीं. रा छ २६ माहे शवाल. बहुत काय लिहिणे ? हे विनती.

पत्रांक ६३०

१७२४ माघ.

++ विले आहेत. ते सरजाम सुधां मौजे विचूर परगणें उत्राण येथे येऊन पोहचले. सरजाम थोडा हाणून स्याणीं हिमत धरून आणखी स्वार व पाव लोक जदीद ठेविले आहेत. त्यासुद्धा त्याचा सरजाम दीड हजार स्वार व दीड हजार गाडदी या तीन चार हजाराचा भरणा त्याचा आहे. लौकरच येऊन पोहोचतील. यानंतर राजश्री गोपाळराव राजेबाहादर मालेगावास येऊन महिनादीड महिना जाला, राहिले आहेत. म्हणोन त्याजकडे सरसुभाहून पत्रें पाठविलीं कीं, पठाण वगैरे याचे पारपत्याविपर्यां सरकारातून आज्ञा जाली आहे, तरी सरजाम सुधा येऊन पोहोचवावे व राजश्री नरसिहराव याणींहि सदरहूअन्वये पत्रें पाठविलीं. त्याचें उत्तर चैत्र शुद्धात येतो, ऐसे आलें. परंतु अद्याप आले नाहींत. त्यास सरकारांतून आज्ञापत्र सादर जाले पाहिजे. हणजे सरजामसुद्धा येतील. साराश पठाण व पेढारी वगैरे याणीं प्रातात जागाजागा धामधूम मनश्ची केली आहे व हालींहि बारा तेरा हजार फौजेनसीं आपले जागा मजबुदीनें आहेत. यास्तव त्याचे मुकाबल्यास आपलेकडील फौजेचा जमाव जाला हणजे स्वामीचे प्रतापेकरून त्याचें पारपत्य लौकर होऊन येईल. वर्तमान कळावें, हाणून सेवेसीं विनति लिहिली असे. कृपा करून, ध्यानास आणून आज्ञा करणार स्वामी समर्थ आहेत. सेवेसीं श्रुत होय हे विज्ञति.

पत्रांक ६३१

श्री.

१७२४

यादी टप्पे डाकेचे पुण्यापासून नामपूरमोराव्यापर्यंत बसवावयाचे सुा सलास मयातैन:—

१ मुा पुणे.

१ मौजे धाणोरे पुण्यापासून कोस ३

१ मौजे चरोळी नदी इद्रायणी कोस २॥

- १ मौजे पिंपळगांव नदी भीमा कोस ३
 १ कसवे केंदूर कोस ३
 १ मौजे लोणी कोस ४
 १ मौजे सिंगवे, पारगांव घोडनदी कोस ३
 १ मौजे गाजेवाडी कोस ३
 १ मौजे बोरी, सिरोळी, नदी कुकडी कोस ३
 १ का आळें कोस २॥
 १ मौजे बोटें कोस ३
 १ मौजे आर्ये धारगांव नदी मुखसडी ३
 १ मौजे करजुलें कोस ३
 १ मौजे पाशोली चमापूर हणमसवारी ३
 १ का संगमनेर नदी प्रवर कोस ३
 १ मौजे मछदास कोस ३
 १ मौजे मिमोन कोस ४
 १ का वेपूर कोस ४॥
 १ मौजे खडागली व डांगली कोस ३॥
 १ मौजे साडले तारचें कोस ३
 १ मौजे नांदूर मधमेश्वरचें नदी गंगा कोस ३
 १ मौजे सोनेवाडी कोस ३
 १ मौजे सिरसाळें कोस ४॥
 १ मौजे शेळू कोस ३॥
 १ मौजे रामेश्वर कोस ३
 १ का लाहोनेरट गोडे कोस ४
 १ मौजे पिंपरी कोस ४
 १ मौजे आजमेर सवघाणें कोस ३
 १ मौजे खोडे कोस ३
 १ का नामपूर कोस ३

२ कोतल.

३ कारकुनाजवळ.

१ कारकून २ जासूद.

६५

पत्राक ६३२

श्री

१७२४

यादी साहेवराम कुमदान. सुा सलास मयातैन व अल्लफ. सरकारातून मनोहरगीरवावा गोसावी यास एक पलटणची भरती करावयासी सांगितली. त्यास, आर्ही वावाचे पलटणची भरती वारागें लोकाची केली. पलटण जमऊन च्यार वर्ग पावेतो सरकारचाकरी केली. तेव्हा गोसावीवावाची व आमची काहीं जिकीर जाहली. मग, आर्ही निघून वेगळे जाहलो. घरास गेलों. घरीं एक वर्श राहून येथे आलों. नंतर राजश्री आवा काळे यार्णी आह्मास श्रीमतापार्शी नेऊन भेटविलें. मग, सरकारातून आह्मास दोनसैं लोक जेजालवारदार ठेवावयासीं आशा जाहली. आर्ही पनास लोकाची हजीरी दिल्ली. आजपो सरकारचाकरी केली. खर्चास एक पैसा सरकारातून पावला नाहीं. पदरचे हजार रुपये खर्चून खराब जाहले. त्यास, हालीं जितकी नवी भरती करावयाची आशा करताल तितकी भरती करीन. याप्रो माझा बदोवस्त सरकारातून करून दिल्ला पाहिजे हे विनति.

पत्राक ६३३

श्री.

१७२४

यादी गारदी दिंमतहाय निा आपाजी बहिरट व आपाजी कोडे सुा सलास मयातैन व अल्लफ. दोनी पलटणे लष्करात जावयाविशीं आशा जाहली. त्यामध्ये बदोवस्तार्ची कलमें:—

- १ लष्करात जावयाचें त्यास, चाकरी घेऊन पैका कोणी द्यावा ? त्यास पत्रकीं, याची हजीरी घेऊन पेस्तर माहापैकीं खर्चास द्यावें.
- १ दारू, गोळी, बाण, व बाणदार देवावयाची आशा.
- १ तोफा तीन द्यावयाच्या त्या कोणीकडून घ्याव्या ? त्याचे दरोग्याचे कारकून ज्याचे ते बरोबर असावे किंवा कसे ? ते आशा.
- १ आमचे बोलणें हरएकविशीं गोविंदराव बोलतात. हालीं लष्करांत जावयाची आशा. त्यास, येथे बोलणें त्याजवळच बोलार्चें किंवा कसें ? ते आशा असावी.
- १ रबिलाखरपौ च्यार हजार रुपये देविले ते अद्यावत् पटत नाहीं.

आठां-चोहों दिवसांचे मुदतीनें वरात देविल्यास मोषदळा करा
घयासीं येईल

५

पत्रांक ६३४

भी

१७२४

यादी निा बाळोजी कुंसीर. सुा सळास मयातैन

- १ तो सुवर्णवुर्ग
- १ तो रायगड
- १ किल्ले सातारा
- १ किल्ले घनगड
- १ किल्ले चंदन
- १ किल्ले बदन
- १ पो सुपे
- १ पो बाहादूरपुरा
- १ किल्ले पुरंधर
- १ किल्ले वडना गड
- १ पो एकोडी वा धारवाड
- १ पो कोकुसा सामळी

पत्रांक ६३५

भी

१७२४

यादी गुलाम बदीमुदीखान किल्ले पेमगिरी आमचे सरंजामाचे गांव
प्यार गुदस्ता सरकारांत घेतले याजमुळे सर्चांची धोद जाहाली किल्ले दोन
स्वाधीन आहेत होळकराकडील फौज किल्ल्यानजीक आली कोणे समई
कसा प्रसंग येतो, याचा भरयसा नाही सर्चांचाचून किल्यातील लोक हवाल
दील सर्चांची ताराबळ यासकरितां सेवेसी धिनतीपत्र पाठविले त्याजवरून,
गांधाविशींचा ममदूर राजभी चितोपस याजपाशीं योळावा, म्हणून आशा
जाली नंतर देशमुख यांणीं राजभी भाऊ सरजामी यांस यलावून आणून,
सरंजाम पौ किल्याकडे नेमणूक काय व जातीकडे किती, याची चवकशी
केली नातीस व किल्यास मिळोन वरात सरजाम गांव मोघम आहे आमचे
घडिलांकडे मोंगलाईतून सदरहू सरजाम व किल्ले होते ते अझीयादादूर
यांचे मातोभाईंचे लग्न जाहालें, तेव्हां सदरहू सरंजाम व किल्ले सरकारांत
दिह्ने नंतर सरकारांतून किल्ले पेमगिरी व सोनगड दोन किल्ले व सरंजाम
गांव व इतलास वरात मोघम आमचे घडिलांस दिह्नेत आजपर्यंत सरका

स्नो रामचंद्र रावजी सा नमस्कार विद्यापना ऐसिजे लष्करची गडबड
अमळशी स्वस्थ आली झणजे, चिरजीव शेवैसी येतील पुणतांब्याहून कूच
जाइलें, झणजे घोर धारेळ तों पावेतों तिरस्मळीचे लोक मयाभितच आहेत
भीकूपेनें सर्व उत्तमच घडेल कळायें हे विनंति

ता कळम कागद कोरा अगदीं येयें मिळत नाहीं अर्भा दस्ता तरी
अगत्य पाठवावा हे विनंती

भीमराव मातुभीस सां नमस्कार

पत्रांक ६२८

भीळस्मीकांत

१७२५ आषाढ वद्य २

राजभी नारायणराव वैद्य गोसावी यांसी —

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो रघोजी भोंसले सेनासोद्देशमुभा वं
भवत विनंति उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जायें वि
शेष दुर्मी एकदोन पत्रे पाठविळी तीं पावळीं लिहिला मजकूर कळळा व
राजभी सदाशिव बापूजी याचे लिहिल्यावरून व राघो भोंसदेव यांचे वि
नंतीवरूनहि सविस्तर समजण्यांत आलें त्याच, येथील प्रकार वरचेवरी रा
जभी सदाशिव बापूजी यांसी लिहिण्यांत येत आहे त्यावरून तुम्हांस सम
जतच आहे व हाळीही किचेक प्रकार मदारानिलेस लिहिण्यास बाकी ठेवि
ली नाहीं तेहि तुम्हीं समजोन घ्यावेत व राघो भोंसदेव यांसीहि सर्व प्र
कार सांगण्यांस येत असेत ते लिहीत असतील व लिहितील, त्यावरून
समजण्यांत येईल तुम्हींहि चांगलें मनन करून व तेथेहि धोलाबयाचें तें
मोला, जी सलाह असेल ती लेहून पाठविणें तुम्हांसी येथील दुसरा प्रकार
आहे, ऐसें नाहीं तेव्हां हाच भरवसा आहे की, जें घडणें तें समजोन पडेल
व चांगलेंच समजण्यांत येईल व तुम्हीं सुचविण्यास कमी कराल ऐसें नाहीं,
पुढील विचार तुमचे ध्यानांत नाहींत, ऐसें नाहींत तेव्हां परें वार्डट चांगलें
पाहून, जी सलाह तेंच स्याहायें येथील लक्ष तो एकच आहे, ही सातर
जमा पुर्वी असावी व आहेच तेव्हा तपशील स्याहावा, ऐसें नाहीं पत्राचीं
उत्तरे अति सत्वर यावीत व त्याजवर येथील सध राहायें, हेंच चिंतांत
लागून आहे आपले कडूनहि सुचतें तें लिहिण्यांस कमी कपीत नाहीं व पु
ढेंहि होणार नाहीं हे सर्व प्रकार लिहिल्यावरूनच लक्षांत येतील वरचेवरी
पत्र पाठऊन धर्तमान लिहित असायें रा छ १६ माहे रविलासल यद्गत
काय लिहिणें ? हें विनंती मोर्तबसुद धिक्का

० श्री —
मार्तंड चरणीं तत्पर
वाळोजी कुंजीर
निरतर

अज दिवाण किल्ले सातारा ताा मोकदमाजी, मौजे माहागाव व साा निंब प्रांत वाई. सुा अर्वा मयातैन व अलफ. तुम्ही बैद्याचे उपद्रवामुळे तजावजा जाहाला, म्हणोन विदित जाले. त्यावरून हे पत्र सावर केलें असे. तरी, मौजे-मारीं येऊन किर्दमाहामुरी करणे. हर कोणाचा साहूकरी वगैरे उपद्रव जाहाल्यास समजोन घेऊन ताकीद केली जाईल, जाणिजे. छ १८ रविला-वल. मोर्तव सुद.

मोर्तव
सुद

सेवेसी जिवाजी निराजी कृतानेक साा नमस्कार विनती विज्ञापना ताा आषाढ वा ११ गुरुवार पावेतो मुकाम पागा कुभारगाव वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. आपण पत्र पाठविले, ते पावलें. पत्रीं आज्ञा केली जे, गार-दौड येथे शामसिंग कंपू आहे. त्यास, इंदापुरी राजश्री धुळोजी हुजरे थाज-कडील विठलपत आहेत. त्यानीं दोन वेळा येथील खडणी घेऊन, मागती स्वार पाठऊन, येथील चौगुला यमाजी बुमाल नेऊन बैसविला आहे. नित्य स्वाराचे खर्च घेतात. त्यास. मनाईचें पत्र घेऊन पाठवितो, हणून लािा. त्यास, अद्याप पत्रें आलीं नाहींत. येथें तो नित्य उपद्रव आहे. आणि अली-कडे, राजेमहमद तोफखानां आहे, त्याचा चुलतबधू इब्रामखान जितीत आहे, त्याजपाशीं पागा आहे. त्यानीं येथील मोकदमाचे नावें चिठी लिहून, तमाम कुरण जप्ती आपल्याकडे आहे, कुरणात पागेचीं घोडीं वगैरे उपसर्ग न देणें, ऐसे लिहून पाठविलें आहे. ते व जिन्नस पत्र पाठविलें आहे, याचे बदो-बस्त लवकर करून पाठवावे. आह्मी येथून जितीस सगुभाईस बोलावयास

पाठविषा होता तो पागा घेऊन इम्रामखान करकभोसैं येथे गेळा आहे त्याचे कारकून होसे त्यांनी सांगितलें कीं, भोसैंकडून चिठी आली कीं, तमाम कुरणें असीं करणें त्याजवरून चिठी पाठविली आहे नागपंचमीस गांवास येणार आहे सुद्धी येऊन योलायें, आसांकडे गुता नाही, ऐसैं सांगितलें आपण तेथें सर्व बंदोबस्त करून, लवकर पत्रे घेऊन पाठवावीं पाऊस थोडा बहुत पडला आहे कुरणाची रस्त्याली करविली आहे गवत आठपधरा दियवांनीं होईल हाडीं घोण्यास कडवळ मका घेऊन चारितो चणवयास बोर्डी सोडिली आहेत कपूकडील गारदोडाहून चिट्या होऊन, तमाम आसपास कडवा म्हणोन खंडणी घेतात त्याचेहि लयकर बंदोबस्ताविशीं पत्र पाठवायें राजेमहमद याचे नांवचें पत्र इम्राममाईस मनाई व धुळोझी हुजरे यांकडील विठलपत कारकून इदापुरी आहे त्यास चिठी पाठवावी कीं, दोन वेळ भांसदाणा घेतला असता, मागसी मुंगाचे राजाचे खंडणी देणें म्हणून स्यार पाठकून यमा चौगुला घरून नेला आहे तो सोडून घावा एकदर गांवास उपद्रव न देणें, म्हणोन धुळोझी हुजरे याचें पत्र घेऊन पाठवायें लिखारी याचे उपद्रव मारी आहे दों चीं रोजांनीं सगुमाईस राक्षसमुबनास ऐयन बसूल करून आणावयास पाठवितो सेवेसी भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ६४१

भी

१७२५ भाद्रपद शुद्ध १०

सेवेसी विनवी सेवक बाळाजी रघुनाथ कृतानेक सा नमस्कार विज्ञापना तागायत भाद्रपद शुद्ध १० मंदवार पावेतों मुकाम नागपुर वर्तमान यथा स्थित असे विशेष आपणाकडून बहुत दिवस पत्र येऊन सांमाल होत नाही तेणेंकरून चित्त उदास आहे तरी ऐसैं नसावें सदैव पर्वा सांमाल करीत जावें यानंतर आपली आज्ञा घेऊन स्यार जाइलों ते मौजे आकुळनेराकडून पैठणास आला तथें वर्तमान ऐकिलें कीं, सरकारचीं वस्त्रे व जवाहीर व हत्ती भीमस मन्थानापूरपाशीं सेनाघुरघर या पदाची घेऊन, नागपुरास सदाशिवराम गुणे यांस ग्याना केलें होतें त्यास, काा आंबडापुरी पूर्वीं शरीरी समाधान नव्हतेंच, कामारीं यायूचा उपद्रव होऊन स्वस्तिवडे गावीं आले तेथें उपाय केले परंतु गुणायर न पडता देवआशा जाहाली हें आपणांस कळलेंच असेल स्याहायें ऐसैं नाही पैठणाहून दरमजल वर्षा उतरून सारवाडीस आलों तेथें राजभी मल्हारजी नार्क जासूद भेटला त्यास विचारिलें की, तुम्ही पुणें पाहून निघास्यास फार दिवस जाले असतां मार्गीच ! देख्हां त्यांनीं सांगितलें कीं, सदासिध्पताचा काळ घडेगावीं झाला हें वर्तमान पुणेमास भीमतांस लिहून पाठविलें त्याचें उत्तर येई सोंपावेतों घडेगावींच होतों उत्तर आस्पानतर, हत्ती वगैरे कारखाना घेऊन, नागपुरास जाणें मागाहून लिहिण्यांत येइल तसें करणें याजवरून सरंजाम घेऊन जावों

आम्हांस त्यांणीं विचारिले, त्यास सांगितले, त्याप्रातीं पांच रूा येणे आहेत त्यास फार दिवस जाले, जाऊन उद्योग करावा. नंतर निघोन नांगपुरास श्रावण शुभा २ स दाखल जालों. राा सेनासाहेबसुभा याची व मुछदीमडळी वगैरे यांची भेट घेतली. पत्रे दिलीं. भाषणें ममतेचींच जाहार्ली. आपल्याठायीं लोभच दिसतो. कळावे. राा माहादाजी हरी यांणीं पेशजी कटकची सुभेदारी केली होती. ती हल्लीं राजश्री राजारामपत करितात. मारानिलेस येथे मागील गोसावी व सावकार याचा पेच व अलीकडे पोटास वगैरे घेतलेयाचा गवगवा. नित्य उठोन धरणेंपारणेयासी सवध. याजमुळे श्रीमत बापूसाहेब कृपाळू होऊन, फडनिगीचीं वस्त्रे वैशाखमासीं दिल्ली. त्यापासून जातच आहेत. अद्याप पावेतो तेथील नेमणूक व कागदपत्र हातास आला नाहीं. त्यास, आतां चहू दिवसात येऊन निघोन जातील, ऐसे दिसते. मीहि त्यास ऐवजाविशीं जें बोलणे तें बोलिलों. त्याणीं सांगितले कीं, जो प्रकार आहे तो कौणताहि लोपला नाहीं, दृष्टीस पडतच आहे. सांप्रत पैसा निर्माण व्हावयाचा दिसत नाहीं. राा अनंतभट चितळे याजवर सरकारचा पेच आला आहे म्हणोन रोहिले याच्या पाहान्यात आहेत, त्याजकडूनहि सध्या काहीं येतां दिसत (नाहीं). मामलती सवधे पेंच आहे, तो उरकल्यानतर जें घडेल तें खरे. उरकण्यास वर्ष साहा महिने पाहिजेत. याच अन्वये सर्व ज्याकडे आपले पांच रुपये याची दशा काहीं चागली नाहीं. मनुष्यमात्र खरात्रीत आहेत. त्याहि मध्ये या प्रातींचा ऐवज वसूल विनादावा शिवाय होत नाहीं. त्यास श्रीने कृपा केली आणि श्रीमत नाना व तात्या याची कृपा सपादून घेतली, आणि वकीलीचे काम करून घेतले, आणि पूर्ववत्प्रमाणें चालिलें हणजे पाच रूा सहजात वसूल होईल, येविशीं पुणेंयास विनातिपत्रे दोन चार लिहिलीं आहेत, तेथें सविस्तर लिहिलें आहे. आपणाम कळलेंच असेल. कळावे लोभ किजे हे विज्ञति.

पत्राक ६४२

श्रीलक्ष्मीकांत.

१७२५ भाद्रपद वद्य १

राजश्री अमृतरावजी गोसावी यासीः—

सकलगुणालकरण अखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य स्नेहा रघोजी भोंसले सेनासाहेबसुभा दडवत विनती उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय कुशल लिहित असावें. विशेष आपणाकरिता विजयादशमीचा पोशाख पाठविला आहे. याची यादी अलाहिदा असे. त्याप्रमाणे घेऊन पावलियाचें उत्तर पाठवावें. रवाना छ १५ माहे जमादिलावल. बहुत काय लिहिणें ? लोभ असों दीजे. हे विनती. मोर्तबसुद. शिक्का.

पत्रांक ६४३

(नऊस)

१७२५ आश्विन शुद्ध १०

दौलतराव शिंदे यांच की कैलासवासी पाटीलबाबा तेरा वर्षे हिंदुस्तान प्रांती राहून, भी मास्तती प्रमाणें महापराक्रम करून, प्रभुदर्शनास आले त्या समई होमहवन करून, विध्युत्त भेटी तें विपरीत आलें ! परंतु, पाटीलबाबा भी नरसिंहासारिला विलोकन करित बसला आहे आणि भीमत कैलासवासी मांघवराव नारायण मुख्य प्रधान आमचे जगत्पिते हे कोणी मेळे क्षणतात आली तों कळेवर दहनच केलें कोणी जिवंत क्षणतात याचा निश्चय मन ला होईना आपलें त्याचें परम ऐक्य होतें निरोप जात येत होते मी जाण आहे आणि पाटीलबाबा महाज्ञानी, देखीं आले त्यास, पत्रे भविष्याचीं भी अगवृत्ती प्रसादपूर्वक आलीं असतां, कारभारी याणीं पावो न दिलीं याची वसुवात हावी तर त्यांतील कोणी आहेत नाहीं हेहि न कळे ! परंतु राजभी कल्याणराव कबेळी बापू सांगतां घ्यानास येईल आपण नातू होता तें पुत्रत्व पावलां सख्यांची स्वारी पत्तेआली, याज्ञपासून मेळविलें किती, हार विलें काय, याचा विचार दीर्घदर्शी याणीं करित असावा तसा केलीया अधिकार चिरकाळ व्याचा तेच करतील मी वृद्ध, भी महायात्रेस भी भानूस बाळधर्पण परम संकटीं केलें त्या वेळन जावयाकरिता भाग शुद्ध १३ शुक्रांचे अस्तापूर्वी प्रस्थान केलें त्या रवानगीची तर्तूद सेनापतीकडे व पहर्याकडे ऐवज येजे त्याचा हिशेब करून पैकीं निमे तूर्त रवानगीस देवऊन, बाकी सोई सोईनें भऊं बहुत दिवसाचा कारभार. सरदारीस कधीं ओढ नाहीं, असें पाहिलें ना ऐकिलें परंतु अगत्य मात्र पाहिजे आणि ज्याचें वाजवी देजे तें दिव्यानेच बरे, हे अतःकरणीं असावें या पत्राचें उत्तर पुण्यांतील वकीलासह मनेला असावें वरकड अकरा वर्षांचे मजकुराची माहितगारी प्रचीतपूर्वक चिरजीव राजभी सदाशीराव बहाळ आपले पाग्ये होते (त्यास) कौतुकानें विन्यारिलें असतां विनंति करित जातील माझीं कामें श्रिवर्गानीं चित्तावर घेतल्यास केवळ सुलभ आहेत हिशेब मात्र वाजवी रितीनें कराव यासी आज्ञा व्हावी ऐवज सोईवार दाखवून घेईन सरकारनुकसानी कराव याची नव्हे, एकादा शब्द अयोग्य छिद्दिण्यांत आला, तरी मी वेळ्यासारिला केश, नसें, यादविलींच आहेत त्याचे बोलण्याचा व छिद्दिण्याचा राग कोणासही वेळ नये मार्गाचें दस्तक आणि उत्तर यावें क्षणजे सोबत पाहून दर्शनास येईन मजीं नसिल्यास बसईस माझे घर बसई घेतल्यापासून बसईच आहे तेथें भेटावयासी जाईन घेवून सुरतेवरून भीनमदावीर्य शुक्र तीर्थी केश नसें भीत्यपावें आहेत, ती टाकून पायागडाकडून उभनीस माहा काळ पाहोन पुढें जाऊं पत्र १

पत्रांक १४४

(नकल)

१७२५ आश्विन शुद्ध १०

दौलतराव शिंदे यांस पत्र कीं: कैलासवासी पाटील बाबा तेरा वर्ष हिंदु-स्तान प्रांती राहून श्री मारुती प्रां महापराक्रम करून प्रभुदर्शनास आले त्या-समई होमहवन करून विध्युक्त भेटी व्हाव्या तें विपरीत जाले. परंतु पाटील-बाबा श्रीनृसिंहासारिखा विलोकन करीत बसला आहे. आणि श्रीमंत कैलास-वासी माधवराव नारायण मुख्यप्रधान आमचे जगत्पीते कोणी मेले म्हणतात. आक्षी तों कलेवर दहनच केलें. कोणी जिवंत म्हणतात. याचा निश्चय मज ला होईना. आपलें त्याचे परम ऐक्य होतें. निरोप जात येत होते. मी जाण आहे, आणि पाटीलबाबा महाशानी देशीं आले. त्यास पत्रे भविष्याची श्री जगद्गुरुची प्रसादपूर्वक आलीं असता, कारभारी याणीं पावों न दिलीं. याची रुजवात हावी तर त्यातील कोणी आहे नाही हेहि नकळे. परंतु, राज-श्री कल्याणराव कवेली बापू सागता ध्यानास येईल. आपण नातु होता ते पुत्रत्व पावलां. खड्यांची स्वारी फत्ते जाली. त्यापासून मेळविलें किती, हार-विले काय, याचा विचार दीर्घदर्शी याणीं करीत असावा. तसा केलिया अ-धिकार चिरकाल ज्याचा तेच करतील. मी वृद्ध, मी माहायात्रेस भानूस बाल अर्पण परम सकटीं केलें. त्यास घेऊन जावयाकरिता भाग शुभा १३ शुक्राचे अस्तापूर्वी प्रस्तान केलें. त्या रवानगीची तर्तूद सेनापतीकडे व ग्रहस्थाकडे ऐ-वज येणें. त्याचा हिशेब करून पैकीं निमे तूर्त रवानगीस देवऊन बाकी सो-ईसोईने घेऊ. बहुत दिवसाचा कारभार. सरदारीस कधीं वोढ नाही, असें पाहिलें ना ऐकिलें ! परंतु अगत्य मात्र पाहिजे. आणि ज्याचे वाजवी देणें ते दिल्यानेंच बरें. हें अतःकरणीं असावे. वरकड अकरा वर्षांचे मजकुराची मा-हितगारी प्रचीतपूर्वक चिरंजीव राजश्री गोपाळराव हरीबापू व चिरजीव राज-श्री सदाशीवराव बल्लाळ आपले पाग्ये होते. (त्यास) कौतुकानें विचारलें असता विनति करीत जातील. माझीं कामें त्रिवर्गीनीं चित्तावर घेतल्यास केवळ सुलभ आहेत हिशेब मात्र वाजवी रीतीनें करावयासी आज्ञा व्हावी.

पत्रांक ६४५

१७२५ आश्विन शुद्ध १०

रघोजी भोंसले सेनासाहेबसुभा यास (पत्र) कीं: बहुत दिवस जाले. दर्शनाभाव म्हणून चातकन्याये मार्गप्रतीक्षा करीत असता, पूर्वेकडून हस्त-नक्षत्रास वायु घेऊन अमृतवृष्टी करीत असतो. हा स्वभाव. तसेंच श्रवणांत आलें. तेणेंकरून परम सतोष जाहला. त्यात अठराभार वनस्पतीसह जलचर-स्थळचरखेचरासह आनंद जाला. त्यात मी एक चातक बहुत दिवसाचा तृषार्त. तो तृप्त कसा न होय ? यानंतर उभयपक्षीं हितकारक विजयादशमीचे सुहूर्ते कागद सैन्यांत रवाना केले. त्यात पांच कलमाची पुढा सेनासाहेब सुभा यास कार्याचा अवसार जाणून अलाहिदा पुरवणी लिहिलीच आहे. त्यांत

सामान्याचा स्वभाव, आपले कार्यचें स्मरण असावें, दुसरेयाचें विसरणें तसें आपण न व्हां उदारे विधानां वु बहुवैध कुटुम्बक, असें जाणून विस्तारें लिहिले आहे भवण करून, मागील भवणाचें मनन करून, भी महायात्रेत जावयाचे साहित्यांत सूर्य दस्तक व पत्राचें उत्तर पाठग्रावयासी आशा होऊन पत्रदर्शन मज्जला होईल सोच चंद्रचकोरासम आनंद होयसें केलें पाहिजे बहुत काय लिहिणें ! लोमाची वृद्धी करीत असावें हे विनंती ये विशीचें उत्तर आपले कबील वकील पुण्यास असतील त्यास खोदून त्याहावें सणजे मजशी घेऊन समनाऊन उत्तरें दाखवीत असें व्हावें हे विनंति पत्र १

पत्रांक ६४९

१७२५ आश्विन शुद्ध १०

रघोबी भोंसले यांस पुरवणी पांच कलमाची लिहून पाठविळी त्याची नकल

१ लक्ष्मीची स्वारी फळे होऊन आलिभावर गारपिराचे मुकामी साडे सा-
हा सुशोकें करून लिहून पत्र दिलें होतें त्यांत सारांश — हा उल्लास त्या
छळबादे करून अयादवी पुष्पी जाली तेथें ईश्वरास माघवाचा पाठ काय !
त्याच पत्राचें आश्वासनावरून भावणी पौर्मिमेस चंद्रग्रहणी वृष्टी जाहली, हे
विश्व जाणतें भेटीनंतर ध्यानास येईल तो विवाद वृंदाकृष्णाचा कूटस्थें
लिहिला आहे त्याणीं आमचें शासन केलें तसेंच भीद्वारकच्या घेटावर टोपी
वाळे यांनीं तोफा मारिस्था त्या रागे स्त्रीपुरुषांनीं ऐकून मुंबईचे परास अम
ळाविळा हे विश्व माहृत होतें तस्मात् अपराध ज्याचा त्यासकडून ईश्वर कर
वित असतो त्याजवर पुन्हां सोंगाचे सपादनीस माठी मनख करून बाघो-
लीचे मुकामी एकादशीस आलां तेथें भी मट पुढें येऊन, प्रथम भेटोन,
खानसमई सांगोन, या स्वारीचा तीर्थोपाध्या मीच आहे, म्हणोन बोळोन,
मागील पत्राचा मजकूर पुसिला तो नागपुरास राहिले
झणून उत्तर जालें होतें सगमानमीक साहा महिजे मुकाम जाला होता.
त्यांत पांच सात वेळां दर्शनास काहीं गुप्त काहीं प्रगटपणें कार्यकारण जाणोन
आलों ॥ समई पूर्वपत्राची नकल दाखविळी ते अमात्यासह रामचंद्रपत
वकील वृद्ध याणीं पाहोन, काहीं आश्चर्य काहीं कौतुक मानिते जाले त्या
समई शिकारी प्रकर्ष दाखविलें व बोळिलों त्यांत तात्पर्य — मोठे मोठे शूर
शूर सरदार लोक शिकारीस जात असतात त्यास ज्याणें हेर दाखविळी तो
बक्षीस मागतो व प्रथम ज्याणें हातिमार लाऊन सायबज्जसमी केलें, लगई जालें
असता मागाहून हुताशनीचे सेळासारसें आलें, त्याजवळ विभाग मागतो
झणून पिर्याद भीनगरीं अमरांचा सेनापतीसमान पम्पुली सेनासाहेबसुभा,
समवेत पिदूर सर्व राजनीत जाणते, चतुर, पांडित सिद्दी समुद्रीचें एकवटलें ते
रामाची व छत्रपती व नाना नरेंद्राचेच वशाचे इच्छा करणें तें काहीं मनास

आणून जे ज्याचें उचित ने त्याचें त्याम देवऊन आपलाले नगरास जाणें उचित. नाही तरी, अथगाजितमुद्रा मुमुक्षुते जाहलेली जारीच आहेत. माधवाची माधवान माधवात माधवासहित नटिल्याचा मान बहु. सचिवाचे रीती-प्रौं घावयाचा होता ते धियगीत का जाले ? व घोंडा प्रासादिक नजरेचा आला, तो नजरेने पाहून धियाचेंच दवाली केला. त्याचा खर्च पागेचेच अन्वये येईल तसा येईल. टोळ पतगासारित्ते अनन पूर्वेकडून येऊन समुद्रास भेट गेले. त्याचा प्रग केला होता. तेच हे मागारी द्वागकानाथाने पा. उभयदर्शी प्रचित. सत्वभिष्या दर्शनार्ता खातरजमा होईल. नाप्रत, वैशाखमासी गोवि-दराव दिवाण येणव याची भेट भाववडेवाम जाली. सहज बोलता, श्रीद्वार-केव प्रकरण निघालें. त्यान, त्याचें धन्याचें नाव पुसता, साहेब वसली छानता सहज येऊन फमली. असं 'गोगुनमुखानून वर्ण निघाले, त्यास साक्ष उभय आहेत. समय विशेषें भेटोन वळवितील. व सिकारी प्रकर्ण लिहोन दिल्लें. ते पाहोन कोठे ठेविलें. परतु मालोजी थोरपडे, आमचे सरकाचे मानकरी, त्याचे घरी उभयता बधू मेजवानीम गेला. घोटा मजीम न आला. ते खूण. त्या समई सिकारीप्रकर्ण दोन बद लेहून दिल्ले आहेत. प्रयाजन ज्यास आहे तें पाहू. परतु प्रसन्नतेने बोलणें. किवा तरह तुझी रामभक्त असता न मिळाला. मी जोसी पातडें घेऊन बहु दिवस फिरलों. त्याचें सार्थक होण्यास लवहि नलगे. परतु पाथिकाचे छायेचीं झांड गेलीं. त्याम बहुकाळ लागेल.

१ श्री माहायानेस जावयाचा मजकूर पत्री लिहिलाच आहे. त्यात पितरां-सह देवत्रयास ज्याणीं निरपराध गाजित्याचे दस्तऐवज ज्याचे असतील त्या-जकडील समर्गहि लागो नये. तरच कळयावर.

१ गयावर्जनाच्या माहा असामी निपुत्तीकी. त्याची नावनिशी:—

फडके तीन ३. त्यात पुत्र असोन धिवक नारायण मनोहर सुभा अ-
आचार नाही आणि दत्तपुत्राचा अर्थ हमदावाद, ज्याणीं कोटी तुळशी श्री-
विश्व जाणते. त्यापेशा धर्मपुत्रच बरा. द्वागकेचे देसास अर्पण करावयाचे
भानू सतेज होता. त्याचे जाल्या सकल्प केला.

स पुन्हा सतेज होईल.

श्रीमत माववराव नारायण, आ-
मचा जगत्पिता.

हे चैन पडां देत नाही. त्यामुळे मोठी उत्कटा लागली आहे. घटी युगा-सम जाते. मी वृद्ध आणि परम सकटी ! भानूम शिशु अर्पण केलेलें. अति लालनपालन करीत नेले. पैा, त्यास मुखासनीं बगोन गीतउणक्षुधातृपासह सर्व समृद्धी. भयाची बाधा न होता, मार्गी जाता जाता कालक्षेपार्थ ज्याची जे आवड ते पुरविली पाहिजे जे.

१ वृद्धास रागी, वागी, पारखी, नाडी, और न्याय ! उस पचको गुरु है उमजत अग सुभाव ॥ १ ॥

१ बाळास नाना प्रकारचे खेळ पाहिजेत

१ बुद्धीमुळे समस्त परोक्ष खेळणारे.

१ नरदा चव्हा रगाच्या ब्यार ब्यार. परंतु दोन बाजू समान त्यांत जूग न करितां एकटे निर्यत्नी सापडले तरी येऊन खेळ जमवावा

१ गाजिपा चंगा राणी कोण होती ? तिणें कस्यना केली ती मोठ्या मोठ्यांनी मान्य केली सितक्या सर्व पानावर नजर ठेऊन आपली भागळीक

१ ढाल तरवार, सव शिळेखाना अश्वास ह अशिर्णे

या सर्वांस पैका ब्याचा त्याणीं ठेविला आहे समजाऊन देईन त्यास' ताकीद मात्र आली पो झणजे सभ्यास देतील

१ परसराम नो अनगळ सातारकर यांचें कज आपले वडिलांचे वडिलां कडे येणें या सप्त त्यांस त्यांचे पर पुण्यांतील मासे कजौत गुंतले आहे त्याणीं शिक्यानिशीं आपलें खत दाखविलें आणि त्याचे चिरंजीव सदाशीं वनाईकही गयावर्तनाकरितां येणार. त्यास, प्यतांपैकीं आदा आला असेल, तो घना करून माफी लेखाया हिशेब होईल तो दिव्या उमयतां स्वर्गगामी होतलें करायें भीमत केलासवासी धोर माघराव बहाळ मुख्यप्रधान स्वामी याणीं कजौचा हिशेब चव्हा पिकांवा पाहून, त्यांचा इवाला रामचंद्रना परांभे यांचा देवऊन, फेरिस्ताप्रमाणें स्वतें पाहून, पाहून टाकून, सर्वांचा नियेप घेऊन रमासहगमन करून, कीती मोटी सपाविली ! त्या काळीं आनो जीपावा येऊरास आले होसेलें घाटलें त्याणींच स्वत लेहून दिव्हेलें पाहिलें आहे उदार हात तर पुष्प आणि पुरुषार्यांची सत्कीर्ति लोक गातील सर दारिद धोड कधीं नाहीं, ऐलें ऐकिलें ना पाहिलें !

हीं पत्र कळमें यात प्रचीतीही आहेत ती राजभी होळकर सुभेदार यांहीं पाहिल्या उपयोगी आणि तिचे एकरूप झाले असल्या कस्याणदायक आहे आभिन शुभा १० घके १७२५

पत्रांक १४७

भी

१७२५ आभिन शुभा १०

विजयमहामुहूर्ते पत्रे लष्करांत रवाना केली त्यातील मजदूर स्मरणार्थ

१ येथवतराय होळकर सुभेदार यांस कीं, पा वहुल ४ मदयारी कोतवालाचे सन्माननीक मुकाम होता तेव्हां रात्री चंद्रोदरे भीमहागणपतीचा उत्साह झळाळभर त्यामुहूर्ते पांच गज्रांसह भेटीचा योग श्रीमहागुरुचे शिष्यांचा व भीमार्तेडाचे भक्तांचा जाहला प्रसाद व पत्र मस्तकीं घटून कित्तेक सतोपाचे घनदरनेकरून परस्पर भूतमविष्यादि वतमान भवण होऊन, समस्या पूर्ण झाल्या नंतर, पंचमीस आग्नेमुख होळकरांनीं होळीचा मेळ सगास करून, भीम

ताचे वाड्यात जाऊन, आमची माता सीतादेवी वनवासाहून आली, त्याचें दर्शन घेऊन समाधान करून, बहुमानाची वस्त्रे घेऊन, स्वार जाहला. रगध-
विशिष्ट पुरुष स्वस्थानी नाहीं, म्हणून राहिला. तो अलीकडे श्रीरामनवमीस
ज्याचा जन्म, पितापुत्र एक रात्री एकासनीं वसल्या जनकौतुक ! पाटील-
चावा रग खेळता पाहिले. परंतु, गोटापर्यंत जाऊन उपहार बहुमानपूर्वक
होणें राहिला. त्याचे हेतूपेक्षा शतगुणित होऊन, विश्व पाहून, सत्कीर्ति दिग-
तरी जावी हे इच्छा. तें करणेंकरून श्रवण होतील. आपली स्वारी गेल्यामगे
तवाई मोठी गुजरली, ते श्रीहरिहराने रक्षिली ! त्या सर्वांत लहान शिशु होते
तें श्रीभानूम् अर्पण केलें. त्यास घेऊन श्रीमहायात्रेस जावयाकारिता भाा शुा
१३ सोमवारी श्रवण नक्षत्रीं वृश्चिक लग्नीं आठा ग्रहांचे बल जाणोन, प्रस्थान
केलें. त्याचे तर्तुदीस आपण मनावर घेऊन, अल्पाविषय आहे तो, वडिलाचे
आज्ञेप्रॉा हिशेव करून, यावयाचा निश्चय केला, असें समजल्यावर इतर आ-
पोआप देतील. त्यास सूचना मात्र व्हावी. यादी अलाहिदा लिहिली आहे. त्या
प्रॉां कोणास सज्ञा सांगोन पाा दूरच्याम पत्र असावें तसें पाा. म्हणजे सोवत
पाहून, दर्शनास येऊन, नेक सला ज्या मार्गाची असेल तिकडून जाऊ. मर्जी
नसल्यास, आमचें घर वसई भाडोन घेतली त्या दिवसापासून वसईच आहे.
तिकडे सर्वांस भेटावयासीं जावेंच लागेल. तिकडूनच परभारें सुतेंवरून श्रीनर्म-
दा शुक्रतीर्थाजवळ उतरोन, केशनखें पापाश्रित्य आहेत त्याते टाकून, पायाग-
डावरून महेश्वर उजवें सोडून श्रीउजनी महाकाळाचें दर्शन घेऊन, पुढें वि-
चार दिसेल तसे करू. येविर्गींचे उत्तर पाा. आणि वकिलासहि आशा असावी.
त्याप्रॉां ते व आर्ही वर्तणूक करावयासी येईल.

पत्र १.

पत्राक ६४८

श्रीलक्ष्मीकात.

१७२५ कार्तिक शुद्ध १

पुा राजश्री नारायेणराव वैद्य गोसावी यासीः—

दडवत विनंती उपरी. कारभारी याचे प्रकर्णीं सरकारचे मनात येऊन, रा-
जश्री नारायेण येशवत याणीं लिहिलें, हे फार चागले आहे. यातून पुढें मागें
उपयोगहि आहेत. ईश्वरें सर्वज्ञता दिल्ली आहे. याजवरून, मी आपले जागीं
खातरजमा पक्की ठेऊन आहे. यातील कित्तेक तपशील मशारनिलेस लिहिला
आहे, ते विनती करतील, म्हणोन लिहिलें ते कळलें. व मशारनिलेनीं हि तु-
मच्याप्रमाणें तपसीलेंकडून विनती केली. त्यास, जैसे तुमच्या लिहिण्यातील
बेत होते, त्याचअन्वये एकएक प्रकार उगवण्यात आला आणि उत्तरें सम-
र्पक लिहिलीं आहेत. तुमचे लिहिण्यात कोणते एक उगवण्यात गुता ठेविला
नाहीं. काय अडचणीचे प्रकार आहेत ते आपले आपल्यास सोसून, माण-
साचे आवताव राखून, आपलें करणें द्विष्टीस पडावें. व या करण्यातून ऐसा

फायेदा, हा छोफिर्की दिसावा माचे पोटांत सर्व कांहीं समजतील व अहो रात्र काळजी या गोष्टीची याळगून आहों, ती दूर होईल व असें करण्यांतून उपयोग मागेंपुढें आहेत हेंच जात्यावर, सहजच आपलें करणें सर्वांचे नव रेस आलें मग, या सतोपाएवढ्या दुसरा सतोप नाही अहोरात्र हीच विष चना व साहस करून असों तुम्ही या वागणुकीतील, तेव्हां इतकेंहि करून दाखवाव याच अर्शी ऐशा रीतीनें परस्परे हा योग आपले बुद्धीकडून ठेविला आहे ईश्वर तैसा दिवस सर्वांस समजावयाजोगा कधीं आणील ! कारमारी यांसी आजवर जीं जीं बोलणीं जालीं, व ते जे जे प्रकार बोलले, व उपयोग करून देण्याचे झटले, ते ते सर्व तुमच्या ध्यानांत आहेत येथून फोणताएक गुता व लिहिण्यास बाकी ठेविली नाही आता एवढें करण्यांतून काय उचित असेल तें करून दाखवाव ही कळकळ तुमची तुझांस असावी येविसींचे मनकुराची आज्ञा व समापण जें करावयाचें तें राजभी नारायेण येशवस यांसी केले आहे त्याप्रमाणें तें तुम्हांस लिहितील, त्यानवरून कळेस व राजभी सदाशिव बापूची यासी जे जे प्रकार लिहिले आहेत त्यांचें मनन होऊन त्यांचीं उच्चरें समर्पक यावीं हे सर्व तुम्हांकडेस आहे येविसीं+स्माहावें, ऐसें नाहीं या छ २९ माहे जमादिखापर हे विनंती मोर्तबसुद

पक्षांक ६४९

भी (मसूदा) १७२५ मार्गशीर्ष वद्य ५

भीमस राजभी पठ प्रमान यां प्रति —

रामचंद्र दीक्षित व लक्ष्मीनारायण दीक्षित कृतानेक आशीर्वाद येथील छेम सा मागशीर्ष कृष्ण पंचमी पावेतो क्षेत्र कामगाय येथें सुद्याल असों विशेष माघवराय अंबक दीक्षित पटवर्धन याचा काळ आज्याचें वर्तमान ऐकून चित्तास खेद आला ईश्वरेच्छा प्रमाण ! देवाम्राज्ञांचें सस्थान आणि आपले पदरचे त्यापसी त्यांचा अभिमान आपणांसच आहे संगोपान करून सस्थान चालविलें पाहिजे बहुतां ब्राह्मणांचें हे ठिकाण आहे आसीं पूर्वापार पुण्यास येतो तेव्हां या स्थळाम्यतिरिक्त कोठें राहस नाही वर्णदोन योंपावेतो राहणें जालें, तरी आसिष्य आदर औपचार येथेंच होतो ऐसें बहुत विप्रमंडळीचें स्थळ आहे याची स्त्री गरोदर आहे बहुत ब्राह्मणांचे आशीर्वादे पुत्रच होईल तथापि मंडसूत्र प्रमाण धर्मसंस्थापना कृपाळु होऊन केडी पाहिजे सारास, हे देणें आज्ञा ब्राह्मणास दिलें पाहिजे यहुतां दिवसां पासेन धर्माचें स्थान आपलें आहे देवब्राह्मणाचे सस्थानाचें संरक्षण करणार आपण आहेत कारमारी बहुत दिवसांचे अयकराय दीक्षित यासपासून खांगलेच आहेत दीक्षिताचा काळ जाला तें समई माघवराय दीक्षित यांचे वयाचे होते त्या दियसापासून कारमारी यांनीं अकृतुमी सेवा करून घ्याय

हार चालविला. हे सर्वश्रुत असेलच. प्रस्तुतहि तेच कारभारी आहेत. निर्वाहा करणें आपल्याकडे आहे. बहुत काय लिहिणें ? हे आशीर्वाद.

पत्रांक ६५०

श्रीलक्ष्मीकांत.

१७२५ पौष शुद्ध २

पो छ ३ माहे रमजान सन १२०४ मुा विचरणी.

राजश्री बाबूराव विश्वनाथ गोसावी यासी.—

दंडवत विनती उपरी. मडले व नवावाकडील जावसाल दोन आम्हाकडील करून घेव्याचे आहेत. याचे बोलनें दरवार खर्चाचे वेगळे वेगळें जेव्हा ठहरले ते मुख्यारीनें ठहरवावे. मजूर असे. याचा अदेशा हरगीज न कर्ने. येविमी उभयतां तुम्हासी बोलतील ते मनात ठेऊन मुख्यारीनेंच कर्ने. रा छ १ माहे रमजान. हे विनती*

पत्रांक ६५१

श्री.

१७२५ पौष शुद्ध ४

विजापना ऐसीजे. इग्रजाचा व याचा बोलणीं होऊन निश्चयात आलीं *कलमें विला—

वरधेपलीकडे जो प्रांत तो तुमचा तुम्हाकडे असावा कलम १.

मडले सस्थानाविशींचे आह्मी बोललो असतो. परंतु तुहीं राजश्री पतप्रधान याची नुकसानी केली नाहीं. सवत्र तेहि तुम्हाकडे असावे १

फरासिस अथवा इग्रज कोणी तुम्हांपार्शी आल्यास त्यास नोकर ठेऊ नये. कलम १

आह्मावितिरिक्त राजकारण कोणीकडे तुहीं ठेऊं नये. कलम १.

सदहूंप्रमाणे निश्चयात आलें, ऐसे ऐकिलें. त्याजवरून विनती लिला आहे. याशिवाय आणखी काय असेल ते समजेल तसे लिहून पाठऊ. शेवेसी श्रुत होय. हे विजापना.

कटक व वराड आहीं घेतलेच आहे ते माघारे द्यावयाचें नाहीं. कलम १.

गावेलगड व नरनाला याचे सरजामाचा प्रात इतकें तुम्हास दिल्लें. हे तुम्हाकडे असावे. १.

आमचे द्वेपी असतील त्याची साथ तुहीं करू नये. कलम १.

आमचा वकील तुम्हापार्शी व तुमचा आह्मापार्शी असावा. कलम १.

* हें सबध पत्र रघोजी भोंसल्याच्या हातचें आहे.

* ह्यानाच इग्रज लोक देवगावचा तह म्हणतात.

पत्रांक ६५२

भीलस्मीकांत

१७२५ पौष शुद्ध १४

राजभी नारायेण बाभूराव गोसावी यांची —

दहसत यिनती उपरी तुझी चिठी पाठविली ती पावली लिहिला मज कूर कळला त्यास, आंगनांसीं तह धारमदार करून आला त्यांकडून आतां आगलीक व्हावी, ऐसं राहिलें नाहीं पळटणें चाकर होतील, हा सशय तुझास होता त्यास, भीदयेनें तो प्रकार जाला नाहीं व आली केला नाहीं तहाचा तपस्यासहि, तुझांकडील प्रहस्य येयें आहेत, त्यांचे लिहिल्यावरून कळेल मसळतीचे प्रकणीं तुझीं व राजभी भीषर लक्ष्मण व कुणराव माधव ऐसे त्रिवर्ग त्यांस कुणराव माधव याचा प्रकार भीजीनें तैसा केला ! आता राहणांना तुझीं उमयतां आहां तुमचे मनांत जो जो अवेध होता, तो कोणताहि एक नाहीं पुढें धैर्य धरून चालणें आहे ज्या स्थळीं तुझीं जाण्याचें योजिलें होतें, त्याप्रमाणें जाणें तों जालें असेल परंतु, तुमची भेट जाळियानंतर हे सर्व प्रकार योजण्यांत येतील, तेव्हां सविस्तर समजण्यांत येईल धैर्य व विचार तुझासारख्यानीं सोडू नये जैसं लिहून पाठविलें तैसं मनांत तुझींही ठेऊन असायें राह १२ माहे रमजान नारायेण रावजी ! तुझास माझे लिहिलें हेंच कीं, जें कर्ने तें काळावर नमर देऊन केलें त्यास, आतां सर्व माझे तुझी जे जे सोवती आहां त्यांहींनीं धैर्य व मसळतीस न जुकतीं वरचेवर इतळा देत जाया व भेटहि एलादे तज्जेनें सत्वर होइलच पार काय लिहूं ! बहुत काय लिहिलें ! हे विनंती मोर्तपमुद

पत्रांक ६५३

भीलस्मीकांत प्रा

१७२५ माघ शुद्ध १

वेदमूर्ती राजभी अनंत भटजी दानी व केसोपंत स्वामीचे सेवेसी —

पो बाजी विठ्ठल सां नमस्कार यिनति येथील कुशल सा माघ शुद्ध १ मुा देऊळगांव, पो छोहगाव, नजीक गगातीर, आपोने स्वकीय कुशल लेखन करीत गेलें पाहिजे विशेष सांप्रत तुम्हाकडून पत्र येऊन वर्तमान कळत नाहीं तरी सविस्तर स्वाहायें ऐशियासि, आपण येथून कृष करून मजसदरमजल पौजेसमागमें भीमंत पंतप्रधान यांकडेंस जात असों दुसरे राजभी नरहरपंत सुभेदार यांणीं पत्रें सरकारची ताकीदी वगैरे येद्याचे थकिलीची वगैरे दिरुही आहेत ते पावतील परंतु, यांतहि जीव नाहीं असों तुझी आपले मामलतीचा गुंता तैसा जाणाल तैसा उगळून घेणें बहुत काय लिहिलें ! छोम असों दीजे हे यिनति

* येयपासून अक्षर व भाषा सुरू रघोजी भोसल्याची

पत्रांक ६५४

श्री.

१७२५ फाल्गुन वद्य १३

साहेबाचे सेवेसीं विनंती सेवक निळकठराव राम.....कृतानेक साष्टांग दंडवत विज्ञापना ता. छ. २७ जिल्काद पावेतो स्वामीचे कृपावलोकनें करून म्हा पालेर, प्रो. भांडेर, नजीक झासी येथें वर्तमान यथास्थित असे. विशेष. स्वामीकडेन बहुत दिवस पत्र येऊन वर्तमान कळत नाही. सदैव आज्ञापत्र सादर होऊन सेवकाचा साभाळ जाला पाहिजे. यानंतर स्वामीचे हातची चिटी छ. २४ रजवची सादर जाली ते छ. २७ सावानी पावली. पत्री आज्ञा जे, मागाहून लवकरच ग्रहस्थ पाठऊन बदोबस्त कर्ण्यांत येईल. त्यास, तीन महिने होत आले. व आज.....माझा कोणताहि बदोबस्त न जाला. आज इतके.....टंन्ना. सागरवाल्यानीं सावकारास आमचे नावें खत देऊन व्याज-मनोति घेऊन, पंधरा हजार रू. दिले. तदनंतर आहीं कूच करून झासी-कडे जाण्याचे विचारांत होतो. इतक्यांत राजश्री आंबोजी इगळ्याची फौज व पलटणें सागरास आलीं. खटला करून पैसा घ्यावा किंवा ठाणे बसवावे, हा वेत त्याचा. तेव्हां सागरवाल्यानीं आम्हास स्वारीखर्च पंधरा हजार रुपये देऊन ठेऊन वेतले. त्याजवरोन इगळे याची काबू चालली नाहीं. ते निघोन गेले. आहीं तेथेंच होतो. वरातेऐवजीं पैसा दिल्या नाहीं. ते समई रा.कालपीवाले यांचीं पत्रे आलीं जे, कूच करून इकडे यावें, सर्व बदोबस्त होईल. त्याजवरोन आहीं झासीकडे आलों. तों रो शिवराम हरी हे इग्रजासीं सलख करून त्याजवळ आहेत. त्याजकडे वरातेचे ऐवजाकरिता कारकून पाठविला होता. शिवराम हरीने कारकूनास सांगितले जे, वरातेऐवजीं पैसा मिळावयाचा नाही. कूच.....क्षणोन ऐवज मागता, आहीं कोटून द्यावा.....क्षणोन जाव दिला. जेव्हा कारकुनांनीं.....सांगितली. त्याजवरून पांच हजार रुपये मोठ्या कृता.....आह्माजवळ दाहा पंधरा हजार फौजेची जमियत जाली आहे. खर्चास पैशाची जागा नाहीं. फौजेचा खर्चाचा बखेडा होऊन नित्य धरणीं चाललीं आहेत. येविसीं नित्य इग्रजाकडे वकील पाठऊन बोलणे लावलें जे, आमची रवानगी श्रीमतांनीं या प्रार्थी केली आणि आपलेहि येणे सरकारआज्ञेनीं जाले. सर्व-त्रांचा बंदोबस्त आपण केला. आमचा बघेज काहींच न जाला. त्यास, आपला व श्रीमंताचा एक विचार असता आमचा बंदोबस्त न व्हावा, हे आपणास योग्य नाहीं. त्याजवरोन त्याचें बोलणें पडले जें, डगाई वगैरे जागा श्रीमतांनीं आह्मांस दिल्लीं. तुमचा जावसाल येथें काय होणें आहे ? तुम्हीं या जिल्ह्यास राहूं नये. तुमचा बदोबस्त श्रीमतास करणें असता, तरी इग्रजकुपणी-बहादूर यास ताकीद जाली असती. तरी आह्मास लिहिलें येईल तेव्हा तुमचा बंदोबस्त श्रीमतांच्या आज्ञेप्रमाणें वर्षदीडवर्ष जाले. श्रीमतांनीं काय बंदोबस्त करून पाठविलें ? तुमचें अगत्य सरकारास नाहीं. तशांत काहीं बदोबस्त

करून घाया, ऐसं एका दोषाजयळ योळले होतें परंतु धिवराम हरी यांनीं इमज्जास सांगितलें जे, याचा इरादा इगार्हें वगैरे जाग्याचा आहे, भीमंतास याचें अगत्य पार आहे, याचा बंदोबस्त छवकरच होऊन येणार, तों पावेलों आपण सार्चास दिस्व्यास याचे पाय या जाग्यात रुपले, मग मुम्हांस व आझास वगैरे जाग्यास हे जरब देतील, या प्रांतातील इकीकत सर्व भीमंतास लेहून आझास मसखत मारी पाडतील यास्तव यांचा नावसाळ कांहीं एक न करावा, झणजे आठ प्यार रेजांव निघोन आतील ऐसा किसेक प्रकारें कुपाट समभाऊन, आमचा विघाड करिताव अतर्गत दाखियावाले वगैरे रागळ्यासीं सुचवून देन ठाई आझावर लढाई पाडली परंतु स्वामीचे प्रतापें आपलेकडील हईर होऊन, दाखियावाल्यांचें पारपत्य होऊन, त्याजकडील दोन तोफा सरकारांत आल्या माझी रवानगी स्वामींनीं इकडेस केली ते समई मी विनती केली जे, आजपर्यंत स्वामीच्या पायास अंतर पडलें नाहीं, आतां आजेस उजूर करावा तरी मर्जी वट होईल ऐसं जाणोन आजेप्रमाणें केलें ते समई स्वामींनीं मळा आशा केली ते स्वामीचे ध्यानात असेलच ऐसा मुलौकिक माझा झाला तज्झता ग्रहदशेस उपाय नाहीं स्वामींनीं सत्वर बंदोबस्त करून पाठविळा पाहिजे इमज्जास स्वामींनीं छेतीस लक्ष सोळा हजाराची जागा इगार्हें पो दिस्ही हे वनल्या घरहुकूम दिस्ही किंवा घसुळी दिस्ही हें न कळें घसुळी दिस्ही असल्यास याफी चार लक्षांची जागा राहाती वनल्याघरहुकूम दिस्ही असल्यास, साठसत्तर लक्षांची जागा राहाती यापैकी हिंमतवाहादर गोसावी याजकडे पंचवीस सव्वीस लक्ष वनल्याची जागा आहे परंतु गोसावी सरकार उपयोगी नाहींत यांची कृत्ये अनन्वित आहेत स्वामीचे ध्यानांतच आहे सरकारी माहाल भांडेर व कोंचगरुप व घाहाडपरा व भेलसा व लुकरत्या व मोडप भीतरघर जागा वगैरे याची याद पाठविळी आहे भुव होईल हाळ ही जागा सार्सी पडोन, इमज्जाचें अनुमते मवास खातात समघेर वाहादुर यांणीं इमज्जासीं सुताचें योळलें लाऊन, आपला समेट करून घेतला चार पाच लक्षांची जागा बसली इगार्हें पैकीं घावी, कोणाचा उपद्रव लागू नये, ऐसं इमानप्रमाण होऊन भेटी जाहास्या आफलकोटकर भोंसले याज कडील राओ नरसिंगराय अनंत पतकसुद्धा व राओ पिराजी नाईक निवाळकर आझामवळच आहेत नरसिंगराय अनंत पतकसुद्धा सरकारलक्ष राखोन दर एक कामाचे उपयोगी आहेत त्याजवर स्वामीचे लक्ष असावें यरवकर व पलाजे हे समघेरवाहादर याजबळच आहेत येण्यायिर्सीं लिहिलें परंतु येत नाहींत दिवाणही तेथेंच आहेत त्यांस ताफीदपत्रें आलीं पाहिजेत इकडील जाग्यापैकीं बंदोबस्त सेवकाकडे होऊन आला पाहिजे झणजे सरकार किपा यत छवकरच होऊन येईल मी फक्त स्वामींस जाणतों माझा अभिमान पर ल्याप्रमाणें पार पाडणें स्वामीकडेसच आहे कालपीवाले इमज्जावळच आहेत

त्यांचे समेटीचे बोलणें लागलें आहे. परंतु कालपी इग्नज सोडीत नार्हीत. हे कालपीशिवाय समेट करीत नार्हीत. ऐसं दिगून येतें. जे काय ठरेल, ते मागाहून शेवेसी विनती लिहीन. सर्व आधार स्वामीचे चरणाचा आहे. विनती-प्रार्थी पत्रे द्यावीयाची आज्ञा जाली पाहिजे. सेवेसी श्रुत होय हे विजापना.

पत्रांक ६५५

श्रीसीताकात.

१७२५ फाल्गुन वद्य १३

राजश्री खंडो मुकुद गोसावी यांसी:—

स्नो व्यक्रोजी भोसले सेनाधुरधर दडवत. सुरसन खमस मयातैन व अलफ. गुदस्ता तुम्हीं गेल्या तागाईत दोन तीन पत्रे पाठविण्यात आलीं. त्याची उत्तरेहि येत गेलीं. त्यास येथील आह्वास सर्वत्राच्या चालीरीती वगैरे गृहकृत्यास पूर्वीपासून पूर्तेपणें तुहीं वाकीफ आहा. तेव्हा तपसिले त्यावेस नार्हीं. साप्रत, या चहू महिन्यात येथें जो ग्रंथ जाला तो परस्परें तुमचे समजण्यात आला असेल. आणि राजश्री नारायणराव बाबूराव याचे लिहिण्यावरूनहि समजलें असेल. इकडून तुम्हांस न कळविण्यास कारण जे, पुर्तेपणें सर्व गोष्टीस व चालीस रावमारानिले माहीत आणि पेशर्जी आश्रीन मासी इकडून यातील काहीं एक सकेताचे पोटी खास दस्तुरें लेहून परभारें तुमचेकडील मुख्यास इतल्या करण्यात आला. त्याचे उत्तर तो आले नार्हीं. परंतु निरोप मात्र आला जे: तेथे रावजी आणि येथें खंडो मुकुद आहेत, तेच समजून घेतील व तुम्हासी बोलतील. त्याजवरून येथे रावजी तो सर्वोपरी वाकीवच आहेत. यास्तव आजपावेतों इकडून तुम्हाकडे लिहिण्यात न आलें. अस्तु. यातील कच्चे तपशीलाचे अर्थ सर्व भेटी अर्ती परस्परें खुलून समजतील. साप्रत परभारें कळण्यात आले जे, तुमचें येणें इकडे होणार. त्याजवरून फार सतोप वाटला. तर, आजपर्यंत कितीक वेव्हारमार्ग पडद्याचे पोटी चालले. परंतु याउपर आम्हाकडील येथे काहीं एक वेव्हाररीत वगैरे पुढें सुधे विचारे चालावें असे राहिले नार्हीं. हे सारे रावजीसहि कळून आहे. तुमचेहि भेटीनंतर साकल्य कळण्यात येतील. याजवर आमचा विचार तो हाच आहे जे, श्रीक्षेत्रवास करावा. परंतु हे ठीक नार्हीं. यास्तव लिहिण्याचे कारण जे, येथील साप्रदाय पहिलेपासून चालला आहे. काहीं एक विचाराची सूचना तेथे होत आसावी, नंतर कोणी एक मार्ग चालावा. अस्तु. तुम्ही तो तेथील सर्व इकडील वगैरे मजकुराचा गोध घेऊनच निघाल, हा भरवसा पक्केपणें येथें आहे. चिंता नार्हीं. परंतु, आजपावेतों गौण्यात चाललें. पुढे आम्हीं आपला मनोधर्मच करावा किंवा कशा रीतीने राहावे, येविशीं ल्याहावे ऐसं नार्हीं. हे खातरजमा पक्केपणें येथें असे. आम्हास तो त्याज वेगळा दुसरा धर्मच नार्हीं. हे तुम्हासहि कळून असे. याजकरिता सूचना लिहिली असे. यांतील मनन पुर्तेपणे करणे. आणि या पत्रांतील उद्गार इकडे कोणाएकास हरगीज न स-

मजावा या पत्राचें उत्तर सत्वर यावें जाणिजे छ २७ माहे जिल्ह्याद बहुत काय लिहिणें ?

पत्रांक ६५९

भी

१७२५

विज्ञापना ऐसीजे आपल्या पत्राचे आशेप्रमाणें विनती केली उत्तर सा हलें कीं, जो पूर्वी संकेत केला होता सोच त्या मासपक्षांत सिद्ध करावयाचा होता, तो न जाहला अवधीवर टाकलें त्यातून हे निघाले त्यास सतरूपीस जाणें जाहलें त्यासमई तोरे न्याये समागमें होते चिंता नव्हती केवळ शिंदे चालून जाते, असें घडतेंना अविचारें करून जाते, तर तेंहि ठीक नाहीं या मार्गानें तोरे ठेऊन गेले हें चांगलें त्यास, त्याजपाशीं आज सर्व आहे जें जाहतील तें पूर्वी करित आलें व पुढेंहि करितीस, हा भरवसा स वास आला आहे व पुढेंहि येइल त्यास, आतां, याच्या तीन तोडी — एक तोड हेच कीं, पडीचा मोहरा खाऊन सर्वांचा उत्कर्ष मिरवणें असित्यास ज्या स्थळीं आहेत तेथेंच राहून त्यांस सरबाम काय असावा याची योजना क राधी घरकड कितीक दिवस प्रातात राहून काय करितात व कोणाची धाक कोठवर येत आहे, हेहि समजेल परंतु यातून मुलखाची खराबी आहे गोष्ट सिद्ध गेलियावर संजोगणी हावपास बहुत दिवस लागतील यांतील बारीक मोठे अर्थ सर्वसुता जेथें आहे त्याच्या प्यानांत आहे

दुसरें उभयताचे मध्यस्तीस कोणी मासवर याणें यावें त्याणीं त्यांस यांस चार गोष्टी उत्तमप्रकरेंच्या, व बाण्या, जरयेच्या रागोन, रसायण करून घावें

तिसरें फौज बमा पोच करावी, द्रव्य आशा सोडावी, आणि आपलीशीं करून दाखवावी ज्याच्या चिन्हांस विपयता आली असेल, त्याणें आपल्या सरबामानिर्झी रेषापार बऱ्या घाटेन गेल्यास उत्तम न गेल्यास जोरपरजोर करून लावावें यांत दाब नसत सर्व आहे आमचें म्हणाल तर, गादीस जो अधिकारी होईल, त्याची भेट आमची होणें ते तुमच्याच गृहस्थाचे हातून घेऊ तेंच चांगलें आली आजपावेतो दोघास जाणत होतो त्यास एक, तर सर्वांची आशा ठेऊन गेले आतां आहेत त्यांच्याठार्ह दंडनिश्चय घरून आहों आणि आमची बाणेगारी सधस्थें वाहतात तेथ्हां आमच्याकडून त्यांच्या व चनास अमान्य होणार नाहीं ही सात्तरजमा त्यास आली आहे व पुढें आ णवून देऊ त्यांनीं पडीचा मोहरा खाळा, तर आहों येथेंच राहू त्यांचा लेख आला, तर येऊन मध्यस्ती करून, रसायण त्यांचे मर्जीप्रमाणें उतस्-
जमावमुद्रां येण्याचें पत्र आलें, तरी सिद्ध आहों जो पक्ष घरिखा तोच सि-
द्धीस नेऊ आमचा ओढीचा प्रकार हा, त्यांच्या लक्षांत आहे *राजभी

येणेंप्रों पूर्वापासून दरसाल ऐवज पावत आला. अलीकडे झाडा जाहला नाही. मय्यें च्यारपाच वेळ आहीं पुण्यास आलो, ते समई नेमणूक ऐवजीं मोघम ऐवज पावला—

२५००० कैलासवासी श्रमिंत दादासाहेब याणीं.

३५००० कैलासवासी श्रीमंत माधवरावसाहेब याणीं.

२५००० कित्ता.

१०००० कित्ता.

३५०००

७०००० कैलासवासी ~~आमचे माधवरावसाहेब~~

पत्राक ६६०

श्री.

१७२६

यादी श्रीधर लक्ष्मण व कृष्णराव माधव व रामचंद्र दादो दिा राजश्री रघोजी भोंसले सेनासाहेबसुभा विज्ञापना ऐसीजे, बहुत दिवस सरकार लक्ष राखून सेवा करीत आलों. यास्तव कृपा करून सरजाम व इनाम देऊन चालवावयाचा करार, त्या प्रों हल्लीं गाव लाऊन घावयाची आज्ञा:—

१५००० कैलासवासी रावसाहेब यांचे कारकीर्दीस खड्यांचे लढाईत देविले ते.

२५००० माहाडास करार केले ते.

४००००

तुहीं सरकार लक्षांत राहून वर्तणूक करिता. सबब खड्यांचे स्वारीस कैलासवासी राव याणीं पधरा हजारचे गांव देण्याचा करार व माहाडास पंचवीस हजारचे गांव देण्याचा करार. एकूण चाळीस. पौ हल्लीं पस्तीस हजारचा करार ठरला. त्यापैकी चौथाई इनाम व तीन हिस्से जागीर एकूण पस्तीस हजारचे गांव दरएक जागीं लाऊन. (पुढें लिहिलें नाहीं.)

पत्राक ६६१

श्री.

१७२७ वैशाख शुद्ध २

रवाना ता छ १ माहे सफर सन १२०५ दाखल छ ९ माहे जमा-दिलावल. श्रीमंत माहाराजे बाजीरावसाहेब पंडितप्रधाननहादर माहाराजाचे सेवेसी:—

बगदादचे बादशाह याजकडिल सैद मुस्तफा यानीं पारसी पत्र लिहिलें त्याची हिंदवी नकल: आमचे चुलत्याची लेक नवाबमीरअलम मरहुम यास दिल्ली आहे. त्यास, साप्रत बादशाहबगदाद याजकडून नवाबमुनीरलमुलुक-बाहादूर याजकडेस जावयाकरिता हुकूम जाला. त्याजवरून बदर मुबईस येऊन गवनरबाहादुर याची भेट घेतली. त्यानीं बहुत लोभ करून, आमचा

मखावा या पत्राचे उत्तर सत्वर यावे जाणिजे छ २७ माहे जिल्हाद बहुत काय लिहिणे ?

पत्रांक ६५९

भी

१७२५

विज्ञापना ऐसीजे आपल्या पत्राचे आक्षेपमार्जे विनंती केली उत्तर जा हलें की, जो पूर्वी संकेत केला होता तोच त्या मासपक्षास सिद्ध करावयाचा होता, तो न जाह्ला अवधीवर टाकलें त्यांतून हे निष्पत्ते त्यास सतदधीस जाणें जाहलें त्यासमई तोरे न्याये समागमें होते चिंता नमूती केवळ शिंदे चालून जाते, असें घडतेंना अधिचारे करून जाते, घर तेंहि ठीक
— त्यास त्यासमई तोरे न्याये समागमें होते चिंता नमूती केवळ शिंदे चालून जाते, असें घडतेंना अधिचारे करून जाते, घर तेंहि ठीक

पत्रांक ६६२

भी

(नकल) १७२८ मार्गशीर्ष वद्य ९

राजभी महिपतराय कचेस्वर गोसावी यांची —

जलक्षितलक्ष्मीमलकूट राखमान्य भो येशवतराय होळकर दंडवत मुग्रा सभा मयातैन व अलफ राजभी लक्ष्मणराय शिवराम यांची घरात पेशबी हुंसांवर पांच हजार रुपयाची घाली आहे त्या प्रो एक हजार को मार निलेस पाषळे बाकीचा देवन न देता, घटार्हेचे जावसाल करितां, म्हणून मारनिळेनी हुजूर विदित केलें ऐशीयास, माहाल भीमताकडील, त्यांचे हे आस, माहालसवधी आज पावेतो हुंसांकडून भीमतास आदा पावती काय, हाहि अर्थ केवळ विचार केला असतां प्यानांत न यावा अशांतील नाहीं यास्तव हे पत्र तुम्हांस सादर केलें असे तरी बुरदेशीनें समजून पत्र पावताच पांच हजार को बाकी राहिले ते यांचे पदरी घालून घराचीवर भरपाई करून बेगे या ठपरी दिऊत करून योमाट नये तें करणें जाणिजे छ २२ सवाल बहुत काय लिहिणे मोर्तव्य असे शिक्षा

पत्रांक ६६३

भी

१७२८

यादी नारायण दीक्षित व यशेश्वर दीक्षित ठकार यास सरकारांतून सा खीना नेमणूक भीमत कैलासवासी नानासाहेब व भीमत कैलासवासी दादा साहेब याणी आपले हातचे करार करून दिसेहे आहेत मुग्रा सभा मयातैन व अलफ नेमणूक—

को

७१००

ता

१५०० नारायण दीक्षित,
४००० यशेश्वर दीक्षित

येणेंप्रों पूर्वापासून दरसाल ऐवज पावत आला. अलीकडे झाडा जाहला नाही. मध्ये च्यारपाच वेळ आहीं पुण्यास आलो, ते समई नेमणूक ऐवजी मोघम ऐवज पावला—

रुा

२५००० कैलासवासी श्रमिंत दादासाहेब याणीं.

३५००० कैलासवासी श्रीमंत माधवरावसाहेब याणीं.

२५००० कित्ता.

१०००० कित्ता.

३५०००

७०००० कैलासवासी धाकटे माधवरावसाहेब याणीं.

१०००० कित्ता

१५००० कित्ता

४०००० कित्ता

२५००० १५०००

५०००० कित्ता.

७००००

१३००००

कित्ता नेमणूक सालीना पावत आली रीो.

५६५ खुद्द निा.

२८० शागिर्दपेशा असामी ५

२२५ कारकून असामी २

६० वारगीर असामी १

५६५

४०५ वर्षासनें ब्राह्मणास आा ८

२१६ चिटकंभट अध्यापक आश्रित

११८६

कापड

आख

४१५८ सालीना

१२०० पालखीचे एक साला आड.

विजयादशमीस पोपास्व २ पुणियाहुन सातारा पावत आले सनगे सुमारे ७
आम्ह
४०० -

पत्रांक ६६४

श्री

१७२९ पौष शुद्ध ४

स्वस्ति श्री राय्यामियेक-शके १३४ प्रभवनाम सवत्सरे पौष शुद्ध चतु
दशी मोमवासेरे क्षत्रियकुलार्धतस श्रीराभा शिव छत्रपति स्वामी याणी वेद
शास्त्रसंपन्न राजमान्य राजाभी नारायेण दीक्षित व यशेश्वर दीक्षित ठकार
यांसि आशा केली येसीमे -स्वामीनीं वृक्षाकारणे मकर सक्रमणाचे तीळ
शर्करासुक्त येसाभी तोडकर सरुपमी सालोले धुशुर असाभी दोन या समा
गमें पाठविले आहेत घेऊन पावलिमाचें विनतिपत्र पाठवणें जाणिजे यहुत
काय लिहिणें ?

मर्यादिय
विराजते

पत्रांक ६६५

श्री

१७३१ कार्तिक शुद्ध ७

शेवेषी नारो ज्ययक माझे कुतानेक साहांग नमस्कार विनंती विशापना
सागाईत कार्तिक शुद्ध ७ सप्तमी सुफाम लष्कर, नजीक अजमेर, येथे
स्वामीचे कृपेकरून सेवकाचें वर्तमान यथास्थित असे विशेष मला येथे
येऊन प्यार पांच महिने आले पेशजी दोन प्यार पत्रे पाठविली होती तीं
पावलीं न पावलीं, हें काही कळत नवतें त्यामवरून काळजी लागली
होती त्यास आपण पत्र मला लिहिलें होतें तें भावण छान ८ पंचमीचे
दिवशी पावले त्यांत राजाभी आपा बिटणीस याचे नांवें त्याच्या तीर्थरूपाचें
व राजाभी सज्जराववापूस देहमुख याचें होतें की, सरकारांतून मामलत
भूमताकडून आपल्याकडे करोलीची आहे, तेथे सतीस राजाभी गोविंदराव
रामचंद्र गेले आहेत, त्यास उठवून न्यावें, आणि आपले कारकून तेथे आहेत
त्याच्या अमल करून द्यावा, व सरकारांतून फिरंगीवादी साक्षीद जाली
त्यावरून चकती येथे राजाभी माहिपतरावजीकडे पाठविली आहे, य जय
किसन ब्राह्मण परमारा लष्करास कागद घेऊन येईल, त्यामवरून वर्तमान
कळेल असें लिा त्यास येथील वर्तमान पहिला जावसाळ साहा पावेतो
ठरत होता परंतु आपली खात्री होईना आजकरितां राजाभी बापू सिंदे
व दात्या सिंदे यांच्या मारफतीने दिले पण जावसाल करावा, पुढें मार्गे

आलटपालट जाबसाल होऊ नये, याजकरितां त्याच्या विद्यमानें जाबसाल केला. हजार पाचसे रुपये जाजती कबूल करणे प्राप्त जाले. कागदपत्र, सनदापत्र तयार होऊन द्यावी; इतक्यात फिरोन बदमामलीस आले कीं, सरकारचे बोलणें पडले कीं, आमच्याकडून मामलत महिपतराव याणीं कबूल करावी, कची जमा कसी काय आहे ती समजावून द्यावी, मग त्यास काम सांगू, त्याजकडे मामलत ठेवीत नाहीं असें बोलणें पडले. त्याजवरून आर्ही जाबसाल सोडिला. मग राजश्री बापू सिंदे याणीं सरकारातून बारा हजार रुपये ठरविले. त्यात साहा हजार रुपये रोख सरकारात दिले. साहा हजार रुपये आपल्या चाकरीत ठराविले, आणि सनदा करून घेतल्या. आह्वास हाणो लागले कीं, आमच्याकडून हजारा करणे. तरी करावा. आर्ही आपल्याकडे काम करून घेतले. राज्याचे त्याचे एक विचार, भाईन्यारा, राजा, त्यास सानकूल जबरदस्त फौजबद. आपला उपाय नाही. साठ वर्षांचा अमल. आपली जागा येकवेळ हातातून गेल्यावर फिरोन येणें कठीण. आपली दाद कोठे लागेना. सरकार बदमामली लोथापुढे कोणाचे आडकत नाहीं. सागरवाले व सिवाजी विठल व नारोशकर व पवार व जाधव वगैरे तमाम सान्यापासून आम्हीं पैसा घेतो व जागा जत्प करितो. आम्हीं श्रीमतासी जाबसाल करू. चिंता नाही. एक साला आम्ही तुम्हापासून पैसा घेऊ असें बोलणें पडले. त्याजवरून चवदा हजार रुपये ठराविले. आठ हजार रुपये शारीत व उदारीवर साहा हजार रुपये. याप्रमाणें ठराऊन, निशा आठ हजाराची सावकारी घेऊन, सनदा, आपल्या नावें पूर्ववत्प्रमाणें मामलत याची याजकडे काईम आहे असें करून दिली. गोविंदसव रामचंद्र उठून आले. राजेयानें गावातून आठ हजार रुपये वसूल करून घेतले. पाच हजार रुपये दाडबदार, व माल पैकीं तीन हजार चकती येथे जाबसाल ठरल्यावर मजजवळ येऊन पावली. पुण्याकडील तीन मास मार्गप्रतीक्षा करीत होतो. तिकडेन कागद पत्र देखील न आला. मग करणें प्राप्त जालें. त्याचे कारण दूरदेशीं सरकारातून पत्रे येऊन हिमाइत होते, तो येथें मधींच खाऊन टाकितात. प्रमाण कोणत्या गोष्टीचें राहिलें नाही. गरीब पाहून मारितात. राजेयाने आठ हजार रुपये घेतले आहेत. त्याचे पारिपत्य होत नाही. स्वामीच्या पत्रात मजकूर कीं, घाबरे होऊन जाबसाल करावयाचा नवता, तेथें रुपये देणें पडलें आहे, आपल्यास सरकारात ऐवज देणें लागतो, त्याचें कसे होईल, ठीक केले नाही. त्यास, येथे आपला अमल उठवून राजेयाने बापूस पैसा द्यावयासी कबूल जाले. मग काय करावे ? तीन च्यार महिन्यात त्यानें आठ हजार रुपये घेतले. पुढें शारीचा अमलही तोच घेणार होता. वरें, जागा आपल्याकडे राहिली असता, पुढे तरी आशा असावी. याणीं बदमामली न केली तरी, आता फिरंग्यास चकती दाखविले, उत्तर मागि-

तसें त्याणें सांगितलें कीं, आझी आपल्या जाकेंस लिहून पाठक जाबसाल घाबयाची रीत आमची नाहीं आठ हजार रुपयाकरितां राजयाचे नांवें सांगिता फिरग्याचा घेऊन पाठयिला आहे आणि सहा हजार रुपये उदारीचे आपल्यास न लागावे येथून ताकीद सिंदेसाहेब यासी द्यावी, झणोन सांगितलें आहे पुढें अमलांत गोष्ट येईल ती खरी राजाजी महिपतरावजींचीही पत्रें आहेत व मी लीगा आहेत, त्याजवरून कळेल तेथून घरचेवर फिरग्याकडून परभारें लिहिलें याचें कीं, याचे रुपये घेतले असतील ते माघारे घावे व राजयाकडे आपलें कर्ज व बाकी मामल्याची येणें तीं ताकीद करून राजयाकडून फडद्या होई असें लिहिलें पाहिजे व सिंदेसाहेब पत्रोन पुढें कोणे गोष्टीविशीं उपग्रस न करी तें जालें पाहिजे सनेराव यापू याचें वर्तमान आहकिलेंच असेल सरकारची इतराजी जाली, तेव्हा मारले गेले आता येथें देवग्यावापू सरफा रचे हुनरे आहेत, तेच सारे कामकाज करीत असतात आता वर्तमान अधि कोत्तर पुढें होईल तें घरचेवर लिहून कळवीन पहिले चाल, कोणी पौजधंद सरदार असत ते अगोदर मामलतीचा बंदोबस्त करून देत असत आतां याप्रमाणें विचार आहे शेत घाय सात्यें मग उपाय नाहीं सरदार कौबदद आपला जाबसाल सोळाचा करावयाचा तितका करून घरदस्त करूं लाग व्हास, आपला उपाय नाहीं चिरमीव राजाजी आपामटजी भाव्ये यांसी पत्र लीगा आहे तें प्रविष्ट करून उत्तर आलें पाहिजे शेवटी भुत होय हे विज्ञापना

पत्रांक ५८

भी

१६९० फाल्गुन शुद्ध ४

वेदमूर्ती राजभी गणेशमठ हरजीकर स्वामीचे सेवेसी —

विद्यार्थी विठ्ठल कृष्ण साष्टांग नमस्कार विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय या फाल्गुन शुद्ध ४ रविवार जाणून स्वकीय लिहित गेले पाहिजे विशेष दुष्काळून साप्रत पत्र येऊन वर्तमान कळत नाही देवाच्या चे काम सिद्धिसे गेले की नाही ? घराचे काम कोठवर आहे ? काय करिता हे काहीच कळत नाही तरी सविस्तर लेहून पाठवणे घराचे कामाचा मखेडा पार न वाढवणे सत्वर काम करून घेऊन, राजभी शंकराजी केशव यांसी पुण्यास पाठवून यावयाविशीं दुष्काळ येथनीं लिहिलेच आहे त्याप्रमाणे घर चे काम सत्वर उरकून घेऊन शंकराजी केशव यासी पाठवून देणे सारांश, सर्व वावगा न करणे काम सत्वर आठोपून घेणे चिरजीव केशो उद्धव, विसो उद्धव यांचे वर्तमान काय ते लेहून पाठविणे पुण्यास भोसले येतात जाणून मारी गडबड जाळी होती पुणे पळाछे होतें आमचीही बायकामुले पुरवरी गेली आहेत पाचा सातारेलानीं आणविषार आहे कळावे अद्याप भोसळिया कडील कमिया तुटलासा जाला नाही छांबला आहे पुढे किती दिवस लागतील पाहवे सारांश, मुझीं भीचे व देवीच्या देवाच्यातील काम सांगितले होतें त्याप्रा, साहून करणे घराचे काम मध्यम रीतीचे लोकर करून घेणे पार थोर कराळ, काम वाढवाळ [तरी] पैसा मिळणार नाही जे काम कराळ ते चांगले करणे आपले कडील सविस्तर वर्तमान मि॥ पा हिजे बहुत काय लिहिणे ? कृपा करावी, हे विनति ६ ६

पत्रांक ५९

पौ छ ७ चित्तोज चैत्र

भी

१६९० फाल्गुन शुद्ध ६

तीर्थस्वरूप राजभी दादा व तपा राजभी बाजीपत दादा वडिलांचे सेवेसी —

अपत्ये गणेशाने दोन्ही कर जोडून शिर साष्टांग नमस्कार विज्ञापना या फाल्गुन शुद्ध त्रितीया, मा॥ यमेश्वर गंगावीर, नवीक निर्मळ, समस्त सुख रूप असो विशेष आपली दोन्ही पत्रे एक सांठणी स्वारावा व एक जासूदा या ऐसी दोन पत्रे पो ती पावलीं लि॥ मजकूर कळला इकडूनहि पेशची सही त्वाये जाळया उपरी सांठणी स्वागवरावर व जासूदाया ऐसी व करे करा वरून ऐसी तीन पत्रे पो ती पावलींच अस्तोस फिया न पावली हे काहीच कळत नाही तरी सविस्तर लि॥ पाहिजे यानंतर इकडील मजकूर तरी चादे यानकडे होतो ते समई बातमी आली की, भोसले पुण्यास चा लिले त्यानवरून राजभी गोपाळ रावजी व रामचंद्र गणेश व शापाची

भोसले वगैरे पथके ऐसीं सडी करून पाठीवरी रवाना केली. ते माहुराहून दर-
मजल वीस वीस कोस मजली करून खंदारानजीक भालकीचे मैदानांत
भोसले याची आमची विसा कोसाची (तफावत राहिली). एक मजलीचे
अंतर राहिले. तदनंतर भालकीवरून पुण्याकडील वोढ सोडून, वेदरावरून
भवानगर उजवे टाकून, सगारडीमगारडी पेटेवरून दररोज पाच गांवे सा
गावे येणेंप्रॉ, तो पुढे, आमच्या फौजा पाठीमागे, ऐशा झाडीतून पधरा
वीस रोज याप्रॉ चालिलो. त्याणे फारच गणिमाई केली ! तीन च्यार रोज
भाकरी नाहीं. बकरीयाजवरीच जीव धरून फारच निकड करून निघोन
गेले. अखेर गाठ न पडली. महिनाभर पर्यंत आमचे फौजेस पांच गावे सा
गावे दौड पडली. शेवटी मथनकालेश्वराजवळ गगा उतरलो. भोसले तसेच
पुढे झाडीतून चादे याजकडे गेले. पुढे मागे जावे तरी, मुलुख त्यांचा,
झाडी फार. याजकरिता गगातीरानेच मुकाम मजकुरी श्रीमतास येऊन मि-
ळालो. सहा दिवस जाहले. घोडियात व माणसात काही बाकी राहिली नाहीं.
फौज अगदी सडून गेली, दोन अडीच हजार पावेतो घोडे राहिले. झाडीत
पांच सहा लघने घोडियास जालीं. याजप्रॉ स्वारी जाली. या मागेहि येणे-
प्रमाणे स्वारी जाली नाहीं व पुढेहि होणे नाहीं. कळले पाहिजे. येथे श्रीम-
तांचे मुकाम दाहा वारा जाले. सहा मामला होत आहे. बोली चाली आहे.
पुढे काय मजकूर होईल तो सेवेसीं मागाहून लिहून पाठवून देऊ. सारांश,
आपणाकडील सविस्तर मजकूर लिहून पाठवावे. वेदशास्त्र संपन्न राा जग-
न्नाथ देव बाबा व राजश्री मथुनाथ देव बाबा स्वामीस सिरसाष्टाग नमस्कार
लिा परिसोन आपण माघ मासाचे आशीर्वाद पत्र पो ते या मुकामी पावले.
दर्शनतुल्य सतोप जाहला. सदैव आशीर्वादपत्र पाठविले पा. लोभ असो
दिजे. हे विशति.

पत्राक ६०.

श्रीगजानन.

१६९१ चैत्र.

पुा तीर्थरूपांचे सेवेसीः—

शिरसा नमस्कार विज्ञापना. आही वडिलांचे आशीर्वादे चिरंजीव सुद्धां
घोडीपिडीं निभाऊन आले ! कळले पाहिजे. बुणग्यात लिंगभट होता. सिवरें व
संभरा घोड्या बुणग्यात होत्या. महतापघोडी व खोसरी दोन्ही संभर आहेत.
परंतु कौलीरान आहे. याजकरिता वैरणीची फार ताकीद. वैरण मिळत नाहीं.
सालवण लागले आहे. याजमुळे लोकांच्या घोड्या फार गाजलिडतात. परंतु
आपले आशीर्वादे करून सर्व ईश्वर निभाऊन आणील. कळले पाहिजे. प्र-
स्तुत देर्गी गडबड नाहीं. जे होणे तें ह्याच प्रमाणे होईल. वडिलीं काळजी
न करावी. आपणाकडील साकल्य लेहून पाठविले पो, अद्यापि मोगलमुधा

सारेच एकत्र आहेत सत्ता होतो अगर काय होईल ते मागाहून लेहून से
 वेर्सी पाठवितो यदा निष्ठुरपणा काय निमित्त्य क्षणोन पुण्याहून वडिलाचीं पत्रें
 एक दोन आलीं ! त्यास ये सालीं स्वारीत आनंद ! ताा चाकरी पडिली ती
 लिहितां पुरवत नाही ! आणि निदानीं मौसल्यामार्गे सडी स्वारी सवा म
 हिना पडली त्याणें पाणपत्तास राहा म्हणविलें ! यलगधचे झाडीत पधरा रोन
 सूर्यदर्शन नाही, दाणावैरण नाही ! प्राणार्थी गांठी पडल्या ! पार लोक
 बुडाले परंतु वडिलांचे आशीर्वादे चिरजीव सुद्धा धेमरूप आलों आपल्या
 कडील पुणें व वार्ड व किल्ले व राबकी वृत्त ताा लिहिलें प्रो भीमतांसमा
 गर्में चाकरी निमित्त्य नाही, यास्तव आपलें पत्र पावोन आमचेंहि उत्तर न गेलें
 घरकड वडिलांचे पायाशिवाय आझांस जोड काय आहे ! रात्रीदिवस लक्ष
 वडिलांचे चरणार्थी आहे ईश्वर साक्ष पौष वद्य ३ पत्र वडिलीं पाों तें आजी
 पावळें सविस्तर कळलें मौने चातुस व घोरीचा वसुळ येमुरवत करवाया
 सदाशिव नारायण यासीं आणून वसूल घेठळा पो सदैव आशीर्वादपत्त पा,
 ठवावें छोम असावा हे विशापना,

ती॥ सी॥ सप्त वज्रलुडेर्मंडित मातुभी यहिनीवाई व उमाबाईस शिर
 साक्षग नमस्कार. चिरजीव या तात्या व बाळाजी हरी व अंताजीपत यांसी
 आशीर्वाद छोम करवा हे आशीर्वाद १ १

पत्राक ६१

भी

१६९१ चैत शुद्ध १० मंदवार

पु॥ वेदमूर्ती राजभी गणेश मठ हरडीकर स्वामीचे सेवेसी —

विनंती उपरी भीमताचे छप्करचा मुक्काम धमिरा (वाइनगगा) तीर येथें
 आहे तेथून पाह्यून शुद्ध ११ चीं पत्रें आलीं त्यांत मनदूर कीं मौसले चां
 शांस गेले सव्या पौसा पाठीवर होत्या त्यांस सफावत पार पडली याकरितां
 भीमतांनीं बोलाऊन आणिल्या युनगें मनरया जवळ ठेविलें होतें तेंहि व
 निरा सगर्मी बोलावून नेलें सोपत्ताना उचरलेडावर होता तोहि आणविला
 सारे सरदार, फाजा एक जागा आल्या या उपरी मनसवा कळन, चाचार
 जाऊन, मोचें छायावे, ऐसा प्रकार आहे देवाजीपत, मौसले याकडील दि
 वाण, भीमताचे छप्करांत आहेत त्यांनीं सांडणी मौसल्याकडे पाठविली आहे
 सत्याचा प्रकार घडोन आला तरी उत्तम; नाही तरी पुढें चांचार जावें, एसे
 झाडे याप्रों वर्तमान लिहिलें आलें पुढें येईल तें लिहून पाठऊ विरजी
 नार्डक नियाळकर युनगियांत होते से पळून मोसल्याकडे गेले भीमत पौजे
 सुद्धा एकवेळ चांचापोषितां जाऊन, मो निमळेकडे आले पुणियास येणार
 असें जालें, तेव्हां माघारे फिरून पाठीस सडे होऊन सागसे ते यालेपाटास
 आस मौसले मालकीहून वेदराहून मागती झाडींत शिरोन, साडीच्या पाटेनें

चाचास गेले. तेव्हां श्रीमंतही भागानगरापासून भेदकाहून माघारे फिरोन प्र-
स्तुत गगातीरास आले. दोन्ही फौजा धावता थकल्या ! तीन महिने याप्रोो शाले.
अद्यापि प्रथम दिवस आहे ! मुलकाचा आईत भारी जाला आहे. रुकनत
दौले, जाधवराऊ देखील समागमे आहेत. चिरजीव विसाजीपत व रामचद्र-
पंत, गोपाळराऊ, रास्ते, ऐसे सडी फौज पचवीस हजार भो मागे होती.
त्याचे मागे श्रीमंत होते. थोरले गुणगे पाथरीकडे पाा होते. चिरंजीव वळवत-
राऊ श्रीमंताबराबर आहेत. फार हैराण प्रथम जाले. तुर्ही श्रीस प्रार्थना क-
रून उभयताचे संरक्षाविशीं आगारा टाकवणे. लोभ कीजे हे विनति.†

पत्रांक ६२.

पो ज्येष्ठ वा १३ शनिवार श्रीशकर.

१६९१ वैशाख.

चिरंजीव राजश्री बानूराव यासी प्रति विठ्ठल नरसिंह आशीर्वाद उपरी
येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जाणे. विशेष. इकडील वर्तमान
तरी मातुश्री अहिल्याबाई साल मजकुरीची रसद मागत आहे. व राजश्री
तुकोजी होळकर याणीं बराता व सरंजाम हाणून पधरा सोळा हजार रुपये
घेतले. नजीक वीस कोसावरी खेचिवाडियात आहेत. याप्रमाणें वर्तमान माम-
लेतींचे आहे। जकात तो अगदीं पडली. कारण ज्या मार्गाने वाणी येणार त्या
मार्गावरी आजि तीन महिने फौज होळकर याची आहे. दोन वण जारोहि
लुटून घेतले! त्यामुळे मार्ग राहिला. गळ्या स्वस्त ! पावणेदोन मण हरभरे व
गहून * सवामण प्रमाणे कोण घेत नाहीत। खिचि वाडियात दोन महिने
फौज आहे. त्यामुळे तमाम जागा मारून लुटून फस्त केली. सत्वर जाहला
नाही. राा नारो गणेश फौजेत आहेत. राा तुकोजी होळकर उदेपुरी आहेत.
शिंदेही उदेपुरी आहेत. याप्रमाणे येथील वर्तमान आहे. (यापुढे फाटले
आहे.).....चिरजीव राजश्री दिनकरपत यासी आशिर्वाद. देशींचे
वर्तमान लिहित जाणे. हे आशिर्वाद.

राा विसाजीपत यांसी नमस्कार. विनति उपरी सदैव कुशल वर्तमान
लिहित जाणे. इकडील वर्तमान उत्तम आहे. बहुत काय लिहिणे हे विनति.

पत्रांक ६३

श्री.

१६९१ भाद्रपद वद्य १

सेवेसी हरी ब्रह्माळ कृतानेक साष्टांग नमस्कार विज्ञापना ताा छ १५ ज-
मादिलावल पावेतो मुक्काम मौजे तारगव्हासी पाा पाथरी. वर्तमान तर निजाम-

† हे पुरवणी पत्र आहे. मूळ मुख्य पत्र शुद्धक असल्यामुळे छापलें नाही.
मुख्य पत्राची मित्ती चैत्र शुद्ध १० मंदवार आहे.

* गहू शब्दातील अनुनासिकावद्दल हा न आहे.

अह्मीचीं पत्रें आलीं होतीं कीं, हिंदुस्थानची मसलत आहे, तर आपण पुढें वरणपूरपर्यंत जावें, आलीं मागाहून येतील चकिल्लाचीं पत्रें आलीं ते, नि आमअह्मी निश्चयें येतात, मुघदखान आले झणजे येथून निघणार. त्यास, मुघदखान व कृष्णराव बह्माल खबरच जाऊन पोहचतील हे तेथें गेलिया वर पत्रें येतील ते स्वामीस लेहून पाठऊ श्रीमंत नांदेस घसमत पर्यंत जाणार असें आहे सेवेसी गृह होय, हे विज्ञापना तीर्थरूप राजभी आता छफरांत आले आहेत त्यांचे कामकाजाचा उलगडा लघकर होय, ते गोष्ट केली पाहिजे हे विज्ञापना

पत्रांक ६४

भी

१६९१ माघ वद्य ६

अखंडितछस्मीअलंकृत राजमान्यराजभी नारो वासुदेव का दार पो गोसावी यांसी—

सेवक नारायणराव बह्माल नमस्कार सुग सधेन मया व अखण रघोजी आ मोन्या मौजे घामणगांव, पो दि येथें राहत होता तो मौजे मजकुरा हून गैर हजर होऊन मौजे भा र गाव पो आंवाढ येथें जाऊन राहि ला आहे त्याणें घामणगांवकर गा याचा गाढा मठ पिंपळगांव येथला होता, तो अटकायिला आहे, आणि झणतो कीं, माझी वस्तमाय घामण गांवीं राहिली आहे ते घावी, झणजे गाढा देईन त्यावरून पेशबीचे क्रमावि सदायस पत्र सादर केलें होतें कीं, रघोजी मजकूर यास व घामणगांवकरांस मौजे गोलटगांव पाहिजे, जालनापूर येथें पंचाईत नेमून दिव्ही, तेथें रघोजी मजकूर यास पाठवणें, घामणगांवकर यांस दामाऊ परगणेयाचे क्रमाविदार पाठवितील त्यावरून घामणगांवकर गोलटगांवास गेले रघोजा मार पंचाई तीस गेला नाहीं त्यावरून हें पत्र तुझास सादर केलें असे तरी मार याचे वस्तमायेचा घामणगांवकरांकडे लढा असेल तरी, त्यांस विपंचाईतांत साकीद करून पा लढा नसता छवाडी करून गाढा दाखून ठेविला असेल तरी यें घबरेल साकीद करून गाढा देवणें येविशीं फिरून बोमाट येऊ न देणें जाणिजे अ२९ सवाल बहुत काय लिहिणें ? मोतममुद

पत्रांक ६५

भी

१६९२

सेवेसी विज्ञापना कोंकणचें वर्तमान तरी तुळाजी आगन्याचे लेक दोषा वण परांगदा होऊन सिहीगडास गेले होते ते इलीं विजेदुगावर येणार ऐशी मातमी विजेदुगांहून आली आहे विजेदुगांचे आरमारशीं सगळ जाहली, ऐसंहि बोलतात त्याजपाशीं आरमारहि पार आहे दादा हजर फौज आहे इमत्र सामील आहे य समागमें हैदराह्मीचीहि फौज आहे रातभी

विसाजीपत सुभेदार काल एकादशीस रात्रीस मुहुर्ताने पुणेयास गेले. राजश्री वाबुराव राजवाडे गांवाची फारच चौकशी करीत आहे ज्या गांवाची एकदा पाहाणी जाहली व चौकशी जाहली. त्या गावची आता चौकशी होत आहे. सेवेसी कळावें हणोन लिहिले आहे. राजश्री विसाजीपत सुभेदार याजपाशी येथे हरएक कामकाज पुसिले तरी हणत की त्रिकपंतास दूर करावे. मग पूर्ववत प्रॉं आवाचा आमचा घरोवा आहे त्याप्रॉं चालो. सेवेसी कळावे हणोन लािा आहे. श्रुत होय हे विज्ञापना.

पत्राक ६६.

श्री.

१६९२ श्रावण वद्य १४

अखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य राजश्री नरसिंगराव जनार्दन गोसावी यांसी.

सेवक माधवराव बल्लाळ प्रधान नमस्कार सुा इहिदे सवैन मया व अल्लफ, तुहीं विनंतीपत्र पाठविलें ते प्रविष्ट झालें. हैदरनाईकाकडे लोक चाकरीस व पुढे जाणार त्याची चौकशी करीतच आहो, येविशीं तालुक-दारासहि आज्ञा करावी, हणोन लिहिले ते कळलें. ऐशास, तालुकदारांस पत्रे पाठविलीं आहेत. ते व तुही मिळून चौकशी करणें. गेले असतील त्याचीं घरे, कविले, जप्त करणे. तिकडील वर्तमान वरचेवर लिहित जाणें. जाणिजे. छ २८ रविलाखर बहुत काय लिहिणे. लेखन सीमा.

पत्राक ६७

श्री नकल

१६९२ भाद्रपद शुद्ध १३

अखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्यराजश्री नरसिंगराव जनार्दन धायगुडे गोसावी यांसी;—

सेवक माधवराव बल्लाळ प्रधान नमस्कार. सुा इहिदे सवैन मया व अल्लफ, तुहीं विनंतीपत्र छ ९ रविलाखरचे पाठविले ते छ ११ जमादिलावलीं प्रविष्ट झाले. हैदरखान पट्टणासच आहे. टिपू हल्लीं होन्नुरावर दक्षणतीरीं आहे. अलीकडे उतरला. ऐशी बातमी सावनूरकराची आली. त्यावरून आह्मी सर्वांनीं तयारी करून त्यास गाठावें ऐशी तजवीज तयारी केली. तों फिरून सावनूरकराची बातमी आली कीं, दक्षिणतीरींच आहे. त्यास गांठावे फार सर्वांच्या चित्तात आहे. गाठ पडिलियावर होणे ते होईल. सोधे प्रातीं धामधूम करावी तरी तिकडे पर्जन्य. त्याहिमध्ये धारवाडचे तालुकीयाचीं सरकारचीं खेडीं व सोंधेकरांचीं खेडीं एकास एक लगतीं. एकाचे आश्रयानें एक आहे. तीं मारावीं न मारावीं येविशीं आज्ञा असावी. हणोन लिहिले ते कळलें. ऐसीयास, हैदरखान व टिपूची बातमी लिहिली व टिपूस गाठावयाचा मजकूर, तर तो नदी उतरून उत्तरतीरीं आल्यास, तुही पार-

पत्य करवें हें उचित तुम्हीं, राजभी शाहाजी भोंसले, व जनार्दनराम माव
वर सरदार तिकडे असता, कांहींच काम न जाहोले तर कसे ? याउपर चां
गळी यातनी राखून त्यास नतीजा देणें सोबे प्राताचे गाव मारावयाचा मज
कूर लिहिला तर हैदरनाईक पट्टणास आहे टिपू तुंगभद्रापार चैनगिरीस
आहे तुम्हीं सिधे सरदार तीन चार हजार फौज आहे सोंप्यांत त्याची फौज
नाहीं, असें असतां सोंप्याचे गांव मारावयाचा मुझांस विचार पडला अ
पूर्व आहे ! आपले गांव राखून त्याचे गाव मारावे तर सारीफ अतःपर
तुम्ही लिहिलेप्रमाणेंच कराळ करावें जाणिजे छ १२ जमादिलावल व
हुत काम लिहिणें ! लेखनसीमा

पत्रांक ६८

भी (नकल) १६९२ भाद्रपद शुद्ध १४

असहिदलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य राजभी नरसिंगराव जनार्दन घाय
गुढे गोसावी यांसी:—

सेवक माधवराव बल्लाळ प्रधान नमस्कार. सुा इहिदे सवैन मया व अ
हफ राजभी जनार्दनराम यांचें हुजूर प्रयोजन आहे, तर मा निस्ते पयक
सुद्धा पत्रदर्शनी हुजूर पाठवून देणें जाणिजे छ १३ जमादिलावल बहुत
काम लिहिणें ? लेखन सीमा

पत्रांक ६९

भी (नकल) १६९२ भाद्रपद षष्ठ ३०

असहिदलक्ष्मीअलंकृत राजमान्यराजभी नरसिंगराव जनार्दन घायगुढे
गोसावी यांसी —

सेवक माधवराव बल्लाळ प्रधान नमस्कार सुा इहिदे सवैन मयावअहफ
टिपू चैनगिरीस होता तो भीरगपट्टण्या रानास गेला कांहीं पांच सातवें
राऊत जडे अन्वटीकडे आले झणोन धातमी आली व जडे अन्वटीचे राऊ
तांचे सोंडावरी नवावाचेहि राऊत व इशम गेलेच आहेत सूर्त तिकडे विशेष
गडबड नाहीं तथापि तुम्हीं पांचवें राऊत त्या शहरावर बंकापूरसमीप ठे
वणें राजभी मिथराव * यशवत यांस सोपल्यान्यासहित मनोळीच्या पारपत्यास
जावयाची आह्मा केली असे तर तुम्ही पांचवें राऊत बंकापुरकडे पाठवून
बाकी जमावानिशी मिथराव याजपाशी येऊन, मनोळीचें ठाणें हस्तगत क
रणें जाणिजे छ २८ जमादिलावल बहुत काम लिहिणें ! लेखनसीमा

पत्रांक ७० श्री (नकल) १६९२ आश्विन शुद्ध ११

अखंडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य राजश्री नरसिंगराव जनार्दन धाय-
गुडे गोसावी यासी:-

सेवक माधवराव बल्लाळ प्रधान नमस्कार. सुा इहिदे सवैन मया व अल्लफ. राजश्री भिवराव यशवत तोफखानासुद्धा मनोळीस पाठविले. तुह्मी हैदरखानाचे फौजेच्या तोंडातर ५०० पांचग्रे राऊत वक्रापुराजवळ ठेऊन तुह्मी व राजश्री शाहाजी भोसले मनोळीस येऊन, मारानिले व तुह्मी एकत्र होऊन, मनोळी हस्तगत करणे ह्मणोन तुह्मास पत्रे मुजरत जासुदावरोवर पाठविलीं ती पावलीच असतील. तिकडील बदोबस्त करून, तुह्मीं मनोळीस यावयाचे केलेच असेल नसेल तर करणे. भिवराव यशवत निरोप घेऊन येथून गेले. तुह्मीं जलद येऊन यास सामील होणे. जाणिजे. छ १० जमादिलाखर. बहुत काय लिहिणे ? लेखन सीमा.

पत्रांक ७१ श्री (नकल.) १६९२ आश्विन शुद्ध १३.

अखंडित लक्ष्मीअलंकृत राजमान्य राजश्री नरसिंगराव जनार्दन धाय-
गुडे गोसावी यासी:--

सेवक माधवराव बल्लाळ प्रधान नमस्कार. सुा इहिदे सवैन मया व अल्लफ. धरमहट्टीस बाबूराव अनंद राहून मवासगरी करितो, सेठाणे वगैरे ठाणी त्याणी बळाविलीं ती घेतली पाहिजेत, ह्मणोन राजश्री नारो बाबाजी याणीं हुजूर लिहिले. ऐसियास, मनोळीचे काम मातवर. तें घ्यावयाची आज्ञा तुह्माकडे आहे. मनोळीस जाता सहजांत धरमहट्टी वगैरे ठाणीं जाता जाता सुटतील तर सोडवून जरीं दोन च्यार दिवस गुता पडेसा असेल तरी आधी मनोळीस जाऊन मनोळी घेऊन उपरान्त येता धरमहट्टी वगैरे नारो बाबाजी सागतील त्याप्रमाणे ठाणीं घेणे. जाणिजे. छ १२ जमादिलाखर बहुत काय लिहिणे ? लेखन सीमा.

पत्रांक ७२ श्री लक्ष्मीकांत. १६९३ आश्विनशुद्ध ३

राजश्री गोसावी यास:-

अखंडितलक्ष्मी अलंकृत राजमान्य स्ना जानोजी भोसले सेनासाहेब सुभा सुा इसने सवैन मया व अल्लफ. पाा आवड हा माहाल राजश्री पतप्रधान याकडून राजश्री तुकोजी होळकर यासी आहे. तेथे नजर घासदाणा घेऊ नये, ऐसा करार असे. मेजवानीचा फडशा राजश्री रामाजी बल्लाळ याचे विद्यमाने नामपूरचे मुक्कामी हुजूर जाला आहे. तरी सालमजकुरी तुह्मीं थाल

मजकुरास घांस दाणा वगैरे काही इतका उपसर्ग न देणें जाणिजे छ २
माहे रजय बहुत काय लिहिणें ? मोर्तवसुद

पत्रांक ७३

भी

१६९३ आश्विन शु॥ ५

(असल प्रा नकल)

राजभी रामचंद्र नाईक पराजये घ आवासी नाईक कागस, सावकार
पुणेकर, गोसावी यासी —

अखवितलस्मीआलकृत राजमान्य को महादजी शिंदे वडवत सुा इ
सभे सभेस मया व असलक तुसापासून पुण्यांचे मुक्कामी सन समानांत घ
सन तिसात व जवाहीर वगैरे घेतले त्याचा हिशेब छ १ सायान कार्तिक
शु॥ २ सन मजकूर पो को

११९५२२॥॥ ऐन मुदत

१५९३४ व्याज

७२०० हुंरणावळ

१६२९५९॥॥

पैकी आदा रुपये

३१०६९॥॥ कोठ्या ना ऐन व व्याज

१००००० रामचंद्र काही कादार प्रा अंतरवेद याजकद्वन घेतले

वाकी देणें राहिले ३१०८७ का आके (आस) एकतीस हजार
सत्याशी का यासी व्याज दरमाहे दरसवे दर १ एकोघा प्रमाणें कार्तिक
शुा शके १६९३ खरनाम सवत्सरेपासून दिस्हे जाइल जाणिजे छ ४ माहे
रजय बहुत काय लिहिणें ? हे विनंती मोतय

पत्रांक ७४

भी (नकल) १६९३ आश्विनशुद्ध ६

राजभी बाळाजीपंत लेले स्वामीस —

विनती उपरी किल्ले येळगाव पैा पन्नास माणूस राजभी अयकराय मा
माकडे कर्नाटकांत खाना करावयाची नेमणूक पुण्यांत केली आहे त्यास,
किल्ले मजकुरी माणसाची भरती थोडी आहे झणोन राजभी महिपतराय पि
शनाय याशी सांगितलें त्याजवरून रजयदहीमुळें पंचवीस माणूस मना क
रून याकी पंचवीसासच खाना करावयाची नेमणूक केली आहे तरी सदरहू
लिहित्याप्रमाणें किल्ले मजकुरांतून पंचवीस माणसांची खानगी कर्नाटकांत
करवणे सा छ ५ रजय, सन इसधे हे विनति

पत्रांक ७५

श्री.

१६९३ आश्विन वद्य १४

राजश्री नारो आवाजी गोसावी यांसी:—

सुा इसने सवैन मया व अलफ. किले पुरंधर व किले वज्रगड देखील सरंजामाचे गांव येथील सालमजकूरचा वेहेटा जाला पाहिजे. तरी साल-गुदस्त सन इहिदे सवैनचा हिशेव तपशीलवार व सालमजकूर अवल सालची हजिरी ठिकाणवार व सरंजामाचे गावची जमावदी वगैरे कागद वेहेड्याचे उपयोगी दरकदार कारकुनावरावर पाठवून देण. जाणिजे. छ २७ रजव.

पत्रांक ७६

श्री.

१६९३ आश्विन वद्य

अखडितलष्मीअलंकृत राजमान्य राजश्री महादजी नारायण गोसावी यांसी:—

सेवक माधवराव ब्रह्माळ प्रधान नमस्कार. सुा इसने सवैन मया व अल-फ. तालुके अमदानगर येथील सालमजकुरांचा वेहेटा जाला आहे. तरी साल-गुदस्त सन इहिदे सवैनचा हिशेव गावगना जमावदीसुधा व सालमजकुरी अवल सालची लोकाची हजिरी वगैरे कागद वेहेड्याचे उपयोगी दरकदार कारकुनावरावर देखतपल हुजूर पाठवून देण.

पत्रांक ७७.

श्री.

१६९४ वैशाख शुद्ध १२

निळकटराव गोविंद शिवराम याचे पुत्र यास वस्त्रे वगैरे विा राजश्री रावसाहेब स्वर्ग पाहून दिल्ली. सुा इसने सवैन मया व अलफ. जामदार-खाना पैकी छ १० सफर पोपाख खासगी राजश्री नारायणरावपैकी कापड आख.

११८ तिबट छिटी वापुरी १

४०० दुपटा पैठणी १

६७॥ शगा छिटी मुलतानी १

११३ तुवा किनखापी १

६९८॥

४

जवाहीरखानापैकी छ १२ सफर वस्त्रे दिल्ली ते समई चौकडा मोत्याचा एक एकूण किंमत रूा ३२१५।॥

मोत्ये रति २७ वजन तोळे ११॥॥॥

एकूण किंमत रुपये ३२०० मोत्ये ४. सोने दर तोळा रुपये १५६ = प्र-माणे किंमत रूा १५।॥ सोने तोळे १००१

निघसखानापैकी छ १० सफर मास पोषाख दिव्हा त्यास विजारेस दाल
रेशमी निरुख गज २॥

पत्राक ७८

भी

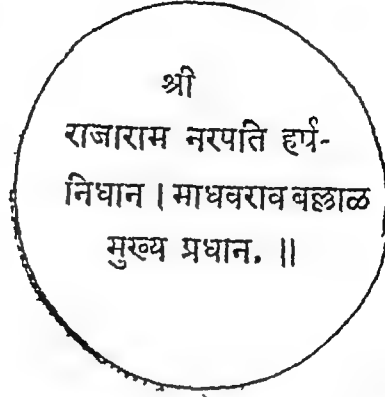
१६९४ माद्रपद वद्य २

सेवेसी आबाजी बाजी कावरस व रामचद्र महादेव परांजपे विस्तती भी
मत महाराज राजभी शिवाजी महाराज स्वामी मासी तालुके चिमोडी व म
नोळी दिल्ले आणि त्यांकडोन ऐवज घ्यावयाचा करार केला सा १२५०००१
बाराखस पन्नास हजार एक सदरहु रुपये यांचा हवाला आर्सी घेऊन ऐवज
मरिळा आणि दोन्ही तालुके ठाणीसुद्धा राजभी आपाजी शामराव यांचे नि
सयतीस सावकारीत भीमत महाराज स्वामी याणी ठेवून करार करून दिल्ले
आहेत त्याप्रों सुद्ध व व्याज, मनोती व दरबार सर्व सुद्धा ऐवज फिटे तों
दोन्ही तालुके आझाकडे असावे मधे महाराजांनी आपाजी शामराव याणी
व आझासी हरएक गोष्टीविषयी दिक्त आणून तालुकेयाची घालमेळ क
रितीस किया सरकारात आणली मध्यस्ताचे हातून हरएकविशीं सोम दास
वून संचान करितील आणि तालुक्याची घालमेळ करवितील किंवा मगवंत
आपाजी व राजभी शेषो नारायण याचे कर्जाचा फड्या महाराजांकडून होणें
आहे, तो सुरळीत न केल्यास सरकारातून मानिल्ले तालुक्यांत उपद्रव कर
वितील, तर आमचा पैका करारप्रों अगोदर देयावा मग कर्तव्य तें करवें
अथवा आमचा पैका फिटे तों पुस्त पुन्हा करून घालमेळ होऊ देऊ नये
मगवंत आपाजी व शेषो नारायण याचा काही पैका निघाला, आणि सरकारां
तून देवणें, तरी परमारें महाराजांकडून देयावा आमच्या दोन्ही तालुक्यांस
उपद्रव लागों नये येणेंप्रमाणें करार करून अमयवचन दिल्यास सेवक
या कामांत येतील कलम सदरहुप्रमाणें सुम्हीं चिनती केली त्यास तुम्हीं
वेवसवास या कामात येऊन ऐवजाचा भरणा करणें तुझास भीमत महाराज
छत्रपती स्वामी यांनी दोनी तालुक्याचा ऐवज आपाजी शामराव यांचे विष
मानें लाऊन दिव्हा आहे त्याप्रमाणें बेत जाणें सरकारांतून दोन्ही तालु
कियांस उपद्रव होणार नाहीं कदाचित महाराज स्वामींकडून तालुकियास
उपद्रव जाला, तर सरकारातून पुस्तपुन्हा राखून तुमचा पैका ब्याससुद्धा
फिटे तोंपर्यंत तालुकियाची घालमेळ होऊ देणार नाहीं येणेंप्रमाणें करार
छ १६ जमादिलाखर, माद्रपद मास, सन सहास सवैन

पत्रांक ७९

श्री.

१६९४ आश्विन वद्य १२

दस्तक सरकार राजश्री पंत प्रधान ता कमावीसदारान व चौकी-दारान व रहदारान व जकाती देहाय. सुा सलास सबैन मया व अलफ. राजश्री बाळाजी जनार्दन फडनिवीस यांचे तांदूळ खडी १० दाहा खालोन फिरगाण कल्याण प्रातातून पुणियास आणितील. त्यास, आणू देणें. जकातीचा तगादा न लावणें. जाणिजे. छ २५ रजव. आज्ञा प्रमाण. लेखन-सिमा, वार.

पैा छ २४ जिल्काद.

पत्रांक ८०

श्री.

१६९४ मार्गशीर्ष वद्य ११.

राजश्री विरोजी गारे गोसावी यासी:—

अखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य स्नेा साबाजी भोसले सेनासहेबसुभा रामराम. सुा सलास सबैन मया व अलफ. मौजे पेद पेठ पोरलावल हा गाव कृष्णाजी वामन याजकडे मोकासा सुदामतपासून चालत होता. त्यास देव-आज्ञा जाली. याजकरिता त्याचे पुत्र राा केशवराव कृष्ण याजकडे पेसर्जी प्रो करार करून दिले असे. येविषयी पेसजी सनदा सादर जाल्या आहेत. तर मौजे मजकूराचा मोकासा दरोबस्त मारानिलेकडे चालवणें. सालमजकुरींचा वसूल तुह्मीं घ्याल तर देणे येईल. जाणिजे. छ. २४ माहे रमजान.

पत्रांक ८१

श्री.

१६९४ माघ शुद्ध ८.

राजश्री सभाजी जाधवराव गोसावी यांसी:—

अखंडितलक्ष्मीअलकृत राजमान्य श्री नारायणराव बल्लाळ प्रधान आशी-वार्द उपरी येथील कुशल जाणोन स्वकीय लिहित जाणे. विशेष. तुमच्या

लोकांनी तुझाई गवगवा केळा आहे, झपोन कळेल तरी तुझी लोकांसा
वर्तमान हुजूर येणें येणें छमाचा प्रकार आहे तरी सखर येणें आणिजे
छ ७ जिलकाद बहुत काय लिहिणें ! छेखनसीमा

पत्रांक ८२

श्री (नकल) १६९४ फाल्गुन शुद्ध १
शिक्षा

आज्ञापत्र समस्त राजकार्य घुरघर विद्यालनिधि राजमान्य राजश्री नाराय
णराव पंडित प्रधान ता कादरखान बळद सावुखान वा कसबे वा स
मत हवेछी प्रांत वाई सुा सलास सवेन मया व अक्षप तुझी हुजूर पुणें
येथील मुकामी येऊन विदित केळें की, कसबे मार येथील कोतवाली पे
शशीपासून आपला आज्ञा मिमानखान त्याजकडे होती, तो हल्लीं मयत
झाळा, याजकरितां साहेबी कृपाळु होऊन आपल्याकडे कोतवाली करार क
रून सनद करून दिखी पाहिजे झपोन त्याजघरेन मनास आणिवा, का
मारची कोतवाली हुता आज्ञा मियनखान त्याजकडे चालत होती त्यास,
तो मयत जाहला सदर हल्लीं तुझकडे कोतवाली करार करून दिखी असे
कोतवाली संमर्षे जमीन मळ्यामुद्रां व इकलासिमा, मुदामत चालत आ
त्वाप्रमाणें दुवा घेत जाऊन पूर्ववत्प्रमाणें कोतवालीचे कामकाज करीत
जाणें आणिजे छ २९ जिलकाद आज्ञा प्रमाण छेखनसीमा मोर्तय

पत्रांक ८३

श्री १६९५ माद्रपद वद्य अक्षर

भीमतास पत्र लिहिलें आहे त्यांतील अन्वय

विशेष स्वामींनीं आज्ञापत्र पाठविलें तें सादर सादलें छ ११ जमा
दिसाव्यां दोन प्रहरां दिवसानंतर गाढ्यांची सत्येमुळें दियाणसान्यांत कट
कट जाहली त्यांत नारायणराव मारले गेले त्यास, तुझी फिले ममकूर पे
थील चौकशी पाहारियाचां यंदोयस्त चांगला करणें विकडे तुझांत घायू

सनिध. ते आपली संधी पाहत असतील. याजकरितां बातमी राखोन बहुत खबर (दार) राहणे हणोन आशा. त्यास आशेप्रमाणे किल्याचा बदोबस्त यथास्थित राखला आहे. साप्रत, नवाब हैदरअल्लीखान पट्टणासच आहेत. चित्रदुर्गकराकडे जमाव पाठविला होता. त्याम, तेथील तह करून जमाव पट्टणास आणविला.....जागा कोडगाकडे वगैरे जमाव पाठविला होता. सर्व...पट्टणास जमा केला आहे. विजयादशमी जाहल्यावर चदावरची कुमक करणार हणोन बातनी आली आहे. याउपरी काय मनसबा करतील कळत नाही. बातनीस नेहमी पाच जोड्या पाठवून वरचेवर बातनी आणवित असतो. त्याचा उपद्रव इकडे द्यावयाचा डौल दिसोन आल्या ठाण्याच्या बदोबस्तास गिबंदी जाजती ठेवावी लागेल. गुदस्ता नवावांनीं श्रीनिवासराव वरकी फौजसुद्धा पाठवून पुगनुर व घटक वगैरे तालुक्या खालील पाली येथील खडणी तीसाला करून ऐवज घेऊन गेले. व गुमनाड पाले घेऊन, तेथे ठाणे आपले घालून, चिमणाजी बाळाजी यास ठेऊन, तेथे पाचगे स्वार व पाचगे गारदी ठेविले आहेत. त्याचा उपद्रव तालुक्यास होत आहे. इकडे आरद्राचा परज्यने जुजवी पडला होता. शेते पेरलीं होती. मध्ये परज्यने पडला नाही याजमुळे वाळून गेली. कार्तिकात साळीचे पीक यावे ते बुडाले हल्लीं हस्ताचा परज्यने लागला आहे. स्वामीचे पुण्यप्रमावे (पीक) सर्व तालुक्यात होईल, वैशाखचें साळीचें पीक होईल. नवाब महमंद अल्लीखान याणीं चंदावरास मोर्चे देऊन ते स्थळ घेणार. धर्म-सस्थान आहे. स्वामीच्या पुण्यप्रतापें राहिल. कळेना. येदा फौजा याप्रान्तीं आल्या तर प्रांताचा बच्याव आहे. वरकड वर्तमान राजश्री रामचंद्र माहादेव शेवेसीं विनती. (कर) ता निवेदन होईल.

पत्राक ८४

श्री.

यादी वळवतराव महादेव भानु. विज्ञापना. आमची बहीण कैलासवासी श्रीमत भाऊ साहेब यास प्रथम समधास दिल्ली होती. सबब सरकारातून आह्वास तो वेलापूर येथील दिवाणागिरीची असामी दरकी अडीच हजार रुपये याची कैलासवासी श्रीमत नानासाहेब याणीं करार करून दिल्ली. ती आजपर्यंत निर्वेध चालत आली. ती स्वामी कृपाळू होऊन, असामी पूर्ववत आह्मी सरकारचे पदरचे, आमचें चालवणे अवश्यक जाणोन, असामी चालविली पाहिजे.

पत्राक ८५

श्री.

१६९५ आषाढ-श्रावण

श्रिया सहसायु चिरंजीव राजमान्य राजश्री भाऊ यासीं प्रति काशीराव भास्कर आशीर्वाद उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय लेखन करित

आसिलें पाहिजे विशेष तुझाकडून पत्र येऊन वर्तमान कलस नाही तरी ऐसें न करावें सदैव पत्री कुशलार्थ लिहित जाणें यानंतर इकडील अर्थ तरी चिरजीव या तात्या, भीमत मातुभी दर्याबाईसमागमें भीमत आपासाहेबा सहित आहेत आकोटावर आले इस्माईलखान अलखपुरास आहेत भीमत नानासाहेब व नवाबाचे दियाण रुकनहोष्टा व जग व घोसा ऐसे मिळून पधरा हत्तार कवेश फौज, शिवाय पलास साठ सोफा, शिवाय जेनाला, बाण व गारदी ऐसे सामानानशीं नवीक अलखपुरास गेले पाहार्वे इस्माईलखान जुजावयासी लागेल शहरातून लागले तरी आपा बाहेरून लाग करतील नाही तरी, इस्माईलखान याचे विचारें जायसाल होणें तो होईल आ आठ दिवसांत हरएक गोष्ट घडते, ऐसें आहे आझी उमयता भीमताचे कट्याचा मुळें बेसरंजामीस्तव घरींच आहों चिरजीव तात्या मातुभीचे मर्तीत सुखरूप आहेत चिंता न करावी बहुत काय लिहिणें हे आशीर्वाद

पत्रांक ८६

भी नकल

१६९५ पौष वद्य १

याद राजभी बाळाजी नाईक मिढे माचा हिशोब एकदर, सुा अवा सभेन ममा व अलख, माहे रमजान, अखेर मार्गशीर्ष पावेतो सरकारचा धिक्क्यानशीं दिव्हा त्याजशिवाय मायनिसेचें देणें तपायत कलम या

३०००० किंता रकमा

१५००० सन इसमेंत सरकार भरण्यास नाईक मायनिसे व नारो आपाजी व रामचंद्र नाईक परांजपे यांजकडून रुपये ५००००० पांच लक्ष देविले त्यापैकी रद कर्म हुंभ्या परभारे दिव्हे ४८५००० याकी देणें या

१५००० दरबारचा खर्च व शिजेदारचे समजाविशी या व गैरे हिशोब या २२६५६७॥ पैकी मरणा पर भारा २११५६७॥ याकी देणें

३००००

२०००

धियकराव हरी परचुरे यांणी बंदर मुस्तची मामलत करून रसदेचा मरणा केला अगतां, त्याभकडून मामलत काढून रसदेचा ऐवज पेटला तो माभारे दिव्हा या खर्चाचे रुपये मायनिसेच देणें पाटले

ते सा १५२५ माहाल मार कमाविसदार व कारकून
याचे मुशाहिरे देणे पडिले ते सा ४७५ व्या-
जावा.

३२०००

सदरहु वत्तीस हजार रुपये पेशर्जीचे हिशेबाशिवाय मारनिलेचे देणे,
शिवाय व्याज सदरहु ऐवजाचे मित्या पाहून देणें असे. जाणिजे, छ १५
माहे सवाल.

पत्राक ८७

श्री. १६९५ माघ वद्य ४-वद्य ३०

पुा. सेवेसी सां नमस्कार. विनति. येथील वर्तमानः श्रीमत उभयता*
बाई पुरधरास गेली. राजश्री नाना फडणीस व राजश्री सखारामपंत बापू व
हरीपत फडके ऐसे त्रिवर्ग तेथें आहेत. राजश्री मोरोबादादा फडणीस पुणे-
यात आपल्या वागांत राहिले आहेत. काम कारभार सर्व बाईच्या नावें पत्रें
होतात. सरकारी कारखाने पुरधरास नेतात. लोकहि सावध जालें आहेत.
जिकडे ज्यांचा थारा तिकडे ते थारियास लावितात. ऐशास, राजश्री तात्यास
घरास पाठवावें हणोन दोन तीन पत्रांनीं लिहिले आहे. त्यास, आपण लाि
की, काका त्रिवकराव मामाच्या लष्करीं गेले आहेत, ते आले
हणजे तात्यास लौकर पाठवितों, हणोन लिहिले. तरी, तात्याच्या येण्यास
बहुत दिवस लागतील. तरी च्यार उटे, दोन तडे सत्वर पाठवावी. दोन उटे
राजश्री रावजीस दिलीं पाहिजेत. यास्तव उटे, तडे जरूर आधीं पाठवावीं.
दिवसगत न करावी. कृपा किजे. हे विनति. इ० इ० इ०

पत्राक ८८

श्री. १६९५ फाल्गुन शुद्ध १२

राजश्रियाविराजित राजमान्यराजश्री नरसिंगराव स्वामीचे सेवेसीः—
पो सखाराम भगवंत साष्टांग नमस्कार विनंति उपरी येथील कुशल जा-
णून लिहित जावे. विशेष. राजश्री विष्णु नरहर लष्करांतून आले. त्याणीं स-
विस्तर मजकूर सांगितला तो कळला. त्यास तुमचे लक्ष इकडचे पुरतें आहे
व. हाली मारनिले याणीं खातरजमा केली. त्यास, राजश्री भवानराव प्रति-
निधी व राजश्री वामनराव गोविंद हे उभयता तुह्यास सांगतील त्याप्रो ते
व तुह्मी मिळोन कर्तव्य ते करावे. सर्व गोष्टी तुह्यास समजल्याच आहेत. मे-
इन्तीचे, कारस्थानीचे दिवस हेच आहेत. सर्व एकदिल होऊन कर्तव्यार्थ
करावा. सा छ ११ जिल्हेज. बहुत काय लिहिणे. लोभ असो दीजे. हे विनंति.

*गगाबाई व पार्वतीबाई.

राजश्री नानाजी कृष्ण व राजश्री बाबूराव विश्वनाथ गोसावी यांती -

अस्त्रितलस्त्रीअलंकृत राजमान्य स्नो सावाजी मोसले सेनासारेब सुभा दडवत विनती उपरी येथील कुशळ जाणून स्वकीय कुशळ लिहित आम्हें विशेष इकडील वर्तमान घरेचेवर लेखन होतच आहे नादेडच्या मु कामी राजश्री कृष्णराव आम्हाचवळ पोंचल्यावर तैसेच दरकूच येत आहो ताम्राकडील राजकारण पहिलेच आहे त्याजकडील शानराव गिरधर आला होता त्यास रवाने केला व्यावितजग यासीं आणावयावहळ राजश्री दिवाकर पुरुषोत्तम पा आधि दर मजळ आलों नवावाकडून पत्रे आली की, आपण कळशुर्गियाचे सुमारे येत असो त्याचवरून, छ १६ जिल्हेची राजश्री म बानी शिवराम नवावाकडे पा या मामाच्या तर्फेनै रा शियाजी विठ्ठल यांजकडील विमणाजीपत त्या समागमें दिखे काळ छ १८ जिल्हेची घुघवार फाग घय पंचमी प्रहर रात्रीस रुकनहोला व शर्फुहोला व धीरयाहदर यां म्या भेटी जाहाल्या दोन कोस ते अलीकडे आले आसीं व राजश्री मामा इकडून दोन कोस गेलो भेटी होऊन आपापले गोटास आलों नवाय नि आम उहोला यांच्या भेटी उदर्क होऊन, पुढील चालीचा प्रकार होणे आहे राजश्री रघुनाथराव दादा याजकडून मिशुणसान मवाती व राजाराम गोविंद ऐसे नवावाकडे आले आहेत त्यांसहि नवाय उदर्क विदा करणार. दादा माघारे फिरले इतके मात्र वर्तमान आहे ठिकाणयंद कोठे आले, मजकूर काय, हा प्रकार नाही यासमीस माणसें गेलीं आहेत आत्म्यावर लेहू दादाचीं पत्रे आलिकडे आम्हांस दोन तीन आलीं की, तुमचे मतस्य होऊन येतील, तुम्हीं या श्रियक विश्वनाथ यासीं भेटला हें उत्तम केलें, तरी अती सत्यर येणें त्यास, आमीं साप उत्तर दिलें त्याचा मसोदाही आहे सप्राश, अत पर लायण होऊ नये येथिचीं राजश्री तात्यानीं लिहिते आहे, त्यास्यवरून कळेल येथें तो का अगत्य पाहिजे व आमच्या लोकांचा गव गवा मिटोन आदा होणें दोन चार लाखका कोणत्याहि प्रकारें जरूर आहे आमीं कायावाचामनें सर्व प्रकारें तुम्हांविषय आहो तुम्हीं मुरबीयां प्रोजस सांगाथें निशा केलीच आहे तत्रापि, साहित्यप्रकार अमलांत याया हें जा हळें पाहिजे रा छ १९ माहे जिल्हेज यहुत काय लिहिणें ? हें विनंती मोर्तवसुद

पत्रांक ९०

पो छ २६ जिल्हेज.

श्री.

१६५५ फाल्गुन वद्य ५

राजश्री हरीपंत गोसावी यांसी:—

अखडितलक्ष्मीअलंकृत राजमान्य स्नो सावाजी भोसले सेनासाहेबसुभा दडवत, विनती उपरी येथील कुशल जाणून स्वकीय कुशल लिहित जावें. विशेष. छ १६ जिल्हेजची पत्रे पाठविलीं आहेत त्याजरून कळलें असेल, राजश्री भवानी शिवराम व राजश्री त्रिंबकरावमामाकडून राजश्री शिवराम विठल याजकडील चिमणाजीपत मोगलाकडे पाठविले होते. छ १७ जिल्हेजी आमचा व ताब्राच्या सैन्याचा चौ कोसाचा तफावत राहिला. मौजे कवटे पाा कलवुर्गे येथे आले. राजश्री रघुनाथरावदादा याजकडून भिकणखान मेवाती व राजाराम गोविंद कोणी मोगलाकडे आले होते. त्यास, छ १८ जिल्हेजी फाग वद्य पंचमी सौम्यवारी प्रहर रात्रीस रुकनहौला व गर्फुहौला व श्रीरबाहादर दोन कोस अलिकडे आले. आही व मामा दोन कोस पुढें गेलीं. भेटी जाहल्या. नवाब निजामुद्दौला याच्या भेटी होऊन चाल ठहरावी हा प्रकार मात्र आहे. याउपरी व्हावी ते त्वराच व्हावी. लावण होऊ नये. सर्व तुमच्या ध्यानात आहे. राजश्री कृष्णराव नारायण याच्या पत्रावरून कळेल, अतःपर कर्तव्य कामास दिवस लागों नयेत. रा १९... माहे जिल्हेज. बहुत काय लिहिणे लोभ करावा हे विनति. मोर्तबसूद.

—श्री—

शाहुराजपदाभोजभ्र-
मरायितचंतसः । बिंवा-
त्मजस्य मुद्रैषा राघवस्य
विराजते.

पत्रांक ९१.

पो छ २६ जिल्हेज.

श्री

१६९५ फाल्गुन वद्य ५

राजश्रियाविराजित राजमान्य राजश्री हरीपंत तात्या स्वामीचे सेवेसी:—

सेवक भवानी शिवराम सा नमस्कार. विनति उपरी येथील कुशल ताा छ १९ माहे जिल्हेज गुरुवार मुकाम मोजे इंदरगांव, पाा गुंजोटी, जाणोन स्वकीय कुशल लेखन करीत असावे. विशेष. दोन तीन पत्रे आपणाकडून